

Kinnitatud direktori 31.08.20
käskkirjaga nr 305
Muudetud direktori 01.12.20
käskkirjaga nr 501

TARTU RAATUSE KOOLI ÕPPEKAVA ÜLDOSA

Tartu Raatuse Kooli (edaspidi „Kooli“) õppekava kehtestatakse „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ §17 lg 2 ja Vabariigi Valitsuse määruse „Põhikooli riikliku õppekava“ §24 alus

SISUKORD

Üldosa	2
§ 1. Kooli õppekava koostamine ja kehtestamine	2
§ 2. Õppekava ülesehitus	2
§ 3. Kooli missioon, visioon ja põhiväärtused	4
§ 4 Kooli alusväärtused	4
§ 5. Kooli sihiseade	4
§ 6. Üldpädevused ja neid ellu viivad tegevused	5
§ 7. Õppimise käsitlus ja lõiming	7
§ 8. Õppekeskkond	8
§ 9. Läbivad teemad	8
§ 10. Liikluskasvatuse põhimõtted ja sisu	8
§ 11. Õppe ja kasvatuse taotletavad pädevused ja rõhuasetused kooliastmeti	10
§ 12. Õppekorralduse üldpõhimõtted	10
§ 13. 2020/2021 tunnijaotusplaan õppeaineti ja klassiti on esitatud LISA 6	11
§14. Kooli eripära	11
§15. Kursuste süsteem 9. klassis: põhimõtted, rakendamine ja hindamine	12
§16. Tunniväline tegevus õppe- ja kasvatustöö osana	15
§ 17. Projektide kavandamise põhimõtted	16
§ 18. Hindamine	16
§ 19. Käitumine ja hoolsus	19
§ 20. Õpilase täiendavale õppetööle ja klassikursust kordama jätmise ning järgmisse klassi üleviimine	20
§ 21. Põhikooli lõpetamine	21
§ 22. Õpilaste ja lastevanemate teavitamine, juhendamine ja nõustamine	22
§ 23. Hariduslike erivajadustega õpilaste õppetöö korraldamine	22
§ 24. Karjäärinõustamine	23

§ 25. Klassijuhataja töö korraldamine	24
§ 26. Õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted	24
§ 27. Kooli õppekava uuendamine ja täiendamine	25
LISA 1. Tartu Raatuse Kooli õppekava ainevaldkonnad	25
LISA 2. I kooliastme ainekavad klassiti ja õppeaineti	25
LISA 3. II kooliastme ainekavad klassiti ja õppeaineti	25
LISA 4. III kooliastme ainekavad klassiti ja õppeaineti	25
LISA 5. Läbivate teemade kirjeldused	25
LISA 6. Tunnijaotusplaan õppeaineti ja klassiti	25

§ 1. Kooli õppekava koostamine ja kehtestamine

- (1) Tartu Raatuse Kooli (edaspidi kool) õppekava on kooli õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, milles kirjeldatakse õppe rõhuasetused ja tegevused õppekava täitmiseks.
- (2) Kooli õppekava koostades peetakse silmas kooli ja paikkonna eripära, kooli töötajate, lastevanemate ja õpilaste soove ning kasutatavaid vaimseid ja materiaalseid ressursse.
- (3) Kool kaasab õppekava koostamisse õpilasi, lapsevanemaid ja teiste huvirühmade esindajaid. Kooli õppekava koostamise, rakendamise ja arendamise demokraatliku korralduse eest vastutab direktor.
- (4) Kooli õppekava ja selle muudatused esitatakse enne kehtestamist arvamuse avaldamiseks kooli hoolekogule, õpilasesindusele ja õppenõukogule.
- (5) Kooli õppekava kehtestab direktor.

§ 2. Õppekava ülesehitus

- (1) Õppekava koosneb üldosast ja ainevaldkondadesse koondatud ainekavadest.
- (2) Klassiti esitatud ainekavad on koondatud ainevaldkondade kaupa.

Ainekavades esitatakse:

- õppe-kasvatuseesmärgid,
- õppesisu,
- lõiming,
- üldpädevused,
- õppetegevus,
- hindamine ja tagasisidestamine,
- õpitulemused,
- kasutatud kirjandus.

(3) Kooli õppekavas on järgmised ainevaldkonnad:

- keel ja kirjandus,
- võõrkeeled,
- matemaatika,
- loodusained,
- sotsiaalsained,
- kunstained,
- tehnoloogia,
- liikumisõpetus,
- draamaõpetus,
- üldõpetus.

§ 3. Kooli missioon, visioon ja põhiväärtused

(1) Kooli missioon:

- Tartu Raatuse kool võimaldab vajalikku õpi- ja töökeskkonda muutuva maailmaga harmoonias elava ning ühiskonda edasi arendava isiksuse kujunemiseks.

(2) Kooli visioon:

- isiksuse igakülgne areng, mille toetamiseks rakendatakse tänapäevaseid õpimeetodeid ning tehnoloogiavõimalusi. Huvitegevuse ja tugiteenuste mitmekesisus ning kvaliteet avardavad õpikogemust ka väljaspool ainetunde. Oleme parim avatud õpikeskkond, mis pidevalt muutub.

(3) Kooli põhiväärtused on tõekspidamised, millest organisatsiooni liikmed oma tegevuses lähtuvad.

Meie põhiväärtused:

- turvalisus ja kokkulepetest kinnipidamine,
- koostöö,
- orienteeritus arengule,
- professionaalsus ja isiklik eeskuju,
- lojaalsus,
- traditsioonid.

§ 4 Kooli alusväärtused

Kool lähtub alusväärtustest, mis on sätestatud Põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud §2.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020>

§ 5. Kooli sihiseade

Kool lähtub sihiseadest, mis on sätestatud Põhikooli riiklikus õppekavas §3.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020>

§ 6. Üldpädevused ja neid ellu viivad tegevused

Kool lähtub üldpädevustest, mis on sätestatud Põhikooli riiklikus õppekavas §4. Sealjuures toimub üldpädevuste rakendamine järgnevalt:

Kultuuri-ja väärtuspädevuse kujundamine toimub eelkõige õpetaja isikliku eeskuju kaudu, klassijuhatajatundide ja teiste tundide väärtuste üle arutledes. Väärtuste sisemine omaksvõtt toimub kooli ja kodu ühistöös: perede kaasamine õpilasüritustesse, ühisloengud, koosolekud. Austatakse kooli traditsioone. Koolis toimuvad pidulikud üritused ja aktused riiklike ja kooliga seotud tähtpäevade tähistamiseks. Korraldatakse kunstinäitusi (õpilastööd, erinevad kunstnikud väljaspool kooli). Hoitakse au sees eesti kultuuripärandi edasi kandmist (rahvatants, laulukoorid, käsitöö- ja tehnoloogiaõpetuse ringid, osaletakse laulupeol) ning osaledes rahvusvahelistes projektides, õpitakse väärtustama teiste maade kultuuri. Tunnustatakse silmapaistnud õpilasi (Kuu Tegija, direktori pidulik vastuvõtt, kevadine preemiareis). Toimuvad erinevad õppekäigud.

Sotsiaalne ja kodanikupädevuse kujundamine toimub eelkõige kokkulepete sõlmimise ja nendest kinnipidamise jälgimise teel. Õppeprotsessi kavandamine on avalik, st õpilased teavad trimestri, kursuse ja poolaasta alguses, mida õpitakse, millised on oodatavad õpitulemused, kuidas toimub hindamine ning millised on hindamiskriteeriumid. Eraldi tähelepanu pööratakse kõikides õppeainetes õpilaste koostöö oskuste arendamisele meeskonnas töötamisel. Kooli õpilasesindus (ÕE) on kaasatud kooli juhtkonna töösse (ÕE liikmed osalevad iga kuu esimesel juhtkonna koosolekul). Kooli vilistlastel, lastevanematel ja teistel asjast huvitatutel pakutakse võimalust anda tunde. Arutelude, selgitustööde ja pere hoiakute abil õpitakse koos olemise oskust, enesega olemise oskust; praktiliste probleemide lahendamise teel tunnetab õpilane oma kohustusi ja vastutust, toetatakse sõltumatu

otsustusvõime kujunemist. Õpilasi julgustatakse olema algatusvõimelised, toetatakse õpilaste koostööoskuseid pakkudes erinevaid võimalusi ühistöödeks nii õppetundides kui õppetööst välise ajal (erinevad projektid).

Enesemääratluspädevuse kujundamine toimub arenguveestluste kaudu, mille käigus õpivad õpilased määratlema enda tugevaid ja nõrku külgi ning kavandama parendustegevusi. Õpilastega läbiviidavad arenguveestlused põhinevad õpilaste eneseanalüüsil, mille aluseks võib olla õpimapp. Õpimapp õppimise päevikuna sisaldab nii õppetöid kui ka tööde analüüsi ja tagasisidet õpetajalt ja kaasõpilastelt. Õppimist toetava hindamise raames kasutatakse enesehindamist. Enesemääratluspädevuse arendamisel tähtsustub pere, õpetajate ja tugisüsteemi spetsialistide vaheline koostöö. Õpilasi julgustatakse arutlema oma käitumise (sh tervisekäitumise), individuaalsete omaduste, oma mõtlemise üle kooli sündmuste, õppetöö taustal, vestluses perega.

Õpipädevuse kujundamisel õpetatakse kõikides õppeainetes nii funktsionaalset lugemisoskust kui ka kirjutamisoskust. Kujundatakse õpilastel oskusi leida informatsiooni õpikutest, teatmeteostest ja internetist. Õpiraskuste ilmnemisel koostame õpiabimeetmena õpilase, õpetaja ja vajadusel lapsevanema koostöös õpilasele individuaalne järelvastamisplaan. Hariduslike erivajadustega õpilastele on loodud tugisüsteemid. Osaletakse ainevõistlustel, olümpiaadidel; toimuvad õppekäigud. Õpipädevuse kujundamine toimub õpetaja isikliku eeskuju kaudu (kasutades kaasaegset õpikäsitlust; olles uuendus-, arenemis- ja kohanemisvõimelised; demonstreerides koostöö-meeskonnatöö oskust, omades rahvusvahelisi sidemeid jm), häälestades õpilasi elukestvale õppele. Õppimist toetava hindamise abil saab õpilane ise oma arengu suunajaks; mitmekesist õpet (avastamisrõõmu) pakkudes ja õppimise kasulikkust nähtavaks tehes (praktilised teadustööd, loovtööd, õppekäigud erinevatesse asutustesse, projektipäevad, lugemis- ja luuleõhtud) õpib õpilane valima erinevaid õpistrateegiaid.

Suhtluspädevuse kujundamine toimub kõikides ainetundides suuliste vastuste, vestluste ja esinemiste korrektsel keelekasutusel, väärtustatakse korrektset ja asjakohast kirjalikku (sh internetisuhtluse eetika, ainealane terminoloogia) eneseväljendust, väärtustatakse õigekeelsust (parandame õigekirjavigu kõikides ainetes) ning väljendusrikast keelt. Õpetatakse erinevate keeleliste vahendite valimist erinevates situatsioonides (kuulamisel, kõnelemisel, lugemisel, kirjutamisel). Eraldi tähelepanu pööratakse õpilaste esinemisalase pädevuse kujunemisele (esinemine kooli üritustel ja aktustel ning väljaspool kooli; loovtööde

kaitsmine). Arendatakse konstruktiivse kirjaliku ja suulise tagasiside andmise oskust. Osaletakse koolidevahelistes, ülekoolilistes, üleriigilistes ja rahvusvahelistes projektides. Suhtluspädevuse kujunemist toetavad draamaõpetuse tunnid 1.-8. klassi õpilastele ning kõik huviringid.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalase pädevuse kujundamiseks pööratakse ainetundides tähelepanu erinevate andmetöötlusviiside kasutamisele ning arendatakse matemaatilist mõtlemist, et lahendada mitmesuguseid igapäevaelus tekkivaid küsimusi. Õpilased osalevad matemaatikavõistlusel Känguru. Tehakse koostööd TÜ Teaduskooliga. Erinevate õppemeetodite abil (aktiivõppemeetodid, rühmatööd, juhtumiuuringud, arutelud, rollimängud, õuesõpe, õppekäigud) kujuneb õpilastel arusaam loodusest kui tervikust, suurendatakse õpilaste keskkonnateadlikkust ja valmisolekut rakendada loodussäästlikke ja jätkusuutlikke tegutsemis- ning majandamisviise.

Ettevõtlikkuspädevuse arengut koolis toetavad õpilasesinduse tegevus, projektid, loovtööd, korraldatavad ühisüritused (õpetajate päev, jõulu- ja kevadkontsert jm) ning huvitegevus. Kõik õpilased saavad oma teadmised ja oskused proovile panna erinevatel ainevõistlustel, olümpiaadidel, piirkonna-, linna- ja vabariiklikel ettevõtmistel. Tundides kasutatakse erinevaid aktiivõppe meetodeid.

Ettevõtlikkuspädevuse kujunemisel lisaks praktilistele ja loovatele situatsioonülesannetele, simulatsioonidele, projektidele on määrav lapsevanemate ning õpetajate eeskuju. Koostööoskust harjutavate ettevõtmiste pakkumine.

Digipädevuse kujundamine toimub kõikides ainetundides, juhendades õpilasi informatsiooni otsima, leidma, valima, korrastama, töötleva ja kasutama (essee, referaatide ja loovtööde koostamine, vormistamine). Kõikides ainetundides õpitakse tundma ning kasutatakse erinevaid digivahendeid ning harjutatakse õpitud erinevates e-keskkondades, toimuvad e-õppe päevad.

Kõik õpetajad jälgivad kirjalikes töodes korrektse viitamissüsteemi kasutamist. Õpilastele, õpetajatele ning lapsevanematele korraldatakse loenguid internetiohutustest. Välisprojektid ja muud õpilasvahetusprojektid (VeniVidiVici) ning suhtlemine sõpruskoolidega aitavad laiemalt suhelda erinevate maade vahel kodukohast lahkumata (ligipääs mitteformaalsele haridusele, silmaringi laiendamine).

§ 7. Õppimise käsitus ja lõiming

Kool lähtub õppimise käsitusest ja lõimimisest, mis on sätestatud Põhikooli riiklikus õppekavas §5.

(1) Ainevaldkondade vahelist lõimingut koordineerivad kooli õppetoolide juhid.

(2) I kooliastmes on tunniplaanis üldõpetus kui üks õppe lõimimise viise. Tunniplaanis pole eraldi õppeaineid: eesti keel, matemaatika, loodusõpetus, inimeseõpetus. Nimetatud õppeaineid koondab üldnimetus üldõpetus. Üldõpetus võimaldab erinevate õppeainete õppesisu siduda laiematesse haakuvatesse ja kattuvatesse teemadesse. Õppeained püsivad ka üldõpetuses, samuti nende tööviisid, kuid need ei esine iseseisvatena, vaid on seotud suuremate teemade käsitlusega. Üldõpetus õpetab lapsi varakult seoseid looma, et tekiks terviklikum maailmapilt. Teemakeskse õppe juures peetakse silmas ka aine mahtu, aine- ja ainevaldkonna pädevusi ja eesmäärke, üldpädevusi. Õppeained, mis üldõpetusest välja jäid, on võimalusel siiski õpetajate koostöö tulemusel lõimitud käsitluses oleva teemaga. Õppeainete lõimingud võivad oleneda ka sellest, milliseid õppeaineid klassiõpetaja ise õpetab.

(3) III kooliastmes korraldab kool õpilastele läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiva loovtöö, milleks on uurimus, projekt, kunstitöö või muu taoline. Loovtööd võib teha nii individuaalselt kui ka ühistööna. Loovtööde korraldus on kirjeldatud kooli loovtöö juhendis.

§ 8. Õppekeskkond

Kool lähtub õppekeskkonnast, mis on sätestatud Põhikooli riiklikus õppekavas §6.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020>

§ 9. Läbivad teemad

Kool lähtub läbivate teemade käsitlemisest, mis on sätestatud Põhikooli riiklikus õppekavas §14. <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020> Läbivate teemade kirjeldused on esitatud Lisas 5.

§ 10. Liikluskasvatuse põhimõtted ja sisu

Kool lähtub liikluskasvatuse põhimõtetest ja sisust, mis on sätestatud Liiklusseaduses §4.

(1) Klassi- ja aineõpetajad käsitlevad liikluskasvatuse teemasid integreerituna ainetundides, klassijuhatajatundides, õppekäikudel.

(2) Liikluskasvatuse käsitlemisega aidatakse lapsel kujundada suutlikkust väärtustada ohutut käitumist.

(3) Liikluskasvatuse teemade kaudu kujundatakse alljärgnevad üldised teadmised ja oskused ohutuks liiklemiseks kooliastmeti:

I kooliastmes – jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise, käitumise ja liikluses toimetuleku õpetamine, lähtudes eelkõige lapse koduümbruse liikluskeskkonnast.

I kooliastme lõpuks õpilane:

- teab hädaabi numbrit (112), oskab ohust teatada;
  - kirjeldab ohtusid oma kooliteel, põhjendab ning selgitab ohtude vältimist kooliteel;
  - oskab kasutada ohutust tagavaid kaitsevahendeid, sh helkur, turvavöö, jalgratturi kiiver, põlve- ning küünarnukikaitsmed, vajadusel ujumisrõngast, päästevesti;
  - oskab käituda ühissõidukeis, neisse siseneda, väljuda ning ohutult sõiduteed ületada;
  - oskab valida jalgrattaga, rulaga, rulluiskeudega sõitmiseks ohutut kohta;
  - oskab ohutult liigelda märjal, libedal, lumisel teel;
  - oskab valida tee, sh raudtee ületamiseks kõige ohutumat kohta; peatuda, kuulata, vaadata ning ohutuses veendunult sõidutee ületada;
  - oskab määrata sõidukite liikumise suunda ning hinnata liikumise kiirust;
- oskab eristada vale/ohtlikku liikluskäitumist õigest/ohutust käitumisest.

II kooliastmes – erinevate liiklusolukordade selgitamine lapse enda ja teiste liiklejate seisukohalt ning linna ja maapiirkonna teedel ohutu liiklemise õpetamine.

II kooliastme lõpuks õpilane:

- oskab ohust kiiresti ja korrektselt teatada;
- kasutab ohutust tagavaid kaitsevahendeid, sh helkur, turvavöö, jalgratturi-, mopeedijahi kiiver, põlve- ning küünarnukikaitsmed;
- oskab käituda ühissõidukeis, neisse siseneda, väljuda ning sõiduteed ületada;
- oskab hinnata sõidukite liikumise suunda, -kiirust ja kaugust;
- oskab valida tee sh raudtee ületamiseks kõige ohutumat kohta;

- oskab hinnata sõiduki liikumiskiirust ja määrata vahemaid;
- tunneb/teab/mõistab liikluseeskirja nõudeid jalakäijale, juhile (jalgratturile);
- oskab leida informatsiooni ja lisamaterjali ohutusalaste teemakäsitluste kohta;
- oskab kaardistada ohtlikud kohad kooliteel, kirjeldab ohtu ja teab, kuidas ohtu vältida.

III kooliastmes – ohuolukordade tekke põhjuste selgitamine, võimalikud lahendusvariandid ohuolukordades tegutsemiseks. Meetmed, mis aitaksid ennetada liiklustraumasid. Ohutust tagavate kaitsevahendite kasutamine.

III kooliastme lõpuks õpilane:

- väärtustab ohutust, arvestab kaasliiklejatega ning on seaduskuulekas;
- oskab ohust teatada ja hinnata ohuolukorda;
- oskab vaatluse teel hinnata helkuri peegelduvuse omadusi;
- kasutab ohutust tagavaid kaitsevahendeid, sh helkur, turvavöö, jalgratturi- ja mootorratturi kiiver, põlve- ning küünarnukikaitsmed;
- teab ja tunneb nõudeid jalgratturile ja mopeedijuhile ning oskab vastavalt nõuetele käituda;
- oskab kaardil tähistada ohtlikud kohad kooliteel ja valida ohutuma teekonna sihtpunkti jõudmiseks;
- kirjeldab ohutu teekonna valiku põhimõtteid;
- mõistab liikluseeskirja nõudeid jalakäijale, juhile (jalgratturile, mopeedijuhile);
- on teadlik ohutusalastest kampaaniatest ning annab hinnangu ajas muutuvate hoiakute kujunemise kohta;
- oskab leida informatsiooni ja võrrelda Eesti (liiklus) ohutusalast olukorda teiste riikidega.

§ 11. Õppe ja kasvatusel taotletavad pädevused ja rõhuasetused kooliastmeti

Kool lähtub õppe ja kasvatusel rõhuasetustest I kooliastmes, mis on sätestatud Põhikooli riiklikus õppekavas §7 ja §8.

Kool lähtub õppe ja kasvatusel rõhuasetustest II kooliastmes, mis on sätestatud Põhikooli riiklikus õppekavas §9 ja §10.

Kool lähtub õppe ja kasvatusel rõhuasetustest III kooliastmes, mis on sätestatud Põhikooli riiklikus õppekavas §11 ja §12.

§ 12. Õppekorralduse üldpõhimõtted

- (1) Õppeaasta koosneb 35 nädalast ning jaguneb kaheks poolaastaks (1.-6. klass ning 7.-8.klass õppeainetes milles 1 tund nädalas); kolmeks trimestriks (7.-8. klass) ja 9. klassis viieks kursuse perioodiks. Nädalas on viis õppepäeva.
- (2) Õppe- ja kasvatustöö peamiseks vormiks on õppetund, kuid õppetöö võib toimuda ka teistes õppevormides (nt paaristund, õppekäik, projektitöö, õppepäev, iseseisev töö, e-õpe jne).
- (3) Õppetunnid algavad kell 8.30 ja toimuvad direktori käskkirjaga kinnitatud tunniplaani alusel. Õppetunni arvestuslik pikkus on 45 - 90 minutit.
- (4) Õppetunniks loetakse ka õppekäiku, milles toimub juhendatud õpe. Õppetund võib toimuda kooli ruumides, kooli territooriumil ja õppekäiguna väljaspool kooli territooriumi. Lisaks õppetundidele on direktori käskkirjaga kinnitatud kooli päevakavas õpiabitunnid (eesti keel, matemaatika), ringitunnid ja pikapäevarühma tegevus. 1.-6. klassi liikumisvahetunnid on õpilaste päevakava osa.
- (5) 1.-3. klassides toimuvad üldõpetuse ja loovaine tunnid, milles keskendutakse teatud teemadele, eristamata tavapäraseid ainetunde. Lisaks liikumisõpetuse, muusikaõpetuse, võõrkeele ja draamaõpetuse tunnid.
- (6) Kool ei ole kohustatud avama võõrkeele gruppi, kui üht võõrkeelt õppida soovijaid on alla 14 õpilase (14 õpilasega grupp avatakse).
- (7) Lõpueksami toimumise päeval ja vähemalt kahel päeval enne seda õppetunde ei toimu. Lõpueksami toimumise päev ja sellele eelnenud kaks päeva arvatakse õppepäevade hulka.
- (8) Õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul vanema ja direktori või direktori volitatud pedagoogi kokkuleppel võib kool arvestada kooli õppekava välist õppimist või tegevust, sealhulgas õpinguid mõnes teises üldhariduskoolis koolis õpetatava osana, tingimusel, et see võimaldab õpilasel saavutada kooli või individuaalse õppekavaga määratud õpitulemusi.

§ 13. 2020/2021 tunnijaotusplaan õppeaineti ja klassiti on esitatud LISA 6

§14. Kooli eripära

- (1) I kooliastmes kasutame vaba tunni ressursi (8 tundi) järgmiselt:
  - 2 tundi üldõpetusele (matemaatika 2. ja 3. klass);
  - 3 tundi A-võõrkeelele (1. ja 2. klass);

3 tundi draamaõpetusele

(1.-3. klass)

(2) II kooliastmes kasutame vaba tunni ressursi (10 tundi) järgmiselt:

3 tundi draamaõpetusele (4.-6. klass);

3 tundi B-võõrkeelele (4.-6. klass);

1 tund matemaatikale (6. klass);

1 tund inimeseõpetusele (4. klass)

1 tund töö- ja tehnoloogiaõpetusele/käsitööle ja kodundusele (5. klass);

1 tund liikumisõpetusele (6. klass)

(3) III kooliastmes kasutame vaba tunni ressursi (4 tundi) järgmiselt:

1 tund eesti keelele (9. klass);

2 tund draamaõpetusele (7. ja 8. klass);

1 tund matemaatikale (9. klass);

2 tundi C-võõrkeelele (hispaania keel) - valikuna (ringitunnina).

(4) 1.klassil (3 tundi nädalas) ja 2.-6. klassil (2 tundi nädalas) on päevakavas vastavalt tunniplaanile juhendatud liikumisvahetunnid, mille eesmärk on aidata õpilastel koolieluga kohaneda ja suurendada kehalist aktiivsust ning loovust.

(5) Esimese võõrkeele (A-võõrkeel) õppimine algab 1. klassist. A-võõrkeelena õpetatakse saksa või inglise keelt. Teise võõrkeelena (B-võõrkeel) alustatakse 4. klassist saksa, inglise või vene keele õppimist.

(6) Liikumisõpetust, käsitööd ja kodundust ning töö- ja tehnoloogiaõpetust õpetatakse eraldi poistele ja tüdrukutele alates 4. klassist.

(7) Käsitöö ja kodunduse ning töö- ja tehnoloogiaõpetust õpetamisel vahetuvad 4.-8. klassides poiste ja tüdrukute õppegrupid.

(8) Eesti keeles, kirjanduses, matemaatikas, üldõpetuses, A-võõrkeeles, B-võõrkeeles, liikumisõpetuses, käsitöös ja kodunduses ja töö- ja tehnoloogiaõpetuses toimuvad grupitunnid (õpilased jagatakse gruppidesse lennupõhiselt). Nimekirjad täpsustatakse õppeaasta algul, klassijuhatajatunnis. Koostöös lapsevanema, aineõpetaja, kooli ja lapsega on võimalik grupe ka vahetada hinnangulise/hindelse õppeperioodi lõpus.

(9) Kooli õppekava rakendamist toetab klassijuhatajatund, mis toimub **5.-8.** klassile vähemalt üks kord nädalas, vajaduspõhiselt 9. klassile, võimaluse korral kõikidele klassidele samaaegselt.

§15. Kursuste süsteem 9. klassis: põhimõtted, rakendamine ja hindamine

Tartu Raatuse Koolis on alates 2019/2020. õppeaastast rakendatud 9. klassis õppimist osalises kursuste süsteemis. Õppeaasta on jagatud viieks perioodiks. Iga periood kestab 7 nädalat ja õppenädal koosneb viiest õppepäevast. Kokku on ühes perioodis 35 õppetundi.

Kursuste süsteemi rakendamisel lähtutakse põhimõttest, et kool tagab õpilasele ning vanematele teabe kättesaadavuse õppe ja kasvatuse korralduse kohta ning juhendamise ja nõustamise õppetööd käsitlevates küsimustes. Kursuse algul teevad aineõpetajad õpilasele teatavaks peamised õppeteemad, vajalikud õppevahendid ning hindamise korralduse ja hindamise põhimõtted (kirjeldatud kursusepassides).

Õpilase ainealaseid teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega. Kokkuvõttev hindamine toimub kursusehinnete koondamise alusel aastahindeks.

Kui 9. klassi õpilane on kursuse vältel puudunud põhjusega enam kui 50% ainetundidest, jäetakse vastavas aines talle hinne kursuse lõpus välja panemata.

Õpilasele, kelle kursuse hinne on „puudulik” või „nõrk” või antud samaväärne sõnaline hinnang või kelle puhul on jäetud hinne välja panemata, võib koostada selles õppeaines individuaalse järelevastamisplaani, et aidata omandada nõutavaid teadmisi ja oskusi. Individuaalne järelevastamisplaan edastatakse õpilasele, lapsevanemale, klassijuhatajale ja õppekorraldusjuhile.

Kursuste süsteemi rakendamine Tartu Raatuse Koolis ei ole kogu kooliastet hõlmav. Järgnevas tabelis 1 on toodud õppeained, mis toimuvad kogu õppeaasta vältel ning mille hindamisperiood on poolaastas (22.01.2021 ja 11.06.2021).

Tabeli 1. Tartu Raatuse Kooli 9. klasside poolaastas hinnatavad õppeained õppeaastal 2020/2021.

õppeaine/poolaasta	I poolaasta	II poolaasta
Kirjandus	x	x
Liikumisõpetus	x	x

A-võõrkeel	x	x
Bioloogia	x	x
Eesti keel	x	x

Osalist kursusesüsteemis õppimist rakendatakse järgmistes õppeainetes: matemaatika, füüsika, geograafia, keemia, ajalugu, ühiskonnaõpetus, muusika, käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus. Tabelis 2 on toodud kursuste jaotus erinevatel perioodidel, mis on märgitud tabelis tähega “x”. Tähega “o” on tähistatud tabelis õppeaine, mille kursus on jagatud ära kahe perioodi vältel.

Tabel 3. Tartu Raatuse Kooli 9. klasside osalise kursusesüsteemi õppeainete jaotus 2020/2021. õppeaastal viies perioodis

õppeaine/periood	I	II	III	IV	V
matemaatika	x	x	x	x	x
füüsika		x		x	
geograafia		x	x		
keemia			x		x
ajalugu	x				x
ühiskonnaõpetus	x			x	
muusika			x		
käsitöö ja kodundus					x
tehnoloogiaõpetus					x
B-võõrkeel (inglise, saksa või vene keel)	x	x		x	

Osalise kursusesüsteemi perioodide ajaline jaotus on toodud järgmises tabelis 3.

Tabel 3. Tartu Raatuse Kooli 9. klasside kursusesüsteemi perioodide ajaline jaotus 2020/2021. õppeaastal

Periood	Ajaline vahemik
I periood	01.09.2020 - 16.10.2020
II periood	26.10.2020 - 11.12.2020
III periood	14.12.2020 - 19.02.2021
IV periood	01.03.2021 - 16.04.2021
V periood	26.04.2021 - 09.06.2021

§16. Tunniväline tegevus õppe- ja kasvatustöö osana

- (1) Huviringide ja muu tunniväline tegevus toetab õppe- ja kasvatustöö eesmärke.
- (2) Tunnivälise tegevuse kaudu mitmekesisustub õpilase vaba aja kasutus, aktiveerub omaalgatuslik tegevus ja koostegemise harjumus.
- (3) Tunniväline tegevus hõlmab ringide tööd, üritusi ja erinevates projektides osalemist ning õpilasesinduse tööd. Tunnivälise töö planeerimisel ja korraldamisel tehakse aktiivselt koostööd õpetoolide, klassijuhatajate, aineõpetajate ja partneritega väljastpoolt kooli.
- (4) Ringide tööd koordineerib kooli noorsoo- ja kultuuritegevuse juht.
- (5) Ringide töö eesmärgiks on pakkuda õpilastele arendavat tunnivälisest tegevust. Oluline on ringis osaleva õpilase silmaringi avardamine, oskuste tugevdamine ja väärtushinnangute kujundamine.
- (6) Ringide planeerimisel arvestatakse õpilaste huvide ja kooli finantsiliste võimalustega.
- (7) Ringid jagunevad:
  - muusikaringideks (mudilaskoor, lastekoor; ansambli laul; ukulele ring; solistide ring);
  - spordiringideks (korvpall; judo; jalgpall; kergejõustik)
  - näitekunstringideks;

- käelist tegevust arendavateks ringideks (kunst, kokandus, käsitöö ja meisterdamisring);
- tehnoloogia-alasteks ringideks (robotika; programmeerimine)
- aineringideks (saksa keele ring).

(8) Kooli ürituste korraldamisel on eesmärgiks „meie“ kooli tunde tekitamine. Ettevõtmised kinnistavad juba olemasolevaid traditsioone, kuid ollakse avatud ka uutele mõtetele. Kooli ürituste planeerimisel ja läbiviimisel osalevad nii õpilased ja õpilasesindus kui klassijuhatajad, aineõpetajad, juhtkond ja muu personal. Võimalusel kaasatakse ka lapsevanemaid.

(9) Kooli üritused jagunevad:

- traditsioonilisteks (nt kooli sünnipäeva üritused, jõulukontsert, direktori vastuvõtt tublidele õpilastele, kevadkontsert, lõpuaktus; spordipäevad jm)
- tähtpäevalisteks (1. septembri aktus, õpetajate päev, vabariigi aastapäeva aktus, emakeelepäev jm).

(10) Kooli üritused, nende toimumisaeg ja läbiviijad kajastuvad õppeaasta üldtööplaanis, mis kinnitatakse iga kooliaasta alguses.

(11) Õpilasesindusse kuuluvad aktiivsed õpilased 4.-9. klassidest. Õpilasesinduse põhiülesanneteks on aidata kaasa õppetöö ja koolielu korraldamisele, esindada õpilaste arvamust kooli juhtkonna ja õpetajate ees, järgida ja edendada kooli traditsioone, kujundada üksteist austavaid käitumistavasid õpilaste omavahelises suhtluses, suhetes õpetajatega ja kooli juhtkonnaga.

§ 17. Projektide kavandamise põhimõtted

(1) Projektitöö kavandamisel lähtume kooli õppe- ja kasvatustöö eesmärkidest, traditsioonidest ja pakutavatest võimalustest.

(2) Projektid jagunevad:

- ülekoolilised
- koolidevahelised
- üleriigilised
- rahvusvahelised

(3) Projektides osaletakse vastavalt vajadustele ja võimalustele. Kool toetab projektide algatamist ja neis osalemist vastavalt oma võimalustele.

(4) Ettepanekuid projektide koostamiseks ja läbiviimiseks või nendes osalemises võivad teha kõik kooli töötajad, lapsevanemad ja õpilased.

(5) Projektid peavad olema kooskõlas kooli õppekava õpitulemustega ning toetama kõiki üldpädevusi.

§ 18. Hindamine

(1) Hindamise eesmärk on:

- toetada õpilase arengut;
- anda tagasisidet õpilase õppeedukuse kohta;
- innustada ja suunata õpilast sihikindlalt õppima;
- suunata õpilase enesehinnangu kujunemist, suunata ja toetada õpilast edasise haridustee valikul;
- suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja individuaalse arengu toetamisel;

anda alus õpilase järgmisse klassi üleviimiseks ning kooli lõpetamiseks.

(2) Hindamine on süstemaatiline teabe kogumine õpilase arengu kohta, selle teabe analüüsimine ja tagasiside andmine. Hindamine on aluseks õppe edasisele kavandamisele. Õpilase üldise arengu, teadmiste ja oskuste hindamisel lähtutakse põhikooli riikliku õppekava ja selle alusel koostatud kooli õppekava nõutavatest teadmistest ja oskustest ning kooli kodukorra nõuetest.

(3) Iga trimestri (7.-8. klass) või poolaasta (1.-8. klass) esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva trimestri või poolaasta jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamise põhimõtted.

(4) Väärtushoiakuid väljendavaid õpitulemusi numbriliselt ei hinnata, vaid nende saavutuste kohta antakse õpilasele sõnalist tagasisidet.

(5) I ja II kooliastmes kasutatakse õpilaste teadmiste ja oskuste hindamisel kõigis õppeainetes hinnete asemel suulisi ja kirjalikke sõnalisi hinnanguid, mis kirjeldavad õpilase teadmisi ja oskusi erinevates õppeainetes.

(6) Hindamisest teavitamine on sätestatud kooli kodukorras.

(7) Õppimist toetav hindamine

(7.1) Õppimist toetava hindamisena mõistetakse õppe kestel toimuvat hindamist, mille käigus analüüsitakse õpilase teadmisi, oskusi, hoiakuid, väärtushinnanguid ja käitumist, antakse tagasisidet õpilase seniste tulemuste ning vajakajäämistele kohta, innustatakse ja suunatakse

õpilast edasisel õppimisel ning kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed. Õppimist toetav hindamine keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Suuline või kirjalik tagasiside kirjeldab õigel ajal ja võimalikult täpselt õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi ning sisaldab ettepanekuid edaspidisteks tegevusteks, mis toetavad õpilase arengut.

(7.2) Õppetunni vältel saab õpilane enamasti suulist või kirjalikku sõnalist tagasisidet õppeainet ja ainevaldkonda puudutavate teadmiste ja oskuste (sealhulgas üldpädevuste, kooliastme õppe- ja kasvatuseesmärkide ja läbivate teemade) kohta. Kogu õppepäeva vältel annavad pedagoogid õpilasele tagasisidet, et toetada õpilase käitumise, hoiakute ja väärtushinnangute kujunemist. Põhikool reageerib juhtumitele, mis on vastuolus üldtunnustatud väärtuste ning heade tavadega.

(7.3) Õpilane kaasatakse enese ja kaaslaste hindamisse, et arendada tema oskust eesmäärke seada ning oma õppimist ja käitumist eesmärkide alusel analüüsida ning tõsta õpimotivatsiooni.

(7.4) Õppimist toetava hindamise ühe vahendina kasutatakse õpimappi. Õpimapp õppimise päevikuna sisaldab nii õppetöid kui ka tööde analüüsi ja tagasisidet. Õpimappe võib koostada aine- ja valdkonnapõhiselt, läbivate teemade või üldpädevuste kohta.

(7.5) Õppimist toetavat hindamist võib kasutada kõikides õppeainetes ning kooliastmetes.

(8) Kokkuvõttev hindamine

(8.1) Õpilase ainealaseid teadmisi ja oskusi võrreldakse õpilase õppe aluseks olevas ainekavas toodud oodatavate õpitulemustega ja tema õppele püstitatud eesmärkidega. Kokkuvõttev hindamine on hinnete koondamine poolaastahinnanguteks (1.-6. kl), poolaastahinneteks (7.-8. kl ühe nädalatunniga õppeainetes) ja trimestrihinneteks (7.-8. kl) ning nende hinnete koondamine aastahinneteks.

(8.2) Hindamisel viie palli süsteemis lähtutakse vastavalt Põhikooli riiklikus õppekavas §21 sätestatust.

(8.3) Ühe ainetunniga õppeaineid hinnatakse üks kord poolaastas.

(8.4) Loovainetes ja liikumisõpetuses eriti silmapaistvate tulemustega huvi- ja spordikoolide õpilaste kooliväliseid tulemusi arvestab aineõpetaja kokkuvõtvate hinnete väljapanekul või sõnalistes hinnangutes.

(8.5) III kooliastme loovainetes, kirjanduses, inimeseõpetuses ja liikumisõpetuses kasutatakse mitteeristavat hindamist („arvestatud“, „mittearvestatud“). Mitteeristava hindamise puhul

määrab aineõpetaja baastaseme, mille ületamise korral hinnatakse tulemus piisavaks sõnaga “arvestatud” ning millest madalamal tasemel tulemus hinnatakse ebapiisavaks sõnaga ”mittearvestatud”. Hindamise peaesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Nõutavad õpitulemused, nende omandamise ja kontrollimise aja, tööle esitatavad nõuded ning hindamis põhimõtted teeb õpetaja õpilastele teatavaks iga trimestri alguses.

(8.6) Loovainetes ja liikumisõpetuses on juhtumil, kui õpilane osaleb regulaarselt huvikoolide või spordiklubide tegevuses mahus, mis ületab õppekavas kehtestatud vastavate õppetundide mahtu, direktoril õigus õpilane lapsevanema ja/või huvikooli või spordiklubi avalduse alusel vastavates õppeainetes õppetööst vabastada. Õppetööst vabastuseks tuleb lapsevanemal direktorile esitada avaldus koos huvikooli või spordiklubi teatisega kaks korda õppeaastas (hiljemalt 15. september ja 5.jaanuar).

(8.7) Kui hindamisel tuvastatakse kõrvalise abi kasutamine või maha kirjutamine, võib kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust hinnata hindegaga „nõrk”. I ja II kooliastmes on õpilasel vastav töö seeläbi esitamata/omandamata ja tuleb järele vastata.

(8.8) Kui kirjalikku või praktilist tööd, suulist vastust (esitust), praktilist tegevust või selle tulemust on hinnatud hindegaga „puudulik” või „nõrk” või on hinne jäänud panemata (tähistatakse elektroonilises infosüsteemis „T“), antakse õpilasele võimalus järelevastamiseks üldjuhul 10 õppepäeva jooksul pärast hinde saamist. Järelevastamise aja ja vormi lepib õpilane kokku hinde pannud õpetajaga. Kui õpilane tööd 10 õppepäeva jooksul järele ei vasta, asendatakse panemata hinde puhul „T“ elektroonilises infosüsteemis hindegaga “nõrk” või hinnanguga “sooritamata”.

(8.9) I - II trimestri ja I poolaasta viimasel 5 õppepäeval pandud hindeid ei arvestata vastava õpiperioodi hinde panemisel ja III trimestris ja II poolaasta hinde/hinnangu väljapanemisel.

(8.10) Kui 7.-8. klassi õpilane on trimestri vältel puudunud põhjuseta enam kui 50% ainetundidest, jäetakse vastavas aines talle hinne trimestri lõpus välja panemata (tähistatakse elektroonilises infosüsteemis „MA!” või hindegaga “nõrk”).

(8.11) Õpilasele, kelle kahe esimese trimestri hinne on „puudulik” või „nõrk” või antud samaväärne sõnaline hinnang või kelle puhul on jäetud hinne välja panemata, võib koostada selles õppeaines individuaalse järelevastamisplaani, et aidata omandada nõutavaid teadmisi ja oskusi.

(8.12) Klassijuhataja edastab täiendava õppetöö järelvastamisplaani õpilasele, lapsevanemale ja õppekorraldusjuhile hiljemalt 10.06.2021.

§ 19. Käitumine ja hoolsus

- (1) Raatuse koolis õpilase käitumist ja hoolsust eraldi ei hinnata.
- (2) Kõik kooli töötajad märkavad ja sekkuvad koheselt turvalisust ohustavasse käitumisse.
- (3) Klassijuhataja annab lapsevanemale infot ja tagasisidet lapse käitumise ja hoolsuse kohta jooksvalt ning vähemalt üks kord õppeaastas arenguvestlusel, märkamisest antakse vajadusel teada ka poolaasta tunnistusel.
- (4) Tagasiside kirjeldab õigel ajal ja võimalikult täpselt õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi ning sisaldab ettepanekuid edaspidisteks tegevusteks, mis toetavad õpilase arengut.
- (5) Käitumise tagasisidestamises osalevad klassijuhataja, aineõpetajad kui õpilane ise.

§ 20. Õpilase täiendavale õppetööle ja klassikursust kordama jätmine ning järgmisse klassi üleviimine

- (1) Aastahinnete (7.-9. klass) ja hinnangute (1.-6. klass) alusel otsustab õppenõukogu, kas viia õpilane järgmisse klassi, jätta täiendavale õppetööle või klassikursust kordama. Järgmisse klassi viiakse enne õppeperioodi lõppu õpilane, kes on sooritanud täiendava õppetöö. Vastavalt õppenõukogu otsusele võib järgmisesse klassi viia ka õpilase, kellel on täiendav õppetöö vaid osaliselt õnnestunud.
- (2) Õpilane jäetakse täiendavale õppetööle õppeainetes, mille aastahinne või sõnaline hinnang oleks kas „puudulik”, „nõrk” või „mittearvestatud“. Täiendavale õppetööle jätmise otsustab õppenõukogu enne õppeperioodi lõppu.
- (3) Täiendav õppetöö toimub üldjuhul pärast õppeperioodi lõppu. Täiendava õppetöö kestuseks on kuni 10 päeva. Iga õppepäeva pikkuseks on kuni 5 õppetundi. Täiendava õppetöö puhul tuleb arvestada, et põhiharidust omandavale õpilasele on tagatud vähemalt 10 järjestikuse nädala pikkune puhkus.
- (4) Täiendav õppetöö toimub täiendava õppetöö kava alusel, mille koostab aineõpetaja ja annab selle enne täiendava õppetöö algust õpilasele ja lapsevanemale tutvumiseks.
- (5) Õpilane täidab õpetaja vahetul juhendamisel spetsiaalseid õpiülesandeid. Õppetöö tulemusi kontrollitakse ja hinnatakse. Täiendavaks õppetööks avatakse Stuudiumis täiendava

õppetöö päevik. Täiendava õppetöö lõpus pannakse õpilasele täiendava õppetöö hinne, mida arvestatakse aastahinde väljapanemisel.

(6) Õpilane, kes jäeti täiendavale õppetööle, viiakse järgmise klassi üle hiljemalt 30. augustiks.

(7) Õppenõukogu põhjendatud otsusega võib erandjuhul jätta õpilase klassikursust kordama, kui õpilasel on kolmes või enamas õppeaines aastahinne/aastahinnang „puudulik”, „nõrk”, „õpitulemused omandamata” või „mittearvestatud“ või samaväärne hinnang, täiendav õppetöö ei ole andnud tulemusi ning õppekavaga nõutavate õpitulemuste saavutamiseks ei ole otstarbekas rakendada individuaalset õppekava või muid koolis rakendatavaid tugisüsteeme. Otsuse tegemiseks esitab klassijuhataja õppenõukogule põhjendused kirjalikus vormis, kus on ära toodud varasemalt rakendatud tugimeetmed ja nende tulemuslikkus. Õppenõukogu kaasab otsust tehes õpilase või tema seadusliku esindaja ning kuulab ära tema arvamuse. Õppenõukogu otsuses peavad olema esile toodud kaalutlused, mille põhjal peetakse otstarbekaks jätta õpilane klassikursust kordama.

(8) 9. klassi õpilasele pannakse aastahinded välja enne lõpueksamite toimumist, välja arvatud õppeainetes, milles õpilane jäetakse täiendavale õppetööle.

(9) Lõigetes 3 ja 6 sätestatud tähtaegu ei kohaldata õpilase suhtes, kellele on koostatud individuaalne õppekava, kus on ette nähtud erisused järgmise klassi üleviimise ajas.

§ 21. Põhikooli lõpetamine

Põhikooli lõpetab õpilane, kellel õppeainete viimased aastahinded on vähemalt „rahuldavad”, kes on kolmandas kooliastmes sooritanud loovtöö ning kes on sooritanud vähemalt rahuldava tulemusega eesti keele eksami, matemaatika eksami ning ühe eksami omal valikul.

(2) Põhikooli lõpetanuks võib õpilase või tema seadusliku esindaja kirjaliku avalduse alusel ja õppenõukogu otsusega pidada ning põhikooli lõputunnistuse anda õpilasele:

- kellel on üks nõrk või puudulik eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne;
- kellel on kahes õppeaines kummaski üks nõrk või puudulik eksamihinne või õppeaine viimane aastahinne (lapsevanema avalduse alusel).

(3) Haridusliku erivajadusega õpilasele, kellel käesolevas määruses sätestatud tingimustel kooli õppekavaga või nõustamiskomisjoni soovitusel individuaalse õppekavaga on vähendatud või asendatud käesolevas määruses sätestatud taotletavaid õpitulemusi, on lõpetamise aluseks kooli või individuaalses õppekavas määratud õpitulemuste saavutus.

Haridusliku erivajadusega õpilasel on õigus sooritada põhikooli lõpueksamid eritingimustel vastavalt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse” §30 lõike 2 alusel haridus- ja teadusministri määrusega kehtestatud lõpueksamite korraldamise tingimustele ja korrale.

(4) Õpilane, kelle õppekeel ei ole eesti keel, kes õpib keelekümblusklassis või kes asus eesti õppekeelega koolis või klassis õppima viimase kuue õppeaasta jooksul, võib lõikes 1 nimetatud eesti keele eksami asemel sooritada eesti keele teise keelena eksami.

(5) Õpilastele, kelle õppekeel ei ole eesti keel, kes õpivad keelekümblusklassis või kes asusid eesti õppekeelega koolis või klassis õppima viimase kuue õppeaasta jooksul ning kellele ei ole väljastatud B1-tasemel eesti keele oskuse tunnistust, luuakse võimalus sooritada B1 eesti keele oskuse tasemeeksamiga ühitatud eesti keele kui teise keele lõpueksam, mille sooritamine ei ole lõpetamise tingimuseks.

§ 22. Õpilaste ja lastevanemate teavitamine, juhendamine ja nõustamine

Kool lähtub õpilaste ja lastevanemate teavitamisest ja nõustamisest, mis on sätestatud Põhikooli riiklikus õppekavas §16.

(1) Õpilaste nõustamise ja õpiabi osutamise eesmärgil toimuvad koolis õpilaste arenguestlused, ainealased õpiabitunnid ning ümarlauavestlused, milles osalevad õpilane, klassijuhataja ja vajadusel aineõpetajad, sotsiaalpedagoog, tugikomisjoni liikmed ja lapsevanem. Koolis töötavad eripedagoog, logopeed, koolipsühholoog ja sotsiaalpedagoog, kes nõustavad õpilasi individuaalselt vastavalt oma pädevusele. Õpilaste nõustamise ja õpiabi osutamist reguleerib koolisisene dokument. Vajadusel kaasatakse nõustamisprotsessi eripedagoog, sotsiaalpedagoog, logopeed, psühholoog või spetsialistid väljastpoolt kooli.

(2) Kooli ja vanemate koostöö koordineerimiseks kutsub direktor kokku lastevanemate üldkoosoleku vähemalt üks kord aastas. Vanemate koosoleku kokkukutsumist ja korraldamist reguleerib kooli põhimäärus.

(3) Koolikorraldust reguleerivad dokumendid on kättesaadavad kooli kodulehel ning kooli kantseleis paber kandjal. Lisaks saavad õpilased ja vanemad teavet õppe ja kasvatuse kohta Stuumiumi kaudu.

§ 23. Hariduslike erivajadustega õpilaste õppetöö korraldamine

(1) Haridusliku erivajadusega õpilane on õpilane, kelle andekus, õpiraskused, tervises seisund, puue, käitumis- ja tundeeluhäired, pikemaajaline õppes eemalviibimine või kooli õppekeele

ebapiisav valdamine toob kaasa vajaduse teha muudatusi või kohandusi õppe sisus, õppeprotsessis, õppe kestuses, õppekoormuses, õppekeskkonnas, taotletavates õpitulemustes või õpetaja poolt klassiga töötamiseks koostatud töökavas. Hariduslike erivajadustega õpilaste õppe korraldamisel lähtutakse kaasava õppe põhimõtetest, mille kohaselt õpib haridusliku erivajadusega õpilane üldjuhul koos oma klassiga ja talle rakendatakse erivajadusele sobivaid tugimeetmeid, et toetada õpilase õpet ja arengut.

(2) hariduslike erivajadustega õpilaste õpet koordineerib koolis hariduslike erivajadustega õpilaste õppe koordineerija (HEVKO).

(3) Õpilase haridusliku erivajaduse väljaselgitamiseks viiakse koolis läbi pedagoogilist hindamist, õpilase käitumise korduvat ja täpsemat vaatlust ning logopeedilisi uuringuid. Õpilase kohta käiv teave koondatakse õpilase individuaalsuse kaardile. Vajadusel soovitatakse lapsevanemale õpilase psühholoogilist hindamist ja meditsiinilisi uuringuid väljaspool kooli.

(4) Kui õpilase hariduslik erivajadus tuleneb tema andekusest, tagatakse talle individuaalse õppekava rakendamine ning vajaduse korral täiendav juhendamine aineõpetaja poolt.

(5) Haridusliku erivajadusega õpilane võib kokkuleppel aineõpetajaga osaleda vähemalt kolme nädalatunni ulatuses õpiabi (eesti keel, matemaatika) tunnis samaaegselt ainetunniga. Kool võib seadusega sätestatud korras koostada hariduslike erivajadustega õpilasele individuaalse õppekava. Haridusliku erivajadusega õpilasele tugimeetmete rakendamine on sätestatud direktori käskkirjaga kinnitatud dokumendis.

(6) Kui koolis õpib eesti keelest erineva emakeelega õpilane või välisriigist saabunud õpilane, kelle eestikeelse õppe kogemus põhikoolis on olnud lühem kui kuus õppeaastat, võib kool õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul vanema nõusolekul eesti keele õpet korraldada selleks eraldi koostatud ainekava alusel.

(7) Eestis vähem kui kolm aastat elanud õpilase puhul võib õpilase või piiratud teovõimega õpilase puhul vanema taotlusel loobuda B-võõrkeele õppesest.

§ 24. Karjäärinõustamine

(1) Kutsesuunitlustöö eesmärgiks on aidata õpilastel omandada teadmisi iseendast, töömaailmast, elukutsetest ja õppimisvõimalustest ning kujundada hoiakuid ja toimetulekuoskusi, mis soodustavad kaasaegsesse töömaailma sisenemist, karjääriotsuste tegemist ja eneseteostust.

(2) Karjäärinõustamine toimub 1.-9. klassini ja on planeeritud tegevustena inimeseõpetuse, üldõpetuse, eesti keele ja kirjanduse, ühiskonnaõpetuse ainekavades, huvitegevuse tööplaanis ja kooli üldtööplaanis.

(3) Karjäärinõustamist koolis korraldab koolipsühholoog koostöös klassijuhatajaga.

§ 25. Klassijuhataja töö korraldamine

(1) Koolis on igal klassil klassijuhataja, kelle töö põhieesmärk on klassi kui tervik kollektiivi kujundamine huvitava ja kasuliku ühistegevuse kaudu ning üksteist toetava õhkkonna loomine.

(2) Klassijuhataja täidab järgmisi tööülesandeid:

- õpilaste õpitulemuste jälgimine;
- klassikollektiivi loomine ja kujundamine;
- koostöö korraldamine kooli ja kodu vahel;
- koostöö tugispetsialistidega õpiraskuste ja koolikohustuse mittetäitmise esimeste ilmingute korral, probleemide ning konfliktsituatsioonide lahendamisel;
- õpilaste huvide, võimete ja püüdluste väljaselgitamine ja nende suunamine kooliväliste harrastuste leidmisel;
- vajadusel õpilaste ja nende vanematega konsulteerimine; arenguveestluste läbiviimine.

(3) Klassijuhataja tegeleb oma klassiga üldtööajal ja 7.-9. klassides üks kord nädalas klassijuhatajatunnis.

(4) Klassijuhataja tundide teemad kavandab iga klassijuhataja arvestades õppeaasta üldeesmärke, klassi kui kollektiivi eripära, klassijuhatajatöö eesmärke ning klassi õpilaste huve ja soove.

§ 26. Õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted

(1) Õpetajad kuuluvad kooliastmeti kolme õppetooli (I, II ja III kooliaste).

(2) Õppetooli tööd koordineerib vastava kooliastme õppetooli juht.

(3) Õpetajad teevad koostööd õppenõukogus, koostöötunnis (teisipäeviti) ja töökoosolekutel ning jagavad kogemusi kolleegidega suhtlemisel (projektipäevad ja nende kavandamine; teemapäevad/nädalad ja nende kavandamine; e-õppepäevade kavandamine; õppetoolide sisesed ja vahelised õpiringid neljapäeviti jm).

(4) Vastavalt vajadusele koondutakse töögruppideks, mis tegelevad kooli arendustegevusega või mõne muu hetkel koolis päevakohase õppe-kasvatustegevuse teemaga.

(5) Iganädalaselt toimuvad õpetajate õpiringid (neljapäeviti), mida koordineerivad õppetoolide juhid.

§ 27. Kooli õppekava uuendamine ja täiendamine

Kooli õppekava uuendatakse ja täiendatakse pidevalt. Protsessi kaasatakse kõik õpetajad. Kooli õppekava uuendused ja täiendused kinnitatakse üks kord õppeaastas. Enne muudatuste kinnitamist peavad õppekava heaks kiitma kooli õppenõukogu, hoolekogu ning õpilasesindus.

LISA 1. Tartu Raatuse Kooli õppekava ainevaldkonnad

LISA 2. I kooliastme ainekavad klassiti ja õppeaineti

LISA 3. II kooliastme ainekavad klassiti ja õppeaineti

LISA 4. III kooliastme ainekavad klassiti ja õppeaineti

LISA 5. Läbivate teemade kirjeldused

LISA 6. Tunnijaotusplaan õppeaineti ja klassiti

Tulenevalt Põhikooli riiklik õppekava § 24. lõike 2 ja lõike 7 kohaselt esitatakse ainevaldkondade kavade järgselt kõik õppeainete ainekavad klassiti ja õppeaineti.

[§ 24. Kooli õppekava koostamise alused ja ülesehitus

(2) Kooli õppekava koostades peetakse silmas kooli ja paikkonna eripära, kooli töötajate, lastevanemate ja õpilaste soove ning kasutatavaid vaimseid ja materiaalseid ressursse.

(7) Ainevaldkondade õppeainete ainekavades esitatakse õppeainete õpitulemuste ja õppesisu kirjeldused klassiti. Allikas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020?leiaKehtiv>]

LISA 1. TARTU RAATUSE KOOLI ÕPPEKAVA AINEVALDKONNAD

Tartu Raatuse Kooli ainevaldkonnad ja neis kirjeldatavad kohustuslike õppeainete ainekavad on:

- keel ja kirjandus: eesti keel, kirjandus;
- võõrkeeled: A-võõrkeel, B-võõrkeel ja C-võõrkeel (ringitunnina);
- matemaatika: matemaatika;
- loodusained: loodusõpetus, bioloogia, geograafia, füüsika, keemia;
- sotsiaalsained: inimeseõpetus, ajalugu, ühiskonnaõpetus;
- kunstiained: muusika, kunst;
- tehnoloogia: tööõpetus, käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus;
- liikumisõpetus: (PRÕKis kehaline kasvatus) liikumisõpetus;
- draamaõpetus: (kooli eripärast tulenev õppeaine) draamaõpetus;
- üldõpetus: (PRÕKis I KA - emakeel, matemaatika, loodusõpetus ja inimeseõpetus) üldõpetus,

Ainevaldkond „Keel ja kirjandus”

Üldalused. Keele- ja kirjanduspädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärgiks põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, see tähendab suutlikkus mõista eakohaseid ilukirjandustekste ja nende osatähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos ning tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku ja iseenda identiteedi alust; keeleteadlikkus ja oskus end vastavalt suhtlussituatsioonile ja keelekasutuseesmärkidele nii suuliselt kui ka kirjalikult väljendada; arusaamine, et lugemine teeb vaimselt rikkamaks.

Keele ja kirjanduse õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- väärtustab keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- omandab põhiteadmised keelest ja saavutab õigekirjaoskuse;
- väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris välja kujunenud keelekasutustavasid;
- kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- kasutab asjakohaselt erinevaid suhtluskanaleid ning suudab leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;

- väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahva pärimuskultuuri ja traditsioone kui ka kultuurilist mitmekesisust;
- tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab selle kunstilisi väärtusi;
- loeb eakohast väärtkirjandust, kujundades kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastades mõtte- ja tundemaailma;
- suudab kujundada ja väljendada isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
- oskab õppida, hangib teavet eri allikatest, kasutab sõna- ja käsiraamatuid.

Ainevaldkond „Võõrkeeled“

Üldalused. Võõrkeelepädevus

Võõrkeelte õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane võõrkeelepädevus, s.o suutlikkus mõista ja tõlgendada võõrkeeles esitatut, suhelda eesmärgipäraselt nii kõnes kui ka kirjas, järgides vastavaid kultuuritavasid; mõista ja väärtustada erinevaid kultuure, oma kultuuri ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi; mõista, et elus on vaja vallata mitut võõrkeelt.

Võõrkeelte õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- omandab keeleoskuse tasemel, mis võimaldab autentses teiskeelses keskkonnas iseseisvalt toime tulla;
- on võimeline osalema erinevates võõrkeelsetes projektides, jätkama õpinguid emakeelest erinevas keeles ning on konkurentsivõimeline tulevases tööelus;
- tunneb erinevaid keeli kõnelevaid rahvaid ja nende kultuure;
- mõistab oma kultuuri ning teiste kultuuride sarnasusi ja erinevusi ning väärtustab neid;
- omandab edasiseks õppimiseks vajalikud oskused, mis suurendavad enesekindlust õppida võõrkeeli ja suhelda võõrkeeltes.

Ainevaldkond „Matemaatika“

Üldalused. Matemaatikapädevus

Matemaatika õpetamise eesmärgiks on kujundada põhikooliõpilastes eakohane matemaatikapädevus, see tähendab suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ja meetodeid erinevates ülesannetes nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades ning mõista matemaatika sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust;

oskus püstitada probleeme, leida sobivaid lahendusstrateegiaid ja neid rakendada, analüüsida lahendusideed ja kontrollida tulemuse tõesust, loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning selleks erinevaid esitusviise kasutada ja neist aru saada.

Matemaatika õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- väärtustab matemaatikat ning tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- tunneb matemaatilisi mõisteid ja seoseid;
- arutleb, põhjendab ja tõestab loogiliselt;
- kasutab tüüpülesannete lahendusstrateegiaid ja lahendab probleemülesandeid;
- oskab infot esitada teksti, graafiku, tabeli, diagrammi ja valemina;
- kasutab õppides info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- oskab analüüsida ja jõuab olemasolevate faktide põhjal arutluse kaudu järeldusteni;
- rakendab matemaatikateadmisi teistes õppeainetes ja igapäevaelus;
- teab ainevaldkonnaga seotud erialasid ja ameteid ning hindab oma võimeid ja huvi siduda tulevased õpingud matemaatikaga seotud valdkondadega.

Ainevaldkond „Loodusained“

Üldalused. Loodusteaduslik pädevus

Loodusainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane loodusteaduslik pädevus, st suutlikkus väärtustada looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi; oskus vaadelda, mõista ning selgitada loodus-, tehis- ja sotsiaalkeskkonnas eksisteerivaid objekte, nähtusi ning protsesse, märgata ja määratleda elukeskkonnas esinevaid probleeme, neid loovalt lahendada, kasutades loodusteaduslikku meetodit; väärtustada looduslikku mitmekesisust ning vastutustundlikku ja säästvat eluviisi; hinnata looduses viibimist.

Loodusainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- tunneb huvi ümbritseva elukeskkonna, selle uurimise ning loodusteaduste ja tehnoloogia saavutuste vastu ning on motiveeritud edasisteks õpinguteks;
- vaatab, analüüsib ning selgitab elukeskkonna objekte, nähtusi ja elukeskkonnas toimuvaid protsesse, leiab nendevahelisi seoseid ning teeb järeldusi, rakendades loodusainetes omandatud teadmisi ja oskusi;

- oskab märgata, sõnastada ja lahendada loodusteaduslikke probleeme, kasutades loodusteaduslikku meetodit ning loodusteaduslikku terminoloogiat suulises ja kirjalikus kõnes;
- oskab esitada uurimisküsimusi, plaanida ja korraldada eksperimenti ning teha tõendusmaterjali põhjal järeldusi;
- kasutab loodusteaduste- ja tehnoloogiaalase info hankimiseks erinevaid allikaid, sh veebimaterjale, analüüsib ning hindab neis sisalduva info tõepärasust;
- oskab teha igapäevaelulisi elukeskkonnaga seotud otsuseid ja neid põhjendada, kasutades loodus- ning sotsiaalainetes omandatud teadmisi ja oskusi ning arvestades kujundatud väärtushinnanguid;
- mõistab loodusteaduste tähtsust teaduse ja tehnoloogia arengus ning teab valdkonnaga seotud elukutseid;
- väärtustab elukeskkonda kui tervikut, sellega seotud vastutustundlikku ja säästvat käitumist ning järgib tervislikke eluviise.

Ainevaldkond „Sotsiaaalained“

Üldalused. Sotsiaalvaldkondlik pädevus

Ainevaldkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane sotsiaalvaldkondlik pädevus: suutlikkus mõista ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda ning austada inimõigusi ja demokraatiat; vallata teadmisi kodanikuõigustest ja -vastutusest ning

käituda nendega kooskõlas; ära tunda kultuurilist eripära; järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; olla huvitatud oma kogukonna, rahva, riigi ja maailma arengust; kujundada oma arvamust ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik; tunda ja kasutada lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid; tunda huvi ümbritseva maailma vastu.

Sotsiaalainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- mõistab ühiskonnas toimuvate muutuste põhjusi ja tagajärgi;
- valdab adekvaatset minapilti, oskab analüüsida oma võimalusi ja kavandab neist lähtuvalt tulevikuplaane;
- tunneb ning austab demokraatiat ja inimõigusi, teab kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid ning on seaduskuulekas;
- huvitub iseenda, oma kogukonna, rahva ja maailma arengust, kujundab oma arvamust ning mõistab oma võimalusi olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik;

- tunneb lihtsamaid uurimismeetodeid ja kasutab neist mõnda õppes;
- teadvustab kultuurilist eripära ning suhtub lugupidavalt individuaalsetesse, kultuurilistesse ja maailmavaatelistesse erinevustesse juhul, kui need pole inimväärikust alandavad;
- käitub üldtunnustatud sotsiaalsete normide ja suhtlemistavade järgi, mis aitavad toime tulla eakaaslaste hulgas, perekonnas, kogukonnas ning ühiskonnas, väärtustades neid;
- on omandanud teadmisi ja oskusi enesekontrolli, enesekasvatuse, oma võimete arendamise, tervist tugevdava käitumise ja tervisliku eluviisi kohta ning suhtub positiivselt endasse ja teistesse;
- hindab vabadust, inimväärikust, võrdõiguslikkust, ausust, hoolivust, sallivust, vastutustunnet, õiglust ja isamaalisust ning tunneb austust enda, teiste inimeste ja keskkonna vastu.

Ainevaldkond „Kunstiained”

Üldalused. Kunstipädevus

Põhikoolis on kunstivaldkonna õppeainete õpetamise eesmärgiks kujundada õpilastes eakohane kunstipädevus: suutlikkus mõista kunste mitmekesisust, arutleda kunsti ja muusika teemadel; väärtustada lähiümbruse, Eesti ja maailma kultuuripärandit; näha eri ajastute ja nüüdisaja kultuuri suhet; kasutada kunsti ja muusika väljendusvahendeid isiklikuks ja kollektiivseks loominguliseks tegevuseks, väärtustada enda ja kaaslaste loomingut.

Kunstivaldkonna ainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- on omandanud loovtegevuse ja eneseväljenduse kogemusi, tunnetab enda loomingulisi võimeid ning väärtustab isikupäraseid ja keskkonnasäästlikke lahendusi;
- kasutab loovtöodes mitmekesiseid visuaalseid ja muusikalisi väljendusvahendeid, arutleb eakohaste kultuuriliste sõnumite ja väärtushinnangute üle, oskab kujundada oma arvamust ning väljendada kunsti abil emotsioone;
- väärtustab kultuuri ja inimese loovust, osaleb nii individuaal- kui ka koostööprojektides ning peab tähtsaks lahenduste otsimist ja loovat mõtlemist;
- märkab kultuuritraditsioone ning maailmakultuuri mitmekesisust, mõistab muusika ja kunsti osatähtsust nüüdisaegses ühiskonnas, aktsepteerib erinevaid kultuurinähtusi;
- väärtustab ja hoiab Eesti ning siin elavate rahvusvähemuste kultuuri, tunneb vastutust kultuuritraditsioonide säilimise eest, seostab kunsti ja kultuuri ning teaduse ja tehnoloogia arengut nii minevikus kui ka tänapäeval;

- omab ülevaadet kunstivaldkonnaga seonduvatest elukutsest, ametitest ja edasiõppimise võimalustest.

Ainevaldkond „Tehnoloogia“

Üldalused. Tehnoloogiapädevus

Tehnoloogiavaldkonna õppeainete õpetamise eesmärgiks põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane

tehnoloogiapädevus: suutlikkus tulla toime tehnoloogiamaailmas, mõista tehnoloogia arengusuundumusi ning seoseid teadussaavutustega; omandada tehnoloogiline kirjaoskus tehnoloogiavahendite eakohaseks, loovaks ja innovaatiliseks kasutamiseks, lõimides mõttetööd käelise tegevusega; analüüsida tehnoloogia rakendamisega kaasnevat võimalusi ja ohte; järgida intellektuaalomandi kaitse nõudeid; lahendada probleeme, lõimides mõttetööd käelise tegevusega, ja viia ideid ellu eesmärgipäraselt; tulla toime majapidamistöödega ja toituda tervislikult.

Tehnoloogiavaldkonna ainete õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- tuleb toime tehnoloogilises maailmas ning kasutab tehnoloogiavõimalusi arukalt ja loovalt;
- näeb ja mõistab loodusteaduste ning tehnoloogia arengu seoseid ning väljendab oma arvamust tehnoloogia arengu ja töömaailma muutumise kohta;
- näeb käelises tegevuses ja mõttetöös võimalust igapäevaelu mitmekesistada ning praktilisi probleeme lahendada;
- valib ja analüüsib tehnilisi ja loovaid lahendusi ning nendega kaasnevat mõjusid ja ohte;
- oskab lugeda ja koostada lihtsat joonist ning juhendit, on suuteline ülesannet esitlema ja oma arvamust põhjendada;
- arvestab esemete disainiprotsessis nende kujunduse seost funktsionaalsuse, esteetilisuse ja kultuuritraditsioonidega;
- valib oma ideede teostamiseks sobivaid materjale, töövahendeid ja töötlemise viise ning peab tähtsaks töövahendite ohutut ja materjalide säästlikku kasutamist;
- oskab tööprotsessi käigus suhelda ja teiste õpilastega koostööd teha;
- rakendab menüüd kavandades ja analüüsides tervisliku toitumise põhitõdesid ning oskab valmistada lihtsamaid tervislikke toite;
- tuleb toime koduste majapidamistöödega;
- omab ülevaadet valdkonnaga seotud elukutsetest ja ametitest minevikus ja tänapäeval, teab tootmise ja töötlemise valdkonnaga seotud edasiõppimise võimalusi.

Ainevaldkond „Liikumisõpetus“

Üldalused. Kehakultuuripädevus

Liikumisõpetuse õpetamise eesmärgiks põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane kehakultuuripädevus: suutlikkus väärtustada kehalist aktiivsust ja tervislikku eluviisi elustiili osana; oskus anda hinnangut kehalisele vormisolekule, valmisolek harrastada sobivat spordiala või liikumisviisi; suutlikkus suhtuda sallivalt kaaslastesse, järgida ausa mängu reegleid ning väärtustada koostööd sportimisel ja liikumisel.

Liikumisõpetuse õpetamise kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust oma tervisele ja töövõimele ning regulaarse liikumisharrastuse vajalikkust;
- soovib olla terve ja rühikas;
- valdab põhiteadmisi ja -oskusi, et harrastada liikumist iseseisvalt sise- ja välistingimustes;
- liigub/spordib ohutus- ja hügieeninõudeid järgides ning teab, kuidas käituda sportimisel juhtuda võivates olukordades;
- tunneb liikumisest/sportimisest rõõmu ning on valmis uusi liikumisoskusi õppima ja liikumist iseseisvalt harrastama;
- tunneb ausa mängu põhimõtteid, on koostöövalmis ning liigub/spordib oma kaaslaste austades, kokkulepitud reegleid/võistlusmäärusi järgides ja keskkonda hoides;
- omandab põhikooli ainekavasse kuuluvate spordialade/liikumisviiside tehnika;
- jälgib oma kehalist vormisolekut, teab, kuidas parandada töövõimet regulaarse treeninguga;
- tunneb huvi Eestis ning maailmas toimuvate spordi-, liikumis- ja tantsuürituste vastu;
- väärtustab Eesti tantsupidude traditsiooni.

Ainevaldkond „Draamaõpetus“

Draamaõppe süstemaatilisus ja loovus aitavad vaieldamatult kaasa nii emotsionaalse kui ka sotsiaalse intelligentsuse arengule, seega tervikliku ja õnneliku inimese loomisele.

Draamaõpe toimub 1.-8. klassis. Õpe toimub kõikidel klassidel kord nädalas ja tagasisidestatakse jooksvalt igas tunnis ning kokkuvõtvad hinnangud tulevad kord poolaastas. Esimene poolaasta pädib etüüdidega kooli sünnipäevaks ja jõuluetüüdidega, teine poolaasta kevadise ühise etenduste päevaga, mil draamaõppe läbinud klassid oma lavastusi esitlevad. Eesmärk ei ole lavastuse valmimine iseenesest, vaid kindlasti protsess ise ja selle käigus toimuv avastamine ja avanemine.

Draamakursuse alustamine seisneb eneseavastamises ja grupiloomes. On väga oluline leida grupidünaamika ja luua ühtne energia, et üldse midagi saaks sündida. Edasi süvenetakse juba lavastuse loomesse. Draamaõppe teostumisel toimub koostöö kunstiõpetuse, ajaloo, ühiskonnaõpetuse, käsitöö, muusikaõpetuse, kehalise kasvatus, töö- ja tehnoloogiaõpetuse ja haridustehnoloogiga.

Draamas õppimine põhikoolis:

- toetab hariduslike erivajadustega õpilast;
- soodustab koostööd;
- aitab süüvida inimkogemuste probleemidesse;
- arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- arendab empaatiavõimet ja aitab end teistega samastada;
- toetab esinemisjulgust ja avatust
- kasvatab vastutustunnet
- aitab kaasa tekstist arusaamisele ja tekstiloomele
- arendab nii kehalist kui suulist eneseväljendusoskust

Ainevaldkond „Üldõpetus“

Üldalused. Üldõpetusepädevus.

I kooliastmes on tunniplaanis üldõpetus kui üks õppe lõimimise viise. Tunniplaanis pole eraldi õppeaineid, mis esitatud PRÕKis nagu eesti keel, matemaatika, loodusõpetus, inimeseõpetus. Nimetatud õppeaineid koondab üldnimetus üldõpetus. Üldõpetus võimaldab erinevate õppeainete õppesisu siduda laiematesse haakuvatesse ja kattuvatesse teemadesse. Õppeained püsivad ka üldõpetuses, samuti nende tööviisid, kuid need ei esine iseseisvatena, vaid on seotud suuremate teemade käsitlusega. Üldõpetus õpetab lapsi varakult seoseid looma, et tekiks terviklikum maailmapilt. Teemakeskse õppe juures peetakse silmas ka aine mahtu, aine- ja ainevaldkonna pädevusi ja eesmärgi, üldpädevusi. Õppeained, mis üldõpetusest välja jäid, on võimalusel siiski õpetajate koostöö tulemusel lõimitud käsitluses oleva teemaga. Õppeainete lõimingud võivad oleneda ka sellest, milliseid õppeaineid klassiõpetaja ise õpetab.

LISA 2. TARTU RAATUSE KOOLI I KOOLIASTME AINEKAVAD

1. KLASSI ÜLDÕPETUSE SELGITUS	1
Üldõpetus (PRÕK eesti keel)	2
Üldõpetus (PRÕK matemaatika)	11
Üldõpetus (PRÕK loodusõpetus)	16
A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)	21
Loovaine (PRÕK kunstõpetus ja tööõpetus)	27
Muusikaõpetus	32
Liikumisõpetus	37
Draamaõpetus	41
2. KLASSI ÜLDÕPETUSE SELGITUS	43
Üldõpetus (PRÕK eesti keel)	43
Üldõpetus (PRÕK matemaatika)	51
Üldõpetus (PRÕK loodusõpetus)	56
A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)	61
Loovaine (PRÕK kunstõpetus ja tööõpetus)	66
Muusikaõpetus	71
Liikumisõpetus	76
Draamaõpetus	81
Inimeseõpetus	82
3. KLASSI ÜLDÕPETUSE SELGITUS	89
Üldõpetus (PRÕK eesti keel)	89
Üldõpetus (PRÕK matemaatika)	98
Üldõpetus (PRÕK loodusõpetus)	104
A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)	110
Loovaine (PRÕK kunstõpetus ja tööõpetus)	115
Muusikaõpetus	120
Liikumisõpetus	126
Draamaõpetus	131
Inimeseõpetus	132

1. KLASSI ÜLDÕPETUSE SELGITUS

Tartu Raatuse Koolis on 1.-3. klasside õppetöö korraldatud üldõpetuse põhimõtteid järgides. Tunniplaanis pole eraldi õppeaineid: eesti keel, matemaatika, loodusõpetus (PRÕK). Nimetatud õppeaineid koondab üldnimetus üldõpetus. Üldõpetus õpetab lapsi varakult seoseid looma, et tekiks terviklikum maailmapilt. Teemakeskse õppe juures peetakse silmas ka aine mahtu, aine-ja ainevaldkonna pädevusi ja eesmärgi, üldpädevusi. Õppeained, mis üldõpetusest välja jäid (muusika, loovaine, liikumisõpetus, võõrkeel, draama), on võimalusel siiski õpetajate koostöö tulemusel lõimitud käsitluses oleva teemaga. Õppeainete lõimingud võivad tuleneda ka sellest, milliseid õppeaineid klassiõpetaja ise õpetab.

- Üldõppe eesmärgi toetavad Mauruse kirjastuse õppevara töökavad (avaneb [siit](#)).
- Esimese klassi metateemad on: „**Turvalisus**” (avaneb [siit](#)) ning „**Aastaajad**” (avaneb [siit](#))

Üldõpetuslikud teemad 1. klassis:

- Turvalisus – suhted, reeglid, käitumine
- Kodu ja pereväärtused
- Sügis ja tervislik toitumine
- Ametid
- Kodu läbi aja
- Pere ja sugupuu
- Mäng (sotsiaalsed oskused läbi mängu)
- Sportlik eluviis
- Talv ja muutused looduses
- Jõulud
- Kalender (talvised rahvakalendri tähtpäevad)
- Eestimaa
- Kevad ja muutused looduses
- Reisimine
- Kalender (kevadised rahvakalendri tähtpäevad)
- Suvi ja meeled

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK eesti keel)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	1. klass
Õppeaine maht:	7 tundi nädalas, 245 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Eesti keele õpetus taotleb, et õpilane:

- õpib mõtestatult lugema ja kirjutama võimetekohaseid eri liiki tekste;
- õpib end koolis ja koolivälises suulises suhtluses selgelt väljenduma;
- arendab oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust, omandab (esmase) õigekirjaoskuse;
- huvitub raamatutest ning loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
- analüüsib tekste ja oma tegevust õpetaja juhiste kohaselt;

- austab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja tahab õigesti kõnelda ja kirjutada;
- õpib hankima teavet lastele määratud teatmeteostest, lasteportaalidest ja lasteajakirjadest ning lihtsamatest sõnaraamatutest.

Algklassilapse tahteline tähelepanu on vähepüsiv ning vajab tahtmatule tähelepanule ümberlülitumiseks huvi toetust. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivõppe meetodeid (arutelu, ajurünnak, rollimäng, struktureeritud tegevus, rühma- ja paaristegevus jt) kus laps saab õppimise käigus olla aktiivne osaline ja omandab teadmisi ja oskusi suhteliselt kergemini ja kiiremini.

ÕPPESISU

Terviklikkus

Kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine on omavahel seotud, kas:

- tunni teema;
- lugemispala;
- situatsiooni kaudu.

Grammatikateema/õige kirjaküsimus tuleneb, kas:

- tekstist;
- lapse enda kirjutisest;
- situatsioonist.

Teadlikkus

Suunatakse lapsi oma keelekasutust jälgima, analüüsima, parandama:

- Kuidas ma kuulan, räägin, loen, kirjutan?
- Mis mul tuleb hästi välja, mis halvemini?
- Mida ma peaksin veel õppima?
- Kes mind õpetada saab/ oskab?
- Kuidas ma ise ennast aidata saan?

Suunatakse last nii enda kui kaaslase kirjalikku tööd kontrollima ning parandama, et tekiks keeletunnetus ja harjumus mõelda oma töö õigsuse üle.

Kommunikatiivsus

- Lastakse õpilastel õppetöö käigus omavahel suhelda – arutleda, analüüsida, otsida/ leida õigeid vastuseid, mingit infot jne.
- Kuulatakse kaaslaste teemakohast arutelu, vestlust.
- Arutletakse ja osaletakse ise teemakohastes vestlustes.
- Kirjutatakse erinevaid tekste (jutuke, ümberjutustus, õnnitlus, kiri).

Suuline keelekasutus (s.o kõnelemine ja kuulamine)

- Häälikute eristamine sõnas (asukoht ja järjekord sõnas), häälikupikkuse eristamine.
- Õpetaja ja kaaslase kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslase ettelugemise kuulamine. Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine. Õpetaja etteluainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).
- Kuuldud jutu (muinasjutu, lühijutu lapse elust jms) ümberjutustamine. Jutustamise jälgimine, hinnangu andmine jutustamisele.
- Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine vastavalt olukorrale. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Selge häälduse jälgimine teksti esitades.
- Sobivate kõnetuste (palumise, küsimise, keeldumise, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine.

- Sõnavara arendamine: sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine; lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.
- Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Sündmuse, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil.
- Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks. Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas peast esitamine. Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenoustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.

Lugemine (*s.o lugemistehnika, teksti mõistmine ja vabalugemine*)

- Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.
- Trükitähtede tundmaõppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ning sõnaühendite lugema õppimine. Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.
- Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra) lugemine. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning laste ajakirjanduses.
- Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.
- Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine.
- Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.
- Töö tekstiga: õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine.
- Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.
- Loetud raamatust jutustamine ning loetule emotsionaalse hinnangu andmine. Vajaliku raamatu leidmine õpetaja abiga ja iseseisvalt.
- Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri.
- Tarbe- ja teabetekst: teade, tööjuhend, eeskiri, retsept, saatekava, sõnastik, tööjuhend, sisukord, õpikutekst, teatmeteose tekst, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediatekst.
- Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).
- Ilukirjandus: folkloorne laste laul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.
- Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väli kirjanike loomingust, lähtudes vajadusest õpilaste keelekasutust rikastada ja kultuuritraditsiooni edasi anda ning arvestades järgmisi teemavaldkondi.
- Väärtused ja kõlblus: ausus, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis, rikkus ja vaesus, käitumine ja selle tagajärg jms.
- Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, üksteisest hoolimine ja teiste aitamine, sõbrad ja sõpruse hoidmine, sallivus.

- Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: kodukoha elu ja pärimused, kultuuride mitmekesisus muinasjuttude ainetel.
- Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, võlumaailm. Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: loodus minu ümber, loomalood.
- Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu kodumaa, tavad ja pühad.
- Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: arvuti ja teler kui silmaringi avardaja.

Kirjutamine (*kirjatehnika, õigekiri ja kirjalik tekstiloome*)

- Kirja eelharjutused. Joonistähete kirjutamine. Väikeste ja suurte kirjatähete õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine. Teksti ärakiri tahvilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Suunamisel oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus.
- Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks. Ümberjutustuse kirjutamine. Jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildi allkiri, tegelaskõne jms). Loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Sündmusest ja loomast kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena). Kaaslasega enda poolt kirjutatud teksti üle arutamine.
- Häälik, silp, sõna, lause, tekst. Täis- ja kaashäälikud. Tähed ja tähestik, tähestiku järjekord.
- Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Häälikuühendi märkimine kirjas (ärakirjana). *i* ja *j* ning *h* sõna alguses; sulghäälik (k, p, t) omasõnade alguses; k, p, t s-i ja h kõrval. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes ning tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade ja ilmakaarte nimetuses. Silbitamise ja poolitamise alused. Liitsõna vaatlus (moodustamine).
- Nimisõna ja tegusõna. Tegusõna (mida teeb?, mida teevad?) õigekirjaga tutvumine. Ainsus ja mitmus (mitmuse lõpp –d) õigekirjaga tutvumine.
- Tutvumine jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlausega. Lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlemine). Koma lauses (teksti vaatlus).
- Sõnavara. Lähedase ja vastandtäiendusega sõna.

ÕPPETEGEVUS

1. poolaasta. Suuline keelekasutus

- Helide ja häälte ning häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine.
- Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine.
- Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ning nähtu kommenteerimine.
- Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ning nende ütlustele.
- Kuuldud jutu (muinasjutu, lühijutu lapse elust jms) ümberjutustamine.
- Kaaslaste ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.
- Sobivate kõnetuste (palumise, küsimise, keeldumise, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine.
- Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine.

Lugemine

- Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.
- Trükitähtede tundmaõppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine.

- Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse).
- Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra) lugemine.
- Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine.
- Häälega ja endamisi lugemine.
- Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.

Kirjutamine

- Kirja eelharjutused. Joonistähete kirjutamine.
- Häälik, silp, sõna, lause, tekst. Täis- ja kaashäälikud. Tähed ja tähestik, tähestiku järjekord.
- Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine.
- Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust.
- Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitus.
- Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine.
- Väikeste kirjatähete õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida.
- Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine.
- Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine.

2. poolaasta. Suuline keelekasutus

- Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine vastavalt olukorrale.
- Sõnavara arendamine: sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine; lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine.
- Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenoustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.
- Õpetaja ettelõetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine.
- Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).
- Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine vastavalt olukorrale.
- Sõnavara arendamine: sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine; lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine.
- Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenoustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.

Lugemine

- Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.
- Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).
- Loetud raamatust jutustamine ning loetule emotsionaalse hinnangu andmine. Vajaliku raamatu leidmine õpetaja abiga ja iseseisvalt.
- Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.
- Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.
- Loetud raamatust jutustamine ning loetule emotsionaalse hinnangu andmine. Vajaliku raamatu leidmine õpetaja abiga ja iseseisvalt.
- Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).
- Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning laste ajakirjanduses.

Kirjutamine

- Väikeste kirjatähtede õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida.
- Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine.
- Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine.
- Jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildi allkiri, tegelaskõne jms).
- Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Sündmusest ja loomast kirjutamine.
- Suur algustäht inimese- ja loomanimeses ning tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade ja ilmakaarte nimetuses.
- Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses; k, p, t s-i ja h kõrval.
- Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine.
- Lühikese loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu).
- Nimi-, omadus- ja tegusõna.
- Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade ja ilmakaarte nimetuses.
- Lause lõpumärgid.
- Lähedase ja vastandtäiendusega sõna.
- Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.

LÕIMING	
Algõpetuses kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, ainetevaheline ehk interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe põhimõtetest, mida toetab ainetevaheline lõiming. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.	
Eesti keel ja kirjandus	Eesti keele tundides arendatakse suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust, õpitakse lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendatakse kirjandustekste lugedes oma sõnavara ning avardatakse maailmapilti; õpitakse kirjutama eri tüüpi tekste (sh arvamust, tööjuhendit), kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; õpitakse koostama ning vormistama uurimistöid, kasutama allikaid ja viitama neile; harjutakse kasutama eri liiki sõna- ning käsiraamatuid
Matemaatika	Eesti keele tundides arendatav lugemisoskus soodustab matemaatika õppetextide ja tekstülesannete mõistmist. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.
Loodusained	Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane õpib õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad väärtustada ja tunda õppida loodust.
Loovaine	Illustratsioonide vaatluse soodustab kunstialaste väljendusvahendite eripära mõistmist.

Muusikaõpetus	Kirjandusteose käsitluse illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest.
Liikumisõpetus	Eesti keele tundides õpitav sõnavara toetab õpilase tervisekasvatust ning aitab ainealaste mõistete omandamist kehalise kasvatuse tundides. Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakateid ja esitlusi koostades kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

ÜLDPÄDEVUSED

Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused (väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatikapädevus, ettevõtlikkuspädevus) rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükliks üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Loetava ilukirjanduse ja aimetekstide alusel kujunevad õpilases esteetilis-emotsionaalsed ja kultuurilised väärtused. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Emakeele õpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Emakeele tundides kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetiliselt ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.
Enesemääratluspädevus	Enesemääratluspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetavad erinevad lugemispalad kui ka õpilase igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide üle arutlemine. Enesemääratluse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning emakeele oskuse rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Õpipädevus	Eesti keele õppimine arendab olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erineva teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, mitmesuguste tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus	Õpilane suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust. Arendades igapäevaselt sõnavara, esitletakse ja kirjeldatakse loovtöid, tutvustatakse ning põhjendatakse oma seisukohti.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilase osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Digipädevus	Õpilane suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuses tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate

	eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPITULEMUSED

Suuline keelekasutus

1. klassi lõpetaja:

- eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas), täishääliku pikkusi;
- toimib õpetaja ja kaaslase suulise juhendi järgi;
- kuulab õpetaja ja kaaslase esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuuldu lause, jutu sisu;
- teab, et sõnadel on lähedase või vastandtähendusega sõna ja nimetab neist mõningaid;
- väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab;
- jutustab suunavate küsimuste toel kuuldust, nähtust, loetust;
- koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu;
- esitab luuletust peast.

Lugemine

- tunneb häälik-tähest vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt;
- mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu;
- vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud;
- mõtleb jutule alguse või lõpu;
- on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (nt lõbus, tõsine, igav).

Kirjutamine

- kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, oskab väikeseid ja suuri kirjatähti kirjutada ning tähti omavahel siduda;
- kirjutab tahvlilt ära kirja;

- täidab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga õpilaspäevikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, märgib töö juurde kuupäeva;
- koostab näidise järgi kutse;
- eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset;
- kirjutab omasõnade algusesse k, p, t;
- kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid;
- teab, et lause lõpetab lauselõpumärk;
- teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte;
- kirjutab õigesti oma nime.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu).

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes. Toimetanud E. Kikas. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium, 2010.

Lerikkanen, M.-K. Lugema õppimine ja õpetamine alus- ja algõpetuses. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007.

Põldma, J., Ernits, H., Prii., H. Aabits. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2017.

Põldma, J., Ernits, H., Prii., H. Aabitsa töövihik. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2017.

Toomla, S., Ilves, K. Kirjavihik. Kirjastus Koolibri, 2013.

Põldma, J., Ernits, H., Prii., H. Lugemik 1. klassile. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2017.

Põldma, J., Ernits, H., Prii., H. Lugemiku töövihik 1. klassile. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2017.

Kabel, M., Ots, L., Prii, H. Kirjatehnika 1. klasisle, Kirjastus Maurus, 2018.

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK matemaatika)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	1. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Üldõpetuse matemaatika alused:

- .Kujundada esemete maailma (kirjeldada, järjestada, võrrelda, rühmitada, loendada, mõõta eri objekte).
- Mõista aegruumilisi mõisteid (määrata aega kella abil).

- Alustada arvude maailma mõtestamist ja õpetada arvutamisoskust üleminekuga 20 piires ja 100 piires täiskümnetega.
- Numbrite kirjutamine 20 piires, arvude ehitus kümnendsüsteemis.
- Alustada suuruste maailma loomist, kujundada arusaamine pikkuse (cm, m), massi (kg), aja (kell), mahu (l) ja raha (€, s) mõõtmisest ruumiliste, tasapinnaliste lineaarsete kujundite nimetusi.
- Ühetehtelise tekstülesande lahendamine.
- Puuduva tehtekomponendi leimine.

ÕPPESISU

1. poolaasta. Arvutamine

- Arvud 0–19, nende tundmine, lugemine, kirjutamine, järjestamine ja võrdlemine.
- Järgarvud.
- Märgid +, -, =, >, <.

- Liitmine ja lahutamine 10 piires

Geomeetrilised kujundid

- Esemete ja kujundite rühmitamine, asukoha ja suuruse kirjeldamine ning võrdlemine.
- Punkt, sirglõik ja sirge.
- Ristkülik, ruut. Risttahukas ja kuup. Nende elemendid tipp, külg ja nurk.

Mõõtmine ja tekstülesanded

- Käibivad rahaühikud.
- Matemaatilised jutukesed

2. poolaasta. Arvutamine

- Liitmine ja lahutamine 20 piires.
- Liitmise ja lahutamise vaheline seos.
- Täiskümnete liitmine ja lahutamine 100 piires.
- Lihtsaimad tähte sisaldavad võrdused

Geomeetrilised kujundid

- Geomeetrilised kujundid meie ümber.
- Kolmnurk. Püramiid. Nende elementide tipud, nurgad, küljed, servad, tahud.
- Ring. Kera.

Mõõtmine ja tekstülesanded

- Meeter, sentimeeter, gramm, kilogramm, liiter.
- Käibivad rahaühikud.
- Minut, tund, ööpäev, nädal, kuu, aasta.
- Kella tundmine täis-, veerand-, pool- ja kolmveerandtundides.
- Ühetehtelised tekstülesanded 20 piires liitmisele ja lahutamisele.

LÕIMING

Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õpetusega kahel moel. Ühelt poolt kujuneb õpilastel teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast ning lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi ümbritseva maailmaga. Peale selle on ainete

lõimimise võimalused koostöös tehtavad õpilaste ühisprojektid, uurimistööd, õppekäigud ja muu ühistegevus.	
Eesti keel ja kirjandus	Reeglite kasutamine, häälikute pikkus, funktsionaalne lugemine, tabelite ja diagrammide lugemine ning mõistmine, paberil orienteerumine.
Loodusained	Matemaatika annab vahendid looduse uurimiseks.
Loovaine	Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria). Võimaldab arendada tasapinnalist ja ruumilist mõtlemist.
Muusikaõpetus	Takt, taktimõõt, võrdlemine, loogika, joon, sümbolid, helipikkused, helikõrgused, laulu osad, võrdlus, loendamine, mälu.
Liikumisõpetus	Erinevate pikkuste ja aja tajumine ning mõõtmine, kujundid liikumisel.
Võõrkeeled	Matemaatikas kasutatakse rohkesti võõrkeelseid termineid, mille algkeelne tähendus tuleb õpilastele teadvustada.

ÜLDPÄDEVUSED

Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükliks üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega. Algõpetuses kasutatakse erinevaid lõimingu võimalusi, et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe elementidest. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööskust.
Enesemääratluspädevus	Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.
Õpipädevus	Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, otstarbekate võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: oskus kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et

	keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.
Suhtluspädevus	Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Matemaatikapädevus tähendab matemaatiliste mõistete ja seoste tundmist, suutlikkust kasutada matemaatikat temale omase keele, sümbolite ja meetoditega erinevate ülesannete modelleerimisel nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades. Matemaatikapädevus hõlmab üldist probleemi lahendamise oskust, mis sisaldab oskust probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideed analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida. Matemaatikapädevus tähendab loogilise arutlemise, põhjendamise ja tõestamise ning erinevate esitusviiside (sümbolite, valemite, graafikute, tabelite, diagrammide) mõistmise ja kasutamise oskust. Matemaatikapädevus hõlmab ka huvi matemaatika vastu, matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja personaalse tähenduse mõistmist.
Ettevõtlikkuspädevus	Selle pädevuse arendamine on matemaatikas kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.
Digipädevus	On kokku puutunud erinevate digitehnoloogia võimalustega õpetaja vahendusel.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvus õpi-, elu- ja töökeskkonnas. Õpilane tutvub lihtsamate elukutsetega ennekõike oma pere tasandil.
---	--

Keskkond ja jätkusuutlik areng	taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust igapäevaste kodu- ja koolielu näidete varal.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks (klassi, kooli - ja kooli tasandil).
Kultuuriline identiteet	taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust.
Teabekeskkond	õpilane on kokku puutunud erinevate teabekeskkondadega.
Tehnoloogia ja innovatsioon	erinevate loovust ergutavate tööülesannete varal.
Tervis ja ohutus	taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele;
Väärtused ja kõlblus	taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli.

ÕPITULEMUSED

Arvutamine

1. klassi lõpetaja:

- loeb ja kirjutab, järjestab ja võrdleb arve 0 –100;
- paigutab naturaalarvude ritta sealt puuduvad arvud 100 piires;
- teab ja kasutab mõisteid *võrra rohkem* ja *võrra vähem*;
- loeb ja kirjutab järgarve;
- liidab peast 20 piires; lahutab peast üleminekuta kümnest 20 piires;
- omab esialgsed oskused lahutamiseks üleminekuga kümnest 20 piires;
- nimetab üheliste ja kümneliste asukohta kahekohalises arvus;
- liidab ja lahutab peast täiskümneid 100 piires
- asendab proovimise teel võrdustesse seal puuduvat arvu oma arvutusoskuste piires.

Mõõtmine ja tekstülesanded

- kirjeldab pikkusühikuid meeter ja sentimeeter tuttavate suuruste kaudu, kasutab nende tähiseid m ja cm;
- mõõdab joonlaua või mõõdulindiga vahemaad/eseme mõõtmeid meetrites või sentimeetrites;
- teab seost 1 m = 100 cm;
- kirjeldab massiühikuid gramm ja kilogramm tuttavate suuruste kaudu, kasutab nende tähiseid kg ja g;
- kujutab ette mahuühikut liiter, kasutab selle tähist l;
- nimetab ajaühikuid minut, tund ööpäev, nädal, kuu ja aasta;
- leiab tegevuse kestust tundides;

- ütleb kellaaegu (ilma sõnu “veerand” ja “kolmveerand” kasutamata, näit. 18.15);
- teab seoseid 1 tund = 60 minutit ja 1 ööpäev = 24 tundi;
- nimetab Eestis käibivaid rahaühikuid, kasutab neid tehingutes;
- teab seost 1 euro = 100 senti.
- koostab matemaatilisi jutukesi hulki ühendades, hulgast osa eraldades ja hulki võrreldes;
- lahendab ühetehtelisi tekstülesandeid liitmisele ja lahutamisele 20 piires;
- püstitab ise küsimusi osalise tekstiga ülesannetes;
- hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust.

Geomeetrilised kujundid

- eristab sirget kõverjoonest, teab sirge osi punkt ja sirglõik;
- joonestab ja mõõdab joonlaua abil sirglõiku;
- eristab ruutu, riskülikut ja kolmnurka teistest kujunditest; näitab nende tippe, külgi ja nurki;
- eristab ringe teistest kujunditest;
- eristab kuupi, risttahukat ja püramiidi teistest ruumilistest kujunditest; näitab maketil nende tippe, servi ja tahke;
- eristab kera teistest ruumilistest kujunditest;
- rühmitab esemeid ja kujundeid ühiste tunnuste alusel;
- võrdleb esemeid ja kujundeid asendi- ja suurustunnustel;
- leiab ümbritsevast õpitud tasandilisi ja ruumilisi kujundeid.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe- ja kasvatusesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes õpilase arengule. Õppimist toetav hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Kabel, M., Kadakas, H., Põldma, J., Ernits, H. Matemaatika tööraamat I klassile I osa. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2017.

Kabel, M., Kadakas, H., Põldma, J., Ernits, H. Matemaatika tööraamat I klassile II osa. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2017.

Lõhmus, T., Saks, M., Matemaatika I klassile I osa. Avita Kirjastus, Tallinn 2015.

Lõhmus, T., Saks, M., Matemaatika I klassile II osa. Avita Kirjastus, Tallinn 2015.

Lõhmus, T., Matemaatika iseseisvad tööd 1. klassile, 2014.

Leidsalu, H., Peastarvutamise töölehed arvutamiseks 20 piires. Kirjastus Ilo, 2008.

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK loodusõpetus)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	1. klass

Õppeaine maht:

1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Inimese meeled ja avastamine: Teema suunab õpilasi märkama ja uurima ümbritsevat maailma, arendab õpilaste keskkonnatundlikkust. Kasutades erinevaid meeli (kuulmine, nägemine, kompimine, maitsmine, haistmine), õpitakse vaatlema, võrdlema ja rühmitama erinevaid elus- ja eluta looduse objekte, nende omadusi.

Aastaajad: Aastaajaliste muutustega ja nende tekkepõhjustega tutvumine suunab õpilasi märkama ja uurima looduses toimuvaid protsesse, nende põhjusi ja tagajärgi ning mõju inimesele.

ÕPPESISU

1. poolaasta. Inimese meeled ja avastamine

- Inimese meeled ja avastamine. Elus ja eluta. Asjad ja materjalid.

Põhimõisted: omadus, meeled, elus, eluta, elusolend, looduslik, tehisklik, tahke, vedel.

- Aastaegade vaheldumine looduses seoses soojuse ja valguse muutustega.

Põhimõisted: suvi, sügis, talv, kevad, soojus, valgus, taim, loom, seen, kodukoht, veekogu, maastik, loomastik, taimestik.

- Taimed, loomad ja seened erinevatel aastaegadel.

2. poolaasta. Aastaajad

- Aastaajad looduses. Aastaegade vaheldumine.

- Taimed ja loomad talvel.

- Taimed ja loomad kevadel.

- Tuntumad taimed kooli- ja koduümbruses.

- Ilmavaatlus. Käitumine looduses.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Meelte kasutamine mängulises ja uurimuslikus tegevuses.

- Elus- ja eluta looduse objektide rühmitamine.

- Õppekäik kooliümbruse elus- ja eluta loodusega tutvumiseks.

- Tahkete ja vedelate ainete omaduste võrdlemine.

- Looduslike ja tehismaterjalide/objektide rühmitamine.

- Õppekäigud aastaajaliste erinevuste vaatlemiseks. Maastikuvaatlus.

LÕIMING

Algõpetuses kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetuses kasutatakse üldõpetuse elemente, mida toetab ainetevaheline lõiming. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.

Eesti keel ja kirjandus

Uut liiki tekstide kasutamine ja mõistmine, terminid ja mõisted. Funktsionaalset lugemisostkust kujundab teabeallikate abil töötamine, mis rikastab õpilaste sõnavara. Oma töö esitlemine ja valikute põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusostkust.

Matemaatika

Loodusnähtuste seoste uurimisel rakendatakse matemaatilisi mudeleid

Loovaine	Kunstiõpetusega lõimumist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms. Ideede praktiline realiseerimine
Liikumisõpetus	praktiliste tegevuste ja ülesannete kaudu kinnistub terviseteadlik käitumine ning tervisliku toitumise ja sportliku eluviisi koostoimimise väärtustamine.

ÜLDPÄDEVUSED	
Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Elukeskkonda väärtustava hoiaku omaks võtmine soodustab õpilase kujunemist aktiivseks vastutustundlikuks kodanikuks.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Keelekasutus, õpilaste ühised tegevused, praktilised tööd ja rühmatööd, ühiselt õpitakse järgima käitumisreegleid, teistega arvestama ja oma arvamust kaitsma.
Enesemääratluspädevus	Usk oma võimekusse ja enesekindlus loodusainete õppimisel; huvi loodusteaduste õppimise ja loodusteadusliku karjääri vastu; valmisolek tegelda loodusteaduslike küsimustega ja oskus rakendada loodusteaduslike teadmisi ja oskusi igapäeva elu probleemide lahendamisel.
Õpipädevus	Loodusobjektide uurimine, kirjeldamine ja vaatlemine.
Suhtluspädevus	Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu, arendades loovat ja kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel, tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoste uurimisel rakendatakse matemaatilisi mudeleid.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust.
Ettevõtlikkuspädevus	Uurimistööde tegemine, kus püstitatakse uusi probleeme (hüpoteese), mis veenvalt ära põhjendatakse või ümber lükatakse.
Digipädevus	Suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- võimaldatakse nii üksi- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd, õppekäigud, praktilised tööd), mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- kasutatakse õpiülesandeid, mis toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümbus, looduskeskkond, muuseumid, näitused jne;
- toetab avar õppemetoodiline valik aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, projektõpe, õpimapi koostamine, praktilised ja uurimuslikud tööd (nt loodusobjektide ja protsesside vaatlemine, kirjeldamine ning järelduste tegemine), referaadi koostamine jne

ÕPITULEMUSED

Inimese meeled ja avastamine

1. klassi lõpetaja:

- teab erinevaid omadusi;
- oskab oma meelte abil omadusi määrata;
- teab, et taimed, loomad ja seened on elusolendid;
- teab nimetada elusa ja eluta looduse objekte ja nende omadusi;
- viib läbi lihtsamaid loodusvaatlusi ning uurimuslikke tegevusi;
- eristab elus- ja eluta looduse objekte ja nähtusi ning vaatlleb, nimetab, kirjeldab ja rühmitab neid;
- oskab käituda õppekäigul loodussõbralikult;
- teab, et on olemas looduslikud ja inimese tehtud asjad ning materjalid;
- kirjeldab looduslikke ja tehisklikke objekte erinevate meeltega saadud teabe alusel;
- sõnastab oma meelte abil saadud kogemusi ning nähtuste ja objektide omadusi;
- eristab tahkeid ja vedelaid aineid ning omab ohutunnet tundmatute ainete suhtes;
- eristab inimese valmistatud looduslikust;
- tunneb huvi looduse ja selle uurimise vastu, kasutab julgelt loovust ja fantaasiat;
- märkab looduse ilu ja erilisust, väärtustab oma kodukoha elurikkust ja maastikulist mitmekesisust;
- väärtustab maailma tunnetamist oma meelte kaudu;
- tunneb rõõmu looduses viibimisest;
- väärtustab nii looduslikku kui inimese loodut ning suhtub kõigesse sellesse säästvalt;
- väärtustab enda ja teiste tööd.

Aastaajad

- teab, et looduses aset leiduvad muutused sõltuvalt aastaegadest ning valgusest ja soojusest;
- märkab muutusi looduses ja seostab neid aastaegade vaheldumisega, kirjeldab aastaajalisi muutusi (kõnes, kirjas, joonistades);
- toob näiteid looduses toimuvate aastaajaliste muutuste tähtsusest inimese elus;
- teeb lihtsamaid loodusvaatlusi, kannab vaatlusinfo tabelisse, jutustab vaatlusinfo/tabeli põhjal ilma muutumisest;
- teeb soojuse ja valguse peegeldumise kohta katseid, sõnastab järeldused;
- oskab ennast kaitsta päikesepõletuse eest;
- teab, et elusolendite mitmekesisus ja aktiivsus sõltub aastaegadest;
- toob näiteid erinevate organismide eluavalduste ja omavaheliste seoste kohta erinevatel aastaegadel;
- oskab käituda õppekäigul loodussõbralikult;

- tunneb kodu- ja kooliümbrust, teab kodu- ja kooliümbruse tüüpilisemaid taimi ja loomi;
- vormistab vaatlusinfo, teeb järeldusi ning esitleb neid;
- oskab vaadelda, nimetada, rühmitada ja kirjeldada kodukoha, kooliümbruse elusa ja eluta looduse objekte;
- oskab käituda veekogudel;
- teab tuntumaid kodukoha/kooliümbruse vaatamisväärsusi;
- mõistab, et aastaajalised muutused mõjutavad tema enda ja teiste elu;
- tunneb huvi looduse ja selle uurimise vastu;
- liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodusväärtusi ja iseennast, järgib koostegutsemise reegleid;
- tunneb huvi oma kodukoha, inimeste/ajaloo/looduse vastu;
- hoiab oma kodukoha loodust ja ehitisi.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe- ja kasvatusesmärkidest ning eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, poolaasta tunnistuse, arenguvestluste kaudu, Stuudiumist, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Männil, M., Joa, M., Pöldma, J., Ernits, H. Loodusõpetuse tööraamat 1.klassile. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2016

Õppeaine nimetus:	A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)
Koostaja(d):	Mai Torim, Mailis Meitsar, Stella Tuvi, Maia-Eliisi Tagamaa, Aire Rillo, Tiina Hallik
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- omandab oskuse edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist.

ÕPPESISU

1. klassi saksa ja inglise keel on varajase keeleõppe metoodikal põhinev mänguline ja suuline kursus. Kõik võõrkeeltes käsitletavat teemasid haaravad aineüleseid läbivaid teemasid. Läbivad teema valdkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus. *Mina ja teised.*

1. klass	Enese ja kaaslaste tutvustus (nimi, vanus, kehaosad, riietus, lemmiktegevused).
----------	---

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus. *Kodu ja lähimbrus.*

1. klass	Pereliikmed. Maja, toad, aed ja koduloomad.
----------	---

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. *Kodukoht Eesti*

1. klass	Minu maa. Aastaajad.
----------	----------------------

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. *Igapäeva elu. Õppimine ja töö.*

1. klass	Numbrid 1-12. Esemete nimetamine ja kirjeldamine kasutades põhivärve (mänguasjad, riidesemed). Puu- ja juurviljade ning lihtsamate toiduainete nimetamine. Aastaajad. Liiklusvahendid.
----------	--

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus. *Vaba aeg.*

1. klass	Lemmikmänguasjade- ja loomade nimetamine ja kirjeldamine. Puuviljade ja lihtsamate toitude nimetamine. Kombed (<i>Nikolaustag</i> , jõulud, lihavõtted, sünnipäev).
----------	--

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL
LAUSEÕPETUS	Tähestik.	Sidesõna <i>and</i> .
TEGUSÕNA	Tegusõnade pööramine olevikus (<i>ich, du, er/sie, wir</i>)	Tunneb (suuliselt) tegusõnu: <i>to be, have, take</i> ; liittegusõnad (phrasal verbs): <i>stand up, look at, clean up, sit down</i> , etc. Tegusõna kindla kõneviisi oleviku 1. ja 2. pööre.
NIMISÕNA	Nimisõnade ainsus, mitmus. Nimisõna artikkel. Umbmäärase ja määrava artikli ära tundmine.	Sõnade ainsus ja mitmus.
KÄSKIV KÕNEVIIS	Käskiv kõneviis. Õpetaja korralduste mõistmine.	Käskiv kõneviis.
OMADUSSÕNA		Üldlevinud omadussõnad – <i>big-small, beautiful-ugly, long-short; dirty-clean; happy-sad</i> . Värvuste nimetused: <i>red, yellow, blue, orange, purple, pink, green, black, white, grey</i> .

ASESÕNA	Isikuline asesõna. <i>Ich, du, er, sie, wir;</i> omastav asesõna. <i>mein/meine, dein/deine</i>	Isikuline asesõna <i>I, you;</i> omastav asesõna: <i>my;</i> näitav asesõna: <i>this.</i>
EESSÕNA		Kohta väljendavad eessõnad: <i>in, on, under.</i>
ARVSÕNA	Arvsõnad.	Põhiarvsõnad 1-12.
KÜSISÕNA	<i>Wie?</i>	<i>What? How?</i>

LÕIMING	
Eesti keel	Kõnelemine, kuulamine, teksti mõistmine ja hääldamise harjutamine. Enese ja kaaslaste tutvustus.
Matemaatika	Numbrid 1-12. Loetlemine.
Loodusõpetus	Loodusega seotud teemad, loomad, minu maa, aastaajad. Lemmikloomad. Aed. Inimese kehaosade laul.
Liikumisõpetus	Mängudes ja lauludes liikumine.
Loovaine	Piltide joonistamine vastavalt temaatikale, näiteks minu maa, maja, lemmikloom, mina ise, puuviljad, riideesemed. Värvide nimetused.
Muusikaõpetus	Laulude õppimine, kaasa laulmine.
Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus	Kodus laulude järelvaatamine, arvuti kasutamise algteadmised.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeeleeõppes on suhtlemis- ja

	eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeleõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitud erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeleõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

1. klassis on oluline mängulisus, suur kaal on salmidel ja lauludel. Rõhk on kuulamisel ja hääldamise harjutamisel. Omandatakse esmane sõnavara. Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpitud väljendeid ja lühilauseid kontekstis. Õpilased õpivad võõrkeele häälikuid eristama ja omandavad õige hääldusaluse. Peamise õpistrateegiana kasutatakse õpitu kordamist ja seostamist. Metoodiliste võtete valikul lähtutakse eakohasusest. Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks:

- teatud sõnale või fraasile reageerimine (käetõstmine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine);
- kuuldu põhjal pildi täiendamine;

- tähelepanelikku kuulamist nõudvate mängude mängimine;
- laulude ja luuletuste kuulamine ning nende põhjal nt pildi joonistamine, töölehe värvimine;
- dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine koos tegevusega.

Õppetöö on jaotatud kaheks poolaastaks:

I poolaasta

TEEMA	ÕPPETEGEVUS
<i>Hello/Hallo</i>	Enese tutvustamine, nime ütlemise õppimine, küsimuste küsimine ja vastamine, laulud, mängud.
<i>Family and friends/Familie und Freunde</i>	Pere tutvustamine, kes on sinu peres? Küsimused, vastused, laulud, mängud. Videod, joonistamine – pilt enda perest.
<i>Numbers and colours/ Zahlen und Farben</i>	numbrid 1-12, värvid, omavahel seostamine, siduvad ülesanded, laulud, mängud.
<i>Clothes/Kleidung</i>	mis riideesemed on olemas, mis on sinul seljas, töölehed, mängud, laulud.
<i>Food/Essen</i>	toitude ja jookide nimetused, lemmiktoit, pildi joonistamine, töölehe täitmine, mängud, laulud.
<i>Christmas/Weihnachten</i>	jõulude teemalised kaardid, pildid, laulud, mängud, multikad, töölehed.
<i>Toys/Spielzeuge</i>	mis mänguasjad on olemas, kas sinul on? Küsimused – vastused, laulud, töölehed, joonistamine (minu lemmik mänguasi).
Kinnistamine	eelnevatel nädalatel õpitu kinnistamine, kordamine, harjutamine, laulud.

II poolaasta

TEEMA	ÕPPETEGEVUS
<i>Me and my body/Körperteile</i>	kehaosade nimetuste tundma õppimine, laul „ <i>Head, shoulders, knees, and toes</i> “, näitamise peale õige nimetuse ütlemine, tööleht, laulud, joonistamine.
<i>Seasons, Valentine's Day/Jahreszeiten</i>	aastaaegadest rääkimine, tutvustamine, mis aastaag on praegu, milline on järjestus, lemmikaastaaja ütlemine, käeline tegevus (paber neljaks ruuduks, igasse ruutu aastaaja nimetus + pilt), laulud, töölehed.
<i>Estonia/Estland</i>	kodumaa kohta – mida tead Eestist? Laulud, töölehed, joonistamine Vabariigi aastapäeva teemal.
<i>Animals/Tiere</i>	loomade nimetused, laulud, töölehed, lemmiklooma pildi joonistamine, mängimine, suuline drill.
<i>House and rooms/Haus und Zimmer</i>	millised ruumid on majas? Ruumide nimetused, maja pildi joonistamine, tubade nimetuste juurde kirjutamine. Töölehed, laulud, mängud.

<i>Hobbies and activities/Hobbys</i>	mida mulle meeldib teha? Vaba aja tegevuste kirjeldused. Töölehed, mängud, laulud.
Kinnistamine	eelnevatel nädalatel õpitu kinnistamine, kordamine, harjutamine, laulud.
kokkuvõte, kordamine	kogu õppeaasta jooksul õpitu kordamine, kokkuvõte. Meelde tuletamiseks laulud, mängud, teemade ülevaatlilik kokkuvõte.

ÕPITULEMUSED

1. klassi lõpetaja:

- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- saab püstitatud ülesandest aru miimika, žestide, piltide ja konteksti järgi;
- täidab lihtsaid töö- ja ülesannete lehti ettenäitamise ja juhendamise järgi;
- töötab õpetaja juhendamisel nii paaris kui ka rühmas;
- mõistab tegusõnu läbi tegevuse ja ettenäitamise;
- mõistab nimisõnu läbi kuulamise;
- mõistab mängus osaledes mängureegleid;
- õpib tundma, mõistab ja oskab korrektselt järele öelda riime ja salmikesi, teeb juurde sobivaid liigutusi;
- kuulab, mõistab ja laulab kaasa võõrkeelseid laule;
- reastab objekte, esemeid, isikuid ettenäitamise järgi;
- kasutab esmaseid õpioskusi (kordamist, seostamist) võõrkeele õppimiseks;
- suhtub positiivselt võõrkeele õppimisse;
- tunneb huvi õpitava keele maa kultuuri vastu.

Kuulamine

- tunneb õpitava keele teiste hulgast ära;
- saab aru õpetaja antud korraldusest, tööjuhenditest, pöördumistest ja reageerib nendele adekvaatselt;
- saab aru lihtsatest, tuttavatest sõnadest, lühitekstidest ja lauludest;
- mõistab teksti kindla info saamiseks; tunneb lihtsate kirjelduste järgi ära pilte.

Rääkimine

- tervitab ja jätab hüvasti;
- tutvustab ennast ja oma kaaslast (nimi, vanus);
- palub ja tänab;
- soovib õnne sünnipäevaks ja tähtpäevadeks;
- ütleb oma vanust ja numbreid 1-12;
- vastab küsimustele õpitud temaatika piires;
- nimetab õpitud sõnavara piires perekonnaliikmeid;
- räägib õpitud sõnavara piires koolist, mänguasjadest.

Kirjutamine

- kirjutab enda ja oma lähimate kaaslaste nime;
- kirjutab näite järgi õnnitlus- ja jõulukaarti.

Keeleoskuse hea tase 1. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
Inglise keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub suulise ja kirjaliku tagasiside vormis. 1. klassi õpilane saab võõrkeele aines tagasisidet oma tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva õppeperioodi jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamispõhimõtted. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õpilane saab positiivse poolaasta hinde, kui sooritatud on kõik kokkulepitud hinnangulised ülesanded (tegemata võib jääda üks hinnanguline ülesanne). Kord poolaastas (kokku 2 korda) kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- võõrkeelealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

1. klassi õpilane on koostanud õppeaasta lõpuks õpimapi kogu aasta jooksul kogunenud õppematerjalist. Aasta jooksul antakse õpilasele võimalus anda enda arengule hinnang. Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Goethe Instituut „Nürnbergi soovitusel varajaseks keeleõppeks“; Goethe Instituut „*Deutsch mit Hans Hase im Kindergarten und Vorschule*“ Leitfaden;

Materjalipakk „*Deutsch mit Hans Hase in Kindergarten und Vorschule*“

<http://www.goethe.de/ins/ee/et/tal/lhr/ffl.html>

Karen Jamieson (2012) *First English Words*

Õppeaine nimetus:	Loovaine (PRÕK kunstiõpetus ja tööõpetus)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	1. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Loovaine õpetus taotleb, et õpilane:

- saab võimaluse loovaks eneseväljendamiseks, mille käigus areneb kujutlusvõime ja loominguine mõtlemine;
- õpib kasutama erinevaid mõtlemis- ja tegutsemisviise nii loometegevuses kui ka igapäevases elus;
- tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisest;
- õpib vaatlema, tundma ja hindama ümbritsevat esemelist keskkonda;
- proovib töötada erinevates kunstitehnikates, kasutab erinevaid materjale ja töövahendeid ning eksperimenteerib nendega;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- õpib leidma seoseid teiste eluvaldkondadega;
- oskab kasutada tööjuhendit ning tegutseda selle järgi üksi või koos teistega;

- järgib esmaseid ohutusnõudeid;
- oskab töötada iseseisvalt ja teha koostööd, väärtustab erinevaid lahendusi;
- hoiab puhtust kodus ja koolis, täidab isikliku hügieeni nõudeid;
- teab tervisliku toitumise vajalikkust;
- tunneb huvi ja hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest.

ÕPPESISU

Ainekava õppesisus on ära toodud teemade valdkonnad. Nendeks on: planeerimine, erinevad vahendid, materjalid ja nendega töötamine. Õpetaja valib õpitulemuse saavutamist toetava õppesisu ja meetodika.

Õpilane:

- õpib vaatlema, tundma ja hindama ümbritsevat esemelist keskkonda;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest;
- julgub oma idee teostamiseks uusi võimalusi valida ja leiutada;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- kirjeldab, esitleb, põhjendab ning hindab oma ideid, valikuid ja valmistöid;
- kavandab lihtsamaid esemeid/tooteid.
- eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale;
- võrdleb materjalide üldisi omadusi;
- kasutab materjale säästlikult;
- oskab materjale ühendada ja kasutada;
- tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisest;
- tunneb ja kasutab mitmesuguseid materjale ja töövahendeid ning lihtsamaid töötlemisviise;
- tunneb ja kasutab visuaalse kompositsiooni baaselemente (joon, värv, vorm, ruum, rütm);
- kasutab erinevate kunstitehnikate materjale, töövõtteid ning -vahendeid (nt joonistamine, maalimine, trükkimine, kollaaži valmistamine, pildistamine, vormimine, voolimine jne);
- kujutamisel toob esile inimeste, esemete ja loodusobjektide peamised iseloomulikud tunnused;
- töötab ohutult ja arvestab ühiselt töötades kaaslastega;
- töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit;
- toob näiteid õpetusega seotud igapäevaelust;
- hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses, peab vajalikuks jätmete sorteerimist;
- tegutseb säästliku tarbijana;
- arvestab töökoha korrashoiu reeglitega.

Õpetust on kasulik siduda igapäevase eluga, mille realiseerimise üheks võimaluseks on õppekäikude korraldamine meistrite ja kunstnike ateljeedesse, ettevõtetesse ja muuseumidesse.

Töörõõmu saavutamiseks on vajalik tähelepanu pööramine ladusale töökorraldusele tunnis: materjalide ja töövahendite olemasolu, kord töölaudadel, eesmärgistatud tegevus ning õpilaste jaoks huvitav uudne praktiline väljund.

Tööprotsessis arenevad õpilasel sellised isiksuslikud omadused nagu kannatlikkus, tähelepanelikkus, täpsus, järjekindlus, soov raskusi ületada; rühmas töötades õpitakse teistega arvestama ning üksteist abistama.

Harjumuspärase suulise juhendamise kõrval peab harjutama õpilasi jälgima ja lugema jooniseid ning töötama kirjaliku juhendi järgi. Kirjaliku juhise järgi töötamine aitab õpilasel arendada funktsionaalset lugemisoskust. Tööjuhendiga töötamisel järgime printsiipi lihtsamalt keerulisemale. Esimeseks etapiks tööjuhendiga töötamisel on selle kasutamine abimaterjalina juhul, kui õpilasel tekivad töö kohta küsimused. Järgmiseks etapiks oleks tööjuhendit töövõtete kaupa koos õpilastega lugeda ning see koos läbi arutada veendumaks, et kõik sellest õigesti aru said.

Eesti keel ja kirjandus	Õpilane teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhiseist ning töötab suulise ja kirjaliku (tööjuhendi) juhendamise abil, oskab oma tegevusi kirjeldada
Matemaatika	Õpilane kasutab mõõtmisvahendeid, loendab ja võrdleb detaile ja esemeid, koostab ja kasutab töös jooniseid, määratleb ja võrdleb materjalide kulu ning mahtu.
Loodusõpetus	Õpilane tunneb ja kasutab õigesti ning säästlikult erinevaid materjale, teab olmeprügi käitlemise põhimõtteid
Inimeseõpetus	Õpilane planeerib ja kavandab oma tööd ja aega, kohaldab õpitud praktilise tegevusega, tunneb tervisliku toitumise põhitõdesid, oskab arvestada töötamisel vajalikke ohutusnõudeid, lähtub täiskasvanute ja kaaslastega suheldes üldtunnustatud käitumishormidest.
Liikumisõpetus	Õpilane kasutab töötamisel õigeid võtteid, hindab kehalist aktiivsust.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Loovust arendavad tegevused ja projektid õpetavad arvestama arvamuste ja ideede paljusust. Ühised arutelud ning töö ja selle tulemuse analüüsimine aitavad õpilasel kujundada ja põhjendada oma arvamusi, tunda tööriõõmu ning vastutust alustatu lõpule viia.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse.
Enesemääratluspädevus	Olulisel kohal on avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Eset valmistades kogetakse arendamise tsüklit idee leidmisest kuni valmis tööni. Aineprojektid ja teemapäevad võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmodelite kaudu.
Õpipädevus	Õpitakse nägema seoseid erinevate teadmistega ning kogetakse õpitu vajalikkust praktikas. Töö korraldamine õpetaja abiga alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida. Teavet kogudes areneb õpilase funktsionaalne kirjaoskus ning täieneb tema sõnavara. Oma tööd esitledes ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi ning areneb väljendusoskus. Tööülesannete

	ning projektide tarvis materjali ja teabe otsimine ning uurimine aitab kaasa võõrkeelte omandamisele.
Suhtluspädevus	Ühised ülesanded ja projektid võimaldavad õppida teisi arvestama, vajaduse korral teisi aidata ning kogeda koos töötamise eeliseid. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Õpilane kasutab oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus.
Ettevõtlikkuspädevus	Olulisel kohal on avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Eset valmistades kogetakse arendamise tsüklit idee leidmisest kuni valmis tööni. Aineprojektid ja teemapäevad võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmodelite kaudu.
Digipädevus	Õpilane kasutab IKT vahendeid loovuse arendamisel.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise ja tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ning hoiakute omandamisel.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Need teemad hõlmavad mitmekülgseid oskusi, nagu info leidmine muusika ja kunsti kohta, helilise ja visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahendid, keskkonna visuaalne ning heliline kujundamine.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Loovainetes julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning ideesid katsetama ja ellu viima.
Kultuuriline identiteet	Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas.
Teabekeskond	Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite, inseneride ja käsitöötajate loominguga.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Loovaines kasutatakse praktiliste loovtegevuste kaudu erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi võimalusi, toetades pidevalt muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ning töökeskkonnas toime tuleva inimese kujunemist.
Tervis ja ohutus	Loovaines teadvustatakse kunstidega tegelemise emotsionaalselt tasakaalustavat mõju. Kujutavas kunstis kasutatakse materjale,

	töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.
Väärtused ja kõlblus	Õppesisus ja -tegevustes tutvutakse kohaliku, Eesti ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, pärandkultuuri arenemist tänapäevases globaliseerivas maailmas.

ÕPPETEGEVUS

Praktiline tegevus moodustab põhilise osa õppetunnist. Tehakse individuaalseid töid, rühmatöid või viiakse läbi projekte. On võimalik kujundada koostegutsemise rõõmu ja meie-tunnet, iga õppija arenemist nii oskuses teistega arvestada ja teisi abistada kui ka ennast kollektiivis kehtestada.

Grupitöodes tuleb kõigil leida oma roll ning seda niimoodi täita, et kogu grupp oleks rahul ja samas ka ühelegi selle liikmele ülekohut ei tehtaks. Kui liigutakse ühise eesmärgi poole, soosib see abistavat käitumist – kellegi mahajäämine mõjutab ka teisi, seetõttu peavad tugevamad nõrgemaid abistama.

Grupis on võimalik positiivselt ära kasutada igäihe eripära, leides selliseid ülesandeid ja rolle, mis tõstavad esile ta tugevusi ja varjavad nõrkusi. Teiselt poolt on võimalik õppijatele pakkuda rolle, mida nad tavaliselt ei koge. Selline tegevus võib avada õppija rollipiire ja pakkuda uusi kogemusi oma „mina” avastamisel. Ühistegevuses õpivad õpilased aru saama, et inimesed on erinevad – võimed, oskused, suhtumine, töötempo jne ei ole võrdsed. Samas õpitakse erinevusi (näiteks rollide jaotamisel) positiivselt kasutama ning tööd väärtustama.

Lisaks õpetaja poolt ette määratud ülesannetele on õpilastele jäetud vabadus oma tegevust iseseisvalt planeerida ja teostada (see soodustab sisemist motivatsiooni nende tegevuste teostamisel). Tundide mitmekesistamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid ning õpiviise, võimalusel õppekäike ning õuesõpet.

ÕPITULEMUSED

1. klassi lõpetaja:

- töötab õpetaja juhendamisel, kasutades sobivaid materjale ja lihtsamaid töötlemisviise;
- hoiab korda ja puhtust ning järgib esmaseid ohutusnõudeid;
- oskab kasutada tööjuhendit ning tegutseda selle järgi üksi või koos teistega;
- leiab töö tegemiseks loovaid lahendusi;
- hindab ja tunnustab enda ja teiste tööd ning tunneb rõõmu oma tööst;
- katsetab julgelt oma mõtete ja ideede erinevaid visuaalseid väljendusi;
- leiab kujutatava kõige iseloomulikumad jooned, valib sobiva kujutusviisi olulisema esiletoomiseks;
- paneb tähele värvide koosmõju;
- kasutab erinevaid joonistamise, maalimise, pildistamise ja skulptuuri töövõtteid ning tehnikaid;

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Nii õpetuslikust kui kasvatuslikust aspektist on oluline hinnang tehtud tööle. Hindamiseks kasutatakse koos õpilastega koostatud hindamismudeleid. Õpetajapoolse suulise hinnangu juurde lisandub õpilase eneseanalüüs. Hindamine lähtub õppe-eesmärgist ja hindamiskriteeriumidest. Õpilane saab teha järeldusi selle kohta, mida ta oskab, mida on õppinud, ning hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi.

Hindame kavandamist ja planeerimist (originaalsus, iseseisvus, kavandatu rakendamise võimalikkus, materjalide ja töövahendite valiku otstarbekus, oskus põhjendada oma valikuid), tööprotsessi ehk praktilise töö käiku (iseseisvus töös, koostööoskus, materjalide ja vahendite kasutamise oskus, tööohutusnõuete täitmine), õpilase arengut (püüdlikkus, käeline ja vaimne areng), töö tulemust (kavandatu õnnestumine, eseme kasutuskõlblikkus, esteetilisus jne) ja töö esitlemise oskust.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töodelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	Muusikaõpetus
Koostaja(d):	Mai Rand
Klass:	1. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Muusika ainekava koostades on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- teadvustada ja tähtsustada ühislaulmise kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist rolli;
- rõhutada musitseerimise osatähtsust;
- julgustada ja toetada loomingulist eneseväljendust;
- teadvustada ja süvendada õpilase isikliku suhet muusikaga;
- rõhutada muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujundamisel, tunde- ja mõttemaailma arendamisel ning rikastamisel;
- lähtuda õppes õppija vajadustest ning tähtsustada integreeritud tegevusi.

ÕPPESISU

Muusika õppeaine koostisosad on:

- laulmine;
- pillimäng;
- muusikaline liikumine;
- omalooming;
- muusika kuulamine ja muusikalugu;
- muusikaline kirjaoskus;
- õppekäigud.

LÕIMING	
Muusikaõpetus on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondadega. Muusikaõpetus aitab kaasa väärtushoiakute kujundamisele ja maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamisele. Paljudes ainetes tutvutakse erinevate kultuuridega ning toetatakse kultuurilise ja sotsiaalse identiteedi kujunemist. Muusika kaudu saab hästi teadvustada kultuuridevahelist dialoogi.	
Eesti keel	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust, vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;
Matemaatika	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);

Inimeseõpetus	Vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;
Liikumisõpetus	Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, mootorikat, reageerimiskiirust ja koordinatsiooni.
Loodusõpetus	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Võõrkeeled	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust;

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja Väärtustada oma ja teiste maade muusikat, teadvustada nüüdisaegset muusikakultuuri ja sündmusi
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja Suuta ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades erinevaid olukordi, oma seisukohti esitada ja põhjendada
Enesemääratluspädevus	Suuta mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; analüüsida omavahelistes suhetes tekkivaid probleeme
Õpipädevus	Leida õppimiseks vajaminevat teavet; kavandada õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitud erinevates õpiülesannetes
Suhtluspädevus	Kuulamis- ja suhtlemisoskus, koostöövalmidus ja koostööoskus. Teha koostööd erinevates olukordades (laulmine, pillimäng, improvisatsioon jne.) klassikollektiivis, arvestada inimeste erinevusi suhtlemisel
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Ettevõtlikkuspädevus	Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Digipädevus	Oskab leida laulude tekste googlest, kasutab You Tube'i, leiab erinevaid näiteid hääleliikide, muusikainstrumentide ja rahvaste muusika kohta.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

<p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimine</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.</p> <p>Õpilast suunatakse: teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujundamisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi; arendama oskust seada endale eesmäärke; tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega.</p>
<p>Keskkond ja jätkusuutlik areng</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.</p> <p>Õpilast suunatakse: aru saama loodusest kui terviküsteemist ja inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikustest seostest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; suunatakse eelkõige looduses liikuma ja looduse helisid jälgima.</p>
<p>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.</p> <p>Õpilast suunatakse: kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist; suunatakse teadvustama kunstitegevuse emotsionaalset tasakaalustavat mõju olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi.</p>
<p>Kultuuriline identiteet</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutmist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.</p> <p>Õpilast suunatakse: osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); osalema/esinema laulupidudel, muusikaüritustel; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist. Tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes erinevates õppeainetes õpitule</p>

Teabekeskond	<p>Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse:</p> <p>leidma vajalikku informatsiooni; valima sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet.</p>
Tehnoloogia ja innovatsioon	<p>Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õpilast suunatakse:</p> <p>mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; kasutama IKT-d eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ning töö tõhustamiseks;</p> <p>mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes.</p>
Tervis ja ohutus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.</p> <p>Õpilast suunatakse: järgima ohutuse ja otstarbekuse printsiipe; jälgima tervise ja ohutuse nõudeid töö protsessis, pöörama tähelepanu erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule; leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteadlikkust ja abiteenuseid vältima ohuolukordadesse sattumist; terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi.</p>
Väärtused ja kõlblus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluse piires.</p> <p>Õpilast suunatakse: teadvustama kultuuri rolli igapäeva elus; lugupidavalt suhtuma erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustama uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist; suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused;) tähtsustama noorte endi osalemist laulupidudel, muusikaüritustel, tunnustama väärtusi, kõlblisi norme ja viisakusreegleid.</p>

ÕPPETEGEVUS

I kooliastme õppetegevused on:

- ühehäälnelaulmine;
- meloodia laulmine käemärkide, astmetrepi ja noodipildi ning relatiivsete helikõrguste (astmete) järgi;
- Plokkflöödi algõpe;
- mänguoskuse omandamine keha- ja rütmipillidel;
- kuulatud muusikapalade iseloomustamine muusika oskussõnavara kasutades;
- muusikapala meeleolu väljendamine liikumise kaudu;
- esinemisjulguse ja -oskuse arendamine;
- muusika väljendusvahendite katsetamine erinevaid karaktereid kujutades;
- õppekäigud, kontserdil, teatris ja muuseumis käimine jne.

ÕPITULEMUSED

Laulmine

1. klassi lõpetaja:

- laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, selge diktsiooniga üksi ja rühmas;
- mõistab ja väljendab lauludes muusika sisu ja meeleolu;
- laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule;
- laulab peast kooliastme ühislauale: Kiiss "Mu koduke", J. H. Hermann "Kevadel".

Pillimäng

- kasutab keha-, ja rütmipille lihtsamates kaasmängudes;
- Tunneb plokkflöödil g, a ja h mänguvõtteid, oskab pillil mängida 1-2 lihtsamat pala.

Muusikaline liikumine

- marsib ja jookseb muusikarütmis.
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge: Sillamäng, Tore tädi, Kaks sammu sissepoole

Omalooming

- loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, ja rütmipillidel;
- kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

- on tutvunud karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, dünaamika);
- eristab kuuldeliselt laulu ja pillimuusikat;
- iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit.

Muusikaline kirjaoskus

- mõistab allolevate helivältuste ja pauside tähendust, kasutab neid muusikalistes tegevustes;

- mõistab 2- ja 3-osalise taktimõõdu tähendust;
- tajub astmemudeleid erinevates kõrgpositsioonides;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: takt, taktimõõt, taktijoon, kordusmärk, noodijoonestik, noodipea, noodivars, helilooja, sõnade autor, muusikapala, salm, refrään, kaasmäng, eelmäng, vahemäng, vaikselt valjult (piano, forte).

Õppekäigud

- kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suuliselt.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Muusikaõpetuse hindamine ei sea kriteeriumiks lapse muusikalist kuulmist jt. sünnipäraseid eeldusi, vaid lähtub iga lapse arengust antud aines. Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulmist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust ja tunnist osavõttu.

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Hinnates kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ka ise oma tööle hinnangut andma. Õppetöö vältel tuuakse esile oskused ja teadmised, mis on hästi omandatud ja mille omandamiseks peab veel tööd tegema. Kokkuvõtvaid hinnanguid antakse 2x aastas, poolaasta lõpul.

KASUTATUD KIRJANDUS

A. Velli „Laulud ja mängud“ (2005), M.Pullerits „Koolimuusika kõnemängust pillimänguni“ (2004), Uued õpikud kirjastuselt „Koolibri“ I-III klass

Õppeaine nimetus:	Liikumisõpetus
Koostaja(d):	Uku Pärn
Klass:	1. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvisid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi. Liikumispädevuseni jõudmisel on oluline arvestada, et õpitulemused on seotud nii õppeprotsessiga kui ka –tulemusega, kusjuures teatud juhtudel peegeldab õpitulemus protsessi. Järgnevalt on toodud viie valdkonna kirjeldused:

LIIKUMISOSKUSED. Liikumisoskuste omandamine toimub nelja liikumisoskuste alarühma kaudu:

- **Edasiliikumisoskused:** kõndimise-, jooksmise-, hüppamise-, ronimiseoskus, oskus liikuda rütmis- ja muusikas ja koostöös teistega. Ujumiseoskus.
- **Vahendil liikumisoskus:** oskus liikuda vahendil.
- **Vahendi käsitsemisoskused:** oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ja vahendiga.
- **Oskus kontrollida keha asendites ja liikumisel:** oskus säilitada tasakaalu asendis, liikumisel ja nende kombinatsioonides.

Liikumisoskuste valdkonnas tegeletakse kõikide oskustega kooliastme jooksul eesmärgiga, et õpilane omandab mitmekülgsed liikumisoskused. Liikumisoskuste õppimisel ja omandamisel seostatakse õpitavat selle kasutamise ja väljaspool õppetundi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED. Õpilane omandab teadmised tervisega ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Tervisega seotud kehaliste võimete nagu aeroobne vastupidavus, jõud ja paindumus mõõtmine toimub kõikidel õpilastel vähemalt üks kord kooliastme jooksul. Selle peamine eesmärk on, et õpilased oleksid teadlikud enda tervisega seotud kehalistest võimetest ja see motiveeriks neid enda kehalisi võimeid arendama. Lisa eesmärgiks on saada regulaarset tagasisidet Eesti õpilaste tervisega seotud kehalistest võimetest. Tagasiside on individuaalne ja ei ole hinde panemise aluseks vaid teadlikkuse tõstmiseks kehalisest vormisolekust. Kehaliste võimete mõõtmise tulemusi analüüsitakse nii, et see tõstaks õpilase motivatsiooni enda arendamiseks ning toetaks objektiivselt enesehinnangut. Peetakse kinni individuaalse lähenemise põhimõttest ja jälgitakse tundlike isiklike teemade käsitlemisel konfidentsiaalsust ja inimlikkust. Märatakse õpilasi, kes mingil põhjusel ei ole teistega koos sooritusi valmis tegema ning sellise

õpilasega suheldakse, toetatakse ning talle antakse individuaalse sooritamise võimalusi, suunatakse teda arenema enesekindlamaks.

KEHALINE AKTIIVSUS. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne õppeprotsessis osaleja. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki liikumisõpetuse tegevusi teha või suurel intensiivsusel liikuda osalevad liikumisõpetuses nii, et nad on kaasatud tervislikule seisundile vastavalt. Tundi planeerides arvestatakse, et õpilaste kehalise aktiivsuse tase tunnis sõltub ka sellest, kas õpilane vajab haigusest taastumiseks aega. Koolis mõeldakse läbi, kuidas konfidentsiaalne terviseinfo, mida liikumisõpetuse õpetaja oma töö kavandamiseks võib vajada, õnnestuks läbi usaldusliku suhte koduga õpetajani tuua. Õpetaja aitab usaldusliku suhte tekkimisele kaasa teavitades lapsevanemaid juba õppeperioodi alguses, millised on võimalikud õppeülesanded liikumisõpetuses tervisliku erivajadusega õpilastele.

LIKUMINE JA KULTUUR. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool kooli keskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Läbivad eesmärgid on: ohutu liikumine ja isiklik hügieen, kogemused väljaspool kooli toimuvalt liikumis- või spordiürituselt osaleja või vabatahtlikuna, ausa mängu põhimõtete järgmine, loodusliikumine ja teadmised liikumis- ja sporditraditsioonidest. Õpetaja kujundab järjepidevalt enda eeskujuga väärtusi ja hoiakuid. Õpilase isiklike hügieeniga seotud harjumuste korrigeerimine toimub delikaatselt nii, et see ei riiva õpilase eneseväärikust. Üks osa liikumisega seotud kultuurist on suhtlemiskultuur. Liikumisõpetuse tundides on oluline olla tähelepanelik õpilaste omavahelise suhtlemiskultuuri suhtes. Õpetajal on oluline võtta aega ebasobiva käitumise positiivses suunas korrigeerimiseks.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL. Õpilane omandab teadmised ja oskused, kuidas hoida vaimset ja kehalist tasakaalu ja mõistab, et saab ise enda vaimset ja kehalist seisundit reguleerida. Liikumisõpetuse õpetajal on oluline mõista vaimse ja kehalise tasakaalu saavutamiseks sobilike harjutuste õpetamist ja koolis arendada liikumisõpetuse õpetajate vastavaid professionaalseid pädevusi.

ÕPPETEGEVUSED

Õppeprotsess on ülesehitatud selliselt, et võimaldab vastata küsimusele, milliste eesmärkide nimel tegevused toimuvad ja kuidas on need seotud elukestva liikumisharrastusega. Õpilase eneseanalüüs on õppeprotsessi loomulik osa. Õpilane koostab lühikese eneseanalüüsi läbivalt õppeprotsessi jooksul, kuid põhjalikuma eneseanalüüsi vähemalt kord õppeaasta jooksul.

Liikumisõpetuse ainekava lahutamatu osa on õppeprotsessi kirjeldus, mis toob välja nii kasutatavad mõisted, õppeprotsessi korralduslikud alused, õpetaja tegevuse põhimõtted ja õppesisu näited.

Õpetaja juhhib õppeprotsessi nii, et õpilane on motiveeritud liikuma ning mõistab selle seost tervisega ja enda vastutust tervise hoidmisel.

Liikumisõpetus on kohustuslik õppeaine põhikooli kõikides kooliastmetes. Taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti.

Nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestades, et taotletavad õpitulemused ja õppe- ja kasvatuseesmärgid on saavutatavad.

LÕIMING	
Eesti keel	Liikumisalased mõisted ja terminoloogia, selle kasutamine suulise ja kirjaliku eneseväljendusvahendina.
Matemaatika	Matemaatiliste mõistete ja oskuste seostamine liikumisega.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Lõiming toetab endale liikumis- ja spordivahendite loomist.
Inimeseõpetus	Liikumistegevused toetavad mõistmist sotsiaalainete teemadest rõhuasetusega liikumisega seotud minapildi ja enesehinnangu kujunemisel, tervisliku eluviiside komponentidel, stressi ja pinget ennetamise ja maandamise võimalustel, inimese liikumisharrastusega seotud huvidel ja

		liikumise olulisusel nii füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele.
Kunstiõpetus muusikaõpetus	ja	Liikumine kui kunst. Liikumise ja muusika üksteist toetavad seosed: liikumine muusikas, liikumise loomine vastavalt muusikale.
Loodusõpetus		Liikumise seos erinevate loodusainete teemade ja mõistetega. Rõhuasetused on toitumise ja liikumise seosel, inimese tugi- ja liikumiselundkonnal ja liikumise mõjul tugi- ja liikumiselundkonnale.
Võõrkeeled		Suhtlemine võõrkeeles liikumistegevuse käigus; liikumisalane võõrkeelne terminoloogia; võõrkeelsete infoallikate kasutamine liikumisalase info otsimiseks.

ÜLDPÄDEVUSED		
Kultuuri- väärtuspädevus	ja	liikumine ja sport kultuuri osana; loodusliikumine; kokkupuude teiste kultuuride ja nende liikumistavade; liikumisega seotud tunniväline tegevus; liikumise- ja kultuuritraditsioonid paikkonnas ja ühiskonnas; liikumise seostamine erinevate kultuurinähtustega (teater, muusika, film jne);
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja	koostöö teiste inimestega erinevates situatsioonides; enda tervise eest vastutuse võtmine; arvestamine teiste inimeste erisustega; kogemuste ja sotsiaalsete oskuste seostamine isikliku arengu ja võimaluste laienemisega tööturul;
Enesemääratluspädevus		enda tugevate ja nõrkade külgede teadvustamine; suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma liikumisharjumisi ja võimekust; tahe analüüsida enda liikumistegevust ja tulemust, ning ennast liikuva inimesena; eneseanalüüs lisaks õppeaine spetsiifilisele keskendub ka inimesele kui tervikule - mida sain teada endast kui inimesest tänu liikumisele;
Õpipädevus		õppimise eesmärgistamine ja tähenduse loomine; erinevate õpistrateegiate kasutamine enda oskuste arendamiseks ja liikumisharjumuse kujundamiseks; liikumisalane loovtöö;
Suhtluspädevus		koostööle suunatud ülesanded ja tegevused, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist; paaris- ja rühmategevused ühtsete eesmärkide saavutamiseks; erinevad rollid rühmas;
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja	kehaliste võimete ja kehalise aktiivsuse mõõtmine ja analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse mõõtmiseks, soorituse parandamiseks ja analüüsiks, sh seoste loomine ja järelduste tegemine.
Ettevõtlikkuspädevus		uute ideede loomine ja ellu viimine; liikumisega seotud projekti tegevused, sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne;
Digipädevus		riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis; kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	õppeaine toetab õpilase teadlikkust liikumisega seotud kutsevalikutest ja tervise hoidmise tähtsust igas eluvaldkonnas;
Keskkond ja jätkusuutlik areng	õppeaine toetab keskkonnateadliku inimese kujunemist erinevate tegevuste kaudu nii sise- kui ka väliskeskkonnas, sh looduskeskkonnas;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	õppeaine toetab õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks koostöiste ja ettevõtlikkust toetavate ülesannete kaudu, traditsioone toetavate ja vaba aja ning kooli keskkonda seostavate liikumisürituste kaudu;
Kultuuriline identiteet	õppeaine toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab liikumist kultuuri osana, sh teab omakultuuri traditsioone (nt tantsupidu); omab teadmisi kultuuride muutumisest ajaloo vältel (nt muutused nais- ja meessoos spordialades; traditsiooniliste spordialade muutumine jne).
Teabekeskond	õpilane suudab kriitiliselt analüüsida liikumisega seotud infot;
Tehnoloogia ja innovatsioon	õpilane kasutab tehnoloogiaid eesmärgipäraselt (nt objektiivse info saamine video või kehalist aktiivsust mõõtvate rakenduste vahendusel);
Tervis ja ohutus	liikumisõpetuse valdkondade õpitulemused toetavad õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks;
Väärtused ja kõlblus	õppeaine toetab ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete kujunemist läbivalt õppeprotsessi jooksul reeglite, ohutuse ja ausa mängu põhimõtete järgimise ja õpetaja eeskuju kaudu.

ÕPIKESKKOND

Liikumisõpetusetunnid korraldatakse:

- sise- ja õuekeskkonnas;
- sisekeskkonnas viiakse tunnid läbi ruumides, mis võimaldavad saavutada ainekavas toodud õpitulemusi. Nendeks on võimalik, ujula, aula, klassiruumid või muud ruumid, mis on kohandatud vastavaks tegevuseks;
- õuekeskkond toetab õpitulemusteni jõudmist ja liikumisõpetuses omandatud oskuste kasutamist ja arendamist pakkudes mitmekesiseid liikumisvõimalusi erinevatele vanuserühmadele;
- nii, et õpilastel on võimalus kasutada rõivistuid ning pesemisruume.

ÕPITULEMUSED

LIIKUMISOSKUSED

I kooliastme lõpuks õpilane:

- kasutab edasiliikumisoskuseid harjutustes ja liikumismängudes erinevates keskkondades, rütmi ja muusika saatel, tantsulistes liikumistes, koostöös paarilise- ja rühmaga;
- oskab liikuda tuttavas keskkonnas määrates asukohta ja suunda;
- oskab liikuda vahendil harjutustes ja liikumismängudes;
- arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;
- oskab käsitseda vahendit harjutustes ja liikumismängudeks;
- arvestab kaaslastega liikumismängudes ja harjutuste sooritamisel;
- oskab hoida tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;
- kirjeldab enda liikumisoskuseid;
- oskab ujuda, sealhulgas sukelduda, vee pinnal hõljuda, rinnuli ja selili asendis kokku 200 meetrit edasi liikuda;
- hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutusalaseid oskusi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

- oskab mõõta õpetaja juhendamisel kehalisi võimeid.

KEHALINE AKTIIVSUS

- teab, kui palju peab kehaliselt aktiivne laps igapäevaselt liikuma;
- oskab sooritada taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;
- oskab märgata abi vajamist ja kutsuda abi.

LIIKUMINE JA KULTUUR

- oskab kirjeldada kogemust, mille ta on saanud väljaspool kooli toimuval liikumisüritusel osalejana või vaatlejana;
- teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid;
- oskab nimetada Eesti sportlasi ja liikumisüritusi;
- teab ja järgib isiklikku hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- oskab valida sobiliku riietuse liikumiseks erinevates keskkondades;
- teab, milliseid võimalusi pakub liikumiseks looduskeskkond;
- kirjeldab liikumise ja kultuuri seoseid isikliku kogemuse põhjal.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

- oskab sooritada vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel.

HINDAMINE

Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Kokkuvõtval hindamisel lähtutakse riikliku õppekava üldosas hindamise kohta sätestatust ja selle alusel koostatud kooli hindamisjuhendist. Erinevatele osapooltele on perioodi alguses selge, millise õpitulemuse poole, milliste õpiülesannetega liigutakse.

Hindamiskriteeriumid on seotud õpitulemustega, s.t hindamise kaudu antakse tagasisidet õppeprotsessi jooksul omandatud teadmiste, oskuste, protsessi ja selle tulemusel toimunud arengu kohta. Arengu all mõeldakse õppeprotsessi tulemusel toimunud muutusi.

Õpitulemusteni jõudmiseks ja nende tagasisidestamiseks on piisavalt aega. Õppimise süvendamiseks kasutatakse õppeprotsessi jooksul lisaks õpetajapoolsele hindamisele ka enese hindamist. Üks osa kooliastme kokkuvõtvast hindamisest on õpilase eneseanalüüs.

Õppeaine nimetus:	Draamaõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk
Klass:	1. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

DRAAMAÕPETUSE KONTSEPTSIOON

„Kooliharidus peaks võimalikult palju aitama emotsionaalselt värvipimedatel lastel saada nägijaks, sest see on võimalik. Meid kõiki peaks huvitama, millise sisemise tundeilma ja moraalsed tõekspidamised kool oma õpilastes kujundab, sest ühel hetkel väljuvad noored sellest kontrollitud institutsioonist ning neist saavad meie kõigi naabrid, äripartnerid, tööandjad, töötajad, kliendid, hooldajad, kaasreisijad või meie laste elukaaslased. Emotsionaalse intelligentsuse osised on lisaks empaatilisele muuseas enesekontroll, innukus, püsivus ja oskus ennast motiveerida“ (Hein 2014: 27). Draamaõppe süstemaatilisus ja loovus aitavad vaieldamatult kaasa nii emotsionaalse kui ka sotsiaalse intelligentsuse arengule, seega tervikliku ja õnneliku inimese loomisele. Mida varem sellega alustada, seda parem.

Draamaõpetuses õppimine:

- toetab hariduslike erivajadustega õpilast;
- soodustab koostööd;
- aitab süüvida inimkogemuste probleemidesse;
- arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- arendab empaatiavõimet ja aitab end teistega samastada;
- toetab esinemisjulgest ja avatust
- kasvatab vastutustunnet
- aitab kaasa tekstist arusaamisele ja tekstiloomele
- arendab nii kehalist kui suulist eneseväljendusoskust

Eelnev nimekiri mitte ainult ei loo kasvulava tulevase täisväärtusliku inimese arenguks, vaid toetab igakülgset teiste ainete õppimist ja õpetamist.

Õpe toimub kõikidel klassidel kord nädalas ja tagasisidestatakse jooksvalt igas tunnis ning kokkuvõtvad hinnangud tulevad kord poolaastas. Esimene poolaasta peadib etüüdidega kooli sünnipäevaks ja jõuluetüüdidega, teine poolaasta kevadise ühise etenduste päevaga, mil draamaõppe läbinud klassid oma lavastusi esitlevad. Eesmärk ei ole lavastuse valmimine iseenesest, vaid kindlasti protsess ise ja selle käigus toimuv avastamine ja avanemine.

Draamakursuse alustamine seisneb eneseavastamises ja grupiloomes. On väga oluline leida grupidünaamika ja luua ühtne energia, et üldse midagi saaks sündida. Edasi süvenetakse juba lavastuse loomesse.

ÕPPESISU

Esimene poolaasta

Algatmes on esimene poolaasta mänguline ja koosneb erinevatest liikumis- ja sõnamängudest (improvisatsioonilised etüüdid, mängud ja harjutused, jutu vestmine, muinasjutud, lood elust enesest, uudised, kuulamisülesanded, töö ja mäng tekstidega, kui võimalik, siis teatrikülastus ja selle analüüs). Esimesel poolaastal avastatakse eelkõige iseennast ja gruppi. Poolaasta väljundiks on jõuludeks jõuluetüüdid.

Teine poolaasta

Hakatakse keskenduma enam tekstile ja valmistuma konkreetseks lavastuseks. Iga klassiga töötatakse näidendiga, millest saab ühtlasi ka teise poolaasta väljund.

HINDAMINE

Esimese poolaasta hinnang

Oskad kaasõpilasi kuulata ja nende eripäradega arvestada. Suhtud ülesande täitmisesse pühendumusega, pead kinni kokkulepetest. Osaled aktiivselt koostegevustes. Tunned rõõmu liikumisest ja loovast eneseväljendusest. Panustad esinemisse vastutustundega.

Teise poolaasta hinnang

Oled tähelepanelik vaataja ja kuulaja. Oled julge oma arvamuse avaldamises. Tunnustad ja abistad teisi, oskad hinnata enese ja kaaslaste töö tulemusi. Tahad ennast selgelt ja arusaadavalt väljendada. Suudad keskenduda ülesannete täitmisele. Oled rühmatöös aktiivne. Näed ja hindad enda rolli loodavas näidendis.

2. KLASSI ÜLDÕPETUSE SELGITUS

Tartu Raatuse Koolis on 1.-3. klasside õppetöö korraldatud üldõpetuse põhimõtteid järgides. Tunniplaanis pole eraldi õppeaineid: eesti keel, matemaatika, loodusõpetus (PRÕK). Nimetatud õppeaineid koondab üldnimetus üldõpetus. Üldõpetus õpetab lapsi varakult seoseid looma, et tekiks terviklikum maailmapilt. Teemakeskse õppe juures peetakse silmas ka aine mahtu, aine- ja ainevaldkonna pädevusi ja eesmärke, üldpädevusi. Õppeained, mis üldõpetusest välja jäid (muusika, loovaine, liikumisõpetus, võõrkeel, draama), on võimalusel siiski õpetajate koostöö tulemusel lõimitud käsitluses oleva teemaga. Õppeainete lõimingud võivad tuleneda ka sellest, milliseid õppeaineid klassiõpetaja ise õpetab.

- Üldõppe eesmärke toetavad Mauruse kirjastuse õppevara töökavad (avaneb [siit](#)).
- Esimese klassi metateemad on: **Taimed** (avaneb [siit](#)), **Loomad**. (avaneb [siit](#)) ja **Tervislik toitumine** (avaneb [siit](#)).

Üldõpetuslikud teemad 2. klassis:

- Taimeriik
- Loomariik
- Inimene
- Ilm
- Tervislik eluviis
- Aastaajad
- Tähtpäevad

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK eesti keel)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	7 tundi nädalas, 245 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Eesti keele õpetus taotleb, et õpilane:

- õpib mõtestatult lugema ja kirjutama oma loomevõime ja eluliste vajaduste kohaseid eri liiki tekste;
- õpib koolis ja koolivälises suulises suhtluses selgelt väljenduma;
- arendab oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust, omandab (esmase) õigekirjaoskuse;
- huvitub raamatutest ning loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
- analüüsib tekste ja oma tegevust õpetaja juhiste kohaselt;
- austab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja tahab õigesti kõnelda ja kirjutada;
- õpib hankima teavet teatmeteostest, lasteajakirjadest ning lihtsamatest sõnaraamatutest;
- õpib kasutama veebimaterjale.

Algklassilapse tahteline tähelepanu on vähepüsiv ning vajab tahtmatule tähelepanule ümberlülitumiseks huvi toetust. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivõppe meetodeid (arutelu, ajurünnak, rollimäng, struktureeritud tegevus, rühma- ja paaristegevus jt) kus laps saab õppimise käigus olla aktiivne osaline ja omandab teadmisi ja oskusi suhteliselt kergemini ja kiiremini.

ÕPPESISU

Terviklikkus:

Kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine on omavahel seotud, kas:

- tunni teema;
- lugemispala;
- situatsiooni kaudu.

Grammatikateema/õigekirjaküsimus tuleneb, kas:

- tekstist;
- lapse enda kirjutisest;
- situatsioonist.

Teadlikkus

Suunatakse lapsi oma keelekasutust jälgima, analüüsima, parandama:

- Kuidas ma kuulan, räägin, loen, kirjutan?
- Mis mul tuleb hästi välja, mis halvemini?
- Mida ma peaksin veel õppima?
- Kes mind õpetada saab/ oskab?
- Kuidas ma ise ennast aidata saan?

Suunatakse last oma/sõbra kirjalikku tööd kontrollima (üksi ja koos kaaslastega) ning parandama, et tekiks keeletunnetus ja harjumus mõelda oma töö õigsuse üle. Harjutatakse õpilasi ise leidma (üksi või kaaslasega) õigeid lahendusi. Analüüsitakse üheskoos konstruktiivselt oma ja teiste keelekasutust.

Kommunikatiivsus

- Püütakse igale keelelisele tegevusele leida mingi konkreetne otstarve ja auditoorium.
- Kasutatakse võimalikult palju suhtlemisel põhinevaid tegevusi.
- Kuulatakse kedagi mingil konkreetsel põhjusel.
- Räägitakse kellelegi millestki mingil põhjusel.
- Kirjutatakse erinevaid tekste erinevale lugejaskonnale.
- Lastakse õpilastel õppetöö käigus omavahel suhelda – arutleda, analüüsida, otsida/ leida õigeid vastuseid, mingit infot jne.

Suuline keelekasutus Kuulamine

- Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk täishääliku pikkusel.
- Õpetaja ja kaaslase kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslase ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.

Kõnelemine

- Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale.
- Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine.
- Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel.
- Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine.
- Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.
- Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine.
- Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitamine.
- Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus.
- Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine.

Lugemine

- Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.
- Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine.
- Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnühendite lugema õppimine.
- Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine tahvlilt ja vihikust.

- Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine.
- Sõna, lause, teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas.
- Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid), skeemide, kaartide lugemine õppekirjanduses, nende tähenduse tabamine.
- Luuletuste ilmekas (mõtestatud) lugemine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.
- Tekstiliikide eristamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus.
- Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend.
- Loetud raamatu autori, kunstniku (illustraatori), tegelaste nimetamine, loetust jutustamine. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine (lõbus, tõsine, igav jne).
- Huvipakkuva raamatu leidmine kooli või kodukoha raamatukogust täiskasvanu abiga.

Kirjutamine

Kirjatehnika

- Kirja eelharjutused. Kirjutamine pliiatsi ja tintenpeniga, joonistähete kirjutamine. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures). Väikeste ja suurte kirjatähete tähekujude kinnistamine. Tähtede seostamine.
- Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus. Teksti ärakiri tahvlilt, õpikust.

Kirjalik tekstiloome

- Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus (kujundamine näidise järgi).
- Jutu kirjutamine pildi täiendusena (pildi allkiri, kahekõne jms). Jutule lõpu kirjutamine.
- Loovjutu kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi).

Õigekeelsus

- Häälilik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik, võõrtähete vaatlus. Häälikute häälimine ja märkimine kirjas. Sõna ja lause kirjutamine.
- Täis- ja kaashäälilid. Täishäälikuühendi tundmine. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Sulghäälilik (k, p, t) omasõnade alguses. I ja j ning h sõna alguses.
- Suur algustäht lause alguses, inimese-, looma- ja kohanimedes.
- Liitsõna tundmine ja moodustamine.
- Sõnade lõpu õigekiri – *d* ja *-vad* (mitmus) ning *-b* (tegasõna 3. pööre) õigekirjaga tutvumine.
- Jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlause tundmine. Lause lõpumärgid. Koma lauses (teksti vaatlus).
- Suunamisel oma kirjutusvea parandamine.
- Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).

ÕPPETEGEVUS

I Poolaasta. Suuline keelekasutus

- Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ja arutelu osalemine.
- Jutustamine iseendaga seotud sündmustest ja nende põhjal saadud kogemustest.
- Teksti põhjal küsimuste koostamine ning neile vastuste leidmine.
- Tööjuhendi lugemine, juhendi mõistmine.
- Luuletuse ilmekas esitamine.
- Pildi, pildiseeria ja märksõnade järgi jutustamine.

Lugemine

- Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine ja mõistmine.
- Tutvumine õpikuga (õpiku ülesehitus).
- Luuletuse; ilukirjandusliku, teabe- ja tarbeteksti lugemine ja loetu mõistmine.
- Töö sõnavaraga (loetu mõistmiseks, silmaringi avardamiseks).
- Vanasõnad ja kõnekäänud.
- Erinevate lastekirjanike looming.

Kirjutamine

- Kirjatähed.
- Häälik ja täht.
- Täis- ja kaashäälikud ning nende pikkused.
- Tähestik ning tähestikuline järjekord.
- Täis- ja kaashäälikuühend.
- *K*, *p* või *t* eesti omasõnade alguses.
- Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses.
- Sulghäälik *s*-i ja *h* kõrval.
- Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitus.
- Suur algustäht lause alguses ja nimedes.
- Lauselõpumärk.
- *H* sõna alguses.
- Sama- ja vastandtähendusega sõnad.
- Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).
- Sõnadest ja lausetest jutu moodustamine.

Digivahendite kasutamine

- Vajaliku info leidmine veebimaterjale kasutades.
- Erinevate keskkondade (Padlet, Wordart jne) kasutamine.
- Õppemängude (Kahoot, LearningApps jne) kasutamine.

II Poolaasta. Suuline keelekasutus

- Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ja arutelu osalemine.
- Jutustamine iseendaga seotud sündmustest ja nende põhjal saadud kogemustest.
- Teksti põhjal küsimuste koostamine ning neile vastuste leidmine.
- Tööjuhendi lugemine, juhendi mõistmine.
- Küsisõnade *kes?*, *mis?*, *missugune?* *kellega?*, *millega?* *kellel?*, *millal?*, *kellele?*, *millesse?* abil küsimuste esitamine.
- Küsimustele täislauselga vastamine.

Lugemine

- Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine.
- Luuletuse; ilukirjandusliku, teabe- ja tarbeteksti lugemine.
- Töö sõnavaraga (loetu mõistmiseks, silmaringi avardamiseks).
- Vanasõnad, mõistatused ja kõnekäänud.
- Osalistega lugemine.
- Erinevate lastekirjanike looming.

Kirjutamine

- Tegusõna pöördelõpud.
- *Ma*, *sa*, *ta*, *me*, *te*, *nad* õigekiri.
- Omadussõnad.
- Liitsõnade moodustamine.
- Silbitamine ja poolitamine.
- *I* ja *j* õigekiri.
- Sidesõnad, koma kasutamine lauses.
- Loovjutu kirjutamine.
- Kirja kirjutamine näidise järgi, ümbriku vormistamine.
- Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).

Digivahendite kasutamine

- Vajaliku info leidmine veebimaterjale kasutades.
- Erinevate keskkondade (Padlet, Wordart jne) kasutamine.
- Õppemängude (Kahoot, LearningApps jne) kasutamine.

LÕIMING

Algõpetuses kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, ainetevaheline ehk interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe põhimõtetest, mida toetab ainetevaheline lõiming. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.

Eesti keel ja kirjandus

Eesti keele tundides arendatakse suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust, õpitakse lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendatakse kirjandustekste lugedes oma sõnavara ning avardatakse maailmapilti; õpitakse kirjutama eri tüüpi tekste (sh arvamust, tööjuhendit), kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; õpitakse koostama ning vormistama uurimistööd, kasutama allikaid ja viitama neile; harjutakse kasutama eri liiki sõna- ning käsiraamatuid

Matemaatika

Eesti keele tundides arendatav lugemisoskus soodustab matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.

Loodusained

Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane õpib õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad väärtustada ja tundma õppida loodust.

Loovaine

Illustratsioonide vaatluse soodustab kunstialaste väljendusvahendite eripära mõistmist.

Muusikaõpetus

Kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest.

Liikumisõpetus

Eesti keele tundides õpitav sõnavara toetab õpilase tervisekasvatust ning aitab ainealaste mõistete omandamist kehalise kasvatuse tundides. Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakateid ja esitlusi koostades kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

ÜLDPÄDEVUSED

Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused (väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatikapädevus, ettevõtlikkuspädevus) rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Loetava ilukirjanduse ja aimetekstide alusel kujunevad õpilases esteetilis-emotsionaalsed ja kultuurilised väärtused. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Emakeele õpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Emakeele tundides kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetilisel ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.
Enesemääratluspädevus	Enesemääratluspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetavad erinevad lugemispalad kui ka õpilase igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide üle arutlemine. Enesemääratluse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning emakeele oskuse rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Õpipädevus	Eesti keele õppimine arendab olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erineva teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, mitmesuguste tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.
Suhtluspädevus	Õpilane suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust. Arendades igapäevaselt sõnavara, esitletakse ja kirjeldatakse loovtöid, tutvustatakse ning põhjendatakse oma seisukohti.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilase osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Digipädevus	Õpilane suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.
--------------------	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPITULEMUSED

Suuline keelekasutus

2. klassi lõpetaja:

- kuulab õpetajat ja kaaslast, osaleb arutelus;
- jutustab iseendaga seotud sündmustest ja nende põhjal saadud kogemustest;
- loeb ja mõistab tööjuhendit;
- koostab teksti põhjal küsimusi;
- vastab küsimustele täislausetega;
- esitab ilmekalt luuletuse;
- jutustab pildi, pildiseeria ja märksõnade järgi.

Lugemine

- loeb luuletust; ilukirjanduslikku, teabe- ja tarbeteksti;
- loeb osalistega;
- kuulab kaaslase ja õpetaja ettelugemist;
- mõistab loetut ja kuuldut eakohasel tasemel;
- kasutab õpitud sõnavara;
- on tuttav erinevate lastekirjanike loominguga.

Kirjutamine

- kirjutab kirjatähti õigete tähekujuudega;
- eristab häälikut ja tähte;
- tunneb täis- ja kaashäälikuid ning eristab nende pikkusi;
- tunneb tähestikku ning tähestikulist järjekorda;
- tunneb täis- ja kaashäälikuühendit;
- kirjutab *k*, *p* või *t* eesti omasõnade algusesse;
- kirjutab sulghääliku *s*-i ja *h* kõrvale;
- kirjutab suure algustähe lause alguses ja nimedes;
- lõpetab lause õige lauselõpumärgiga;
- moodustab liitsõnu;
- kirjutab tarbeteksti näidise järgi: kutse, õnnitlus;
- kirjutab näidise järgi kirja ja vormistab ümbriku;
- kirjutab loovjutukese.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuumiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Vainola, K., Sildre, E. Lugemik. Eesti keele õpik 2. klassile. 1. osa. Kirjastus Maurus, 2016.
Vainola, K., Sildre, E. Lugemik. Eesti keele õpik 2. klassile. 2. osa. Kirjastus Maurus, 2016.
Vainola, K., Sildre, E. Lugemiku töövihik 2. klassile. 1. osa. Kirjastus Maurus, 2016.
Vainola, K., Sildre, E. Lugemiku töövihik 2. klassile. 2. osa. Kirjastus Maurus, 2016.
Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-2/>

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK matemaatika)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	4 tundi nädalas, 140 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Üldõpetuse matemaatika alused:

- Õpetada kirjutama, lugema ja loendama arve 1000 piires ning mõistma naturaalarvude ehitust.
- Õpetada teostama aritmeetilisi tehteid suuliselt ja kirjalikult (liitmine- lahutamine 100 piires, korrutamise- jagamine 20 piires).
- Õpetada leidma avaldises puuduvat tehtekomponenti proovimise ning analüüsimise teel.
- Õpetada koostama, analüüsima ning lahendama ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid.
- Kujundada arusaamine ruumilistest, tasapinnalistest, lineaarsetest kujunditest ning õpetada joonestama geomeetrilisi kujundeid.
- Anda ülevaade ning praktiline kogemus pikkuse (km, cm, m, mm, dm), massi (g, kg), mahu (dl, l) ja raha (€, s) mõõtmistest.
- Õpetada mõistma aegruumilisi mõisteid ning nendevahelisi seoseid.
- Õpilased teevad tutvust osa ja terviku leidmise ülesannetega.

ÕPPESISU

1. poolaasta

- Arvud 0-100 (järjestamine, võrdlemine). Arvujärgud (ühelised, kümnelised).
- Arvutamine 20 piires üleminekuga ja 100 piires üleminekuta.
- Liitmis- ja lahutamistehte liikmed.
- Sirglõik (mõõtmine ja etteantud pikkusega joonestamine).
- Tasapinnalised kujundid (ristkülik, ruut, kolmnurk, ring).
- Ruumilised kujundid (silinder, koonus, kera, risttahukas, kuup, püramiid).
- Pikkusühikud (millimeeter, sentimeeter, detsimeeter, meeter, kilomeeter).
- Termomeeter.
- Massi- ja mahuühikud (gramm, kilogramm; liiter).
- Ajauühikud (tund, minut ja sekund; päev, nädal, kuu, aasta).
- Kell (hommikused ja õhtused kellaajad).
- Tekstülesanded.

2. poolaasta

- Arvud 0-1000 (järjestamine, võrdlemine). Arvujärgud (ühelised, kümnelised, sajalisel).
- Liitmine ja lahutamine 100 piires üleminekuga.
- Täiskümnete ja –sadade liitmine ja lahutamine 1000 piires.
- Täht arvu tähisena.
- Korrutamise seos liitmisega. Korrutamise seadus.
- Korrutamine ja jagamine arvudega 2, 3, 4 ja 5.
- Tutvumine arvude 6, 7, 8 ja 9 korrutamise ja jagamisega.
- Tehete järjekord avaldises.
- Tekstülesanded.

LÕIMING

Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õpetusega kahel moel. Ühelt poolt kujuneb õpilastel teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast ning lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi ümbritseva maailmaga. Peale selle on ainete lõimimise võimalused koostöös tehtavad õpilaste ühisprojektid, uurimistööd, õppekäigud ja muu ühistegevus.

Eesti keel ja kirjandus	Reeglite kasutamine, häälikute pikkus, funktsionaalne lugemine, tabelite ja diagrammide lugemine ning mõistmine, paberil orienteerumine.
--------------------------------	--

Loodusained	Matemaatika annab vahendid looduse uurimiseks.
--------------------	--

Loovaine	Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria). Võimaldab arendada tasapinnalist ja ruumilist mõtlemist.
-----------------	---

Muusikaõpetus	Takt, taktimõõt, võrdlemine, loogika, joon, sümbolid, helipikkused, helikõrgused, laulu osad, võrdlus, loendamine, mälu.
----------------------	--

Liikumisõpetus	Erinevate pikkuste ja aja tajumine ning mõõtmine, kujundid liikumisel.
-----------------------	--

Võõrkeeled	Matemaatikas kasutatakse rohkesti võõrkeelseid termineid, mille algkeelne tähendus tuleb õpilastele teadvustada.
-------------------	--

ÜLDPÄDEVUSED

Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega. Algõpetuses kasutatakse erinevaid lõimingu võimalusi, et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe elementidest. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimete õpilastesse.
------------------------------------	---

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust.
---------------------------------------	---

Enesemääratluspädevus	Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.
Õpipädevus	Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, otstarbekate võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: oskus kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.
Suhtluspädevus	Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Matemaatikapädevus tähendab matemaatiliste mõistete ja seoste tundmist, suutlikkust kasutada matemaatikat temale omase keele, sümbolite ja meetoditega erinevate ülesannete modelleerimisel nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades. Matemaatikapädevus hõlmab üldist probleemi lahendamise oskust, mis sisaldab oskust probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideed analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida. Matemaatikapädevus tähendab loogilise arutlemise, põhjendamise ja tõestamise ning erinevate esitusviiside (sümbolite, valemite, graafikute, tabelite, diagrammide) mõistmise ja kasutamise oskust. Matemaatikapädevus hõlmab ka huvi matemaatika vastu, matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja personaalse tähenduse mõistmist.
Ettevõtlikkuspädevus	Selle pädevuse arendamine on matemaatikas kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.

Digipädevus	On kokku puutunud erinevate digitehnoloogia võimalustega õpetaja vahendusel.
--------------------	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvas õpi-, elu- ja töökeskkonnas. Õpilane tutvub lihtsamate elukutsetega ennekõike oma pere tasandil.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust igapäevaste kodu- ja koolielu näidete varal.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks (klassi, kooli -ja kooli tasandil).
Kultuuriline identiteet	taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust.
Teabekeskond	õpilane on kokku puutunud erinevate teabekeskondadega.
Tehnoloogia ja innovatsioon	erinevate loovust ergutavate tööülesannete varal.
Tervis ja ohutus	taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele;
Väärtused ja kõlblus	taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli.

ÕPITULEMUSED

Arvutamine

2. klassi lõpetaja:

- loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb arve 0 – 1000;
- nimetab arvule eelneva või järgneva arvu;
- selgitab arv võrduse ja võrratuse erinevat tähendust;
- võrdleb mitme liitmise- või lahutamistehtega arvavaldiste väärtusi;
- nimetab kahe- ja kolmekohalises arvus järke (ühelised, kümnelised, sajaliselised); määrab nende arvu;
- esitab kahekohalist arvu üheliste ja kümneliste summana;
- esitab kolmekohalist arvu üheliste, kümneliste ja sajaliste summana;
- selgitab ja kasutab õigesti mõisteid *vähendada teatud arvu võrra, suurendada teatud arvu võrra*;
- nimetab liitmistehte liikmeid (liidetav, summa) ja lahutamistehte liikmeid (vähendatav, vähendaja, vahe);

- liidab ja lahutab peast 20 piires;
- arvutab enam kui kahe tehtega liitmise- ja lahutamisesandeid;
- liidab peast ühekohalist arvu ühe- ja kahekohalise arvuga 100 piires;
- lahutab peast kahekohalisest arvust ühekohalist arvu 100 piires;
- liidab ja lahutab peast täissadadega 1000 piires;
- selgitab korrutamist liitmise kaudu;
- korrutab arve 1 – 10 kahe, kolme, nelja ja viiega;
- selgitab jagamise tähendust, kontrollib jagamise õigsust korrutamise kaudu;
- leiab tähe arvvaartuse võrdustes proovimise või analoogia teel;
- täidab proovimise teel tabeli, milles esineb tähtavaldis;

Mõõtmine ja tekstülesanded

- kirjeldab pikkusühikut kilomeeter tuttavate suuruste kaudu, kasutab kilomeetri tähist km;
- selgitab helkuri kandmise olulisust lahendatud praktiliste ülesannete põhjal;
- hindab pikkust silma järgi (täismeetrites või tässentimeetrites);
- teisendab meetrid detsimeetriteks, detsimeetrid sentimeetriteks;
- kirjeldab massiühikuid kilogramm ja gramm tuttavate suuruste kaudu;
- võrdleb erinevate esemete masse;
- kirjeldab suurusi pool liitrit, veerand liitrit, kolmveerand liitrit tuttavate suuruste kaudu;
- kasutab ajaühikute lühendeid h, min, s;
- kirjeldab ajaühikuid pool, veerand ja kolmveerand tundi oma elus toimuvate sündmuste abil;
- nimetab täistundide arvu ööpäevas ja arvutab täistundidega;
- loeb kellaegu (kasutades ka sõnu veerand, pool, kolmveerand);
- tunneb kalendrit ja seostab seda oma elutegevuste ja sündmustega;
- kirjeldab termomeetri kasutust, loeb külma- ja soojakraade;
- arvutab nimega arvudega.
- lahendab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid õpitud arvutusoskuste piires,
- koostab ühetehtelisi tekstülesandeid igapäevaelu teemadel;
- lahendab õpetaja juhendamisel kahetehtelisi tekstülesandeid;
- hindab ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust.

Geomeetrilised kujundid

- mõõdab sentimeetrites, tähistab ja loeb lõigu pikkust ning ruudu, ristküliku ja kolmnurga külgede pikkusi;
- joonestab antud pikkusega lõigu;
- võrdleb sirglõikude pikkusi;
- eristab visuaalselt täisnurka teistest nurkadest;
- eristab nelinurkade hulgas ristkülikuid ja ruute; tähistab nende tippe, nimetab külgi ja nurki;
- tähistab kolmnurga tipud, nimetab selle küljed ja nurgad;
- eristab visuaalselt ringi ja ringjoont teineteisest;
- kasutab sirklit ringjoone joonestamiseks;
- näitab sirkliga joonestatud ringjoone keskpunkti asukohta;
- mõõdab ringjoone keskpunkti kauguse ringjoonel olevast punktist;
- kirjeldab kuubi tahke; loendab kuubi tippe, servi, tahke;
- kirjeldab risttahuka tahke, loendab risttahuka tippe, servi ja tahke;
- eristab kolmnurkset ja nelinurkset püramiidi põhja järgi;
- leiab piltidelt ja ümbritsevast kuubi, risttahuka, püramiidi, silindri, koonuse, kera.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-ja kasvatuseesmärkidest ja eeldatavatest õpitemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist

ja tuginedes õpilase arengule. Õppimist toetav hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Piht, M., Piht, S., Sildre, E. Matemaatika tööraamat 2. klassile 1. osa. Kirjastus Maurus, 2016.

Piht, M., Piht, S., Sildre, E. Matemaatika tööraamat 2. klassile 2. osa. Kirjastus Maurus, 2016.

Lõhmus, T., Saks, M., Matemaatika 2. klassile 1. osa. Avita Kirjastus, Tallinn 2015.

Lõhmus, T., Saks, M., Matemaatika 2. klassile 2. osa. Avita Kirjastus, Tallinn 2015.

Piht, S. Matemaatika iseseisvad tööd 2. klassile. Avita Kirjastus, Tallinn 2013.

Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-2/>

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK loodusõpetus)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Organismid ja elupaigad

Erinevate elukeskkondade taimede ja loomadega ning nende peamiste eluavaldustega tutvumine õpetab mõistma organismide ja elukeskkonna seoseid ning märkama elurikkust ja kohastumusi.

Inimene

Teema loob aluse inimese kui loodusteaduste uurimisobjekti ja keskkonna seoste mõistmisele. Tutvutakse inimese tervist mõjutavate teguritega ning tervisliku eluviisi tähenduse ja tähtsusega.

Mõõtmine ja võrdlemine

Teema on oluline uurimuslikus õppes, luues aluse andmete korrektse kogumise, vormistamis- ja analüüsiostkuste kujundamisele.

Ilm

Teema kujundab loodusvaatluste läbiviimise, andmete kogumise ja järelduste tegemise oskust. Teema näitab looduslike tingimuste otsest mõju inimtegevusele ja aitab seeläbi mõtestada inimese ja looduse seoseid.

ÕPPESISU

Taimeriik (Eestis kasvavad taimed)

- Maismaataimed. Taimede välisehitus. Puud. Põõsad. Marjapõõsad. Rohttaimed. Teraviljad. Lilled. Umbrohud. Kõõgiviljad.
  - Veetaimed ja nende erinevus maismaataimedest. Kaldataimed. Põhjataimed. Ujulehtedega taimed ja ujuvad taimed.
  - Toataimed.
- Projekt „Taim“.*

Loomariik (Eestis elavad loomad)

- Maismaaloomad. Loomade välisehitus. Loomade kasvamine ja toitumine.
- Metsloomad. Maod ja sisalikud. Kahepaiksed.
- Linnud. Veelinnud.

- Veeloomad ja nende erinevus maismaaloomadest.
- Kalad.
- Koduloomad.

Ilm

- Ilma tunnused. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Pilvisus. Sademed. Tuul. Ilmastikunähtused.

Inimene

- Inimese välisehitus. Kere. Pea. Käsi. Jalg. Keha mõõtmed. Pikkuste võrdlemine ja mõõtmine.
- Toit ja toiduained. Kaalumine. Toidupakendid.
- Tervislik toitumine. Toidukorrad. Käitumine söögilauas.
- Pesemine. Puhkamine. Kehatemperatuuri mõõtmine.
- Inimese ja looduse seosed. Linnaelu ja maaelu erinevused.

Õppeaasta jooksul valmib õpilasel projekt „Loom“.

LÕIMING	
<p>Algõpetuses kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetuses kasutatakse üldõpetuse elemente, mida toetab ainetevaheline lõiming. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.</p>	
Eesti keel ja kirjandus	<p>Uut liiki tekstide kasutamine ja mõistmine, terminid ja mõisted. Funktsionaalset lugemisoskust kujundab teabeallikate abil töötamine, mis rikastab õpilaste sõnavara. Oma töö esitlemine ja valikute põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust.</p>
Matemaatika	<p>Loodusnähtuste seoste uurimisel rakendatakse matemaatilisi mudeleid</p>
Loovaine	<p>Kunstiõpetusega lõimumist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms. Ideede praktiline realiseerimine</p>
Liikumisõpetus	<p>praktiliste tegevuste ja ülesannete kaudu kinnistub terviseteadlik käitumine ning tervisliku toitumise ja sportliku eluviisi koostoitumise väärtustamine.</p>

ÜLDPÄDEVUSED	
<p>Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.</p>	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	<p>Elukeskkonda väärtustava hoiaku omaksvõtmine soodustab õpilase kujunemist aktiivseks vastutustundlikuks kodanikuks.</p>
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	<p>Keelekasutus, õpilaste ühised tegevused, praktilised tööd ja rühmatööd, ühiselt õpitakse järgima käitumisreegleid, teistega arvestama ja oma arvamust kaitsma.</p>

Enesemääratluspädevus	Usk oma võimekusse ja enesekindlus loodusainete õppimisel; huvi loodusteaduste õppimise ja loodusteadusliku karjääri vastu; valmisolek tegelda loodusteaduslike küsimustega ja oskus rakendada loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi igapäeva elu probleemide lahendamisel.
Õpipädevus	Loodusobjektide uurimine, kirjeldamine ja vaatlemine.
Suhtluspädevus	Matemaatika-pädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu, arendades loovat ja kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel, tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoste uurimisel rakendatakse matemaatilisi mudeleid.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtlusp partnereid ning suhtlemise turvalisust.
Ettevõtlikkuspädevus	Uurimistöde tegemine, kus püstitatakse uusi probleeme (hüpoteese), mis veenvalt ära põhjendatakse või ümber lükatakse.
Digipädevus	Suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate

	eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- võimaldatakse nii üksi- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd, õppekäigud, praktilised tööd), mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- kasutatakse õpiülesandeid, mis toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümbrus, looduskeskkond, muuseumid, näitused jne;
- toetab avar õppemetoodiline valik aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, projektõpe, õpimapi koostamine, praktilised ja uurimuslikud tööd (nt loodusobjektide ja protsesside vaatlemine, kirjeldamine ning järelduste tegemine), referaadi koostamine.

ÕPITULEMUSED

Organismid ja elupaigad

2. klassi lõpetaja:

- teab õpitud maismaaloomi ja -taimi, teab loomade ja taimedega seotud ohtusid ning looduslikke ohte;
- oskab rühmitada ja ära tunda kodukoha levinumaid taime- ja loomaliike;
- kasutab õppetekstides leiduvaid loodusteaduslikke mõisteid suuliselt ja kirjalikus kõnes;
- kirjeldab taimede ja loomade välisehitust, seostab selle elupaiga ja kasvukohaga ning toob näiteid nende tähtsusest looduses;
- oskab teha lihtsamaid loodusvaatlusi;
- teab, et organism hingab, toitub, kasvab, paljuneb;
- kirjeldab õpitud maismaaloomade välisehitust, toitumist ja kasvamist, seostab neid elupaigaga;

- eristab mets- ja koduloomi;
- teab, miks peetakse koduloomi, oskab nimetada nende vajadusi ja teab koduloomadega seotud ohtusid;
- oskab märgata ja kirjeldada koduloomade arengut;
- teab õpitud veetaimi ja -loomi;
- teab, et on olemas erinevad elupaigad, et erinevatel organismidel on erinevad nõuded elukeskkonnale;
- teab maismaa- ja veetaimede põhierinevusi;
- vaatleb taimi ja loomi erinevates elukeskkondades;
- suhtub hoolivalt elusolenditesse ja nende vajadustesse;
- väärtustab veetaimede ja -loomade mitmekesisust ja tähtsust looduses;
- suhtub vastutustundlikult koduloomadesse, ei jäta koduloomi hoolitsuseta;
- väärtustab uurimuslikku tegevust.

Inimene

- teab, näitab ja nimetab olulisi kehaosi;
- kirjeldab inimese välisehitust, kasutades mõõtmistulemusi;
- teab, et toituda tuleb võimalikult mitmekesiselt ning regulaarselt
- oskab järgida tervisliku toitumise põhimõtteid ning hügieeninõudeid;
- oskab leida toiduainete pakenditelt talle vajalikku teavet;
- teab, kuidas hoida oma tervist, silmi, hambaid;
- teab, kelle poole tervisemurega pöörduda;
- järgib hügieeninõudeid, hoolitseb keha puhtuse eest;
- oskab näha ohtu tundmatutes esemetes, eristada tervisele kasulikke ja kahjulikke tegevusi;
- teab, et inimesed elavad erinevates elukeskkondades;
- toob näiteid, kuidas inimene oma tegevusega muudab loodust;
- teab, et oma tegevuses tuleb teistega arvestada;
- tarbib vastutustundlikult, väldib enda ja teiste tervise kahjustamist ning toimib keskkonda hoidvalt;
- võrdleb inimeste elu maal ja linnas;
- väärtustab tervislikku eluviisi, tervislikku toitumist ja puhtust;
- väärtustab erinevaid huvisid ja harrastusi.

Mõõtmine ja võrdlemine

- teab, et mõõtmine on võrdlemine mõõtühikuga;
- viib läbi lihtsate vahenditega tehtavaid praktilisi töid, järgides juhendeid ja ohutusnõudeid;
- kaalub kehi, mõõdab temperatuuri ja pikkusi korrektselt, valides sobivaid mõõtmisvahendeid;
- mõistab mõõtmise vajalikkust, saab aru, et mõõtmine peab olema täpne.

Ilm

- teeb ilmavaatlusi, iseloomustab ilma;
- teeb ilmamate põhjal järeldusi ning riietub vastavalt;
- tunneb huvi uurimusliku tegevuse vastu.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe- ja kasvatusesmärkidest ning eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, poolaasta tunnistuse, arenguvestluste kaudu, Stuudiumist, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Kivit, L., Sildre, E. Loodusõpetuse tööraamat 2. klassile. Kirjastus Maurus, 2016.
 Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-2/>

Õppeaine nimetus:	A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)
Koostaja(d):	Mai Torim, Mailis Meitsar, Maia-Eliisi Tagamaa, Aire Rillo, Tiina Hallik
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- omandab oskuse edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist.

ÕPPESISU

2. klassi saksa ja inglise keel jätkab esimesel aastal alustatud keeleõpet. Kõik võõrkeeltes käsitletavat teemad haaravad aineüleseid läbivaid teemasid. Läbivad teema valdkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus. *Mina ja teised.*

I Poolaasta	Nimi, vanus, pere liikmed, sugulased, enese ja kaaslaste tutvustus, tervitamine, hüvasti jätmine. Välimus, kehaosad.
II Poolaasta	Riietus, riietuse kirjeldamine värvide järgi, nimetamine ja omadused (suur, väike, pikk, lühike jne), lemmiktegevused.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus.

Igapäeva elu. Õppimine ja töö.

I Poolaasta	Toitude nimetused. Igapäevane tegevus. Klassiruumis leiduva kirjeldamine (värvid, numbrid 1-12)
II Poolaasta	Lihtsad tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid. Koolipäev, sõbrad, õpetajad, õppeained, kooliruumid, õppevahendid, koolivaheajad.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus. *Kodu ja lähikümbus.*

I Poolaasta	Koduloomade ja metsloomade nimed.
II Poolaasta	Kodu eluruumide nimetamine. Aadress, maja, korter, aed, õu, hooned.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. *Kodukoht Eestis*

I Poolaasta	Eesti asukoht, keel, pealinn, sümboolid. Võõrkeelt kõnelevad maad.
II Poolaasta	Reisimine. Ilm

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus. Vaba aeg.

I Poolaasta	Mänguasjad. Lemmiktegevused.
II Poolaasta	Huvialad, mängud, sport, muusika, raamatud.

KOKKUVÖTLIKULT TEEMAD POOLAASTATE KAUPA:

I Poolaasta	Nimi, vanus, pereliikmed, sugulased, enese ja kaaslaste tutvustus, tervitamine, hüvasti jätmine. Välimus, kehaosad. Toitude nimetused. Igapäevane tegevus. Klassiruumis leiduva kirjeldamine (värvid, numbrid 1-12). Koduloomade ja metsloomade nimed. Eesti asukoht, keel, pealinn, sümboolid. Võõrkeelt kõnelevad maad. Mänguasjad. Lemmiktegevused.
II Poolaasta	Riietus, riietuse kirjeldamine värvide järgi, nimetamine ja omadused (suur, väike, pikk, lühike jne), lemmiktegevused. Lihtsad tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid. Koolipäev, sõbrad, õpetajad, õppeained, kooliruumid, õppevahendid, koolivaheajad. Kodu eluruumide nimetamine. Aadress, maja, korter, aed, õu, hooned. Reisimine. Ilm. Huvialad, mängud, sport, muusika, raamatud.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL
LAUSEÕPETUS	Sõnade järjekord lauses, kõrvallauses. Tähestik, õigekiri: suur ja väike algustäht (nimed, lause algus, I). Kirjavahemärgid (punkt, koma, küsi- ja hüüumärk).	Sõnade järjekord lauses, kõrvallauses. Tähestik, õigekiri: suur ja väike algustäht (nimed, lause algus, I). Kirjavahemärgid (punkt, koma, küsi- ja hüüumärk).
TEGUSÕNA	Tegusõnad (pööramine olevikus, modaalteigusõnad, käskiv kõneviis).	Tegusõnad (pööramine olevikus, modaalteigusõnad, käskiv kõneviis).
NIMISÕNA	Nimisõnade ainsus ja mitmus, nimisõna artikkel (umbmäärane ja määrav).	Nimisõnade ainsus ja mitmus, nimisõna artikkel (umbmäärane ja määrav).
OMADUSSÕNA	Lihtsamad omadussõnad.	Lihtsamad omadussõnad.
ASESÕNA	Isikuline ja omastav asesõna.	Isikuline ja omastav asesõna.
EESSÕNA	Kohta väljendavad eessõnad.	Kohta väljendavad eessõnad.
ARVSÕNA	Arvsõnad (põhi- ja järgarvud, kellaeg, kuupäev, aasta).	Arvsõnad (põhi- ja järgarvud, kellaeg, kuupäev, aasta)
KÜSISÕNA	Lihtsamate küsimuste moodustamine.	Lihtsamate küsimuste moodustamine.

LÕIMING	
Eesti keel	Kõnelemine, kuulamine, teksti mõistmine ja hääldamise harjutamine. Enese ja kaaslaste tutvustus.
Matemaatika	Numbrid 1-12. Loetlemine.
Loodusõpetus	Loodusega seotud teemad, loomad, minu maa, aastaajad. Lemmikloomad. Aed. Inimese kehaosade laul.
Liikumisõpetus	Mängudes ja lauludes liikumine.
Loovaine	Piltide joonistamine vastavalt temaatikale, näiteks minu maa, maja, lemmikloom, mina ise, puuviljad, riidesemed. Värvide nimetused.
Muusikaõpetus	Laulude õppimine, kaasa laulmine.
Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus	Kodus laulude järelvaatamine, arvuti kasutamise algteadmised.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeeleeõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeleeõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.

Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeleõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

Õpilase mina on väga tugev motiveerija. Õpetuses saab selleks kasutada rollimänge, dramatiseeringuid, rütmi- ja liisusalme, sõnamänge. Oluline on mängulisus, suur kaal on salmidel ja lauludel. Kuulamine ja rääkimine on sellel etapil esmatähtsad. Omandatakse esmane sõnavara. Õpilasi õpetatakse aktiivselt kuulama, eristama üksikuid sõnu, sõnagruppe, lauseid ja seoseid nende vahel, aga ka hääletooni. Kuulamisoskuse kujundamine on vahetult seotud matkimisega ja järele rääkimisega.

Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpituid väljendeid ja lühilauseid kontekstis. Loetakse ja kirjutatakse enamasti seda, mis on suuliselt juba õpitud. Peamise õpistrateegiana kasutatakse õpitu kordamist ja seostamist. Tunnis juhatakse õpilasi töötama nii paaris kui ka rühmas.

Metoodiliste võtete valikul lähtutakse eakohasusest.

Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks:

- teatud sõnale või fraasile reageerimine (käetõstmine, püsti tõusmine, esemele või pildile osutamine);
- loetellu sobimatu sõna äratundmine;
- kuuldu põhjal pildi täiendamine;
- tähelepanelikku kuulamist nõudvate mängude mängimine (nt bingo);
- laulude ja luuletuste kuulamine ning nende põhjal ülesande täitmine (nt ridade järjestamine, riimuvate sõnade leidmine);

- dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine;
- dramatiseeringud;
- häälega lugemine;
- rääkimine pildi alusel;
- ärakirja tegemine ja mudeli järgi kirjutamine.

ÕPITULEMUSED

2. klassi lõpetaja:

- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest;
- kasutab õpitud väljendeid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli) kirjeldamiseks;
- reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- suhtub positiivselt võõrkeele õppimisesse;
- kasutab esmaseid õpioskusi (kordamist, seostamist) võõrkeele õppimiseks;
- töötab õpetaja juhendamisel nii paaris kui ka rühmas;
- kasutab keelset olevikku käesoleva tegevuse nimetamiseks.

Kuulamine

- tunneb õpitava keele teiste hulgast ära;
- saab aru õpetaja antud korraldustest, tööjuhenditest, pöördumistest ja reageerib nendele adekvaatselt;
- saab aru lihtsatest, temale tuttavatest sõnadest, lühitekstidest ja lauludest;
- mõistab kuulatavat teksti kindla info saamiseks;
- mõistab kuulatavat teksti, et võrrelda kirjalikus loetus olemasolevat ning puuduvat;
- suudab kirjelduse järgi ära tunda pilte.

Lugemine

- saab aru kirjalikest lühitööjuhenditest;
- saab aru tuttava sõnavaraga lühitekstidest;
- leiab tekstist olulist;
- loeb õige intonatsiooni, rõhu ja rütmiga õpitud dialooge, luuletusi, laulukesi ja lühijutte.

Rääkimine

- teab, kuidas tervitada ja hüvasti jätta; ennast ja oma kaaslast tutvustada (nimi, vanus, elukoht); paluda ja tänada; soovida õnne sünnipäevaks;
- teab, kuidas öelda oma vanust ja numbreid 1-20, öelda oma ja küsida sõbra aadressi ja telefoninumbrit;
- tunneb päevaaegu, nädalapäevi, kuude nimetusi ja kellaega;
- suudab õpitud sõnavara piires rääkida kodust, perekonnast, sõbrast, oskustest, koolitarvetest; kõige eelneva kohta küsimusi esitada;
- vastab küsimustele õpitud temaatika piires.

Kirjutamine

- kirjutab enda ja oma lähimate kaaslaste nime;
- kirjutab eeskuju järgi küllakutset, õnnitlus- ja tänukaarti; lõpetada lauseid ja fraase;
- kirjutab aadressi ja täidab isikuandmeid nõudvat ankeeti (Steckbrief);
- teeb veatut ärakirja õpikust ja tahvlilt;
- kirjutab õigesti harjutuste, mõistatuste, ristsõnade jt. ülesannete lahendamiseks vajalikke sõnu.

Keeleoskuse hea tase 1. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1

Inglise keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
--------------	------	------	------	------

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub suulise ja kirjaliku tagasiside vormis. 2. klassi õpilane saab võõrkeele aines tagasisidet oma tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva õppeperioodi jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamis põhimõtted. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õpilane saab positiivse poolaasta hinde, kui sooritatud on kõik kokkulepitud hinnangulised ülesanded (tegemata võib jääda üks hinnanguline ülesanne). Kord poolaastas (kokku 2 korda) kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- võõrkeelealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

2. klassi õpilane on koostanud õppeaasta lõpuks õpimapi kogu aasta jooksul kogunenud õppematerjalist. Aasta jooksul antakse õpilasele võimalus anda enda arengule hinnang. Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Goethe Instituut „Nürnbergi soovitusel varajaseks keeleõppeks“; Goethe Instituut „*Deutsch mit Hans Hase im Kindergarten und Vorschule*“ Leitfaden;

Materjalipakk „*Deutsch mit Hans Hase in Kindergarten und Vorschule*“

<http://www.goethe.de/ins/ee/et/tal/lhr/ffl.html>

Karen Jamieson (2012) *First English Words*

Õppeaine nimetus:	Loovaine (PRÕK kunstiõpetus ja tööõpetus)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Loovaine õpetus taotleb, et õpilane:

- saab võimaluse loovaks eneseväljendamiseks, mille käigus areneb kujutlusvõime ja loominguline mõtlemine;
- õpib kasutama erinevaid mõtlemis- ja tegutsemisviise nii loometegevuses kui ka igapäevases elus;
- tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisel;
- õpib vaatlema, tundma ja hindama ümbritsevat esemelist keskkonda;

- proovib töötada erinevates kunstitehnikates, kasutab erinevaid materjale ja töövahendeid ning eksperimenteerib nendega;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- õpib leidma seoseid teiste eluvaldkondadega;
- oskab kasutada tööjuhendit ning tegutseda selle järgi üksi või koos teistega;
- järgib esmaseid ohutusnõudeid;
- oskab töötada iseseisvalt ja teha koostööd, väärtustab erinevaid lahendusi;
- hoiab puhtust kodus ja koolis, täidab isikliku hügieeni nõudeid;
- teab tervisliku toitumise vajalikkust;
- tunneb huvi ja hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest.

ÕPPESISU

Ainekava õppesisus on ära toodud teemade valdkonnad. Nendeks on: planeerimine, erinevad vahendid, materjalid ja nendega töötamine. Õpetaja valib õpitulemuse saavutamist toetava õppesisu ja meetodika.

Õpilane:

- õpib vaatlema, tundma ja hindama ümbritsevat esemelist keskkonda;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest;
- julgub oma idee teostamiseks uusi võimalusi valida ja leiutada;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- kirjeldab, esitleb, põhjendab ning hindab oma ideid, valikuid ja valmistöid;
- kavandab lihtsamaid esemeid/tooteid.
- eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale;
- võrdleb materjalide üldisi omadusi;
- kasutab materjale säästlikult;
- oskab materjale ühendada ja kasutada;
- tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisest;
- tunneb ja kasutab mitmesuguseid materjale ja töövahendeid ning lihtsamaid töötlemisviise;
- tunneb ja kasutab visuaalse kompositsiooni baaselemente (joon, värv, vorm, ruum, rütm);
- kasutab erinevate kunstitehnikate materjale, töövõtteid ning -vahendeid (nt joonistamine, maalimine, trükkimine, kollaaži valmistamine, pildistamine, vormimine, voolimine jne);
- kujutamisel toob esile inimeste, esemete ja loodusobjektide peamised iseloomulikud tunnused;
- töötab ohutult ja arvestab ühiselt töötades kaaslastega;
- töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit;
- toob näiteid õpetusega seotud igapäevaelust;
- hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses, peab vajalikuks jäätmete sorteerimist;
- tegutseb säästliku tarbijana;
- arvestab töökoha korrashoiu reeglitega.

Õpetust on kasulik siduda igapäevase eluga, mille realiseerimise üheks võimaluseks on õppekäikude korraldamine meistrite ja kunstnike ateljeedesse, ettevõtetesse ja muuseumidesse.

Töörõõmu saavutamiseks on vajalik tähelepanu pööramine ladusale töökorraldusele tunnis: materjalide ja töövahendite olemasolu, kord töölaudadel, eesmärgistatud tegevus ning õpilaste jaoks huvitav uudne praktiline väljund.

Tööprotsessis arenevad õpilasel sellised isiksuslikud omadused nagu kannatlikkus, tähelepanelikkus, täpsus, järjekindlus, soov raskusi ületada; rühmas töötades õpitakse teistega arvestama ning üksteist abistama.

Harjumuspärase suulise juhendamise kõrval peab harjutama õpilasi jälgima ja lugema jooniseid ning töötama kirjaliku juhendi järgi. Kirjaliku juhise järgi töötamine aitab õpilasel arendada funktsionaalset lugemisoskust. Tööjuhendiga töötamisel järgime printsiipi lihtsamalt keerulisemale. Esimeseks etapiks tööjuhendiga töötamisel on selle kasutamine abimaterjalina juhul, kui õpilasel tekivad töö kohta

küsimused. Järgmiseks etapiks oleks tööjuhendit töövõtete kaupa koos õpilastega lugeda ning see koos läbi arutada veendumaks, et kõik sellest õigesti aru said.

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Õpilane teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhiseist ning töötab suulise ja kirjaliku (tööjuhendi) juhendamise abil, oskab oma tegevusi kirjeldada
Matemaatika	Õpilane kasutab mõõtmisvahendeid, loendab ja võrdleb detaile ja esemeid, koostab ja kasutab töös jooniseid, määratleb ja võrdleb materjalide kulu ning mahtu.
Loodusõpetus	Õpilane tunneb ja kasutab õigesti ning säästlikult erinevaid materjale, teab olmeprügi käitlemise põhimõtteid
Inimeseõpetus	Õpilane planeerib ja kavandab oma tööd ja aega, kohaldab õpitud praktilise tegevusega, tunneb tervisliku toitumise põhitõdesid, oskab arvestada töötamisel vajalikke ohutusnõudeid, lähtub täiskasvanute ja kaaslastega suheldes üldtunnustatud käitumisnormidest.
Liikumisõpetus	Õpilane kasutab töötamisel õigeid võtteid, hindab kehalist aktiivsust.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Loovust arendavad tegevused ja projektid õpetavad arvestama arvamuste ja ideede paljusust. Ühised arutelud ning töö ja selle tulemuse analüüsimine aitavad õpilasel kujundada ja põhjendada oma arvamusi, tunda töörõõmu ning vastutust alustatu lõpule viia.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse.
Enesemääratluspädevus	Olulisel kohal on avatus loominguliste ideede ja originaalsetele vaatenurkadele. Eset valmistades kogetakse arendamise tsüklit idee leidmisest kuni valmis tööni. Aineprojektid ja teemapäevad võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu.
Õpipädevus	Õpitakse nägema seoseid erinevate teadmistega ning kogetakse õpitu vajalikkust praktikas. Töö korraldamine õpetaja abiga alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab

	<p>suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida. Teavet kogudes areneb õpilase funktsionaalne kirjaoskus ning täieneb tema sõnavara. Oma tööd esitledes ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi ning areneb väljendusoskus. Tööülesannete ning projektide tarvis materjali ja teabe otsimine ning uurimine aitab kaasa võõrkeelte omandamisele.</p>
Suhtluspädevus	<p>Ühised ülesanded ja projektid võimaldavad õppida teisi arvestama, vajaduse korral teisi aidata ning kogeda koos töötamise eeliseid. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.</p>
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	<p>Õpilane kasutab oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus.</p>
Ettevõtlikkuspädevus	<p>Olulisel kohal on avatus loominguliste ideede ja originaalsetele vaatenurkadele. Eset valmistades kogetakse arendamise tsüklit idee leidmisest kuni valmis tööni. Aineprojektid ja teemapäevad võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu.</p>
Digipädevus	<p>Õpilane kasutab IKT vahendeid loovuse arendamisel.</p>

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	<p>Kujundatakse iseseisva õppimise ja tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ning hoiakute omandamisel.</p>
Keskkond ja jätkusuutlik areng	<p>Need teemad hõlmavad mitmekülgseid oskusi, nagu info leidmine muusika ja kunsti kohta, helilise ja visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahendid, keskkonna visuaalne ning heliline kujundamine.</p>
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	<p>Loovainetes julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning ideesid katsetama ja ellu viima.</p>
Kultuuriline identiteet	<p>Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas.</p>
Teabekeskond	<p>Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite, inseneride ja käsitöötajate loominguga.</p>

Tehnoloogia ja innovatsioon	Loovaines kasutatakse praktiliste loovtegevuste kaudu erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi võimalusi, toetades pidevalt muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ning töökeskkonnas toime tuleva inimese kujunemist.
Tervis ja ohutus	Loovaines teadvustatakse kunstidega tegelemise emotsionaalselt tasakaalustavat mõju. Kujutavas kunstis kasutatakse materjale, töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.
Väärtused ja kõlblus	Õppesisus ja -tegevustes tutvutakse kohaliku, Eesti ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, pärandkultuuri arenemist tänapäevases globaliseeruvast maailmas.

ÕPPETEGEVUS

Praktiline tegevus moodustab põhilise osa õppetunnist. Tehakse individuaalseid töid, rühmatöid või viiakse läbi projekte. On võimalik kujundada koostegutsemise rõõmu ja meie-tunnet, iga õppija arenemist nii oskuses teistega arvestada ja teisi abistada kui ka ennast kollektiivis kehtestada.

Grupitöodes tuleb kõigil leida oma roll ning seda niimoodi täita, et kogu grupp oleks rahul ja samas ka ühelegi selle liikmele ülekohut ei tehtaks. Kui liigutakse ühise eesmärgi poole, soosib see abistavat käitumist – kellegi mahajäämine mõjutab ka teisi, seetõttu peavad tugevamad nõrgemaid abistama.

Grupis on võimalik positiivselt ära kasutada igäühe eripära, leides selliseid ülesandeid ja rolle, mis tõstavad esile ta tugevusi ja varjavad nõrkusi. Teiselt poolt on võimalik õppijatele pakkuda rolle, mida nad tavaliselt ei koge. Selline tegevus võib avada õppija rollipiire ja pakkuda uusi kogemusi oma „mina” avastamisel. Ühistegevuses õpivad õpilased aru saama, et inimesed on erinevad – võimed, oskused, suhtumine, töötempo jne ei ole võrdsed. Samas õpitakse erinevusi (näiteks rollide jaotamisel) positiivselt kasutama ning tööd väärtustama.

Lisaks õpetaja poolt ette määratud ülesannetele on õpilastele jäetud vabadus oma tegevust iseseisvalt planeerida ja teostada (see soodustab sisemist motivatsiooni nende tegevuste teostamisel). Tundide mitmekesistamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid ning õpiviise, võimalusel õppekäike ning õuesõpet.

ÕPITULEMUSED

2. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu kunstis mängulisest ja loovast tegutsemisest ning katsetab julgelt oma mõtete ja ideede erinevaid visuaalseid väljendusi;
- kavandab lihtsamaid esemeid/tooteid;
- oskab materjale ühendada ja kasutada;
- tegutseb iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestades kaaslastega;
- leiab kujutatava kõige iseloomulikumat jooned, valib sobiva kujutusviisi;
- kasutab erinevaid joonistamise, maalimise, skulptuuri töövõtteid ning tehnikaid;
- töötab õpetaja suulise juhendamise järgi ning kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit;
- käib kunstimuuseumides ja näitustel ning arutleb kunsti üle, kasutades õpitud ainemõisteid;
- seostab vormi otstarbega ning väärtustab keskkonnateadlikke kasutamise põhimõtteid;
- kirjeldab visuaalse kultuuri näiteid;
- arutleb ohutuse vajalikkuse ja töökoha korrashoiu üle;
- kasutab materjale säästlikult ja käsitseb kasutatavaid töövahendeid õigesti ning ohutult;
- hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses ning peab vajalikuks sortida jäätmeid;
- selgitab isikliku hügieeni vajalikkust ja hoolitseb oma välimuse ning rõivaste eest;
- järgib viisakusreegleid.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Nii õpetuslikust kui kasvatuslikust aspektist on oluline hinnang tehtud tööle. Hindamiseks kasutatakse koos õpilastega koostatud hindamismudeleid. Õpetajapoolse suulise hinnangu juurde lisandub õpilase eneseanalüüs. Hindamine lähtub õppe-eesmärgist ja hindamiskriteeriumidest. Õpilane saab teha järeldusi selle kohta, mida ta oskab, mida on õppinud, ning hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi.

Hindame kavandamist ja planeerimist (originaalsus, iseseisvus, kavandatu rakendamise võimalikkus, materjalide ja töövahendite valiku otstarbekus, oskus põhjendada oma valikuid), tööprotsessi ehk praktilise töö käiku (iseseisvus töös, koostööoskus, materjalide ja vahendite kasutamise oskus, tööohutusnõuete täitmine), õpilase arengut (püüdlikkus, käeline ja vaimne areng), töö tulemust (kavandatu õnnestumine, eseme kasutuskõlblikkus, esteetilisus jne) ja töö esitlemise oskust.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	Muusikaõpetus
Koostaja(d):	Mai Rand
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Muusika ainekava koostades on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- teadvustada ja tähtsustada ühislaulmise kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist rolli;
- rõhutada musitseerimise osatähtsust;
- julgustada ja toetada loomingulist eneseväljendust;
- teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga;
- rõhutada muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujundamisel, tunde- ja mõttemaailma arendamisel ning rikastamisel;
- lähtuda õppes õppija vajadustest ning tähtsustada integreeritud tegevusi.

ÕPPESISU

Muusika õppeaine koostisosad on:

- laulmine;
- pillimäng;
- muusikaline liikumine;
- omalooming;
- muusika kuulamine ja muusikalugu;
- muusikaline kirjaoskus;
- õppekäigud.

LÕIMING

Muusikaõpetus on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondadega. Muusikaõpetus aitab kaasa väärtushoiakute kujundamisele ja maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamisele. Paljudes

ainetes tutvutakse erinevate kultuuridega ning toetatakse kultuurilise ja sotsiaalse identiteedi kujunemist. Muusika kaudu saab hästi teadvustada kultuuridevahelist dialoogi.	
Eesti keel	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust, vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;
Matemaatika	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);
Inimeseõpetus	Vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;
Liikumisõpetus	Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, mootorikat, reageerimiskiirust ja koordineerimist.
Loodusõpetus	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Võõrkeeled	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust;

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja Väärtustada oma ja teiste maade muusikat, teadvustada nüüdisaegset muusikakultuuri ja sündmusi
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja Suuta ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades erinevaid olukordi, oma seisukohti esitada ja põhjendada
Enesemääratluspädevus	Suuta mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; analüüsida omavahelistes suhetes tekkivaid probleeme
Õpipädevus	Leida õppimiseks vajaminevat teavet; kavandada õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates õpiülesannetes
Suhtluspädevus	Kuulamis- ja suhtlemisoskus, koostöövalmidus ja koostööoskus. Teha koostööd erinevates olukordades (laulmine, pillimäng, improvisatsioon jne.) klassikollektiivis, arvestada inimeste erinevusi suhtlemisel
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel

Ettevõtlikkuspädevus	Analüüsi oskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Digipädevus	Oskab leida laulude tekste googlest, kasutab You Tube'i, leiab erinevaid näiteid hääleliikide, muusikainstrumentide ja rahvaste muusika kohta.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	<p>Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.</p> <p>Õpilast suunatakse: teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujundamisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi; arendama oskust seada endale eesmärgid; tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega.</p>
Keskkond ja jätkusuutlik areng	<p>Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.</p> <p>Õpilast suunatakse: aru saama loodusest kui tervikust ja inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikustest seostest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; suunatakse eelkõige looduses liikuma ja looduse helisid jälgima.</p>
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatusel tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.</p> <p>Õpilast suunatakse: kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist; suunatakse teadvustama kunstitegevuse emotsionaalset tasakaalustavat mõju olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklike seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi.</p>

Kultuuriline identiteet	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutmist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.</p> <p>Õpilast suunatakse: osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); osalema/esinema laulupidudel, muusikaüritustel; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist. Tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes erinevates õppeainetes õpitule</p>
Teabekeskond	<p>Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: leidma vajalikku informatsiooni; valida sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest .mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet.</p>
Tehnoloogia ja innovatsioon	<p>Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õpilast suunatakse:</p> <p>mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; kasutama IKT-d eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ning töö tõhustamiseks;</p> <p>mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes.</p>
Tervis ja ohutus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.</p> <p>Õpilast suunatakse: järgima ohutuse ja otstarbekuse printsiipe; jälgima tervise ja ohutuse nõudeid töö protsessis, pöörama tähelepanu erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule; leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteavet ja abiteenuseid vältima ohuolukordadesse sattumist; terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi.</p>

Väärtused ja kõlblus

Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluse piires.

Õpilast suunatakse: teadvustama kultuuri rolli igapäeva elus; lugupidavalt suhtuma erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustama uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist; suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused;) tähtsustama noorte endi osalemist laulupidudel, muusikaüritustel, tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid.

ÕPPETEGEVUS

I kooliastme õppetegevused on:

- ühehäälnelaulmine;
- meloodia laulmine käemärkide, astmetrepi ja noodipildi ning relatiivsete helikõrguste (astmete) järgi;
- Plokkflöödi algõpe;
- mänguuskuse omandamine keha- ja rütmipillidel;
- kuulatud muusikapalade iseloomustamine muusika oskussõnavara kasutades;
- muusikapala meeleolu väljendamine liikumise kaudu;
- esinemisjulguse ja -uskuse arendamine;
- muusika väljendusvahendite katsetamine erinevaid karaktereid kujutades;
- õppekäigud, kontserdil, teatris ja muuseumis käimine jne.

ÕPITULEMUSED

Laulmine

2.klassi lõpetaja:

- laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas;
- mõistab ja väljendab lauludes laulude sisu ja meeleolu;
- laulab meloodiat käemärkide, astmetrepi järgi ning kasutab astmeid JO, LE, MI, SO, RA, JO¹;
- laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
- laulab peast kooliastme ühislaule: "Lapsed tuppa", "Tiliseb aisakell", "Eesti hümn"

Pillimäng

- kasutab keha-, rütmi- ja olemasolevaid pille lihtsamates kaasmängudes või ostinaatodes;
- väljendab pillimängus muusika meeleolu.
- Tunneb plokkflöödil g, a, f, e ja h mänguvõtteid, oskab pillil mängida 3 lihtsamat pala.

Muusikaline liikumine

- tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge: "Kui sul tuju hea", "Lapaduu", Ringmängulaul", "Kaera-Jaan".

Omalooming

- loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja olemasolevatel pillidel;
- kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.

Muusika kuulamine ja muusikalugu.

- on tutvunud karakterpalu kuulates muusikaväljenditega (meloodia, rütm ja muusikapala ülesehitus);
- kirjeldab ning iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit.

Muusikaline kirjaoskus.

- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes;

- mõistab 2-ja 3-osalise taktimõõdu tähendust, oskab rütmid jaotada taktideks;
- õpib laulma astmemudeleid erinevates kõrguspositsioonides;
- mõistab JO-võtme tähendust;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja rakendab neid praktikas: astmetrepp, eeslaulja, rahvalaul, rahvatants, meloodia, tempo.

Õppekäigud

- kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suuliselt, võib joonistada pildi.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Muusikaõpetuse hindamine ei sea kriteeriumiks lapse muusikalist kuulmist jt. sünnipäraseid eeldusi, vaid lähtub iga lapse arengust antud aines. Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulmist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust ja tunnist osavõttu.

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Hinnates kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ka ise oma tööle hinnangut andma. Õppetöö vältel tuuakse esile oskused ja teadmised, mis on hästi omandatud ja mille omandamiseks peab veel tööd tegema. Kokkuvõtvaid hinnanguid antakse 2x aastas, poolaasta lõpul.

KASUTATUD KIRJANDUS

A. Velli „Laulud ja mängud“ (2005), M.Pullerits „Koolimuusika kõnemängust pillimänguni“ (2004), Uued õpikud kirjastuselt „Koolibri“ I-III klass

Õppeaine nimetus:	Liikumisõpetus
Koostaja(d):	Uku Pärn, Algõpetuse õppetool
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvisid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi. Liikumispädevuseni jõudmisel on oluline arvestada, et õpitulemused on seotud nii õppeprotsessiga kui ka -tulemusega, kusjuures teatud juhtudel peegeldab õpitulemus protsessi. Järgnevalt on toodud viie valdkonna kirjeldused:

LIIKUMISOSKUSED. Liikumisoskuste omandamine toimub nelja liikumisoskuste alarühma kaudu:

- **Edasiliikumisoskused:** kõndimise-, jooksmise-, hüppamise-, ronimiseoskus, oskus liikuda rütmis- ja muusikas ja koostöös teistega. Ujumiseoskus.

- **Vahendil liikumisoskus:** oskus liikuda vahendil.
- **Vahendi käsitsemisoskused:** oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ja vahendiga.
- **Oskus kontrollida keha asendites ja liikumisel:** oskus säilitada tasakaalu asendis, liikumisel ja nende kombinatsioonides.

Liikumisoskuste valdkonnas tegeletakse kõikide oskustega kooliastme jooksul eesmärgiga, et õpilane omandab mitmekülgseid liikumisoskused. Liikumisoskuste õppimisel ja omandamisel seostatakse õpitavat selle kasutamisega väljaspool õppetundi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED. Õpilane omandab teadmised tervisega ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Tervisega seotud kehaliste võimete nagu aeroobne vastupidavus, jõud ja paindumus mõõtmine toimub kõikidel õpilastel vähemalt üks kord kooliastme jooksul. Selle peamine eesmärk on, et õpilased oleksid teadlikud enda tervisega seotud kehalistest võimetest ja see motiveeriks neid enda kehalisi võimeid arendama. Lisa eesmärgiks on saada regulaarset tagasisidet Eesti õpilaste tervisega seotud kehalistest võimetest. Tagasiside on individuaalne ja ei ole hinde panemise aluseks vaid teadlikkuse tõstmiseks kehalisest vormisolekust. Kehaliste võimete mõõtmise tulemusi analüüsitakse nii, et see tõstaks õpilase motivatsiooni enda arendamiseks ning toetaks objektiivselt enesehinnangut. Peetakse kinni individuaalse lähenemise põhimõttest ja jälgitakse tundlike isiklike teemade käsitlemisel konfidentsiaalsust ja inimlikkust. Märatakse õpilasi, kes mingil põhjusel ei ole teistega koos sooritusi valmis tegema ning sellise õpilasega suheldakse, toetatakse ning talle antakse individuaalse sooritamise võimalusi, suunatakse teda arenema enesekindlamaks.

KEHALINE AKTIIVSUS. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne õppeprotsessis osaleja. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki liikumisõpetuse tegevusi teha või suurel intensiivsusel liikuda osalevad liikumisõpetuses nii, et nad on kaasatud tervislikule seisundile vastavalt. Tundi planeerides arvestatakse, et õpilaste kehalise aktiivsuse tase tunnis sõltub ka sellest, kas õpilane vajab haigusest taastumiseks aega. Koolis mõeldakse läbi, kuidas konfidentsiaalne terviseinfo, mida liikumisõpetuse õpetaja oma töö kavandamiseks võib vajada, õnnestuks läbi usaldusliku suhte koduga õpetajani tuua. Õpetaja aitab usaldusliku suhte tekkimisele kaasa teavitades lapsevanemaid juba õppeperioodi alguses, millised on võimalikud õppeülesanded liikumisõpetuses tervisliku erivajadusega õpilastele.

LIIKUMINE JA KULTUUR. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool kooli keskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Läbivad eesmärgid on: ohutu liikumine ja isiklik hügieen, kogemused väljaspool kooli toimuvalt liikumis- või spordiürituselt osaleja või vabatahtlikuna, ausa mängu põhimõtete järgimine, loodusliikumine ja teadmised liikumis- ja sporditraditsioonidest. Õpetaja kujundab järjepidevalt enda eeskujuga väärtusi ja hoiakuid. Õpilase isiklike hügieeniga seotud harjumuste korrigeerimine toimub delikaatselt nii, et see ei riiva õpilase eneseväärikust. Üks osa liikumisega seotud kultuurist on suhtlemiskultuur. Liikumisoskuse tundides on oluline olla tähelepanelik õpilaste omavahelise suhtlemiskultuuri suhtes. Õpetajal on oluline võtta aega ebasobiva käitumise positiivses suunas korrigeerimiseks.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL. Õpilane omandab teadmised ja oskused, kuidas hoida vaimset ja kehalist tasakaalu ja mõistab, et saab ise enda vaimset ja kehalist seisundit reguleerida. Liikumisoskuse õpetajal on oluline mõista vaimse ja kehalise tasakaalu saavutamiseks sobilike harjutuste õpetamist ja koolis arendada liikumisõpetuse õpetajate vastavaid professionaalseid pädevusi.

ÕPPETEGEVUSED

Õppeprotsess on ülesehitatud selliselt, et võimaldab vastata küsimusele, milliste eesmärkide nimel tegevused toimuvad ja kuidas on need seotud elukestva liikumisharrastusega. Õpilase eneseanalüüs on õppeprotsessi loomulik osa. Õpilane koostab lühikese eneseanalüüsi läbivalt õppeprotsessi jooksul, kuid põhjalikuma eneseanalüüsi vähemalt kord õppeaasta jooksul.

Liikumisoskuse ainekava lahutamatu osa on õppeprotsessi kirjeldus, mis toob välja nii kasutatavad mõisted, õppeprotsessi korralduslikud alused, õpetaja tegevuse põhimõtted ja õppesisu näited.

Õpetaja juhivad õppeprotsessi nii, et õpilane on motiveeritud liikuma ning mõistab selle seost tervisega ja enda vastutust tervise hoidmisel.

Liikumisoskuse õpetus on kohustuslik õppeaine põhikooli kõikides kooliastmetes. Taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti.

Nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestades, et taotletavad õpitulemused ja õppe- ja kasvatusesmärgid on saavutatavad.

LÕIMING	
Eesti keel	Liikumisalased mõisted ja terminoloogia, selle kasutamine suulise ja kirjaliku eneseväljendusvahendina.
Matemaatika	Matemaatiliste mõistete ja oskuste seostamine liikumisega.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Lõiming toetab endale liikumis- ja spordivahendite loomist.
Inimeseõpetus	Liikumistegevused toetavad mõistmist sotsiaalainete teemadest rõhuasetusega liikumisega seotud minapildi ja enesehinnangu kujunemisel, tervisliku eluviiside komponentidel, stressi ja pinge ennetamise ja maandamise võimalustel, inimese liikumisharrastusega seotud huvidel ja liikumise olulisusel nii füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele.
Kunstiõpetus ja muusikaõpetus	Liikumine kui kunst. Liikumise ja muusika üksteist toetavad seosed: liikumine muusikas, liikumise loomine vastavalt muusikale.
Loodusõpetus	Liikumise seos erinevate loodusainete teemade ja mõistetega. Rõhuasetused on toitumise ja liikumise seosel, inimese tugi- ja liikumiselundkonnal ja liikumise mõjul tugi- ja liikumiselundkonnale.
Võõrkeeled	Suhtlemine võõrkeeles liikumistegevuse käigus; liikumisalane võõrkeelne terminoloogia; võõrkeelsete infoallikate kasutamine liikumisalase info otsimiseks.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja liikumine ja sport kultuuri osana; loodusliikumine; kokkupuude teiste kultuuride ja nende liikumistavadega; liikumisega seotud tunniväline tegevus; liikumise- ja kultuuritraditsioonid paikkonnas ja ühiskonnas; liikumise seostamine erinevate kultuurinähtustega (teater, muusika, film jne);
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja koostöö teiste inimestega erinevates situatsioonides; enda tervise eest vastutuse võtmine; arvestamine teiste inimeste erisustega; kogemuste ja sotsiaalsete oskuste seostamine isikliku arengu ja võimaluste laienemisega tööturul;
Enesemääratluspädevus	enda tugevate ja nõrkade külgede teadvustamine; suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma liikumisharjumisi ja võimekust; tahe analüüsida enda liikumistegevust ja tulemust, ning ennast liikuva inimesena; eneseanalüüs lisaks õppeaine spetsiifilisele keskendub ka inimesele kui tervikule - mida sain teada endast kui inimesest tänu liikumisele;

Õpipädevus	õppimise eesmärgistamine ja tähenduse loomine; erinevate õpistrateegiatega kasutamine enda oskuste arendamiseks ja liikumisharjumuse kujundamiseks; liikumisalane loovtöö;
Suhtluspädevus	koostööle suunatud ülesanded ja tegevused, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist; paaris- ja rühmategevused ühtsete eesmärkide saavutamiseks; erinevad rollid rühmas;
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	kehaliste võimete ja kehalise aktiivsuse mõõtmine ja analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse mõõtmiseks, sooritusparandamiseks ja analüüsiks, sh seoste loomine ja järelduste tegemine.
Ettevõtlikkuspädevus	uute ideede loomine ja ellu viimine; liikumisega seotud projekti tegevused, sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne;
Digipädevus	riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	õppeaine toetab õpilase teadlikkust liikumisega seotud kutsevalikutest ja tervise hoidmise tähtsust igas eluvaldkonnas;
Keskkond ja jätkusuutlik areng	õppeaine toetab keskkonnateadliku inimese kujunemist erinevate tegevuste kaudu nii sise- kui ka väliskeskkonnas, sh looduskeskkonnas;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	õppeaine toetab õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks koostöiste ja ettevõtlikkust toetavate ülesannete kaudu, traditsioone toetavate ja vaba aja ning kooli keskkonda seostavate liikumisürituste kaudu;
Kultuuriline identiteet	õppeaine toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab liikumist kultuuri osana, sh teab omakultuuri traditsioone (nt tantsupidu); omab teadmisi kultuuride muutumisest ajaloo vältel (nt muutused nais- ja meessoos spordialades; traditsiooniliste spordialade muutumine jne).
Teabekeskkond	õpilane suudab kriitiliselt analüüsida liikumisega seotud infot;
Tehnoloogia ja innovatsioon	õpilane kasutab tehnoloogiaid eesmärgipäraselt (nt objektiivse info saamine video või kehalist aktiivsust mõõtvate rakenduste vahendusel);

Tervis ja ohutus	liikumisõpetuse valdkondade õpitulemused toetavad õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks;
Väärtused ja kõlblus	õppeaine toetab ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete kujunemist läbivalt õppeprotsessi jooksul reeglite, ohutuse ja ausa mängu põhimõtete järgimise ja õpetaja eeskuju kaudu.

ÕPIKESKKOND

Liikumisõpetusetunnid korraldatakse:

- sise- ja õuekeskkonnas;
- sisekeskkonnas viiakse tunnid läbi ruumides, mis võimaldavad saavutada ainekavas toodud õpitulemusi. Nendeks on võimalik, ujula, aula, klassiruumid või muud ruumid, mis on kohandatud vastavaks tegevuseks;
- õuekeskkond toetab õpitulemusteni jõudmist ja liikumisõpetuses omandatud oskuste kasutamist ja arendamist pakkudes mitmekesiseid liikumisvõimalusi erinevatele vanuserühmadele;
- nii, et õpilastel on võimalus kasutada rõivistuid ning pesemisruume.

ÕPITULEMUSED

LIKUMISOSKUSED

I kooliastme lõpuks õpilane:

- kasutab edasiliikumisoskuseid harjutustes ja liikumismängudes erinevates keskkondades, rütmi ja muusika saatel, tantsulistes liikumistes, koostöös paarilise- ja rühmaga;
- oskab liikuda tuttavas keskkonnas määrates asukohta ja suunda;
- oskab liikuda vahendil harjutustes ja liikumismängudes;
- arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;
- oskab käsitseda vahendit harjutustes ja liikumismängudeks;
- arvestab kaaslastega liikumismängudes ja harjutuste sooritamisel;
- oskab hoida tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;
- kirjeldab enda liikumisoskuseid;
- oskab ujuda, sealhulgas sukelduda, vee pinnal hõljuda, rinnuli ja selili asendis kokku 200 meetrit edasi liikuda;
- hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutusalaalseid oskusi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

- oskab mõõta õpetaja juhendamisel kehalisi võimeid.

KEHALINE AKTIIVSUS

- teab, kui palju peab kehaliselt aktiivne laps igapäevaselt liikuma;
- oskab sooritada taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;
- oskab märgata abi vajamist ja kutsuda abi.

LIKUMINE JA KULTUUR

- oskab kirjeldada kogemust, mille ta on saanud väljaspool kooli toimival liikumisüritusel osalejana või vaatlejana;
- teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid;
- oskab nimetada Eesti sportlasi ja liikumisüritusi;
- teab ja järgib isiklikku hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- oskab valida sobiliku riietuse liikumiseks erinevates keskkondades;
- teab, milliseid võimalusi pakub liikumiseks looduskeskkond;
- kirjeldab liikumise ja kultuuri seoseid isikliku kogemuse põhjal.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

- oskab sooritada vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel.

HINDAMINE

Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Kokkuvõtval hindamisel lähtutakse riikliku õppekava üldosas hindamise kohta sätestatust ja selle alusel koostatud kooli hindamisjuhendist. Erinevatele osapooltele on perioodi alguses selge, millise õpitulemuse poole, milliste õpiülesannetega liigutakse.

Hindamiskriteeriumid on seotud õpitulemustega, s.t hindamise kaudu antakse tagasisidet õppeprotsessi jooksul omandatud teadmiste, oskuste, protsessi ja selle tulemusel toimunud arengu kohta. Arengu all mõeldakse õppeprotsessi tulemusel toimunud muutusi.

Õpitulemusteni jõudmiseks ja nende tagasisidestamiseks on piisavalt aega. Õppimise süvendamiseks kasutatakse õppeprotsessi jooksul lisaks õpetajapoolsele hindamisele ka enese hindamist. Üks osa kooliastme kokkuvõtvast hindamisest on õpilase eneseanalüüs.

Õppeaine nimetus:	Draamaõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

DRAAMAÕPETUSE KONTSEPTSIOON

„Kooliharidus peaks võimalikult palju aitama emotsionaalselt värvipimedatel lastel saada nägijaks, sest see on võimalik. Meid kõiki peaks huvitama, millise sisemise tundeilma ja moraalsed tõekspidamised kool oma õpilastes kujundab, sest ühel hetkel väljuvad noored sellest kontrollitud institutsioonist ning neist saavad meie kõigi naabrid, äripartnerid, tööandjad, töötajad, kliendid, hooldajad, kaasreisijad või meie laste elukaaslased. Emotsionaalse intelligentsuse osised on lisaks empaatilisele muuseas enesekontroll, innukus, püsivus ja oskus ennast motiveerida“ (Hein 2014: 27). Draamaõppe süstemaatilisus ja loovus aitavad vaieldamatult kaasa nii emotsionaalse kui ka sotsiaalse intelligentsuse arengule, seega tervikliku ja õnneliku inimese loomisele. Mida varem sellega alustada, seda parem.

Draamaõpetuses õppimine:

- toetab hariduslike erivajadustega õpilast;
- soodustab koostööd;
- aitab süüvida inimkogemuste probleemidesse;
- arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- arendab empaatiavõimet ja aitab end teistega samastada;
- toetab esinemisjulgest ja avatust
- kasvatab vastutustunnet
- aitab kaasa tekstist arusaamisele ja tekstilooemele
- arendab nii kehalist kui suulist eneseväljendusoskust

Eelnev nimekiri mitte ainult ei loo kasvulava tulevase täisväärtusliku inimese arenguks, vaid toetab igakülgset teiste ainete õppimist ja õpetamist.

Õpe toimub kõikidel klassidel kord nädalas ja tagasisidestatakse jooksvalt igas tunnis ning kokkuvõtavad hinnangud tulevad kord poolaastas. Esimene poolaasta peadib etüüdidega kooli sünnipäevaks ja jõuluetüüdidega, teine poolaasta kevadise ühise etenduste päevaga, mil draamaõppe läbinud klassid oma lavastusi esitlevad. Eesmärk ei ole lavastuse valmimine isenesest, vaid kindlasti protsess ise ja selle käigus toimuv avastamine ja avanemine.

Draamakursuse alustamine seisneb eneseavastamises ja grupiloomes. On väga oluline leida grupidünaamika ja luua ühtne energia, et üldse midagi saaks sündida. Edasi süvenetakse juba lavastuse loomesse.

ÕPPESISU

Esimene poolaasta

Algastmes on esimene poolaasta mänguline ja koosneb erinevatest liikumis- ja sõnamängudest (improvisatsioonilised etüüdid, mängud ja harjutused, jutu vestmine, muinasjutud, lood elust enesest, uudised, kuulamisülesanded, töö ja mäng tekstidega, kui võimalik, siis teatrikülastus ja selle analüüs). Esimesel poolaastal avastatakse eelkõige iseennast ja gruppi. Poolaasta väljundiks on jõuludeks jõuluetüüdid.

Teine poolaasta

Hakatakse keskenduma enam tekstile ja valmistuma konkreetseks lavastuseks. Iga klassiga töötatakse näidendiga, millest saab ühtlasi ka teise poolaasta väljund.

HINDAMINE

Esimese poolaasta hinnang

Oskad kaasõpilasi kuulata ja nende eripäradega arvestada. Suhtud ülesande täitmisesse pühendumusega, pead kinni kokkulepetest. Osaled aktiivselt koostegevustes. Tunned rõõmu liikumisest ja loovast eneseväljendusest. Panustad esinemisse vastutustundega.

Teise poolaasta hinnang

Oled tähelepanelik vaataja ja kuulaja. Oled julge oma arvamuse avaldamises. Tunnustad ja abistad teisi, oskad hinnata enese ja kaaslaste töö tulemusi. Tahad ennast selgelt ja arusaadavalt väljendada. Suudad keskenduda ülesannete täitmisele. Oled rühmatöös aktiivne. Näed ja hindad enda rolli loodavas näidendis.

Õppeaine nimetus:	Inimeseõpetus
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

- enesekohased ja sotsiaalsed oskused;
- füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;
- tervis ja tervislik eluviis;
- turvalisus ja riskikäitumise ennetamine;
- üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.

Inimeseõpetuse ainekava õpisisu on õppeprotsessis kirjelduses avatud kohustusliku ning süvendavate ja laiendavate teemade kaudu..

ÕPPESISU

1. poolaasta. Mina

- Mina.
- Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega
- Iga inimese väärtus
- Viisakas käitumine

Mina ja tervis

- Tervis
- Terve ja haige inimene
- Tervise eest hoolitsemine
- Ravimid
- Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport
- Abi saamise võimalused
- Esmaabi

Mina ja meie

- Kodu
- Koduarmastus
- Perekond
- Erinevad pered
- Vanavanemad ja teised sugulased
- Pereliikmete tegevus ja rollid
- Vanemate ja teiste inimeste töö
- Kodused tööd
- Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne
- Kodu traditsioonid
- Koduümbrus
- Naabrid ja naabruskond
- Võõras ümbrus ja võõraga kaasaminek
- Ohud kodus ja koduümbruses

2. poolaasta. Mina ja kodumaa

- Eesti – minu kodumaa
- Eesti teiste riikide seas
- Naaberriigid
- Kodukoht: küla, vald, linn, maakond
- Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid
- Rahvakalendri tähtpäevad
- Erinevate rahvaste tavad ja kombed
- Sallivus.

Mina: aeg ja asjad

- Aeg.
- Aja planeerimine
- Oma tegevuse kavandamine
- Täpsus, lubadused, vastutus ja ausus
- Minu oma, tema oma, meie oma
- Asja väärtus ja hind
- Asjade väärtus teiste väärtuste seas

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus.
Matemaatika	Ajaühikud, ajaühikute seosed, kell ja kalender, käibivad rahaühikud, rahaühikute seosed, arvnäitajate ja diagrammide lugemine, tõlgendamine, analüüsimine.

Loodusained	Inimene, inimese meeled ja avastamine, liikumine, ohutusnõuded, inimese välisehituse kirjeldus, inimene ja inimese elukeskkond, asjad ja materjalid, Eesti kaart– maakondade märkimine, õppekäik kodukohta, Euroopa Liidu kaart, kodukoha elurikkus ja maastikuline mitmekesisus, elu mitmekesisus maal, elukeskkond Eestis.
Võõrkeel	Mina ja teised, mina ja koduümbrus, kodukoht Eesti, igapäevaelu, õppimine ja töö, vaba aeg.
Loovaine	Laua katmine, kaunistamine ja koristamine, säästlik tarbimine, jäätmete sortimine, oma maakonna rahvuslikud mustrid ja motiivid, oma töö ning selle tulemuste analüüsimine ja hindamine, sobivad rõivad, isikupärased esemed.
Muusikaõpetus	Eneseväljendust toetav teemakohane töö, vastavateemalised laulud.
Liikumisõpetus	Kehaline aktiivsus, tervislik eluviis, kehaline vormisolek, kehalise aktiivsuse valik.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Õpilane suudab hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalnormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega. Õpilane väärtustab loomingut ja kujundab ilumeelt, hindab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustab inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, teadvustab oma väärtushinnanguid.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Suutlikkus ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme; austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvaste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme.
Õpipädevus	Suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi

	varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi.
Suhtluspädevus	Suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõenduspõhiseid otsuseid; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt.
Ettevõtlikkuspädevus	Suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmäärke, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske.
Digipädevus	Suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvus ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on tähtis alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimivate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid. Õpilane hakkab analüüsima oma võimeid, oskusi
---	---

	ja väärtusi ning seostama neid tulevase haridustee ja tööelu valikutega, koostades esmase karjääriplaani.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohaliku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse.
Kultuuriline identiteet	Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noortejms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.
Teabekeskond	Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.
Väärtused ja kõlblus	Toetatakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Õpetus inimeseõpetuses esimeses kooliastmes on sissejuhatus nii inimese- kui ka ühiskonnaõpetuse algtõdedesse, kusjuures rõhk on enese suhestamisel lähiümbrusega enesekohaste ja sotsiaalsete

pädevuse kontekstis. Teemade valikul lähtutakse printsiibist, et liigutakse lähemalt kaugemale (kontsentriiline teemakäsitus).

Õppe korraldamisel on oluline eakohasus ning varem omandatu arvestamine ja sellega seostamine. Õpe on diferentseeritud, arvestades õpilaste eripära, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas. Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse eesmärkidest, arendades õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Õpe on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetav ja tähenduslik ning toetab arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane. Õpetuses kasutatakse mitmekülgset meetodikat, et õpilased saaksid õppes aktiivselt osaleda.

Inimeseõpetuses on meetodiliselt tähtsad kolm valdkonda, arvestades õpilase vanuseastet:

- avar meetodiline repertuaar, kasutades aktiivõppemeetodeid: mõistekaardid, vaatus, loovtööd (nt plakatid, filmid, kollaažid jne), aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaritööd, juhtumianalüüs jne);
  - individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
  - õppe sidumine koolivälise eluga (nt õppekäik, kohtumised erinevate inimestega, vanemate kaasamine jne), õppemeetodi valik sõltub konkreetsest õpieesmärgist.
- Õpilasi võib aktiveerida ise erinevatest allikatest infot otsima, seda korrastama ja kriitiliselt hindama, kasutades IKT-vahendeid.

ÕPITULEMUSED

Mina

2. klassi lõpetaja:

- kirjeldab oma välimust, huve ja tegevusi, mida talle meeldib teha;
- teab, mille poolest sarnanevad ja eristuvad erinevad sugupooled;
- nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja erineb teistest;
- väärtustab iseennast ja teisi;
- mõistab viisaka käitumise vajalikkust.

Mina ja tervis

- kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolt kanda;
- kirjeldab tervet ja haiget inimest;
- teab, kas haigused on nakkuslikud või mitte;
- teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
- mõistab ja kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport;
- demonstreerib õpituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi;
- teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi.

Mina ja minu pere

- kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad;
- väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres;
- selgitab lähemaid sugulussuhteid;
- teab oma kohustusi peres ning pereliikmete erinevaid rolle kodus ja tööl;
- kirjeldab ja eristab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töodes;
- jutustab oma pere traditsioonidest;
- kirjeldab ohtlikke kohti ning olukordi kooliteel ja koduümbruses, oskab tänaval käituda ning valib ohutu tee sihtpunkti;
- väärtustab toetavaid peresuhteid ja kodu.

Mina ja kodumaa

- tunneb ära Eesti Vabariigi lipu ja vapi;
- oskab nimetada Eesti Vabariigi pealinna, sünnipäeva ja presidenti;

- leiab Euroopa kaardilt Eesti ning Eesti kaardilt kodukoha;
- tunneb rahvuslikku ja kodukoha sümbolikat;
- nimetab oma kodukoha tuntud inimesi ja paiku ning väärtustab kodumaad;
- kirjeldab rahvakombeid;
- teab Eestis elavate rahvaste tavasid ja kombeid ning austab neid.

Mina: aeg ja asjad

- eristab, mis on aja kulg ja seis;
- oskab koostada oma päevakava, väärtustades aktiivset vaba aja veetmist;
- selgitab asjade väärtust;
- oskab eristada oma ja võõrast asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguveestluste, poolaasta tunnistuse, Stuumiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Sulaoja, E., Stamm, T., Vainola, K., Sildre, E. Inimeseõpetuse tööraamat 2. klassile. Kirjastus Maurus, 2018.

Kippar, R., Kloren, A., Kulderknup, E., Peetris, K. IN. 2. klassi inimeseõpetuse tööraamat. Koolibri, 2012.

Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-2/#section-tutvustus>

3. KLASSI ÜLDÕPETUSE SELGITUS

Tartu Raatuse Koolis on 1.-3. klasside õppetöö korraldatud üldõpetuse põhimõtteid järgides. Tunniplaanis pole eraldi õppeaineid: eesti keel, matemaatika, loodusõpetus (PRÕK). Nimetatud õppeaineid koondab üldnimetus üldõpetus. Üldõpetus õpetab lapsi varakult seoseid looma, et tekiks terviklikum maailmapilt. Teemakeskse õppe juures peetakse silmas ka aine mahtu, aine- ja ainevaldkonna pädevusi ja eesmärke, üldpädevusi. Õppeained, mis üldõpetusest välja jäid (muusika, loovaine, liikumisõpetus, võõrkeel, draama), on võimalusel siiski õpetajate koostöö tulemusel lõimitud käsitluses oleva teemaga. Õppeainete lõimingud võivad tuleneda ka sellest, milliseid õppeaineid klassiõpetaja ise õpetab.

- Üldõppe eesmärke toetavad Mauruse kirjastuse õppevara töökavad (avaneb [siit](#)).
- Esimese klassi metateemad on: **Kool 100 aastat tagasi, täna ja tulevikus** (avaneb [siit](#)), **Emajõgi** (avaneb [siit](#)) ja **Elekter** (avaneb [siit](#)).

Üldõpetuslikud teemad 3. klassis:

- Targalt arvutis
- Turvalisus
- Mina ise
- Jõulutradsioonid
- Sõprus
- Kodumaa
- Kevad
- Tervis

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK eesti keel)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	6 tundi nädalas, 210 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Eesti keele õpetus taotleb, et õpilane:

- õpib mõtestatult lugema ja kirjutama oma loomevõime ja eluliste vajaduste kohaseid eri liiki tekste;
  - õpib koolis ja koolivälises suulises suhtluses selgelt väljenduma;
  - arendab oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust, omandab (esmase) õigekirjaoskuse;
  - huvitub raamatutest ning loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
  - analüüsib tekste ja oma tegevust õpetaja juhiste kohaselt;
  - austab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja tahab õigesti kõnelda ja kirjutada;
  - õpib hankima teavet teatmeteostest, lasteajakirjadest ning lihtsamatest sõnaraamatutest;
- Algklassilapse tahteline tähelepanu on vähepüsiv ning vajab tahtmatule tähelepanule ümberlülitumiseks huvi toetust. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivõppe meetodeid (arutelu, ajurünnak, rollimäng, struktureeritud tegevus, rühma- ja paaristegevus jt) kus laps saab õppimise käigus olla aktiivne osaline ja omandab teadmisi ja oskusi suhteliselt kergemini ja kiiremini.

ÕPPESISU

Terviklikkus:

Kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine on omavahel seotud, kas:

- tunniteema,
- lugemispala või situatsiooni kaudu.

Grammatikateema/õigekirjaküsimus tuleneb, kas:

- tekstist,
- lapse enda kirjutisest või
- situatsioonist.

Teadlikkus

Suunatakse lapsi oma keelekasutust jälgima, analüüsima, parandama:

- Kuidas ma kuulan, räägin, loen, kirjutan?
- Mis mul tuleb hästi välja, mis halvemini?
- Mida ma peaksin veel õppima?
- Kes mind õpetada saab/ oskab?
- Kuidas ma ise ennast aidata saan?

Suunatakse last oma/sõbra kirjalikku tööd kontrollima (üksi ja koos kaaslastega) ning parandama, et tekiks keeletunnetus ja harjumus mõelda oma töö õigsuse üle. Harjutatakse õpilasi ise leidma (üksi või kaaslasega) õigeid lahendusi. Analüüsitakse üheskoos konstruktiivselt oma ja teiste keelekasutust.

Kommunikatiivsus

- Püütakse igale keelelisele tegevusele leida mingi konkreetne otstarve ja auditoorium.
- Kasutatakse võimalikult palju suhtlemisel põhinevaid tegevusi.
- Kuulatakse kedagi mingil konkreetsetel põhjustel.
- Räägitakse kellelegi millestki mingil põhjustel.
- Kirjutatakse erinevaid tekste erinevale lugejaskonnale.
- Lastakse õpilastel õppetöö käigus omavahel suhelda – arutleda, analüüsida, otsida/ leida õigeid vastuseid, mingit infot jne.

Suuline keelekasutus

Kuulamine

- Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel.
- Pikema suulise juhendi meeldejäätmine ja selle järgi toimimine. Kaaslase ja õpetaja juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine.
- Ettelugemise kuulamine. Hinnangu andmine kaaslase ettelugemisele ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine.
- Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine.
- Kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elust, proosa-, luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele.

Kõnelemine

- Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Selge häälduse jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses.
- Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine. Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostgevusest loobumine jms.

- Sõnavara arendamine: sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.
- Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslase arvamuse küsimine.
- Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine). Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine.
- Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine.
- Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks.
- Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas ja mõtestatud esitamine.
- Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Lugemine

- Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).
- Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; suunamisel oma lugemisvea parandamine). Ladus ja automatiseerunud lugemine. Oma ja kaaslase lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust.
- Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine.
- Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.
- Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.
- Töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine.
- Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine.
- Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.
- Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt.
- Tekstiliiikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri
- Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

Kirjutamine

Kirjatehnika

Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine. Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, tähtede õige seostamine, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine). Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise

järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik.

Õigekiri

- Tähestiku järjekord. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. *k, p, t s-i* ja *h* kõrval. *i* ja *j* õigekiri (v.a võõrsõnades ja tegijanimedes). *h* sõna alguses. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses.
- Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes. Poolitamise harjutamine. Liitsõna.
- Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning *sse*-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus).
- Väit- ehk jutustav lause, küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma kasutamine loetelus; *et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui* puhul; sidesõnad, mis koma ei nõua.
- Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30–40 sõna). Oma kirjavae iseseisev leidmine.
- Sõnavara: lähedase ja vastandtäheendusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.

Tekstiloom

- Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks.
- Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek.
- Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel.
- Loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus.
- Sündmusest ja loomast kirjutamine.
- Jutule alguse ja lõpu kirjutamine.
- Kirja kirjutamine.
- Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.

ÕPPETEGEVUS

1.poolaasta. Suuline keelekasutus

- Luuletuse ilmekas esitamine
- Jutustamine loetust
- Küsimuste, kava ja pildi järgi jutustamine
- Teksti põhjal küsimustele vastamine ja küsimuste koostamine
- Tööjuhendi lugemine ja selle mõistmine ning lahtimõtestamine
- Enamtuntud võõrsõnade tähenduste tundmine ja kasutamine
- Töötamine õpiku sõnastikuga ja võõrsõnade leksikoniga
- Kirjeldus ja kirjeldamine
- Näidendi stseeni esitamine
- Advendi- ja jõuluajast ning jõulukommetest jutustamine

Lugemine

- Tutvumine õpikuga (õpiku ülesehitus)
- Luuletuse, jutustava, kirjandusliku ja teabeteksti lugemine sügisest ja koolielust ning sellega seonduvast läbi erinevate aegade; arvatist ja liiklusest; kasvatuses, sallivusest, õnnest, juhustest ja unistamisest
- Lastekirjanik Astrid Lindgren ja tema looming
- Lastekirjanik Tiia Toomet ja tema looming

- Vanasõnad, kõnekäänud ja mõistatused
- Kutse, õnnitlus, teade
- Loetust olulisima leidmine
- Tutvumine murdetekstiga

Kirjutamine

- Kirjatähtede ja täheseoste kordamine
- Jutukese ning luuletuse koostamine ja kirjutamine
- Võõrtähtedega tähestik
- Tähestikuline järjekord
- Häälik ja täht
- Täis-, kaas- ja sulghäälikud ning nende pikkused
- Etteütluse kirjutamine õpitud keelenditele
- Häälikuühendid
- k, p või t eesti omasõnade alguses
- Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses, võõrsõnade kirjutamine
- Sulghäälik s-i ja h kõrval
- Tarbeteksti koostamine ja kirjutamine näidise järgi: uudis, artikkel, tööjuhend, muinasjutt, kutse, õnnitlus
- Lauselõpumärgid
- Silbitamine ja poolitamine
- Kiri ja aadress, e-kiri
- i ja j õigekiri
- Sõna ja küsimus
- h sõna alguses, h-ga ja h-ta sõnad
- Õpitud keelendite kordamine
- Kirja kirjutamine päkapikule
- Muistendi kirjutamine
- Asesõnade lühivormid

2. poolaasta. Suuline keelekasutus

- Küsimuste, kava ja pildi järgi jutustamine
- Muinasjutu jutustamine
- Arutelu ja mõtlemise arendamine antud teemal
- Teabeteksti kohta küsimuste moodustamine, küsimustele vastamine (funktsionaalne lugemine)
- Tööjuhendi mõistmine ja selgitamine oma sõnadega
- Arutelu ja jutustamine emadest, looduskaitsest
- Kuulamisülesanded (kevadhäälid)
- Deformeeritud teksti parandamine

Lugemine

- Luuletuse, jutustava, kirjandusliku ja teabeteksti lugemine, vajaliku info leidmine
- Tööjuhendi mõistmine
- Rahvajutt ja dialoog
- Andrus Kivirähk ja tema looming lastele
- Tööjuhendi mõistmine
- Retsepti koostamine
- Muinasjutt, fantaasialugu, luuletus, näidend, valm
- Muinasjutt ja muistend ning nende tunnused
- Muinasjutuvestja Hans Christian Andersen ja tema muinasjutud
- Vanasõnad ja kõnekäänud
- Murdetekst (mulgi murre)

- Näidend (teksti lugemine osalistega)

Kirjutamine

- Suur algustäht nimedes (looma-, inimese- ja kohanimed)
- Koma loetelus
- Väike algustäht nimetustes (õppeained, kuud, nädala- ja tähtpäevad ning ilmakaared)
- Lühendid eesti keeles
- Pealkirjade kirjutamine
- Tegusõnade pöördelõpud
- Liitsõnade moodustumine
- Õpitud keelendite kordamine ja kinnistamine
- Etteütluse kirjutamine õpitud keelenditele
- Retsepti kirjutamine
- Mõistekaart
- Komaga ja komata sidesõnad
- Kirja, teate, kutse, kirjelduse, õnnitluse, jõulu- ja uusaastasoovi ning retsepti kirjutamine näidise järgi
- Sõnaliigid: nimi-, omadus- ja tegusõnad
- Küsisõnade kasutamine tekstis
- Pildi, skeemi või kava põhjal jutukese kirjutamine

LÕIMING	
<p>Algõpetuses kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, ainetevaheline ehk interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe põhimõtetest, mida toetab ainetevaheline lõiming. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.</p>	
Eesti keel ja kirjandus	<p>Eesti keele tundides arendatakse suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust, õpitakse lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendatakse kirjandustekste lugedes oma sõnavara ning avardatakse maailmapilti; õpitakse kirjutama eri tüüpi tekste (sh arvamust, tööjuhendit), kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; õpitakse koostama ning vormistama uurimistöid, kasutama allikaid ja viitama neile; harjutakse kasutama eri liiki sõna- ning käsiraamatuid</p>
Matemaatika	<p>Eesti keele tundides arendatav lugemisoskus soodustab matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.</p>
Loodusained	<p>Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane õpib õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad väärtustada ja tundma õppida loodust.</p>
Loovaine	<p>Illustratsioonide vaatluse soodustab kunstialaste väljendusvahendite eripära mõistmist.</p>

Muusikaõpetus	Kirjandusteose käsitluse illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest.
Liikumisõpetus	Eesti keele tundides õpitav sõnavara toetab õpilase tervisekasvatust ning aitab ainealaste mõistete omandamist kehalise kasvatuse tundides. Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakateid ja esitlusi koostades kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

ÜLDPÄDEVUSED

Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused (väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatikapädevus, ettevõtlikkuspädevus) rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükliks üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Loetava ilukirjanduse ja aimetekstide alusel kujunevad õpilases esteetilis-emotsionaalsed ja kultuurilised väärtused. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Emakeele õpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Emakeele tundides kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütleva, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetilisel ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.
Enesemääratluspädevus	Enesemääratluspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetavad erinevad lugemispalad kui ka õpilase igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide üle arutlemine. Enesemääratluse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning emakeele oskuse rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Õpipädevus	Eesti keele õppimine arendab olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erineva teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, mitmesuguste tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus	Õpilane suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust. Arendades igapäevaselt sõnavara, esitletakse ja kirjeldatakse loovtöid, tutvustatakse ning põhjendatakse oma seisukohti.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilase osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Digipädevus	Õpilane suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatusel tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate

	eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPITULEMUSED

Suuline keelekasutus

3. klassi lõpetaja:

- eristab täis- ja suluta hääliku pikkusi;
- kuulab õpetaja ja kaaslaste eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil;
- koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil;
- kasutab kõnes terviklauseid;
- teab ja leiab vastandtäheendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase täheendusega sõnu;
- väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas;
- vestleb oma kogemustest ja loetust;
- annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu;
- koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu;
- vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel;
- esitab luuletust peast.

Lugemine

- loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisvigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu;
- mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu;
- vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele;
- leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel;
- tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna;
- kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi;
- on lugenud lasteraamatuid, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi.

Kirjutamine

- kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid;

- kirjutab tahvlilt või õpikust õigesti ära;
- täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga;
- koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate;
- kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil;
- eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit;
- kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse;
- märgib kirjas õigesti täishäälikuid;
- teab peast võõrtähtedega tähestikku;
- alustab lauset suure algustähega ja lõpetab sobiva lõpumärgiga;
- kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes;
- kirjutab õigesti sõnade lõppu -d (mida teed?), -te (mida teete?), -sse (kellesse? millesse?), -ga (kellega? millega?), -ta (kellela? milleta?);
- kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatut näidise järgi.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuumiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Vainola, K., Kivisikk, K., Sildre, E. Eesti keele õpik 3. klassile. 1. osa. Kirjastus Maurus, 2019

Vainola, K., Kivisikk, K., Sildre, E. Eesti keele õpik 3. klassile. 2. osa. Kirjastus Maurus, 2019

Kivisikk, K., Prii, H, Vainola, K., Sildre, E. Eesti keele töövihik 3. klassile. 1. osa. Kirjastus Maurus, 2019.

Kivisikk, K., Prii, H, Vainola, K., Sildre, E. Eesti keele töövihik 3. klassile. 2. osa. Kirjastus Maurus, 2019.

Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-3/#section-tutvustus>

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK matemaatika)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 175 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Üldõpetuse matemaatika alused:

- Õpetada kirjutama, lugema ja loendama, võrdlema arve 10 000 piires ning mõistma naturaalarvude ehitust
- Peast korrutamise ja jagamise korrutustabeli piires

- Ühekohalise arvu korrutamine kahekohalise arvuga ja kahekohalise arvu jagamine ühekohalise arvuga
- Kirjalik liitmine ja lahutamine üleminekuga
- Tähe arvvaartuse leidmine
- Osa järgi arvu leidmine, osa leidmine tervikust
- Mõõtühikute tundmine ja nende naaberühikute teisendamine
- Ühe ja kahetehteliste tekstülesannete koostamine ja lahendamine
- Eristab lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid (punkt, sirge, lõik, ring, kolmnurk, nelinurk, ruut, ristkülik, viisnurk, kuusnurk, kera, kuup, risttahukas, püramiid, silinder, koonus) ning nende põhilisi elemente; oskab arvutada übermõõtu
- Ringjoone joonestamine, võrdkülgse kolmnurga joonestamine sirkli abil

ÕPPESISU

1. poolaasta. Arvutamine

- Peast kahekohaliste arvude liitmine ja lahutamine 100 piires.
- Korrutamise- ja jagamistehte liikmete nimetused.
- Tähe arvvaartuse leidmine võrduses analoogia abil.
- Osa järgi arvu leidmine, osa leidmine tervikust.

Mõõtmine ja tekstülesanded

- Mõõtühikud millimeeter, tonn.
- Naaberühikute teisendusi .
- Ühe- ja kahetehteliste tekstülesannete lahendamine.
- Ühetehteliste tekstülesannete koostamine.

Geomeetrilised kujundid

- Murdjoon, hulknurk, ristkülik, ruut ja kolmnurk, nende elemendid.
- Murdjoone pikkuse ning ruudu, ristküliku ja kolmnurga übermõõdu leidmine.

2. poolaasta. Arvutamine

- Korrutustabel
- Mõisted: korda suurem, korda väiksem.
- Arvud 0 – 10 000, nende esitus üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste summana.
- Arvude võrdlemine ja järjestamine 10000 piires.
- Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires.
- Arvavaldis, tehete järjekord ja sulud.
- Summa korrutamine ja jagamine arvuga.

Mõõtmine ja tekstülesanded

- Mõõtühikud sajand.
- Murrud $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$.
- Õpitud murdude põhjal arvust osa leidmine.

Geomeetrilised kujundid

- Võrdkülgne kolmnurk, selle joonestamine sirkli ja joonlaua abil.
- Ring ja ringjoon, raadius ja keskpunkt. Etteantud raadiusega ringjoone joonestamine.
- Kuup, risttahukas, kera, silinder, koonus, kolm- ja nelinurkne püramiid. Nende põhilised elemendid (servad, tipud, tahud).
- Geomeetrilised kujundid igapäevaelus.

LÕIMING

<p>Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õpetusega kahel moel. Ühelt poolt kujuneb õpilastel teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast ning lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi ümbritseva maailmaga. Peale selle on ainete lõimimise võimalused koostöös tehtavad õpilaste ühisprojektid, uurimistööd, õppekäigud ja muu ühistegevus.</p>	
Eesti keel ja kirjandus	Reeglite kasutamine, häälikute pikkus, funktsionaalne lugemine, tabelite ja diagrammide lugemine ning mõistmine, paberil orienteerumine.
Loodusained	Matemaatika annab vahendid looduse uurimiseks.
Loovaine	Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria). Võimaldab arendada tasapinnalist ja ruumilist mõtlemist.
Muusikaõpetus	Takt, taktimõõt, võrdlemine, loogika, joon, sümbolid, helipikkused, helikõrgused, laulu osad, võrdlus, loendamine, mälu.
Liikumisõpetus	Erinevate pikkuste ja aja tajumine ning mõõtmine, kujundid liikumisel.
Võõrkeeled	Matemaatikas kasutatakse rohkesti võõrkeelseid termineid, mille algkeelne tähendus tuleb õpilastele teadvustada.

ÜLDPÄDEVUSED	
<p>Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega. Algõpetuses kasutatakse erinevaid lõimingu võimalusi, et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe elementidest. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.</p>	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimete õpilastesse.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust.
Enesemääratluspädevus	Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.

Õpipädevus	Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, otstarbekate võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: oskus kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.
Suhtluspädevus	Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Matemaatikapädevus tähendab matemaatiliste mõistete ja seoste tundmist, suutlikkust kasutada matemaatikat temale omase keele, sümbolite ja meetoditega erinevate ülesannete modelleerimisel nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades. Matemaatikapädevus hõlmab üldist probleemi lahendamise oskust, mis sisaldab oskust probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideed analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida. Matemaatikapädevus tähendab loogilise arutlemise, põhjendamise ja tõestamise ning erinevate esitusviiside (sümbolite, valemite, graafikute, tabelite, diagrammide) mõistmise ja kasutamise oskust. Matemaatikapädevus hõlmab ka huvi matemaatika vastu, matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja personaalse tähenduse mõistmist.
Ettevõtlikkuspädevus	Selle pädevuse arendamine on matemaatikas kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.
Digipädevus	On kokku puutunud erinevate digitehnoloogia võimalustega õpetaja vahendusel.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas. Õpilane tutvub lihtsamate elukutsetega ennekõike oma pere tasandil.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust igapäevaste kodu- ja koolielu näidete varal.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks (klassi, kooli -ja kooli tasandil).
Kultuuriline identiteet	taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust.
Teabekeskond	õpilane on kokku puutunud erinevate teabekeskondadega.
Tehnoloogia ja innovatsioon	erinevate loovust ergutavate tööülesannete varal.
Tervis ja ohutus	taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele;
Väärtused ja kõlblus	taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli.

ÕPITULEMUSED

Arvutamine

3. klassi lõpetaja:

- loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb arve kuni 10 000-ni;
- nimetab arvule eelneva või järgneva arvu;
- määrab arvu asukoha naturaalarvude seas;
- esitab arvu üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste summana;
- liidab ja lahutab peast arve 100 piires;
- liidab ja lahutab kirjalikult arve 10 000 piires;
- selgitab avaldises olevate tehete järjekorda;
- nimetab korrutamise- ja jagamistehte liikmeid
- selgitab jagamist kui korrutamise pöördtehet;
- valdab korrutustabelit, korrutab ja jagab peast arve korrutustabeli piires, korrutab arvudega 1 ja 0;
- korrutab peast ühekohalist arvu kahekohalise arvuga ja jagab peast kahekohalist arvu ühekohalise arvuga 100 piires;

- täidab proovimise teel tabeli, milles esineb tähtavaldis;
- leiab tähe arvvaartuse võrdustes proovimise või analoogia teel;
- määrab tehete järjekorra avaldises

Mõõtmine ja tekstülesanded

- nimetab pikkusmõõte millimeetrist kilomeetrini ja kirjeldab neid tuntud suuruste abil;
- nimetab massiühikuid gramm, kilogramm, tonn ja kirjeldab neid tuntud suuruste abil;
- nimetab ajaühikuid sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund ja kirjeldab neid oma elus asetleidvate sündmuste abil;
- teisendab pikkus-, massi- ja ajaühikuid (valdavalt vaid naaberühikud);
- arvutab nimega arvudega .

- selgitab murdude $\frac{1}{2}; \frac{1}{3}; \frac{1}{4}; \frac{1}{5}$ tähendust;

- leiab $\frac{1}{2}; \frac{1}{3}; \frac{1}{4}; \frac{1}{5}$ osa arvust;

- selgitab näidete põhjal, kuidas leitakse osa järgi arvu;
- lahendab ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid õpitud arvutusoskuse piires;
- koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid;
- püstitab ülesande lahendamiseks vajalikud küsimused;
- hindab saadud tulemuste reaalsust;

Geomeetrilised kujundid

- eristab murdjoont teistest joontest; mõõdab ja arvutab murdjoone pikkuse sentimeetrites;
- joonestab risküliku, sealhulgas ruudu, joonlaua abil;
- arvutab ruudu, risküliku ja kolmnurga ümbermõõdu küljepikkuste kaudu;
- kirjeldab võrdkülgset kolmnurka;
- joonestab võrdkülgset kolmnurka sirkli ja joonlaua abil; joonestab erineva raadiusega ringjooni; märgib ringjoone raadiuse ja keskpunkti;
- leiab ümbritsevast õpitud ruumilisi kujundeid;
- eristab kuupi ja risttahukat teistest kehadest ning nimetab ja näitab nende tippu, servi, tahke;
- näitab maketi abil silindri põhju ja külgpinda; nimetab põhjaks olevat ringi;
- leiab ümbritsevast tasandilisi ja ruumilisi kujundeid;
- rühmitab geomeetrilisi kujundeid nende ühiste tunnuste alusel;
- joonestab tasandilisi kujundeid; konstrueerib võrdkülgse kolmnurga ning etteantud raadiusega ringjoone;
- mõõdab õpitud geomeetriliste kujundite küljed ning arvutab ümbermõõdu.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe- ja kasvatuseesmärkidest ja eeldatavatest õpitudemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes õpilase arengule. Õppimist toetav hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Reinup, R., Sildre, E. Matemaatika tööraamat 3. klassile. 1.osa. Sügis. Kirjastus Maurus, 2019.
Reinup, R., Sildre, E. Matemaatika tööraamat 3. klassile. 2. osa. Talv. Kirjastus Maurus, 2019.
Reinup, R., Sildre, E. Matemaatika tööraamat 3. klassile. 3. osa. Kevad. Kirjastus Maurus, 2019.
Lõhmus, T., Saks, M. Matemaatika õpik 3. klassile. 1. osa. Avita, 2013.
Lõhmus, T., Saks, M. Matemaatika õpik 3. klassile. 2. osa. Avita, 2013.
Saks, M. Matemaatika tunnikontrollid 3. klassile. Avita, 2014.
Saks, M. Matemaatika kontrolltööd 3. klassile. Avita, 2014.
Belials, K. Matemaatika iseseisvad tööd 3. klassile. Avita, 2014.
Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-3/#section-tutvustus>

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK loodusõpetus)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

3. klass

Organismide rühmad ja kooselu

Teema loob aluse elurikkuse süstemaatiliseks tundmaõppimiseks. Saadakse ülevaade tähtsamatest organismirühmadest, nende tunnustest ja seostest elukoosluses. Teema aitab mõista elurikkuse tähtsust ja kaitse vajadusi.

Liikumine

Teema seostub liiklemise turvalisusega.

Elekter ja magnetism

Teema seostub turvalisusega elektriseadmete käsitlemisel.

Plaan ja kaart

Teema annab ülevaate plaanist ja kaardist kui teatud maa-ala mudelitest, mille koostamisel kasutatakse leppemärke. Õpitakse lugema infot koduümbruse plaanilt ja Eesti kaardilt ning seda vahendama. Luuakse alus edasisteks geograafiaõpinguteks.

ÕPPESISU

1. poolaasta. Organismide rühmad ja kooselu

- Taimed kui elusad organismid; nende osad ja kasvutingimused; taimede rühmitamine (rohttaimed, leht- ja okaspuud, pöösad, puhmad; veetaimed; samblad ja samblikud)
- Loomade klassid (selgrootud ja selgroogsed), rühmad (kalad, kahepaiksed, roomajad, linnud, imetajad) ja liigid, liigi tunnused
- Õpitud loomade eluviisid ja elupaigad, nende kirjeldamine
- Loomadega seotud ohud (mürgised ja ohtlikud loomad)
- Seente mitmekesisus ja eluks vajalikud tingimused ning elukeskkonnad
- Kübarseente osad ja tunnused; söödavad ja mürgised seened
- Seente mitmekesisus (kübarseened, hallitus- ja pärmseened, parasiitseened); seentega seotud ohud ja nende vältimine

- Erinevate organismide liigid ja liikide tunnused
- Loodus kui tervik; elusorganismide omavaheline seos looduses (koht ja tähtsus ökosüsteemis)
- Toiduahelad ja nende koostamine õpitud organismide liikidest
- Loodushoid ja looduskaitse; kaitse all olevad liigid Eestis

2. poolaasta. Liikumine

- Liikumise tunnus: keha asukoha muutumine teiste kehade suhtes
- Liikumine ja paigalseis
- Teepikkuse läbimine pidurdamisel
- Liikumisega seotud ohuolukorrad
- Tänavate ja teede ohutu ületamine
- Sõidukite liikumissuuna, -kiiruse ja kauguse määramine
- Turvaline koht ja sobiv kiirus jalgrattaga, rulaga ja rulluiskudega liiklemisel
- Turvavahendite kasutamine liiklemisel

Elekter ja magnetism

- Elektrivool, vooluring ja vooluallikad
- Töötav ja mittetöötav vooluring
- Elektrit juhtivad ja mittejuhtivad ained ja materjalid
- Elekter ja ohutustehnika koduste elektriseadmete kasutamisel
- Lihtsamad katsed elektrijuhtivuse määramiseks ning saadud teadmiste rakendamine igapäevaelus
- Elektri tootmine
- Elektri säästlik kasutamine, oskus käsitseda majapidamistehnikat ja olmeelektronikat
- Magneti kaks poolust – põhjapoolus ja lõunapoolus
- Magneti erinimelised ja samanimelised poolused, pooluste tõmbumine ja tõukumine
- Kompas
- Põhi- ja vaheilmakaared ning nende määramine kompassiga
- Ilmakaarte määramise ja kompassi kasutamise oskuse vajalikkus

Plaan ja kaart

- Plaan kui väikese maa-ala kujutis
- Esemete kuju, mõõtmed ja asend plaanil
- Leppemärgid plaanil
- Kaart – suurema maa-ala kujutis; kaart ja legend
- Värvused ja leppemärkide tähendused kaardi legendil; kaardi legendi lugemine
- Oma kodupaiga ümbruse kaardi lugemine, tuttavate objektide leidmine kaardilt
- Tutvumine Eesti kaardiga ja selle tundma õppimine
- Tähtsamad Eestimaa jõed, järved, saared, poolsaared ja lahed; nende leppemärgid
- Kõrgustikud, madalikud, tasandikud ja linnad Eesti kaardil; nende leppemärgid

LÕIMING

Algõpetuses kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetuses kasutatakse üldõpetuse elemente, mida toetab ainetevaheline lõiming. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.

Eesti keel ja kirjandus	Uut liiki tekstide kasutamine ja mõistmine, terminid ja mõisted. Funktsionaalset lugemisoskust kujundab teabeallikate abil töötamine, mis rikastab õpilaste sõnavara. Oma töö esitlemine ja valikute põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust.
Matemaatika	Loodusnähtuste seoste uurimisel rakendatakse matemaatilisi mudeleid
Loovaine	Kunstiõpetusega lõimumist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms. Ideede praktiline realiseerimine
Liikumisõpetus	praktiliste tegevuste ja ülesannete kaudu kinnistub terviseteadlik käitumine ning tervisliku toitumise ja sportliku eluviisi koostoimimise väärtustamine.

ÜLDPÄDEVUSED

Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükliks üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Elukeskkonda väärtustava hoiaku omaksvõtmine soodustab õpilase kujunemist aktiivseks vastutustundlikuks kodanikuks.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Keelekasutus, õpilaste ühised tegevused, praktilised tööd ja rühmatööd, ühiselt õpitakse järgima käitumisreegleid, teistega arvestama ja oma arvamust kaitsma.
Enesemääratluspädevus	Usk oma võimekusse ja enesekindlus loodusainete õppimisel; huvi loodusteaduste õppimise ja loodusteadusliku karjääri vastu; valmisolek tegelda loodusteaduslike küsimustega ja oskus rakendada loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi igapäevaelu probleemide lahendamisel.
Õpipädevus	Loodusobjektide uurimine, kirjeldamine ja vaatlemine.
Suhtluspädevus	Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu, arendades loovat ja kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel, tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoste uurimisel rakendatakse matemaatilisi mudeleid.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust.
Ettevõtlikkuspädevus	Uurimistöde tegemine, kus püstitatakse uusi probleeme (hüpoteese), mis veenvalt ära põhjendatakse või ümber lükatakse.

Digipädevus	Suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.
--------------------	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- võimaldatakse nii üksi- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd, õppekäigud, praktilised tööd), mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- kasutatakse õpiülesandeid, mis toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümbros, looduskeskkond, muuseumid, näitused jne;
- toetab avar õppemetoodiline valik aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, projektõpe, õpimapi koostamine, praktilised ja uurimuslikud tööd (nt loodusobjektide ja protsesside vaatlemine, kirjeldamine ning järelduste tegemine), referaadi koostamine.

ÕPITULEMUSED

Organismide rühmad ja kooselu

3. klassi lõpetaja:

- teab, et taimed on elusad organismid;
- teab, et taimed vajavad päikesevalgust ning toodavad seente ja loomade poolt kasutatavaid toitaineid ja hapnikku;
- nimetab ja oskab näidata taimeosi, leida tunnuseid, mille abil taimi rühmitada;
- eristab õistaime, okaspuud, sõnajalg- ja sammaltaime;
- teab, et loomade hulka kuuluvad putukad, ämblikud, ussid, kalad, konnad, maod, linnud ja imetajad;
- teab, et ühte rühma kuuluvatel loomadest on sarnased tunnused;
- teab, et rästik, puuk ja herilane on ohtlikud;
- eristab kala, kahepaikset, roomajat, lindu ja imetajat ning selgrootut, sh putukat;
- kirjeldab õpitud loomaliikide eluviise ja elupaiku;
- tunneb ära õpitud loomi piltide järgi ja looduses;
- väldib loomadega seotud ohte (mürgiseid ja ohtlikke loomi);
- teab seente mitmekesisust ja seda, et seened elavad mullas ja teistes organismides;
- teab, et mõningaid seeni kasutatakse toiduainete valmistamiseks ning pagaritööstuses;
- eristab söödavaid ja mürgiseid kübarseeni;
- oskab vältida mürgiste seentega (sh hallitusseentega) seotud ohtusid;
- eristab seeni taimedest ja loomadest;
- tunneb õpitud seeni piltide järgi ja looduses;
- teab, et igal liigil on nimi;
- teab, et ühte liiki kuuluvad organismid on sarnased;
- teab, et looduses on kõik omavahel seotud
- koostab õpitud liikidest lihtsamaid toiduahelaid;
- mõistab, et iga organism on looduses tähtis ja neid peab kaitsma;

Liikumine

- teab liikumise tunnust: keha asukoht muutub teiste kehade suhtes;
- eristab liikumist ja paigalseisu;
- teab, et keha ei saa hetkeliselt liikuma panna ega peatada;
- teab, et pidurdamisel läbib keha teatud teepikkuse;

- oskab ette näha liikumisega seotud ohuolukordi,
- oskab tänavat (teed) ohutult ületada;
- oskab hinnata sõidukite liikumissuunda, -kiirust ja kaugust;
- oskab valida jalgrattaga, rulaga ja rulluiskudega sõitmiseks turvalise koha ja sobiva kiiruse;
- oskab kasutada turvavahendeid;
- suhtub positiivselt liikumisse kui kehalisse tegevusse.

Elekter ja magnetism

- teab lüliti osa vooluringis;
- teab, et mõned ained juhivad elektrivoolu ja teised ei juhi;
- teab, et niiske keskkond juhib elektrivoolu ja et elekter võib olla ka ohtlik;
- oskab pistikut pistikupesast õigesti välja tõmmata;
- eristab töötavat ja mittetöötavat vooluringi;
- teeb katsega kindlaks elektrit juhtivad ja mittejuhtivad ained ning rakendab saadud teadmisi elektririistade ohutul kasutamisel;
- kasutab elektrit säästlikult; oskab käsitseda majapidamis- ja olmeelektronikat ning elektroonikaseadmeid;
- saab aru elektri säästmise vajalikkusest;
- saab aru, et kodus majapidamises kasutatav elekter on inimesele ohtlik ja sellega ei tohi mängida.

Plaan ja kaart

- teab, et kaart on suurema maa-ala mudel ja et värvused ja märgid kaardil on leppemärgid;
- saab aru lihtsast plaanist või kaardist, leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte;
- kirjeldab kaardi abil tegelikke objekte, tunneb kaardil värvide järgi ära maismaa ja veekogud;
- mõistab, et kaardi abil on võimalik tegelikkust tundma õppida;
- teab põhiilmakaari ja vaheilmakaari;
- teab õpitud kaardiobjekte ja oma kodukohta asukohta kaardil;
- kirjeldab Eesti kaardi järgi objektide asukohti, kasutades ilmakaari;
- määrab kompassi abil põhja- ja lõunasuunda;
- näitab Eesti kaardil oma kodukohta, suuremaid kõrgustikke, madalikke, saari, poolsaari, lahtesid, jõgesid, järvesid ja linnu;
- saab aru, et ilmakaarte tundmine ning nende määramisoskus on elus vajalik;
- mõistab, et kaardi järgi on võimalik maastikul orienteeruda;
- mõistab, et kaartide kasutamine on vajalik ja uurimine põnev;
- saab aru kaardi legendi ja leppemärkide tundmise vajalikkusest ja sellest, et kaardi või plaani (mudeli) abil on tegelikkust parem tundma õppida.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe- ja kasvatusesmärkidest ning eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, poolaasta tunnistuse, arenguvestluste kaudu, Stuudiumist, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Männil, M., Laasi, A., Sildre, E. Loodusõpetuse tööraamat 3. klassile. Kirjastus Maurus, 2019.
 Sirel, K. Loodusõpetus. Õpik 3. klassile. 1. osa. Koolibri, 2013.
 Kaljula, S., Saareleht, P. Loodusõpetus. Õpik 3. klassile. 2. osa. Koolibri, 2013.
 Sui, K., Kraaner, A. Loodusõpetus. Harjutuslehed 3. klassile. Koolibri, 2016.
 Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-2/>

Õppeaine nimetus:	A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)
Koostaja(d):	Mailis Meitsar, Yulia Mironova, Aire Rillo, Tiina Hallik
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- omandab oskuse edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist.

ÕPPESISU

3. klassi saksa ja inglise keel jätkab esimesel aastal alustatud keeleõpet. Kõik võõrkeeltes käsitletavat teemad haaravad aineüleseid läbivaid teemasid. Läbivad teema valdkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus. *Mina ja teised.*

I Poolaasta	Enese ja kaaslaste tutvustus. Pereliikmed, sugulased. Nimi, vanus, välimus, riietus, tunded, värvid.
II Poolaasta	Keha. Haigused. Lemmiktegevused.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus.

Igapäevaelu. Õppimine ja töö.

I Poolaasta	Numbrid. Tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid. Kell, kellaegade ütlemine ja küsimustele vastamine, küsimuste esitamine.
II Poolaasta	Nädalapäevad. Igapäevased tegevused. Linn, asukohad, orienteerumine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus. *Kodu ja lähikümbus.*

I Poolaasta	Tegevused kodu ümbruses. Kodu asukoht ja sisustus, ruumid. Aed, õu, hooned.
II Poolaasta	Kuude, aastaegade kirjeldamine, tundmine. Ilm.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. *Kodukoht Eesti*

I Poolaasta	Riik, pealinn, rahvused. Asukoht, loomad, linnud. Iseseisvuspäev, kodukoha sümbolid.
II Poolaasta	Aastaajad. kodukoha kirjeldus, kodulinnast ja kodumaast rääkimine ja nende kirjeldamine, teiste riikide nimetuste, ka pealinnade tundmine. Asukohtade kirjeldamine. Oma elukoha ja kooli kirjeldamine

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus. Vaba aeg.

I Poolaasta	Lemmiktegevused ja eelistused. Sport. Lemmikmänguasjade- ja loomade nimetamine ja kirjeldamine
II Poolaasta	Toiduainete nimetused, hinna küsimine ja vastamine, dialoogid.

Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Õpitavat keelt kõnelevad maad

I Poolaasta	Pealinn, keel. Reisimine, sümbolid.
II Poolaasta	Tähtpäevad.

KOKKUVÖTLIKULT TEEMAD POOLAASTATE KAUPA:

I Poolaasta	Enese ja kaaslaste tutvustus. Pereliikmed, sugulased. Nimi, vanus, välimus, riietus, tunded, värvid. Numbrid. Tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid. Kell, kellaegade ütlemine ja küsimustele vastamine, küsimuste esitamine. Tegevused kodu ümbruses. Kodu asukoht ja sisustus, ruumid. Aed, õu, hooned. Riik, pealinn, rahvused. Asukoht, loomad, linnud. Iseseisvuspäev, kodukoha sümbolid. Lemmiktegevused ja eelistused. Sport. Lemmikmänguasjade- ja loomade nimetamine ja kirjeldamine. Pealinn, keel. Reisimine, sümbolid
II Poolaasta	Keha. Haigused. Lemmiktegevused. Nädalapäevad. Igapäevased tegevused. Linn, asukohad, orienteerumine. Kuude, aastaegade kirjeldamine, tundmine. Ilm. Aastaajad. kodukoha kirjeldus, kodulinnast ja kodumaast rääkimine ja nende kirjeldamine, teiste riikide nimetuste, ka pealinnade tundmine. Asukohtade kirjeldamine. Oma elukoha ja kooli kirjeldamine. Toiduainete nimetused, hinna küsimine ja vastamine, dialoogid. Tähtpäevad.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL
LAUSEÕPETUS	Sidesõnad: <i>und, oder</i> . Jutustav lause, küsilause. Eitus: <i>nicht, kein</i> .	Sidesõna <i>but, or</i> . Tunneb sõnajärge jaatavas ja eitavas lauses. Suur algustäht (nädalapäevad, kuud). Oskab moodustada lihtlauseid keeltes olevikus ja lihtolevikus.
TEGUSÕNA	Tegusõnade pööramine olevikus tüvevokaalimuutusega tegusõnade pööramine: <i>fahren, essen, sehen, lesen, sein</i> . Akusatiivi nõudvad tegusõnad: <i>haben, brauchen</i> .	Oskab pöörata tegusõna keeltes olevikus ja lihtolevikus.

NIMISÕNA	Nimisõna artikkel nominatiivis määrav ja umbmäärane Liitnimisõna.	Eristab artiklit <i>a</i> ja <i>an</i> ja teab millal vastavat artiklit kasutatakse. Oskab moodustada nimisõna omastavat käänet. Teab üksikuid ebareeglipäraseid mitmusi (e.g. mouse-mice; tooth – teeth; foot-feet; chil – children). Eristab määravat ja umbmäärast artiklit.
MODAALVERB		Modaalverb – <i>can</i> .
OMADUSSÕNA	Lihtsamad omadussõnad.	Lihtsamad omadussõnad.
ASESÕNA	Omastav asesõna: <i>mein / meine dein / deine</i> ; asesõna – das.	Omastav asesõna: <i>her, his, our, their</i> .
EESSÕNA	Eessõnad: <i>in, aus</i>	Tunneb eessõnu: <i>before, after, behind, from, to</i> . Teab aega väljendavaid eessõnu: <i>in the morning, at night, on Monday</i> .
ARVSÕNA	Kell.	Teab järgarvsõnu – <i>the first, the second, the third</i> . Kellaeg – täistund.
KÜSISÕNA	Küsisõnad: <i>wer? wie? was? wo? woher? wie alt?</i>	Oskab moodustada lihtsaid küsimusi küsisõnade abil.

LÕIMING	
Eesti keel	Kõnelemine, kuulamine, teksti mõistmine ja hääldamise harjutamine. Enese ja kaaslaste tutvustus.
Matemaatika	Numbrid 1-100. Loetlemine.
Loodusõpetus	Loodusega seotud teemad, loomad, minu maa, aastaajad. Lemmikloomad. Aed. Inimese kehaosade laul.
Liikumisõpetus	Sport, spordialade nimetused, lemmiksportlased. Vaba aja tegevuste kirjeldused. Mängides ja lauldes liikumine.
Loovaine	Piltide joonistamine vastavalt teemakale, näiteks minu maa, maja, lemmikloom, mina ise, puuviljad, riidesemed. Värvide nimetused.
Muusikaõpetus	Laulude õppimine, kaasa laulmine.
Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus	Kodus laulude järelvaatamine, arvuti kasutamise algteadmised.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitoövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeeletõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeletõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeletõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.

Digipädevus

Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

3. klassis on oluline mängulisus, suur kaal on salmidel ja lauludel. Rõhk on kuulamisel ning rääkimisel. Omandatakse esmane sõnavara. Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpitud väljendeid ja lühilauseid kontekstis. Õpilased õpivad võõrkeele häälikuid eristama ning omandavad õige hääldusaluse. Loetakse ja kirjutatakse peamiselt seda, mis on suuliselt juba õpitud. Peamise õpistrateegiana kasutatakse õpitu kordamist ja seostamist. Tunnis juhitakse õpilasi töötama nii paaris kui ka rühmas

Metoodiliste võtete valikul lähtutakse eakohasusest.

Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks:

- teatud sõnale või fraasile reageerimine (käetõstmine, püsti tõusmine, esemele või pildile osutamine);
- loetellu sobimatu sõna äratundmine;
- kuuldu põhjal pildi täiendamine;
- tähelepanelikku kuulamist nõudvate mängude mängimine (nt bingo);
- laulude ja luuletuste kuulamine ning nende põhjal ülesande täitmine (nt ridade järjestamine, riimuvate sõnade leidmine);
- dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine;
- dramatiseeringud;
- häälega lugemine;
- rääkimine pildi alusel;
- ärakirja tegemine ja mudeli järgi kirjutamine.

ÕPITULEMUSED

3. klassi lõpetaja:

- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli) kirjeldamiseks;
- reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- on omandanud esmased teadmised õpitava keele maast ja kultuurist;
- kasutab esmaseid õpioskusi (kordamist, seostamist) võõrkeele õppimiseks;
- töötab õpetaja juhendamisel nii paaris kui ka rühmas.

Kuulamine

- saab aru õpetaja antud korraldustest, tööjuhenditest, pöördumistest;
- saab aru sõnadest, lühitekstidest ja lauludest;
- mõistab kuulatavat teksti kindla info saamiseks.

Lugemine

- saab aru kirjalikest tööjuhenditest;
- saab aru lühitekstidest;
- leiab tekstist olulist;
- loeb õige intonatsiooni, rõhu ja rütmiga õpitud dialooge, luuletusi, laulukesi ja lühijutte.

Rääkimine

- teab, kuidas öelda oma ja küsida sõbra aadressi ja telefoninumbrit;
- suudab õpitud sõnavara piires rääkida kodust, perekonnast, sõbrast, oskustest, koolitarvetest; kõige eelneva kohta küsimusi esitada;

- vastab küsimustele õpitud temaatika piires.

Kirjutamine

- kirjutab eeskju järgi küllakutset, õnnitlus- ja tänukaarti;
- lõpetab lauseid ja fraase;
- kirjutab aadressi ja täidab isikuandmeid nõudvat ankeeti (Steckbrief);
- teeb veatut ärakirja õpikust ja tahvlilt;
- kirjutab õigesti harjutuste, mõistatuste, ristsõnade jt. ülesannete lahendamiseks vajalikke sõnu.

Keeleoskuse hea tase 1. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
Inglise keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub suulise ja kirjaliku tagasiside vormis. 3. klassi õpilane saab võõrkeele aines tagasisidet oma tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva õppeperioodi jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamispõhimõtted. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õpilane saab positiivse poolaasta hinde, kui sooritatud on kõik kokkulepitud hinnangulised ülesanded (tegemata võib jääda üks hinnanguline ülesanne). Kord poolaastas (kokku 2 korda) kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- võõrkeelealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

3. klassi õpilane on koostanud õppeaasta lõpuks õpimapi kogu aasta jooksul kogunenud õppematerjalist. Aasta jooksul antakse õpilasele võimalus anda enda arengule hinnang. Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, Studiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Goethe Instituut „Nürnbergi soovitusel varajaseks keeleõppeks“; Goethe Instituut „*Deutsch mit Hans Hase im Kindergarten und Vorschule*“ Leitfaden;

Materjalipakk „*Deutsch mit Hans Hase in Kindergarten und Vorschule*“

<http://www.goethe.de/ins/ee/et/tal/lhr/ffl.html>

Õppeaine nimetus:	Loovaine (PRÕK kunstiopetus ja tööõpetus)
--------------------------	--

Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Loovaine õpetus taotleb, et õpilane:

- saab võimaluse loovaks eneseväljendamiseks, mille käigus areneb kujutlusvõime ja loominguline mõtlemine;
- õpib kasutama erinevaid mõtlemis- ja tegutsemisviise nii loometegevuses kui ka igapäevases elus;
- tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisest;
- õpib vaatlema, tundma ja hindama ümbritsevat esemelist keskkonda;
- proovib töötada erinevates kunstitehnikates, kasutab erinevaid materjale ja töövahendeid ning eksperimenteerib nendega;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- õpib leidma seoseid teiste eluvaldkondadega;
- oskab kasutada tööjuhendit ning tegutseda selle järgi üksi või koos teistega;
- järgib esmaseid ohutusnõudeid;
- oskab töötada iseseisvalt ja teha koostööd, väärtustab erinevaid lahendusi;
- hoiab puhtust kodus ja koolis, täidab isikliku hügieeni nõudeid;
- teab tervisliku toitumise vajalikkust;
- tunneb huvi ja hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest.

ÕPPESISU

Ainekava õppesisus on ära toodud teemade valdkonnad. Nendeks on: planeerimine, erinevad vahendid, materjalid ja nendega töötamine. Õpetaja valib õpitulemuse saavutamist toetava õppesisu ja meetodika.

Õpilane:

- õpib vaatlema, tundma ja hindama ümbritsevat esemelist keskkonda;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest;
- julgeb oma idee teostamiseks uusi võimalusi valida ja leiutada;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- kirjeldab, esitleb, põhjendab ning hindab oma ideid, valikuid ja valmistöid;
- kavandab lihtsamaid esemeid/tooteid.
- eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale;
- võrdleb materjalide üldisi omadusi;
- kasutab materjale säästlikult;
- oskab materjale ühendada ja kasutada;
- tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisest;
- tunneb ja kasutab mitmesuguseid materjale ja töövahendeid ning lihtsamaid töötlemisviise;
- tunneb ja kasutab visuaalse kompositsiooni baaselemente (joon, värv, vorm, ruum, rütm);
- kasutab erinevate kunstitehnikate materjale, töövõtteid ning -vahendeid (nt joonistamine, maalimine, trükkimine, kollaaži valmistamine, pildistamine, vormimine, voolimine jne);
- kujutamisel toob esile inimeste, esemete ja loodusobjektide peamised iseloomulikud tunnused;
- töötab ohutult ja arvestab ühiselt töötades kaaslastega;
- töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit;
- toob näiteid õpetusega seotud igapäevaelust;
- hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses, peab vajalikuks jäätmete sorteerimist;

- tegutseb säästliku tarbijana;
- arvestab töökoha korrashoiu reeglitega.

Õpetust on kasulik siduda igapäevase eluga, mille realiseerimise üheks võimaluseks on õppekäikude korraldamine meistrite ja kunstnike ateljeedesse, ettevõtetesse ja muuseumidesse.

Töörõõmu saavutamiseks on vajalik tähelepanu pööramine ladusale töökorraldusele tunnis: materjalide ja töövahendite olemasolu, kord töölaudadel, eesmärgistatud tegevus ning õpilaste jaoks huvitav uudne praktiline väljund.

Tööprotsessis arenevad õpilasel sellised isiksuslikud omadused nagu kannatlikkus, tähelepanelikkus, täpsus, järjekindlus, soov raskusi ületada; rühmas töötades õpitakse teistega arvestama ning üksteist abistama.

Harjumuspärase suulise juhendamise kõrval peab harjutama õpilasi jälgima ja lugema jooniseid ning töötama kirjaliku juhendi järgi. Kirjaliku juhise järgi töötamine aitab õpilasel arendada funktsionaalset lugemisoskust. Tööjuhendiga töötamisel järgime printsiipi lihtsamalt keerulisemale. Esimeseks etapiks tööjuhendiga töötamisel on selle kasutamine abimaterjalina juhul, kui õpilasel tekivad töö kohta küsimused. Järgmiseks etapiks oleks tööjuhendit töövõtete kaupa koos õpilastega lugeda ning see koos läbi arutada veendumaks, et kõik sellest õigesti aru said.

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Õpilane teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhiseist ning töötab suulise ja kirjaliku (tööjuhendi) juhendamise abil, oskab oma tegevusi kirjeldada
Matemaatika	Õpilane kasutab mõõtmisvahendeid, loendab ja võrdleb detaile ja esemeid, koostab ja kasutab töös jooniseid, määratleb ja võrdleb materjalide kulu ning mahtu.
Loodusõpetus	Õpilane tunneb ja kasutab õigesti ning säästlikult erinevaid materjale, teab olmeprügi käitlemise põhimõtteid
Inimeseõpetus	Õpilane planeerib ja kavandab oma tööd ja aega, kohaldab õpitut praktilise tegevusega, tunneb tervisliku toitumise põhitõdesid, oskab arvestada töötamisel vajalikke ohutusnõudeid, lähtub täiskasvanute ja kaaslastega suheldes üldtunnustatud käitumishormidest.
Liikumisõpetus	Õpilane kasutab töötamisel õigeid võtteid, hindab kehalist aktiivsust.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Loovust arendavad tegevused ja projektid õpetavad arvestama arvamuste ja ideede paljusust. Ühised arutelud ning töö ja selle tulemuse analüüsimine aitavad õpilasel kujundada ja põhjendada oma arvamusi, tunda töörõõmu ning vastutust alustatu lõpule viia.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade

	kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse.
Enesemääratluspädevus	Olulisel kohal on avatus loominguliste ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Eset valmistades kogetakse arendamise tsüklit idee leidmisest kuni valmis tööni. Aineprojektid ja teemapäevad võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu.
Õpipädevus	Õpitakse nägema seoseid erinevate teadmistega ning kogetakse õpitu vajalikkust praktikas. Töö korraldamine õpetaja abiga alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida. Teavet kogudes areneb õpilase funktsionaalne kirjaoskus ning täieneb tema sõnavara. Oma tööd esitledes ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi ning areneb väljendusoskus. Tööülesannete ning projektide tarvis materjali ja teabe otsimine ning uurimine aitab kaasa võõrkeelte omandamisele.
Suhtluspädevus	Ühised ülesanded ja projektid võimaldavad õppida teisi arvestama, vajaduse korral teisi aidata ning kogeda koos töötamise eeliseid. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Õpilane kasutab oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus.
Ettevõtlikkuspädevus	Olulisel kohal on avatus loominguliste ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Eset valmistades kogetakse arendamise tsüklit idee leidmisest kuni valmis tööni. Aineprojektid ja teemapäevad võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu.
Digipädevus	Õpilane kasutab IKT vahendeid loovuse arendamisel.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise ja tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ning hoiakute omandamisel.
Keskond ja jätkusuutlik areng	Need teemad hõlmavad mitmekülgeid oskusi, nagu info leidmine muusika ja kunsti kohta, helilise ja visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahendid, keskkonna visuaalne ning heliline kujundamine.

Kodanikualgatus ettevõtlikkus	ja	Loovainetes julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning ideesid katsetama ja ellu viima.
Kultuuriline identiteet		Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas.
Teabekeskond		Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite, inseneride ja käsitöötajate loominguga.
Tehnoloogia ja innovatsioon		Loovaines kasutatakse praktiliste loovtegevuste kaudu erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi võimalusi, toetades pidevalt muutvas tehnoloogilises elu-, õpi- ning töökeskkonnas toime tuleva inimese kujunemist.
Tervis ja ohutus		Loovaines teadvustatakse kunstidega tegelemise emotsionaalselt tasakaalustavat mõju. Kujutavas kunstis kasutatakse materjale, töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.
Väärtused ja kõlblus		Õppesisus ja -tegevustes tutvutakse kohaliku, Eesti ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, pärandkultuuri arenemist tänapäevases globaliseerivas maailmas.

ÕPPETEGEVUS

Praktiline tegevus moodustab põhilise osa õppetunnist. Tehakse individuaalseid töid, rühmatöid või viiakse läbi projekte. On võimalik kujundada koostegutsemise rõõmu ja meie-tunnet, iga õppija arenemist nii oskuses teistega arvestada ja teisi abistada kui ka ennast kollektiivis kehtestada.

Grupitöodes tuleb kõigil leida oma roll ning seda niimoodi täita, et kogu grupp oleks rahul ja samas ka ühelegi selle liikmele ülekohut ei tehtaks. Kui liigutakse ühise eesmärgi poole, soosib see abistavat käitumist – kellegi mahajäämine mõjutab ka teisi, seetõttu peavad tugevamad nõrgemaid abistama.

Grupis on võimalik positiivselt ära kasutada igaihe eripära, leides selliseid ülesandeid ja rolle, mis tõstavad esile ta tugevusi ja varjavad nõrkusi. Teiselt poolt on võimalik õppijatele pakkuda rolle, mida nad tavaliselt ei koge. Selline tegevus võib avada õppija rollipiire ja pakkuda uusi kogemusi oma „mina” avastamisel. Ühistegevuses õpivad õpilased aru saama, et inimesed on erinevad – võimed, oskused, suhtumine, töötempo jne ei ole võrdsed. Samas õpitakse erinevusi (näiteks rollide jaotamisel) positiivselt kasutama ning tööd väärtustama.

Lisaks õpetaja poolt ette määratud ülesannetele on õpilastele jätud vabadus oma tegevust iseseisvalt planeerida ja teostada (see soodustab sisemist motivatsiooni nende tegevuste teostamisel). Tundide mitmekesistamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid ning õpiviise, võimalusel õppekäike ning õuesõpet.

ÕPITULEMUSED

3. klassi lõpetaja:

- julgeb oma ideed teostades pakkuda välja erinevaid võimalusi ja valida nende seast tööks sobivaim variant;
- kirjeldab, esitleb ning hindab oma ideid;

- eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale (paber, tekstiil, nahk, plast, vahtplast, puit, traat, plekk jne);
- võrdleb materjalide üldisi omadusi;
- modelleerib ja meisterdab erinevatest materjalidest esemeid;
- valib materjalide käsitlemiseks erinevaid töötlemisviise ja –vahendeid, kasutades neid säästlikult;
- käsitseb enam kasutatavamaid töövahendeid õigesti ning ohutult;
- arutleb ohutuse vajalikkuse ja töökoha korrashoiu üle;
- rakendab kahe- ja kolmemõõtmelise kujutamise võtteid, oskab välja tuua kujutatava iseloomulikud jooned;
- rakendab oma töödes mitmekesiseid kunstitehnikaid ja töövõtteid;
- kasutab olulisemaid kunstimõisteid kunstiteoste ning enda ja kaaslaste loovtööde üle arutledes;
- oskab nimetada Eesti kunstnikke, lähiümbruse olulisi kunsti- ja kultuuriobjekte;
- märkab esemetel rahvuslikke elemente;
- töötab õpetaja suulise juhendamise järgi ning kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit;
- toob õpetusega seonduva kohta näiteid igapäevaelust;
- uurib igapäevaste esemete vormi ja otstarbe seoseid, teab, kuidas luua ning tarbida säästvalt, arutleb ümbritseva visuaalse kultuuri nähtuste üle;
- tuleb toime virtuaalsetes keskkondades, teadvustab meedia võimalusi ja ohtusid;
- hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses;
- teab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse ja rõivaste eest;
- arvestab ühiselt töötades kaaslasti ja järgib viisakusreegleid.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Nii õpetuslikust kui kasvatuslikust aspektist on oluline hinnang tehtud tööle. Hindamiseks kasutatakse koos õpilastega koostatud hindamismudeleid. Õpetajapoolse suulise hinnangu juurde lisandub õpilase eneseanalüüs. Hindamine lähtub õppe-eesmärgist ja hindamiskriteeriumidest. Õpilane saab teha järeldusi selle kohta, mida ta oskab, mida on õppinud, ning hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi.

Hindame kavandamist ja planeerimist (originaalsus, iseseisvus, kavandatu rakendamise võimalikkus, materjalide ja töövahendite valiku otstarbekus, oskus põhjendada oma valikuid), tööprotsessi ehk praktilise töö käiku (iseseisvus töös, koostööoskus, materjalide ja vahendite kasutamise oskus, tööohutusnõuete täitmine), õpilase arengut (püüdlikkus, käeline ja vaimne areng), töö tulemust (kavandatu õnnestumine, eseme kasutuskõlblikkus, esteetilisus jne) ja töö esitlemise oskust.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	Muusikaõpetus
Koostaja(d):	Mai Rand
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Muusika ainekava koostades on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- teadvustada ja tähtsustada ühislaulmise kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist rolli;
- rõhutada musitseerimise osatähtsust;
- julgustada ja toetada loomingulist eneseväljendust;
- teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga;

- rõhutada muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujundamisel, tunde- ja mõttemaailma arendamisel ning rikastamisel;
- lähtuda õppes õppija vajadustest ning tähtsustada integreeritud tegevusi.

ÕPPESISU

Muusika õppeaine koostisosad on:

- laulmine;
- pillimäng;
- muusikaline liikumine;
- omalooming;
- muusika kuulamine ja muusikalugu;
- muusikaline kirjaoskus;
- õppekäigud.

LÕIMING	
<p>Muusikaõpetus on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondadega. Muusikaõpetus aitab kaasa väärtushoiakute kujundamisele ja maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamisele. Paljudes ainetes tutvutakse erinevate kultuuridega ning toetatakse kultuurilise ja sotsiaalse identiteedi kujunemist. Muusika kaudu saab hästi teadvustada kultuuridevahelist dialoogi.</p>	
Eesti keel	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust, vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;
Matemaatika	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);
Inimeseõpetus	Vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;
Liikumisõpetus	Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, mootorikat, reageerimiskiirust ja koordinatsiooni.
Loodusõpetus	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Võõrkeeled	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust;

ÜLDPÄDEVUSED

Kultuuri- väärtuspädevus	ja	Väärtustada oma ja teiste maade muusikat, teadvustada nüüdisaegset muusikakultuuri ja sündmusi
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja	Suuta ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades erinevaid olukordi, oma seisukohti esitada ja põhjendada
Enesemääratluspädevus		Suuta mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; analüüsida omavahelistes suhetes tekkivaid probleeme
Õpipädevus		Leida õppimiseks vajaminevat teavet; kavandada õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitud erinevates õpiülesannetes
Suhtluspädevus		Kuulamis- ja suhtlemisoskus, koostöövalmidus ja koostööoskus. Teha koostööd erinevates olukordades (laulmine, pillimäng, improvisatsioon jne.) klassikollektiivis, arvestada inimeste erinevusi suhtlemisel
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja	Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Ettevõtlikkuspädevus		Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Digipädevus		Oskab leida laulude tekste googlest, kasutab You Tube'i, leiab erinevaid näiteid hääleliikide, muusikainstrumentide ja rahvaste muusika kohta.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	<p>Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.</p> <p>Õpilast suunatakse: teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujundamisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi; arendama oskust seada endale eesmärgid; tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega.</p>
---	--

Keskkond ja jätkusuutlik areng	<p>Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.</p> <p>Õpilast suunatakse: aru saama loodusest kui terviküsteemist ja inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikustest seostest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; suunatakse eelkõige looduses liikuma ja looduse helisid jälgima.</p>
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatusel tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.</p> <p>Õpilast suunatakse: kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist; suunatakse teadvustama kunstitegevuse emotsionaalset tasakaalustavat mõju olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklike seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi.</p>
Kultuuriline identiteet	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutmist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.</p> <p>Õpilast suunatakse: osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); osalema/esinema laulupidudel, muusikaüritustel; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist. Tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes erinevates õppeainetes õpitule</p>
Teabekeskond	<p>Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: leidma vajalikku informatsiooni; valida sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest .mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet.</p>

<p>Tehnoloogia ja innovatsioon</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õpilast suunatakse:</p> <p>mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; kasutama IKT-d eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ning töö tõhustamiseks;</p> <p>mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes.</p>
<p>Tervis ja ohutus</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.</p> <p>Õpilast suunatakse: järgima ohutuse ja otstarbekuse printsiipe; jälgima tervise ja ohutuse nõudeid töö protsessis, pöörama tähelepanu erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule; leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteadet ja abiteenuseid vältima ohuolukordadesse sattumist; terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi.</p>
<p>Väärtused ja kõlblus</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluse piires.</p> <p>Õpilast suunatakse: teadvustama kultuuri rolli igapäeva elus; lugupidavalt suhtuma erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustama uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist; suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused;) tähtsustama noorte endi osalemist laulupidudel, muusikaüritustel, tunnustama väärtusi, kõlblisi norme ja viisakusreegleid.</p>

ÕPPETEGEVUS

I kooliastme õppetegevused on:

- ühehäälnelaulmine;
- meloodia laulmine käemärkide, astmetrepi ja noodipildi ning relatiivsete helikõrguste (astmete) järgi;
- Plokkflöödi algõpe;
- mänguõskuse omandamine keha- ja rütmipillidel;
- kuulatud muusikapalade iseloomustamine muusika oskussõnavara kasutades;
- muusikapala meeleolu väljendamine liikumise kaudu;
- esinemisjulguse ja -õskuse arendamine;

- muusika väljendusvahendite katsetamine erinevaid karaktereid kujutades;
- õppekäigud, kontserdil, teatris ja muuseumis käimine jne.

ÕPITULEMUSED

Laulmine

3. klassi lõpetaja:

- laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba toonitekitamise ja selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas;
- mõistab ja väljendab laudes muusika sisu ning meeleolu;
- laulab meloodiat käemärkide, astmetrepi ja noodipildi järgi ning kasutab relatiivseid helikõrgusi (astmeid); JO-JO¹, RA₁, SO₁ .
- laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
- laulab peast kooliastme ühislause: „Eesti hümn“ (F. Pacius), „Mu koduke“ (A. Kiiss), „Tiliseb, tiliseb aisakell“ (L. Wirkhaus); lastelaulud „Lapsed, tupp“, „Teele, tee, kurekesed“, „Kevadel“ (Juba linnukesed ....), „Kevadpidu“ (Elagu kõik ....).

Pillimäng

- kasutab keha- ja rütmipille lihtsamates kaasmängudes ja/või ostinaatodes ning iseseisvates palades;
- väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu.

Muusikaline liikumine

- tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge: „Rits-rats rundipumm“, „Kosjad tulid saarest“, „Oige ja vasemba“ ja oskab ka varemõpitud tantse.

Omalooming

- loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, ja rütmipillidel
- kasutab lihtsates kaasmängudes astmemudeleid;
- loob lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne;
- kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

- eristab kuuldeliselt laulu ja pillimuusikat;
- eristab kuuldeliselt marssi, valssi ja polkat;
- on tutvunud eesti rahvalaulu ja rahvapillidega (kannel, Hiiu kannel, lõõtspill, torupill, sarvepill, vilepill);
- kirjeldab ning iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara;
- väljendab muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega;
- seostab muusikapala selle autoritega.

Muusikaline kirjaoskus

- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

I kooliastmes on oskus teada tervet taktipausi, mitte poolpauzi

- mõistab 2- ja 3-osalise taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides.
- tajub ja õpib laulma astmemudeleid erinevates kõrguspositsioonides;

- mõistab JO-võtme tähendust ning kasutab seda noodist lauldes;
- õpib lauludes tundma JO- ja RA-astmerida;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: meetrum, takt, taktimõõt, taktijoon, kordamismärk, kahekordne taktijoon, noodijoonestik, noodipea, noodivars, astmerida, astmetrepp, punkt noodivältuse pikendajana; koorijuht, koor, ansambel, solist, eeslaulja, rahvalaul, rahvapill, rahvatants, dirigent, orkester, helilooja, sõnade autor; muusikapala, salm, refrään, kaanon, marss, polka, valss, ostinaato, kaasmäng, eelmäng, vahemäng; rütm, meloodia, tempo, kõlavärv, vaikselt, valjult, piano, forte, fermaat; laulurepertuaariga tutvustatakse märke latern, segno, volt.

Õppekäigud

- kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil;
- kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Muusikaõpetuse hindamine ei sea kriteeriumiks lapse muusikalist kuulmist jt. sünnipäraseid eeldusi, vaid lähtub iga lapse arengust antud aines. Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulamist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust ja tunnist osavõttu.

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Hinnates kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ka ise oma tööle hinnangut andma. Õppetöö vältel tuuakse esile oskused ja teadmised, mis on hästi omandatud ja mille omandamiseks peab veel tööd tegema. Kokkuvõtvaid hinnanguid antakse 2x aastas, poolaasta lõpul.

KASUTATUD KIRJANDUS

A. Velli „Laulud ja mängud“ (2005), M.Pullerits „Koolimuusika kõnemängust pillimänguni“ (2004), Uued õpikud kirjastuselt „Koolibri“ I-III klass

Õppeaine nimetus:	Liikumisõpetus
Koostaja(d):	Uku Pärn, Algõpetuse õppetool
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvisid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi. Liikumispädevuseni jõudmisel on oluline arvestada, et õpitulemused on seotud nii õppeprotsessiga kui ka –tulemusega, kusjuures teatud juhtudel peegeldab õpitulemus protsessi. Järgnevalt on toodud viie valdkonna kirjeldused:

LIIKUMISOSKUSED. Liikumisoskuste omandamine toimub nelja liikumisoskuste alarühma kaudu:

- **Edasiliikumisoskused:** kõndimise-, jooksmise-, hüppamise-, ronimiseoskus, oskus liikuda rütmis- ja muusikas ja koostöös teistega. Ujumiseoskus.
- **Vahendil liikumisoskus:** oskus liikuda vahendil.
- **Vahendi käsitsemisoskused:** oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ja vahendiga.

- **Oskus kontrollida keha asendites ja liikumisel:** oskus säilitada tasakaalu asendis, liikumisel ja nende kombinatsioonides.

Liikumisoskuste valdkonnas tegeletakse kõikide oskustega kooliastme jooksul eesmärgiga, et õpilane omandab mitmekülgseid liikumisoskusi. Liikumisoskuste õppimisel ja omandamisel seostatakse õpitavat selle kasutamisega väljaspool õppetundi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED. Õpilane omandab teadmised tervise ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Tervise ja oskustega seotud kehaliste võimete nagu aeroobne vastupidavus, jõud ja painduvus mõõtmine toimub kõikidel õpilastel vähemalt üks kord kooliastme jooksul. Selle peamine eesmärk on, et õpilased oleksid teadlikud enda tervise ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja see motiveeriks neid enda kehalisi võimeid arendama. Lisa eesmärgiks on saada regulaarset tagasisidet Eesti õpilaste tervise ja oskustega seotud kehalistest võimetest. Tagasiside on individuaalne ja ei ole hinde panemise aluseks vaid teadlikkuse tõstmiseks kehalisest vormisolekust. Kehaliste võimete mõõtmise tulemusi analüüsitakse nii, et see tõstaks õpilase motivatsiooni enda arendamiseks ning toetaks objektiivselt enesehinnangut. Peetakse kinni individuaalse lähenemise põhimõttest ja jälgitakse tundlike isiklike teemade käsitlemisel konfidentsiaalsust ja inimlikkust. Märatakse õpilasi, kes mingil põhjusel ei ole teistega koos sooritusi valmis tegema ning sellise õpilasega suheldakse, toetatakse ning talle antakse individuaalse sooritamise võimalusi, suunatakse teda arenema enesekindlamaks.

KEHALINE AKTIIVSUS. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne õppeprotsessis osaleja. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki liikumisõpetuse tegevusi teha või suurel intensiivsusel liikuda osalevad liikumisõpetuses nii, et nad on kaasatud tervislikule seisundile vastavalt. Tundi planeerides arvestatakse, et õpilaste kehalise aktiivsuse tase tunnis sõltub ka sellest, kas õpilane vajab haigusest taastumiseks aega. Koolis mõeldakse läbi, kuidas konfidentsiaalne terviseinfo, mida liikumisõpetuse õpetaja oma töö kavandamiseks võib vajada, õnnestuks läbi usaldusliku suhte koduga õpetajani tuua. Õpetaja aitab usaldusliku suhte tekkimisele kaasa teavitades lapsevanemaid juba õppeperioodi alguses, millised on võimalikud õppeülesanded liikumisõpetuses tervisliku erivajadusega õpilastele.

LIIKUMINE JA KULTUUR. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool kooli keskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Läbivad eesmärgid on: ohutu liikumine ja isiklik hügieen, kogemused väljaspool kooli toimuvalt liikumis- või spordiürituselt osaleja või vabatahtlikuna, ausa mängu põhimõtete järgimine, loodusliikumine ja teadmised liikumis- ja sporditraditsioonidest. Õpetaja kujundab järjepidevalt enda eeskujuga väärtusi ja hoiakuid. Õpilase isiklike hügieeniga seotud harjumuste korrigeerimine toimub delikaatselt nii, et see ei riiva õpilase eneseväärikust. Üks osa liikumisega seotud kultuurist on suhtlemiskultuur. Liikumisoskuste tundides on oluline olla tähelepanelik õpilaste omavahelise suhtlemiskultuuri suhtes. Õpetajal on oluline võtta aega ebasobiva käitumise positiivses suunas korrigeerimiseks.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL. Õpilane omandab teadmised ja oskused, kuidas hoida vaimset ja kehalist tasakaalu ja mõistab, et saab ise enda vaimset ja kehalist seisundit reguleerida. Liikumisoskuste õpetajal on oluline mõista vaimse ja kehalise tasakaalu saavutamiseks sobilike harjutuste õpetamist ja koolis arendada liikumisõpetuse õpetajate vastavaid professionaalseid pädevusi.

ÕPPETEGEVUSED

Õppeprotsess on ülesehitatud selliselt, et võimaldab vastata küsimusele, milliste eesmärkide nimel tegevused toimuvad ja kuidas on need seotud elukestva liikumisharrastusega. Õpilase eneseanalüüs on õppeprotsessi loomulik osa. Õpilane koostab lühikese eneseanalüüsi läbivalt õppeprotsessi jooksul, kuid põhjalikuma eneseanalüüsi vähemalt kord õppeaasta jooksul.

Liikumisoskuste ainekava lahutamatu osa on õppeprotsessi kirjeldus, mis toob välja nii kasutatavad mõisted, õppeprotsessi korralduslikud alused, õpetaja tegevuse põhimõtted ja õppesisu näited.

Õpetaja juhivad õppeprotsessi nii, et õpilane on motiveeritud liikuma ning mõistab selle seost tervise ja enda vastutust tervise hoidmisel.

Liikumisoskuste õpe on kohustuslik õppeaine põhikooli kõikides kooliastmetes. Taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti.

Nädalatundide jagunemine kooliastmetes sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestades, et taotletavad õpitulemused ja õppe- ja kasvatusesmärgid on saavutatavad.

LÕIMING	
Eesti keel	Liikumisalased mõisted ja terminoloogia, selle kasutamine suulise ja kirjaliku eneseväljendusvahendina.
Matemaatika	Matemaatiliste mõistete ja oskuste seostamine liikumisega.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Lõiming toetab endale liikumis- ja spordivahendite loomist.
Inimeseõpetus	Liikumistegevused toetavad mõistmist sotsiaalainete teemadest rõhuasetusega liikumisega seotud minapildi ja enesehinnangu kujunemisel, tervisliku eluviiside komponentidel, stressi ja pinget ennetamise ja maandamise võimalustel, inimese liikumisharrastusega seotud huvidel ja liikumise olulisusel nii füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele.
Kunstiõpetus ja muusikaõpetus	Liikumine kui kunst. Liikumise ja muusika üksteist toetavad seosed: liikumine muusikas, liikumise loomine vastavalt muusikale.
Loodusõpetus	Liikumise seos erinevate loodusainete teemade ja mõistetega. Rõhuasetused on toitumise ja liikumise seosel, inimese tugi- ja liikumiselundkonnal ja liikumise mõjul tugi- ja liikumiselundkonnale.
Võõrkeeled	Suhtlemine võõrkeeles liikumistegevuse käigus; liikumisalane võõrkeelne terminoloogia; võõrkeelsete infoallikate kasutamine liikumisalase info otsimiseks.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja liikumine ja sport kultuuri osana; loodusliikumine; kokkupuude teiste kultuuride ja nende liikumistavadega; liikumisega seotud tunniväline tegevus; liikumise- ja kultuuritraditsioonid paikkonnas ja ühiskonnas; liikumise seostamine erinevate kultuurinähtustega (teater, muusika, film jne);
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja koostöö teiste inimestega erinevates situatsioonides; enda tervise eest vastutuse võtmine; arvestamine teiste inimeste erisustega; kogemuste ja sotsiaalsete oskuste seostamine isikliku arengu ja võimaluste laienemisega tööturul;
Enesemääratluspädevus	enda tugevate ja nõrkade külgede teadvustamine; suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma liikumisharjumisi ja võimekust; tahe analüüsida enda liikumistegevust ja tulemust, ning ennast liikuva inimesena; eneseanalüüs lisaks õppeaine spetsiifilisele keskendub ka inimesele kui tervikule - mida sain teada endast kui inimesest tänu liikumisele;
Õpipädevus	õppimise eesmärgistamine ja tähenduse loomine; erinevate õpistrateegiate kasutamine enda oskuste arendamiseks ja liikumisharjumuse kujundamiseks; liikumisalane loovtöö;

Suhtluspädevus	koostööle suunatud ülesanded ja tegevused, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist; paaris- ja rühmategevused ühtsete eesmärkide saavutamiseks; erinevad rollid rühmas;
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	kehaliste võimete ja kehalise aktiivsuse mõõtmine ja analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse mõõtmiseks, soorituse parandamiseks ja analüüsiks, sh seoste loomine ja järelduste tegemine.
Ettevõtlikkuspädevus	uute ideede loomine ja ellu viimine; liikumisega seotud projekti tegevused, sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne;
Digipädevus	riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	õppeaine toetab õpilase teadlikkust liikumisega seotud kutsevalikutest ja tervise hoidmise tähtsust igas eluvaldkonnas;
Keskkond ja jätkusuutlik areng	õppeaine toetab keskkonnateadliku inimese kujunemist erinevate tegevuste kaudu nii sise- kui ka väliskeskkonnas, sh looduskeskkonnas;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	õppeaine toetab õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks koostöiste ja ettevõtlikkust toetavate ülesannete kaudu, traditsioone toetavate ja vaba aja ning kooli keskkonda seostavate liikumisürituste kaudu;
Kultuuriline identiteet	õppeaine toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab liikumist kultuuri osana, sh teab omakultuuri traditsioone (nt tantsupidu); omab teadmisi kultuuride muutumisest ajaloo vältel (nt muutused nais- ja meessoos spordialades; traditsiooniliste spordialade muutumine jne).
Teabekeskond	õpilane suudab kriitiliselt analüüsida liikumisega seotud infot;
Tehnoloogia ja innovatsioon	õpilane kasutab tehnoloogiaid eesmärgipäraselt (nt objektiivse info saamine video või kehalist aktiivsust mõõtvate rakenduste vahendusel);
Tervis ja ohutus	liikumiseõpetuse valdkondade õpitulemused toetavad õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks;

Väärtused ja kõlblus

õppeaine toetab ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete kujunemist läbivalt õppeprotsessi jooksul reeglite, ohutuse ja ausa mängu põhimõtete järgimise ja õpetaja eeskuju kaudu.

ÕPIKESKKOND

Liikumisõpetusetunnid korraldatakse:

- sise- ja õuekeskkonnas;
- sisekeskkonnas viiakse tunnid läbi ruumides, mis võimaldavad saavutada ainekavas toodud õpitulemusi. Nendeks on võimalik, ujula, aula, klassiruumid või muud ruumid, mis on kohandatud vastavaks tegevuseks;
- õuekeskkond toetab õpitulemusteni jõudmist ja liikumisõpetuses omandatud oskuste kasutamist ja arendamist pakkudes mitmekesiseid liikumisvõimalusi erinevatele vanuserühmadele;
- nii, et õpilastel on võimalus kasutada rõivistuid ning pesemisruume.

ÕPITULEMUSED

LIKUMISOSKUSED

I kooliastme lõpuks õpilane:

- kasutab edasiliikumisoskuseid harjutustes ja liikumismängudes erinevates keskkondades, rütmi ja muusika saatel, tantsulistes liikumistes, koostöös paarilise- ja rühmaga;
- oskab liikuda tuttavas keskkonnas määrates asukohta ja suunda;
- oskab liikuda vahendil harjutustes ja liikumismängudes;
- arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;
- oskab käsitseda vahendit harjutustes ja liikumismängudeks;
- arvestab kaaslastega liikumismängudes ja harjutuste sooritamisel;
- oskab hoida tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;
- kirjeldab enda liikumisoskuseid;
- oskab ujuda, sealhulgas sukelduda, vee pinnal hõljuda, rinnuli ja selili asendis kokku 200 meetrit edasi liikuda;
- hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutusalaseid oskusi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

- oskab mõõta õpetaja juhendamisel kehalisi võimeid.

KEHALINE AKTIIVSUS

- teab, kui palju peab kehaliselt aktiivne laps igapäevaselt liikuma;
- oskab sooritada taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;
- oskab märgata abi vajamist ja kutsuda abi.

LIKUMINE JA KULTUUR

- oskab kirjeldada kogemust, mille ta on saanud väljaspool kooli toimival liikumisüritusel osalejana või vaatlejana;
- teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid;
- oskab nimetada Eesti sportlasi ja liikumisüritusi;
- teab ja järgib isiklikku hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- oskab valida sobiliku riietuse liikumiseks erinevates keskkondades;
- teab, milliseid võimalusi pakub liikumiseks looduskeskkond;
- kirjeldab liikumise ja kultuuri seoseid isikliku kogemuse põhjal.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

- oskab sooritada vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel.

HINDAMINE

Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Kokkuvõtval hindamisel lähtutakse riikliku õppekava üldosas hindamise kohta sätestatust ja selle alusel

koostatud kooli hindamisjuhendist. Erinevatele osapooltele on perioodi alguses selge, millise õpitulemuse poole, milliste õpiülesannetega liigutakse.

Hindamiskriteeriumid on seotud õpitulemustega, s.t hindamise kaudu antakse tagasisidet õppeprotsessi jooksul omandatud teadmiste, oskuste, protsessi ja selle tulemusel toimunud arengu kohta. Arengu all mõeldakse õppeprotsessi tulemusel toimunud muutusi.

Õpitulemusteni jõudmiseks ja nende tagasisidestamiseks on piisavalt aega. Õppimise süvendamiseks kasutatakse õppeprotsessi jooksul lisaks õpetajapoolsele hindamisele ka enese hindamist. Üks osa kooliastme kokkuvõtvas hindamisest on õpilase eneseanalüüs.

Õppeaine nimetus:	Draamaõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

DRAAMAÕPETUSE KONTSEPTSIOON

„Kooliharidus peaks võimalikult palju aitama emotsionaalselt värvipimedatel lastel saada nägijaks, sest see on võimalik. Meid kõiki peaks huvitama, millise sisemise tundeilma ja moraalsed tõekspidamised kool oma õpilastes kujundab, sest ühel hetkel väljuvad noored sellest kontrollitud institutsioonist ning neist saavad meie kõigi naabrid, äripartnerid, tööandjad, töötajad, kliendid, hooldajad, kaasreisijad või meie laste elukaaslased. Emotsionaalse intelligentsuse osised on lisaks empaatilisele muuseas enesekontroll, innukus, püsivus ja oskus ennast motiveerida“ (Hein 2014: 27). Draamaõppe süstemaatilisus ja loovus aitavad vaieldamatult kaasa nii emotsionaalse kui ka sotsiaalse intelligentsuse arengule, seega tervikliku ja õnneliku inimese loomisele. Mida varem sellega alustada, seda parem.

Draamaõpetuses õppimine:

- toetab hariduslike erivajadustega õpilast;
- soodustab koostööd;
- aitab süüvida inimkogemuste probleemidesse;
- arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- arendab empaatiavõimet ja aitab end teistega samastada;
- toetab esinemisjulgust ja avatust
- kasvatab vastutustunnet
- aitab kaasa tekstist arusaamisele ja tekstiloomele
- arendab nii kehalist kui suulist eneseväljendusoskust

Eelnev nimekiri mitte ainult ei loo kasvulava tulevase täisväärtusliku inimese arenguks, vaid toetab igakülgset teiste ainete õppimist ja õpetamist.

Õpe toimub kõikidel klassidel kord nädalas ja tagasisidestatakse jooksvalt igas tunnis ning kokkuvõtavad hinnangud tulevad kord poolaastas. Esimene poolaasta peadib etüüdidega kooli sünnipäevaks ja jõuluetüüdidega, teine poolaasta kevadise ühise etenduste päevaga, mil draamaõppe läbinud klassid oma lavastusi esitlevad. Eesmärk ei ole lavastuse valmimine iseenesest, vaid kindlasti protsess ise ja selle käigus toimuv avastamine ja avanemine.

Draamakursuse alustamine seisneb eneseavastamises ja grupiloomes. On väga oluline leida grupidünaamika ja luua ühtne energia, et üldse midagi saaks sündida. Edasi süvenetakse juba lavastuse loomesse.

ÕPPESISU

Esimene poolaasta

Algastmes on esimene poolaasta mänguline ja koosneb erinevatest liikumis- ja sõnamängudest (improvisatsioonilised etüüdid, mängud ja harjutused, jutu vestmine, muinasjutud, lood elust enesest, uudised, kuulamisülesanded, töö ja mäng tekstidega, kui võimalik, siis teatrikülastus ja selle analüüs). Esimesel poolaastal avastatakse eelkõige iseennast ja gruppi. Poolaasta väljundiks on jõuludeks jõuluetüüdid.

Teine poolaasta

Hakatakse keskenduma enam tekstile ja valmistuma konkreetseks lavastuseks. Iga klassiga töötatakse näidendiga, millest saab ühtlasi ka teise poolaasta väljund.

HINDAMINE

Esimese poolaasta hinnang

Oskad kaasõpilasi kuulata ja nende eripäradega arvestada. Suhtud ülesande täitmisesse pühendumusega, pead kinni kokkulepetest. Osaled aktiivselt koostegevustes. Tunned rõõmu liikumisest ja loovast eneseväljendusest. Panustad esinemisse vastutustundega.

Teise poolaasta hinnang

Oled tähelepanelik vaataja ja kuulaja. Oled julge oma arvamuse avaldamises. Tunnustad ja abistad teisi, oskad hinnata enese ja kaaslaste töö tulemusi. Tahad ennast selgelt ja arusaadavalt väljendada. Suudad keskenduda ülesannete täitmisele. Oled rühmatöös aktiivne. Näed ja hindad enda rolli loodavas näidendis.

Õppeaine nimetus:	Inimeseõpetus
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

- enesekohased ja sotsiaalsed oskused;
- füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;
- tervis ja tervislik eluviis;
- turvalisus ja riskikäitumise ennetamine;
- üldnimilikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.

Inimeseõpetuse ainekava õpisisu on õppeprotsessis kirjelduses avatud kohustusliku ning süvendavate ja laiendavate teemade kaudu..

ÕPPESISU

I poolaasta. Mina

- Mina. Igäihe individuaalsus ja väärtuslikkus. Mina ja endasse suhtumine
- Lapse õigused ja kohustused

Mina ja tervis

- Vaimne ja füüsiline tervis.
- Tervislik eluviis.
- Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras.

Mina ja meie

- Minu ja teiste vajadused. Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Sallivus. Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine.
- Ausus ja õiglus. Leppimine. Vabandamine. Oma muredest rääkimine ja tunnete väljendamine. Oskus panna end teise inimese olukorda. Keeldumine kahjulikust tegevusest.
- Minu hea ja halb käitumine. Südametunnistus. Käitumisreeglid. Minu käitumise mõju ja tagajärjed.
- Liiklusreeglid. Mäng ja töö. Õppimine. Kohustetunne ja vastutus. Meeskonnatöö. Tööjaotus.

II poolaasta. Mina: teave ja asjad

- Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine. Reklaami mõju. Turvaline käitumine meediakeskkonnas.
- Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine. Vastutus. Oma kulutuste planeerimine.

Mina ja kodumaa

- Küla, vald, linn, maakond. Eesti teiste riikide seas. Naaberriigid.
- Eesti Vabariigi ja kodukoha sümbolid. Erinevate rahvaste tavad ja kombed. Sallivus.

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus.
Matemaatika	Ajaühikud, ajaühikute seosed, kell ja kalender, käibivad rahaühikud, rahaühikute seosed, arvnäitajate ja diagrammide lugemine, tõlgendamine, analüüsimine.
Loodusained	Inimene, inimese meeled ja avastamine, liikumine, ohutusnõuded, inimese välisehituse kirjeldus, inimene ja inimese elukeskkond, asjad ja materjalid, Eesti kaart– maakondade märkimine, õppekäik kodukohta, Euroopa Liidu kaart, kodukoha elurikkus ja maastikuline mitmekesisus, elu mitmekesisus maal, elukeskkond Eestis.
Võõrkeel	Mina ja teised, mina ja koduümbrus, kodukoht Eesti, igapäevaelu, õppimine ja töö, vaba aeg.
Loovaine	Laua katmine, kaunistamine ja koristamine, säästlik tarbimine, jäätmete sortimine, oma maakonna rahvuslikud mustrid ja motiivid, oma töö ning selle tulemuste analüüsimine ja hindamine, sobivad rõivad, isikupärased esemed.
Muusikaõpetus	Eneseväljendust toetav teemakohane töö, vastavateemalised laulud.
Liikumisõpetus	Kehaline aktiivsus, tervislik eluviis, kehaline vormisolek, kehalise aktiivsuse valik.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Õpilane suudab hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalnormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega. Õpilane väärtustab loomingut ja kujundab ilumeelt, hindab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustab inimlikku,

	kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, teadvustab oma väärtushinnanguid.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Suutlikkus ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme; austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvuste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme.
Õpipädevus	Suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi.
Suhtluspädevus	Suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõenduspõhiseid otsuseid; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt.
Ettevõtlikkuspädevus	Suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärgi, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske.

Digipädevus	Suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvast ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukonnades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus
--------------------	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on tähtis alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimivate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid. Õpilane hakkab analüüsima oma võimeid, oskusi ja väärtusi ning seostama neid tulevase haridustee ja tööelu valikutega, koostades esmase karjääriplaani.
Keskond ja jätkusuutlik areng	Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatus tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohaliku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse.
Kultuuriline identiteet	Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noortejms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.
Teabekeskond	Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.

Tehnoloogia ja innovatsioon	Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.
Väärtused ja kõlblus	Toetatakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Õpetus inimeseõpetuses esimeses kooliastmes on sissejuhatus nii inimese- kui ka ühiskonnaõpetuse algtõdedesse, kusjuures rõhk on enese suhestamisel lähiümbrusega enesekohaste ja sotsiaalsete pädevuse kontekstis. Teemade valikul lähtutakse printsüübist, et liigutakse lähemalt kaugemale (kontsentriiline teemakäsitus).

Õppe korraldamisel on oluline eakohasus ning varem omandatu arvestamine ja sellega seostamine. Õpe on diferentseeritud, arvestades õpilaste eripära, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas. Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse eesmärkidest, arendades õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Õpe on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetav ja tähenduslik ning toetab arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane. Õpetuses kasutatakse mitmekülgset metoodikat, et õpilased saaksid õppes aktiivselt osaleda.

Inimeseõpetuses on metoodiliselt tähtsad kolm valdkonda, arvestades õpilase vanuseastet:

- avar metoodiline repertuaar, kasutades aktiivõppemeetodeid: mõistekaardid, vaatlus, loovtööd (nt plakadid, filmid, kollaažid jne), aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaristööd, juhtumianalüüs jne);
- individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
- õppe sidumine koolivälise eluga (nt õppekäik, kohtumised erinevate inimestega, vanemate kaasamine jne), õppemeetodi valik sõltub konkreetsest õpieesmärgist.

Õpilasi võib aktiviseerida ise erinevatest allikatest infot otsima, seda korrastama ja kriitiliselt hindama, kasutades IKT-vahendeid.

ÕPITULEMUSED

Mina

3. klassi lõpetaja:

- selgitab endasse positiivse suhtumise tähtsust;
- võrdleb oma välimust, huve ja tugevusi kaasõpilaste omadega;
- väärtustab inimese õigust olla erinev;
- nimetab enda õigusi ja kohustusi;
- teab, et õigustega kaasnevad kohustuse.

Mina ja tervis

- eristab vaimset ja füüsilist tervist;

- kirjeldab seoseid tervise hoidmise viiside vahel: mitmekesine toitumine, uni ja puhkus ning liikumine;
- väärtustab tervislikku eluviisi;
- kirjeldab olukordi ja toob näiteid, kuidas keelduda tegevusest, mis kahjustab tema tervist;
- nimetab, kelle poole pöörduda erinevate murede korral.

Mina ja meie

- nimetab inimese eluks vajalikke olulisi vajadusi ja võrdleb enda vajadusi teiste omadega;
- kirjeldab omadusi, mis peavad olema heal sõbral, ning hindab ennast nende omaduste järgi;
- väärtustab sõprust;
- väärtustab üksteise eest hoolitsemist ja üksteise abistamist;
- väärtustab leppimise ja vabandamise tähtsust inimsuhetes;
- nimetab ja kirjeldab inimeste erinevaid tundeid ning toob näiteid olukordadest, kus need tekivad, ning leiab erinevaid viise nendega toimetulekuks;
- teab abi saamise võimalusi kiusamise ja vägivalda korral;
- mõistab, et kiusamine on mitteaktsepteeritud käitumine;
- demonstreerib õpitu olukorras, kuidas keelduda ennastkahjustavast tegevusest;
- eristab enda head ja halba käitumist;
- kirjeldab oma sõnadega, mida tähendab vastustundlikkus ja südametunnistus;
- nimetab üldtunnustatud käitumisreegleid ja põhjendab nende vajalikkust;
- kirjeldab oma käitumise tagajärgi ja annab neile hinnangu;
- teab liikluseeskirja, mis tagab tema turvalisuse, ning kirjeldab, kuidas käituda turvaliselt liikluses;
- eristab tööd ja mängu;
- selgitab enda õppimise eesmärgi ja toob näiteid, kuidas aitab õppimine igapäevaelus paremini hakkama saada;
- teab tegureid, mis soodustavad või takistavad keskendumist õppimise ajal, ning kirjeldab oma tegevuse planeerimist nädalas, väärtustades vastutust;
- väärtustab lubadustest kinnipidamist ja vastutust;
- teab, kuidas olla hea kaaslane ning kuidas teha koostööd.

Mina: teave ja asjad

- kirjeldab erinevate meeltega tajutavaid teabeallikaid;
- selgitab, kuidas võivad reklaamid mõjutada inimeste käitumist ja otsuseid;
- teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid ning seda, et raha teenitakse tööga;
- mõistab oma vastutust asjade hoidmise ja laenamise eest;
- selgitab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, hoidmine, kulutamine ja laenamine;
- kirjeldab, milliseid vajadusi tuleb arvestada taskuraha kulutades ja säästes

Mina ja kodumaa

- selgitab skeemi järgi haldusüksuste seoseid oma kodukohas;
- leiab Euroopa kaardilt Eesti ja tema naaberriigid;
- nimetab Eesti rahvuslikke ja riiklikke sümboleid;
- kirjeldab Eestis elavate rahvuste tavasid ja kombeid ning austab neid;
- väärtustab oma kodumaad

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, poolaasta tunnistuse, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Meidla, R., Säälük, Ü. Inimeseõpetuse tööraamat 3. klassile. Kirjastus Maurus, 2019.

Kippar, R., Klören, A., Kulderknup, E., Peetris, K. Inimeseõpetuse õpik 3. klassile. Koolibri, 2012.

Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-3/#section-tutvustus>

LISA 2. TARTU RAATUSE KOOLI I KOOLIASTME AINEKAVAD

1. KLASSI ÜLDÕPETUSE SELGITUS	2
Üldõpetus (PRÕK eesti keel)	2
Üldõpetus (PRÕK matemaatika)	11
Üldõpetus (PRÕK loodusõpetus)	17
A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)	22
Loovaine (PRÕK kunstõpetus ja tööõpetus)	27
Muusikaõpetus	32
Liikumisõpetus	37
Draamaõpetus	42
2. KLASSI ÜLDÕPETUSE SELGITUS	43
Üldõpetus (PRÕK eesti keel)	44
Üldõpetus (PRÕK matemaatika)	51
Üldõpetus (PRÕK loodusõpetus)	56
A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)	61
Loovaine (PRÕK kunstõpetus ja tööõpetus)	67
Muusikaõpetus	71
Liikumisõpetus	77
Draamaõpetus	81
Inimeseõpetus	82
3. KLASSI ÜLDÕPETUSE SELGITUS	90
Üldõpetus (PRÕK eesti keel)	90
Üldõpetus (PRÕK matemaatika)	100
Üldõpetus (PRÕK loodusõpetus)	105
A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)	111
Loovaine (PRÕK kunstõpetus ja tööõpetus)	117
Muusikaõpetus	122
Liikumisõpetus	128
Draamaõpetus	132
Inimeseõpetus	134

1. KLASSI ÜLDÕPETUSE SELGITUS

Tartu Raatuse Koolis on 1.-3. klasside õppetöö korraldatud üldõpetuse põhimõtteid järgides. Tunniplaanis pole eraldi õppeaineid: eesti keel, matemaatika, loodusõpetus (PRÕK). Nimetatud õppeaineid koondab üldnimetus üldõpetus. Üldõpetus õpetab lapsi varakult seoseid looma, et tekiks terviklikum maailmapilt. Teemakeskse õppe juures peetakse silmas ka aine mahtu, aine-ja ainevaldkonna pädevusi ja eesmäärke, üldpädevusi. Õppeained, mis üldõpetusest välja jäid (muusika, loovaine, liikumisõpetus, võõrkeel, draama), on võimalusel siiski õpetajate koostöö tulemusel lõimitud käsitluses oleva teemaga. Õppeainete lõimingud võivad tuleneda ka sellest, milliseid õppeaineid klassiõpetaja ise õpetab.

- Üldõppe eesmäärke toetavad Mauruse kirjastuse õppevara töökavad (avaneb [siit](#)).
- Esimese klassi metateemad on: „**Turvalisus**” (avaneb [siit](#)) ning „**Aastaajad**” (avaneb [siit](#))

Üldõpetuslikud teemad 1. klassis:

- Turvalisus – suhted, reeglid, käitumine
- Kodu ja pereväärtused
- Sügis ja tervislik toitumine
- Ametid
- Kodu läbi aja
- Pere ja sugupuu
- Mäng (sotsiaalsed oskused läbi mängu)
- Sportlik eluviis
- Talv ja muutused looduses
- Jõulud
- Kalender (talvised rahvakalendri tähtpäevad)
- Eestimaa
- Kevad ja muutused looduses
- Reisimine
- Kalender (kevadised rahvakalendri tähtpäevad)
- Suvi ja meeled

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK eesti keel)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	1. klass
Õppeaine maht:	7 tundi nädalas, 245 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Eesti keele õpetus taotleb, et õpilane:

- õpib mõtestatult lugema ja kirjutama võimetekohaseid eri liiki tekste;
- õpib end koolis ja koolivälises suulises suhtluses selgelt väljenduma;
- arendab oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust, omandab (esmase) õigekirjaoskuse;
- huvitub raamatutest ning loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
- analüüsib tekste ja oma tegevust õpetaja juhiste kohaselt;

- austab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja tahab õigesti kõnelda ja kirjutada;
- õpib hankima teavet lastele määratud teatmeteostest, lasteportaalidest ja lasteajakirjadest ning lihtsamatest sõnaraamatutest.

Algklassilapse tahteline tähelepanu on vähepüsiv ning vajab tahtmatule tähelepanule ümberlülitumiseks huvi toetust. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivõppe meetodeid (arutelu, ajurünnak, rollimäng, struktureeritud tegevus, rühma- ja paaristegevus jt) kus laps saab õppimise käigus olla aktiivne osaline ja omandab teadmisi ja oskusi suhteliselt kergemini ja kiiremini.

ÕPPESISU

Terviklikkus

Kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine on omavahel seotud, kas:

- tunni teema;
- lugemispala;
- situatsiooni kaudu.

Grammatikateema/õigekirjaküsimus tuleneb, kas:

- tekstist;
- lapse enda kirjutisest;
- situatsioonist.

Teadlikkus

Suunatakse lapsi oma keelekasutust jälgima, analüüsima, parandama:

- Kuidas ma kuulan, räägin, loen, kirjutan?
- Mis mul tuleb hästi välja, mis halvemini?
- Mida ma peaksin veel õppima?
- Kes mind õpetada saab/ oskab?
- Kuidas ma ise ennast aidata saan?

Suunatakse last nii enda kui kaaslase kirjalikku tööd kontrollima ning parandama, et tekiks keeletunnetus ja harjumus mõelda oma töö õigsuse üle.

Kommunikatiivsus

- Lastakse õpilastel õppetöö käigus omavahel suhelda – arutleda, analüüsida, otsida/ leida õigeid vastuseid, mingit infot jne.
- Kuulatakse kaaslaste teemakohast arutelu, vestlust.
- Arutletakse ja osaletakse ise teemakohastes vestlustes.
- Kirjutatakse erinevaid tekste (jutuke, ümberjutustus, õnnitlus, kiri).

Suuline keelekasutus (s.o kõnelemine ja kuulamine)

- Häälikute eristamine sõnas (asukoht ja järjekord sõnas), häälikupikkuse eristamine.
- Õpetaja ja kaaslase kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslase ettelugemise kuulamine. Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine. Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine. Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).
- Kuuldud jutu (muinasjutu, lühijutu lapse elust jms) ümberjutustamine. Jutustamise jälgimine, hinnangu andmine jutustamisele.
- Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine vastavalt olukorrale. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses. Selge häälduse jälgimine teksti esitades.
- Sobivate kõnetuste (palumise, küsimise, keeldumise, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine.

- Sõnavara arendamine: sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine; lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.
- Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine. Sündmuse, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil.
- Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks. Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmeka peast esitamine.

Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.

Lugemine (*s.o lugemistehnika, teksti mõistmine ja vabalugemine*)

- Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.
- Trükitähtede tundmaõppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine. Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ning sõnaühendite lugema õppimine. Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine klassitahvlilt ja vihikust.
- Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra) lugemine. Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning laste ajakirjanduses.
- Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.
- Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine.
- Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.
- Töö tekstiga: õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku kasutamine.
- Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine.

Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.

- Loetud raamatust jutustamine ning loetule emotsionaalse hinnangu andmine. Vajaliku raamatu leidmine õpetaja abiga ja iseseisvalt.
- Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri.
- Tarbe- ja teabetekst: teade, tööjuhend, eeskiri, retsept, saatekava, sõnastik, tööjuhend, sisukord, õpikutekst, teatmeteose tekst, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediatekst.
- Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).
- Ilukirjandus: folkloorne laste laul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.
- Kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid õppekirjandusse ja vabalugemiseks valitakse eesti ja väli kirjanike loomingust, lähtudes vajadusest õpilaste keelekasutust rikastada ja kultuuritraditsiooni edasi anda ning arvestades järgmisi teemavaldkondi.
- Väärtused ja kõlblus: ausus, erinevus teistest, minu hovid ja huvid, minu tervis, rikkus ja vaesus, käitumine ja selle tagajärg jms.
- Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, üksteisest hoolimine ja teiste aitamine, sõbrad ja sõpruse hoidmine, sallivus.

- Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: kodukoha elu ja pärimused, kultuuride mitmekesisus muinasjuttude ainetel.
- Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, võlumaailm. Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: loodus minu ümber, loomalood.
- Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu kodumaa, tavad ja pühad.
- Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: arvuti ja teler kui silmaringi avardaja.

Kirjutamine (*kirjatehnika, õigekiri ja kirjalik tekstiloome*)

- Kirja eelharjutused. Joonistähete kirjutamine. Väikeste ja suurte kirjatähete õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine. Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Suunamisel oma kirjavea parandamine. Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus.
- Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine, laiendamine ja sidumine tekstiks. Ümberjutustuse kirjutamine. Jutu kirjutamine pilditaiendusena (pildi allkiri, tegelaskõne jms). Loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Sündmusest ja loomast kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena). Kaaslasega enda poolt kirjutatud teksti üle arutamine.
- Häälik, silp, sõna, lause, tekst. Täis- ja kaashäälikud. Tähed ja tähestik, tähestiku järjekord.
- Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Häälikuühendi märkimine kirjas (äkirjana). *i* ja *j* ning *h* sõna alguses; sulghäälik (*k*, *p*, *t*) omasõnade alguses; *k*, *p*, *t* *s*-i ja *h* kõrval. Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes ning tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade ja ilmakaarte nimetuses. Silbitamise ja poolitamise alused. Liitsõna vaatlus (moodustamine).
- Nimisõna ja tegusõna. Tegusõna (mida teeb?, mida teevad?) õigekirjaga tutvumine. Ainsus ja mitmus (mitmuse lõpp –d) õigekirjaga tutvumine.
- Tutvumine jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlausega. Lause lõpumärgid: punkt, (küsi- ja hüüumärgi vaatlamine). Koma lauses (teksti vaatlus).
- Sõnavara. Lähedase ja vastandtähtendusega sõna.

ÕPPETEGEVUS

1. poolaasta. Suuline keelekasutus

- Helide ja häälte ning häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine.
- Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine.
- Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine. Kuuldu ning nähtu kommenteerimine.
- Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ning nende ütlustele.
- Kuuldud jutu (muinasjutu, lühijutu lapse elust jms) ümberjutustamine.
- Kaaslaste ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.
- Sobivate kõnetuste (palumise, küsimise, keeldumise, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine.
- Mõtete väljendamine terviklausetena. Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine.

Lugemine

- Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.
- Trükitähete tundmaõppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine.

- Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse).
- Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra) lugemine.
- Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine.
- Häälega ja endamisi lugemine.
- Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.

Kirjutamine

- Kirja eelharjutused. Joonistähtede kirjutamine.
- Häälik, silp, sõna, lause, tekst. Täis- ja kaashäälikud. Tähed ja tähestik, tähestiku järjekord.
- Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine.
- Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust.
- Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitus.
- Sõna ja lause ladumine ning kirjutamine. Lausete moodustamine.
- Väikeste kirjatähtede õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida.
- Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine.
- Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine.

2. poolaasta. Suuline keelekasutus

- Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine vastavalt olukorrale.
- Sõnavara arendamine: sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine; lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine.
- Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.
- Õpetaja etteloeatud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine.
- Kaaslase ettelugemise hindamine ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana).
- Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine vastavalt olukorrale.
- Sõnavara arendamine: sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine; lähedase ja vastandtähendusega sõna leidmine.
- Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.

Lugemine

- Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.
- Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).
- Loetud raamatust jutustamine ning loetule emotsionaalse hinnangu andmine. Vajaliku raamatu leidmine õpetaja abiga ja iseseisvalt.
- Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.
- Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine.
- Loetud raamatust jutustamine ning loetule emotsionaalse hinnangu andmine. Vajaliku raamatu leidmine õpetaja abiga ja iseseisvalt.
- Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).
- Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning laste ajakirjanduses.

Kirjutamine

- Väikeste kirjatähtede õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida.
- Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine.
- Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine.
- Jutu kirjutamine pilditäiendusena (pildi allkiri, tegelaskõne jms).
- Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus; jutule alguse ja lõpu kirjutamine. Sündmusest ja loomast kirjutamine.
- Suur algustäht inimese- ja loomanimesedes ning tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade ja ilmakaarte nimetuses.
- Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses; k, p, t s-i ja h kõrval.
- Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine.
- Lühikese loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu).
- Nimi-, omadus- ja tegusõna.
- Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade ja ilmakaarte nimetuses.
- Lause lõpumärgid.
- Lähedase ja vastandtähendusega sõna.
- Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.

LÕIMING	
Algõpetuses kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, ainetevaheline ehk interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe põhimõtetest, mida toetab ainetevaheline lõiming. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.	
Eesti keel ja kirjandus	Eesti keele tundides arendatakse suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust, õpitakse lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendatakse kirjandustekste lugedes oma sõnavara ning avardatakse maailmapilti; õpitakse kirjutama eri tüüpi tekste (sh arvamust, tööjuhendit), kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; õpitakse koostama ning vormistama uurimistöid, kasutama allikaid ja viitama neile; harjutakse kasutama eri liiki sõna- ning käsiraamatuid
Matemaatika	Eesti keele tundides arendatav lugemisoskus soodustab matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.
Loodusained	Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane õpib õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad väärtustada ja tundma õppida loodust.
Loovaine	Illustratsioonide vaatluse soodustab kunstialaste väljendusvahendite eripära mõistmist.

Muusikaõpetus	Kirjandusteose käsitluse illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest.
Liikumisõpetus	Eesti keele tundides õpitav sõnavara toetab õpilase tervisekasvatust ning aitab ainealaste mõistete omandamist kehalise kasvatus tundides. Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakateid ja esitlusi koostades kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

ÜLDPÄDEVUSED	
Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused (väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatikapädevus, ettevõtlikkuspädevus) rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsüklis üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Loetava ilukirjanduse ja aimetekstide alusel kujunevad õpilases esteetilis-emotsionaalsed ja kultuurilised väärtused. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Emakeele õpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Emakeele tundides kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütlemata, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetiliselt ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.
Enesemääratluspädevus	Enesemääratluspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetavad erinevad lugemispalad kui ka õpilase igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide üle arutlemine. Enesemääratluse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning emakeele oskuse rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Õpipädevus	Eesti keele õppimine arendab olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erineva teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, mitmesuguste tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus	Õpilane suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust. Arendades igapäevaselt sõnavara, esitletakse ja kirjeldatakse loovtöid, tutvustatakse ning põhjendatakse oma seisukohti.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilase osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Digipädevus	Õpilane suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPITULEMUSED

Suuline keelekasutus

1. klassi lõpetaja:

- eristab häälikuid (asukoht ja järjekord sõnas), täishääliku pikkusi;
- toimib õpetaja ja kaaslase suulise juhendi järgi;
- kuulab õpetaja ja kaaslase esituses lühikest eakohast teksti, mõistab kuuldu lause, jutu sisu;
- teab, et sõnadel on lähedase või vastandtäendusena sõna ja nimetab neist mõningaid;
- väljendab end suhtlusolukordades arusaadavalt: palub, küsib, tänab, vabandab;
- jutustab suunavate küsimuste toel kuuldust, nähtust, loetust;
- koostab õpetaja abiga pildiseeria või küsimuste toel suulise jutu;
- esitab luuletust peast.

Lugemine

- tunneb häälik-tähest vastavust, loeb õpitud teksti enam-vähem ladusalt, lausehaaval üksiku peatusega raskema sõna ees oma kõnetempos või sellest aeglasemalt;
- mõistab häälega või endamisi (vaikse häälega või huuli liigutades) lugedes loetu sisu;
- vastab teksti kohta käivatele küsimustele, mille vastused on palas otsesõnu öeldud;
- mõtleb jutule alguse või lõpu;
- on lugenud mõnda lasteraamatut, nimetab nende pealkirja ja autoreid, annab loetule emotsionaalse hinnangu (nt lõbus, tõsine, igav).

Kirjutamine

- kasutab õigeid kirjutamisvõtteid, oskab väikeseid ja suuri kirjatahti kirjutada ning tähti omavahel siduda;
- kirjutab tahvlilt ära kirja;
- täidab tahvlinäidise järgi õpetaja abiga õpilaspäevikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, märgib töö juurde kuupäeva;
- koostab näidise järgi kutse;

- eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, sõna, lauset;
- kirjutab omasõnade algusesse k, p, t;
- kirjutab õigesti lühemaid (kuni 2-silbilisi) sõnu ja lauseid;
- teab, et lause lõpetab lauselõpumärk;
- teab, et lause alguses, inimeste, loomade, oma kodukoha nimes kasutatakse suurt algustähte;
- kirjutab õigesti oma nime.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu).

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes. Toimetanud E. Kikas. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium, 2010.

Lerikkanen, M.-K. Lugema õppimine ja õpetamine alus- ja algõpetuses. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007.

Põldma, J., Ernits, H., Prii, H. Aabits. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2017.

Põldma, J., Ernits, H., Prii, H. Aabitsa töövihik. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2017.

Toomla, S., Ilves, K. Kirjavihik. Kirjastus Koolibri, 2013.

Põldma, J., Ernits, H., Prii, H. Lugemik 1. klassile. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2017.

Põldma, J., Ernits, H., Prii, H. Lugemiku töövihik 1. klassile. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2017.

Kabel, M., Ots, L., Prii, H. Kirjatehnika 1. klasisle, Kirjastus Maurus, 2018.

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK matemaatika)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	1. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Üldõpetuse matemaatika alused:

.Kujundada esemete maailma (kirjeldada, järjestada, võrrelda, rühmitada, loendada, mõõta eri objekte).

- Mõista aegruumilisi mõisteid (määrata aega kella abil).
- Alustada arvude maailma mõtestamist ja õpetada arvutamisoskust üleminekuga 20 piires ja 100 piires täiskümnetega.
- Numbrite kirjutamine 20 piires, arvude ehitus kümnendsüsteemis.

- Alustada suuruste maailma loomist, kujundada arusaamine pikkuse (cm, m), massi (kg), aja (kell), mahu (l) ja raha (€, s) mõõtmisest ruumiliste, tasapinnaliste lineaarsete kujundite nimetusi.
- Ühetehtelise tekstülesande lahendamine.
- Puuduva tehtekomponendi leimine.

ÕPPESISU

1. poolaasta. Arvutamine

- Arvud 0–19, nende tundmine, lugemine, kirjutamine, järjestamine ja võrdlemine.
- Järgarvud.
- Märgid +, -, =, >, <.
- Liitmine ja lahutamine 10 piires

Geomeetrilised kujundid

- Esemete ja kujundite rühmitamine, asukoha ja suuruse kirjeldamine ning võrdlemine.
- Punkt, sirglõik ja sirge.
- Ristkülik, ruut. Risttahukas ja kuup. Nende elemendid tipp, külg ja nurk.

Mõõtmine ja tekstülesanded

- Käibivad rahaühikud.
- Matemaatilised jutukesed

2. poolaasta. Arvutamine

- Liitmine ja lahutamine 20 piires.
- Liitmise ja lahutamise vaheline seos.
- Täiskümnete liitmine ja lahutamine 100 piires.
- Lihtsaimad tähte sisaldavad võrdused

Geomeetrilised kujundid

- Geomeetrilised kujundid meie ümber.
- Kolmnurk. Püramiid. Nende elementide tipud, nurgad, küljed, servad, tahud.
- Ring. Kera.

Mõõtmine ja tekstülesanded

- Meeter, sentimeeter, gramm, kilogramm, liiter.
- Käibivad rahaühikud.
- Minut, tund, ööpäev, nädal, kuu, aasta.
- Kella tundmine täis-, veerand-, pool- ja kolmveerandtundides.
- Ühetehtelised tekstülesanded 20 piires liitmisele ja lahutamisele.

LÕIMING

Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õpetusega kahel moel. Ühelt poolt kujuneb õpilastel teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast ning lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi ümbritseva maailmaga. Peale selle on ainete lõimimise võimalused koostöös tehtavad õpilaste ühisprojektid, uurimistööd, õppekäigud ja muu ühistegevus.

Eesti keel ja kirjandus	Reeglite kasutamine, häälikute pikkus, funktsionaalne lugemine, tabelite ja diagrammide lugemine ning mõistmine, paberil orienteerumine.
Loodusained	Matemaatika annab vahendid looduse uurimiseks.
Loovaine	Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria). Võimaldab arendada tasapinnalist ja ruumilist mõtlemist.
Muusikaõpetus	Takt, taktimõõt, võrdlemine, loogika, joon, sümbolid, helipikkused, helikõrgused, laulu osad, võrdlus, loendamine, mälu.
Liikumisõpetus	Erinevate pikkuste ja aja tajumine ning mõõtmine, kujundid liikumisel.
Võõrkeeled	Matemaatikas kasutatakse rohkesti võõrkeelseid termineid, mille algkeelne tähendus tuleb õpilastele teadvustada.

ÜLDPÄDEVUSED	
<p>Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega. Algõpetuses kasutatakse erinevaid lõimingu võimalusi, et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe elementidest. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.</p>	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimete õpilastesse.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust.
Enesemääratluspädevus	Matemaatika õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.
Õpipädevus	Matemaatika õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, otstarbekate võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: oskus kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.

Suhtluspädevus	Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Matemaatikapädevus tähendab matemaatiliste mõistete ja seoste tundmist, suutlikkust kasutada matemaatikat temale omase keele, sümbolite ja meetoditega erinevate ülesannete modelleerimisel nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades. Matemaatikapädevus hõlmab üldist probleemi lahendamise oskust, mis sisaldab oskust probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideed analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida. Matemaatikapädevus tähendab loogilise arutlemise, põhjendamise ja tõestamise ning erinevate esitusviiside (sümbolite, valemite, graafikute, tabelite, diagrammide) mõistmise ja kasutamise oskust. Matemaatikapädevus hõlmab ka huvi matemaatika vastu, matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja personaalse tähenduse mõistmist.
Ettevõtlikkuspädevus	Selle pädevuse arendamine on matemaatikas kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.
Digipädevus	On kokku puutunud erinevate digitehnoloogia võimalustega õpetaja vahendusel.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas. Õpilane tutvub lihtsamate elukutsetega ennekõike oma pere tasandil.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja

	kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust igapäevaste kodu- ja koolielu näidete varal.
Kodanikualgatus ettevõtlikkus ja	taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks (klassi, kooli - ja kooli tasandil).
Kultuuriline identiteet	taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust.
Teabekeskond	õpilane on kokku puutunud erinevate teabekeskondadega.
Tehnoloogia ja innovatsioon	erinevate loovust ergutavate tööülesannete varal.
Tervis ja ohutus	taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele;
Väärtused ja kõlblus	taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli.

ÕPITULEMUSED

Arvutamine

1. klassi lõpetaja:

- loeb ja kirjutab, järjestab ja võrdleb arve 0 –100;
- paigutab naturaalarvude ritta sealt puuduvad arvud 100 piires;
- teab ja kasutab mõisteid *võrra rohkem* ja *võrra vähem*;
- loeb ja kirjutab järgarve;
- liidab peast 20 piires; lahutab peast üleminekuta kümnest 20 piires;
- omab esialgsed oskused lahutamiseks üleminekuga kümnest 20 piires;
- nimetab üheliste ja kümneliste asukohta kahekohalises arvus;
- liidab ja lahutab peast täiskümneid 100 piires
- asendab proovimise teel võrdustesse seal puuduvat arvu oma arvutusoskuste piires.

Mõõtmine ja tekstülesanded

- kirjeldab pikkusühikuid meeter ja sentimeeter tuttavate suuruste kaudu, kasutab nende tähiseid m ja cm;
- mõõdab joonlaua või mõõdulindiga vahemaad/eseme mõõtmeid meetrites või sentimeetrites;
- teab seost 1 m = 100 cm;
- kirjeldab massiühikuid gramm ja kilogramm tuttavate suuruste kaudu, kasutab nende tähiseid kg ja g;
- kujutab ette mahuühikut liiter, kasutab selle tähist l;
- nimetab ajayühikuid minut, tund ööpäev, nädal, kuu ja aasta;
- leiab tegevuse kestust tundides;
- ütleb kellaagegu (ilma sõnu “veerand” ja “kolmveerand” kasutamata, näit. 18.15);

- teab seoseid 1 tund = 60 minutit ja 1 ööpäev = 24 tundi;
- nimetab Eestis käibivaid rahaühikuid, kasutab neid tehingutes;
- teab seost 1 euro = 100 senti.
- koostab matemaatilisi jutukesi hulki ühendades, hulgast osa eraldades ja hulki võrreldes;
- lahendab ühetehtelisi tekstülesandeid liitmisele ja lahutamisele 20 piires;
- püstitab ise küsimusi osalise tekstiga ülesannetes;
- hindab õpetaja abiga ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust.

Geomeetrilised kujundid

- eristab sirget kõverjoonest, teab sirge osi punkt ja sirglõik;
- joonestab ja mõõdab joonlaua abil sirglõiku;
- eristab ruutu, ristkülikut ja kolmnurka teistest kujunditest; näitab nende tippe, külgi ja nurki;
- eristab ringe teistest kujunditest;
- eristab kuupi, risttahukat ja püramiidi teistest ruumilistest kujunditest; näitab maketil nende tippe, servi ja tahke;
- eristab kera teistest ruumilistest kujunditest;
- rühmitab esemeid ja kujundeid ühiste tunnuste alusel;
- võrdleb esemeid ja kujundeid asendi- ja suurustunnustel;
- leiab ümbritsevast õpitud tasandilisi ja ruumilisi kujundeid.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-ja kasvatusesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes õpilase arengule. Õppimist toetav hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Kabel, M., Kadakas, H., Põldma, J., Ernits, H. Matemaatika tööraamat I klassile I osa. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2017.

Kabel, M., Kadakas, H., Põldma, J., Ernits, H. Matemaatika tööraamat I klassile II osa. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2017.

Lõhmus, T., Saks, M., Matemaatika I klassile I osa. Avita Kirjastus, Tallinn 2015.

Lõhmus, T., Saks, M., Matemaatika I klassile II osa. Avita Kirjastus, Tallinn 2015.

Lõhmus, T., Matemaatika iseseisvad tööd 1. klassile, 2014.

Leidsalu, H., Peastarvutamise töölehed arvutamiseks 20 piires. Kirjastus Ilo, 2008.

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK loodusõpetus)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	1. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Inimese meeled ja avastamine: Teema suunab õpilasi märkama ja uurima ümbritsevat maailma, arendab õpilaste keskkonnatundlikkust. Kasutades erinevaid meeli (kuulmine, nägemine, kompimine, maitsmine, haistmine), õpitakse vaatlema, võrdlema ja rühmitama erinevaid elus- ja eluta looduse objekte, nende omadusi.

Aastaajad: Aastaajaliste muutustega ja nende tekkepõhjustega tutvumine suunab õpilasi märkama ja uurima looduses toimuvaid protsesse, nende põhjusi ja tagajärgi ning mõju inimesele.

ÕPPESISU

1. poolaasta. Inimese meeled ja avastamine

- Inimese meeled ja avastamine. Elus ja eluta. Asjad ja materjalid.

Põhimõisted: omadus, meeled, elus, eluta, elusolend, looduslik, tehnilik, tahke, vedel.

- Aastaegade vaheldumine looduses seoses soojuse ja valguse muutustega.

Põhimõisted: suvi, sügis, talv, kevad, soojus, valgus, taim, loom, seen, kodukoht, veekogu, maastik, loomastik, taimeistik.

- Taimed, loomad ja seened erinevatel aastaegadel.

2. poolaasta. Aastaajad

- Aastaajad looduses. Aastaegade vaheldumine.

- Taimed ja loomad talvel.

- Taimed ja loomad kevadel.

- Tuntumad taimed kooli- ja koduümbruses.

- Ilmavaatlus. Käitumine looduses.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Meelte kasutamine mängulises ja uurimuslikus tegevuses.

- Elus- ja eluta looduse objektide rühmitamine.

- Õppekäik kooliümbruse elus- ja eluta loodusega tutvumiseks.

- Tahkete ja vedelate ainete omaduste võrdlemine.

- Looduslike ja tehismaterjalide/objektide rühmitamine.

- Õppekäigud aastaajaliste erinevuste vaatlemiseks. Maastikuvaatlus.

LÕIMING	
Algõpetuses kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetuses kasutatakse üldõpetuse elemente, mida toetab ainetevaheline lõiming. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.	
Eesti keel ja kirjandus	Uut liiki tekstide kasutamine ja mõistmine, terminid ja mõisted. Funktsionaalset lugemisoskust kujundab teabeallikate abil töötamine, mis rikastab õpilaste sõnavara. Oma töö esitlemine ja valikute põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust.
Matemaatika	Loodusnähtuste seoste uurimisel rakendatakse matemaatilisi mudeleid

Loovaine	Kunstiõpetusega lõimumist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms. Ideede praktiline realiseerimine
Liikumisõpetus	praktiliste tegevuste ja ülesannete kaudu kinnistub terviseteadlik käitumine ning tervisliku toitumise ja sportliku eluviisi koostoimimise väärtustamine.

ÜLDPÄDEVUSED	
Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsüklis üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Elukeskkonda väärtustava hoiaku omaksvõtmine soodustab õpilase kujunemist aktiivseks vastutustundlikuks kodanikuks.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Keelekasutus, õpilaste ühised tegevused, praktilised tööd ja rühmatööd, ühiselt õpitakse järgima käitumisreegleid, teistega arvestama ja oma arvamust kaitsma.
Enesemääratluspädevus	Usk oma võimekusse ja enesekindlus loodusainete õppimisel; huvi loodusteaduste õppimise ja loodusteadusliku karjääri vastu; valmisolek tegelda loodusteaduslike küsimustega ja oskus rakendada loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi igapäevaelu probleemide lahendamisel.
Õpipädevus	Loodusobjektide uurimine, kirjeldamine ja vaatlemine.
Suhtluspädevus	Matemaatika-pädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu, arendades loovat ja kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel, tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoste uurimisel rakendatakse matemaatilisi mudeleid.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust.
Ettevõtlikkuspädevus	Uurimistöde tegemine, kus püstitatakse uusi probleeme (hüpoteese), mis veenvalt ära põhjendatakse või ümber lükatakse.
Digipädevus	Suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- võimaldatakse nii üksi- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd, õppekäigud, praktilised tööd), mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;

- kasutatakse õpiülesandeid, mis toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümbros, looduskeskkond, muuseumid, näitused jne;
- toetab avar õppemetoodiline valik aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, projektõpe, õpimapi koostamine, praktilised ja uurimuslikud tööd (nt loodusobjektide ja protsesside vaatlemine, kirjeldamine ning järelduste tegemine), referaadi koostamine jne

ÕPITULEMUSED

Inimese meeled ja avastamine

1. klassi lõpetaja:

- teab erinevaid omadusi;
- oskab oma meelte abil omadusi määrata;
- teab, et taimed, loomad ja seened on elusolendid;
- teab nimetada elusa ja eluta looduse objekte ja nende omadusi;
- viib läbi lihtsamaid loodusvaatlusi ning uurimuslikke tegevusi;
- eristab elus- ja eluta looduse objekte ja nähtusi ning vaatleb, nimetab, kirjeldab ja rühmitab neid;
- oskab käituda õppekäigul loodussõbralikult;
- teab, et on olemas looduslikud ja inimese tehtud asjad ning materjalid;
- kirjeldab looduslikke ja tehnilikke objekte erinevate meeltega saadud teabe alusel;
- sõnastab oma meelte abil saadud kogemusi ning nähtuste ja objektide omadusi;
- eristab tahkeid ja vedelaid aineid ning omab ohutunnet tundmatute ainete suhtes;
- eristab inimese valmistatud looduslikust;
- tunneb huvi looduse ja selle uurimise vastu, kasutab julgelt loovust ja fantaasiat;
- märkab looduse ilu ja erilisust, väärtustab oma kodukoha elurikkust ja maastikulist mitmekesisust;
- väärtustab maailma tunnetamist oma meelte kaudu;
- tunneb rõõmu looduses viibimisest;
- väärtustab nii looduslikku kui inimese loodut ning suhtub kõigesse sellesse säästvalt;
- väärtustab enda ja teiste tööd.

Aastaajad

- teab, et looduses aset leiduvad muutused sõltuvalt aastaegadest ning valgusest ja soojusest;
- märkab muutusi looduses ja seostab neid aastaegade vaheldumisega, kirjeldab aastaajalisi muutusi (kõnes, kirjas, joonistades);
- toob näiteid looduses toimuvate aastaajaliste muutuste tähtsusest inimese elus;
- teeb lihtsamaid loodusvaatlusi, kannab vaatlusinfo tabelisse, jutustab vaatlusinfo/tabeli põhjal ilma muutumisest;
- teeb soojuse ja valguse peegeldumise kohta katseid, sõnastab järeldused;
- oskab ennast kaitsta päikesepõletuse eest;
- teab, et elusolendite mitmekesisus ja aktiivsus sõltub aastaegadest;
- toob näiteid erinevate organismide eluvalduste ja omavaheliste seoste kohta erinevatel aastaegadel;
- oskab käituda õppekäigul loodussõbralikult;
- tunneb kodu- ja kooliümbrust, teab kodu- ja kooliümbruse tüüpilisemaid taimi ja loomi;
- vormistab vaatlusinfo, teeb järeldusi ning esitleb neid;

- oskab vaadelda, nimetada, rühmitada ja kirjeldada kodukoha, kooliümbruse elusa ja eluta looduse objekte;
- oskab käituda veekogudel;
- teab tuntumaid kodukoha/kooliümbruse vaatamisväärsusi;
- mõistab, et aastaajalised muutused mõjutavad tema enda ja teiste elu;
- tunneb huvi looduse ja selle uurimise vastu;
- liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodusväärtusi ja iseennast, järgib koostegutsemise reegleid;
- tunneb huvi oma kodukoha, inimeste/ajaloo/looduse vastu;
- hoiab oma kodukoha loodust ja ehitisi.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe- ja kasvatusesmärkidest ning eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu).

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, poolaasta tunnistuse, arenguvestluste kaudu, Stuudiumist, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Männil, M., Joa, M., Põldma, J., Ernits, H. Loodusõpetuse tööraamat 1.klassile. Kirjastus Maurus ja Eesti Joonisfilm, 2016

Õppeaine nimetus:	A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)
Koostaja(d):	Mai Torim, Mailis Meitsar, Stella Tuvi, Maia-Eliisi Tagamaa, Aire Rillo, Tiina Hallik
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- omandab oskuse edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist.

ÕPPESISU

1. klassi saksa ja inglise keel on varajase keeleõppe metoodikal põhinev mänguline ja suuline kursus. Kõik võõrkeeltes käsitletavat teemasid haaravad aineüleseid läbivaid teemasid. Läbivad teema valdkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus. Mina ja teised.

1. klass	Enese ja kaaslaste tutvustus (nimi, vanus, kehaosad, riietus, lemmiktegevused).
----------	---

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus. Kodu ja lähiümbrus.

1. klass	Pereliikmed. Maja, toad, aed ja koduloomad.
----------	---

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. Kodukoht Eesti

1. klass	Minu maa. Aastaajad.
----------	----------------------

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus.*Igapäevaelu. Õppimine ja töö.*

1. klass	Numbrid 1-12. Esemete nimetamine ja kirjeldamine kasutades põhivärve (mänguasjad, riidesemed). Puu- ja juurviljade ning lihtsamate toiduainete nimetamine. Aastaajad. Liiklusvahendid.
----------	--

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus. Vaba aeg.

1. klass	Lemmikmänguasjade- ja loomade nimetamine ja kirjeldamine. Puuviljade ja lihtsamate toitude nimetamine. Kombed (<i>Nikolaustag</i> , jõulud, lihavõtted, sünnipäev).
----------	--

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL
LAUSEÕPETUS	Tähestik.	Sidesõna <i>and</i> .
TEGUSÕNA	Tegusõnade pööramine olevikus (<i>ich, du, er/sie, wir</i>)	Tunneb (suuliselt) tegusõnu: <i>to be, have, take</i> ; liittegusõnad (phrasal verbs): <i>stand up, look at, clean up, sit down</i> , etc. Tegusõna kindla kõneviisi oleviku 1. ja 2. pööre.
NIMISÕNA	Nimisõnade ainsus, mitmus. Nimisõna artikkel. Umbmäärase ja määrava artikli ära tundmine.	Sõnade ainsus ja mitmus.
KÄSKIV KÕNEVIIS	Käskiv kõneviis. Õpetaja korralduste mõistmine.	Käskiv kõneviis.
OMADUSSÕNA		Üldlevinud omadussõnad – <i>big-small, beautiful-ugly, long-short; dirty-clean; happy-sad</i> . Värvuste nimetused: <i>red, yellow, blue, orange, purple, pink, green, black, white, grey</i> .
ASESÕNA	Isikuline asesõna. <i>Ich, du, er, sie, wir</i> ; omastav asesõna. <i>mein/meine, dein/deine</i>	Isikuline asesõna <i>I, you</i> ; omastav asesõna: <i>my</i> ; näitav asesõna: <i>this</i> .

EESSÕNA		Kohta väljendavad eessõnad: <i>in, on, under.</i>
ARVSÕNA	Arvsõnad.	Põhiarvsõnad 1-12.
KÜSISÕNA	<i>Wie?</i>	<i>What? How?</i>

LÕIMING	
Eesti keel	Kõnelemine, kuulamine, teksti mõistmine ja hääldamise harjutamine. Enese ja kaaslaste tutvustus.
Matemaatika	Numbrid 1-12. Loetlemine.
Loodusõpetus	Loodusega seotud teemad, loomad, minu maa, aastaajad. Lemmikloomad. Aed. Inimese kehaosade laul.
Liikumisõpetus	Mängudes ja lauludes liikumine.
Loovaine	Piltide joonistamine vastavalt teemaatikale, näiteks minu maa, maja, lemmikloom, mina ise, puuviljad, riideesemed. Värvide nimetused.
Muusikaõpetus	Laulude õppimine, kaasa laulmine.
Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus	Kodus laulude järelvaatamine, arvuti kasutamise algteadmised.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeeleeõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.

Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeleõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeleõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

1. klassis on oluline mängulisus, suur kaal on salmidel ja lauludel. Rõhk on kuulamisel ja hääldamise harjutamisel. Omandatakse esmane sõnavara. Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpituid väljendeid ja lühilauseid kontekstis. Õpilased õpivad võõrkeele häälikuid eristama ja omandavad õige hääldusaluse. Peamise õpistrateegiana kasutatakse õpitu kordamist ja seostamist. Metoodiliste võtete valikul lähtutakse eakohasusest. Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks:

- teatud sõnale või fraasile reageerimine (käetõstmine, püstitõusmine, esemele või pildile osutamine);
- kuuldu põhjal pildi täiendamine;
- tähelepanelikku kuulamist nõudvate mängude mängimine;
- laulude ja luuletuste kuulamine ning nende põhjal nt pildi joonistamine, töölehe värvimine;
- dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine koos tegevusega.

Õppetöö on jaotatud kaheks poolaastaks:

I poolaasta

TEEMA	ÕPPETEGEVUS
<i>Hello/Hallo</i>	Enese tutvustamine, nime ütlemise õppimine, küsimuste küsimine ja vastamine, laulud, mängud.
<i>Family and friends/Familie und Freunde</i>	Pere tutvustamine, kes on sinu peres? Küsimused, vastused, laulud, mängud. Videod, joonistamine – pilt enda perest.
<i>Numbers and colours/ Zahlen und Farben</i>	numbrid 1-12, värvid, omavahel seostamine, siduvad ülesanded, laulud, mängud.
<i>Clothes/Kleidung</i>	mis riideesemed on olemas, mis on sinul seljas, töölehed, mängud, laulud.
<i>Food/Essen</i>	toitude ja jookide nimetused, lemmiktoit, pildi joonistamine, töölehe täitmine, mängud, laulud.
<i>Christmas/Weihnachten</i>	jõulude teemalised kaardid, pildid, laulud, mängud, multikad, töölehed.
<i>Toys/Spielzeuge</i>	mis mänguasjad on olemas, kas sinul on? Küsimused – vastused, laulud, töölehed, joonistamine (minu lemmik mänguasi).
Kinnistamine	eelnevatel nädalatel õpitu kinnistamine, kordamine, harjutamine, laulud.

II poolaasta

TEEMA	ÕPPETEGEVUS
<i>Me and my body/Körperteile</i>	kehaosade nimetuste tundma õppimine, laul „ <i>Head, shoulders, knees, and toes</i> “, näitamise peale õige nimetuse ütlemine, tööleht, laulud, joonistamine.
<i>Seasons, Valentine's Day/Jahreszeiten</i>	aastaaegadest rääkimine, tutvustamine, mis aastaaeg on praegu, milline on järjestus, lemmikaastaja ütlemine, käeline tegevus (paber neljaks ruuduks, igasse ruutu aastaja nimetus + pilt), laulud, töölehed.
<i>Estonia/Estland</i>	kodumaa kohta – mida tead Eestist? Laulud, töölehed, joonistamine Vabariigi aastapäeva teemal.
<i>Animals/Tiere</i>	loomade nimetused, laulud, töölehed, lemmiklooma pildi joonistamine, mängimine, suuline drill.
<i>House and rooms/Haus und Zimmer</i>	millised ruumid on majas? Ruumide nimetused, maja pildi joonistamine, tubade nimetuste juurde kirjutamine. Töölehed, laulud, mängud.
<i>Hobbies and activities/Hobbys</i>	mida mulle meeldib teha? Vaba aja tegevuste kirjeldused. Töölehed, mängud, laulud.

Kinnistamine	eelnevatel nädalatel õpitu kinnistamine, kordamine, harjutamine, laulud.
kokkuvõte, kordamine	kogu õppeaasta jooksul õpitu kordamine, kokkuvõte. Meelde tuletamiseks laulud, mängud, teemade ülevaatlilik kokkuvõte.

ÕPITULEMUSED

1. klassi lõpetaja:

- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- saab püstitatud ülesandest aru miimika, žestide, piltide ja konteksti järgi;
- täidab lihtsaid töö- ja ülesannete lehti ettenäitamise ja juhendamise järgi;
- töötab õpetaja juhendamisel nii paaris kui ka rühmas;
- mõistab tegusõnu läbi tegevuse ja ettenäitamise;
- mõistab nimisõnu läbi kuulamise;
- mõistab mängus osaledes mängureegleid;
- õpib tundma, mõistab ja oskab korrektselt järele öelda riime ja salmikesi, teeb juurde sobivaid liigutusi;
- kuulab, mõistab ja laulab kaasa võõrkeelseid laule;
- reastab objekte, esemeid, isikuid ettenäitamise järgi;
- kasutab esmaseid õpioskusi (kordamist, seostamist) võõrkeele õppimiseks;
- suhtub positiivselt võõrkeele õppimisse;
- tunneb huvi õpitava keele maa kultuuri vastu.

Kuulamine

- tunneb õpitava keele teiste hulgast ära;
- saab aru õpetaja antud korraldusest, tööjuhenditest, pöördumistest ja reageerib nendele adekvaatselt;
- saab aru lihtsatest, tuttavatest sõnadest, lühitekstidest ja lauludest;
- mõistab teksti kindla info saamiseks; tunneb lihtsate kirjelduste järgi ära pilte.

Rääkimine

- tervitab ja jätab hüvasti;
- tutvustab ennast ja oma kaaslast (nimi, vanus);
- palub ja tänab;
- soovib õnne sünnipäevaks ja tähtpäevadeks;
- ütleb oma vanust ja numbreid 1-12;
- vastab küsimustele õpitud temaatika piires;
- nimetab õpitud sõnavara piires perekonnaliikmeid;
- räägib õpitud sõnavara piires koolist, mänguasjadest.

Kirjutamine

- kirjutab enda ja oma lähimate kaaslaste nime;
- kirjutab näite järgi õnnitlus- ja jõulukaarti.

Keeleoskuse hea tase 1. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
Inglise keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub suulise ja kirjaliku tagasiside vormis. 1. klassi õpilane saab võõrkeele aines tagasisidet oma tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva õppeperioodi jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamisõhimõtted. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õpilane saab positiivse poolaasta hinde, kui sooritatud on kõik kokkulepitud hinnangulised ülesanded (tegemata võib jääda üks hinnanguline ülesanne). Kord poolaastas (kokku 2 korda) kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- võõrkeelealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

1. klassi õpilane on koostanud õppeaasta lõpuks õpimapi kogu aasta jooksul kogunenud õppematerjalist. Aasta jooksul antakse õpilasele võimalus anda enda arengule hinnang. Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Goethe Instituut „Nürnbergi soovitusel varajaseks keeleõppeks“; Goethe Instituut „*Deutsch mit Hans Hase im Kindergarten und Vorschule*“ Leitfaden;

Materjalipakk „*Deutsch mit Hans Hase in Kindergarten und Vorschule*“

<http://www.goethe.de/ins/ee/et/tal/lhr/ffl.html>

Karen Jamieson (2012) *First English Words*

Õppeaine nimetus:	Loovaine (PRÕK kunstiõpetus ja tööõpetus)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	1. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Loovaine õpetus taotleb, et õpilane:

- saab võimaluse loovaks eneseväljendamiseks, mille käigus areneb kujutlusvõime ja loominguiline mõtlemine;
- õpib kasutama erinevaid mõtlemis- ja tegutsemisviise nii loometegevuses kui ka igapäevases elus;
- tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisest;
- õpib vaatlema, tundma ja hindama ümbritsevat esemelist keskkonda;
- proovib töötada erinevates kunstitehnikates, kasutab erinevaid materjale ja töövahendeid ning eksperimenteerib nendega;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- õpib leidma seoseid teiste eluvaldkondadega;
- oskab kasutada tööjuhendit ning tegutseda selle järgi üksi või koos teistega;
- järgib esmaseid ohutusnõudeid;
- oskab töötada iseseisvalt ja teha koostööd, väärtustab erinevaid lahendusi;
- hoiab puhtust kodus ja koolis, täidab isikliku hügieeni nõudeid;
- teab tervisliku toitumise vajalikkust;
- tunneb huvi ja hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest.

ÕPPESISU

Ainekava õppesisus on ära toodud teemade valdkonnad. Nendeks on: planeerimine, erinevad vahendid, materjalid ja nendega töötamine. Õpetaja valib õpitulemuse saavutamist toetava õppesisu ja metoodika.

Õpilane:

- õpib vaatlema, tundma ja hindama ümbritsevat esemelist keskkonda;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest;
- julgeb oma idee teostamiseks uusi võimalusi valida ja leiutada;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- kirjeldab, esitleb, põhjendab ning hindab oma ideid, valikuid ja valmistöid;
- kavandab lihtsamaid esemeid/tooteid.
- eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale;
- võrdleb materjalide üldisi omadusi;
- kasutab materjale säästlikult;
- oskab materjale ühendada ja kasutada;
- tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisest;
- tunneb ja kasutab mitmesuguseid materjale ja töövahendeid ning lihtsamaid töötlemisviise;
- tunneb ja kasutab visuaalse kompositsiooni baaselemente (joon, värv, vorm, ruum, rütm);
- kasutab erinevate kunstitehnikate materjale, töövõtteid ning -vahendeid (nt joonistamine, maalimine, trükkimine, kollaaži valmistamine, pildistamine, vormimine, voolimine jne);
- kujutamisel toob esile inimeste, esemete ja loodusobjektide peamised iseloomulikud tunnused;
- töötab ohutult ja arvestab ühiselt töötades kaaslastega;
- töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit;
- toob näiteid õpetusega seotud igapäevaelust;
- hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses, peab vajalikuks jäätmete sorteerimist;
- tegutseb säästliku tarbijana;
- arvestab töökoha korrashoiu reeglitega.

Õpetust on kasulik siduda igapäevase eluga, mille realiseerimise üheks võimaluseks on õppekäikude korraldamine meistrite ja kunstnike ateljeedesse, ettevõtetesse ja muuseumidesse.

Töörõõmu saavutamiseks on vajalik tähelepanu pööramine ladusale töökorraldusele tunnis: materjalide ja töövahendite olemasolu, kord töölaudadel, eesmärgistatud tegevus ning õpilaste jaoks huvitav uudne praktiline väljund.

Tööprotsessis arenevad õpilasel sellised isiksuslikud omadused nagu kannatlikkus, tähelepanelikkus, täpsus, järjekindlus, soov raskusi ületada; rühmas töötades õpitakse teistega arvestama ning üksteist abistama.

Harjumuspärase suulise juhendamise kõrval peab harjutama õpilasi jälgima ja lugema jooniseid ning töötama kirjaliku juhendi järgi. Kirjaliku juhise järgi töötamine aitab õpilasel arendada funktsionaalset lugemisoskust. Tööjuhendiga töötamisel järgime printsiipi lihtsamalt keerulisemale. Esimeseks etapiks tööjuhendiga töötamisel on selle kasutamine abimaterjalina juhul, kui õpilasel tekivad töö kohta küsimused. Järgmiseks etapiks oleks tööjuhendit töövõtete kaupa koos õpilastega lugeda ning see koos läbi arutada veendumaks, et kõik sellest õigesti aru said.

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Õpilane teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhiseist ning töötab suulise ja kirjaliku (tööjuhendi) juhendamise abil, oskab oma tegevusi kirjeldada

Matemaatika	Õpilane kasutab mõõtmisvahendeid, loendab ja võrdleb detaile ja esemeid, koostab ja kasutab töös jooniseid, määratleb ja võrdleb materjalide kulu ning mahtu.
Loodusõpetus	Õpilane tunneb ja kasutab õigesti ning säästlikult erinevaid materjale, teab olmeprügi käitlemise põhimõtteid
Inimeseõpetus	Õpilane planeerib ja kavandab oma tööd ja aega, kohaldab õpitud praktilise tegevusega, tunneb tervisliku toitumise põhitõdesid, oskab arvestada töötamisel vajalikke ohutusnõudeid, lähtub täiskasvanute ja kaaslastega suheldes üldtunnustatud käitumisharjumistest.
Liikumisõpetus	Õpilane kasutab töötamisel õigeid võtteid, hindab kehalist aktiivsust.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Loovust arendavad tegevused ja projektid õpetavad arvestama arvamuste ja ideede paljusust. Ühised arutelud ning töö ja selle tulemuse analüüsimine aitavad õpilasel kujundada ja põhjendada oma arvamusi, tunda töördõmu ning vastutust alustatu lõpule viia.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse.
Enesemääratluspädevus	Olulisel kohal on avatus loominguliste ideede ja originaalsetele vaatenurkadele. Eset valmistades kogetakse arendamise tsüklit idee leidmisest kuni valmis tööni. Aineprojektid ja teemapäevad võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu.
Õpipädevus	Õpitakse nägema seoseid erinevate teadmistega ning kogetakse õpitu vajalikkust praktikas. Töö korraldamine õpetaja abiga alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida. Teavet kogudes areneb õpilase funktsionaalne kirjaoskus ning täieneb tema sõnavara. Oma tööd esitledes ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi ning areneb väljendusoskus. Tööülesannete ning projektide tarvis materjali ja teabe otsimine ning uurimine aitab kaasa võõrkeelte omandamisele.

Suhtluspädevus	Ühised ülesanded ja projektid võimaldavad õppida teisi arvestama, vajaduse korral teisi aidata ning kogeda koos töötamise eeliseid. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Õpilane kasutab oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus.
Ettevõtlikkuspädevus	Olulisel kohal on avatus loominguliste ideede ja originaalsetele vaatenurkadele. Eset valmistades kogetakse arendamise tsüklit idee leidmisest kuni valmis tööni. Aineprojektid ja teemapäevad võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu.
Digipädevus	Õpilane kasutab IKT vahendeid loovuse arendamisel.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise ja tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ning hoiakute omandamisel.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Need teemad hõlmavad mitmekülgseid oskusi, nagu info leidmine muusika ja kunsti kohta, helilise ja visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahendid, keskkonna visuaalne ning heliline kujundamine.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Loovainetes julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning ideesid katsetama ja ellu viima.
Kultuuriline identiteet	Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas.
Teabekeskond	Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite, inseneride ja käsitöötajate loominguga.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Loovaines kasutatakse praktiliste loovtegevuste kaudu erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi võimalusi, toetades pidevalt muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ning töökeskkonnas toime tuleva inimese kujunemist.
Tervis ja ohutus	Loovaines teadvustatakse kunstidega tegelemise emotsionaalselt tasakaalustavat mõju. Kujutatavas kunstis kasutatakse materjale, töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.

Väärtused ja kõlblus	Õppesisus ja -tegevustes tutvutakse kohaliku, Eesti ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, pärandkultuuri arenemist tänapäevases globaliseerivas maailmas.
-----------------------------	---

ÕPPETEGEVUS

Praktiline tegevus moodustab põhilise osa õppetunnist. Tehakse individuaalseid töid, rühmatöid või viiakse läbi projekte. On võimalik kujundada koostegutsemise rõõmu ja meie-tunnet, iga õppija arenemist nii oskuses teistega arvestada ja teisi abistada kui ka ennast kollektiivis kehtestada.

Grupitöodes tuleb kõigil leida oma roll ning seda niimoodi täita, et kogu grupp oleks rahul ja samas ka ühelegi selle liikmele ülekohut ei tehtaks. Kui liigutakse ühise eesmärgi poole, soosib see abistavat käitumist – kellegi mahajäämine mõjutab ka teisi, seetõttu peavad tugevamad nõrgemaid abistama.

Grupis on võimalik positiivselt ära kasutada igaühe eripära, leides selliseid ülesandeid ja rolle, mis tõstavad esile ta tugevusi ja varjavad nõrkusi. Teiselt poolt on võimalik õppijatele pakkuda rolle, mida nad tavaliselt ei koge. Selline tegevus võib avada õppija rollipiire ja pakkuda uusi kogemusi oma „mina” avastamisel. Ühistegevuses õpivad õpilased aru saama, et inimesed on erinevad – võimed, oskused, suhtumine, töötempo jne ei ole võrdsed. Samas õpitakse erinevusi (näiteks rollide jaotamisel) positiivselt kasutama ning tööd väärtustama.

Lisaks õpetaja poolt ette määratud ülesannetele on õpilastele jäetud vabadus oma tegevust iseseisvalt planeerida ja teostada (see soodustab sisemist motivatsiooni nende tegevuste teostamisel). Tundide mitmekesistamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid ning õpiviise, võimalusel õppekäike ning õuesõpet.

ÕPITULEMUSED

1. klassi lõpetaja:

- töötab õpetaja juhendamisel, kasutades sobivaid materjale ja lihtsamaid töötlemisviise;
- hoiab korda ja puhtust ning järgib esmaseid ohutusnõudeid;
- oskab kasutada tööjuhendit ning tegutseda selle järgi üksi või koos teistega;
- leiab töö tegemiseks loovaid lahendusi;
- hindab ja tunnustab enda ja teiste tööd ning tunneb rõõmu oma tööst;
- katsetab julgelt oma mõtete ja ideede erinevaid visuaalseid väljendusi;
- leiab kujutatava kõige iseloomulikumad jooned, valib sobiva kujutusviisi olulisema esiletoomiseks;
- paneb tähele värvide koosmõju;
- kasutab erinevaid joonistamise, maalimise, pildistamise ja skulptuuri töövõtteid ning tehnikaid;

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Nii õpetuslikust kui kasvatuslikust aspektist on oluline hinnang tehtud tööle. Hindamiseks kasutatakse koos õpilastega koostatud hindamismudeleid. Õpetajapoolse suulise hinnangu juurde lisandub õpilase eneseanalüüs. Hindamine lähtub õppe-eesmärgist ja hindamiskriteeriumidest. Õpilane saab teha järeldusi selle kohta, mida ta oskab, mida on õppinud, ning hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi.

Hindame kavandamist ja planeerimist (originaalsus, iseseisvus, kavandatu rakendamise võimalikkus, materjalide ja töövahendite valiku otstarbekus, oskus põhjendada oma valikuid), tööprotsessi ehk praktilise töö käiku (iseseisvus töös, koostööoskus, materjalide ja vahendite kasutamise oskus, tööohutusnõuete täitmine), õpilase arengut (püüdlikkus, käeline ja vaimne areng), töö tulemust (kavandatu õnnestumine, eseme kasutuskõlblikkus, esteetilisus jne) ja töö esitlemise oskust.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	Muusikaõpetus
Koostaja(d):	Mai Rand
Klass:	1. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Muusika ainekava koostades on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- teadvustada ja tähtsustada ühislaulmise kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist rolli;
- rõhutada musitseerimise osatähtsust;
- julgustada ja toetada loomingulist eneseväljendust;
- teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga;
- rõhutada muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujundamisel, tunde- ja mõttemaailma arendamisel ning rikastamisel;
- lähtuda õppes õppija vajadustest ning tähtsustada integreeritud tegevusi.

ÕPPESISU

Muusika õppeaine koostisosad on:

- laulmine;
- pillimäng;
- muusikaline liikumine;
- omalooming;
- muusika kuulamine ja muusikalugu;
- muusikaline kirjaoskus;
- õppekäigud.

LÕIMING	
Muusikaõpetus on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondadega. Muusikaõpetus aitab kaasa väärtushoiakute kujundamisele ja maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamisele. Paljudes ainetes tutvutakse erinevate kultuuridega ning toetatakse kultuurilise ja sotsiaalse identiteedi kujunemist. Muusika kaudu saab hästi teadvustada kultuuridevahelist dialoogi.	
Eesti keel	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust, vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;
Matemaatika	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);
Inimeseõpetus	Vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;

Liikumisõpetus	Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, mootorikat, reageerimiskiirust ja koordineerimist.
Loodusõpetus	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Võõrkeeled	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust;

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Väärtustada oma ja teiste maade muusikat, teadvustada nüüdisaegset muusikakultuuri ja sündmusi
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Suuta ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades erinevaid olukordi, oma seisukohti esitada ja põhjendada
Enesemääratluspädevus	Suuta mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; analüüsida omavahelistes suhetes tekkivaid probleeme
Õpipädevus	Leida õppimiseks vajaminevat teavet; kavandada õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates õpiülesannetes
Suhtluspädevus	Kuulamis- ja suhtlemisoskus, koostöövalmidus ja koostööoskus. Teha koostööd erinevates olukordades (laulmine, pillimäng, improvisatsioon jne.) klassikollektiivis, arvestada inimeste erinevusi suhtlemisel
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Ettevõtlikkuspädevus	Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Digipädevus	Oskab leida laulude tekste googlest, kasutab You Tube'i, leiab erinevaid näiteid hääleliikide, muusikainstrumentide ja rahvaste muusika kohta.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.

	<p>Õpilast suunatakse: teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujundamisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi; arendama oskust seada endale eesmäärke; tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega.</p>
Keskkond ja jätkusuutlik areng	<p>Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.</p> <p>Õpilast suunatakse: aru saama loodusest kui terviksüsteemist ja inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikustest seostest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; suunatakse eelkõige looduses liikuma ja looduse helisid jälgima.</p>
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatusel tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.</p> <p>Õpilast suunatakse: kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist; suunatakse teadvustama kunstitegevuse emotsionaalset tasakaalustavat mõju olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi.</p>
Kultuuriline identiteet	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisaadi kujundajana ning kultuuride muutmist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.</p> <p>Õpilast suunatakse: osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); osalema/esinema laulupidudel, muusikaüritustel; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist. Tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes erinevates õppeainetes õpitule</p>
Teabekeskkond	<p>Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas</p>

	<p>omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: leidma vajalikku informatsiooni; valida sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest .mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet.</p>
<p>Tehnoloogia ja innovatsioon</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õpilast suunatakse: mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; kasutama IKT-d eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ning töö tõhustamiseks; mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes.</p>
<p>Tervis ja ohutus</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.</p> <p>Õpilast suunatakse: järgima ohutuse ja otstarbekuse printsiipe; jälgima tervise ja ohutuse nõudeid töö protsessis, pöörama tähelepanu erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule; leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteavet ja abiteenuseid vältima ohuolukordadesse sattumist; terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi.</p>
<p>Väärtused ja kõlblus</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluse piires.</p> <p>Õpilast suunatakse: teadvustama kultuuri rolli igapäeva elus; lugupidavalt suhtuma erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustama uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist; suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused;) tähtsustama noorte endi osalemist laulupidudel, muusikaüritustel, tunnustama väärtusi, kõlblisi norme ja viisakusreegleid.</p>

ÕPPETEGEVUS

I kooliastme õppetegevused on:

- ühehäälneline laulmine;
- meloodia laulmine käemärkide, astmetrepi ja noodipildi ning relatiivsete helikõrguste (astmete) järgi;
- Plokkflöödi algõpe;
- mänguoskuse omandamine keha- ja rütmipillidel;
- kuulatud muusikapalade iseloomustamine muusika oskussõnavara kasutades;
- muusikapala meeleolu väljendamine liikumise kaudu;
- esinemisjulguse ja -oskuse arendamine;
- muusika väljendusvahendite katsetamine erinevaid karaktereid kujutades;
- õppekäigud, kontserdil, teatris ja muuseumis käimine jne.

ÕPITULEMUSED

Laulmine

1. klassi lõpetaja:

- laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, selge diktsiooniga üksi ja rühmas;
- mõistab ja väljendab lauludes muusika sisu ja meeleolu;
- laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule;
- laulab peast kooliastme ühislaule: Kiiss “Mu koduke”, J. H. Hermann “Kevadel”.

Pillimäng

- kasutab keha-, ja rütmipille lihtsamates kaasmängudes;
- Tunneb plokkflöödil g, a ja h mänguvõtteid, oskab pillil mängida 1-2 lihtsamat pala.

Muusikaline liikumine

- marsib ja jookseb muusikarütmis.
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge: Sillamäng, Tore tädi, Kaks sammu sissepoole

Omalooming

- loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, ja rütmipillidel;
- kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

- on tutvunud karakterpalu kuulates muusika väljendusvahenditega (meloodia, rütm, tempo, dünaamika);
- eristab kuuldeliselt laulu ja pillimuusikat;
- iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit.

Muusikaline kirjaoskus

- mõistab allolevate helivältuste ja pauside tähendust, kasutab neid muusikalistes tegevustes;

- mõistab 2- ja 3-osalise taktimõõdu tähendust;
- tajub astmemudeleid erinevates kõrgpositsioonides;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: takt, taktimõõt, taktijoon, kordusmärk, noodijoonestik, noodipea, noodivars, helilooja, sõnade autor, muusikapala, salm, refrään, kaasmäng, eelmäng, vahemäng, vaikselt valjult (piano, forte).

Õppekäigud

- kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suuliselt.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Muusikaõpetuse hindamine ei sea kriteeriumiks lapse muusikalist kuulmist jt. sünnipäraseid eeldusi, vaid lähtub iga lapse arengust antud aines. Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulmist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust ja tunnist osavõttu.

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Hinnates kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ka ise oma tööle hinnangut andma. Õppetöö vältel tuuakse esile oskused ja teadmised, mis on hästi omandatud ja mille omandamiseks peab veel tööd tegema. Kokkuvõtvaid hinnanguid antakse 2x aastas, poolaasta lõpul.

KASUTATUD KIRJANDUS

A. Velli „Laulud ja mängud“ (2005), M.Pullerits „Koolimuusika kõnemängust pillimänguni“ (2004), Uued õpikud kirjastuselt „Koolibri“ I-III klass

Õppeaine nimetus:	Liikumisõpetus
Koostaja(d):	Uku Pärn
Klass:	1. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvisid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi. Liikumispädevuseni jõudmisel on oluline arvestada, et õpitulemused on seotud nii õppeprotsessiga kui ka -tulemusega, kusjuures teatud juhtudel peegeldab õpitulemus protsessi. Järgnevalt on toodud viie valdkonna kirjeldused:

LIIKUMISOSKUSED. Liikumisoskuste omandamine toimub nelja liikumisoskuste alarühma kaudu:

- **Edasilikumisoskused:** kõndimise-, jooksmise-, hüppamise-, ronimiseoskus, oskus liikuda rütmis- ja muusikas ja koostöös teistega. Ujumiseoskus.
- **Vahendil liikumisoskus:** oskus liikuda vahendil.
- **Vahendi käsitsemisoskused:** oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ja vahendiga.
- **Oskus kontrollida keha asendites ja liikumisel:** oskus säilitada tasakaalu asendis, liikumisel ja nende kombinatsioonides.

Liikumisoskuste valdkonnas tegeletakse kõikide oskustega kooliastme jooksul eesmärgiga, et õpilane omandab mitmekülgsed liikumisoskused. Liikumisoskuste õppimisel ja omandamisel seostatakse õpitavat selle kasutamisega väljaspool õppetundi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED. Õpilane omandab teadmised tervisega ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Tervisega seotud kehaliste võimete nagu aeroobne vastupidavus, jõud ja paindumus mõõtmine toimub kõikidel õpilastel vähemalt üks kord kooliastme jooksul. Selle peamine eesmärk on, et õpilased oleksid teadlikud enda tervisega seotud kehalistest võimetest ja see motiveeriks neid enda kehalisi võimeid arendama. Lisa eesmärgiks on saada regulaarset tagasisidet Eesti õpilaste tervisega seotud kehalistest võimetest. Tagasiside on individuaalne ja ei ole hinde panemise aluseks vaid teadlikkuse tõstmiseks kehalisest vormisolekust. Kehaliste võimete mõõtmise tulemusi analüüsitakse nii, et see tõstaks õpilase motivatsiooni enda arendamiseks ning toetaks objektiivselt enesehinnangut. Peetakse kinni individuaalse lähenemise põhimõttest ja jälgitakse tundlike isiklike teemade käsitlemisel konfidentsiaalsust ja inimlikkust.

Märgatakse õpilasi, kes mingil põhjusel ei ole teistega koos sooritusi valmis tegema ning sellise õpilasega suheldakse, toetatakse ning talle antakse individuaalse sooritamise võimalusi, suunatakse teda arenema enesekindlamaks.

KEHALINE AKTIIVSUS. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne õppeprotsessis osaleja. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki liikumisõpetuse tegevusi teha või suurel intensiivsusel liikuda osalevad liikumisõpetuses nii, et nad on kaasatud tervislikule seisundile vastavalt. Tundi planeerides arvestatakse, et õpilaste kehalise aktiivsuse tase tunnis sõltub ka sellest, kas õpilane vajab haigusest taastumiseks aega. Koolis mõeldakse läbi, kuidas konfidentsiaalne terviseinfo, mida liikumisõpetuse õpetaja oma töö kavandamiseks võib vajada, õnnestuks läbi usaldusliku suhte kaudu õpetajani tuua. Õpetaja aitab usaldusliku suhte tekkimisele kaasa teavitades lapsevanemaid juba õppeperioodi alguses, millised on võimalikud õppeülesanded liikumisõpetuses tervisliku erivajadusega õpilastele.

LIIKUMINE JA KULTUUR. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgselt, sh väljaspool kooli keskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Läbivad eesmärgid on: ohutu liikumine ja isiklik hügieen, kogemused väljaspool kooli toimuvalt liikumis- või spordiürituselt osaleja või vabatahtlikuna, ausa mängu põhimõtete järgimine, loodusliikumine ja teadmised liikumis- ja sporditraditsioonidest. Õpetaja kujundab järjepidevalt enda eeskujuga väärtusi ja hoiakuid. Õpilase isiklike hügieeniga seotud harjumuste korrigeerimine toimub delikaatselt nii, et see ei riiva õpilase eneseväärikust. Üks osa liikumisega seotud kultuurist on suhtlemiskultuur. Liikumisõpetuse tundides on oluline olla tähelepanelik õpilaste omavahelise suhtlemiskultuuri suhtes. Õpetajal on oluline võtta aega ebasobiva käitumise positiivses suunas korrigeerimiseks.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL. Õpilane omandab teadmised ja oskused, kuidas hoida vaimset ja kehalist tasakaalu ja mõistab, et saab ise enda vaimset ja kehalist seisundit reguleerida. Liikumisõpetuse õpetajal on oluline mõista vaimse ja kehalise tasakaalu saavutamiseks sobilike harjutuste õpetamist ja koolis arendada liikumisõpetuse õpetajate vastavaid professionaalseid pädevusi.

ÕPPETEGEVUSED

Õppeprotsess on ülesehitatud selliselt, et võimaldab vastata küsimusele, milliste eesmärkide nimel tegevused toimuvad ja kuidas on need seotud elukestva liikumisharrastusega. Õpilase eneseanalüüs on õppeprotsessi loomulik osa. Õpilane koostab lühikese eneseanalüüsi läbivalt õppeprotsessi jooksul, kuid põhjalikuma eneseanalüüsi vähemalt kord õppeaasta jooksul.

Liikumisõpetuse ainekava lahutamatu osa on õppeprotsessi kirjeldus, mis toob välja nii kasutatavad mõisted, õppeprotsessi korralduslikud alused, õpetaja tegevuse põhimõtted ja õppesisu näited.

Õpetaja juhhib õppeprotsessi nii, et õpilane on motiveeritud liikuma ning mõistab selle seost tervisega ja enda vastutust tervise hoidmisel.

Liikumisõpetus on kohustuslik õppeaine põhikooli kõikides kooliastmetes. Taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti.

Nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestades, et taotletavad õpitulemused ja õppe- ja kasvatusesmärgid on saavutatavad.

LÕIMING	
Eesti keel	Liikumisalased mõisted ja terminoloogia, selle kasutamine suulise ja kirjaliku eneseväljendusvahendina.
Matemaatika	Matemaatiliste mõistete ja oskuste seostamine liikumisega.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Lõiming toetab endale liikumis- ja spordivahendite loomist.
Inimeseõpetus	Liikumistegevused toetavad mõistmist sotsiaalainete teemadest rõhuasetusega liikumisega seotud minapildi ja enesehinnangu kujunemisel, tervisliku eluviiside komponentidel, stressi ja pinget

	ennetamise ja maandamise võimalustel, inimese liikumisharrastusega seotud huvidel ja liikumise olulisusel nii füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele.
Kunstiõpetus ja muusikaõpetus	Liikumine kui kunst. Liikumise ja muusika üksteist toetavad seosed: liikumine muusikas, liikumise loomine vastavalt muusikale.
Loodusõpetus	Liikumise seos erinevate loodusainete teemade ja mõistetega. Rõhuasetused on toitumise ja liikumise seosel, inimese tugi- ja liikumiselundkonnal ja liikumise mõjul tugi- ja liikumiselundkonnale.
Võõrkeeled	Suhtlemine võõrkeeles liikumistegevuse käigus; liikumisalane võõrkeelne terminoloogia; võõrkeelsete infoallikate kasutamine liikumisalase info otsimiseks.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja liikumine ja sport kultuuri osana; loodusliikumine; kokkupuude teiste kultuuride ja nende liikumistavadega; liikumisega seotud tunniväline tegevus; liikumise- ja kultuuritraditsioonid paikkonnas ja ühiskonnas; liikumise seostamine erinevate kultuurinähtustega (teater, muusika, film jne);
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja koostöö teiste inimestega erinevates situatsioonides; enda tervise eest vastutuse võtmine; arvestamine teiste inimeste erisustega; kogemuste ja sotsiaalsete oskuste seostamine isikliku arengu ja võimaluste laienemisega tööturul;
Enesemääratluspädevus	enda tugevate ja nõrkade külgede teadvustamine; suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma liikumisharjumisi ja võimekust; tahe analüüsida enda liikumistegevust ja tulemust, ning ennast liikuva inimesena; eneseanalüüs lisaks õppeaine spetsiifilisele keskendub ka inimesele kui tervikule - mida sain teada endast kui inimesest tänu liikumisele;
Õpipädevus	õppimise eesmärgistamine ja tähenduse loomine; erinevate õpistrateegiate kasutamine enda oskuste arendamiseks ja liikumisharjumuse kujundamiseks; liikumisalane loovtöö;
Suhtluspädevus	koostööle suunatud ülesanded ja tegevused, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist; paaris- ja rühmategevused ühtsete eesmärkide saavutamiseks; erinevad rollid rühmas;
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja kehaliste võimete ja kehalise aktiivsuse mõõtmine ja analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse mõõtmiseks, soorituse parandamiseks ja analüüsiks, sh seoste loomine ja järelduste tegemine.
Ettevõtlikkuspädevus	uute ideede loomine ja ellu viimine; liikumisega seotud projekti tegevused, sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne;

Digipädevus	riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused.
--------------------	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	õppeaine toetab õpilase teadlikkust liikumisega seotud kutsevalikutest ja tervise hoidmise tähtsust igas eluvaldkonnas;
Keskkond ja jätkusuutlik areng	õppeaine toetab keskkonnateadliku inimese kujunemist erinevate tegevuste kaudu nii sise- kui ka väliskeskkonnas, sh looduskeskkonnas;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	õppeaine toetab õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks koostöiste ja ettevõtlikkust toetavate ülesannete kaudu, traditsioone toetavate ja vaba aja ning kooli keskkonda seostavate liikumisürituste kaudu;
Kultuuriline identiteet	õppeaine toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab liikumist kultuuri osana, sh teab omakultuuri traditsioone (nt tantsupidu); omab teadmisi kultuuride muutumisest ajaloo vältel (nt muutused nais- ja meessoos spordialades; traditsiooniliste spordialade muutumine jne).
Teabekeskond	õpilane suudab kriitiliselt analüüsida liikumisega seotud infot;
Tehnoloogia ja innovatsioon	õpilane kasutab tehnoloogiaid eesmärgipäraselt (nt objektiivse info saamine video või kehalist aktiivsust mõõtvate rakenduste vahendusel);
Tervis ja ohutus	liikumisõpetuse valdkondade õpitulemused toetavad õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks;
Väärtused ja kõlblus	õppeaine toetab ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete kujunemist läbivald õppeprotsessi jooksul reeglite, ohutuse ja ausa mängu põhimõtete järgimise ja õpetaja eeskuju kaudu.

ÕPIKESKKOND

Liikumisõpetusetunnid korraldatakse:

- sise- ja õuekeskkonnas;
- sisekeskkonnas viiakse tunnid läbi ruumides, mis võimaldavad saavutada ainekavas toodud õpitulemusi. Nendeks on võimalik, ujula, aula, klassiruumid või muud ruumid, mis on kohandatud vastavaks tegevuseks;
- õuekeskkond toetab õpitulemusteni jõudmist ja liikumisõpetuses omandatud oskuste kasutamist ja arendamist pakkudes mitmekesiseid liikumisvõimalusi erinevatele vanuserühmadele;
- nii, et õpilastel on võimalus kasutada rõivistuid ning pesemisruume.

ÕPITULEMUSED

LIIKUMISOSKUSED

I kooliastme lõpuks õpilane:

- kasutab edasiliikumisoskuseid harjutustes ja liikumismängudes erinevates keskkondades, rütmi ja muusika saatel, tantsulistest liikumistest, koostöös paarilise- ja rühmaga;
- oskab liikuda tuttavas keskkonnas määrates asukohta ja suunda;
- oskab liikuda vahendil harjutustes ja liikumismängudes;
- arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;
- oskab käsitseda vahendit harjutustes ja liikumismängudeks;
- arvestab kaaslastega liikumismängudes ja harjutuste sooritamisel;
- oskab hoida tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;
- kirjeldab enda liikumisoskuseid;
- oskab ujuda, sealhulgas sukelduda, vee pinnal hõljuda, rinnuli ja selili asendis kokku 200 meetrit edasi liikuda;
- hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutusalasid oskusi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

- oskab mõõta õpetaja juhendamisel kehalisi võimeid.

KEHALINE AKTIIVSUS

- teab, kui palju peab kehaliselt aktiivne laps igapäevaselt liikuma;
- oskab sooritada taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;
- oskab märgata abi vajamist ja kutsuda abi.

LIKUMINE JA KULTUUR

- oskab kirjeldada kogemust, mille ta on saanud väljaspool kooli toimuval liikumisüritusel osalejana või vaatlejana;
- teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid;
- oskab nimetada Eesti sportlasi ja liikumisüritusi;
- teab ja järgib isiklikku hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- oskab valida sobiliku riietuse liikumiseks erinevates keskkondades;
- teab, milliseid võimalusi pakub liikumiseks looduskeskkond;
- kirjeldab liikumise ja kultuuri seoseid isikliku kogemuse põhjal.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

- oskab sooritada vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel.

HINDAMINE

Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Kokkuvõtval hindamisel lähtutakse riikliku õppekava üldosas hindamise kohta sätestatust ja selle alusel koostatud kooli hindamisjuhendist. Erinevatele osapooltele on perioodi alguses selge, millise õpitud poole, milliste õpiülesannetega liigutakse.

Hindamiskriteeriumid on seotud õpitudustega, s.t hindamise kaudu antakse tagasisidet õppeprotsessi jooksul omandatud teadmiste, oskuste, protsessi ja selle tulemusel toimunud arengu kohta. Arengu all mõeldakse õppeprotsessi tulemusel toimunud muutusi.

Õpitudusteni jõudmiseks ja nende tagasisidestamiseks on piisavalt aega. Õppimise süvendamiseks kasutatakse õppeprotsessi jooksul lisaks õpetajapoolsele hindamisele ka enese hindamist. Üks osa kooliastme kokkuvõtvast hindamisest on õpilase eneseanalüüs.

Õppeaine nimetus:	Draamaõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk
Klass:	1. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

DRAAMAÕPETUSE KONTSEPTSIOON

„Kooliharidus peaks võimalikult palju aitama emotsionaalselt värvipimedatel lastel saada nägijaks, sest see on võimalik. Meid kõiki peaks huvitama, millise sisemise tundeilma ja moraalsed tõekspidamised kool oma õpilastes kujundab, sest ühel hetkel väljuvad noored sellest kontrollitud institutsioonist ning neist saavad meie kõigi naabrid, äripartnerid, tööandjad, töötajad, kliendid, hooldajad, kaasreisijad või meie laste elukaaslased. Emotsionaalse intelligentsuse osised on lisaks empaatilisusele muuseas enesekontroll, innukus, püsivus ja oskus ennast motiveerida“ (Hein 2014: 27). Draamaõppe süstemaatilisus ja loovus aitavad vaieldamatult kaasa nii emotsionaalse kui ka sotsiaalse intelligentsuse arengule, seega tervikliku ja õnneliku inimese loomisele. Mida varem sellega alustada, seda parem.

Draamaõpetuses õppimine:

- toetab hariduslike erivajadustega õpilast;
- soodustab koostööd;
- aitab süüvida inimkogemuste probleemidesse;
- arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- arendab empaatiavõimet ja aitab end teistega samastada;
- toetab esinemisjulgest ja avatust
- kasvatab vastutustunnet
- aitab kaasa tekstist arusaamisele ja tekstiloomele
- arendab nii kehalist kui suulist eneseväljendusoskust

Eelnev nimekiri mitte ainult ei loo kasvulava tulevase täisväärtusliku inimese arenguks, vaid toetab igakülgset teiste ainete õppimist ja õpetamist.

Õpe toimub kõikidel klassidel kord nädalas ja tagasisidestatakse jooksvalt igas tunnis ning kokkuvõtavad hinnangud tulevad kord poolaastas. Esimene poolaasta peadib etüüdidega kooli sünnipäevaks ja jõuluetüüdidega, teine poolaasta kevadise ühise etenduste päevaga, mil draamaõppe läbinud klassid oma lavastusi esitlevad. Eesmärk ei ole lavastuse valmimine iseenesest, vaid kindlasti protsess ise ja selle käigus toimuv avastamine ja avanemine.

Draamakursuse alustamine seisneb eneseavastamises ja grupiloomes. On väga oluline leida grupidünaamika ja luua ühtne energia, et üldse midagi saaks sündida. Edasi süvenetakse juba lavastuse loomesse.

ÕPPESISU

Esimene poolaasta

Algatmes on esimene poolaasta mänguline ja koosneb erinevatest liikumis- ja sõnamängudest (improvisatsioonilised etüüdid, mängud ja harjutused, jutu vestmine, muinasjutud, lood elust enesest, uudised, kuulamisülesanded, töö ja mäng tekstidega, kui võimalik, siis teatrikülastus ja selle analüüs). Esimesel poolaastal avastatakse eelkõige iseennast ja gruppi. Poolaasta väljundiks on jõuludeks jõuluetüüdid.

Teine poolaasta

Hakatakse keskenduma enam tekstile ja valmistuma konkreetseks lavastuseks. Iga klassiga töötatakse näidendiga, millest saab ühtlasi ka teise poolaasta väljund.

HINDAMINE

Esimese poolaasta hinnang

Oskad kaasõpilasi kuulata ja nende eripäradega arvestada. Suhtud ülesande täitmisesse pühendumusega, pead kinni kokkulepetest. Osaled aktiivselt koostegevustes. Tunned rõõmu liikumisest ja loovast eneseväljendusest. Panustad esinemisse vastutustundega.

Teise poolaasta hinnang

Oled tähelepanelik vaataja ja kuulaja. Oled julge oma arvamuse avaldamises. Tunnustad ja abistad teisi, oskad hinnata enese ja kaaslaste töö tulemusi. Tahad ennast selgelt ja arusaadavalt väljendada. Suudad keskenduda ülesannete täitmisele. Oled rühmatöös aktiivne. Näed ja hindad enda rolli loodavas näidendis.

2. KLASSI ÜLDÕPETUSE SELGITUS

Tartu Raatuse Koolis on 1.-3. klasside õppetöö korraldatud üldõpetuse põhimõtteid järgides. Tunniplaanis pole eraldi õppeaineid: eesti keel, matemaatika, loodusõpetus (PRÕK). Nimetatud õppeaineid koondab üldnimetus üldõpetus. Üldõpetus õpetab lapsi varakult seoseid looma, et tekiks terviklikum maailmapilt. Teemakeskse õppe juures peetakse silmas ka aine mahtu, aine-ja ainevaldkonna pädevusi ja eesmärke, üldpädevusi. Õppeained, mis üldõpetusest välja jäid (muusika, loovaine, liikumisõpetus, võõrkeel, draama), on võimalusel siiski õpetajate koostöö tulemusel lõimitud käsitluses oleva teemaga. Õppeainete lõimingud võivad tuleneda ka sellest, milliseid õppeaineid klassiõpetaja ise õpetab.

- Üldõppe eesmärke toetavad Mauruse kirjastuse õppevara töökavad (avaneb [siit](#)).
- Esimese klassi metateemad on: **Taimed** (avaneb [siit](#)), **Loomad** (avaneb [siit](#)) ja **Tervislik toitumine** (avaneb [siit](#)).

Üldõpetuslikud teemad 2. klassis:

- Taimeriik
- Loomariik
- Inimene
- Ilm
- Tervislik eluviis
- Aastaajad
- Tähtpäevad

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK eesti keel)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	7 tundi nädalas, 245 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Eesti keele õpetus taotleb, et õpilane:

- õpib mõtestatult lugema ja kirjutama oma loomevõime ja eluliste vajaduste kohaseid eri liiki tekste;
- õpib koolis ja koolivälises suulises suhtluses selgelt väljenduma;
- arendab oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust, omandab (esmase) õigekirjaoskuse;
- huvitub raamatutest ning loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
- analüüsib tekste ja oma tegevust õpetaja juhiste kohaselt;
- austab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja tahab õigesti kõnelda ja kirjutada;
- õpib hankima teavet teatmeteostest, lasteajakirjadest ning lihtsamatest sõnaraamatutest;
- õpib kasutama veebimaterjale.

Algklassilapse tahteline tähelepanu on vähepüsiv ning vajab tahtmatule tähelepanule ümberlülitumiseks huvi toetust. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivõppe meetodeid (arutelu, ajurünnak, rollimäng, struktureeritud tegevus, rühma- ja paaristegevus jt) kus laps saab õppimise käigus olla aktiivne osaline ja omandab teadmisi ja oskusi suhteliselt kergemini ja kiiremini.

ÕPPESISU

Terviklikkus:

Kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine on omavahel seotud, kas:

- tunni teema;
- lugemispala;
- situatsiooni kaudu.

Grammatikateema/õigekirjaküsimus tuleneb, kas:

- tekstist;
- lapse enda kirjutisest;
- situatsioonist.

Teadlikkus

Suunatakse lapsi oma keelekasutust jälgima, analüüsima, parandama:

- Kuidas ma kuulan, räägin, loen, kirjutatan?
- Mis mul tuleb hästi välja, mis halvemini?
- Mida ma peaksin veel õppima?
- Kes mind õpetada saab/ oskab?
- Kuidas ma ise ennast aidata saan?

Suunatakse last oma/sõbra kirjalikku tööd kontrollima (üksi ja koos kaaslastega) ning parandama, et tekiks keeletunnetus ja harjumus mõelda oma töö õigsuse üle. Harjutatakse õpilasi ise leidma (üksi või kaaslasega) õigeid lahendusi. Analüüsitakse üheskoos konstruktiivselt oma ja teiste keelekasutust.

Kommunikatiivsus

- Püütakse igale keelelisele tegevusele leida mingi konkreetne otstarve ja auditoorium.
- Kasutatakse võimalikult palju suhtlemisel põhinevaid tegevusi.
- Kuulatakse kedagi mingil konkreetsel põhjusel.
- Räägitakse kellelegi millestki mingil põhjusel.
- Kirjutatakse erinevaid tekste erinevale lugejaskonnale.
- Lastakse õpilastel õppetöö käigus omavahel suhelda – arutleda, analüüsida, otsida/ leida õigeid vastuseid, mingit infot jne.

Suuline keelekasutus

Kuulamine

- Helide, häälte ja häälikute eristamine (asukoht ja järjekord sõnas), hääliku pikkuse eristamine, põhirõhk täishääliku pikkusel.
- Õpetaja ja kaaslase kuulamine ning suulise juhendi järgi toimimine. Õpetaja ja kaaslase ettelugemise kuulamine. Kuuldu ja nähtu kommenteerimine.

Kõnelemine

- Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Häälduse harjutamine, hääle tugevuse kohandamine olukorrale.
- Töö lähedase tähendusega sõnaga, sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine.
- Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel.
- Lihtlauseliste küsimuste moodustamine, küsimuste esitamine ja neile vastamine.
- Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.
- Jutustamine kuulatu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria, etteantud teema põhjal; aheljutustamine.
- Esemete, nähtuste, tegelaste jms võrdlemine, ühe-kahe tunnuse alusel rühmitamine.
- Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus.
- Tuttava luuletuse, dialoogi peast esitamine.

Lugemine

- Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus.
- Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine.
- Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo, oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse). Lugemistehniliselt raskete sõnade ja sõnaühendite lugema õppimine.

- Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemine tahvlilt ja vihikust.
- Jutustava ja kirjeldava teksti ning teabeteksti (õpilaspäevik, kutse, õnnitlus, saatekava, tööjuhend, raamatu sisukord) lugemine.
- Sõna, lause, teksti sisu mõistmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, üksiksõnade jm alusel. Loole lõpu mõtlemine. Tegelaste iseloomustamine. Küsimustele vastamine, millele vastus on tekstis otsesõnu kirjas.
- Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid), skeemide, kaartide lugemine õppekirjanduses, nende tähenduse tabamine.
- Luuletuste ilmekas (mõtestatud) lugemine. Riimuvate sõnade leidmine õpetaja abiga.
- Tekstiliikide eristamine: jutt, muinasjutt, luuletus, mõistatus.
- Kirjandustekstid: liisusalm, muinasjutt, mõistatus, luuletus, piltjutt, vanasõna, jutustus, näidend.
- Loetud raamatu autori, kunstniku (illustraatori), tegelaste nimetamine, loetust jutustamine. Loetule emotsionaalse hinnangu andmine (lõbus, tõsine, igav jne).
- Huvipakkuva raamatu leidmine kooli või kodukoha raamatukogust täiskasvanu abiga.

Kirjutamine

Kirjatehnika

- Kirja eelharjutused. Kirjutamine pliiatsi ja tintenpeniga, joonistähete kirjutamine. Õige pliiatsihoid ja kirjutamisasend istudes ja seistes (tahvli juures). Väikeste ja suurte kirjatähete tähekujude kinnistamine. Tähtede seostamine.
- Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine näidise järgi, töö puhtus, käekirja loetavus. Teksti ärakiri tahvlilt, õpikust.

Kirjalik tekstiloome

- Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitlus (kujundamine näidise järgi).
- Jutu kirjutamine pildi täiendusena (pildi allkiri, kahekõne jms). Jutule lõpu kirjutamine.
- Loovjutu kirjutamine (pildi, pildiseeria, küsimuste järgi).

Õigekeelsus

- Häälilik, sõna, lause, tekst. Tähed ja tähestik, võõrtähete vaatlus. Häälilike häälimine ja märkimine kirjas. Sõna ja lause kirjutamine.
- Täis- ja kaashäälilid. Täishäälikuühendi tundmine. Täishääliku pikkuse eristamine ja õigekiri, kaashääliku pikkusega tutvumine. Sulghäälilik (k, p, t) omasõnade alguses. I ja j ning h sõna alguses.
- Suur algustäht lause alguses, inimese-, looma- ja kohanimedes.
- Liitsõna tundmine ja moodustamine.
- Sõnade lõpu õigekiri – *d* ja *-vad* (mitmus) ning *-b* (tegasõna 3. pööre) õigekirjaga tutvumine.
- Jutustava (väit-), küsi- ja hüüdlause tundmine. Lause lõpumärgid. Koma lauses (teksti vaatlus).
- Suunamisel oma kirjutusvea parandamine.
- Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).

ÕPPETEGEVUS

I Poolaasta. Suuline keelekasutus

- Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ja arutelu osalemine.
- Jutustamine iseendaga seotud sündmustest ja nende põhjal saadud kogemustest.
- Teksti põhjal küsimuste koostamine ning neile vastuste leidmine.
- Tööjuhendi lugemine, juhendi mõistmine.
- Luuletuse ilmekas esitamine.
- Pildi, pildiseeria ja märksõnade järgi jutustamine.

Lugemine

- Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine ja mõistmine.
- Tutvumine õpikuga (õpiku ülesehitus).
- Luuletuse; ilukirjandusliku, teabe- ja tarbeteksti lugemine ja loetu mõistmine.
- Töö sõnavaraga (loetu mõistmiseks, silmaringi avardamiseks).
- Vanasõnad ja kõnekäänud.

- Erinevate lastekirjanike looming.

Kirjutamine

- Kirjatähed.
- Häälik ja täht.
- Täis- ja kaashäälikud ning nende pikkused.
- Tähestik ning tähestikuline järjekord.
- Täis- ja kaashäälikuühend.
- *K*, *p* või *t* eesti omasõnade alguses.
- Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses.
- Sulghäälik *s*-i ja *h* kõrval.
- Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, õnnitus.
- Suur algustäht lause alguses ja nimeses.
- Lauselõpumärk.
- *H* sõna alguses.
- Sama- ja vastandtähtendusega sõnad.
- Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).
- Sõnadest ja lausetest jutu moodustamine.

Digivahendite kasutamine

- Vajaliku info leidmine veebimaterjale kasutades.
- Erinevate keskkondade (Padlet, Wordart jne) kasutamine.
- Õppemängude (Kahoot, LearningApps jne) kasutamine.

II Poolaasta. Suuline keelekasutus

- Õpetaja ja kaaslaste kuulamine ja arutelu osalemine.
- Jutustamine iseendaga seotud sündmustest ja nende põhjal saadud kogemustest.
- Teksti põhjal küsimuste koostamine ning neile vastuste leidmine.
- Tööjuhendi lugemine, juhendi mõistmine.
- Küsisõnade *kes?*, *mis?*, *missugune?* *kellega?*, *millega?* *kellela?*, *milleta?*, *kellesse?*, *millesse?* abil küsimuste esitamine.
- Küsimustele täislausega vastamine.

Lugemine

- Õpetaja ja kaaslaste ettelugemise kuulamine.
- Luuletuse; ilukirjandusliku, teabe- ja tarbeteksti lugemine.
- Töö sõnavaraga (loetu mõistmiseks, silmaringi avardamiseks).
- Vanasõnad, mõistatused ja kõnekäänud.
- Osalistega lugemine.
- Erinevate lastekirjanike looming.

Kirjutamine

- Tegusõna pöördelõpud.
- *Ma*, *sa*, *ta*, *me*, *te*, *nad* õigekiri.
- Omadussõnad.
- Liitsõnade moodustamine.
- Silbitamine ja poolitamine.
- *I* ja *j* õigekiri.
- Sidesõnad, koma kasutamine lauses.
- Loovjutu kirjutamine.
- Kirja kirjutamine näidise järgi, ümbriku vormistamine.
- Etteütlemise järgi sõnade ja lausete kirjutamine (15–20 sõna lihtlausetena).

Digivahendite kasutamine

- Vajaliku info leidmine veebimaterjale kasutades.
- Erinevate keskkondade (Padlet, Wordart jne) kasutamine.
- Õppemängude (Kahoot, LearningApps jne) kasutamine.

LÕIMING

Algõpetuses kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, ainetevaheline ehk interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe põhimõtetest, mida toetab ainetevaheline lõiming. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.

Eesti keel ja kirjandus

Eesti keele tundides arendatakse suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust, õpitakse lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendatakse kirjandustekste lugedes oma sõnavara ning avardatakse maailmapilti; õpitakse kirjutama eri tüüpi tekste (sh arvamust, tööjuhendit), kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; õpitakse koostama ning vormistama uurimistöid, kasutama allikaid ja viitama neile; harjutakse kasutama eri liiki sõna- ning käsiraamatuid

Matemaatika

Eesti keele tundides arendatav lugemisoskus soodustab matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.

Loodusained

Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane õpib õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad väärtustada ja tundma õppida loodust.

Loovaine

Illustratsioonide vaatluse soodustab kunstialaste väljendusvahendite eripära mõistmist.

Muusikaõpetus

Kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest.

Liikumisõpetus

Eesti keele tundides õpitav sõnavara toetab õpilase tervisekasvatust ning aitab ainealaste mõistete omandamist kehalise kasvatus tundides. Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakateid ja esitlusi koostades kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

ÜLDPÄDEVUSED

Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused (väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatikapädevus, ettevõtlikkuspädevus) rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Loetava ilukirjanduse ja aimetekstide alusel kujunevad õpilases esteetilis-emotsionaalsed ja kultuurilised väärtused. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Emakeele õpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Emakeele tundides kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütlemata, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetiliselt ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.
Enesemääratluspädevus	Enesemääratluspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetavad erinevad lugemispalad kui ka õpilase igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide üle arutlemine. Enesemääratluse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning emakeele oskuse rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Õpipädevus	Eesti keele õppimine arendab olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erineva teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, mitmesuguste tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.
Suhtluspädevus	Õpilane suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust. Arendades igapäevaselt sõnavara, esitletakse ja kirjeldatakse loovtöid, tutvustatakse ning põhjendatakse oma seisukohti.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilase osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Digipädevus	Õpilane suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.
--------------------	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ettevõtlikkus ja	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatus tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPITULEMUSED

Suuline keelekasutus

2. klassi lõpetaja:

- kuulab õpetajat ja kaaslast, osaleb arutelus;
- jutustab iseendaga seotud sündmustest ja nende põhjal saadud kogemustest;
- loeb ja mõistab tööjuhendit;
- koostab teksti põhjal küsimusi;
- vastab küsimustele täislausetega;
- esitab ilmekalt luuletuse;
- jutustab pildi, pildiseeria ja märksõnade järgi.

Lugemine

- loeb luuletust; ilukirjanduslikku, teabe- ja tarbeteksti;
- loeb osalistega;
- kuulab kaaslase ja õpetaja ettelugemist;
- mõistab loetut ja kuuldut eakohasel tasemel;
- kasutab õpitud sõnavara;
- on tuttav erinevate lastekirjanike loominguga.

Kirjutamine

- kirjutab kirjatähti õigete tähekujuudega;
- eristab häälikut ja tähte;
- tunneb täis- ja kaashäälikuid ning eristab nende pikkusi;
- tunneb tähestikku ning tähestikulist järjekorda;
- tunneb täis- ja kaashäälikuühendit;
- kirjutab *k, p* või *t* eesti omasõnade algusesse;
- kirjutab sulghääliku *s-i* ja *h* kõrvale;
- kirjutab suure algustähe lause alguses ja nimedes;
- lõpetab lause õige lauselõpumärgiga;
- moodustab liitsõnu;
- kirjutab tarbeteksti näidise järgi: kutse, õnnitlus;
- kirjutab näidise järgi kirja ja vormistab ümbriku;
- kirjutab loovjutukese.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

- Vainola, K., Sildre, E. Lugemik. Eesti keele õpik 2. klassile. 1. osa. Kirjastus Maurus, 2016.
Vainola, K., Sildre, E. Lugemik. Eesti keele õpik 2. klassile. 2. osa. Kirjastus Maurus, 2016.
Vainola, K., Sildre, E. Lugemiku töövihik 2. klassile. 1. osa. Kirjastus Maurus, 2016.
Vainola, K., Sildre, E. Lugemiku töövihik 2. klassile. 2. osa. Kirjastus Maurus, 2016.
Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-2/>

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK matemaatika)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	4 tundi nädalas, 140 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Üldõpetuse matemaatika alused:

- Õpetada kirjutama, lugema ja loendama arve 1000 piires ning mõistma naturaalarvude ehitust.
- Õpetada teostama aritmeetilisi tehteid suuliselt ja kirjalikult (liitmine- lahutamine 100 piires, korrutamise- jagamine 20 piires).
- Õpetada leidma avaldises puuduvat tehtekomponenti proovimise ning analüüsimise teel.
- Õpetada koostama, analüüsima ning lahendama ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid.
- Kujundada arusaamine ruumilistest, tasapinnalistest, lineaarsetest kujunditest ning õpetada joonestama geomeetrilisi kujundeid.
- Anda ülevaade ning praktiline kogemus pikkuse (km, cm, m, mm, dm), massi (g, kg), mahu (dl, l) ja raha (€, s) mõõtmistest.
- Õpetada mõistma aegruumilisi mõisteid ning nendevahelisi seoseid.
- Õpilased teevad tutvust osa ja terviku leidmise ülesannetega.

ÕPPESISU

1. poolaasta

- Arvud 0-100 (järjestamine, võrdlemine). Arvujärgud (ühelised, kümnelised).
- Arvutamine 20 piires üleminekuga ja 100 piires üleminekuta.
- Liitmis- ja lahutamistehte liikmed.
- Sirglõik (mõõtmine ja etteantud pikkusega joonestamine).
- Tasapinnalised kujundid (ristkülik, ruut, kolmnurk, ring).
- Ruumilised kujundid (silinder, koonus, kera, risttahukas, kuup, püramiid).
- Pikkusühikud (millimeeter, sentimeeter, detsimeeter, meeter, kilomeeter).
- Termomeeter.
- Massi- ja mahuühikud (gramm, kilogramm; liiter).
- Ajahühikud (tund, minut ja sekund; päev, nädal, kuu, aasta).
- Kell (hommikused ja õhtused kellaajad).
- Tekstülesanded.

2. poolaasta

- Arvud 0-1000 (järjestamine, võrdlemine). Arvujärgud (ühelised, kümnelised, sajalisel).
- Liitmine ja lahutamine 100 piires üleminekuga.
- Täiskümnete ja –sadade liitmine ja lahutamine 1000 piires.
- Täht arvu tähisena.
- Korrutamise seos liitmisega. Korrutamise seadus.
- Korrutamine ja jagamine arvudega 2, 3, 4 ja 5.
- Tutvumine arvude 6, 7, 8 ja 9 korrutamise ja jagamisega.
- Tehete järjekord avaldises.
- Tekstülesanded.

LÕIMING	
<p>Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õpetusega kahel moel. Ühelt poolt kujuneb õpilastel teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast ning lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi ümbritseva maailmaga. Peale selle on ainete lõimimise võimalused koostöös tehtavad õpilaste ühisprojektid, uurimistööd, õppekäigud ja muu ühistegevus.</p>	
Eesti keel ja kirjandus	Reeglite kasutamine, häälikute pikkus, funktsionaalne lugemine, tabelite ja diagrammide lugemine ning mõistmine, paberil orienteerumine.
Loodusained	Matemaatika annab vahendid looduse uurimiseks.
Loovaine	Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria). Võimaldab arendada tasapinnalist ja ruumilist mõtlemist.
Muusikaõpetus	Takt, taktimõõt, võrdlemine, loogika, joon, sümbolid, helipikkused, helikõrgused, laulu osad, võrdlus, loendamine, mälu.
Liikumisõpetus	Erinevate pikkuste ja aja tajumine ning mõõtmine, kujundid liikumisel.
Võõrkeeled	Matemaatikas kasutatakse rohkesti võõrkeelseid termineid, mille algkeelne tähendus tuleb õpilastele teadvustada.

ÜLDPÄDEVUSED	
<p>Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega. Algõpetuses kasutatakse erinevaid lõimingu võimalusi, et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe elementidest. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.</p>	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust.
Enesemääratluspädevus	Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.

Õpipädevus	Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, otstarbekate võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: oskus kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.
Suhtluspädevus	Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Matemaatikapädevus tähendab matemaatiliste mõistete ja seoste tundmist, suutlikkust kasutada matemaatikat temale omase keele, sümbolite ja meetoditega erinevate ülesannete modelleerimisel nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades. Matemaatikapädevus hõlmab üldist probleemi lahendamise oskust, mis sisaldab oskust probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideed analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida. Matemaatikapädevus tähendab loogilise arutlemise, põhjendamise ja tõestamise ning erinevate esitusviiside (sümbolite, valemite, graafikute, tabelite, diagrammide) mõistmise ja kasutamise oskust. Matemaatikapädevus hõlmab ka huvi matemaatika vastu, matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja personaalse tähenduse mõistmist.
Ettevõtlikkuspädevus	Selle pädevuse arendamine on matemaatikas kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.
Digipädevus	On kokku puutunud erinevate digitehnoloogia võimalustega õpetaja vahendusel.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas. Õpilane tutvub lihtsamate elukutsetega ennekõike oma pere tasandil.
Keskond ja jätkusuutlik areng	taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust igapäevaste kodu- ja koolielu näidete varal.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks (klassi, kooli - ja kooli tasandil).
Kultuuriline identiteet	taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust.
Teabekeskond	õpilane on kokku puutunud erinevate teabekeskondadega.
Tehnoloogia ja innovatsioon	erinevate loovust ergutavate tööülesannete varal.
Tervis ja ohutus	taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele;
Väärtused ja kõlblus	taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli.

ÕPITULEMUSED

Arvutamine

2. klassi lõpetaja:

- loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb arve 0 – 1000;
- nimetab arvule eelneva või järgneva arvu;
- selgitab arv võrduse ja võrratuse erinevat tähendust;
- võrdleb mitme liitmis- või lahutamistehtega arvavaldiste väärtusi;
- nimetab kahe- ja kolmekohalises arvus järke (ühelised, kümnelised, sajalised); määrab nende arvu;
- esitab kahekohalist arvu üheliste ja kümneliste summana;
- esitab kolmekohalist arvu üheliste, kümneliste ja sajaliste summana;
- selgitab ja kasutab õigesti mõisteid *vähendada teatud arvu võrra, suurendada teatud arvu võrra*;
- nimetab liitmis- ja lahutamistehtede liikmeid (liidetav, summa) ja lahutamistehtede liikmeid (vähendatav, vähendaja, vahe);
- liidab ja lahutab peast 20 piires;
- arvutab enam kui kahe tehtega liitmis- ja lahutamisesandeid;
- liidab peast ühekohalist arvu ühe- ja kahekohalise arvuga 100 piires;
- lahutab peast kahekohalisest arvust ühekohalist arvu 100 piires;

- liidab ja lahutab peast täissadadega 1000 piires;
- selgitab korrutamist liitmise kaudu;
- korrutab arve 1 – 10 kahe, kolme, nelja ja viiega;
- selgitab jagamise tähendust, kontrollib jagamise õigsust korrutamise kaudu;
- leiab tähe arvvaartuse võrdustes proovimise või analoogia teel;
- täidab proovimise teel tabeli, milles esineb tähtavaldis;

Mõõtmine ja tekstülesanded

- kirjeldab pikkusühikut kilomeeter tuttavate suuruste kaudu, kasutab kilomeetri tähist km;
- selgitab helkuri kandmise olulisust lahendatud praktiliste ülesannete põhjal;
- hindab pikkust silma järgi (täismeetrites või täissentimeetrites);
- teisendab meetrid detsimeetriteks, detsimeetrid sentimeetriteks;
- kirjeldab massiühikuid kilogramm ja gramm tuttavate suuruste kaudu;
- võrdleb erinevate esemete masse;
- kirjeldab suurusi pool liitrit, veerand liitrit, kolmveerand liitrit tuttavate suuruste kaudu;
- kasutab ajaühikute lühendeid h, min, s;
- kirjeldab ajaühikuid pool, veerand ja kolmveerand tundi oma elus toimuvate sündmuste abil;
- nimetab täistundide arvu ööpäevas ja arvutab täistundidega;
- loeb kellaegu (kasutades ka sõnu veerand, pool, kolmveerand);
- tunneb kalendrit ja seostab seda oma elutegevuste ja sündmustega;
- kirjeldab termomeetri kasutust, loeb külma- ja soojakraade;
- arvutab nimega arvudega.
- lahendab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid õpitud arvutusoskuste piires,
- koostab ühetehtelisi tekstülesandeid igapäeva elu teemadel;
- lahendab õpetaja juhendamisel kahetehtelisi tekstülesandeid;
- hindab ülesande lahendamisel saadud tulemuse reaalsust.

Geomeetrilised kujundid

- mõõdab sentimeetrites, tähistab ja loeb lõigu pikkust ning ruudu, ristküliku ja kolmnurga külgede pikkusi;
- joonestab antud pikkusega lõigu;
- võrdleb sirglõikude pikkusi;
- eristab visuaalselt täisnurka teistest nurkadest;
- eristab nelinurkade hulgas ristkülikuid ja ruute; tähistab nende tippe, nimetab külgi ja nurki;
- tähistab kolmnurga tipud, nimetab selle küljed ja nurgad;
- eristab visuaalselt ringi ja ringjoont teineteisest;
- kasutab sirklit ringjoone joonestamiseks;
- näitab sirkliga joonestatud ringjoone keskpunkti asukohta;
- mõõdab ringjoone keskpunkti kauguse ringjoonel olevast punktist;
- kirjeldab kuubi tahke; loendab kuubi tippe, servi, tahke;
- kirjeldab risttahuka tahke, loendab risttahuka tippe, servi ja tahke;
- eristab kolmnurkset ja nelinurkset püramiidi põhja järgi;
- leiab piltidelt ja ümbritsevast kuubi, risttahuka, püramiidi, silindri, koonuse, kera.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe- ja kasvatuseesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes õpilase arengule. Õppimist toetav hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase

arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Piht, M., Piht, S., Sildre, E. Matemaatika tööraamat 2. klassile 1. osa. Kirjastus Maurus, 2016.

Piht, M., Piht, S., Sildre, E. Matemaatika tööraamat 2. klassile 2. osa. Kirjastus Maurus, 2016.

Lõhmus, T., Saks, M., Matemaatika 2. klassile 1. osa. Avita Kirjastus, Tallinn 2015.

Lõhmus, T., Saks, M., Matemaatika 2. klassile 2. osa. Avita Kirjastus, Tallinn 2015.

Piht, S. Matemaatika iseseisvad tööd 2. klassile. Avita Kirjastus, Tallinn 2013.

Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-2/>

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK loodusõpetus)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Organismid ja elupaigad

Erinevate elukeskkondade taimede ja loomadega ning nende peamiste eluvaldustega tutvumine õpetab mõistma organismide ja elukeskkonna seoseid ning märkama elurikkust ja kohastumusi.

Inimene

Teema loob aluse inimese kui loodusteaduste uurimisobjekti ja keskkonna seoste mõistmisele. Tutvutakse inimese tervist mõjutavate teguritega ning tervisliku eluviisi tähenduse ja tähtsusega.

Mõõtmine ja võrdlemine

Teema on oluline uurimuslikus õppes, luues aluse andmete korrektse kogumise, vormistamis- ja analüüsioskuste kujundamisele.

Ilm

Teema kujundab loodusvaatluste läbiviimise, andmete kogumise ja järelduste tegemise oskust. Teema näitab looduslike tingimuste otsest mõju inimtegevusele ja aitab seeläbi mõtestada inimese ja looduse seoseid.

ÕPPESISU

Taimeriik (Eestis kasvavad taimed)

- Maismaataimed. Taimede välisehitus. Puud. Põõsad. Marjapõõsad. Rohttaimed. Teraviljad. Lilled. Umbrohud. Kõõgiviljad.
- Veetaimed ja nende erinevus maismaataimedest. Kaldataimed. Põhjataimed. Ujulehtedega taimed ja ujuvad taimed.
- Toataimed.

Projekt „Taim“.

Loomariik (Eestis elavad loomad)

- Maismaaloomad. Loomade välisehitus. Loomade kasvamine ja toitumine.
- Metsloomad. Maod ja sisalikud. Kahepaiksed.
- Linnud. Veelinnud.
- Veeloomad ja nende erinevus maismaaloomadest.
- Kalad.
- Koduloomad.

Ilm

- Ilma tunnused. Õhutemperatuur ja selle mõõtmine. Pilvisus. Sademed. Tuul. Ilmastikunähtused.

Inimene

- Inimese välisehitus. Kere. Pea. Käsi. Jalg. Keha mõõtmised. Pikkuste võrdlemine ja mõõtmine.
- Toit ja toiduained. Kaalumine. Toidupakendid.
- Tervislik toitumine. Toidukorrad. Käitumine söögilauas.
- Pesemine. Puhkamine. Kehatemperatuuri mõõtmine.
- Inimese ja looduse seosed. Linnaelu ja maaelu erinevused.

Õppeaasta jooksul valmib õpilasel projekt „Loom“.

LÕIMING	
Algõpetuses kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetuses kasutatakse üldõpetuse elemente, mida toetab ainetevaheline lõiming. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.	
Eesti keel ja kirjandus	Uut liiki tekstide kasutamine ja mõistmine, terminid ja mõisted. Funktsionaalset lugemisuskust kujundab teabeallikate abil töötamine, mis rikastab õpilaste sõnavara. Oma töö esitlemine ja valikute põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendususkust.
Matemaatika	Loodusnähtuste seoste uurimisel rakendatakse matemaatilisi mudeleid
Loovaine	Kunstiõpetusega lõimumist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms. Ideede praktiline realiseerimine
Liikumisõpetus	praktiliste tegevuste ja ülesannete kaudu kinnistub terviseteadlik käitumine ning tervisliku toitumise ja sportliku eluviisi koostoimimise väärtustamine.

ÜLDPÄDEVUSED	
Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Elukeskkonda väärtustava hoiaku omaksvõtmine soodustab õpilase kujunemist aktiivseks vastutustundlikuks kodanikuks.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Keelekasutus, õpilaste ühised tegevused, praktilised tööd ja rühmatööd, ühiselt õpitakse järgima käitumisreegleid, teistega arvestama ja oma arvamust kaitsma.
Enesemääratluspädevus	Usk oma võimekusse ja enesekindlus loodusainete õppimisel; huvi loodusteaduste õppimise ja loodusteadusliku karjääri vastu; valmisolek tegelda loodusteaduslike küsimustega ja oskus

	rakendada loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi igapäevaelu probleemide lahendamisel.
Õpipädevus	Loodusobjektide uurimine, kirjeldamine ja vaatlemine.
Suhtluspädevus	Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu, arendades loovat ja kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel, tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoste uurimisel rakendatakse matemaatilisi mudeleid.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust.
Ettevõtlikkuspädevus	Uurimistöode tegemine, kus püstitatakse uusi probleeme (hüpoteese), mis veenvalt ära põhjendatakse või ümber lükatakse.
Digipädevus	Suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- võimaldatakse nii üksi- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd, õppekäigud, praktilised tööd), mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- kasutatakse õpiülesandeid, mis toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümbrus, looduskeskkond, muuseumid, näitused jne;
- toetab avar õppemetoodiline valik aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, projektõpe, õpimapi koostamine, praktilised ja uurimuslikud tööd (nt loodusobjektide ja protsesside vaatlemine, kirjeldamine ning järelduste tegemine), referaadi koostamine.

ÕPITULEMUSED

Organismid ja elupaigad

2. klassi lõpetaja:

- teab õpitud maismaaloomi ja -taimi, teab loomade ja taimedega seotud ohtusid ning looduslikke ohte;
- oskab rühmitada ja ära tunda kodukoha levinumaid taime- ja loomaliike;
- kasutab õppetekstides leiduvaid loodusteaduslikke mõisteid suulises ja kirjalikus kõnes;
- kirjeldab taimede ja loomade välisehitust, seostab selle elupaiga ja kasvukohaga ning toob näiteid nende tähtsusest looduses;
- oskab teha lihtsamaid loodusvaatlusi;
- teab, et organism hingab, toitub, kasvab, paljuneb;
- kirjeldab õpitud maismaaloomade välisehitust, toitumist ja kasvamist, seostab neid elupaigaga;
- eristab mets- ja koduloomi;
- teab, miks peetakse koduloomi, oskab nimetada nende vajadusi ja teab koduloomadega seotud ohtusid;

- oskab märgata ja kirjeldada koduloomade arengut;
- teab õpitud veetaimi ja -loomi;
- teab, et on olemas erinevad elupaigad, et erinevatel organismidel on erinevad nõuded elukeskkonnale;
- teab maismaa- ja veetaimede põhierinevusi;
- vaatleb taimi ja loomi erinevates elukeskkondades;
- suhtub hoolivalt elusolenditesse ja nende vajadustesse;
- väärtustab veetaimede ja -loomade mitmekesisust ja tähtsust looduses;
- suhtub vastutustundlikult koduloomadesse, ei jäta koduloomi hoolitsuseta;
- väärtustab uurimuslikku tegevust.

Inimene

- teab, näitab ja nimetab olulisi kehaosi;
- kirjeldab inimese välisehitust, kasutades mõõtmistulemusi;
- teab, et toituda tuleb võimalikult mitmekesiselt ning regulaarselt
- oskab järgida tervisliku toitumise põhimõtteid ning hügieeninõudeid;
- oskab leida toiduainete pakenditelt talle vajalikku teavet;
- teab, kuidas hoida oma tervist, silmi, hambaid;
- teab, kelle poole tervisemurega pöörduda;
- järgib hügieeninõudeid, hoolitseb keha puhtuse eest;
- oskab näha ohtu tundmatutes esemetes, eristada tervisele kasulikke ja kahjulikke tegevusi;
- teab, et inimesed elavad erinevates elukeskkondades;
- toob näiteid, kuidas inimene oma tegevusega muudab loodust;
- teab, et oma tegevuses tuleb teistega arvestada;
- tarbib vastutustundlikult, väldib enda ja teiste tervise kahjustamist ning toimib keskkonda hoidvalt;
- võrdleb inimeste elu maal ja linnas;
- väärtustab tervislikku eluviisi, tervislikku toitumist ja puhtust;
- väärtustab erinevaid huvisid ja harrastusi.

Mõõtmine ja võrdlemine

- teab, et mõõtmine on võrdlemine mõõtühikuga;
- viib läbi lihtsate vahenditega tehtavaid praktilisi töid, järgides juhendeid ja ohutusnõudeid;
- kaalub kehi, mõõdab temperatuuri ja pikkusi korrektselt, valides sobivaid mõõtmisvahendeid;
- mõistab mõõtmise vajalikkust, saab aru, et mõõtmine peab olema täpne.

Ilm

- teeb ilmavaatlusi, iseloomustab ilma;
- teeb ilmamate põhjal järeldusi ning riietub vastavalt;
- tunneb huvi uurimusliku tegevuse vastu.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe- ja kasvatusesmärkidest ning eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu).

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, poolaasta tunnistuse, arenguvestluste kaudu, Stuudiumist, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Kivit, L., Sildre, E. Loodusõpetuse tööraamat 2. klassile. Kirjastus Maurus, 2016.
Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-2/>

Õppeaine nimetus:	A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)
Koostaja(d):	Mai Torim, Mailis Meitsar, Maia-Eliisi Tagamaa, Aire Rillo, Tiina Hallik
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- omandab oskuse edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist.

ÕPPESISU

2. klassi saksa ja inglise keel jätkab esimesel aastal alustatud keeleõpet. Kõik võõrkeeltes käsitletavat teemasid haaravad aineüleseid läbivaid teemasid. Läbivad teema valdkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus. Mina ja teised.

I Poolaasta	Nimi, vanus, pereliikmed, sugulased, enese ja kaaslaste tutvustus, tervitamine, hüvasti jätmine. Välimus, kehaosad.
II Poolaasta	Riietus, riietuse kirjeldamine värvide järgi, nimetamine ja omadused (suur, väike, pikk, lühike jne), lemmiktegevused.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus.

Igapäevaelu. Õppimine ja töö.

I Poolaasta	Toitude nimetused. Igapäevane tegevus. Klassiruumis leiduva kirjeldamine (värvid, numbrid 1-12)
II Poolaasta	Lihtsad tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid. Koolipäev, sõbrad, õpetajad, õppeained, kooliruumid, õppevahendid, koolivaheajad.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus. Kodu ja lähikümbus.

I Poolaasta	Koduloomade ja metsloomade nimed.
II Poolaasta	Kodu eluruumide nimetamine. Aadress, maja, korter, aed, õu, hooned.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. Kodukoht Eesti

I Poolaasta	Eesti asukoht, keel, pealinn, sümboolid. Võõrkeelt kõnelevad maad.
II Poolaasta	Reisimine. Ilm

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus. Vaba aeg.

I Poolaasta	Mänguasjad. Lemmiktegevused.
II Poolaasta	Huvialad, mängud, sport, muusika, raamatud.

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD POOLAASTATE KAUPA:

I Poolaasta	Nimi, vanus, pereliikmed, sugulased, enese ja kaaslaste tutvustus, tervitamine, hüvasti jätmine. Välimus, kehaosad. Toitude nimetused. Igapäevane tegevus. Klassiruumis leiduva kirjeldamine (värvid, numbrid 1-12). Koduloomade ja metsloomade nimed. Eesti asukoht, keel, pealinn, sümbolid. Võõrkeelt kõnelevad maad. Mänguasjad. Lemmiktegevused.
II Poolaasta	Riietus, riietuse kirjeldamine värvide järgi, nimetamine ja omadused (suur, väike, pikk, lühike jne), lemmiktegevused. Lihtsad tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid. Koolipäev, sõbrad, õpetajad, õppeained, kooliruumid, õppevahendid, koolivaheajad. Kodu eluruumide nimetamine. Aadress, maja, korter, aed, õu, hooned. Reisimine. Ilm. Huvialad, mängud, sport, muusika, raamatud.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL
LAUSEÕPETUS	Sõnade järjekord lauses, kõrvallauses. Tähestik, õigekiri: suur ja väike algustäht (nimed, lause algus, I). Kirjavahemärgid (punkt, koma, küsi- ja hüüumärk).	Sõnade järjekord lauses, kõrvallauses. Tähestik, õigekiri: suur ja väike algustäht (nimed, lause algus, I). Kirjavahemärgid (punkt, koma, küsi- ja hüüumärk).
TEGUSÕNA	Tegusõnad (pööramine olevikus, modaalteigusõnad, käskiv kõneviis).	Tegusõnad (pööramine olevikus, modaalteigusõnad, käskiv kõneviis).
NIMISÕNA	Nimisõnade ainsus ja mitmus, nimisõna artikkel (umbmäärane ja määrav).	Nimisõnade ainsus ja mitmus, nimisõna artikkel (umbmäärane ja määrav).
OMADUSSÕNA	Lihtsamad omadussõnad.	Lihtsamad omadussõnad.
ASESÕNA	Isikuline ja omastav asesõna.	Isikuline ja omastav asesõna.
EESSÕNA	Kohta väljendavad eessõnad.	Kohta väljendavad eessõnad.
ARVSÕNA	Arvsõnad (põhi- ja järgarvud, kellaeg, kuupäev, aasta).	Arvsõnad (põhi- ja järgarvud, kellaeg, kuupäev, aasta)
KÜSISÕNA	Lihtsamate küsimuste moodustamine.	Lihtsamate küsimuste moodustamine.

LÕIMING

Eesti keel	Kõnelemine, kuulamine, teksti mõistmine ja hääldamise harjutamine. Enese ja kaaslaste tutvustus.
Matemaatika	Numbrid 1-12. Loetlemine.
Loodusõpetus	Loodusega seotud teemad, loomad, minu maa, aastaajad. Lemmikloomad. Aed. Inimese kehaosade laul.
Liikumisõpetus	Mängudes ja lauludes liikumine.
Loovaine	Piltide joonistamine vastavalt temaatikale, näiteks minu maa, maja, lemmikloom, mina ise, puuviljad, riidesemed. Värvide nimetused.
Muusikaõpetus	Laulude õppimine, kaasa laulmine.
Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus	Kodus laulude järelvaatamine, arvuti kasutamise algteadmised.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeelesõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeelesõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.

Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeled õppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

Õpilase mina on väga tugev motiveerija. Õpetuses saab selleks kasutada rollimänge, dramatiseeringuid, rütmi- ja liisusalme, sõnamänge. Oluline on mängulisus, suur kaal on salmidel ja lauludel. Kuulamine ja rääkimine on sellel etapil esmatahtsad. Omandatakse esmane sõnavara. Õpilasi õpetatakse aktiivselt kuulama, eristama üksikuid sõnu, sõnagruppe, lauseid ja seoseid nende vahel, aga ka hääletooni. Kuulamisoskuse kujundamine on vahetult seotud matkimisega ja järele rääkimisega.

Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpitud väljendeid ja lühilauseid kontekstis. Loetakse ja kirjutatakse enamasti seda, mis on suuliselt juba õpitud. Peamise õpistrateegiana kasutatakse õpitu kordamist ja seostamist. Tunnis juhatakse õpilasi töötama nii paaris kui ka rühmas.

Metoodiliste võtete valikul lähtutakse eakohasusest.

Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks:

- teatud sõnale või fraasile reageerimine (käetõstmine, püsti tõusmine, esemele või pildile osutamine);
- loetellu sobimatu sõna äratundmine;
- kuuldu põhjal pildi täiendamine;
- tähelepanelikku kuulamist nõudvate mängude mängimine (nt bingo);
- laulude ja luuletuste kuulamine ning nende põhjal ülesande täitmine (nt ridade järjestamine, riimuvate sõnade leidmine);
- dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine;
- dramatiseeringud;
- häälega lugemine;
- rääkimine pildi alusel;
- ärakirja tegemine ja mudeli järgi kirjutamine.

ÕPITULEMUSED

2. klassi lõpetaja:

- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest;
- kasutab õpitud väljendeid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli) kirjeldamiseks;
- reageerib adekvaatselt väga lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- suhtub positiivselt võõrkeele õppimisesse;
- kasutab esmaseid õpioskusi (kordamist, seostamist) võõrkeele õppimiseks;
- töötab õpetaja juhendamisel nii paaris kui ka rühmas;
- kasutab kestva olevikku käesoleva tegevuse nimetamiseks.

Kuulamine

- tunneb õpitava keele teiste hulgast ära;
- saab aru õpetaja antud korraldustest, tööjuhenditest, pöördumistest ja reageerib nendele adekvaatselt;
- saab aru lihtsatest, temale tuttavatest sõnadest, lühitekstidest ja lauludest;
- mõistab kuulatavat teksti kindla info saamiseks;
- mõistab kuulatavat teksti, et võrrelda kirjalikus loetus olemasolevat ning puuduvat;
- suudab kirjelduse järgi ära tunda pilte.

Lugemine

- saab aru kirjalikest lühitööjuhenditest;
- saab aru tuttava sõnavaraga lühitekstidest;
- leiab tekstist olulist;
- loeb õige intonatsiooni, rõhu ja rütmiga õpitud dialooge, luuletusi, laulukesi ja lühijutte.

Rääkimine

- teab, kuidas tervitada ja hüvasti jätta; ennast ja oma kaaslast tutvustada (nimi, vanus, elukoht); paluda ja tänada; soovida õnne sünnipäevaks;
- teab, kuidas öelda oma vanust ja numbreid 1-20, öelda oma ja küsida sõbra aadressi ja telefoninumbrit;
- tunneb päeva-aegu, nädalapäevi, kuude nimetusi ja kellaaega;
- suudab õpitud sõnavara piires rääkida kodust, perekonnast, sõbrast, oskustest, koolitarvetest; kõige eelneva kohta küsimusi esitada;
- vastab küsimustele õpitud temaatika piires.

Kirjutamine

- kirjutab enda ja oma lähimate kaaslaste nime;
- kirjutab eeskuju järgi küllakutset, õnnitlus- ja tänukaarti; lõpetada lauseid ja fraase;
- kirjutab aadressi ja täidab isikuandmeid nõudvat ankeeti (Steckbrief);
- teeb veatut ärakirja õpikust ja tahvlilt;
- kirjutab õigesti harjutuste, mõistatuste, ristsõnade jt. ülesannete lahendamiseks vajalikke sõnu.

Keeleoskuse hea tase 1. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
Inglise keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub suulise ja kirjaliku tagasiside vormis. 2. klassi õpilane saab võõrkeele aines tagasisidet oma tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks. Õpilasele

antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva õppeperioodi jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamis põhimõtted. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õpilane saab positiivse poolaasta hinde, kui sooritatud on kõik kokkulepitud hinnangulised ülesanded (tegemata võib jääda üks hinnanguline ülesanne). Kord poolaastas (kokku 2 korda) kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- võõrkeelealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

2. klassi õpilane on koostanud õppeaasta lõpuks õpimapi kogu aasta jooksul kogunenud õppematerjalist. Aasta jooksul antakse õpilasele võimalus anda enda arengule hinnang. Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Goethe Instituut „Nürnbergi soovitusel varajaseks keeleõppeks“; Goethe Instituut „*Deutsch mit Hans Hase im Kindergarten und Vorschule*“ Leitfaden;

Materjalipakk „*Deutsch mit Hans Hase in Kindergarten und Vorschule*“

<http://www.goethe.de/ins/ee/et/tal/lhr/ffl.html>

Karen Jamieson (2012) *First English Words*

Õppeaine nimetus:	Loovaine (PRÕK kunstõpetus ja tööõpetus)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Loovaine õpetus taotleb, et õpilane:

- saab võimaluse loovaks eneseväljendamiseks, mille käigus areneb kujutlusvõime ja loominguiline mõtlemine;
- õpib kasutama erinevaid mõtlemis- ja tegutsemisviise nii loometegevuses kui ka igapäevases elus;
- tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisel;
- õpib vaatlema, tundma ja hindama ümbritsevat esemelist keskkonda;
- proovib töötada erinevates kunstitehnikates, kasutab erinevaid materjale ja töövahendeid ning eksperimenteerib nendega;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- õpib leidma seoseid teiste eluvaldkondadega;
- oskab kasutada tööjuhendit ning tegutseda selle järgi üksi või koos teistega;
- järgib esmaseid ohutusnõudeid;
- oskab töötada iseseisvalt ja teha koostööd, väärtustab erinevaid lahendusi;

- hoiab puhtust kodus ja koolis, täidab isikliku hügieeni nõudeid;
- teab tervisliku toitumise vajalikkust;
- tunneb huvi ja hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest.

ÕPPESISU

Ainekava õppesisus on ära toodud teemade valdkonnad. Nendeks on: planeerimine, erinevad vahendid, materjalid ja nendega töötamine. Õpetaja valib õpitulemuse saavutamist toetava õppesisu ja meetodika.

Õpilane:

- õpib vaatlema, tundma ja hindama ümbritsevat esemelist keskkonda;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest;
- julgeb oma idee teostamiseks uusi võimalusi valida ja leiutada;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- kirjeldab, esitleb, põhjendab ning hindab oma ideid, valikuid ja valmistöid;
- kavandab lihtsamaid esemeid/tooteid.
- eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale;
- võrdleb materjalide üldisi omadusi;
- kasutab materjale säästlikult;
- oskab materjale ühendada ja kasutada;
- tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisest;
- tunneb ja kasutab mitmesuguseid materjale ja töövahendeid ning lihtsamaid töötlemisviise;
- tunneb ja kasutab visuaalse kompositsiooni baaselemente (joon, värv, vorm, ruum, rütm);
- kasutab erinevate kunstitehnikate materjale, töövõtteid ning -vahendeid (nt joonistamine, maalimine, trükkimine, kollaaži valmistamine, pildistamine, vormimine, voolimine jne);
- kujutamisel toob esile inimeste, esemete ja loodusobjektide peamised iseloomulikud tunnused;
- töötab ohutult ja arvestab ühiselt töötades kaaslastega;
- töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit;
- toob näiteid õpetusega seotud igapäevaelust;
- hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses, peab vajalikuks jäätmete sorteerimist;
- tegutseb säästliku tarbijana;
- arvestab töökoha korrashoiu reeglitega.

Õpetust on kasulik siduda igapäevase eluga, mille realiseerimise üheks võimaluseks on õppekäikude korraldamine meistrite ja kunstnike ateljeedesse, ettevõtetesse ja muuseumidesse.

Töörõõmu saavutamiseks on vajalik tähelepanu pööramine ladusale töökorraldusele tunnis: materjalide ja töövahendite olemasolu, kord töölaudadel, eesmärgistatud tegevus ning õpilaste jaoks huvitav uudne praktiline väljund.

Tööprotsessis arenevad õpilasel sellised isiksuslikud omadused nagu kannatlikkus, tähelepanelikkus, täpsus, järjekindlus, soov raskusi ületada; rühmas töötades õpitakse teistega arvestama ning üksteist abistama.

Harjumuspärase suulise juhendamise kõrval peab harjutama õpilasi jälgima ja lugema jooniseid ning töötama kirjaliku juhendi järgi. Kirjaliku juhise järgi töötamine aitab õpilasel arendada funktsionaalset lugemisoskust. Tööjuhendiga töötamisel järgime printsiipi lihtsamalt keerulisemale. Esimeseks etapiks tööjuhendiga töötamisel on selle kasutamine abimaterjalina juhul, kui õpilasel tekivad töö kohta küsimused. Järgmiseks etapiks oleks tööjuhendit töövõtete kaupa koos õpilastega lugeda ning see koos läbi arutada veendumaks, et kõik sellest õigesti aru said.

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Õpilane teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhiseist ning töötab suulise ja kirjaliku (tööjuhendi) juhendamise abil, oskab oma tegevusi kirjeldada

Matemaatika	Õpilane kasutab mõõtmisvahendeid, loendab ja võrdleb detaile ja esemeid, koostab ja kasutab töös jooniseid, määratleb ja võrdleb materjalide kulu ning mahtu.
Loodusõpetus	Õpilane tunneb ja kasutab õigesti ning säästlikult erinevaid materjale, teab olmeprügi käitlemise põhimõtteid
Inimeseõpetus	Õpilane planeerib ja kavandab oma tööd ja aega, kohaldab õpitud praktilise tegevusega, tunneb tervisliku toitumise põhitõdesid, oskab arvestada töötamisel vajalikke ohutusnõudeid, lähtub täiskasvanute ja kaaslastega suheldes üldtunnustatud käitumisharjumistest.
Liikumisõpetus	Õpilane kasutab töötamisel õigeid võtteid, hindab kehalist aktiivsust.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Loovust arendavad tegevused ja projektid õpetavad arvestama arvamuste ja ideede paljusust. Ühised arutelud ning töö ja selle tulemuse analüüsimine aitavad õpilasel kujundada ja põhjendada oma arvamusi, tunda töördõmu ning vastutust alustatu lõpule viia.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse.
Enesemääratluspädevus	Olulisel kohal on avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Eset valmistades kogetakse arendamise tsüklit idee leidmisest kuni valmis tööni. Aineprojektid ja teemapäevad võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu.
Õpipädevus	Õpitakse nägema seoseid erinevate teadmistega ning kogetakse õpitu vajalikkust praktikas. Töö korraldamine õpetaja abiga alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida. Teavet kogudes areneb õpilase funktsionaalne kirjaoskus ning täieneb tema sõnavara. Oma tööd esitledes ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi ning areneb väljendusoskus. Tööülesannete ning projektide tarvis materjali ja teabe otsimine ning uurimine aitab kaasa võõrkeelte omandamisele.

Suhtluspädevus	Ühised ülesanded ja projektid võimaldavad õppida teisi arvestama, vajaduse korral teisi aidata ning kogeda koos töötamise eeliseid. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Õpilane kasutab oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus.
Ettevõtlikkuspädevus	Olulisel kohal on avatus loominguliste ideede ja originaalsetele vaatenurkadele. Eset valmistades kogetakse arendamise tsüklit idee leidmisest kuni valmis tööni. Aineprojektid ja teemapäevad võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu.
Digipädevus	Õpilane kasutab IKT vahendeid loovuse arendamisel.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise ja tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ning hoiakute omandamisel.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Need teemad hõlmavad mitmekülgseid oskusi, nagu info leidmine muusika ja kunsti kohta, helilise ja visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahendid, keskkonna visuaalne ning heliline kujundamine.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Loovainetes julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning ideesid katsetama ja ellu viima.
Kultuuriline identiteet	Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas.
Teabekeskond	Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite, inseneride ja käsitöötajate loominguga.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Loovaines kasutatakse praktiliste loovtegevuste kaudu erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi võimalusi, toetades pidevalt muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ning töökeskkonnas toime tuleva inimese kujunemist.
Tervis ja ohutus	Loovaines teadvustatakse kunstidega tegelemise emotsionaalselt tasakaalustavat mõju. Kujutatavas kunstis kasutatakse materjale, töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.

Väärtused ja kõlblus	Õppesisus ja -tegevustes tutvutakse kohaliku, Eesti ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, pärandkultuuri arenemist tänapäevases globaliseerivas maailmas.
-----------------------------	---

ÕPPETEGEVUS

Praktiline tegevus moodustab põhilise osa õppetunnist. Tehakse individuaalseid töid, rühmatöid või viiakse läbi projekte. On võimalik kujundada koostegutsemise rõõmu ja meie-tunnet, iga õppija arenemist nii oskuses teistega arvestada ja teisi abistada kui ka ennast kollektiivis kehtestada.

Grupitöodes tuleb kõigil leida oma roll ning seda niimoodi täita, et kogu grupp oleks rahul ja samas ka ühelegi selle liikmele ülekohut ei tehtaks. Kui liigutakse ühise eesmärgi poole, soosib see abistavat käitumist – kellegi mahajäämine mõjutab ka teisi, seetõttu peavad tugevamad nõrgemaid abistama.

Grupis on võimalik positiivselt ära kasutada igaühe eripära, leides selliseid ülesandeid ja rolle, mis tõstavad esile ta tugevusi ja varjavad nõrkusi. Teiselt poolt on võimalik õppijatele pakkuda rolle, mida nad tavaliselt ei koge. Selline tegevus võib avada õppija rollipiire ja pakkuda uusi kogemusi oma „mina” avastamisel. Ühistegevuses õpivad õpilased aru saama, et inimesed on erinevad – võimed, oskused, suhtumine, töötempo jne ei ole võrdsed. Samas õpitakse erinevusi (näiteks rollide jaotamisel) positiivselt kasutama ning tööd väärtustama.

Lisaks õpetaja poolt ette määratud ülesannetele on õpilastele jäetud vabadus oma tegevust iseseisvalt planeerida ja teostada (see soodustab sisemist motivatsiooni nende tegevuste teostamisel). Tundide mitmekesistamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid ning õpiviise, võimalusel õppekäike ning õuesõpet.

ÕPITULEMUSED

2. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu kunstis mängulisest ja loovast tegutsemisest ning katsetab julgelt oma mõtete ja ideede erinevaid visuaalseid väljendusi;
- kavandab lihtsamaid esemeid/tooteid;
- oskab materjale ühendada ja kasutada;
- tegutseb iseseisvalt ja teeb koostööd, arvestades kaaslastega;
- leiab kujutatava kõige iseloomulikumad jooned, valib sobiva kujutusviisi;
- kasutab erinevaid joonistamise, maalimise, skulptuuri töövõtteid ning tehnikaid;
- töötab õpetaja suulise juhendamise järgi ning kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit;
- käib kunstimuuseumides ja näitustel ning arutleb kunsti üle, kasutades õpitud ainemõisteid;
- seostab vormi otstarbega ning väärtustab keskkonnateadlikke kasutamise põhimõtteid;
- kirjeldab visuaalse kultuuri näiteid;
- arutleb ohutuse vajalikkuse ja töökoha korrashoiu üle;
- kasutab materjale säästlikult ja käsitleb kasutatavaid töövahendeid õigesti ning ohutult;
- hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses ning peab vajalikuks sortida jäätmeid;
- selgitab isikliku hügieeni vajalikkust ja hoolitseb oma välimuse ning rõivaste eest;
- järgib viisakusreegleid.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Nii õpetuslikust kui kasvatuslikust aspektist on oluline hinnang tehtud tööle. Hindamiseks kasutatakse koos õpilastega koostatud hindamismudeleid. Õpetajapoolse suulise hinnangu juurde lisandub õpilase eneseanalüüs. Hindamine lähtub õppe-eesmärgist ja hindamiskriteeriumidest. Õpilane saab teha järeldusi selle kohta, mida ta oskab, mida on õppinud, ning hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi.

Hindame kavandamist ja planeerimist (originaalsus, iseseisvus, kavandatu rakendamise võimalikkus, materjalide ja töövahendite valiku otstarbekus, oskus põhjendada oma valikuid), tööprotsessi ehk praktilise töö käiku (iseseisvus töös, koostööoskus, materjalide ja vahendite kasutamise oskus, tööohutusnõuete täitmine), õpilase arengut (püüdlikkus, käeline ja vaimne areng), töö tulemust (kavandatu õnnestumine, eseme kasutuskõlblikkus, esteetilisus jne) ja töö esitlemise oskust.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuumiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töodelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	Muusikaõpetus
Koostaja(d):	Mai Rand
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Muusika ainekava koostades on lähtunud järgmistest põhimõtetest:

- teadvustada ja tähtsustada ühislaulmise kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist rolli;
- rõhutada musitseerimise osatähtsust;
- julgustada ja toetada loominguulist eneseväljendust;
- teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga;
- rõhutada muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetilise väärtushinnangute kujundamisel, tunde- ja mõttemaailma arendamisel ning rikastamisel;
- lähtuda õppes õppija vajadustest ning tähtsustada integreeritud tegevusi.

ÕPPESISU

Muusika õppeaine koostisosad on:

- laulmine;
- pillimäng;
- muusikaline liikumine;
- omalooming;
- muusika kuulamine ja muusikalugu;
- muusikaline kirjaoskus;
- õppekäigud.

LÕIMING	
Muusikaõpetus on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondadega. Muusikaõpetus aitab kaasa väärtushoiakute kujundamisele ja maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamisele. Paljudes ainetes tutvutakse erinevate kultuuridega ning toetatakse kultuurilise ja sotsiaalse identiteedi kujunemist. Muusika kaudu saab hästi teadvustada kultuuridevahelist dialoogi.	
Eesti keel	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust, vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;
Matemaatika	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi

Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);
Inimeseõpetus	Vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;
Liikumisõpetus	Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, mootorikat, reageerimiskiirust ja koordineerimist.
Loodusõpetus	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Võõrkeeled	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust;

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Väärtustada oma ja teiste maade muusikat, teadvustada nüüdisaegset muusikakultuuri ja sündmusi
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Suuta ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades erinevaid olukordi, oma seisukohti esitada ja põhjendada
Enesemääratluspädevus	Suuta mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; analüüsida omavahelistes suhetes tekkivaid probleeme
Õpipädevus	Leida õppimiseks vajaminevat teavet; kavandada õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitud erinevates õpiülesannetes
Suhtluspädevus	Kuulamis- ja suhtlemisoskus, koostöövalmidus ja koostööoskus. Teha koostööd erinevates olukordades (laulmine, pillimäng, improvisatsioon jne.) klassikollektiivis, arvestada inimeste erinevusi suhtlemisel
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Ettevõtlikkuspädevus	Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Digipädevus	Oskab leida laulude tekste googlest, kasutab You Tube'i, leiab erinevaid näiteid hääleliikide, muusikainstrumentide ja rahvaste muusika kohta.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	<p>Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.</p> <p>Õpilast suunatakse: teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujundamisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi; arendama oskust seada endale eesmärged; tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega.</p>
Keskkond ja jätkusuutlik areng	<p>Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.</p> <p>Õpilast suunatakse: aru saama loodusest kui tervikustemist ja inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikustest seostest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; suunatakse eelkõige looduses liikuma ja looduse helisid jälgima.</p>
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.</p> <p>Õpilast suunatakse: kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist; suunatakse teadvustama kunstitegevuse emotsionaalset tasakaalustavat mõju olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklike seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi.</p>
Kultuuriline identiteet	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutmist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.</p> <p>Õpilast suunatakse: osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); osalema/esinema laulupidudel, muusikaüritustel; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist. Tundma</p>

	<p>õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes erinevates õppeainetes õpitule</p>
Teabekeskond	<p>Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: leidma vajalikku informatsiooni; valida sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet.</p>
Tehnoloogia ja innovatsioon	<p>Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õpilast suunatakse: mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; kasutama IKT-d eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ning töö tõhustamiseks; mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes.</p>
Tervis ja ohutus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Õpilast suunatakse: järgima ohutuse ja otstarbekuse printsiipe; jälgima tervise ja ohutuse nõudeid töö protsessis, pöörama tähelepanu erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule; leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteadet ja abiteenuseid vältima ohuolukordadesse sattumist; terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi.</p>
Väärtused ja kõlblus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluse piires. Õpilast suunatakse: teadvustama kultuuri rolli igapäeva elus; lugupidavalt suhtuma erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustama uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist; suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused,</p>

	muuseumid, kontserdid, etendused;) tähtsustama noorte endi osalemist laulupidudel, muusikaüritustel, tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid.
--	--

ÕPPETEGEVUS

I kooliastme õppetegevused on:

- ühehäälnelise laulmine;
- meloodia laulmine käemärkide, astmetrepi ja noodipildi ning relatiivsete helikõrguste (astmete) järgi;
- Plokkflöödi algõpe;
- mänguoskuse omandamine keha- ja rütmipillidel;
- kuulatud muusikapalade iseloomustamine muusika oskussõnavara kasutades;
- muusikapala meeleolu väljendamine liikumise kaudu;
- esinemisjulguse ja -oskuse arendamine;
- muusika väljendusvahendite katsetamine erinevaid karaktereid kujutades;
- õppekäigud, kontserdil, teatris ja muuseumis käimine jne.

ÕPITULEMUSED

Laulmine

2.klassi lõpetaja:

- laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas;
- mõistab ja väljendab lauludes laulude sisu ja meeleolu;
- laulab meloodiat käemärkide, astmetrepi järgi ning kasutab astmeid JO, LE, MI, SO, RA, JO¹;
- laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
- laulab peast kooliastme ühislaule: "Lapsed tuppa", "Tiliseb aisakell", "Eesti hümn"

Pillimäng

- kasutab keha-, rütmi- ja olemasolevaid pille lihtsamates kaasmängudes või ostinaatodes;
- väljendab pillimängus muusika meeleolu.
- Tunneb plokkflöödil g, a, f, e ja h mänguvõtteid, oskab pillil mängida 3 lihtsat pala.

Muusikaline liikumine

- tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge: "Kui sul tuju hea", "Lapaduu", "Ringmängulaul", "Kaera-Jaan".

Omalooming

- loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, rütmi- ja olemasolevatel pillidel;
- kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.

Muusika kuulamine ja muusikalugu.

- on tutvunud karakterpalu kuulates muusikaväljenditega (meloodia, rütm ja muusikapala ülesehitus);
- kirjeldab ning iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit.

Muusikaline kirjaoskus.

- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes;

- mõistab 2- ja 3-osalise taktimõõdu tähendust, oskab rütmid jaotada taktideks;
- õpib laulma astmemudeleid erinevates kõrguspositsioonides;
- mõistab JO-võtme tähendust;

- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja rakendab neid praktikas: astmetrepp, eeslaulja, rahvalaul, rahvatants, meloodia, tempo.

Õppekäigud

- kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suuliselt, võib joonistada pildi.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Muusikaõpetuse hindamine ei sea kriteeriumiks lapse muusikalist kuulmist jt. sünnipäraseid eeldusi, vaid lähtub iga lapse arengust antud aines. Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulmist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust ja tunnist osavõttu.

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Hinnates kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ka ise oma tööle hinnangut andma. Õppetöö vältel tuuakse esile oskused ja teadmised, mis on hästi omandatud ja mille omandamiseks peab veel tööd tegema. Kokkuvõtvaid hinnanguid antakse 2x aastas, poolaasta lõpul.

KASUTATUD KIRJANDUS

A. Velli „Laulud ja mängud“ (2005), M.Pullerits „Koolimuusika kõnemängust pillimänguni“ (2004), Uued õpikud kirjastuselt „Koolibri“ I-III klass

Õppeaine nimetus:	Liikumisõpetus
Koostaja(d):	Uku Pärn, Algõpetuse õppetool
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huviseid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi. Liikumispädevuseni jõudmisel on oluline arvestada, et õpitulemused on seotud nii õppeprotsessiga kui ka -tulemusega, kusjuures teatud juhtudel peegeldab õpitulemus protsessi. Järgnevalt on toodud viie valdkonna kirjeldused:

LIIKUMISOSKUSED. Liikumisoskuste omandamine toimub nelja liikumisoskuste alarühma kaudu:

- **Edasiliikumisoskused:** kõndimise-, jooksmise-, hüppamise-, ronimiseoskus, oskus liikuda rütmis- ja muusikas ja koostöös teistega. Ujumiseoskus.
- **Vahendil liikumisoskus:** oskus liikuda vahendil.
- **Vahendi käsitemisoskused:** oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ja vahendiga.
- **Oskus kontrollida keha asendites ja liikumisel:** oskus säilitada tasakaalu asendis, liikumisel ja nende kombinatsioonides.

Liikumisoskuste valdkonnas tegeletakse kõikide oskustega kooliastme jooksul eesmärgiga, et õpilane omandab mitmekülgseid liikumisoskused. Liikumisoskuste õppimisel ja omandamisel seostatakse õpitavat selle kasutamisega väljaspool õppetundi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED. Õpilane omandab teadmised tervisega ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Tervisega seotud kehaliste võimete nagu aeroobne

vastupidavus, jõud ja paindumus mõõtmise toimub kõikidel õpilastel vähemalt üks kord kooliastme jooksul. Selle peamine eesmärk on, et õpilased oleksid teadlikud enda tervisega seotud kehalistest võimetest ja see motiveeriks neid enda kehalisi võimeid arendama. Lisa eesmärgiks on saada regulaarset tagasisidet Eesti õpilaste tervisega seotud kehalistest võimetest. Tagasiside on individuaalne ja ei ole hinde panemise aluseks vaid teadlikkuse tõstmiseks kehalisest vormisolekust. Kehaliste võimete mõõtmise tulemusi analüüsitakse nii, et see tõstaks õpilase motivatsiooni enda arendamiseks ning toetaks objektiivselt enesehinnangut. Peetakse kinni individuaalse lähenemise põhimõttest ja jälgitakse tundlike isiklike teemade käsitlemisel konfidentsiaalsust ja inimlikkust. Märgatakse õpilasi, kes mingil põhjusel ei ole teistega koos sooritusi valmis tegema ning sellise õpilasega suheldakse, toetatakse ning talle antakse individuaalse sooritamise võimalusi, suunatakse teda arenema enesekindlamaks.

KEHALINE AKTIIVSUS. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne õppeprotsessis osaleja. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki liikumisõpetuse tegevusi teha või suurel intensiivsusel liikuda osalevad liikumisõpetuses nii, et nad on kaasatud tervislikule seisundile vastavalt. Tundi planeerides arvestatakse, et õpilaste kehalise aktiivsuse tase tunnis sõltub ka sellest, kas õpilane vajab haigusest taastumiseks aega. Koolis mõeldakse läbi, kuidas konfidentsiaalne terviseinfo, mida liikumisõpetuse õpetaja oma töö kavandamiseks võib vajada, õnnestuks läbi usaldusliku suhte koduga õpetajani tuua. Õpetaja aitab usaldusliku suhte tekkimisele kaasa teavitades lapsevanemaid juba õppeperioodi alguses, millised on võimalikud õppeülesanded liikumisõpetuses tervisliku erivajadusega õpilastele.

LIIKUMINE JA KULTUUR. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool kooli keskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Läbivad eesmärgid on: ohutu liikumine ja isiklik hügieen, kogemused väljaspool kooli toimuvalt liikumis- või spordiürituselt osaleja või vabatahtlikuna, ausa mängu põhimõtete järgmine, loodusliikumine ja teadmised liikumis- ja sporditraditsioonidest. Õpetaja kujundab järjepidevalt enda eeskujuga väärtusi ja hoiakuid. Õpilase isiklike hügieeniga seotud harjumuste korrigeerimine toimub delikaatselt nii, et see ei riiva õpilase eneseväärikust. Üks osa liikumisega seotud kultuurist on suhtlemiskultuur. Liikumisõpetuse tundides on oluline olla tähelepanelik õpilaste omavahelise suhtlemiskultuuri suhtes. Õpetajal on oluline võtta aega ebasobiva käitumise positiivses suunas korrigeerimiseks.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL. Õpilane omandab teadmised ja oskused, kuidas hoida vaimset ja kehalist tasakaalu ja mõistab, et saab ise enda vaimset ja kehalist seisundit reguleerida. Liikumisõpetuse õpetajal on oluline mõista vaimse ja kehalise tasakaalu saavutamiseks sobilike harjutuste õpetamist ja koolis arendada liikumisõpetuse õpetajate vastavaid professionaalseid pädevusi.

ÕPPETEGEVUSED

Õppeprotsess on ülesehitatud selliselt, et võimaldab vastata küsimusele, milliste eesmärkide nimel tegevused toimuvad ja kuidas on need seotud elukestva liikumisharrastusega. Õpilase eneseanalüüs on õppeprotsessi loomulik osa. Õpilane koostab lühikese eneseanalüüsi läbivalt õppeprotsessi jooksul, kuid põhjalikuma eneseanalüüsi vähemalt kord õppeaasta jooksul.

Liikumisõpetuse ainekava lahutamatu osa on õppeprotsessi kirjeldus, mis toob välja nii kasutatavad mõisted, õppeprotsessi korralduslikud alused, õpetaja tegevuse põhimõtted ja õppesisu näited.

Õpetaja juhhib õppeprotsessi nii, et õpilane on motiveeritud liikuma ning mõistab selle seost tervisega ja enda vastutust tervise hoidmisel.

Liikumisõpetus on kohustuslik õppeaine põhikooli kõikides kooliastmetes. Taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti.

Nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestades, et taotletavad õpitulemused ja õppe- ja kasvatusesmärgid on saavutatavad.

LÕIMING	
Eesti keel	Liikumisalased mõisted ja terminoloogia, selle kasutamine suulise ja kirjaliku eneseväljendusvahendina.

Matemaatika	Matemaatiliste mõistete ja oskuste seostamine liikumisega.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Lõiming toetab endale liikumis- ja spordivahendite loomist.
Inimeseõpetus	Liikumistegevused toetavad mõistmist sotsiaalainete teemadest rõhuasetusega liikumisega seotud minapildi ja enesehinnangu kujunemisel, tervisliku eluviiside komponentidel, stressi ja pinge ennetamise ja maandamise võimalustel, inimese liikumisharrastusega seotud huvidel ja liikumise olulisusel nii füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele.
Kunstiõpetus ja muusikaõpetus	Liikumine kui kunst. Liikumise ja muusika üksteist toetavad seosed: liikumine muusikas, liikumise loomine vastavalt muusikale.
Loodusõpetus	Liikumise seos erinevate loodusainete teemade ja mõistetega. Rõhuasetused on toitumise ja liikumise seosel, inimese tugi- ja liikumiselundkonnal ja liikumise mõjul tugi- ja liikumiselundkonnale.
Võõrkeeled	Suhtlemine võõrkeeles liikumistegevuse käigus; liikumisalane võõrkeelne terminoloogia; võõrkeelsete infoallikate kasutamine liikumisalase info otsimiseks.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja liikumine ja sport kultuuri osana; loodusliikumine; kokkupuude teiste kultuuride ja nende liikumistavadega; liikumisega seotud tunniväline tegevus; liikumise- ja kultuuritraditsioonid paikkonnas ja ühiskonnas; liikumise seostamine erinevate kultuurinähtustega (teater, muusika, film jne);
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja koostöö teiste inimestega erinevates situatsioonides; enda tervise eest vastutuse võtmine; arvestamine teiste inimeste erisustega; kogemuste ja sotsiaalsete oskuste seostamine isikliku arengu ja võimaluste laienemisega tööturul;
Enesemääratluspädevus	enda tugevate ja nõrkade külgede teadvustamine; suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma liikumisharjumisi ja võimekust; tahe analüüsida enda liikumistegevust ja tulemust, ning ennast liikuva inimesena; eneseanalüüs lisaks õppeaine spetsiifilisele keskendub ka inimesele kui tervikule - mida sain teada endast kui inimesest tänu liikumisele;
Õpipädevus	õppimise eesmärgistamine ja tähenduse loomine; erinevate õpistrateegiate kasutamine enda oskuste arendamiseks ja liikumisharjumuse kujundamiseks; liikumisalane loovtöö;
Suhtluspädevus	koostööle suunatud ülesanded ja tegevused, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist; paaris- ja rühmategevused ühtsete eesmärkide saavutamiseks; erinevad rollid rühmas;
Matemaatika-, loodusteaduste	ja kehaliste võimete ja kehalise aktiivsuse mõõtmine ja analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise

tehnoloogiaalane pädevus	aktiivsuse mõõtmiseks, soorituse parandamiseks ja analüüsiks, sh seoste loomine ja järelduste tegemine.
Ettevõtlikkuspädevus	uute ideede loomine ja ellu viimine; liikumisega seotud projekti tegevused, sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne;
Digipädevus	riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	õppeaine toetab õpilase teadlikkust liikumisega seotud kutsevalikutest ja tervise hoidmise tähtsust igas eluvaldkonnas;
Keskkond ja jätkusuutlik areng	õppeaine toetab keskkonnateadliku inimese kujunemist erinevate tegevuste kaudu nii sise- kui ka väliskeskkonnas, sh looduskeskkonnas;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	õppeaine toetab õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks koostöiste ja ettevõtlikkust toetavate ülesannete kaudu, traditsioone toetavate ja vaba aja ning kooli keskkonda seostavate liikumisürituste kaudu;
Kultuuriline identiteet	õppeaine toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab liikumist kultuuri osana, sh teab omakultuuri traditsioone (nt tantsupidu); omab teadmisi kultuuride muutumisest ajaloo vältel (nt muutused nais- ja meessoos spordialades; traditsiooniliste spordialade muutumine jne).
Teabekeskond	õpilane suudab kriitiliselt analüüsida liikumisega seotud infot;
Tehnoloogia ja innovatsioon	õpilane kasutab tehnoloogiaid eesmärgipäraselt (nt objektiivse info saamine video või kehalist aktiivsust mõõtvate rakenduste vahendusel);
Tervis ja ohutus	liikumisõpetuse valdkondade õpitulemused toetavad õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks;
Väärtused ja kõlblus	õppeaine toetab ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete kujunemist läbivalt õppeprotsessi jooksul reeglite, ohutuse ja ausa mängu põhimõtete järgimise ja õpetaja eeskuju kaudu.

ÕPIKESKKOND

Liikumisõpetusetunnid korraldatakse:

- sise- ja õuekeskkonnas;
- sisekeskkonnas viiakse tunnid läbi ruumides, mis võimaldavad saavutada ainekavas toodud õpitulemusi. Nendeks on võimalik, ujula, aula, klassiruumid või muud ruumid, mis on kohandatud vastavaks tegevuseks;

- õuekeskkond toetab õpitulemusteni jõudmist ja liikumisõpetuses omandatud oskuste kasutamist ja arendamist pakkudes mitmekesiseid liikumisvõimalusi erinevatele vanuserühmadele;
- nii, et õpilastel on võimalus kasutada rõivistuid ning pesemisruume.

ÕPITULEMUSED

LIIKUMISOSKUSED

I kooliastme lõpuks õpilane:

- kasutab edasiliikumisoskuseid harjutustes ja liikumismängudes erinevates keskkondades, rütmi ja muusika saatel, tantsulistes liikumistes, koostöös paarilise- ja rühmaga;
- oskab liikuda tuttavas keskkonnas määrates asukohta ja suunda;
- oskab liikuda vahendil harjutustes ja liikumismängudes;
- arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;
- oskab käsitseda vahendit harjutustes ja liikumismängudeks;
- arvestab kaaslastega liikumismängudes ja harjutuste sooritamisel;
- oskab hoida tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;
- kirjeldab enda liikumisoskuseid;
- oskab ujuda, sealhulgas sukelduda, vee pinnal hõljuda, rinnuli ja selili asendis kokku 200 meetrit edasi liikuda;
- hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutusalaseid oskusi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

- oskab mõõta õpetaja juhendamisel kehalisi võimeid.

KEHALINE AKTIIVSUS

- teab, kui palju peab kehaliselt aktiivne laps igapäevaselt liikuma;
- oskab sooritada taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;
- oskab märgata abi vajamist ja kutsuda abi.

LIIKUMINE JA KULTUUR

- oskab kirjeldada kogemust, mille ta on saanud väljaspool kooli toimival liikumisüritusel osalejana või vaatlejana;
- teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid;
- oskab nimetada Eesti sportlasi ja liikumisüritusi;
- teab ja järgib isiklikku hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- oskab valida sobiliku riietuse liikumiseks erinevates keskkondades;
- teab, milliseid võimalusi pakub liikumiseks looduskeskkond;
- kirjeldab liikumise ja kultuuri seoseid isikliku kogemuse põhjal.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

- oskab sooritada vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel.

HINDAMINE

Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Kokkuvõtval hindamisel lähtutakse riikliku õppekava üldosas hindamise kohta sätestatust ja selle alusel koostatud kooli hindamisjuhendist. Erinevatele osapooltele on perioodi alguses selge, millise õpitulemuse poole, milliste õpiülesannetega liigutakse.

Hindamiskriteeriumid on seotud õpitulemustega, s.t hindamise kaudu antakse tagasisidet õppeprotsessi jooksul omandatud teadmiste, oskuste, protsessi ja selle tulemusel toimunud arengu kohta. Arengu all mõeldakse õppeprotsessi tulemusel toimunud muutusi.

Õpitulemusteni jõudmiseks ja nende tagasisidestamiseks on piisavalt aega. Õppimise süvendamiseks kasutatakse õppeprotsessi jooksul lisaks õpetajapoolsele hindamisele ka enese hindamist. Üks osa kooliastme kokkuvõtvast hindamisest on õpilase eneseanalüüs.

Õppeaine nimetus:	Draamaõpetus
--------------------------	---------------------

Koostaja(d):	Kadri Kosk
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

DRAAMAÕPETUSE KONTSEPTSIOON

„Kooliharidus peaks võimalikult palju aitama emotsionaalselt värvipimedatel lastel saada nägijaks, sest see on võimalik. Meid kõiki peaks huvitama, millise sisemise tundeilma ja moraalsed tõekspidamised kool oma õpilastes kujundab, sest ühel hetkel väljuvad noored sellest kontrollitud institutsioonist ning neist saavad meie kõigi naabrid, äripartnerid, tööandjad, töötajad, kliendid, hooldajad, kaasreisijad või meie laste elukaaslased. Emotsionaalse intelligentsuse osised on lisaks empaatilisusele muuseas enesekontroll, innukus, püsivus ja oskus ennast motiveerida“ (Hein 2014: 27). Draamaõppe süstemaatilisus ja loovus aitavad vaieldamatult kaasa nii emotsionaalse kui ka sotsiaalse intelligentsuse arengule, seega tervikliku ja õnneliku inimese loomisele. Mida varem sellega alustada, seda parem.

Draamaõpetuses õppimine:

- toetab hariduslike erivajadustega õpilast;
- soodustab koostööd;
- aitab süüvida inimkogemuste probleemidesse;
- arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- arendab empaatiavõimet ja aitab end teistega samastada;
- toetab esinemisjulgest ja avatust
- kasvatab vastutustunnet
- aitab kaasa tekstist arusaamisele ja tekstiloomele
- arendab nii kehalist kui suulist eneseväljendusoskust

Eelnev nimekiri mitte ainult ei loo kasvulava tulevase täisväärtusliku inimese arenguks, vaid toetab igakülgset teiste ainete õppimist ja õpetamist.

Õpe toimub kõikidel klassidel kord nädalas ja tagasisidestatakse jooksvalt igas tunnis ning kokkuvõtavad hinnangud tulevad kord poolaastas. Esimene poolaasta peadib etüüdidega kooli sünnipäevaks ja jõuluetüüdidega, teine poolaasta kevadise ühise etenduste päevaga, mil draamaõppe läbinud klassid oma lavastusi esitlevad. Eesmärk ei ole lavastuse valmimine iseenesest, vaid kindlasti protsess ise ja selle käigus toimuv avastamine ja avanemine.

Draamakursuse alustamine seisneb eneseavastamises ja grupiloomes. On väga oluline leida grupidünaamika ja luua ühtne energia, et üldse midagi saaks sündida. Edasi süvenetakse juba lavastuse loomesse.

ÕPPESISU

Esimene poolaasta

Algastmes on esimene poolaasta mänguline ja koosneb erinevatest liikumis- ja sõnamängudest (improvisatsioonilised etüüdid, mängud ja harjutused, jutu vestmine, muinasjutud, lood elust enesest, uudised, kuulamisülesanded, töö ja mäng tekstidega, kui võimalik, siis teatrikülastus ja selle analüüs). Esimesel poolaastal avastatakse eelkõige iseennast ja gruppi. Poolaasta väljundiks on jõuludeks jõuluetüüdid.

Teine poolaasta

Hakatakse keskenduma enam tekstile ja valmistuma konkreetseks lavastuseks. Iga klassiga töötatakse näidendiga, millest saab ühtlasi ka teise poolaasta väljund.

HINDAMINE

Esimese poolaasta hinnang

Oskad kaasõpilasi kuulata ja nende eripäradega arvestada. Suhtud ülesande täitmisesse pühendumusega, pead kinni kokkulepetest. Osaled aktiivselt koostegevustes. Tunned rõõmu liikumisest ja loovast eneseväljendusest. Panustad esinemisse vastutustundega.

Teise poolaasta hinnang

Oled tähelepanelik vaataja ja kuulaja. Oled julge oma arvamuse avaldamises. Tunnustad ja abistad teisi, oskad hinnata enese ja kaaslaste töö tulemusi. Tahad ennast selgelt ja arusaadavalt väljendada. Suudad keskenduda ülesannete täitmisele. Oled rühmatöös aktiivne. Näed ja hindad enda rolli loodavas näidendis.

Õppeaine nimetus:	Inimeseõpetus
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	2. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

- enesekohased ja sotsiaalsed oskused;
- füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;
- tervis ja tervislik eluviis;
- turvalisus ja riskikäitumise ennetamine;
- üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.

Inimeseõpetuse ainekava õpisisu on õppeprotsessis kirjelduses avatud kohustusliku ning süvendavate ja laiendavate teemade kaudu..

ÕPPESISU

1. poolaasta. Mina

- Mina.
- Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega
- Iga inimese väärtus
- Viisakas käitumine

Mina ja tervis

- Tervis
- Terve ja haige inimene
- Tervise eest hoolitsemine
- Ravimid
- Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport
- Abi saamise võimalused
- Esmaabi

Mina ja meie

- Kodu
- Koduarmastus
- Perekond
- Erinevad pered
- Vanavanemad ja teised sugulased

- Pereliikmete tegevus ja rollid
- Vanemate ja teiste inimeste töö
- Kodused tööd
- Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne
- Kodu traditsioonid
- Koduümbrus
- Naabrid ja naabruskond
- Võõras ümbrus ja võõraga kaasaminek
- Ohud kodus ja koduümbruses

2. poolaasta. Mina ja kodumaa

- Eesti – minu kodumaa
- Eesti teiste riikide seas
- Naaberrigid
- Kodukoht: küla, vald, linn, maakond
- Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid
- Rahvakalendri tähtpäevad
- Erinevate rahvaste tavad ja kombed
- Sallivus.

Mina: aeg ja asjad

- Aeg.
- Aja planeerimine
- Oma tegevuse kavandamine
- Täpsus, lubadused, vastutus ja ausus
- Minu oma, tema oma, meie oma
- Asja väärtus ja hind
- Asjade väärtus teiste väärtuste seas

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus.
Matemaatika	Ajaühikud, ajaühikute seosed, kell ja kalender, käibivad rahaühikud, rahaühikute seosed, arvnäitajate ja diagrammide lugemine, tõlgendamine, analüüsimine.
Loodusained	Inimene, inimese meeled ja avastamine, liikumine, ohutusnõuded, inimese välisehituse kirjeldus, inimene ja inimese elukeskkond, asjad ja materjalid, Eesti kaart– maakondade märkimine, õppekäik kodukohta, Euroopa Liidu kaart, kodukoha elurikkus ja maastikuline mitmekesisus, elu mitmekesisus maal, elukeskkond Eestis.
Võõrkeel	Mina ja teised, mina ja koduümbrus, kodukoht Eesti, igapäevaelu, õppimine ja töö, vaba aeg.
Loovaine	Laua katmine, kaunistamine ja koristamine, säästlik tarbimine, jäätmete sortimine, oma maakonna rahvuslikud mustrid ja motiivid, oma töö ning selle tulemuste analüüsimine ja hindamine, sobivad rõivad, isikupärased esemed.
Muusikaõpetus	Eneseväljendust toetav teemakohane töö, vastavateemalised laulud.

Liikumisõpetus	Kehaline aktiivsus, tervislik eluviis, kehaline vormisolek, kehalise aktiivsuse valik.
-----------------------	--

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Õpilane suudab hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalnormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega. Õpilane väärtustab loomingut ja kujundab ilumeelt, hindab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustab inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, teadvustab oma väärtushinnanguid.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Suutlikkus ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme; austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvaste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme.
Õpipädevus	Suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi.
Suhtluspädevus	Suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja

	mõõtmisvahendite abil ning teha tõendus põhiseid otsuseid; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt.
Ettevõtlikkuspädevus	Suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärgid, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske.
Digipädevus	Suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvast ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on tähtis alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimivate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid. Õpilane hakkab analüüsima oma võimeid, oskusi ja väärtusi ning seostama neid tulevase haridustee ja tööelu valikutega, koostades esmase karjääriplaani.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohalikkude kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse.

Kultuuriline identiteet	Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noortejms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.
Teabekeskond	Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.
Väärtused ja kõlblus	Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Õpetus inimeseõpetuses esimeses kooliastmes on sissejuhatus nii inimese- kui ka ühiskonnaõpetuse algtõdedesse, kusjuures rõhk on enese suhestamisel lähiümbrusega enesekohaste ja sotsiaalsete pädevuse kontekstis. Teemade valikul lähtutakse printsiibist, et liigutakse lähemalt kaugemale (kontsentiline teemakäsitlus).

Õppe korraldamisel on oluline eakohasus ning varem omandatu arvestamine ja sellega seostamine. Õpe on diferentseeritud, arvestades õpilaste eripära, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas. Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse eesmärkidest, arendades õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Õpe on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetav ja tähenduslik ning toetab arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitlus on võimalikult elulähedane. Õpetuses kasutatakse mitmekülgselt meetodikat, et õpilased saaksid õppes aktiivselt osaleda.

Inimeseõpetuses on metoodiliselt tähtsad kolm valdkonda, arvestades õpilase vanuseastet:

- avar metoodiline repertuaar, kasutades aktiivõppemeetodeid: mõistekaardid, vaatlus, loovtööd (nt plakatid, filmid, kollaažid jne), aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaritööd, juhtumianalüüs jne);
- individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
- õppe sidumine koolivälise eluga (nt õppekäik, kohtumised erinevate inimestega, vanemate kaasamine jne), õppemeetodi valik sõltub konkreetsest õpieesmärgist.

Õpilasi võib aktiveerida ise erinevatest allikatest infot otsima, seda korrastama ja kriitiliselt hindama, kasutades IKT-vahendeid.

ÕPITULEMUSED

Mina

2. klassi lõpetaja:

- kirjeldab oma väärtust, huve ja tegevusi, mida talle meeldib teha;
- teab, mille poolest sarnanevad ja eristuvad erinevad sugupooled;
- nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja erineb teistest;
- väärtustab iseennast ja teisi;
- mõistab viisaka käitumise vajalikkust.

Mina ja tervis

- kirjeldab, kuidas oma tervise eest hoolt kanda;
- kirjeldab tervet ja haiget inimest;
- teab, kas haigused on nakkuslikud või mitte;
- teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud;
- mõistab ja kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport;
- demonstreerib õpituksituatsioonis lihtsamaid esmaabivõtteid ja abi saamise võimalusi;
- teab hädaabi telefoninumbrit ja oskab kutsuda abi.

Mina ja minu pere

- kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad;
- väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres;
- selgitab lähemaid sugulussuhteid;
- teab oma kohustusi peres ning pereliikmete erinevaid rolle kodus ja tööl;
- kirjeldab ja eristab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
- jutustab oma pere traditsioonidest;
- kirjeldab ohtlikke kohti ning olukordi kooliteel ja koduümbruses, oskab tänaval käituda ning valib ohutu tee sihtpunkti;
- väärtustab toetavaid peresuhteid ja kodu.

Mina ja kodumaa

- tunneb ära Eesti Vabariigi lipu ja vapi;
- oskab nimetada Eesti Vabariigi pealinna, sünnipäeva ja presidenti;
- leiab Euroopa kaardilt Eesti ning Eesti kaardilt kodukoha;
- tunneb rahvuslikku ja kodukoha sümbolikat;
- nimetab oma kodukoha tuntud inimesi ja paiku ning väärtustab kodumaad;
- kirjeldab rahvakombeid;
- teab Eestis elavate rahvaste tavasid ja kombeid ning austab neid.

Mina: aeg ja asjad

- eristab, mis on aja kulg ja seis;
- oskab koostada oma päevakava, väärtustades aktiivset vaba aja veetmist;
- selgitab asjade väärtust;
- oskab eristada oma ja võõrast asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane

(enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguestluste, poolaasta tunnistuse, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Sulaoja, E., Stamm, T., Vainola, K., Sildre, E. Inimeseõpetuse tööraamat 2. klassile. Kirjastus Maurus, 2018.

Kippar, R., Kloren, A., Kulderknup, E., Peetris, K. IN. 2. klassi inimeseõpetuse tööraamat. Koolibri, 2012.

Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-2/#section-tutvustus>

3. KLASSI ÜLDÕPETUSE SELGITUS

Tartu Raatuse Koolis on 1.-3. klasside õppetöö korraldatud üldõpetuse põhimõtteid järgides. Tunniplaanis pole eraldi õppeaineid: eesti keel, matemaatika, loodusõpetus (PRÕK). Nimetatud õppeaineid koondab üldnimetus üldõpetus. Üldõpetus õpetab lapsi varakult seoseid looma, et tekiks terviklikum maailmapilt. Teemakeskse õppe juures peetakse silmas ka aine mahtu, aine-ja ainevaldkonna pädevusi ja eesmäärke, üldpädevusi. Õppeained, mis üldõpetusest välja jäid (muusika, loovaine, liikumisõpetus, võõrkeel, draama), on võimalusel siiski õpetajate koostöö tulemusel lõimitud käsitluses oleva teemaga. Õppeainete lõimingud võivad tuleneda ka sellest, milliseid õppeaineid klassiõpetaja ise õpetab.

- Üldõppe eesmäärke toetavad Mauruse kirjastuse õppevara töökavad (avaneb [siit](#)).
- Esimese klassi metateemad on: **Kool 100 aastat tagasi, täna ja tulevikus** (avaneb [siit](#)), **Emajõgi** (avaneb [siit](#)) ja **Elekter** (avaneb [siit](#)).

Üldõpetuslikud teemad 3. klassis:

- Targalt arvutis
- Turvalisus
- Mina ise
- Jõulutradsioonid
- Sõprus
- Kodumaa
- Kevad
- Tervis

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK eesti keel)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	6 tundi nädalas, 210 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Eesti keele õpetus taotleb, et õpilane:

- õpib mõtestatult lugema ja kirjutama oma loomevõime ja eluliste vajaduste kohaseid eri liiki tekste;
  - õpib koolis ja koolivälises suulises suhtluses selgelt väljenduma;
  - arendab oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust, omandab (esmase) õigekirjaoskuse;
  - huvitub raamatutest ning loeb eakohast ilu- ja aimekirjandust;
  - analüüsib tekste ja oma tegevust õpetaja juhiste kohaselt;
  - austab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja tahab õigesti kõnelda ja kirjutada;
  - õpib hankima teavet teatmeteostest, lastejakirjadest ning lihtsamatest sõnaraamatutest;
- Algklassilapse tahteline tähelepanu on vähepüsiv ning vajab tahtmatule tähelepanule ümberlülitumiseks huvi toetust. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivõppe meetodeid (arutelu, ajurünnak, rollimäng, struktureeritud tegevus, rühma- ja paaristegevus jt) kus laps saab õppimise käigus olla aktiivne osaline ja omandab teadmisi ja oskusi suhteliselt kergemini ja kiiremini.

ÕPPESISU

Terviklikkus:

Kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine on omavahel seotud, kas:

- tunniteema,
- lugemispala või situatsiooni kaudu.

Grammatikateema/õige kirjaküsimus tuleneb, kas:

- tekstist,
- lapse enda kirjutisest või
- situatsioonist.

Teadlikkus

Suunatakse lapsi oma keelekasutust jälgima, analüüsima, parandama:

- Kuidas ma kuulan, räägin, loen, kirjutan?
- Mis mul tuleb hästi välja, mis halvemini?
- Mida ma peaksin veel õppima?
- Kes mind õpetada saab/ oskab?
- Kuidas ma ise ennast aidata saan?

Suunatakse last oma/sõbra kirjalikku tööd kontrollima (üksi ja koos kaaslastega) ning parandama, et tekiks keeletunnetus ja harjumus mõelda oma töö õigsuse üle. Harjutatakse õpilasi ise leidma (üksi või kaaslasega) õigeid lahendusi. Analüüsitakse üheskoos konstruktiivselt oma ja teiste keelekasutust.

Kommunikatiivsus

- Püütakse igale keelelisele tegevusele leida mingi konkreetne otstarve ja auditoorium.
- Kasutatakse võimalikult palju suhtlemisel põhinevaid tegevusi.
- Kuulatakse kedagi mingil konkreetsel põhjusel.
- Räägitakse kellelegi millestki mingil põhjusel.
- Kirjutatakse erinevaid tekste erinevale lugejaskonnale.
- Lastakse õpilastel õppetöö käigus omavahel suhelda – arutleda, analüüsida, otsida/ leida õigeid vastuseid, mingit infot jne.

Suuline keelekasutus

Kuulamine

- Hääliku pikkuste eristamine, põhirõhk sulghääliku pikkusel.
- Pikema suulise juhendi meeldejätmise ja selle järgi toimimine. Kaaslase ja õpetaja juhtnööride kuulamine, nende järgi toimimine.
- Ettelugemise kuulamine. Hinnangu andmine kaaslase ettelugemisele ühe aspekti kaupa (õigsus, pausid ja intonatsioon mõtte toetajana). Kuuldu ning nähtu kommenteerimine. Fakti ja fantaasia eristamine.
- Õpetaja etteloetud ainetekstist oluliste mõistete leidmine ning lihtsa skeemi koostamine.
- Kuuldu (muinasjutt, lühijutt lapse elust, proosa-, luule ja ainetekst), nähtu (lavastus, film) sisu ümberjutustamine. Dialoogi jälgimine, hinnangud tegelastele ja nende ütlustele.

Kõnelemine

- Hääldus- ja intonatsiooniharjutused. Selge häälduse jälgimine teksti esitades. Kõne eri nüansside (tempo, hääletugevuse, intonatsiooni) esiletoomine dramatiseeringus jm esituses.
- Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumise, tänamise) valik suhtlemisel. Suuline selgitus, kõnetus- ja viisakusväljendid, teietamine ja sinatamine. Kõnelemine eri olukordades: vestlus tundmatuga, sh telefonitsi, klassi/kooli esindamine, võistkonda kutsumine, koostgevusest loobumine jms.

- Sõnavara arendamine: sõnatähenduse selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine, lähedase ja vastandtäheendusega sõna leidmine. Eri teemadel vestlemine sõnavara rikastamiseks, arutamine paaris ja väikeses rühmas.
- Oma arvamuse avaldamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.
- Mõtete väljendamine terviklausetena ja sobiva sõnastusega (sõnavalik, mõtte lõpuleviimine). Küsimuste moodustamine ja esitamine ning neile vastamine.
- Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal; aheljutustamine.
- Sündmuste, isiku, looma, eseme jm kirjeldamine tugisõnade, skeemi ning tabeli abil. Eneseväljendus dramatiseeringus ja rollimängus erisuguste meeleolude väljendamiseks.
- Tuttava luuletuse ja dialoogi ilmekas ja mõtestatud esitamine.
- Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Lugemine

- Raamatu/teksti üldine vaatlus: teksti paigutus, sisukord, õppeülesannete esitus. Teksti ülesehitus: pealkiri, teksti osad (lõigud, loo alustus, sisu, lõpetus).
- Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; suunamisel oma lugemisvea parandamine). Ladus ja automatiseerunud lugemine. Oma ja kaaslaste lugemistehnika hindamine õpetaja juhiste alusel. Oma ja õpetaja käekirjalise teksti lugemise klassitahvlilt ja vihikust.
- Jutustava ja kirjeldava teksti ning tarbe- ja teabeteksti (õpilaspäeviku, kutse, õnnitluse, saatekava, tööjuhendi, raamatu sisukorra, sõnastiku, teate, eeskirja, retsepti, õpikuteksti, teatmeteose teksti, ajalehe- ja ajakirja ning muu meediateksti) lugemine.
- Üksikute tingmärkide (õppekirjanduse tingmärgid, liiklusmärgid jms), skeemide, kaartide ja tabelite lugemine õppekirjanduses, lasteraamatutes ning lasteajakirjanduses.
- Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Tekstis küsimuse, palve, käsu ja keelu äratundmine. Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide ja üksiksõnade järgi.
- Töö tekstiga: tekstist õpitavate keelendite, sünonüümide, otsese ja ülekantud tähendusega sõnade leidmine. Õpiku sõnastiku iseseisev kasutamine.
- Teksti jaotamine osadeks ning tekstiosade pealkirjastamine. Loetava kohta kava, skeemi, kaardi koostamine. Loetu põhjal teemakohastele küsimustele vastamine. Loole alguse ja lõpu mõtlemine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine, tegelaste iseloomustamine.
- Jutustavate luuletuste ja proosateksti mõtestatud esitamine. Riimuvate sõnade leidmine. Kahekõne lugemine, intonatsiooni ja tempo valik saatelause alusel ning partnereid arvestades.
- Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine. Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt.
- Tekstiliikide eristamine: muinasjutt, mõistatus, vanasõna, luuletus, jutustus, näidend, kiri
- Kirjandus: folkloorne lastelaul, liisusalm, jutustus, muinasjutt, muistend, luuletus, kahekõne, näidend, sõnamänguline tekst, piltjutt, mõistatus, vanasõna.

Kirjutamine

Kirjatehnika

Kirjutamise tehnika süvendamine, oma loetava käekirja kujundamine, kirjutamise kiiruse arendamine. Kirjutamisvilumuse saavutamine (õiged tähekujud ja proportsioonid, tähtede õige seostamine, loetav käekiri, ühtlane kirjarida, kirjatöö nõuetekohane välimus, töö vormistamine). Teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust. Kirjutatu kontrollimine õpiku ja sõnastiku järgi. Oma kirjavea parandamine. Etteütlemise

järgi kirjutamine. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Tarbeteksti kirjutamine näidise järgi: kutse, ümbrik.

Õigekiri

- Tähestiku järjekord. Täis- ja kaashäälikuühendi õigekiri. Täis- ja suluta kaashääliku pikkuse kordamine, sulghääliku pikkuse eristamine ja õigekiri. *k, p, t s-i* ja *h* kõrval. *i* ja *j* õigekiri (v.a võõrsõnades ja tegijanimedes). *h* sõna alguses. Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses.
- Suur algustäht lause alguses, inimese- ja loomanimedes, tuntumates kohanimedes. Väike algustäht õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetustes. Poolitamise harjutamine. Liitsõna.
- Nimi-, omadus- ja tegusõna. Ainsus ja mitmus. Sõnavormide moodustamine küsimuste alusel. Mitmuse nimetava ning *sse*-lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus. Olevik ja minevik. Pöördelõppude õigekirjutus. Erandliku õigekirjaga ase- ja küsisõnad (ma, sa, ta, me, te, nad, kes, kas, kus).
- Väit- ehk jutustav lause, küsi- ja hüüdlause. Lause lõpumärgid. Koma kasutamine lootelus; *et, sest, vaid, kuid, aga, siis, kui* puhul; sidesõnad, mis koma ei nõua.
- Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (30–40 sõna). Oma kirjavea iseseisev leidmine.
- Sõnavara: lähedase ja vastandtäheendusega sõna. Sõna ja tema vormide õigekirja ning tähenduse omandamine ja täpsustamine.

Tekstiloome

- Lausete laiendamine ja sidumine tekstiks.
- Tarbeteksti (ajaleheartikli, teate, nimekirja jne) kirjapanek.
- Ümberjutustuse kirjutamine tugisõnade, skeemi, kaardi või kava toel.
- Loovtöö kirjutamine (vabajutt, jutt pildi, pildiseeria, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu). Jutu ülesehitus: alustus, sisu, lõpetus.
- Sündmusest ja loomast kirjutamine.
- Jutule alguse ja lõpu kirjutamine.
- Kirja kirjutamine.
- Omakirjutatud teksti üle kaaslasega arutamine.

ÕPPETEGEVUS

1.poolaasta. Suuline keelekasutus

- Luuletuse ilmekas esitamine
- Jutustamine loetust
- Küsimuste, kava ja pildi järgi jutustamine
- Teksti põhjal küsimustele vastamine ja küsimuste koostamine
- Tööjuhendi lugemine ja selle mõistmine ning lahtimõtestamine
- Enamtuntud võõrsõnade tähenduste tundmine ja kasutamine
- Töötamine õpiku sõnastikuga ja võõrsõnade leksikoniga
- Kirjeldus ja kirjeldamine
- Näidendi stseeni esitamine
- Advendi- ja jõuluajast ning jõulukommetest jutustamine

Lugemine

- Tutvumine õpikuga (õpiku ülesehitus)
- Luuletuse, jutustava, kirjandusliku ja teabeteksti lugemine sügisest ja koolielust ning sellega seonduvast läbi erinevate aegade; arvatist ja liiklusest; kasvatuses, sallivusest, õnnest, juhustest ja unistamisest
- Lastekirjanik Astrid Lindgren ja tema looming
- Lastekirjanik Tiia Toomet ja tema looming

- Vanasõnad, kõnekäänud ja mõistatused
- Kutse, õnnitlus, teade
- Loetust olulisima leidmine
- Tutvumine murdetekstiga

Kirjutamine

- Kirjatähtede ja täheseoste kordamine
- Jutukese ning luuletuse koostamine ja kirjutamine
- Võõrtähtedega tähestik
- Tähestikuline järjekord
- Häälik ja täht
- Täis-, kaas- ja sulghäälikud ning nende pikkused
- Etteütluse kirjutamine õpitud keelenditele
- Häälikuühendid
- k, p või t eesti omasõnade alguses
- Sulghäälik oma- ja võõrsõnade alguses, võõrsõnade kirjutamine
- Sulghäälik s-i ja h kõrval
- Tarbeteksti koostamine ja kirjutamine näidise järgi: uudis, artikkel, tööjuhend, muinasjutt, kutse, õnnitlus
- Lauselõpumärgid
- Silbitamine ja poolitamine
- Kiri ja aadress, e-kiri
- i ja j õigekiri
- Sõna ja küsimus
- h sõna alguses, h-ga ja h-ta sõnad
- Õpitud keelendite kordamine
- Kirja kirjutamine päkapikule
- Muistendi kirjutamine
- Asesõnade lühivormid

2. poolaasta. Suuline keelekasutus

- Küsimuste, kava ja pildi järgi jutustamine
- Muinasjutu jutustamine
- Arutelu ja mõtlemise arendamine antud teemal
- Teabeteksti kohta küsimuste moodustamine, küsimustele vastamine (funktsionaalne lugemine)
- Tööjuhendi mõistmine ja selgitamine oma sõnadega
- Arutelu ja jutustamine emadest, looduskaitsest
- Kuulamisülesanded (kevadhäälid)
- Deformeeritud teksti parandamine

Lugemine

- Luuletuse, jutustava, kirjandusliku ja teabeteksti lugemine, vajaliku info leidmine
- Tööjuhendi mõistmine
- Rahvajutt ja dialoog
- Andrus Kivirähk ja tema looming lastele
- Tööjuhendi mõistmine
- Retsepti koostamine
- Muinasjutt, fantaasialugu, luuletus, näidend, valm
- Muinasjutt ja muistend ning nende tunnused
- Muinasjutuvestja Hans Christian Andersen ja tema muinasjutud
- Vanasõnad ja kõnekäänud
- Murdetekst (mulgi murre)

- Näidend (teksti lugemine osalistega)

Kirjutamine

- Suur algustäht nimedes (looma-, inimese- ja kohanimed)
- Koma loetelus
- Väike algustäht nimetustes (õppeained, kuud, nädala- ja tähtpäevad ning ilmakaared)
- Lühendid eesti keeles
- Pealkirjade kirjutamine
- Tegusõnade pöördelõpud
- Liitsõnade moodustumine
- Õpitud keelendite kordamine ja kinnistamine
- Etteütluse kirjutamine õpitud keelenditele
- Retsepti kirjutamine
- Mõistekaart
- Komaga ja komata sidesõnad
- Kirja, teate, kutse, kirjelduse, õnnitluse, jõulu- ja uusaastasooivi ning retsepti kirjutamine näidise järgi
- Sõnaliigid: nimi-, omadus- ja tegusõnad
- Küsisõnade kasutamine tekstis
- Pildi, skeemi või kava põhjal jutukese kirjutamine

LÕIMING	
<p>Algõpetuses kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, ainetevaheline ehk interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe põhimõtetest, mida toetab ainetevaheline lõiming. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.</p>	
Eesti keel ja kirjandus	<p>Eesti keele tundides arendatakse suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning suhtlusoskust, õpitakse lugema ja mõistma eri liiki tekste, sh teabe- ja tarbetekste, arendatakse kirjandustekste lugedes oma sõnavara ning avardatakse maailmapilti; õpitakse kirjutama eri tüüpi tekste (sh arvamust, tööjuhendit), kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; õpitakse koostama ning vormistama uurimistöid, kasutama allikaid ja viitama neile; harjutakse kasutama eri liiki sõna- ning käsiraamatuid</p>
Matemaatika	<p>Eesti keele tundides arendatav lugemisoskus soodustab matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.</p>
Loodusained	<p>Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane õpib õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad väärtustada ja tundma õppida loodust.</p>
Loovaine	<p>Illustratsioonide vaatamine soodustab kunstialaste väljendusvahendite eripära mõistmist.</p>

Muusikaõpetus	Kirjandusteose käsitluse illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest.
Liikumisõpetus	Eesti keele tundides õpitav sõnavara toetab õpilase tervisekasvatust ning aitab ainealaste mõistete omandamist kehalise kasvatus tundides. Meedia- ja kirjandustekstide valiku kaudu saadakse elukogemusi. Plakateid ja esitlusi koostades kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut. Väitlustes propageeritakse tervislikku eluviisi ning dramatiseeringutes ja rollimängudes saab läbi mängida mitmesuguseid elulisi olukordi.

ÜLDPÄDEVUSED	
Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused (väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatikapädevus, ettevõtluskädevus) rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Loetava ilukirjanduse ja aimetekstide alusel kujunevad õpilases esteetilis-emotsionaalsed ja kultuurilised väärtused. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Emakeele õpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Emakeele tundides kasutatava paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütlemata, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima. Eri laadi ülesannete kaudu kujundatakse oskust suhelda eetiliselt ja olusid arvestades nii suuliselt kui ka kirjalikult, nii vahetult kui ka veebikeskkonnas.
Enesemääratluspädevus	Enesemääratluspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetavad erinevad lugemispalad kui ka õpilase igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide üle arutlemine. Enesemääratluse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning emakeele oskuse rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Õpipädevus	Eesti keele õppimine arendab olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erineva teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, mitmesuguste tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.

Suhtluspädevus	Õpilane suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust. Arendades igapäevaselt sõnavara, esitletakse ja kirjeldatakse loovtöid, tutvustatakse ning põhjendatakse oma seisukohti.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilase osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Digipädevus	Õpilane suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPITULEMUSED

Suuline keelekasutus

3. klassi lõpetaja:

- eristab täis- ja suluta hääliku pikkusi;
- kuulab õpetaja ja kaaslaste eakohast teksti ning toimib saadud sõnumi kohaselt õpetaja abil;
- koostab kuuldu põhjal lihtsama skeemi ja kaardi õpetaja abil;
- kasutab kõnes terviklauseid;
- teab ja leiab vastandtäheendusega sõnu ning õpetaja abil ka lähedase täheendusega sõnu;
- väljendab arusaadavalt oma soove ja kogemusi väikeses ja suures rühmas;
- vestleb oma kogemustest ja loetust;
- annab õpetaja abil edasi lugemispala, õppeteksti, filmi ja teatrietenduse sisu;
- koostab õpetaja abil jutu pildiseeria, pildi või küsimuste toel; mõtleb jutule alguse või lõpu;
- vaatleb ja kirjeldab nähtut, märkab erinevusi ja sarnasusi õpetaja suunavate küsimuste toel;
- esitab luuletust peast.

Lugemine

- loeb õpitud teksti suhteliselt õigesti, ladusalt (lugemistempo võib olla kõnetempost aeglasem), parandab ise oma lugemisviigu, enamasti väljendab intonatsioon loetava sisu;
- mõistab häälega või endamisi lugedes loetu sisu;
- vastab teemakohastele (ka lihtsamatele tekstis mitte otsese infoga seotud) küsimustele;
- leiab tekstis iseseisvalt vastused konkreetsetele küsimustele ja töötab õpetaja abiga eakohaste juhiste alusel;
- tunneb ära jutu, luuletuse, mõistatuse, näidendi ja vanasõna;
- kasutab õpiku sõnastikku õpetaja abiga sõnade leidmiseks algustähe järgi;
- on lugenud lasteraamatuid, nimetab tegelasi ja annab edasi loetu sisu mõne huvitava, enam meeldinud episoodi järgi.

Kirjutamine

- kasutab kirjutades õigeid väikeste ja suurte kirjatähtede tähekujusid ja seoseid;
- kirjutab tahvlilt või õpikust õigesti ära;
- täidab iseseisvalt õpilaspäevikut ja kujundab vihikut, paigutab näidise järgi tööd vihikulehele, kirja joonelisele lehele, varustab töö kuupäevaga;

- koostab õpetaja abiga kutse, õnnitluse ja teate;
- kirjutab loovtöö ning ümberjutustuse pildiseeria, tugisõnade ja küsimuste abil;
- eristab häälikut, tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset, täishäälikuühendit;
- kirjutab õigesti sulghääliku omasõnade algusesse ja omandatud võõrsõnade algusesse;
- märgib kirjas õigesti täishäälikuid;
- teab peast võõrtähtedega tähestikku;
- alustab lauset suure algustähega ja lõpetab sobiva lõpumärgiga;
- kasutab suurt algustähte inimeste ja loomade nimedes, tuttavates kohanimedes;
- kirjutab õigesti sõnade lõppu -d (mida teed?), -te (mida teete?), -sse (kellesse? millesse?), -ga (kellega? millega?), -ta (kellela? milleta?);
- kirjutab etteütlemise järgi õpitud keelendite ulatuses sisult tuttavat teksti ja kontrollib kirjutatud näidise järgi.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Vainola, K., Kivisikk, K., Sildre, E. Eesti keele õpik 3. klassile. 1. osa. Kirjastus Maurus, 2019

Vainola, K., Kivisikk, K., Sildre, E. Eesti keele õpik 3. klassile. 2. osa. Kirjastus Maurus, 2019

Kivisikk, K., Prii, H, Vainola, K., Sildre, E. Eesti keele töövihik 3. klassile. 1. osa. Kirjastus Maurus, 2019.

Kivisikk, K., Prii, H, Vainola, K., Sildre, E. Eesti keele töövihik 3. klassile. 2. osa. Kirjastus Maurus, 2019.

Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-3/#section-tutvustus>

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK matemaatika)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 175 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Üldõpetuse matemaatika alused:

- Õpetada kirjutama, lugema ja loendama, võrdlema arve 10 000 piires ning mõistma naturaalarvude ehitust
- Peast korrutamise ja jagamise korrutustabeli piires
- Ühekojalise arvu korrutamine kahekojalise arvuga ja kahekojalise arvu jagamine ühekojalise arvuga
- Kirjalik liitmine ja lahutamine üleminekuga

- Tähe arvvaartuse leidmine
- Osa järgi arvu leidmine, osa leidmine tervikust
- Mõõtühikute tundmine ja nende naaberühikute teisendamine
- Ühe ja kahetehteliste tekstülesannete koostamine ja lahendamine
- Eristab lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid (punkt, sirge, lõik, ring, kolmnurk, nelinurk, ruut, ristkülik, viisnurk, kuusnurk, kera, kuup, risttahukas, püramiid, silinder, koonus) ning nende põhilisi elemente; oskab arvutada übermõõtu
- Ringjoone joonestamine, võrdkülgse kolmnurga joonestamine sirkli abil

ÕPPESISU

1. poolaasta. Arvutamine

- Peast kahekohaliste arvude liitmine ja lahutamine 100 piires.
- Korrutamise- ja jagamistehte liikmete nimetused.
- Tähe arvvaartuse leidmine võrduses analoogia abil.
- Osa järgi arvu leidmine, osa leidmine tervikust.

Mõõtmine ja tekstülesanded

- Mõõtühikud millimeeter, tonn.
- Naaberühikute teisendusi .
- Ühe- ja kahetehteliste tekstülesannete lahendamine.
- Ühetehteliste tekstülesannete koostamine.

Geomeetrilised kujundid

- Murdjoon, hulknurk, ristkülik, ruut ja kolmnurk, nende elemendid.
- Murdjoone pikkuse ning ruudu, ristküliku ja kolmnurga übermõõdu leidmine.

2. poolaasta. Arvutamine

- Korrutustabel
- Mõisted: korda suurem, korda väiksem.
- Arvud 0 – 10 000, nende esitus üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste summana.
- Arvude võrdlemine ja järjestamine 10000 piires.
- Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piire.
- Arvavaldis, tehete järjekord ja sulud.
- Summa korrutamine ja jagamine arvuga.

Mõõtmine ja tekstülesanded

- Mõõtühikud sajand.
- Murrud $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$.
- Õpitud murdude põhjal arvust osa leidmine.

Geomeetrilised kujundid

- Võrdkülgne kolmnurk, selle joonestamine sirkli ja joonlaua abil.
- Ring ja ringjoon, raadius ja keskpunkt. Etteantud raadiusega ringjoone joonestamine.
- Kuup, risttahukas, kera, silinder, koonus, kolm- ja nelinurkne püramiid. Nende põhilised elemendid (servad, tipud, tahud).
- Geomeetrilised kujundid igapäevaelus.

LÕIMING

Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õpetusega kahel moel. Ühelt poolt kujuneb õpilastel teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast

ning lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi ümbritseva maailmaga. Peale selle on ainete lõimimise võimalused koostöös tehtavad õpilaste ühisprojektid, uurimistööd, õppekäigud ja muu ühistegevus.	
Eesti keel ja kirjandus	Reeglite kasutamine, häälikute pikkus, funktsionaalne lugemine, tabelite ja diagrammide lugemine ning mõistmine, paberil orienteerumine.
Loodusained	Matemaatika annab vahendid looduse uurimiseks.
Loovaine	Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria). Võimaldab arendada tasapinnalist ja ruumilist mõtlemist.
Muusikaõpetus	Takt, taktimõõt, võrdlemine, loogika, joon, sümbolid, helipikkused, helikõrgused, laulu osad, võrdlus, loendamine, mälu.
Liikumisõpetus	Erinevate pikkuste ja aja tajumine ning mõõtmine, kujundid liikumisel.
Võõrkeeled	Matemaatikas kasutatakse rohkesti võõrkeelseid termineid, mille algkeelne tähendus tuleb õpilastele teadvustada.

ÜLDPÄDEVUSED	
Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega. Algõpetuses kasutatakse erinevaid lõimingu võimalusi, et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe elementidest. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust.
Enesemääratluspädevus	Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.
Õpipädevus	Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, otstarbekate võtete otsingu ja

	tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: oskus kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.
Suhtluspädevus	Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Matemaatikapädevus tähendab matemaatiliste mõistete ja seoste tundmist, suutlikkust kasutada matemaatikat temale omase keele, sümbolite ja meetoditega erinevate ülesannete modelleerimisel nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades. Matemaatikapädevus hõlmab üldist probleemi lahendamise oskust, mis sisaldab oskust probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideed analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida. Matemaatikapädevus tähendab loogilise arutlemise, põhjendamise ja tõestamise ning erinevate esitusviiside (sümbolite, valemite, graafikute, tabelite, diagrammide) mõistmise ja kasutamise oskust. Matemaatikapädevus hõlmab ka huvi matemaatika vastu, matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja personaalse tähenduse mõistmist.
Ettevõtlikkuspädevus	Selle pädevuse arendamine on matemaatikas kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.
Digipädevus	On kokku puutunud erinevate digitehnoloogia võimalustega õpetaja vahendusel.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas. Õpilane tutvub lihtsamate elukutsetega ennekoike oma pere tasandil.
Keskond ja jätkusuutlik areng	taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust igapäevaste kodu- ja koolielu näidete varal.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks (klassi, kooli - ja kooli tasandil).
Kultuuriline identiteet	taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust.
Teabekeskond	õpilane on kokku puutunud erinevate teabekeskondadega.
Tehnoloogia ja innovatsioon	erinevate loovust ergutavate tööülesannete varal.
Tervis ja ohutus	taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele;
Väärtused ja kõlblus	taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli.

ÕPITULEMUSED

Arvutamine

3. klassi lõpetaja:

- loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb arve kuni 10 000-ni;
- nimetab arvule eelneva või järgneva arvu;
- määrab arvu asukoha naturaalarvude seas;
- esitab arvu üheliste, kümneliste, sajaliste ja tuhandeliste summana;
- liidab ja lahutab peast arve 100 piires;
- liidab ja lahutab kirjalikult arve 10 000 piires;
- selgitab avaldises olevate tehete järjekorda;
- nimetab korrutamise- ja jagamistehte liikmeid
- selgitab jagamist kui korrutamise pöördtehet;
- valdab korrutustabelit, korrutab ja jagab peast arve korrutustabeli piires, korrutab arvudega 1 ja 0;
- korrutab peast ühekohalist arvu kahekohalise arvuga ja jagab peast kahekohalist arvu ühekohalise arvuga 100 piires;
- täidab proovimise teel tabeli, milles esineb tähtavaldis;
- leiab tähe arvvaartuse võrdustes proovimise või analoogia teel;

- määrab tehete järjekorra avaldises

Mõõtmine ja tekstülesanded

- nimetab pikkusmõõde millimeetrist kilomeetrini ja kirjeldab neid tuntud suuruste abil;
- nimetab massiühikuid gramm, kilogramm, tonn ja kirjeldab neid tuntud suuruste abil;
- nimetab ajaühikuid sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund ja kirjeldab neid oma elus asetleidvate sündmuste abil;
- teisendab pikkus-, massi- ja ajaühikuid (valdavalt vaid naaberühikud);
- arvutab nimega arvudega .

- selgitab murdude $\frac{1}{2}, \frac{1}{3}, \frac{1}{4}, \frac{1}{5}$ tähendust;

- leiab $\frac{1}{2}, \frac{1}{3}, \frac{1}{4}, \frac{1}{5}$ osa arvust;

- selgitab näidete põhjal, kuidas leitakse osa järgi arvu;
- lahendab ühe- ja kahetehtelisi tekstülesandeid õpitud arvutusoskuse piires;
- koostab erinevat liiki ühetehtelisi tekstülesandeid;
- püstitab ülesande lahendamiseks vajalikud küsimused;
- hindab saadud tulemuste reaalsust;

Geomeetrilised kujundid

- eristab murdjoont teistest joontest; mõõdab ja arvutab murdjoone pikkuse sentimeetrites;
- joonestab ristküliku, sealhulgas ruudu, joonlaua abil;
- arvutab ruudu, ristküliku ja kolmnurga ümbermõõdu küljepikkuste kaudu;
- kirjeldab võrdkülgset kolmnurka;
- joonestab võrdkülgset kolmnurka sirkli ja joonlaua abil; joonestab erineva raadiusega ringjooni; märgib ringjoone raadiuse ja keskpunkti;
- leiab ümbritsevast õpitud ruumilisi kujundeid;
- eristab kuupi ja risttahukat teistest kehadest ning nimetab ja näitab nende tippe, servi, tahke;
- näitab maketi abil silindri põhju ja külgpinda; nimetab põhjaks olevat ringi;
- leiab ümbritsevast tasandilisi ja ruumilisi kujundeid;
- rühmitab geomeetrilisi kujundeid nende ühiste tunnuste alusel;
- joonestab tasandilisi kujundeid; konstrueerib võrdkülgse kolmnurga ning etteantud raadiusega ringjoone;
- mõõdab õpitud geomeetriliste kujundite küljed ning arvutab ümbermõõdu.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-ja kasvatuseesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes õpilase arengule. Õppimist toetav hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Reinup, R., Sildre, E. Matemaatika tööraamat 3. klassile. 1.osa. Sügis. Kirjastus Maurus, 2019.
 Reinup, R., Sildre, E. Matemaatika tööraamat 3. klassile. 2. osa. Talv. Kirjastus Maurus, 2019.
 Reinup, R., Sildre, E. Matemaatika tööraamat 3. klassile. 3. osa. Kevad. Kirjastus Maurus, 2019.
 Lõhmus, T., Saks, M. Matemaatika õpik 3. klassile. 1. osa. Avita, 2013.
 Lõhmus, T., Saks, M. Matemaatika õpik 3. klassile. 2. osa. Avita, 2013.
 Saks, M. Matemaatika tunnikontrollid 3. klassile. Avita, 2014.
 Saks, M. Matemaatika kontrolltööd 3. klassile. Avita, 2014.
 Belials, K. Matemaatika iseseisvad tööd 3. klassile. Avita, 2014.
 Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-3/#section-tutvustus>

Õppeaine nimetus:	Üldõpetus (PRÕK loodusõpetus)
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

3. klass

Organismide rühmad ja kooselu

Teema loob aluse elurikkuse süstemaatiliseks tundmaõppimiseks. Saadakse ülevaade tähtsamatest organismirühmadest, nende tunnustest ja seostest elukoosluses. Teema aitab mõista elurikkuse tähtsust ja kaitse vajadusi.

Liikumine

Teema seostub liiklemise turvalisusega.

Elekter ja magnetism

Teema seostub turvalisusega elektriseadmete käsitlemisel.

Plaan ja kaart

Teema annab ülevaate plaanist ja kaardist kui teatud maa-ala mudelitest, mille koostamisel kasutatakse leppemärke. Õpitakse lugema infot koduümbruse plaanilt ja Eesti kaardilt ning seda vahendama. Luuakse alus edasisteks geograafiaõpinguteks.

ÕPPESISU

1. poolaasta. Organismide rühmad ja kooselu

- Taimed kui elusad organismid; nende osad ja kasvutingimused; taimede rühmitamine (rohttaimed, leht- ja okaspuud, põõsad, puhmad; veetaimed; samblad ja samblikud)
- Loomade klassid (selgrootud ja selgroogsed), rühmad (kalad, kahepaiksed, roomajad, linnud, imetajad) ja liigid, liigi tunnused
- Õpitud loomade eluviisid ja elupaigad, nende kirjeldamine
- Loomadega seotud ohud (mürgised ja ohtlikud loomad)
- Seente mitmekesisus ja eluks vajalikud tingimused ning elukeskkonnad
- Kübarseente osad ja tunnused; söödavad ja mürgised seened
- Seente mitmekesisus (kübarseened, hallitus- ja pärmseened, parasiitseened); seentega seotud ohud ja nende vältimine
- Erinevate organismide liigid ja liikide tunnused

- Loodus kui tervik; elusorganismide omavaheline seos looduses (koht ja tähtsus ökosüsteemis)
- Toiduahelad ja nende koostamine õpitud organismide liikidest
- Loodushoid ja looduskaitse; kaitse all olevad liigid Eestis

2. poolaasta. Liikumine

- Liikumise tunnus: keha asukoha muutumine teiste kehade suhtes
- Liikumine ja paigalseis
- Teepikkuse läbimine pidurdamisel
- Liikumisega seotud ohuolukorrad
- Tänavate ja teede ohutu ületamine
- Sõidukite liikumissuuna, -kiiruse ja kauguse määramine
- Turvaline koht ja sobiv kiirus jalgrattaga, rulaga ja rulluiskudega liiklemisel
- Turvavahendite kasutamine liiklemisel

Elekter ja magnetism

- Elektrivool, vooluring ja vooluallikad
- Töötav ja mittetöötav vooluring
- Elektrit juhtivad ja mittejuhtivad ained ja materjalid
- Elekter ja ohutustehnika koduste elektriseadmete kasutamisel
- Lihtsamad katsed elektrijuhtivuse määramiseks ning saadud teadmiste rakendamine igapäevaelus
- Elektri tootmine
- Elektri säästlik kasutamine, oskus käsitseda majapidamistehnikat ja olmeelektronikat
- Magneti kaks poolust – põhjapoolus ja lõunapoolus
- Magneti erinimelised ja samanimelised poolused, pooluste tõmbumine ja tõukumine
- Kompass
- Põhi- ja vaheilmakaared ning nende määramine kompassiga
- Ilmakaarte määramise ja kompassi kasutamise oskuse vajalikkus

Plaan ja kaart

- Plaan kui väikese maa-ala kujutis
- Esemete kuju, mõõtmed ja asend plaanil
- Leppemärgid plaanil
- Kaart – suurema maa-ala kujutis; kaart ja legend
- Värvused ja leppemärkide tähendused kaardi legendil; kaardi legendi lugemine
- Oma kodupaiga ümbruse kaardi lugemine, tuttavate objektide leidmine kaardilt
- Tutvumine Eesti kaardiga ja selle tundma õppimine
- Tähtsamad Eestimaa jõed, järved, saared, poolsaared ja lahed; nende leppemärgid
- Kõrgustikud, madalikud, tasandikud ja linnad Eesti kaardil; nende leppemärgid

LÕIMING

Algõpetuses kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetuses kasutatakse üldõpetuse elemente, mida toetab ainetevaheline lõiming. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.

Eesti keel ja kirjandus	Uut liiki tekstide kasutamine ja mõistmine, terminid ja mõisted. Funktsionaalset lugemisoskust kujundab teabeallikate abil töötamine, mis rikastab õpilaste sõnavara. Oma töö esitlemine ja valikute põhjendamine annab esinemiskogemusi ning arendab väljendusoskust.
Matemaatika	Loodusnähtuste seoste uurimisel rakendatakse matemaatilisi mudeleid
Loovaine	Kunstiõpetusega lõimumist toetavad uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel jms. Ideede praktiline realiseerimine
Liikumisõpetus	praktiliste tegevuste ja ülesannete kaudu kinnistub terviseteadlik käitumine ning tervisliku toitumise ja sportliku eluviisi koostoimimise väärtustamine.

ÜLDPÄDEVUSED	
Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükliks üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Elukeskkonda väärtustava hoiaku omaksvõtmine soodustab õpilase kujunemist aktiivseks vastutustundlikuks kodanikuks.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Keelekasutus, õpilaste ühised tegevused, praktilised tööd ja rühmatööd, ühiselt õpitakse järgima käitumisreegleid, teistega arvestama ja oma arvamust kaitsma.
Enesemääratluspädevus	Usk oma võimekusse ja enesekindlus loodusainete õppimisel; huvi loodusteaduste õppimise ja loodusteadusliku karjääri vastu; valmisolek tegelda loodusteaduslike küsimustega ja oskus rakendada loodusteaduslike teadmisi ja oskusi igapäevaelu probleemide lahendamisel.
Õpipädevus	Loodusobjektide uurimine, kirjeldamine ja vaatlemine.
Suhtluspädevus	Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu, arendades loovat ja kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel, tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoste uurimisel rakendatakse matemaatilisi mudeleid.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust.

Ettevõtlikkuspädevus	Uurimistööde tegemine, kus püstitatakse uusi probleeme (hüpoteese), mis veenvalt ära põhjendatakse või ümber lükatakse.
Digipädevus	Suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvus õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuses tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvus tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.
-----------------------------	--

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- võimaldatakse nii üksi- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd, õppekäigud, praktilised tööd), mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- kasutatakse õpiülesandeid, mis toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümbus, looduskeskkond, muuseumid, näitused jne;
- toetab avar õppemetoodiline valik aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, projektõpe, õpimapi koostamine, praktilised ja uurimuslikud tööd (nt loodusobjektide ja protsesside vaatlemine, kirjeldamine ning järelduste tegemine), referaadi koostamine.

ÕPITULEMUSED

Organismide rühmad ja kooselu

3. klassi lõpetaja:

- teab, et taimed on elusad organismid;
- teab, et taimed vajavad päikesevalgust ning toodavad seente ja loomade poolt kasutatavaid toitaineid ja hapnikku;
- nimetab ja oskab näidata taimeosi, leida tunnuseid, mille abil taimi rühmitada;
- eristab õistaimed, okaspuud, sõnajalg- ja sammaltaimed;
- teab, et loomade hulka kuuluvad putukad, ämblikud, ussid, kalad, konnad, maod, linnud ja imetajad;
- teab, et ühte rühma kuuluvatel loomadest on sarnased tunnused;
- teab, et rästik, puuk ja herilane on ohtlikud;
- eristab kala, kahepaikset, roomajat, lindu ja imetajat ning selgrootut, sh putukat;
- kirjeldab õpitud loomaliikide eluviise ja elupaiku;
- tunneb ära õpitud loomi piltide järgi ja looduses;
- väldib loomadega seotud ohte (mürgiseid ja ohtlikke loomi);
- teab seente mitmekesisust ja seda, et seened elavad mullas ja teistes organismides;
- teab, et mõningaid seeni kasutatakse toiduainete valmistamiseks ning pagaritööstuses;
- eristab söödavaid ja mürgiseid kübarseeni;
- oskab vältida mürgiste seentega (sh hallitusseentega) seotud ohtusid;
- eristab seeni taimedest ja loomadest;
- tunneb õpitud seeni piltide järgi ja looduses;
- teab, et igal liigil on nimi;
- teab, et ühte liiki kuuluvad organismid on sarnased;
- teab, et looduses on kõik omavahel seotud
- koostab õpitud liikidest lihtsamaid toiduahelaid;
- mõistab, et iga organism on looduses tähtis ja neid peab kaitsma;

Liikumine

- teab liikumise tunnust: keha asukoht muutub teiste kehade suhtes;
- eristab liikumist ja paigalseisu;
- teab, et keha ei saa hetkeliselt liikuma panna ega peatada;
- teab, et pidurdamisel läbib keha teatud teepikkuse;
- oskab ette näha liikumisega seotud ohuolukordi,
- oskab tänavat (teed) ohutult ületada;
- oskab hinnata sõidukite liikumissuunda, -kiirust ja kaugust;
- oskab valida jalgrattaga, rulaga ja rulluisukudega sõitmiseks turvalise koha ja sobiva kiiruse;
- oskab kasutada turvavahendeid;
- suhtub positiivselt liikumisse kui kehalisse tegevusse.

Elekter ja magnetism

- teab lüliti osa vooluringis;
- teab, et mõned ained juhivad elektrivoolu ja teised ei juhi;
- teab, et niiske keskkond juhib elektrivoolu ja et elekter võib olla ka ohtlik;
- oskab pistikut pistikupesast õigesti välja tõmmata;
- eristab töötavat ja mittetöötavat vooluringi;
- teeb katsega kindlaks elektrit juhtivad ja mittejuhtivad ained ning rakendab saadud teadmisi elektririistade ohutul kasutamisel;
- kasutab elektrit säästlikult; oskab käsitseda majapidamis- ja olmeelektronikat ning elektroonikaseadmeid;
- saab aru elektri säästmise vajalikkusest;
- saab aru, et kodus majapidamises kasutatav elekter on inimesele ohtlik ja sellega ei tohi mängida.

Plaan ja kaart

- teab, et kaart on suurema maa-ala mudel ja et värvused ja märgid kaardil on leppemärgid;
- saab aru lihtsast plaanist või kaardist, leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte;
- kirjeldab kaardi abil tegelikke objekte, tunneb kaardil värvide järgi ära maismaa ja veekogud;
- mõistab, et kaardi abil on võimalik tegelikkust tundma õppida;
- teab põhiilmakaari ja vaheilmakaari;
- teab õpitud kaardiobjekte ja oma kodukohta asukohta kaardil;
- kirjeldab Eesti kaardi järgi objektide asukohti, kasutades ilmakaari;
- määrab kompassi abil põhja- ja lõunasuunda;
- näitab Eesti kaardil oma kodukohta, suuremaid kõrgustikke, madalikke, saari, poolsaari, lahtesid, jõgesid, järvesid ja linnu;
- saab aru, et ilmakaarte tundmine ning nende määramisoskus on elus vajalik;
- mõistab, et kaardi järgi on võimalik maastikul orienteeruda;
- mõistab, et kaartide kasutamine on vajalik ja uurimine põnev;
- saab aru kaardi legendi ja leppemärkide tundmise vajalikkusest ja sellest, et kaardi või plaani (mudeli) abil on tegelikkust parem tundma õppida.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe- ja kasvatusesmärkidest ning eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu

suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu).

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, poolaasta tunnistuse, arenguvestluste kaudu, Stuudiumist, vestlustest lapsega ja oma lapse töodelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Männil, M., Laasi, A., Sildre, E. Loodusõpetuse tööraamat 3. klassile. Kirjastus Maurus, 2019.

Sirel, K. Loodusõpetus. Õpik 3. klassile. 1. osa. Koolibri, 2013.

Kaljula, S., Saareleht, P. Loodusõpetus. Õpik 3. klassile. 2. osa. Koolibri, 2013.

Sui, K., Kraaner, A. Loodusõpetus. Harjutuslehed 3. klassile. Koolibri, 2016.

Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-2/>

Õppeaine nimetus:	A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)
Koostaja(d):	Mailis Meitsar, Yulia Mironova, Aire Rillo, Tiina Hallik
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- omandab oskuse edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist.

ÕPPESISU

3. klassi saksa ja inglise keel jätkab esimesel aastal alustatud keeleõpet. Kõik võõrkeeltes käsitletavat teemasid haaravad aineüleseid läbivaid teemasid. Läbivad teema valdkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus. Mina ja teised.

I Poolaasta	Enese ja kaaslaste tutvustus. Pereliikmed, sugulased. Nimi, vanus, välimus, riietus, tunded, värvid.
II Poolaasta	Keha. Haigused. Lemmiktegevused.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus.

Igapäeva elu. Õppimine ja töö.

I Poolaasta	Numbrid. Tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid. Kell, kellaegade ütlemine ja küsimustele vastamine, küsimuste esitamine.
II Poolaasta	Nädalapäevad. Igapäevased tegevused. Linn, asukohad, orienteerumine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus. Kodu ja lähikümbus.

I Poolaasta	Tegevused kodu ümbruses. Kodu asukoht ja sisustus, ruumid. Aed, õu, hooned.
II Poolaasta	Kuude, aastaegade kirjeldamine, tundmine. Ilm.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. Kodukoht Eesti

I Poolaasta	Riik, pealinn, rahvused. Asukoht, loomad, linnud. Iseseisvuspäev, kodukoha sümbolid.
II Poolaasta	Aastaajad. kodukoha kirjeldus, kodulinnast ja kodumaast rääkimine ja nende kirjeldamine, teiste riikide nimetuste, ka pealinnade tundmine. Asukohtade kirjeldamine. Oma elukoha ja kooli kirjeldamine

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskkond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus. Vaba aeg.

I Poolaasta	Lemmiktegevused ja eelistused. Sport. Lemmikmänguasjade- ja loomade nimetamine ja kirjeldamine
II Poolaasta	Toiduainete nimetused, hinna küsimine ja vastamine, dialoogid.

Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. Teabekeskkond. Õpitavat keelt kõnelevad maad

I Poolaasta	Pealinn, keel. Reisimine, sümbolid.
II Poolaasta	Tähtpäevad.

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD POOLAASTATE KAUPA:

I Poolaasta	Enese ja kaaslaste tutvustus. Pereliikmed, sugulased. Nimi, vanus, välimus, riietus, tunded, värvid. Numbrid. Tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid. Kell, kellaegade ütlemine ja küsimustele vastamine, küsimuste esitamine. Tegevused kodu ümbruses. Kodu asukoht ja sisustus, ruumid. Aed, õu, hooned. Riik, pealinn, rahvused. Asukoht, loomad, linnud. Iseseisvuspäev, kodukoha sümbolid. Lemmiktegevused ja eelistused. Sport. Lemmikmänguasjade- ja loomade nimetamine ja kirjeldamine. Pealinn, keel. Reisimine, sümbolid
II Poolaasta	Keha. Haigused. Lemmiktegevused. Nädalapäevad. Igapäevased tegevused. Linn, asukohad, orienteerumine. Kuude, aastaegade kirjeldamine, tundmine. Ilm. Aastaajad. kodukoha kirjeldus, kodulinnast ja kodumaast rääkimine ja nende kirjeldamine, teiste riikide nimetuste, ka pealinnade tundmine. Asukohtade kirjeldamine. Oma elukoha ja kooli kirjeldamine. Toiduainete nimetused, hinna küsimine ja vastamine, dialoogid. Tähtpäevad.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL
LAUSEÕPETUS	Sidesõnad: <i>und, oder</i> . Jutustav lause, küsilause. Eitus: <i>nicht, kein</i> .	Sidesõna <i>but, or</i> . Tunneb sõnajärge jaatavas ja eitavas lauses. Suur algustäht (nädalapäevad, kuud). Oskab moodustada lihtlauseid keeltes olevikus ja lihtolevikus.

TEGUSÕNA	Tegusõnade pööramine olevikus, tüvevokaalimuutusega tegusõnade pööramine: <i>fahren, essen, sehen, lesen, sein</i> . Akusatiivi nõudvad tegusõnad: <i>haben, brauchen</i> .	Oskab pöörata tegusõna kestva olevikus ja lihtolevikus.
NIMISÕNA	Nimisõna artikkel nominatiivis: määrav ja umbmäärane. Liitnimisõna.	Eristab artiklit <i>a</i> ja <i>an</i> ja teab millal vastavat artiklit kasutatakse. Oskab moodustada nimisõna omastavat käänet. Teab üksikuid ebareeglipäraseid mitmusi (e.g. <i>mouse-mice; tooth – teeth; foot-feet; chil – children</i>). Eristab määravat ja umbmäärast artiklit.
MODAALVERB		Modaalverb – <i>can</i> .
OMADUSSÕNA	Lihtsamad omadussõnad.	Lihtsamad omadussõnad.
ASESÕNA	Omastav asesõna: <i>mein / meine, dein / deine</i> ; asesõna – <i>das</i> .	Omastav asesõna: <i>her, his, our, their</i> .
EESSÕNA	Eessõnad: <i>in, aus</i>	Tunneb eessõnu: <i>before, after, behind, from, to</i> . Teab aega väljendavaid eessõnu: <i>in the morning, at night, on Monday</i> .
ARVSÕNA	Kell.	Teab järgarvsõnu – <i>the first, the second, the third</i> . Kellaeg – täistund.
KÜSISÕNA	Küsisõnad: <i>wer? wie? was? wo? woher? wie alt?</i>	Oskab moodustada lihtsaid küsimusi küsisõnade abil.

LÕIMING	
Eesti keel	Kõnelemine, kuulamine, teksti mõistmine ja hääldamise harjutamine. Enese ja kaaslaste tutvustus.
Matemaatika	Numbrid 1-100. Loetlemine.
Loodusõpetus	Loodusega seotud teemad, loomad, minu maa, aastaajad. Lemmikloomad. Aed. Inimese kehaosade laul.
Liikumisõpetus	Sport, spordialade nimetused, lemmikspordilased. Vaba aja tegevuste kirjeldused. Mängides ja lauldes liikumine.
Loovaine	Piltide joonistamine vastavalt temaatikale, näiteks minu maa, maja, lemmikloom, mina ise, puuviljad, riidesemed. Värvide nimetused.
Muusikaõpetus	Laulude õppimine, kaasa laulmine.
Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus	Kodus laulude järelvaatamine, arvuti kasutamise algteadmised.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikalgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitoövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeeleõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeleõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeleõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärged ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse,

	oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

3. klassis on oluline mängulisus, suur kaal on salmidel ja lauludel. Rõhk on kuulamisel ning rääkimisel. Omandatakse esmane sõnavara. Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpitud väljendeid ja lühilauseid kontekstis. Õpilased õpivad võõrkeele häälikuid eristama ning omandavad õige hääldusaluse. Loetakse ja kirjutatakse peamiselt seda, mis on suuliselt juba õpitud. Peamise õpistrateegiana kasutatakse õpitu kordamist ja seostamist. Tunnis juhitakse õpilasi töötama nii paaris kui ka rühmas

Metoodiliste võtete valikul lähtutakse eakohasusest.

Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks:

- teatud sõnale või fraasile reageerimine (käetõstmine, püsti tõusmine, esemele või pildile osutamine);
- loetellu sobimatu sõna äratundmine;
- kuuldu põhjal pildi täiendamine;
- tähelepanelikku kuulamist nõudvate mängude mängimine (nt bingo);
- laulude ja luuletuste kuulamine ning nende põhjal ülesande täitmine (nt ridade järjestamine, riimuvate sõnade leidmine);
- dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine;
- dramatiseeringud;
- häälega lugemine;
- rääkimine pildi alusel;
- ära kirja tegemine ja mudeli järgi kirjutamine.

ÕPITULEMUSED

3. klassi lõpetaja:

- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse (pere, kodu, kooli) kirjeldamiseks;
- reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- on omandanud esimesed teadmised õpitava keele maast ja kultuurist;
- kasutab esimesid õpioskusi (kordamist, seostamist) võõrkeele õppimiseks;
- töötab õpetaja juhendamisel nii paaris kui ka rühmas.

Kuulamine

- saab aru õpetaja antud korraldustest, tööjuhenditest, pöördumistest;
- saab aru sõnadest, lühitekstidest ja lauludest;
- mõistab kuulatavat teksti kindla info saamiseks.

Lugemine

- saab aru kirjalikest tööjuhenditest;
- saab aru lühitekstidest;
- leiab tekstist olulist;
- loeb õige intonatsiooni, rõhu ja rütmiga õpitud dialooge, luuletusi, laulukesti ja lühijutte.

Rääkimine

- teab, kuidas öelda oma ja küsida sõbra aadressi ja telefoninumbrit;
- suudab õpitud sõnavara piires rääkida kodust, perekonnast, sõbrast, oskustest, koolitarvetest; kõige eelneva kohta küsimusi esitada;
- vastab küsimustele õpitud temaatika piires.

Kirjutamine

- kirjutab eeskju järgi küllakutset, õnitus- ja tänukaarti;
- lõpetab lauseid ja fraase;
- kirjutab aadressi ja täidab isikuandmeid nõudvat ankeeti (Steckbrief);
- teeb veatut ärakirja õpikust ja tahvlilt;
- kirjutab õigesti harjutuste, mõistatuste, ristsõnade jt. ülesannete lahendamiseks vajalikke sõnu.

Keeleoskuse hea tase 1. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
Inglise keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub suulise ja kirjaliku tagasiside vormis. 3. klassi õpilane saab võõrkeele aines tagasisidet oma tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva õppeperioodi jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamispehimõtted. Õppimist toetava hindamise pehimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õpilane saab positiivse poolaasta hinde, kui sooritatud on kõik kokkulepitud hinnangulised ülesanded (tegemata võib jääda üks hinnanguline ülesanne). Kord poolaastas (kokku 2 korda) kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- võõrkeelealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

3. klassi õpilane on koostanud õppeaasta lõpuks õpimapi kogu aasta jooksul kogunenud õppematerjalist. Aasta jooksul antakse õpilasele võimalus anda enda arengule hinnang. Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Goethe Instituut „Nürnbergi soovitusel varajaseks keeleõppeks“; Goethe Instituut „*Deutsch mit Hans Hase im Kindergarten und Vorschule*“ Leitfaden;

Materjalipakk „*Deutsch mit Hans Hase in Kindergarten und Vorschule*“

<http://www.goethe.de/ins/ee/et/tal/lhr/ffl.html>

Õppeaine nimetus:	Loovaine (PRÕK kunstiõpetus ja tööõpetus)
--------------------------	--

Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Loovaine õpetus taotleb, et õpilane:

- saab võimaluse loovaks eneseväljendamiseks, mille käigus areneb kujutlusvõime ja loominguiline mõtlemine;
- õpib kasutama erinevaid mõtlemis- ja tegutsemisviise nii loometegevuses kui ka igapäevases elus;
- tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisest;
- õpib vaatlema, tundma ja hindama ümbritsevat esemelist keskkonda;
- proovib töötada erinevates kunstitehnikates, kasutab erinevaid materjale ja töövahendeid ning eksperimenteerib nendega;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- õpib leidma seoseid teiste eluvaldkondadega;
- oskab kasutada tööjuhendit ning tegutseda selle järgi üksi või koos teistega;
- järgib esmaseid ohutusnõudeid;
- oskab töötada iseseisvalt ja teha koostööd, väärtustab erinevaid lahendusi;
- hoiab puhtust kodus ja koolis, täidab isikliku hügieeni nõudeid;
- teab tervisliku toitumise vajalikkust;
- tunneb huvi ja hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest.

ÕPPESISU

Ainekava õppesisus on ära toodud teemade valdkonnad. Nendeks on: planeerimine, erinevad vahendid, materjalid ja nendega töötamine. Õpetaja valib õpitulemuse saavutamist toetava õppesisu ja metoodika.

Õpilane:

- õpib vaatlema, tundma ja hindama ümbritsevat esemelist keskkonda;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- hoolib oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioonidest;
- julgeb oma idee teostamiseks uusi võimalusi valida ja leiutada;
- mõtleb loovaid lahendusi ja oskab neid lihtsalt teostada;
- kirjeldab, esitleb, põhjendab ning hindab oma ideid, valikuid ja valmistöid;
- kavandab lihtsamaid esemeid/tooteid.
- eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale;
- võrdleb materjalide üldisi omadusi;
- kasutab materjale säästlikult;
- oskab materjale ühendada ja kasutada;
- tunneb rõõmu ja rahuldust töö tegemisest;
- tunneb ja kasutab mitmesuguseid materjale ja töövahendeid ning lihtsamaid töötlemisviise;
- tunneb ja kasutab visuaalse kompositsiooni baaselemente (joon, värv, vorm, ruum, rütm);
- kasutab erinevate kunstitehnikate materjale, töövõtteid ning -vahendeid (nt joonistamine, maalimine, trükkimine, kollaaži valmistamine, pildistamine, vormimine, voolimine jne);
- kujutamisel toob esile inimeste, esemete ja loodusobjektide peamised iseloomulikud tunnused;
- töötab ohutult ja arvestab ühiselt töötades kaaslastega;
- töötab õpetaja suulise juhendamise järgi, kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit;
- toob näiteid õpetusega seotud igapäevaelust;
- hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses, peab vajalikuks jäätmete sorteerimist;

- tegutseb säästliku tarbijana;
- arvestab töökoha korrashoiu reeglitega.

Õpetust on kasulik siduda igapäevase eluga, mille realiseerimise üheks võimaluseks on õppekäikude korraldamine meistrite ja kunstnike ateljeedesse, ettevõtetesse ja muuseumidesse.

Töörõõmu saavutamiseks on vajalik tähelepanu pööramine ladusale töökorraldusele tunnis: materjalide ja töövahendite olemasolu, kord töölaudadel, eesmärgistatud tegevus ning õpilaste jaoks huvitav uudne praktiline väljund.

Tööprotsessis arenevad õpilasel sellised isiksuslikud omadused nagu kannatlikkus, tähelepanelikkus, täpsus, järjekindlus, soov raskusi ületada; rühmas töötades õpitakse teistega arvestama ning üksteist abistama.

Harjumuspärase suulise juhendamise kõrval peab harjutama õpilasi jälgima ja lugema jooniseid ning töötama kirjaliku juhendi järgi. Kirjaliku juhise järgi töötamine aitab õpilasel arendada funktsionaalset lugemisoskust. Tööjuhendiga töötamisel järgime printsiipi lihtsamalt keerulisemale. Esimeseks etapiks tööjuhendiga töötamisel on selle kasutamine abimaterjalina juhul, kui õpilasel tekivad töö kohta küsimused. Järgmiseks etapiks oleks tööjuhendit töövõtete kaupa koos õpilastega lugeda ning see koos läbi arutada veendumaks, et kõik sellest õigesti aru said.

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Õpilane teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhiseist ning töötab suulise ja kirjaliku (tööjuhendi) juhendamise abil, oskab oma tegevusi kirjeldada
Matemaatika	Õpilane kasutab mõõtmisvahendeid, loendab ja võrdleb detaile ja esemeid, koostab ja kasutab töös jooniseid, määratleb ja võrdleb materjalide kulu ning mahtu.
Loodusõpetus	Õpilane tunneb ja kasutab õigesti ning säästlikult erinevaid materjale, teab olmeprügi käitlemise põhimõtteid
Inimeseõpetus	Õpilane planeerib ja kavandab oma tööd ja aega, kohaldab õpitut praktilise tegevusega, tunneb tervisliku toitumise põhitõdesid, oskab arvestada töötamisel vajalikke ohutusnõudeid, lähtub täiskasvanute ja kaaslastega suheldes üldtunnustatud käitumisnormidest.
Liikumisõpetus	Õpilane kasutab töötamisel õigeid võtteid, hindab kehalist aktiivsust.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Loovust arendavad tegevused ja projektid õpetavad arvestama arvamuste ja ideede paljusust. Ühised arutelud ning töö ja selle tulemuse analüüsimine aitavad õpilasel kujundada ja põhjendada oma arvamusi, tunda töörõõmu ning vastutust alustatu lõpule viia.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade

	kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse.
Enesemääratluspädevus	Olulisel kohal on avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Eset valmistades kogetakse arendamise tsüklit idee leidmisest kuni valmis tööni. Aineprojektid ja teemapäevad võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu.
Õpipädevus	Õpitakse nägema seoseid erinevate teadmistega ning kogetakse õpitu vajalikkust praktikas. Töö korraldamine õpetaja abiga alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida. Teavet kogudes areneb õpilase funktsionaalne kirjaoskus ning täieneb tema sõnavara. Oma tööd esitledes ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi ning areneb väljendusoskus. Tööülesannete ning projektide tarvis materjali ja teabe otsimine ning uurimine aitab kaasa võõrkeelte omandamisele.
Suhtluspädevus	Ühised ülesanded ja projektid võimaldavad õppida teisi arvestama, vajaduse korral teisi aidata ning kogeda koos töötamise eeliseid. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Õpilane kasutab oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus.
Ettevõtlikkuspädevus	Olulisel kohal on avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Eset valmistades kogetakse arendamise tsüklit idee leidmisest kuni valmis tööni. Aineprojektid ja teemapäevad võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu.
Digipädevus	Õpilane kasutab IKT vahendeid loovuse arendamisel.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise ja tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ning hoiakute omandamisel.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Need teemad hõlmavad mitmekülgseid oskusi, nagu info leidmine muusika ja kunsti kohta, helilise ja visuaalse kommunikatsiooni väljendusvahendid, keskkonna visuaalne ning heliline kujundamine.

Kodanikualgatus ettevõtlikkus ja	Loovainetes julgustatakse kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning ideesid katsetama ja ellu viima.
Kultuuriline identiteet	Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas.
Teabekeskond	Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite, inseneride ja käsitöötajate loominguga.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Loovaines kasutatakse praktiliste loovtegevuste kaudu erinevaid oskusi ja vahendeid ning leiutatakse ja katsetatakse uusi võimalusi, toetades pidevalt muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ning töökeskkonnas toime tuleva inimese kujunemist.
Tervis ja ohutus	Loovaines teadvustatakse kunstidega tegelemise emotsionaalselt tasakaalustavat mõju. Kujutavas kunstis kasutatakse materjale, töövahendeid ja instrumente, mille juures tuleb järgida ohutuse ning otstarbekuse printsiipe.
Väärtused ja kõlblus	Õppesisus ja -tegevustes tutvutakse kohaliku, Eesti ja maailma kultuuripärandiga, teadvustatakse kultuuri rolli igapäevaelus, pärandkultuuri arenemist tänapäevases globaliseerivas maailmas.

ÕPPETEGEVUS

Praktiline tegevus moodustab põhilise osa õppetunnist. Tehakse individuaalseid töid, rühmatöid või viiakse läbi projekte. On võimalik kujundada koostegutsemise rõõmu ja meie-tunnet, iga õppija arenemist nii oskuses teistega arvestada ja teisi abistada kui ka ennast kollektiivis kehtestada.

Grupitöodes tuleb kõigil leida oma roll ning seda niimoodi täita, et kogu grupp oleks rahul ja samas ka ühelegi selle liikmele ülekohut ei tehtaks. Kui liigutakse ühise eesmärgi poole, soosib see abistavat käitumist – kellegi mahajäämine mõjutab ka teisi, seetõttu peavad tugevamad nõrgemaid abistama.

Grupis on võimalik positiivselt ära kasutada igapäevaelu eripära, leides selliseid ülesandeid ja rolle, mis tõstavad esile ta tugevusi ja varjavad nõrkusi. Teiselt poolt on võimalik õppijatele pakkuda rolle, mida nad tavaliselt ei koge. Selline tegevus võib avada õppija rollipiire ja pakkuda uusi kogemusi oma „mina” avastamisel. Ühistegevuses õpivad õpilased aru saama, et inimesed on erinevad – võimed, oskused, suhtumine, töötempo jne ei ole võrdsed. Samas õpitakse erinevusi (näiteks rollide jaotamisel) positiivselt kasutama ning tööd väärtustama.

Lisaks õpetaja poolt ette määratud ülesannetele on õpilastele jäetud vabadus oma tegevust iseseisvalt planeerida ja teostada (see soodustab sisemist motivatsiooni nende tegevuste teostamisel). Tundide mitmekesistamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid ning õpiviise, võimalusel õppekäike ning õuesõpet.

ÕPITULEMUSED

3. klassi lõpetaja:

- julgeb oma ideed teostades pakkuda välja erinevaid võimalusi ja valida nende seast tööks sobivaim variant;
- kirjeldab, esitleb ning hindab oma ideid;

- eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale (paber, tekstiil, nahk, plast, vahtplast, puit, traat, plekk jne);
- võrdleb materjalide üldisi omadusi;
- modelleerib ja meisterdab erinevatest materjalidest esemeid;
- valib materjalide käsitlemiseks erinevaid töötlemisviise ja –vahendeid, kasutades neid säästlikult;
- käsitseb enam kasutatavamaid töövahendeid õigesti ning ohutult;
- arutleb ohutuse vajalikkuse ja töökoha korrashoiu üle;
- rakendab kahe- ja kolmemõõtmelise kujutamise võtteid, oskab välja tuua kujutatava iseloomulikud jooned;
- rakendab oma töödes mitmekesiseid kunstitehnikaid ja töövõtteid;
- kasutab olulisemaid kunstimõisteid kunstiteoste ning enda ja kaaslaste loovtööde üle arutledes;
- oskab nimetada Eesti kunstnikke, lähiümbruse olulisi kunsti- ja kultuuriobjekte;
- märkab esemetel rahvuslikke elemente;
- töötab õpetaja suulise juhendamise järgi ning kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit;
- toob õpetusega seonduva kohta näiteid igapäevaelust;
- uurib igapäevaste esemete vormi ja otstarbe seoseid, teab, kuidas luua ning tarbida säästvalt, arutleb ümbritseva visuaalse kultuuri nähtuste üle;
- tuleb toime virtuaalsetes keskkondades, teadvustab meedia võimalusi ja ohtusid;
- hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses;
- teab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse ja rõivaste eest;
- arvestab ühiselt töötades kaaslasti ja järgib viisakusreegleid.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Nii õpetuslikust kui kasvatuslikust aspektist on oluline hinnang tehtud tööle. Hindamiseks kasutatakse koos õpilastega koostatud hindamismudeleid. Õpetajapoolse suulise hinnangu juurde lisandub õpilase eneseanalüüs. Hindamine lähtub õppe-eesmärgist ja hindamiskriteeriumidest. Õpilane saab teha järeldusi selle kohta, mida ta oskab, mida on õppinud, ning hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi.

Hindame kavandamist ja planeerimist (originaalsus, iseseisvus, kavandatu rakendamise võimalikkus, materjalide ja töövahendite valiku otstarbekus, oskus põhjendada oma valikuid), tööprotsessi ehk praktilise töö käiku (iseseisvus töös, koostööoskus, materjalide ja vahendite kasutamise oskus, tööohutusnõuete täitmine), õpilase arengut (püüdlikkus, käeline ja vaimne areng), töö tulemust (kavandatu õnnestumine, eseme kasutuskõlblikkus, esteetilisus jne) ja töö esitlemise oskust.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi, poolaasta tunnistuse, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	Muusikaõpetus
Koostaja(d):	Mai Rand
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Muusika ainekava koostades on lähtunud järgmistest põhimõtetest:

- teadvustada ja tähtsustada ühislaulmise kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist rolli;
- rõhutada musitseerimise osatähtsust;
- julgustada ja toetada loomingulist eneseväljendust;
- teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga;

- rõhutada muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujundamisel, tunde- ja mõttemaailma arendamisel ning rikastamisel;
- lähtuda õppes õppija vajadustest ning tähtsustada integreeritud tegevusi.

ÕPPESISU

Muusika õppeaine koostisosad on:

- laulmine;
- pillimäng;
- muusikaline liikumine;
- omalooming;
- muusika kuulamine ja muusikalugu;
- muusikaline kirjaoskus;
- õppekäigud.

LÕIMING	
<p>Muusikaõpetus on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondadega. Muusikaõpetus aitab kaasa väärtushoiakute kujundamisele ja maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamisele. Paljudes ainetes tutvutakse erinevate kultuuridega ning toetatakse kultuurilise ja sotsiaalse identiteedi kujunemist. Muusika kaudu saab hästi teadvustada kultuuridevahelist dialoogi.</p>	
Eesti keel	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust, vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;
Matemaatika	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);
Inimeseõpetus	Vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;
Liikumisõpetus	Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, motoorikat, reageerimiskiirust ja koordineerimist.
Loodusõpetus	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Võõrkeeled	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust;

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Väärtustada oma ja teiste maade muusikat, teadvustada nüüdisaegset muusikakultuuri ja sündmusi

Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja	Suuta ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades erinevaid olukordi, oma seisukohti esitada ja põhjendada
Enesemääratluspädevus		Suuta mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; analüüsida omavahelistes suhetes tekkivaid probleeme
Õpipädevus		Leida õppimiseks vajaminevat teavet; kavandada õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitud erinevates õpiülesannetes
Suhtluspädevus		Kuulamis- ja suhtlemisoskus, koostöövalmidus ja koostööoskus. Teha koostööd erinevates olukordades (laulmine, pillimäng, improvisatsioon jne.) klassikollektiivis, arvestada inimeste erinevusi suhtlemisel
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja	Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Ettevõtlikkuspädevus		Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Digipädevus		Oskab leida laulude tekste googlest, kasutab You Tube'i, leiab erinevaid näiteid hääleliikide, muusikainstrumentide ja rahvaste muusika kohta.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid. Õpilast suunatakse: teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujundamisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi; arendama oskust seada endale eesmärgid; tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega.

<p>Keskkond ja jätkusuutlik areng</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitses keskkonda ning on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.</p> <p>Õpilast suunatakse: aru saama loodusest kui terviküsteemist ja inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikustest seostest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; suunatakse eelkõige looduses liikuma ja looduse helisid jälgima.</p>
<p>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.</p> <p>Õpilast suunatakse: kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist; suunatakse teadvustama kunstitegevuse emotsionaalset tasakaalustavat mõju olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi.</p>
<p>Kultuuriline identiteet</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutmist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.</p> <p>Õpilast suunatakse: osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); osalema/esinema laulupidudel, muusikaüritustel; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist. Tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes erinevates õppeainetes õpitule</p>
<p>Teabekeskond</p>	<p>Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: leidma vajalikku informatsiooni; valida sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest .mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet.</p>

<p>Tehnoloogia ja innovatsioon</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õpilast suunatakse:</p> <p>mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; kasutama IKT-d eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ning töö tõhustamiseks;</p> <p>mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes.</p>
<p>Tervis ja ohutus</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.</p> <p>Õpilast suunatakse: järgima ohutuse ja otstarbekuse printsiipe; jälgima tervise ja ohutuse nõudeid töö protsessis, pöörama tähelepanu erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule; leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteadet ja abiteenuseid vältima ohuolukordadesse sattumist; terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi.</p>
<p>Väärtused ja kõlblus</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluse piires.</p> <p>Õpilast suunatakse: teadvustama kultuuri rolli igapäeva elus; lugupidavalt suhtuma erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustama uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist; suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused;) tähtsustama noorte endi osalemist laulupidudel, muusikaüritustel, tunnustama väärtusi, kõlblisi norme ja viisakusreegleid.</p>

ÕPPETEGEVUS

I kooliastme õppetegevused on:

- ühehäälnelaulmine;
- meloodia laulmine käemärkide, astmetrepi ja noodipildi ning relatiivsete helikõrguste (astmete) järgi;
- Plokkflöödi algõpe;
- mänguoskuse omandamine keha- ja rütmipillidel;
- kuulatud muusikalade iseloomustamine muusika oskussõnavara kasutades;

- muusikapala meeleolu väljendamine liikumise kaudu;
- esinemisjulguse ja -oskuse arendamine;
- muusika väljendusvahendite katsetamine erinevaid karaktereid kujutades;
- õppekäigud, kontserdil, teatris ja muuseumis käimine jne.

ÕPITULEMUSED

Laulmine

3. klassi lõpetaja:

- laulab loomuliku kehahoiu ja hingamise, vaba toonitekitamise ja selge diktsiooniga ning emotsionaalselt üksi ja rühmas;
- mõistab ja väljendab laudes muusika sisu ning meeleolu;
- laulab meloodiat käemärkide, astmetrepi ja noodipildi järgi ning kasutab relatiivseid helikõrgusi (astmeid); JO-JO¹, RA₁, SO₁ .
- laulab eakohaseid laste-, mängu- ja mudellaule, kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
- laulab peast kooliastme ühislause: „Eesti hümn" (F. Pacius), „Mu koduke" (A. Kiiss), „Tiliseb, tiliseb aisakell" (L. Wirkhaus); lastelaulud „Lapsed, tuppa", „Teele, tee, kurekesed", „Kevadel" (Juba linnukesed ....), „Kevadpidu" (Elagu kõik ....).

Pillimäng

- kasutab keha- ja rütmipille lihtsamates kaasmängudes ja/või ostinaatodes ning iseseisvates palades;
- väljendab pillimängus muusika sisu ja meeleolu.

Muusikaline liikumine

- tunnetab ning väljendab muusika sisu, meeleolu ja ülesehitust liikumise kaudu;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge: „Rits-rats rundipumm", „Kosjad tulid saarest", „Oige ja vasemba" ja oskab ka varemõpitud tantse.

Omalooming

- loob lihtsaid rütmilisi kaasmänge keha-, ja rütmipillidel
- kasutab lihtsates kaasmängudes astmemudeleid;
- loob lihtsamaid tekste: liisusalme, regivärsse, laulusõnu jne;
- kasutab loovliikumist muusika meeleolu väljendamiseks.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

- eristab kuuldeliselt laulu ja pillimuusikat;
- eristab kuuldeliselt marssi, valssi ja polkat;
- on tutvunud eesti rahvalaulu ja rahvapillidega (kannel, Hiiu kannel, lõõtspill, torupill, sarvepill, vilepill);
- kirjeldab ning iseloomustab kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara;
- väljendab muusika meeleolu ja karaktereid kunstiliste vahenditega;
- seostab muusikapala selle autoritega.

Muusikaline kirjaoskus

- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

I kooliastmes on oskus teada tervet taktipausi, mitte poolpauzi

- mõistab 2- ja 3-osalise taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides.
- tajub ja õpib laulma astmemudeleid erinevates kõrguspositsioonides;
- mõistab JO-võtme tähendust ning kasutab seda noodist lauldes;
- õpib lauludes tundma JO- ja RA-astmerida;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: meetrum, takt, taktimõõt, taktijoon, kordamismärk, kahekordne taktijoon, noodijoonestik, noodipea, noodivars, astmerida, astmetrepp, punkt noodivältuse pikendajana; koorijuht, koor, ansambel, solist, eeslaulja, rahvalaul, rahvapill, rahvatants, dirigent, orkester, helilooja, sõnade autor; muusikapala, salm, refrään, kaanon, marss, polka, valss, ostinaato, kaasmäng, eelmäng, vahemäng; rütm, meloodia, tempo, kõlavärv, vaikselt, valjult, piano, forte, fermaat; laulurepertuaariga tutvustatakse märke latern, segno, volt.

Õppekäigud

- kirjeldab kogetud muusikaelamusi ning avaldab nende kohta arvamust suulisel või muul looval viisil;
- kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Muusikaõpetuse hindamine ei sea kriteeriumiks lapse muusikalist kuulmist jt. sünnipäraseid eeldusi, vaid lähtub iga lapse arengust antud aines. Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulmist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust ja tunnist osavõttu.

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Hinnates kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ka ise oma tööle hinnangut andma. Õppetöö vältel tuuakse esile oskused ja teadmised, mis on hästi omandatud ja mille omandamiseks peab veel tööd tegema. Kokkuvõtva hinnanguid antakse 2x aastas, poolaasta lõpul.

KASUTATUD KIRJANDUS

A. Velli „Laulud ja mängud“ (2005), M.Pullerits „Koolimuusika kõnemängust pillimänguni“ (2004), Uued õpikud kirjastuselt „Koolibri“ I-III klass

Õppeaine nimetus:	Liikumisõpetus
Koostaja(d):	Uku Pärn, Algõpetuse õppetool
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvisid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi. Liikumispädevuseni jõudmisel on oluline arvestada, et õpitulemused on seotud nii õppeprotsessiga kui ka –tulemusega, kusjuures teatud juhtudel peegeldab õpitulemus protsessi. Järgnevalt on toodud viie valdkonna kirjeldused:

LIIKUMISOSKUSED. Liikumisoskuste omandamine toimub nelja liikumisoskuste alarühma kaudu:

- **Edasiliikumisoskused:** kõndimise-, jooksmise-, hüppamise-, ronimiseoskus, oskus liikuda rütmis-

ja muusikas ja koostöös teistega. Ujumiseoskus.

- **Vahendil liikumisoskus:** oskus liikuda vahendil.
- **Vahendi käsitsemisoskused:** oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ja vahendiga.
- **Oskus kontrollida keha asendites ja liikumisel:** oskus säilitada tasakaalu asendis, liikumisel ja nende kombinatsioonides.

Liikumisoskuste valdkonnas tegeletakse kõikide oskustega kooliastme jooksul eesmärgiga, et õpilane omandab mitmekülgseid liikumisoskused. Liikumisoskuste õppimisel ja omandamisel seostatakse õpitavat selle kasutamise ja väljaspool õppetundi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED. Õpilane omandab teadmised tervise ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Tervise ja oskustega seotud kehaliste võimete nagu aeroobne vastupidavus, jõud ja paindumus mõõtmine toimub kõikidel õpilastel vähemalt üks kord kooliastme jooksul. Selle peamine eesmärk on, et õpilased oleksid teadlikud enda tervise ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja see motiveeriks neid enda kehalisi võimeid arendama. Lisa eesmärgiks on saada regulaarset tagasisidet Eesti õpilaste tervise ja oskustega seotud kehalistest võimetest. Tagasiside on individuaalne ja ei ole hinde panemise aluseks vaid teadlikkuse tõstmiseks kehalisest vormisolekust. Kehaliste võimete mõõtmise tulemusi analüüsitakse nii, et see tõstaks õpilase motivatsiooni enda arendamiseks ning toetaks objektiivselt enesehinnangut. Peetakse kinni individuaalse lähenemise põhimõttest ja jälgitakse tundlike isiklike teemade käsitlemisel konfidentsiaalsust ja inimlikkust. Märatakse õpilasi, kes mingil põhjusel ei ole teistega koos sooritusi valmis tegema ning sellise õpilasega suheldakse, toetatakse ning talle antakse individuaalse sooritamise võimalusi, suunatakse teda arenema enesekindlamaks.

KEHALINE AKTIIVSUS. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne õppeprotsessis osaleja. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki liikumisõpetuse tegevusi teha või suurel intensiivsusel liikuda osalevad liikumisõpetuses nii, et nad on kaasatud tervislikule seisundile vastavalt. Tundi planeerides arvestatakse, et õpilaste kehalise aktiivsuse tase tunnis sõltub ka sellest, kas õpilane vajab haigusest taastumiseks aega. Koolis mõeldakse läbi, kuidas konfidentsiaalne terviseinfo, mida liikumisõpetuse õpetaja oma töö kavandamiseks võib vajada, õnnestuks läbi usaldusliku suhte koduga õpetajani tuua. Õpetaja aitab usaldusliku suhte tekkimisele kaasa teavitades lapsevanemaid juba õppeperioodi alguses, millised on võimalikud õppeülesanded liikumisõpetuses tervisliku erivajadusega õpilastele.

LIIKUMINE JA KULTUUR. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool kooli keskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Läbivad eesmärgid on: ohutu liikumine ja isiklik hügieen, kogemused väljaspool kooli toimuvalt liikumis- või spordiürituselt osaleja või vabatahtlikuna, ausa mängu põhimõtete järgimine, loodusliikumine ja teadmised liikumis- ja sporditraditsioonidest. Õpetaja kujundab järjepidevalt enda eeskujuga väärtusi ja hoiakuid. Õpilase isiklike hügieeniga seotud harjumuste korrigeerimine toimub delikaatselt nii, et see ei riiva õpilase eneseväärikust. Üks osa liikumisega seotud kultuurist on suhtlemiskultuur. Liikumisoskuste tundides on oluline olla tähelepanelik õpilaste omavahelise suhtlemiskultuuri suhtes. Õpetajal on oluline võtta aega ebasobiva käitumise positiivses suunas korrigeerimiseks.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL. Õpilane omandab teadmised ja oskused, kuidas hoida vaimset ja kehalist tasakaalu ja mõistab, et saab ise enda vaimset ja kehalist seisundit reguleerida. Liikumisoskuste õpetajal on oluline mõista vaimse ja kehalise tasakaalu saavutamiseks sobilike harjutuste õpetamist ja koolis arendada liikumisõpetuse õpetajate vastavaid professionaalseid pädevusi.

ÕPPETEGEVUSED

Õppeprotsess on ülesehitatud selliselt, et võimaldab vastata küsimusele, milliste eesmärkide nimel tegevused toimuvad ja kuidas on need seotud elukestva liikumisharrastusega. Õpilase eneseanalüüs on õppeprotsessi loomulik osa. Õpilane koostab lühikese eneseanalüüsi läbivalt õppeprotsessi jooksul, kuid põhjalikuma eneseanalüüsi vähemalt kord õppeaasta jooksul.

Liikumisoskuste ainekava lahutamatu osa on õppeprotsessi kirjeldus, mis toob välja nii kasutatavad mõisted, õppeprotsessi korralduslikud alused, õpetaja tegevuse põhimõtted ja õppesisu näited.

Õpetaja juhivad õppeprotsessi nii, et õpilane on motiveeritud liikuma ning mõistab selle seost tervise ja enda vastutust tervise hoidmisel.

Liikumisõpetus on kohustuslik õppeaine põhikooli kõikides kooliastmetes. Taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti. Nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestades, et taotletavad õpitulemused ja õppe- ja kasvatusesmärgid on saavutatavad.

LÕIMING	
Eesti keel	Liikumisalased mõisted ja terminoloogia, selle kasutamine suulise ja kirjaliku eneseväljendusvahendina.
Matemaatika	Matemaatiliste mõistete ja oskuste seostamine liikumisega.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Lõiming toetab endale liikumis- ja spordivahendite loomist.
Inimeseõpetus	Liikumistegevused toetavad mõistmist sotsiaalainete teemadest rõhuasetusega liikumisega seotud minapildi ja enesehinnangu kujunemisel, tervisliku eluviiside komponentidel, stressi ja pinge ennetamise ja maandamise võimalustel, inimese liikumisharrastusega seotud huvidel ja liikumise olulisusel nii füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele.
Kunstiõpetus ja muusikaõpetus	Liikumine kui kunst. Liikumise ja muusika üksteist toetavad seosed: liikumine muusikas, liikumise loomine vastavalt muusikale.
Loodusõpetus	Liikumise seos erinevate loodusainete teemade ja mõistetega. Rõhuasetused on toitumise ja liikumise seosel, inimese tugi- ja liikumiselundkonnal ja liikumise mõjul tugi- ja liikumiselundkonnale.
Võõrkeeled	Suhtlemine võõrkeeles liikumistegevuse käigus; liikumisalane võõrkeelne terminoloogia; võõrkeelsete infoallikate kasutamine liikumisalase info otsimiseks.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus ja	liikumine ja sport kultuuri osana; loodusliikumine; kokkupuude teiste kultuuride ja nende liikumistavadega; liikumisega seotud tunniväline tegevus; liikumise- ja kultuuritraditsioonid paikkonnas ja ühiskonnas; liikumise seostamine erinevate kultuurinähtustega (teater, muusika, film jne);
Sotsiaalne-kodanikupädevus ja	koostöö teiste inimestega erinevates situatsioonides; enda tervise eest vastutuse võtmine; arvestamine teiste inimeste erisustega; kogemuste ja sotsiaalsete oskuste seostamine isikliku arengu ja võimaluste laienemisega tööturul;
Enesemääratluspädevus	enda tugevate ja nõrkade külgede teadvustamine; suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma liikumisharjumisi ja võimekust; tahe analüüsida enda liikumistegevust ja tulemust, ning ennast liikuva inimesena; eneseanalüüs lisaks õppeaine spetsiifilisele keskendub ka inimesele kui tervikule - mida sain teada endast kui inimesest tänu liikumisele;

Õpipädevus	õppimise eesmärgistamine ja tähenduse loomine; erinevate õpistrateegiate kasutamine enda oskuste arendamiseks ja liikumisharjumuse kujundamiseks; liikumisalane loovtöö;
Suhtluspädevus	koostööle suunatud ülesanded ja tegevused, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist; paaris- ja rühmategevused ühtsete eesmärkide saavutamiseks; erinevad rollid rühmas;
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	kehaliste võimete ja kehalise aktiivsuse mõõtmine ja analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse mõõtmiseks, soorituse parandamiseks ja analüüsiks, sh seoste loomine ja järelduste tegemine.
Ettevõtlikkuspädevus	uute ideede loomine ja ellu viimine; liikumisega seotud projekti tegevused, sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne;
Digipädevus	rüüst- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	õppeaine toetab õpilase teadlikkust liikumisega seotud kutsevalikutest ja tervise hoidmise tähtsust igas eluvaldkonnas;
Keskkond ja jätkusuutlik areng	õppeaine toetab keskkonnateadliku inimese kujunemist erinevate tegevuste kaudu nii sise- kui ka väliskeskkonnas, sh looduskeskkonnas;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	õppeaine toetab õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks koostöiste ja ettevõtlikkust toetavate ülesannete kaudu, traditsioone toetavate ja vaba aja ning kooli keskkonda seostavate liikumisürituste kaudu;
Kultuuriline identiteet	õppeaine toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab liikumist kultuuri osana, sh teab omakultuuri traditsioone (nt tantsupidu); omab teadmisi kultuuride muutumisest ajaloo vältel (nt muutused nais- ja meessoos spordialades; traditsiooniliste spordialade muutumine jne).
Teabekeskkond	õpilane suudab kriitiliselt analüüsida liikumisega seotud infot;
Tehnoloogia ja innovatsioon	õpilane kasutab tehnoloogiaid eesmärgipäraselt (nt objektiivse info saamine video või kehalist aktiivsust mõõtvate rakenduste vahendusel);
Tervis ja ohutus	liikumisõpetuse valdkondade õpitulemused toetavad õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks;

Väärtused ja kõlblus	õppeaine toetab ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete kujunemist läbivalt õppeprotsessi jooksul reeglite, ohutuse ja ausa mängu põhimõtete järgimise ja õpetaja eeskuju kaudu.
-----------------------------	---

ÕPIKESKKOND

Liikumisõpetusetunnid korraldatakse:

- sise- ja õuekeskkonnas;
- sisekeskkonnas viiakse tunnid läbi ruumides, mis võimaldavad saavutada ainekavas toodud õpitulemusi. Nendeks on võimalik, ujula, aula, klassiruumid või muud ruumid, mis on kohandatud vastavaks tegevuseks;
- õuekeskkond toetab õpitulemusteni jõudmist ja liikumisõpetuses omandatud oskuste kasutamist ja arendamist pakkudes mitmekesiseid liikumisvõimalusi erinevatele vanuserühmadele;
- nii, et õpilastel on võimalus kasutada rõivistuid ning pesemisruume.

ÕPITULEMUSED

LIIKUMISOSKUSED

I kooliastme lõpuks õpilane:

- kasutab edasiliikumisoskuseid harjutustes ja liikumismängudes erinevates keskkondades, rütmi ja muusika saatel, tantsulistes liikumistes, koostöös paarilise- ja rühmaga;
- oskab liikuda tuttavas keskkonnas määrates asukohta ja suunda;
- oskab liikuda vahendil harjutustes ja liikumismängudes;
- arvestab peamisi turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;
- oskab käsitseda vahendit harjutustes ja liikumismängudeks;
- arvestab kaaslastega liikumismängudes ja harjutuste sooritamisel;
- oskab hoida tasakaalu asendites, liikumistel ja nende kombinatsioonides;
- kirjeldab enda liikumisoskuseid;
- oskab ujuda, sealhulgas sukelduda, vee pinnal hõljuda, rinnuli ja selili asendis kokku 200 meetrit edasi liikuda;
- hindab adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendab eakohaseid veeohutusalaseid oskusi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

- oskab mõõta õpetaja juhendamisel kehalisi võimeid.

KEHALINE AKTIIVSUS

- teab, kui palju peab kehaliselt aktiivne laps igapäevaselt liikuma;
- oskab sooritada taastumist toetavaid tegevusi õpetaja juhendamisel;
- oskab märgata abi vajamist ja kutsuda abi.

LIIKUMINE JA KULTUUR

- oskab kirjeldada kogemust, mille ta on saanud väljaspool kooli toimival liikumisüritusel osalejana või vaatlejana;
- teab ja järgib üldiselt ausa mängu põhimõtteid;
- oskab nimetada Eesti sportlasi ja liikumisüritusi;
- teab ja järgib isiklikku hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- oskab valida sobiliku riietuse liikumiseks erinevates keskkondades;
- teab, milliseid võimalusi pakub liikumiseks looduskeskkond;
- kirjeldab liikumise ja kultuuri seoseid isikliku kogemuse põhjal.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

- oskab sooritada vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi õpetaja juhendamisel.

HINDAMINE

Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Kokkuvõtval hindamisel lähtutakse riikliku õppekava üldosas hindamise kohta sätestatust ja selle alusel koostatud kooli hindamisjuhendist. Erinevatele osapooltele on perioodi alguses selge, millise õpitulemuse poole, milliste õpiülesannetega liigutakse.

Hindamiskriteeriumid on seotud õpitulemustega, s.t hindamise kaudu antakse tagasisidet õppeprotsessi jooksul omandatud teadmiste, oskuste, protsessi ja selle tulemusel toimunud arengu kohta. Arengu all mõeldakse õppeprotsessi tulemusel toimunud muutusi.

Õpitulemusteni jõudmiseks ja nende tagasisidestamiseks on piisavalt aega. Õppimise süvendamiseks kasutatakse õppeprotsessi jooksul lisaks õpetajapoolsele hindamisele ka enese hindamist. Üks osa kooliastme kokkuvõtvast hindamisest on õpilase eneseanalüüs.

Õppeaine nimetus:	Draamaõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

DRAAMAÕPETUSE KONTSEPTSIOON

„Kooliharidus peaks võimalikult palju aitama emotsionaalselt värvipimedatel lastel saada nägijaks, sest see on võimalik. Meid kõiki peaks huvitama, millise sisemise tundeilma ja moraalsed tõekspidamised kool oma õpilastes kujundab, sest ühel hetkel väljuvad noored sellest kontrollitud institutsioonist ning neist saavad meie kõigi naabrid, äripartnerid, tööandjad, töötajad, kliendid, hooldajad, kaasreisijad või meie laste elukaaslased. Emotsionaalse intelligentsuse osised on lisaks empaatilisele muuseas enesekontroll, innukus, püsivus ja oskus ennast motiveerida“ (Hein 2014: 27). Draamaõppe süstemaatilisus ja loovus aitavad vaieldamatult kaasa nii emotsionaalse kui ka sotsiaalse intelligentsuse arengule, seega tervikliku ja õnneliku inimese loomisele. Mida varem sellega alustada, seda parem.

Draamaõpetuses õppimine:

- toetab hariduslike erivajadustega õpilast;
- soodustab koostööd;
- aitab süüvida inimkogemuste probleemidesse;
- arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- arendab empaatiavõimet ja aitab end teistega samastada;
- toetab esinemisjulgust ja avatust
- kasvatab vastutustunnet
- aitab kaasa tekstist arusaamisele ja tekstiloomele
- arendab nii kehalist kui suulist eneseväljendusoskust

Eelnev nimekiri mitte ainult ei loo kasvulava tulevase täisväärtusliku inimese arenguks, vaid toetab igakülgset teiste ainete õppimist ja õpetamist.

Õpe toimub kõikidel klassidel kord nädalas ja tagasisidestatakse jooksvalt igas tunnis ning kokkuvõtavad hinnangud tulevad kord poolaastas. Esimene poolaasta peadib etüüdidega kooli sünnipäevaks ja jõuluetüüdidega, teine poolaasta kevadise ühise etenduste päevaga, mil draamaõppe läbinud klassid oma lavastusi esitlevad. Eesmärk ei ole lavastuse valmimine iseenesest, vaid kindlasti protsess ise ja selle käigus toimuv avastamine ja avanemine.

Draamakursuse alustamine seisneb eneseavastamises ja grupiloomes. On väga oluline leida grupidünaamika ja luua ühtne energia, et üldse midagi saaks sündida. Edasi süvenetakse juba lavastuse loomesse.

ÕPPESISU

Esimene poolaasta

Algastmes on esimene poolaasta mänguline ja koosneb erinevatest liikumis- ja sõnamängudest (improvisatsioonilised etüüdid, mängud ja harjutused, jutu vestmine, muinasjutud, lood elust enesest, uudised, kuulamisülesanded, töö ja mäng tekstidega, kui võimalik, siis teatrikülastus ja selle analüüs). Esimesel poolaastal avastatakse eelkõige iseennast ja gruppi. Poolaasta väljundiks on jõuludeks jõuluetüüdid.

Teine poolaasta

Hakatakse keskenduma enam tekstile ja valmistuma konkreetseks lavastuseks. Iga klassiga töötatakse näidendiga, millest saab ühtlasi ka teise poolaasta väljund.

HINDAMINE

Esimese poolaasta hinnang

Oskad kaasõpilasi kuulata ja nende eripäradega arvestada. Suhtud ülesande täitmisesse pühendumusega, pead kinni kokkulepetest. Osaled aktiivselt koostegevustes. Tunned rõõmu liikumisest ja loovast eneseväljendusest. Panustad esinemisse vastutustundega.

Teise poolaasta hinnang

Oled tähelepanelik vaataja ja kuulaja. Oled julge oma arvamuse avaldamises. Tunnustad ja abistad teisi, oskad hinnata enese ja kaaslaste töö tulemusi. Tahad ennast selgelt ja arusaadavalt väljendada. Suudad keskenduda ülesannete täitmisele. Oled rühmatöös aktiivne. Näed ja hindad enda rolli loodavas näidendis.

Õppeaine nimetus:	Inimeseõpetus
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	3. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

- enesekohased ja sotsiaalsed oskused;
- füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;
- tervis ja tervislik eluviis;
- turvalisus ja riskikäitumise ennetamine;
- üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.

Inimeseõpetuse ainekava õpisisu on õppeprotsessis kirjelduses avatud kohustusliku ning süvendavate ja laiendavate teemade kaudu..

ÕPPESISU

I poolaasta. Mina

- Mina. Igäühe individuaalsus ja väärtuslikkus. Mina ja endasse suhtumine
- Lapse õigused ja kohustused

Mina ja tervis

- Vaimne ja füüsiline tervis.
- Tervislik eluviis.
- Ohud tervisele ja toimetulek ohuolukorras.

Mina ja meie

- Minu ja teiste vajadused. Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Sallivus. Üksteise eest hoolitsemine ja teiste abistamine.
- Ausus ja õiglus. Leppimine. Vabandamine. Oma muredest rääkimine ja tunnete väljendamine. Oskus panna end teise inimese olukorda. Keeldumine kahjulikust tegevusest.
- Minu hea ja halb käitumine. Südametunnistus. Käitumisreeglid. Minu käitumise mõju ja tagajärjed.
- Liiklusreeglid. Mäng ja töö. Õppimine. Kohustetunne ja vastutus. Meeskonnatöö. Tööjaotus.

II poolaasta. Mina: teave ja asjad

- Teave ja teabeallikad ning nende kasutamine. Reklaami mõju. Turvaline käitumine meediakeskkonnas.
- Raha. Raha teenimine, kulutamine ja laenamine. Vastutus. Oma kulutuste planeerimine.

Mina ja kodumaa

- Küla, vald, linn, maakond. Eesti teiste riikide seas. Naabერიigid.
- Eesti Vabariigi ja kodukoha sümbolid. Erinevate rahvaste tavad ja kombed. Sallivus.

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus.
Matemaatika	Ajaühikud, ajaühikute seosed, kell ja kalender, käibivad rahaühikud, rahaühikute seosed, arvnäitajate ja diagrammide lugemine, tõlgendamine, analüüsimine.
Loodusained	Inimene, inimese meeled ja avastamine, liikumine, ohutusnõuded, inimese välisehituse kirjeldus, inimene ja inimese elukeskkond, asjad ja materjalid, Eesti kaart– maakondade märkimine, õppekäik kodukohta, Euroopa Liidu kaart, kodukoha elurikkus ja maastikuline mitmekesisus, elu mitmekesisus maal, elukeskkond Eestis.
Võõrkeel	Mina ja teised, mina ja koduümbrus, kodukoht Eesti, igapäevaelu, õppimine ja töö, vaba aeg.
Loovaine	Laua katmine, kaunistamine ja koristamine, säästlik tarbimine, jäätmete sortimine, oma maakonna rahvuslikud mustrid ja motiivid, oma töö ning selle tulemuste analüüsimine ja hindamine, sobivad rõivad, isikupärased esemed.
Muusikaõpetus	Eneseväljendust toetav teemakohane töö, vastavateemalised laulud.
Liikumisõpetus	Kehaline aktiivsus, tervislik eluviis, kehaline vormisolek, kehalise aktiivsuse valik.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Õpilane suudab hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega. Õpilane väärtustab loomingut ja kujundab ilumeelt, hindab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi, väärtustab inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, teadvustab oma väärtushinnanguid.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Suutlikkus ennast teostada; toimida aktiivse, teadliku, abivalmi ja vastutustundliku kodanikuna ning toetada ühiskonna demokraatlikku arengut; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme; austada erinevate keskkondade reegleid ja ühiskondlikku mitmekesisust, religioonide ja rahvuste omapära; teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme.
Õpipädevus	Suutlikkus organiseerida õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning hankida õppimiseks, hobideks, tervisekäitumiseks ja karjäärivalikuteks vajaminevat teavet; planeerida õppimist ja seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades; seostada omandatud teadmisi varemõpituga; analüüsida oma teadmisi ja oskusi, motiveeritust ja enesekindlust ning selle põhjal edasise õppimise vajadusi.
Suhtluspädevus	Suutlikkus ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada nii emakeeles kui ka võõrkeeltes, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust; ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning eristada ja mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ja väljendusrikast keelt ning kokkuleppel põhinevat suhtlemisviisi.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid koolis ja igapäevaelus; suutlikkus kirjeldada ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning teha tõenduspõhiseid otsuseid; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid; kasutada uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt.
Ettevõtlikkuspädevus	Suutlikkus ideid luua ja ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, aidata kaasa probleemide lahendamisele; seada eesmärgi, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia; korraldada ühistegevusi ja neist osa võtta, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest; reageerida loovalt, uuendusmeelselt ja paindlikult muutustele; võtta arukaid riske.
Digipädevus	Suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvast ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna

	<p>tegutsedes kui ka kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus</p>
--	---

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on tähtis alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimivate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid. Õpilane hakkab analüüsima oma võimeid, oskusi ja väärtusi ning seostama neid tulevase haridustee ja tööelu valikutega, koostades esmase karjääriplaani.
Keskfond ja jätkusuutlik areng	Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohaliku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse.
Kultuuriline identiteet	Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noortejms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.
Teabekeskond	Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Tervis ja ohutus	Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.
Väärtused ja kõlblus	Toetatakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPEGEVUS

Õpetus inimeseõpetuses esimeses kooliastmes on sissejuhatus nii inimese- kui ka ühiskonnaõpetuse algtõdedesse, kusjuures rõhk on enese suhestamisel lähiümbrusega enesekohaste ja sotsiaalsete pädevuse kontekstis. Teemade valikul lähtutakse printsiibist, et liigutakse lähemalt kaugemale (kontsentiline teemakäsitus).

Õppe korraldamisel on oluline eakohasus ning varem omandatu arvestamine ja sellega seostamine. Õpe on diferentseeritud, arvestades õpilaste eripära, kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas. Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse eesmärkidest, arendades õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Õpe on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetav ja tähenduslik ning toetab arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane. Õpetuses kasutatakse mitmekülgset metoodikat, et õpilased saaksid õppes aktiivselt osaleda.

Inimeseõpetuses on metoodiliselt tähtsad kolm valdkonda, arvestades õpilase vanuseastet:

- avar metoodiline repertuaar, kasutades aktiivõppemeetodeid: mõistekaardid, vaatlus, loovtööd (nt plakadid, filmid, kollaažid jne), aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaristööd, juhtumianalüüs jne);
- individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
- õppe sidumine koolivälise eluga (nt õppekäik, kohtumised erinevate inimestega, vanemate kaasamine jne), õppemeetodi valik sõltub konkreetsest õpieesmärgist.

Õpilasi võib aktiveerida ise erinevatest allikatest infot otsima, seda korrastama ja kriitiliselt hindama, kasutades IKT-vahendeid.

ÕPITULEMUSED

Mina

3. klassi lõpetaja:

- selgitab endasse positiivse suhtumise tähtsust;
- võrdleb oma väärtust, huve ja tugevusi kaasõpilaste omadega;
- väärtustab inimese õigust olla erinev;
- nimetab enda õigusi ja kohustusi;
- teab, et õigustega kaasnevad kohustused.

Mina ja tervis

- eristab vaimset ja füüsilist tervist;
- kirjeldab seoseid tervise hoidmise viiside vahel: mitmekesine toitumine, uni ja puhkus ning liikumine;
- väärtustab tervislikku eluviisi;
- kirjeldab olukordi ja toob näiteid, kuidas keelduda tegevusest, mis kahjustab tema tervist;
- nimetab, kelle poole pöörduda erinevate murede korral.

Mina ja meie

- nimetab inimese eluks vajalikke olulisi vajadusi ja võrdleb enda vajadusi teiste omadega;
- kirjeldab omadusi, mis peavad olema heal sõbral, ning hindab ennast nende omaduste järgi;
- väärtustab sõprust;
- väärtustab üksteise eest hoolitsemist ja üksteise abistamist;
- väärtustab leppimise ja vabandamise tähtsust inimsuhetes;
- nimetab ja kirjeldab inimeste erinevaid tundeid ning toob näiteid olukordadest, kus need tekivad, ning leiab erinevaid viise nendega toimetulekuks;
- teab abi saamise võimalusi kiusamise ja vägivalla korral;
- mõistab, et kiusamine on mitteaktsepteeritud käitumine;
- demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennastkahjustavast tegevusest;
- eristab enda head ja halba käitumist;
- kirjeldab oma sõnadega, mida tähendab vastustundlikkus ja südametunnistus;
- nimetab üldtunnustatud käitumisreegleid ja põhjendab nende vajalikkust;
- kirjeldab oma käitumise tagajärgi ja annab neile hinnangu;
- teab liikluseeskirja, mis tagab tema turvalisuse, ning kirjeldab, kuidas käituda turvaliselt liikluses;
- eristab tööd ja mängu;
- selgitab enda õppimise eesmärgid ja toob näiteid, kuidas aitab õppimine igapäevaelus paremini hakkama saada;
- teab tegureid, mis soodustavad või takistavad keskendumist õppimise ajal, ning kirjeldab oma tegevuse planeerimist nädalas, väärtustades vastutust;
- väärtustab lubadustest kinnipidamist ja vastutust;
- teab, kuidas olla hea kaaslane ning kuidas teha koostööd.

Mina: teave ja asjad

- kirjeldab erinevate meeltega tajutavaid teabeallikaid;
- selgitab, kuidas võivad reklaamid mõjutada inimeste käitumist ja otsuseid;
- teab, et raha eest saab osta asju ja teenuseid ning seda, et raha teenitakse tööga;
- mõistab oma vastutust asjade hoidmise ja laenamise eest;
- selgitab, milleks kasutatakse raha ning mis on raha teenimine, hoidmine, kulutamine ja laenamine;
- kirjeldab, milliseid vajadusi tuleb arvestada taskuraha kulutades ja säästes

Mina ja kodumaa

- selgitab skeemi järgi haldusüksuste seoseid oma kodukohas;
- leiab Euroopa kaardilt Eesti ja tema naaberriigid;
- nimetab Eesti rahvuslikke ja riiklikke sümboleid;
- kirjeldab Eestis elavate rahvuste tavasid ja kombeid ning austab neid;
- väärtustab oma kodumaad

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguestluste, poolaasta tunnistuse, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Meidla, R., Säälik, Ü. Inimeseõpetuse tööraamat 3. klassile. Kirjastus Maurus, 2019.

Kippar, R., Klören, A., Kulderknup, E., Peetris, K. Inimeseõpetuse õpik 3. klassile. Koolibri, 2012.

Jutulinna õppekomplekti lisa- ja abimaterjalid: <http://xn--epik-0qa.ee/jutulinn-3/#section-tutvustus>

LISA 3. TARTU RAATUSE KOOLI II KOOLIASTME AINEKAVAD

4. KLASS	2
Eesti keel	2
A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)	13
B-võõrkeel (saksa keel, inglise keel, vene keel)	19
Matemaatika	26
Loodusõpetus	33
Inimeseõpetus	39
Käsitöö ja kodundus	43
Kunstiõpetus	49
Draamaõpetus	52
Töö- ja tehnoloogiaõpetus	54
Liikumisõpetus	58
Muusikaõpetus	63
5. KLASS	69
Eesti keel	69
Kirjandus	74
A-Võõrkeel (saksa keel, inglise keel)	79
B-võõrkeel (saksa keel, inglise keel, vene keel)	86
Matemaatika	93
Loodusõpetus	97
Ajalugu	102
Inimeseõpetus	106
Käsitöö ja kodundus	112
Kunstiõpetus	117
Draamaõpetus	120
Töö- ja tehnoloogiaõpetus	122
Liikumisõpetus	126
Muusikaõpetus	131
6. KLASS	137
Eesti keel	137
Kirjandus	143
A-Võõrkeel (saksa keel, inglise keel)	148
B-võõrkeel (saksa keel, inglise keel, vene keel)	155
Matemaatika	162
Loodusõpetus	166
Ajalugu	173
Inimeseõpetus	178
Käsitöö ja kodundus	183
Kunstiõpetus	189
Draamaõpetus	192
Töö- ja tehnoloogiaõpetus	193
Liikumisõpetus	198
Muusikaõpetus	202
Ühiskonnaõpetus	209

4. KLASS

Õppeaine nimetus:	Eesti keel
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	6 tundi nädalas, 210 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Eesti keele õpetus taotleb, et õpilane:

- suhtleb eesmärgipäraselt ning valib kontekstile vastava suhtluskanali;
- oskab teha kuuldust ja loetust kokkuvõtet ning anda hinnangut nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- tunneb põhilisi tekstiliike ning oskab õpi- ja elutarbelisi tekste eesmärgipäraselt kasutada;
- oskab luua õppetööks ja eluks vajalikke tekste ning neid korrektselt vormistada;
- tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise põhietappe ning oskab neid rakendada;
- tunneb eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- oskab kasutada ÕSi ja teisi õigekeelsusallikaid.

ÕPPESISU JA -TEGEVUS

Suuline ja kirjalik suhtlus

- Hääliku pikkuste eristamine.
- Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldule hinnangu andmine.
- Õpetaja ettelugemise järel (ainealane tekst, lõikhaaval) oluliste mõistete ja seoste leidmine. Kuuldud tekstist lühikokkuvõtte sõnastamine. Kuuldud teabe rühmitamine skeemi, märksõnade jm alusel.
- Tekstide kriitiline kuulamine (fakti ja fantaasia eristamine jms). Lavastuse, kuuldu proosa-, luule- ja ainetekstide sisu ümberjutustamine.
- Visuaalsed ja tekstilised infoallikad, nende usaldusväärsus. Fakt ja arvamus.
- Sõnavara avardamine ja täpsustamine, töö sõnastikega. Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ja kirjalikus tekstis.
- Vestlus etteantud teema piires. Küsimustele vastamine, esitus, tutvustus. Erinevate käitumisviiside ja koostöövormide võrdlemine. Oma arvamuse avaldamine, seisukoha põhjendamine, kaaslaste arvamuse küsimine. Lisateabe otsimine.
- Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine (sõnavalik, parasiitkeelendite vältimine, mõtte lõpuleviimine).
- Dialoogi ja dramatiseeringu koostamine ja esitamine. Pantomiim. Rollimäng.
- Erinevate strateegiatega kasutamine kõneülesannetes (nt võrdlemine, kirjeldamine). Eritüübiliste küsimuste moodustamine (nt intervjuu tegemiseks).
- Nii enese kui ka teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel.

Teksti vastuvõtt

- Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine. Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine; lugemist hõlbustavad võtted. Oma lugemise jälgimine ning lugemisoskuse hindamine.
- Tööjuhendi lugemine. Tarbe- ja õppetekstide mõtestatud lugemine (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart jm). Tekstide võrdlemine etteantud ülesande piires.
- Sõna, lause ning teksti sisu mõistmine. Kujundlik keelekasutus (piltlik väljend). Teksti sisu ennustamine pealkirja, piltide, remarkide, üksiksõnade jm alusel. Enne lugemist olemasolevate

teemakohaste teadmiste ja kogemuste väljaselgitamine, oma küsimuste esitamine ning uute teadmiste vastu huvi äratamine (mida tean, mida tahaksin teada).

- Kirjandusteksti süžee, sündmuste toimumise koht, aeg ja tegelased. Sündmuste järjekord. Arutlemine tekstis käsitletud teema üle. Tegelaste käitumise motiivide analüüs. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Küsimustele vastamine tekstinäidetega või oma sõnadega. Töö tekstiga: tundmatute sõnade tähenduse selgitamine, märkmete tegemine loetu põhjal, märksõnaskaemi, küsimuste koostamine. Loetava kohta kava, skeemi/kaardi koostamine. Rollimäng. Dramatiseering.
- Luuletuse sisu eripära määramine (loodus, nali jne); riimide leidmine ja loomine, riimuvate sõnade toel värsside loomine. Luuletuse ja proosateksti mõtestatud esitamine (meeleolu, laad).
- Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ja vajaliku teabe leidmine.
- Huvipakkuva raamatu leidmine, iseseisev lugemine, vajaliku info leidmine. Loetud raamatu sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Loetud raamatust jutustamine, loetule emotsionaalse hinnangu andmine ja raamatust lühikokkuvõtte tegemine.
- Vajaliku raamatu leidmine iseseisvalt, ka kataloogi või e-otsingut kasutades.
- Tekstilõikide eristamine: jutustus, muinasjutt, luuletus, näidend, vanasõna, kõnekäänd, kiri
- Ilukirjandus: kunstmuinasjutt, tõsielujutt eakaaslastest, ilu- ja aimekirjandus loomadest, seiklusjutt, näidend, rahvaluule, värsslugu, vanasõnad ning kõnekäändud.

Tekstiloomed

- Ümberjutustamine ja ümberjutustuse kirjutamine: tekstilähedane, kokkuvõtlik, loov, valikuline kavapunktide järgi, märksõnade ja küsimuste toel. Aheljutustamine.
- Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega.
- Loetu ja kuuldu põhjal jutustamine, kirjeldamine. Eseme, olendi, inimese kirjeldamine. Iseloomulike tunnuste esitamine.
- Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt.
- Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele, mida). Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid.
- Jutustus pildi või pildiseeria põhjal, küsimuste, skeemi, kaardi või kava toel, fantaasialugu, kirjeldus, seletus, veenmiskiri, tarbetekstid (juhend, nimekiri, retsept, e-kiri, teade), ajakirjandustekstid (uudis, intervjuu, pildi allkiri, kuulutus, reklaam, arvamislugu).
- Protsesskirjutamine: kirjutamiseks valmistumine (märksõnad, idee- või mõtteskeem, tsentriline kaart, sündmuste kaart, muusika, pilt, rollimäng jne), teksti eri versioonide kirjutamine, viimistlemine, toimetamine, avaldamine, tagasiside saamine.

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

- Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled.

Häälikuõpetus ja õigekiri

- Tähestik. Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud. Täis- ja kaashäälikuühend.
- Kaashäälikuühendi õigekiri. *g, b, d* s-i kõrval (nt *jalgsi, kärbsed*). *h* õigekiri.
- *i* ja *j* õigekiri (tegijanimi). Tutvumine *gi-* ja *ki-*liite õigekirjaga.
- Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades).
- Õppetegevuses vajalike võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri.
- Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri.
- Nimi ja nimetus. Isiku- ja kohanimed, ametinimetused ja üldnimetused.
- Eakohase teksti eksimatu ärakiri tahvliilt. Etteütlemise järgi kirjutamine õpitud keelendite ulatuses (40–60 sõna, 20 ortogrammi). Oma kirjavae iseseisev leidmine.

Sõnavaraõpetus

- Sünonüümid. Antonüümid.
- Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhisõna, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused.

Vormiõpetus

- Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, lihtminevik.
- Jaatava ja eitava kõne kasutamine.
- Tegusõna pööramine ainsuses ja mitmuses.
- Nimisõna.
- Omadussõna.
- Asesõna.
- Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine.
- Arvsõnade õigekiri.
- Rooma numbrite kirjutamine.

Lauseõpetus

- Lause. Lause laiendamise lihtsamaid võimalusi.
- Lihtlause. Lihtlause kirjavahemärgid.
- Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ja kasutamine.
- Otsekõne ja saatelause

ÕPPETEGEVUSED

1. poolaasta

Suuline ja kirjalik suhtlus

- Tutvumine kasutatava õppekirjandusega
- Õpieesmärkide seadmine kooliaastaks
- Mini-uurimistöö (küsimustest koosnev ankeet)
- Arutelu hea emakeeleoskuse vajalikkuse üle
- Arutelu pinginaabriga
- Paaristöö valikvastustega testi täitmiseks
- Mõistatamise mäng klassis
- Ühine arutelu lemmiklooma teemal
- Ajurünnaku läbiviimine klassis
- Luuletuse esitamine klassis
- Info kogumine vanematelt oma vanavanemate ja sugupuu kohta
- Ühe oma pere vana eseme tutvustamine klassis
- Arutelu klassis vanavanemate päeva tähtsuse üle; jutustamine oma vanaemast
- Mängude edetabel ja nende esitlemine
- Arutelu arvutimängude üle
- Jutustamine oma huvidest ja hobidest
- Arutelu kiusamisest internetis; rühmatöö kiusamisest
- Ühine arutelu headuse ja head tegemise üle
- Jutustamine endast, oma lemmikmuinasjutust
- Rollides teksti lugemine
- Tuttava intervjuuerimine
- Jõululuuletuse õppimine ja esitamine klassis
- Eesti jõulukommete kirjeldamine
- Oma pere jõulutradsioonidest jutustamine

Teksti vastuvõtt

- Tekstide lugemine, jutustamine ja analüüs
- Vajaliku info leidmine tekstist
- Teksti kohta küsimustele vastamine

- Teksti rollis jutustamine
- Loetu meeleolu hindamine eri liiki tekstide lugemine
- Teksti mõistmiseks võõrastele sõnadele seletuse otsimine
- Kirjand kui loovtöö, selle etapid
- Loo tegelase joonistamine, iseloomustamine, käitumise analüüsimine
- Jutustamine oma lemmikloomast
- Kahe eri arvamuse võrdlemine, nende põhiliste seisukohtade väljatoomine
- Teksti kokkuvõtlik esitamine
- Loo peamise mõtte sõnastamine
- Kaaslaste esinemise kuulamine, sellele hinnangu andmine
- Hinnangu andmine loetule
- Oma mälestuse jutustamine klassis
- Luuletekstide lugemine, nende meeleolu kirjeldamine
- Luuletuse peamõtte sõnastamine
- Teatmeteosest info otsimine
- Tundmatute sõnade tähenduse leidmine sõnastikust
- Sõnadele sünonüümide leidmine
- Varasema aja ja praeguse aja vanaemade võrdlemine
- Arvamuse avaldamine teksti/tekstis esineva probleemi kohta
- Fantaasialoo jutustamine
- Tekstist vajalike kohtade leidmine oma jutu tõestuseks
- Erinevate tekstide lugemine
- Loetud teksti põhjal tabeli täitmine
- Eakohaste raamatute lugemine
- Kirjandusteksti lugemine ja mõistmine
- Kahe vastandliku peategelase võrdlemine
- Küsimustele vastamine teksti põhjal
- Luuletuse lugemine, analüüs, võrdlemine ja oma arvamuse avaldamine; illustreerimine
- Teksti lugemine rollides
- Tekstist vajaliku koha ja info leidmine
- Lugude ühis- ja erijoonte leidmine (Venni diagramm)
- Loo peategelase kirjeldamine

Tekstiloome

- Tutvumine vanasõnadega; lühijutt vanasõnast
- Oma teate edastamine morse abil
- Palale lõpu mõtlemine
- Valikvastustega testi koostamine
- Lemmiklooma pidajale meelespea kirjutamine
- Kuulamisprotokolli vormistamine
- Loo kirjutamine vanaemast või vanaisast
- Etteantud algusega jutu kirjutamine
- Mängujuhiste kirjutamine
- Kava koostamine
- Seenevihma retsepti kirjutamine
- Rühmatöö- plakati koostamine ja kujundamine
- Koomiksi kavandamine ja joonistamine
- Muinasjutu kirjutamine
- Intervjuu vormistamine
- Jõululuuletuse- või jutu kirjutamine

Õigekeelsus ja keelehoole

- Häälikute, tähtede ja tähestiku tundmine
- Sõnade lühendamine
- Häälikuühendi (täis- ja kaashäälikuühendi) õigekiri
- Sõnadele liite –gi ja –ki liitmine
- I ja j õigekiri (etteütlus)
- Sõnade silbitamise ja poolitamise harjutused
- Võõrsõnade tunnuste ja õigekirja harjutused
- Harjutused sõnaliikide (nimi-, omadus- ja asesõna) kohta
- Sõna kohta küsimuse esitamine
- Liitsõnade tundmine ja moodustamine
- Sõnade kokku- ja lahkukirjutamine
- Tegusõnade tundmine
- Tegusõna pöördvormide moodustamine
- Tegusõna ajavormide moodustamine ja korrektne kasutamine

2. poolaasta

Suuline ja kirjalik suhtlus

- Ajurünnak ja arutelu loodushoiu teemal
- Ühine arutelu meie metsade loomadest
- Lühiesitlus klassis
- Arutelu, kuidas käituda ja mida meeles pidada matkal
- Rekordiraamatu koostamine klassis
- Arutelu klassis, kuidas käituda õnnetuse korral
- Tulevikuauto kirjeldamine klassikaaslastele
- Esitlus autodest
- Väitlus arvutite teemal
- Tehnikaalase uudise esitlemine klassile
- Arutelu mereröövlielu kohta
- Pinginaabriga teksti lugemine dialoogina
- Lemmiknäitleja tutvustamine klassis
- Arutelu teatriga seotud elukutsete kohta
- Muinasjuttude tundmise võistlus
- Näidendi esitamine klassis
- Pantomiimimäng
- Nukunäidendi lavastamine
- Arutelu multifilmide teemal
- Multifilmivõistlus
- Liitsõnade moodustamise mäng
- Paaristöö pinginaabriga (uue sõna väljamõtlemine)
- Arutelu selle kohta, mida head ja halba saab sõnade abil teha
- Arutelu vanasõnade tähenduse üle
- Anekdoosimäng
- Ühine luuletuse päheõppimine – mälu treeningu ülesanne
- Ühine mõttekaardi koostamine
- Vanematelt kuuldud lugude jutustamine klassis
- Arutelu inimeste tarbimise kohta

Teksti vastuvõtt

- Looduselamusest jutustamine
- Loodushäälte kirjeldamine

- Loodushoiu kohta info otsimine internetist ja teabeteostest
- T-tabeli koostamine loodushoiust
- Teatmeteosest info otsimine
- Rollis jutustamine
- (Õpiku) sõnastiku kasutamine tundmatutele sõnadele seletuse otsimiseks
- Eakohaste raamatute lugemine
- Teksti lugemine, küsimustele vastamine, analüüs
- Jutustamine mereröövlitest
- Tegelase iseloomustamine katkendi põhjal, võrdlemine
- Küsimuste moodustamine potentsiaalsele intervjueeritavale
- Teatri, etenduse ja tegelaste kirjeldamine
- Jutustamine viimasest teatriskäigust
- Internetist nukumuuseumide kohta info otsimine
- Jutustamine lemmikmultifilmist
- Peategelase meeleolu kirjeldamine loo välitel
- Loetud teksti kokkuvõtmine 6–7 lausega
- Luuletekstide lugemine ja analüüs
- Juhendi kirjutamine
- Teksti esitamine tegelaskõnena
- Vastuste otsimine erinevatele küsimustele
- Naljandite analüüs
- Teksti järgi seppade maja joonistamine
- Jutustamine oma lemmiktunnist
- Teksti põhjal sündmuste reastamine
- Nähtamatu tindi valmistamine juhendi põhjal
- Raamatututvustuste lugemine ja analüüs
- Jutustamine oma lugemiselamusest
- Eakohaste raamatute lugemine

Tekstiloom

- Ühest loomast lühiesitluse koostamine
- Loole lõpu kirjutamine
- Plakati loomine tundmatust loomast või linnust
- Võrdleva tabeli koostamine
- Reklaamteksti koostamine
- Skeemi joonistamine palas kujutatud pere liikmetest
- Loovtöö Sophie ja vaimu kohtumisest
- Algustähejutuke (või laused)
- Kirja kirjutamine; e-kiri
- Loovtöö kentsakast tegelasest

Õigekeelsus ja keelehoole

- Lauselõpumärkide kasutamine
- Järgarvsõnade moodustamine
- Arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine
- Liht- ja liitlausete tundmine ja kirjavahemärgistamine
- Nimede ja nimetuste algustäht
- Otsekõne ja saatelause tundmine
- Otsekõnelause kirjavahemärgistamine
- Keeleteemade kordamine

LÕIMING	
<p>Algõpetuses kasutatakse kõiki viit lõimingu võimalust (ainetevahelised seosed, ajaline kooskõla, ainete kombineerimine, teemakeskne ehk multidistsiplinaarne, interdistsiplinaarne), et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe põhimõtetest, mida toetab interdistsiplinaarne lõiming. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.</p>	
Võõrkeeled	<p>Võõrkeelte grammatilist süsteemi tundma õppides on toeks emakeeletundides omandatud keelemõisted, võõrsõnade õppimine soodustab võõrkeelte õppimist. Väliskirjanduse autorite ja teostega tutvumine tekitab huvi võõrkeelte õppimise vastu, õpitavas võõrkeeles kirjutavate autorite teoste lugemine ja arutamine süvendab huvi õpitava keele maa, selle kultuuri ning kirjanduse vastu.</p>
Matemaatika	<p>Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. Samas eeldab heade õpitulemuste ja korrektse keelekasutuse saavutamist, et ka matemaatikatundides töötataks tekstiga õppesisu või -ülesande mõistmise nimel ning nõutaks elementaarsete õigekirjanõuete järgimist kirjalikes töodes.</p>
Loodusõpetus	<p>Loodusainete õppe- ja teabetekstide mõistmine eeldab samuti head lugemisoskust ja tekstitööd. Õpilane peab õppima õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid õppekirjanduses ning loetavas ilukirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada. Loodusainetes omandatud sõnavara ning teadmised soodustavad omakorda kirjandusteoste looduskirjelduste mõistmist, kujutluspiltide teket ja emotsionaalset mõju lugejale</p>
Inimeseõpetus	<p>Ilukirjandusteoste lugemine ja analüüs toetavad maailmapildi kujunemist, ajaloosündmuste ja arengu mõistmist ning ühiskonnaelus ja inimsuhetes orienteerumist. Kirjandustekstides peetakse silmas ühiskonnaelus olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus; suhted kodus ja koolis; omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus; kodanikuühiskond ja rahvussuhted.</p>
Muusika	<p>Eesti keele ja muusikaõpetuse ühisosa on (rahva)laul, selle tekst ja esitamine. Kirjandusteoste käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning kunstilistest väljendusvahenditest</p>
Kunstiõpetus	<p>Kirjandusteoste analüüs seostatuna illustratsioonide vaatlusega soodustab kunsti väljendusvahendite eripära mõistmist. Reklaami terviklik käsitlemine keeleõppes eeldab ka visuaalsete komponentide eritlemist ja analüüsi.</p>

ÜLDPÄDEVUSED
<p>Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused (väärtuspädevus, sotsiaalne pädevus, enesemääratluspädevus, õpipädevus, suhtluspädevus, matemaatika-pädevus, ettevõtlikkuspädevus) rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükli üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.</p>

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Loetava ilukirjanduse ja aimetekstide alusel kujunevad õpilases esteetilis-emotsionaalsed ja kultuurilised väärtused. Ka keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Emakeele õpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Õpilane suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust. Arendades igapäevaselt sõnavara, esitletakse ja kirjeldatakse loovtöid, tutvustatakse ning põhjendatakse oma seisukohti.
Enesemääratluspädevus	Enesemääratluspädevuse ning vastutustunde kujunemist toetavad erinevad lugemispalad kui ka õpilase igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide üle arutlemine. Enesemääratluse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning emakeele oskuse rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Õpipädevus	Eesti keele õppimine arendab olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, erineva teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, mitmesuguste tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.
Suhtluspädevus	Suhtluspädevust kujundatakse keele nelja osaoskuse – kuulamise, lugemise, rääkimise ja kirjutamise – arendamise kaudu. Neid osaoskusi õpetatakse lõimitult. Keeleõpe rikastab mõtlemist, arendab oskust end täpselt väljendada, luua tekste ning neist aru saada. Õpe toetub emakeeleõpetusele. Hea eneseväljendusoskus, teksti mõistmine ja tekstiloomine on eduka suhtlemise eeldused võõrkeeltes. Koos suhtluspädevusega arendatakse õppijas oskust võrrelda oma ning võõra kultuuri sarnasusi ja erinevusi, mõista ning väärtustada teiste kultuuride ja keelte eripära, olla salliv ning vältida eelarvamuslikku suhtumist võõrapärasesse. Teiste kultuuride tundmine aitab teadlikumalt tajuda oma keele ja kultuuri spetsiifikat.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Teabetekstide abil arendatakse oskust lugeda teabegraafikat või muul viisil visuaalselt esitatud infot, leida arvandmeid, lugeda ja mõista tabelite, skeemide, graafikute ning diagrammidena esitatud infot ning seda analüüsida, sõnalise teabega seostada ja tõlgendada. Õpitakse eristama teaduslikku teavet ilukirjanduslikust ja populaarteaduslikust teabest ning kasutama tehnoloogilisi abivahendeid tekstide loomisel, korrigeerimisel ja esitamisel.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilase osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Digipädevus	Õpilane suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.
--------------------	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPITULEMUSED

4. klassi lõpetaja:

Suuline ja kirjalik suhtlus

- kuulab mõtestatult eakohast teksti, toimib saadud sõnumi või juhendite järgi;
- annab lühidalt edasi kuuldu sisu;
- väljendab end suhtlusolukordades selgelt ja arusaadavalt koolis, avalikus kohas, eakaaslastega, täiskasvanutega suheldes;
- esitab kuuldu ja nähtu kohta küsimusi;
- väljendab oma arvamust, annab infot edasi selgelt ja ühemõtteliselt;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku vormi;
- kasutab sõnastikke ja teatmeteoseid;
- esitab peast luuletuse või rolliteksti;

Teksti vastuvõtt

- loeb eakohast teksti ladusalt ja mõtestatult; mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi, kaarti;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele tekstinäidete või oma sõnadega, koostab teksti kohta küsimusi;
- leiab teksti peamõtte;
- kirjeldab teksti põhjal sündmuste toimumise kohta ja tegelasi;
- leiab tekstist vajalikku infot;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kõnekäänu, kirja;
- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast väärtkirjandusteost (raamatut);
- tutvustab loetud kirjandusteose sisu ja tegelasi ning kõneleb loetust;

Tekstiloomine

- jutustab ja kirjutab loetust ning läbielatud sündmusest;
- jutustab tekstilähedasel, kokkuvõtlikult kavapunktide järgi, märksõnaskeemi ja küsimuste toel;
- kirjeldab eesmärgipäraselt eset, olendit, inimest;
- kirjutab nii koolis kui ka igapäevaelus käsitsi ja arvutiga eakohaseid tekste vastavalt kirjutamise eesmärgile, funktsioonile ja adreessaadile;
- kirjutab eakohase pikkusega loovtöid (k.a. ümberjutustusi) küsimuste, pildi, pildiseeria, märksõnaskeemi või kava toel;
- teeb oma tekstiga tööd;

Õigekeelsus ja keelehoole

- märgib kirjas õigesti lühikesi, pikki ja ülipikki täis- ja kaashäälikuid;
- märgib sõnades õigesti kaashäälikuühendit;
- kirjutab sulghääliku omandatud oma- ja võõrsõnade algusse;
- pöörab tegusõnu olevikus;
- moodustab ainsust ja mitmust, olevikku ja minevikku;
- poolitab sõnu (õpitud reeglite piires);
- kasutab õpitud keelendeid nii kõnes kui kirjas vastavalt suhtlemise eesmärgile, funktsioonile ja suhtluspartnerile, jälgib oma tekstis õpitud ortograafiareegleid;
- kirjutab suure algustähega isiku ja kohanimed ja väike algustähega õppeainete, kuude, nädalapäevade, ilmakaarte nimetused;
- tunneb ära liitsõna;
- leiab vead enda ja kaaslaste kirjutistes õpitud keelendite piires; parandab leitud vead sõnaraamatu, käsiraamatu, kaaslase ja/või õpetaja abiga;
- kirjutab etteütlemise järgi sisult tuttavat teksti (40–60 sõna, 20 ortogrammi).

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Õppimist toetav hindamine

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles

ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, arenguvestluste kaudu, Studiumist, trimestri tunnistuselt, vestlustest lapsega ja oma lapse töodelt (sh õpimapist).

KASUTATUD KIRJANDUS

- Klassiõpetajale õpetamisest. Abimaterjale pedagoogiliseks praktikaks. Koostanud Uusen, A., Timoštuk, I. Tallinna Ülikooli kirjastus, 2007
- Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes. Toimetanud E. Kikas. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium, 2010.
- Matthews, S. R., Löfstrom, E., Poom-Valickis, K. Psühholoogia klassiruumis. Reflekteerivaks õpetajaks juhtumeid analüüsisides. Tallinna Ülikooli Kirjastus, 2008.
- Uusen, A. Emakeele õpetamisest klassiõpetajale. Tallinna Pedagoogikaülikool, 2002
- Jürimäe, M. Lugema õpetamise metoodika. Tallinn: Kännimees, 2003.
- Hiiepuu, E. Aabitsa metoodiline juhend. TLÜ Haapsalu Kolledž. AS BIT, 2009.
- Hiiepuu, E. Eesti keele metoodiline juhend. 1. klass, 2. osa. TLÜ Haapsalu kolledž. AS BIT, 2010.
- Koolid, kus lugemine loeb. Kolm tegevusaastat. Koostanud Mürsepp, M. TLÜ kirjastus, 2009.
- Laamann, A. Mängides lugema. Tallinn: Ilo, 2008.
- Lastekirjanduse sõnastik. Eesti Lastekirjanduse Keskus, 2006.
- Lerikkanen, M.-K. Lugema õppimine ja õpetamine. Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007.
- Lukanenok, K., Tammemäe, T. Lugemismängud I, II, III. Tallinn: Koolibri, 2007.
- Mürsepp, M. Laps on hakanud lugema. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, 1998.
- Uusen, A. Emakeele õpetamisest klassiõpetajale. Tallinna Pedagoogikaülikool, 2002.
- Lahi, R., Matesen, V., Muhel, I. Kirjatehnika käsiraamat õpetajale. Tallinn Valgus, 1990.
- Lerikkanen, M.-K. Lugema õppimine ja õpetamine alus- ja algõpetuses. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007.
- Kalamees, E. Kus mu põial? TLÜ Rakvere Kolledž, 2006.
- Kõve, I.-M. Tarkus tunneb rõõmu inimlapsest. Tallinn, 1994.
- Kula, P. Õpilaste vasakukäelisusest tulenevad toimetuleku iseärasused koolis. Tallinn: TLÜ Kirjastus, 2008.
- Meyer, R. W. Vasakukäelisus? Tormikiri. 1998.
- Raadik, S. Mängime kirjutamist. Tallinn: kirjastus Tea, 2010.
- Uusen, A. Kirjutamisest ja kirjutama õpetamisest. Tartu: Atlex, 2006.
- Uusen, A. Põhikooli I ja II astme õpilaste kirjutamisoskus. Tallinna Ülikooli sotsiaalteaduste dissertatsioonid 19. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus, 2006.
- Mürsepp, M. Väärtuste kujundamine keele ja kõne õpetamise ja lastekirjanduse kaudu. –Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatuse lasteaias. TÜ eetikakeskus. TLÜ kasvatusteaduste instituut, 2010.
- Valge, J. Keelelised väärtused väärtusarendusprotsessis. – Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatuse lasteaias. Tartu Ülikooli eetikakeskus. TLÜ kasvatusteaduste instituut, 2010.

Õppeaine nimetus:	A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)
Koostaja(d):	Aire Rillo, Yulia Mironova, Tiina Hallik
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- suhtleb igapäevastes situatsioonides ning loeb ja mõistab eakohaseid võõrkeelseid originaaltekste;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- teab, kuidas edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- oskab kasutada eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid (nt teatmeteosed, sõnaraamatud, internet), et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

ÕPPESISU

Läbivad teemad jätkavad eelmistel aastatel õpitu kinnistamist. Läbivad teema valdkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus. *Mina ja teised.*

I Poolaasta	Nimi, vanus, telefonivestlus, iseloom, sõbrad, suhted sõprade ja lähikondsetega, ühised tegevused.
II Poolaasta	Riietus ja välimus, kehaosad, enesetunne ja tervis. Viisakas käitumine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus. *Kodu ja lähimbrus.*

I Poolaasta	Lemmikloomad, loomad, pereliikmete ametid
II Poolaasta	Aadress, maja, korter, aed, õu. Igapäevased kodused tööd ja tegemised.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. *Kodukoht Eesti*

I Poolaasta	Eesti asukoht, sümboolika ja tähtpäevad. Linn ja maa.
II Poolaasta	Eesti loodus, ilm, käitumine looduses, tegevused õues ja toas. Matkamine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. *Igapäeva elu. Õppimine ja töö.*

I Poolaasta	Kool ja klass, koolipäev, õppeained, kellaaeg. Söögikorrad, piknik, toiduainete nimetused
II Poolaasta	Turvaline liiklemine, poeskäik, arsti juures käimine. Hügieeniharjumused. Igapäevased tegevused, kodused toimingud, tee küsimine ja juhatamine.

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskkond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus. *Vaba aeg.*

I Poolaasta	Mängud, loomaaed. Mänguasjad.
II Poolaasta	Hobid, erinevad vaba aja veetmise viisid. Reisimine, matkamine.

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD POOLAASTATE KAUPA:

I Poolaasta	Nimi, vanus, telefonivestlus, iseloom, sõbrad, suhted sõprade ja lähikondsetega, ühised tegevused. Lemmikloomad, loomad, pereliikmete ametid. Kool ja klass,
-------------	--

	koolipäev, õppeained, kellaag. Söögikorrad, piknik, toiduainete nimetused. Eesti asukoht, sümboolika ja tähtpäevad. Linn ja maa. Mängud, loomaaed. Mänguasjad
II Poolaasta	Riietus ja välimus, kehaosad, enesetunne ja tervis. Aadress, maja, korter, aed, õu. Turvaline liiklemine, poeskäik, arsti juures käimine. Hügieeniharjumused. Hobid, erinevad vaba aja veetmise viisid. Viisakas käitumine. Igapäevased kodused tööd ja tegemised. Eesti loodus, ilm, käitumine looduses, tegevused õues ja toas. Matkamine. Igapäevased tegevused, kodused toimingud, tee küsimine ja juhatamine. Reisimine, matkamine.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL
LAUSEÕPETUS	Tähestik, õigekiri;	Õigekiri õpitud sõnavara piires; sõnajärg jaatavas, eitavas, küsivas lauses; suur ja väike algustäht (kuud, nädalapäevad, keeled, riigid); kirjavahemärgid (punkt, koma, küsi- ja hüüumärk, ülakoma); rinnastavad sidesõnad (<i>too, or</i>); alistavad sidesõnad (<i>when, because</i>).
TEGUSÕNA	Pööramine olevikus; lahutatava eesliitega tegusõnade pööramine;	Põhi- ja abitegusõnad; modaalttegusõnad (<i>can, must, may</i>); isikuline tegumood (Present Simple, Past Simple); enam kasutatavad reegli- ja ebareeglipärased tegusõnad.
NIMISÕNA	Ainsus (artikkel) ja mitmus;	Ebareeglipärane mitmus (<i>man/men, tooth/teeth</i>); enam kasutatavad väljendid artiklitega ja ilma (<i>go home, have a headache, go to the theatre</i>).
LIHTMINEVIK	<i>sein, haben</i>	
KÄSKIV KÕNEVIIS	Käskiv kõneviis	
MODAALVERB	<i>wollen, möchten, können, müssen, mögan</i>	<i>can</i>
OMADUSSÕNA	Omadussõna võrdlusastmed	Omadussõnade võrdlusastmed; omadussõnade võrdlemine (<i>as...as, more... than</i>).
ASESÕNA	Isikuline asesõna (Nom/Akk), omastav asesõna (mein/dein), eitav asesõna (kein/keine);	Siduvad asesõnad (<i>that, who</i>); umbmäärased asesõnad ja nende liitvormid (<i>some/any/no</i>).
EESSÕNA	<i>an, in, vor, nach, zu, um, von...bis, auf, hinter, neben, über, unter;</i>	Aja-, koha- ja viisimäärustes esinevad eessõnad; enam kasutatavad eessõnalised väljendid (<i>next to, in the middle</i>).
ARVSÕNA	Põhi- ja järgarvud; kuupäev, aastaarvud; kellaajad.	Põhi- ja järgarvud; lihtmurrud (pool, veerand); kuupäevad, aastaarvud.

KÜSISÕNA	<i>wer? was? wo? wohin? woher? wann? warum? wie viel? welch-?</i>	<i>What? How? Where? When? Who?</i>
SÕNATULETUS		Arvsõna tuletusliited (-teen, -ty); nimisõna tuletusliited (-er, -or)

LÕIMING	
Eesti keel	Rakendatakse eesti keeles omandatud ning kantakse üle teise kultuurikonteksti. Õpetamisel kasutatakse palju mängulisi meetodeid, laste luulet, näidendeid ja situatsioonimänge ning luuakse alus aktiivseks ja süstemaatiliseks keeleteadmiste omandamiseks
Matemaatika	Tähtpäevade kuupäevalised ajad; numbrid, aastaarvud, vanus. Kui palju maksab? Kaupluses sisseoste tegemas. Järgarvud, mitmes?
Loodusõpetus ja inimeseõpetus	Loomad ja linnud, nende kirjeldamine, nende eluviisid, aastaajad, loodus meie ümber, ilmastikunähtused, inimene looduses. Minu kodu Eesti, elu linnas ja maal. Enesetunne, haigused, arsti juures. Toidu ja toitumisega seotud sõnavara. Milliseid riideid ja jalanõusid millalgi kanname, inimese välimuse kirjeldamine. Etikett. Korrastustööd
Liikumisõpetus	Sport meie elus, liikumine vabas õhus, sportlikud mängud, võistlused, tuntud sportlased, harrastused, huvid, vaba aeg, enesetunne, tervis, hügieen, tervislik eluviis.
Kunstiõpetus	Koomiksid; aastaegade joonistamine, kirjeldamine,
Muusikaõpetus	võõrkeelsed laulud, nende õppimine, kaasa laulmine. Arvuti kasutamine, laulude ja veebilehekülgede järelvaatamine/kasutamine.
Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus	Arvuti kasutamine, laulude ja veebilehekülgede järelvaatamine/kasutamine.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeelesõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste

	inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeleõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitud erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeleõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvvas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmäärke ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

4. klassis julgustab õpetaja õpilast võõrkeeles suhtlema.

Kuulamis- ja rääkimisoskuse kõrval muutuvad tähtsaks ka lugemis- ja kirjutamisoskus, sh õigekirjaoskuse süstemaatiline arendamine. Jätub põhisõnavara laiendamine, õpilasi suunatakse iseseisvalt lugema. Oluline on arendada teksti mõistmise oskust. Suulist suhtlemisoskust arendatakse erineva sisuga rühmatöödega, sh mängude ja rollimängudega. Teemasid käsitledes pööratakse erinevate osaoskuste kaudu tähelepanu teiste kultuuride tundmaõppimisele ning kõrvutamisele oma kultuuriga. Õpilasi harjutatakse kasutama sõnaraamatuid. Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks:

- eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine;
- adapteeritud eakohaste tekstide iseseisev lugemine;
- ülesande täitmine kuuldu ja loetu põhjal (nt tabeli täitmine, joonise täiendamine);
- eri liiki etteütlused;
- mudelkirjutamine (nt sõnumid, postkaardid, lühikesed kirjad);
- järjestusülesanded (nt sõnad lauseteks, laused/lõigud tekstiks);
- rollimängud;
- õppesõnastike kasutamine.

ÕPITULEMUSED

4. klassi lõpetaja:

- saab aru igapäevastest väljenditest ja lühilausest;
- kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse kirjeldamiseks;
- reageerib adekvaatselt küsimustele ja korraldustele;
- on omandanud esmased teadmised õpitava keele maast ja kultuurist;
- kasutab esmaseid õpioskusi (kordamist, seostamist) võõrkeele õppimiseks;
- töötab õpetaja juhendamisel nii paaris kui ka rühmas.

Kuulamine

- saab aru selgelt hääldatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud lühikestest dialoogidest.
- mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning pöördumisi.

Lugemine

- loeb lühikesi lihtsaid tekste (nt ürituste kavad, postkaardid, meilid, kuulutused, sildid, teeviidad, lühiankeedid, -küsimustikud, -teated, -sõnumid) ja leiab neist vajaliku faktiinfo;
- saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhistest.

Rääkimine

- tutvustab lühidalt iseennast ja oma ümbrust;
- saab hakkama õpitud sõnavara ja lausemallide piires lihtsate dialoogidega.

Kirjutamine

- kirjutab lühidalt iseendast ja teisest inimesest;
- täidab lihtsat küsimustikku;
- tunneb õpitud sõnavara õigekirja;
- kasutab lause alguses suurtähte ja lause lõpus õiget kirjavahemärki.

Keeleoskuse hea tase 4. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A1.2	A1.2	A1.2	A1.2
Inglise keel	A1.2	A1.2	A1.2	A1.2

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub suulise ja kirjaliku tagasiside vormis. 4. klassi õpilane saab võõrkeele aines tagasisidet oma tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Iga poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva õppeperioodi jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamispõhimõtted. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õpilane saab positiivse poolaasta hinde, kui sooritatud on kõik kokkulepitud hinnangulised ülesanded (tegemata võib jääda üks hinnanguline ülesanne).

Kord poolaastas (kokku 2 korda) kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- võõrkeelealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korreksust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

4. klassi õpilane on koostanud õppeaasta lõpuks õpimapi kogu aasta jooksul kogunenud õppematerjalist. Õpilane õpib koostöös kaaslaste ja õpetajaga seadma endale õpieesmärke ning andma hinnangut oma teadmistele ja oskustele. Õpilane annab õpetaja juhendamisel hinnangu õppele ning oma tööle õpitavas võõrkeeles, isegi kui eneseväljendusoskus on piiratud.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töodelt (sh õpimapist)

Õppeaine nimetus:	B-võõrkeel (saksa keel, inglise keel, vene keel)
Koostaja(d):	Mai Torim, Yulia Mironova, Tiina Hallik
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli B-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- suudab igapäevastes suhtlusolukordades toime tulla;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ning nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- tunneb erinevaid võõrkeelte õppimise strateegiaid ning oskab neid iseseisvalt kasutada;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- kasutab eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid, et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

ÕPPESISU

Läbivad teemad jätkavad eelmistel aastatel õpitu kinnistamist. Läbivad teema valdkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus.

Mina ja teised.

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Tähestik. Mina ise. Perekond. Tervitamine. Enese ja kaaslaste tutvustus.	Enese ja kaaslaste tutvustus. Tervitamine. Hüvastijätt.
II Poolaasta	Perekond, pereliikmed. Mina ise (vanus, jm). Asjad.	Sõbrad. Inimesed. Asjad. Perekond. Välimus. Tähtpäevad. Sünnipäevad. Minu päev.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus. Igapäevaelu. Õppimine ja töö.

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Numbrid 1-10. Õppevahendid. Nädalapäevad. Ruumide kirjeldamine.	Värvid. Numbrid. Nädalapäevad. Õppeained. Kooliasjad. Lemmiktegevused.
II Poolaasta	Numbrid 10-20. Igapäevased tegevused. Lihtsamad tegevused ja nendega seonduvad esemed. Elukutsed.	Koolivaheajad. Lihtsamad tegevused kodus ja koolis. Elukutsed. Ruumide kirjeldamine.

Keskond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus.

Kodu ja lähiümbrus.

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Kus ma elan?	Aadress. Linn. Lähiümbrus.
II Poolaasta	Aadress. Linn.	Kodu kirjeldamine. Majapidamistööd.

Keskond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.

Kodukoht Eesti

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Riik, rahvused.	Riik, rahvused.
II Poolaasta	Aastaajad. Eesti.	Aastaajad. Eesti.

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus. Vaba aeg.

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Igapäeva tegevused.	Vaba aja tegevused. Hobid. Huvialad.
II Poolaasta	Loomad.	Koduloomad.

Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Riigid ja nende kultuur.

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Eesti ja Venemaa. Pealinnad.	Inimesed ja rahvad. Tähtpäevad.

II Poolaasta	Vene nimed – eesnimi, isanimi. Tähtpäevad.	Tähtpäevad. Sümbolid.
--------------	---	-----------------------

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD POOLAASTATE KAUPA:

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Eesti ja Venemaa. Pealinnad. Loomad. Riik, rahvused. Kus ma elan? Numbrid 1-10. Õppevahendid. Tähestik. Mina ise. Perekond. Tervitamine.	Enese ja kaaslaste tutvustus. Tervitamine. Hüvastijätt. Inimesed ja rahvad. Tähtpäevad. Vaba aja tegevused. Hobid. Huvialad. Riik, rahvused. Pealinn. Aadress. Linn. Värvid. Numbrid. Nädalapäevad. Õppeained. Kooliasjad. Lemmiktegevused.
II Poolaasta	Vene nimed – eesnimi, isanimi. Igapäeva tegevused. Aastaajad. Kus ma elan? Nädalapäevad. Numbrid 10-20. Ruumide kirjeldamine. Igapäevased tegevused. Enese ja kaaslaste tutvustus. Perekond. Asjad. Tähtpäevad. Igapäeva tegevused. Eesti. Aadress. Linn. Lihtsamad tegevused ja nendega seonduvad esemed. Elukutsed. Perekond, pereliikmed. Mina ise (vanus, jm).	Sümboolika ja tähtpäevad. Koolivaheajad. Lihtsamad tegevused kodus ja koolis. Sõbrad. Inimesed. Asjad. Perekond. Koduloomad. Välimus. Aastaajad ja ilm. Kodu kirjeldamine. Majapidamistööd. Elukutsed. Ruumide kirjeldamine. Tähtpäevad. Sünnipäevad. Minu päev.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL	VEENE KEEL
LAUSEÕPETUS	Tähestik, sõnajärg lihtlauses.	Tähestik; lihtlause; õigekiri õpitud sõnavara piires; sõnajärg jaatavas, eitavas ja küsilause; suur ja väike algustäht (kuud, nädalapäevad, keeled, riigid); kirjavahemärgid (punkt, koma, küsi- ja hüüumärk, ülakoma)	Tähestik. Häälamine ja õigekiri, arvuti venekeelne klaviatuur. Kirjavahemärgid (punkt, koma; küsi- ja hüüumark).
TEGUSÕNA	Tegusõnade pööramine olevikus (Präsens), modaalverbid (<i>mögen, müssen, können, möchten</i>)	Põhi- ja abitegusõna; isikuline tegumood (<i>Present Simple</i>).	Глаголы - Pöörded: I pöördkond ja II pöördkond ja erandid . Уметь, знать, делать, работать, отдыхать, рисовать, гулять, писать, читать, писать, говорить, любить, смотреть, отвечать, спрашивать, хотеть, нравиться, жить, учить, учиться

NIMISÕNA	Nimisõnade sugu, määrav ja umbmäärane artikkel, mitmus.	Ebareeglipärane mitmus omastav kääne; aluse ja öeldise ühildumine; umbmäärane ja määrav artikkel; enamkasutatavad väljendid artiklitega ja ilma.	Существительное - Ainsus, mitmus; nais-, mees-, kesksugu; ainsuslikud ja mitmuslikud sõnad; pärisnimed ja kohanimed; käänded ainsuses. В.п.-читать книгу, журнал. П.п. - где? в школе, в классе, на стадионе.
OMADUSSÕNA	Värvid, isikuomadused.	Üldlevinud omadussõnad (<i>good, big, red</i>);	Прилагательное - ainsus, mitmus; mees-, nais-,kesksugu; ühildumine nimisõnadega arvus, soos.
ASESÕNA	Isikuline asesõna, omastav asesõna (<i>mein/dein</i>), küsisõna (<i>wer? wie? wo? wohin? woher? wann?</i>), eitav asesõna (<i>kein/keine</i>).	Isikulised ja omastavad asesõnad; mbmäärased asesõnad (<i>some / any</i>)	Местоимения - ühildumine nimisõnadega; käänamine, isikulised asesõnad (я, меня, мне, у меня); omastavad asesõnad (мой, твой, его, наш, ваш, их); küsivad asesõnad (кто, что, чей, где, когда, куда)
EESSÕNA		Aja- ja kohamäärustes esinevad eessõnad (<i>in, on, at</i>).	Предлоги - в, на, у
ARVSÕNA	Arvud 1-100;kuupäev, aastaarvud; kellaajad.	Põhi- ja järgarvud (1-100); telefoninumbrid	Числительные - 1-20; 30-100; 100-1000
MÄÄRSÕNA			Наречия - ajamäärsõnad (когда, никогда, давно); kohamäärsõnad (тут,там, здесь, близко, далеко); viisimäärsõnad (быстро, хорошо, здорово, плохо)
SÕNATULETUS		arvsõna tuletusliited (<i>-teen/-ty</i>);	Союзы - И, а, но ,что

LÕIMING

Eesti keel	Keele ja kultuuride võrdlus, tähestiku võrdlus, erinevused, Eesti kultuuritegelased. Kõnelemine, kuulamine, lugemine.
Matemaatika	Arvude tundmaõppimine 1-1000.
Loodusõpetus ja inimeseõpetus	Õpitavat keelt kõnelevate riikide nimetused ja asukohad Euroopas. Värvide nimetused. Pereliikmed ja sugulased, nendevahelised suhted, koolipäev, huvid; Eesti ja teiste riikide elustiilide võrdlemine, tähtpäevad Eestis ja õpitavat keelt kõnelevates riikides; kultuuride võrdlemine.
Liikumisõpetus	Spordialade nimetused, mängud, harrastused, vaba aeg.
Kunstiõpetus	Joonistamine, käeline tegevus, koomiks.
Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus	Tunneb võõrkeeles numbreid ja oskab teha lihtsamaid tehteid. Vene tähestik klaviatuuril. Trükkimine vene tähtedega. Suhtlemine; suhtlemine internetis.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes olukordades. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeelesõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates olukordades, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeelesõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.

Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeleõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmäärke ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

Oluline on äratada huvi uue keele ja kultuuri vastu. Õpilased kasutavad A-võõrkeelet õppimisel omandatud õpioskusi ja –strateegiaid. Esiplaanil on kuulamis- ja rääkimisoskuse arendamine ja õigete hääldamisharjumuste kujundamine. Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpituid väljendeid ja lühilauseid kontekstis, rakendab aktiivõppemeetodeid ning mängulisust. Lugemisostkust arendatakse lihtsate tekstidega ja kirjutamisostkust mudelkirjutamisega.

Osaostkuste arendamiseks sobivad näiteks:

- kuuldu põhjal pildi joonistamine või täiendamine;
- sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
- dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine;
- rääkimine pildi alusel;
- häälega lugemine;
- lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
- mudeli järgi kirjutamine;
- õpikusõnastiku kasutamine.

ÕPITULEMUSED

4. klassi lõpetaja:

- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- kasutab õpituid väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse kirjeldamiseks;
- reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- on omandanud esmased teadmised õpitava keele maast ja kultuurist;

- kasutab esmaseid õpioskusi võõrkeele õppimiseks;
- töötab õpetaja juhendamisel nii paaris kui ka rühmas.

Kuulamine

- Joonistab kuuldu põhjal pildi või täiendab seda;
- lahendab sobitusülesandeid;
- tunneb õpitava keele teiste hulgast ära;
- tunneb aeglaselt ja selgelt siduvas kõnes ära õpitud sõnad ja fraasid;
- tunneb rahvusvaheliselt kasutatavaid sõnu;
- mõistab teksti, et võrrelda kirjalikus loetelus olemasolevat ning puuduvat;
- tunneb kirjelduse järgi ära pilte.

Lugemine

- Saab aru lihtsatest lugemistekstidest ja suudab leida tekstist lihtsat faktilist infot;
- loeb õige intonatsiooniga, rõhu ja rütmiga õpiku teksti, õpitud dialooge, luuletusi, laulukest ja lühijutte;
- saab aru tuttava sõnavara lühitekstidest;
- leiab tekstist olulist.

Rääkimine

- Esitab dialooge, laule, luuletusi;
- tervitab ja jätab hüvasti;
- tutvustab ennast ja oma kaaslast (nimi; vanus; elukoht);
- palub ja tänab;
- soovib sünnipäevaks õnne;
- ütleb oma vanust ja numbreid 1-1000;
- nimetab päevaegu, nädalapäevi;
- räägib õpitud sõnavara piires kodust; perest, sõbrast;
- vastab õpitud temaatika piires küsimustele;
- saab hakkama õpitud sõnavara ja lausemallide piires lihtsate dialoogidega.

Kirjutamine

- kirjutab enda ja oma kaaslaste nime;
- lõpetab lauseid ja fraase;
- kirjutab aadressi;
- kirjutab mudeli järgi meili, otsimiskuulutust, õnnitluskaarti ja küsimustikku;
- teeb ära kirja õpikust ja tahvlilt;
- trükib oma nime ja perekonnanime kasutades vene klaviatuuri.

Keeleoskuse hea tase 4. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
Inglise keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
Vene keel	A1.1	A1.1-A1.2	A1.1-A1.2	A1.1

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub suulise ja kirjaliku tagasiside vormis. 4. klassi õpilane saab võõrkeele aines tagasisidet oma tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Iga poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva õppeperioodi jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamis põhimõtted. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õpilane saab positiivse poolaasta hinde, kui sooritatud on kõik kokkulepitud hinnangulised ülesanded (tegemata võib jääda üks hinnanguline ülesanne).

Kord poolaastas (kokku 2 korda) kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- võõrkeelealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

4. klassi õpilane on koostanud õppeaasta lõpuks õpimapi kogu aasta jooksul kogunenud õppematerjalist. Õpilane õpib koostöös kaaslaste ja õpetajaga seadma endale õpiesmärke ning andma hinnangut oma teadmiste ja oskustele. Õppe algul võib enesehinnanguid anda emakeeles, kuid õpetaja peaks õpilast julgustama ka võõrkeelt kasutama.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	Matemaatika
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	4 tundi nädalas, 140 tundi aastas

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

- Õpetada kirjutama, lugema ja loendama, võrdlema arve 1000 000 piires ning mõistma naturaalarvude ehitust
- Kirjalik liitmine ja lahutamine miljonini
- Tunneb peastarvutamist kiirendavaid võtteid
- Korrutab kirjalikult kuni kahekohalisi naturaalarve ja kuni kolmekohalisi arve järkarvudega
- Jäägiga jagamine
- Teab ja kasutab tehete järjekorra reegleid
- Osa ja terviku ülesannete lahendamine
- Tunneb rooma numbreid
- Kuni kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine, kahetehteliste tekstülesannete koostamine
- Mõõtühikute teisendamine ka üle naaberühiku
- Tunneb geomeerilisi kujundeid, oskab arvutada übermõõtu ja pindala. Teab pindalaühikuid
- Oskab lahendada teepikkuse, kiiruse, vahemaa leidmise ülesandeid

ÕPPESISU

1. poolaasta. Arvutamine

- Arvud saja tuhandeni. Arvude lugemine ja kirjutamine, nende esitamine üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste, kümne- ja sajatuhandeliste summana
- Liitmine ja lahutamine, nende omadused
- Kirjalik liitmine ja lahutamine

- Naturaalarvude korrutamine
- Korrutamise omadused
- Kirjalik korrutamine ja jagamine
- Naturaalarvude jagamine
- Jäägiga jagamine
- Arv null tehetes
- Tehete järjekord
- Naturaalarvu ruut
- Rooma numbrid

Geomeetrilised kujundid ja mõõtmine

- Kolmnurk
- Nelinurk, ristkülik ja ruut
- Kujundi ümbermõõdu ja pindala leidmine
- Pikkus-, pindala-, massi-, mahu-, raha-, aja- ja kiirusühikud
- Kiirus ja kiirusühikud
- Temperatuuri mõõtmine

Andmed ja algebra

- Tekstülesanded
- Täht võrduses

2. poolaasta. Arvutamine

- Arvud miljonini. Arvude lugemine ja kirjutamine, nende esitamine üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste, kümne- ja sajatuhandeliste summana
- Peastarvutamine miljoni piires
- Ühe- ja mitmekohalise arvu liitmine ja lahutamine
- Järkarevude korrutamine ja jagamine
- Kirjalik liitmine ja lahutamine
- Mitmekohaliste arvude kirjalik korrutamine ja jagamine
- Murrud

Geomeetrilised kujundid ja mõõtmine

- Kolmnurk
- Nelinurk, ristkülik ja ruut
- Kujundi ümbermõõdu ja pindala leidmine
- Pikkusühikud
- Pindalaühikud

Andmed ja algebra

- Tekstülesanded
- Täht võrduses

LÕIMING

Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükliks üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.

Algõpetuses kasutatakse erinevaid lõimingu võimalusi, et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe elementidest. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.

<p>Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õpetusega kahel moel. Ühelt poolt kujuneb õpilastel teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast ning lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi ümbritseva maailmaga. Peale selle on ainete lõimimise võimalused koostöös tehtavad õpilaste ühisprojektid, uurimistööd, õppekäigud ja muu ühistegevus.</p>	
Eesti keel	Reeglite kasutamine, häälikute pikkus, funktsionaalne lugemine, tabelite ja diagrammide lugemine ning mõistmine, paberil orienteerumine.
Võõrkeeled	Matemaatikas kasutatakse rohkesti võõrkeelseid termineid, mille algkeelne tähendus tuleb õpilastele teadvustada
Loodusõpetus ja inimeseõpetus	Matemaatika annab vahendid looduse uurimiseks.
Liikumisõpetus	Erinevate pikkuste ja aja tajumine ning mõõtmine, kujundid liikumisel.
Kunstiõpetus	Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria).
Muusikaõpetus	Takt, taktimõõt, võrdlemine, loogika, joon, sümbolid, helipikkused, helikõrgused, laulu osad, võrdlus, loendamine, mälu.
Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus	Võimaldab arendada tasapinnalist ja ruumilist mõtlemist.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse.
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust
Enesemääratluspädevus	Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.
Õpipädevus	Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, otstarbekate võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: oskus kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.

Suhtluspädevus	Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	Matemaatikapädevus tähendab matemaatiliste mõistete ja seoste tundmist, suutlikkust kasutada matemaatikat temale omase keele, sümbolite ja meetoditega erinevate ülesannete modelleerimisel nii matemaatikas kui ka teistes õppeainetes ja eluvaldkondades. Matemaatikapädevus hõlmab üldist probleemi lahendamise oskust, mis sisaldab oskust probleeme püstitada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideed analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida. Matemaatikapädevus tähendab loogilise arutlemise, põhjendamise ja tõestamise ning erinevate esitusviiside (sümbolite, valemite, graafikute, tabelite, diagrammide) mõistmise ja kasutamise oskust. Matemaatikapädevus hõlmab ka huvi matemaatika vastu, matemaatika sotsiaalse, kultuurilise ja personaalse tähenduse mõistmist.
Ettevõtlikkuspädevus	Selle pädevuse arendamine on matemaatikas kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.
Digipädevus	Suutlikkus kasutada uuenevat digitehnoloogiat toimetulekuks kiiresti muutuvus ühiskonnas nii õppimisel, kodanikuna tegutsedes kui ka kogukondades suheldes; leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; osaleda digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid, suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; olla teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; järgida digikeskkonnas samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid nagu igapäevaelus.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvus õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid;

Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele;
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumistaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis;
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas;
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele;
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Arvutamine

4. klassi lõpetaja:

- selgitab näidete varal termineid *arv* ja *number*; kasutab neid ülesannetes;
- kirjutab ja loeb arve 1 000 000 piires;
- esitab arvu üheliste, kümneliste, sajaliste, tuhandeliste kümne- ja sajatuhandeliste summana;
- võrdleb ja järjestab naturaalarve, nimetab arvule eelneva või järgneva arvu;
- kujutab arve arvkiirel;
- nimetab liitmise ja lahutamise tehte komponente (liidetav, summa, vähendatav, vähendaja, vahe);
- tunneb liitmis- ja lahutamistehte liikmete ning tulemuste vahelisi seoseid;
- kirjutab liitmistehtele vastava lahutamistehte ja vastupidi;
- sõnastab ja esitab üldkujul liitmise omadusi (liidetavate vahetuvuse ja rühmitamise omadus) ja kasutab neid arvutamise hõlbustamiseks;

- sõnastab ja esitab üldkujul arvust summa ja vahe lahutamise ning arvule vahe liitmise omadusi ja kasutab neid arvutamisel;
- kujutab kahe arvu liitmist ja lahutamist arvkiirel;
- liidab ja lahutab peast kuni kolmekohalisi arve;
- liidab ja lahutab kirjalikult arve miljoni piires, selgitab oma tegevust;
- nimetab korrutamise tehte komponente (tegur, korrutis);
- esitab kahe arvu korrutise võrdsete liidetavate summana või selle summa korrutisena;
- kirjutab korrutamistehte vastava jagamistehte ja vastupidi;
- tunneb korrutamistehte liikmete ning tulemuse vahelisi seoseid;
- sõnastab ja esitab üldkujul korrutamise omadusi: tegurite vahetuvus, tegurite rühmitamine, summa korrutamine arvuga;
- kasutab korrutamise omadusi arvutamise lihtsustamiseks;
- korrutab peast arve 100 piires;
- korrutab naturaalarvu 10, 100 ja 1000-ga;
- arvutab enam kui kahe arvu korrutist;
- korrutab kirjalikult kuni kahekohalisi naturaalarve ja kuni kolmekohalisi arve järkarvudega;
- nimetab jagamistehte komponente (jagatav, jagaja, jagatis);
- tunneb jagamistehte liikmete ja tulemuse vahelisi seoseid;
- jagab peast arve korrutustabeli piires;
- kontrollib jagamistehte tulemust korrutamise abil;
- selgitab, mida tähendab „üks arv jagub teisega”;
- jagab jäägiga ja selgitab selle jagamise tähendust.
- jagab nullidega lõppevaid arve peast 10, 100 ja 1000-ga;
- jagab nullidega lõppevaid arve järkarvudega;
- jagab summat arvuga;
- jagab kirjalikult arvu ühekohalise ja kahekohalise arvuga;
- liidab ja lahutab nulli, korrutab nulliga;
- selgitab, millega võrdub null jagatud arvuga ja nulliga jagamise võimatust;
- tunneb tehete järjekorda sulgudeta ja ühe paari sulgudega arvavaldises;
- arvutab kahe- ja kolmetehteliste arvavaldiste väärtuse;
- selgitab arvu ruudu tähendust, arvutab naturaalarvu ruudu;
- teab peast arvude 0–10 ruutusid;
- kasutab arvu ruutu ruudu pindala arvutamisel;
- selgitab murru lugeja ja nimetaja tähendust,
- kujutab joonisel murdu osana tervikust;
- nimetab joonisel märgitud terviku osale vastava murru;
- arvutab osa (ühe kahendiku, kolmandiku jne) tervikust;
- loeb ja kirjutab enamkasutatavaid rooma numbraid (kuni kolmekümneni), selgitab arvu üleskirjutuse põhimõtet.

Andmed ja algebra

4. klassi lõpetaja:

- lahendab kuni kolmetehtelisi elulise sisuga tekstülesandeid;
- modelleerib õpetaja abiga tekstülesandeid;
- koostab ise ühe- kuni kahetehtelisi tekstülesandeid;
- hindab ülesande lahendustulemuse reaalsust;
- leiab ühetehtelisest võrdusest tähe arvvaartuse proovimise või analoogia teel;

Geomeetriselised kujundid ja mõõtmine

4. klassi lõpetaja:

- leiab ümbritsevast ruumist kolmnurki ning eristab neid;

- nimetab ja näitab kolmnurga külgi, tippe ja nurki;
- joonestab kolmnurka kolme külje järgi;
- selgitab kolmnurga übermõõdu tähendust ja näitab übermõõtu joonisel;
- arvutab kolmnurga übermõõtu nii külgede mõõtmise teel kui ka etteantud küljepikkuste korral;
- leiab ümbritsevast ruumist nelinurki, ristkülikuid ja ruute ning eristab neid;
- nimetab ning näitab ristküliku ja ruudu külgi, vastaskülgi, lähiskülgi, tippe ja nurki;
- joonestab ristküliku ja ruudu nurklaua abil;
- selgitab nelinurga übermõõdu tähendust ja näitab übermõõtu joonisel;
- arvutab ristküliku, sealhulgas ruudu, übermõõdu;
- selgitab ristküliku, sealhulgas ruudu, pindala tähendust joonise abil;
- teab peast ristküliku, sealhulgas ruudu, übermõõdu ning pindala valemeid;
- arvutab ristküliku, sealhulgas ruudu, pindala;
- kasutab übermõõdu ja pindala arvutamisel sobivaid mõõtühikuid;
- arvutab kolmnurkadest ja tuntud nelinurkadest koosneva liitkujundi übermõõdu;
- arvutab tuntud nelinurkadest koosneva liitkujundi pindala;
- rakendab geomeetria teadmisi tekstülesannete lahendamisel;
- nimetab pikkusühikuid mm, cm, dm, m, km, selgitab nende ühikute vahelisi seoseid;
- mõõdab igapäevaelus ette tulevaid pikkusi, kasutades sobivaid mõõtühikuid;
- toob näiteid erinevate pikkuste kohta, hindab pikkusi silma järgi;
- teisendab pikkusühikuid ühenimelisteks;
- selgitab pindalaühikute mm^2 , cm^2 , dm^2 , m^2 , ha, km^2 tähendust;
- kasutab pindala arvutamisel sobivaid ühikuid;
- selgitab pindalaühikute vahelisi seoseid;
- nimetab massiühikuid g, kg, t, selgitab massiühikute vahelisi seoseid; kasutab massi arvutamisel sobivaid ühikuid;
- toob näiteid erinevate masside kohta, hindab massi ligikaudu;
- kirjeldab mahuühikut liiter, hindab keha mahtu ligikaudu;
- nimetab Eestis käibelolevaid rahaühikuid, selgitab rahaühikute vahelisi seoseid, kasutab arvutustes rahaühikuid;
- nimetab aja mõõtmise ühikuid tund, minut, sekund, ööpäev, nädal, kuu, aasta, sajand; teab nimetatud ajaühikute vahelisi seoseid;
- selgitab kiiruse mõistet ning kiiruse, teepikkuse ja aja vahelist seost;
- kasutab kiirusühikut km/h
- loeb termomeetri skaalalt temperatuuri kraadides märgib etteantud temperatuuri skaalale;
- kasutab külmakraadide märkimisel negatiivseid arve;
- liidab ja lahutab nimega arve;
- korrutab nimega arvu ühekohalise arvuga;
- jagab nimega arve ühekohalise arvuga, kui kõik ühikud jaguvad antud arvuga;
- kasutab mõõtühikuid tekstülesannete lahendamisel;
- otsib iseseisvalt teabeallikatest näiteid erinevate suuruste (pikkus, pindala, mass, maht, aeg, temperatuur) kohta, esitab neid tabelis.

HINDAMINE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe- ja kasvatusesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, arenguvestluste kaudu, Stuudiumist, tunnistuselt, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Kalju Kaasik „Matemaatika õpik 4. klassile 1. ja 2. osa“ (2016). Avita.

Anu Palu „Aritmeetika tekstülesannete lahendamisoskuse arendamine.“

Mart Oja „Arvutamine.“

Agu Ojasoo „Geomeetria õpetamisest.“

Palu, A. (2010). Matemaatika. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes* (lk 243-261). Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.

Kaasik, K. & Lepmann, L. (2002). *Väike metoodikaraamat II kooliastme matemaatikaõpetajale*. Tallinn: Avita.

Õppeaine nimetus:	Loodusõpetus
Koostaja(d):	Algõpetuse õppetool
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Loodusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb huvi looduse vastu, huvitub looduse uurimisest ja loodusainete õppimisest;
- oskab sihipäraselt vaadelda loodusobjekte, teha praktilisi töid ning esitada tulemusi;
- rakendab loodusteaduslikke probleeme lahendades teaduslikku meetodit õpetaja juhendamisel;
- omab teadmisi looduslikest objektidest ja nähtustest ning elusa ja eluta keskkonna seostest;
- mõistab inimtegevuse ja looduskeskkonna seoseid, näitab üles empaatiat ümbritseva suhtes ning väljendab hoolivust ja lugupidamist kõigi elusolendite suhtes;
- oskab leida loodusteaduslikku infot, mõistab loetavat ja oskab luua lihtsat loodusteaduslikku teksti;
- rakendab õpitud loodusteaduste- ning tehnoloogiaalaseid teadmisi ja oskusi igapäevaelus;
- väärtustab elurikkust ja säästvat arengut.

ÕPPESISU

1. poolaasta. Maailmaruum

• Päike ja tähed. Päikesesüsteem. Tähistaevas. Tähtkujud. Suur Vanker ja Põhjanaan. Galaktikad. Astronoomia.

Põhimõisted: maailmaruum, Päike, Maa, Kuu, tiirlemine, pöörlemine, ööpäev, aasta, täht, planeet, satelliit, Päikesesüsteem, tähtkuju, Suur Vanker, Põhjanaan, galaktika, astronoomia.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Mudeli valmistamine Päikese ja planeetide suuruse ning omavahelise kauguse kujutamiseks.
- Öö ja päeva vaheldumise mudeldamine.
- Maa tiirlemise mudeldamine.
- Tähistaeva vaatlused. Põhjanaanala leidmine tähistaevas.

Planeet Maa

• Gloobus kui Maa mudel. Maa kujutamine kaartidel. Erinevad kaardid. Mandrid ja ookeanid. Suuremad riigid Euroopa kaardil. Geograafilise asendi iseloomustamine. Eesti asend Euroopas.

Põhimõisted: gloobus, mudel, looduskaart, riikide kaart, kontuurkaart, atlas, ekvaator, põhja- ja lõunapoolkera, põhja- ja lõunapoolus, manner, ookean, meri, geograafiline asend, riigipiir, naaberriik.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Gloobuse kui Maa mudeli valmistamine.
- Õpitud objektide kandmine kontuurkaardile.

Looduskatastroofid

vulkaanipursked, maavärinad, orkaanid, üleujutused.

Põhimõisted: vulkaan, laava, lõõr, maavärin, orkaanid, üleujutused.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Erinevate allikate kasutamine info leidmiseks ja ülevaate koostamiseks looduskatastroofide kohta.

2. poolaasta

Elu mitmekesisus Maal

• Organismide mitmekesisus: ühe- ja hulkraksed organismid. Organismide eluavaldused: toitumine, hingamine, paljunemine, kasvamine, arenemine, reageerimine keskkonnatingimustele. Elu erinevates keskkonnatingimustes. Elu areng Maal.

Põhimõisted: rakk, üherakne organism, bakter, hulkrakne organism, toitumine, hingamine, paljunemine, kasvamine, arenemine, keskkonnatingimused, kõrb, vihmamets, mäestik, jäävöönd, kivistised, hiidsalalikud ehk dinosaurused.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Erinevate rakkude vaatlemine ja võrdlemine.
- Taimede ja loomade kohanemise uurimine muutuvates keskkonnatingimustes.
- Organismide eluavalduste uurimine looduses.
- Nõuetekohase referaadi koostamine arvuti abil.

Inimene

• Inimese ehitus: elundid ja elundkonnad. Elundkondade ülesanded.

Põhimõisted: elund, kude, elundkond, nahk, lihased, luustik.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Elundi mudeli valmistamine ja/või talitluse uurimine.
- Menüü analüüsimine, lähtudes tervisliku toitumise põhimõtetest.
- Inimese ehitus: elundid ja elundkonnad. Elundkondade ülesanded. Organismi terviklikkus.

Tervislikud eluviisid

Inimese põlvnemine. Inimese võrdlus selgroogsete loomadega. Taimed, loomad, seened ja mikroorganismid inimese kasutuses.

Põhimõisted: elund, kude, elundkond, nahk, lihased, luustik, süda, veresoon, arter, veen, kopsud, maks, magu, soolestik, peensool, jämesool, päarak, meeelundid, närvid, peajaaju, seljaaju, munandid, munasarjad, emakas, viljastumine, näärmed, neerud.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Inimese siseehituse mudeldamine.
- Katsed ja laboritööd inimese elundite talituse uurimiseks.
- Ülevaate koostamine inimese seosest ühe taime-, looma-, seeneliigi või bakterirühmaga.

LÕIMING

Igas õppetunnis ilmnevad kõik üldpädevused rohkemal või vähemal määral. Lisaks on igas õppetunnis või õppetsükliks üks või mitu pädevust (aine-, valdkonna-, üldpädevus) fookuses. Suund on pädevuste osakaalu suurendamisele võrreldes varasema teemakeskse õpetusega.

Algõpetuses kasutatakse erinevaid lõimingu võimalusi, et toetada õpilasel tervikliku maailmapildi tekkimist. Õpetus lähtub üldõppe elementidest. Suund on metateemade käsitlemisele, milleks võivad olla väärtused, pädevused, mõisted.

Eesti keel	Kasutades loodusteaduslikke tekste ja tekstiloomet, saab arendada peamisi eesti keele oskusi – lugemist, kirjutamist ja loetust aru saamist, oskust ennast suuliselt väljendada (tööde või kokkuvõtete esitlemine).
Võõrkeeled	Terminite keeleline päritolu ja tähendused
Matemaatika	Matemaatika seostub loodusõpetuses eelkõige uurimusliku õppega loodusõpetuses, kus õpilased esitavad katse- või vaatlusandmeid; loendavad objekte, võrdlevad neid ja seostavad omavahel, mõõdistavad vahemaid.
Inimeseõpetus	Loodusõpetus pakub elulisi situatsioone, mis võimaldab elulähedast ainekäsitlemist, nagu arutelusid, juhtumi analüüsi jm hoiakuid kujundavaid õpitegevusi. Loodusõpetuses toimub õppimine aktiivse tegevuse kaudu. Õpilased teevad koostööd, õpivad käitumisreegleid, sh ohutu käitumise reegleid, hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet kõige elava suhtes. Õppimine toimub sageli väljaspool klassiruumi, mistõttu on õpilastel palju omavahelist suhtlemist, mis mõnikordki väljub õpetaja vaateväljast. See pakub reaalseid olukordi, et arutleda õpilaste omavaheliste suhete üle.
Kunstiõpetus	Siin saab ühendada loodusteadusliku täpsuse ja kunstilise kujutamise võtteid. Vaadeldavate objektide kirjeldamisel õpitakse valima ümbritsevate objektide iseloomulikumaid jooni ja võtteid nende kujutamiseks, olulise esiletoomiseks, kujutatavale sisult ja vormilt sobiva tausta loomiseks. Õuesõppes suunab õpetaja märkama looduse ilu ja suunab seda kunstiliselt kujutama.
Muusikaõpetus	Muusikas saab õpitavaid muusikapalu valida loodusunähtustega kooskõlas;
Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus	Loodusõpetuse ja tehnoloogiaõpetuse üheks ühistahuks on uurimusliku õppe ja praktilise tegevuse kaudu peenmotoorika arendamine (mudelite valmistamine, katsete ettevalmistamine ja läbiviimine).

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Peamiseks väärtuseks, mida loodusõpetuses kujundatakse, on looduse tundmaõppimine ja säästmine, elukeskkonda väärtustavate hoiakute kujundamine. Tähtis on kujundada hoolimist elusolenditest ja nende vajadustest. Oluline väärtus on ka looduse mitmekesisus ja ilu märkamine. Õppekäikudel jälgitakse turvalist liikumist looduses, kahjustamata loodusväärtusi ja iseennast. Väärtuste kujundamine toimub arutelude kaudu. Inimeste loodust kahjustavale mõjule järgnegu hinnang. Õppeprotsessis peetakse silmas ka inimlikke väärtusi, nagu õiglust, ausust, hoolivust, sallivust, inimväärikust, lugupidamist enda ja teiste vastu, lubaduste pidamist ja rahvuslikkust.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Keelekasutus, õpilaste ühised tegevused, praktilised tööd ja rühmatööd, ühiselt õpitakse järgima käitumisreegleid, teistega arvestama ja oma arvamust kaitsma.
Enesemääratluspädevus	Usk oma võimekusse ja enesekindlus loodusainete õppimisel; huvi loodusteaduste õppimise ja loodusteadusliku karjääri vastu; valmisolek tegelda loodusteaduslike küsimustega ja oskus rakendada

	loodusteaduslikke teadmisi ja oskusi igapäeva elu probleemide lahendamisel.
Õpipädevus	Tähelepanu all on positiivne hoiak loodusõpetuse õppimise suhtes. Loodusega seotud elukutsete soosimine toimub looduse vastu huvi tundmise kaudu. Õppimises tuginetakse õpilase kogemustele, igapäeva elu nähtustele ning looduse vahetule kogemisele.
Suhtluspädevus	Suudab ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades erinevaid olukordi ja mõistes suhtluspartnereid ning suhtlemise turvalisust
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Matemaatikapädevuse kujunemist toetatakse eelkõige uurimusliku õppe kaudu, arendades loovat ja kriitilist mõtlemist. Uurimuslikus õppes on tähtis koht andmete analüüsil ja tõlgendamisel, tulemuste esitamisel tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoste uurimisel rakendatakse matemaatilisi mudeleid.
Ettevõtlikkuspädevus	Uurimistööde tegemine, kus püstitatakse uusi probleeme (hüpoteese), mis veenvalt ära põhjendatakse või ümber lükatakse.
Digipädevus	Suudab kasutada uuenevat digitehnoloogiat õppimisel ja leida digivahendite abil vajalikku infot ning koostada referaati. Teab digikeskkonna ohtudest ning oskab kaitsta oma privaatsust.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid;
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele;
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis;
Teabekeskkond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetika järgi

Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas;
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele;
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Oluline on planeerida (õpilaste huvidest ja kogemustest lähtuvad uurimuslikud õppeülesanded). Uurimisostkuste arendamisel pööratakse eraldi tähelepanu uuringute planeerimisele, läbiviimisele ning tulemuste analüüsile, tõlgendamisele ja esitamisele. Rakendatakse erinevaid õppemeetodeid, sh rollimänge hoiakuliste pädevuste kujundamiseks.

Peamised praktilised tegevused, mis kindlustavad kooliastme õpitulemuste saavutamise:

- uurimuslikud tööd;
- loodusvaatlused;
- objektide vaatlus, mõõtmine, katsete läbiviimine;
- õpimapi koostamine;
- kollektiooni koostamine;
- töö arvutipõhiste õpikeskkondadega;
- töö veebimaterjalidega;
- õpilasprogrammides osalemine
- referaadi koostamine.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ja jätab piisavalt aega nii huvitegevuseks kui ka puhkuseks;
- võimaldatakse nii üksi- kui ka ühisõpet (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd, õppekäigud, praktilised tööd), mis toetavad õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- kasutatakse õpiülesandeid, mis toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliümbrus, looduskeskkond, muuseumid, näitused jne;
- toetab avar õppemetoodiline valik aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, projektõpe, õpimapi koostamine, praktilised ja uurimuslikud tööd (nt loodusobjektide ja protsesside vaatlemine, kirjeldamine ning järelduste tegemine) jne.

ÕPITULEMUSED

Maailmaruum

4. klassi lõpetaja:

- tunneb huvi maailmaruumi ehituse vastu;
- märkab tähistaeva ilu;
- nimetab Päikesesüsteemi planeedid;

- kirjeldab joonise põhjal Päikesesüsteemi ehitust;
- kirjeldab praktilise töö tulemusena loodud mudeli põhjal Päikese ning planeetide suhtelisi suurusid ja omavahelisi kaugusi;
- mudeldab Kuu tiirlemist ümber Maa;
- mudeldab Maa tiirlemist ümber Päikese;
- mudeldab Maa pöörlemist ning põhjendab gloobuse ja valgusti (taskulambi) abil öö ja päeva vaheldumist Maal;
- kirjeldab tähtede asetust galaktikas;
- teab, et Päikesesüsteem asub galaktikas nimega Linnutee;
- jutustab müüti Suurest Vankrist;
- leiab taevafääril ja taevakaardil Suure Vankri ja Põhjanaela ning määrab põhjasuuna;
- teab, et astronoomid uurivad kosmilisi kehi;
- eristab astronoomiat kui teadust ja astroloogiat kui inimeste uskumist;
- leiab eri allikaist infot maailmaruumi kohta etteantud teemal, koostab ja esitab ülevaate.

Planeet Maa

4. klassi lõpetaja:

- huvitub Maal toimuvatest loodusprotsessidest, nende toimumise põhjustest ja tagajärgedest;
- kirjeldab gloobust kui Maa mudelit: kuju, pöörlemine, leppemärkide tähendus;
- teab, mida tähendab väljend „poliitiline kaart“;
- nimetab riigi geograafilise asendi tunnused;
- iseloomustab maailma poliitilise kaardi järgi etteantud riigi, sh Eesti geograafilist asendit;
- leiab atlase kaardilt kohanime registri järgi tundmatu koha;
- kirjeldab vulkaanipurset (tuhapilv, mürgised gaasid, laavavoolud) ja sellega kaasnevat ohtusid loodusele, sh inimesele. Teab, et Maa sisemuses on piirkondi, kus kivimid pole kõvad.
- toob näiteid erinevate looduskatastroofide kohta ning iseloomustab nende mõju loodusele ja inimeste tegevusele.

Elu mitmekesisus Maal

4. klassi lõpetaja:

- tunneb huvi loodusteaduste õppimise vastu;
- märkab looduse ilu ja erilisust, väärtustab bioloogilist mitmekesisust;
- märkab elusolendite eluavaldusi ja arvestab neid oma igapäevaelus;
- oskab kasutada valgusmikroskoopi;
- selgitab ühe- ja hulkraksete erinevust;
- nimetab bakterite eluavaldusi ning tähtsust looduses ja inimese elus;
- võrdleb taimede, loomade, seente ja bakterite eluavaldusi;
- toob näiteid taimede ja loomade kohastumise kohta kõrbes, vihmametsas, mäestikes ning jäävööndis;
- teab, et kõik organismid koosnevad rakkudest;
- teab, et keskkonnatingimused erinevad Maal;
- nimetab organismide eluavaldused.

Inimene

4. klassi lõpetaja:

- väärtustab inimest ja tema vajadusi ning tervislikke eluviise;
- mõistab, et inimene on looduse osa ning tema elu sõltub loodusest;
- toimib keskkonnateadliku tarbijana ning väärtustab tervislikku toitu;
- kirjeldab inimese elundkondade ülesandeid ja talitluse üldisi põhimõtteid ning vastastikuseid seoseid;
- seostab inimese ja teiste organismide elundeid nende funktsioonidega;
- võrdleb inimest selgroogsete loomadega;
- analüüsib lihtsa katse või mudeli järgi inimese elundi või elundkonna talitlust;
- toob näiteid taimede, loomade, seente ja bakterite tähtsuse kohta inimese elus;

- põhjendab tervisliku eluviisi põhimõtteid ning koostab tervisliku päevamenüü;
- nimetab inimese elundkondade tähtsamaid elundeid;
- teab, et inimene ja tema eellased kuuluvad loomariiki;
- teab, et paljude loomade ja inimese ehituses on sarnaseid jooni;
- teab erinevate elusorganismide tähtsust inimese elus.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe- ja kasvatusesmärkidest ning eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu).

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, arenguvestluste kaudu, Stuudiumist, tunnistuselt, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATUD KIRJANDUS

Loodusõpetus 4. klassile 1. ja 2. osa. (2011). Avita.

Õppeaine nimetus:	Inimeseõpetus
Koostaja(d):	Mare Leivo
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	1 tundi nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Teises kooliastme inimeseõpetuse aines on keskmes õpilase sotsiaalne pädevus ja sotsiaalsete probleemide ennetamine ning õpilase tervist tugevdav ja väärtustav eluviis. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäeva eluga seonduvalt, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõpimeetodid. Põhikooli inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

- enesekohased ja sotsiaalsed oskused;
- füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;
- tervis ja tervislik eluviis;
- turvalisus ja riskikäitumise ennetamine;
  - üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.

ÕPPESISU

Kool (9 tundi).

• Kool enne meid ja tänapäeval. Reeglid koolis. Õppimine. Mis aitab õppida? Kuidas me mõtleme? Vägivald koolis. Miks on haridus nii õigus kui ka kohustus? Kuidas õppimine mõjutab ja määrab tulevikku?

Mina ja teised (11 tundi).

• Nimi. Minapilt. Emotsioonid ja kehakeel. Hoolivus. Hoolivus ja abistamine. Tahe ja eesmärgid. Väärtushinnangud. Mis on sulle oluline? Inimesed on erinevad. Konflikt. Mis teeb minust minu? Kas ma olen samasugune kui teised? Kas me oleme kõik võrdsed?

Ühiskond (7 tundi).

- Kellest koosneb ühiskond? Küla ja linn. Rahvas ja rahvus. Riik. Üksi või üheskoos? Kohustused ja/või vabadused?

Tervishoid (8 tundi).

- Tervis. Tervise hindamine. Eluviis. Tervislik toitumine. Tervis ja meelemürgid. Kas minu vaimne ja füüsiline on vaid minu asi? Egoism või altruism?

LÕIMING	
Eesti keel	Suulise ja kirjaliku eneseväljendusoskuse arendamine.
Võõrkeeled	Erinevate võõrkeelsete õppematerjalide kasutamine ja näitlikest vahenditest (internetis leiduvad lühifilmid, skeemid, esitlused) aru saamine, emakeelde tõlkimine ja lihtsustamine.
Inimeseõpetus	Vastutus seoses valikutega, erinevad grupid ja rollid, rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus, uimastite tarvitamise mõju, soorollid ja – stereotüübid ning nende mõju inimese käitumisele.
Kunstiõpetus	Kunstiline ja käeline tegevus kui lõõgastus ja eneseleidmise ja väljendamise viis.
Muusikaõpetus	Erinevad muusikažanrid – erinevad inimesed, tolerantus; muusika kui vaba aja veetmise viis ja lõõgastus.
Loodusõpetus	Inimese arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid, varane ja hiline küpsemine, suguküpsus, soojätkamine, uimastid ja nende toime; Erinevad riigid ja rahvad ning nende kombed – tolerantus.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Inimeseõpetus toetab väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Inimeseõpetus kujundab oskust seista vastu kesksete normide rikkumisele.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Teadmised, oskused ja hoiakud sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimestevahelistest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas ja teistes gruppides.
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; järgida tervislikke eluviise; lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme.
Õpipädevus	Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja

	tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.
Suhtluspädevus	Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; inimeseõpetus väärtustab õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades seda toetab ka inimeseõpetuse aine.
Ettevõtlikkuspädevus	Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärgi, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valima sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.
Digipädevus	Digipädevuse arendamiseks kasutatakse sotsiaalainete õpetamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimalusi. Õpilasi suunatakse õppetöös kasutama nutiseadmeid ning elektroonilisi abivahendeid. Õpilased koostavad ettekandeid, sooritavaid hindelisi ülesandeid ning otsivad õpimaterjale digivahendite abil. Ühtlasi õpetatakse õpilasi suhtuma kriitiliselt kasutatavasse teabesse ning jälgima turvalisuse ja autorikaitse printsiipe. IKT õpetus ja digipädevuste kujundamine toimub Raatuse koolis, kõikides õppeainetes lõimituna õpetajate ühistööna.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on tähtis alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid. Õpilane hakkab analüüsima oma võimeid, oskusi ja väärtusi ning seostama neid tulevase haridustee ja tööelu valikutega, koostades esmase karjääriplaani.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.

Kodanikualgatus ettevõtlikkus ja	Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohalikku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse.
Kultuuriline identiteet	Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noortejms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.
Teabekeskond	Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.
Väärtused ja kõlblus	Toetatakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Õppe korraldamisel on oluline eakohasus ning varem omandatu arvestamine ja sellega seostamine. Õppetegevuses arvestatakse õpilaste eripäraga ning ühiskonna muutustega.

Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse eesmärkidest, arendades õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid, kusjuures põhiohk on hoiakute kujundamisel. Õpe on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetav ja tähenduslik ning toetab arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane.

Õpetuses kasutatakse mitmekülgset metoodikat, et õpilased saaksid õppes aktiivselt osaleda. Inimeseõpetuses on metoodiliselt tähtsad kolm valdkonda, arvestades õpilase vanuseastet:

- avar metoodiline repertuaar, kasutades aktiivõppemeetodeid: mõistekaardid, vaatlus, loovtööd (nt plakatid, voldikud jne), aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaristööd, juhtumianalüüs jne);
- individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
- õppe sidumine koolivälise eluga (nt õppekäik, kohtumised erinevate inimestega jne), kusjuures õppemeetodi valik sõltub konkreetsest õpieesmärgist ja õpilastest.

Õpilasi aktiveeritakse ise erinevatest allikatest infot otsima, seda korrastama ja kriitiliselt hindama, kasutades erinevaid IKT-vahendeid.

ÕPITULEMUSED

4. klassi lõpetaja:

- kirjeldab, mis on füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis, ning arvestab tervisliku eluviisi komponente igapäevaelus;
- kirjeldab uimastite tarbimisega kaasnevat riski ja väärtustab tervislikku elu uimastiteta; demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest;
- teab ja oskab õpituatsioonis leida erinevaid lahendusviise otsuste langetamisel;
- kirjeldab tegevusi, mis muudavad tema elukeskkonna turvaliseks ja tervist tugevdavaks.
- oskab selgitada, miks haridus on õigus kui ka kohustus ja teab, kuidas haridus mõjutab tema tulevikku.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuumiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATUD KIRJANDUS

A. Aavik, T. Aavik, J. Allik, L. Andresen, M-L. Auler, I. Gräzin, K. Konstabel, M. Paaver, M. Zilmer „Inimene ja ühiskond II kooliastmele 1. osa“. (2011). Avita

Õppeaine nimetus:	Käsitöö ja kodundus
Koostaja(d):	Tuuliki Vuks
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Käsitöö õpetusega taotletakse, et õpilased:

- valmistaksid loovalt erinevates tehnikates, erinevaid esemeid;
- omandavad teadmisi tervislikust toitumisest.

Rõhk on käelisel tegevusel ja materjali säästlikul kasutamisel, aja planeerimisoskusel. Olulisel kohal on ohutud töövõtted ja koostööoskused. Õpe toetab vaatlema, tundma esemelist keskkonda ja nüüdisühiskonna mõtteviise, kultuuritraditsioone. Õppeaine soodustab omandatud praktiliselt rakendama hobide valikul.

ÕPPESISU

Käsitöö. Kavandamine

- Idee ja kavandi tähtsus eset valmistades. Ideede leidmine ja edasiarendamine kavandiks. Kavandamise graafilised võimalused. Värvusõpetuse põhitõdede arvestamine esemede disainides. Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusala.

Töö kulg

- Töötamine suulise juhendamise järgi. Töötamine tööjuhendi järgi. Ühistöö kavandamine, tööjaotus rühmas, üksteist abistav käitumine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.

Rahvakunst

- Rahvakultuur ja selle tähtsus. Tavad ja kombed. Muuseumite roll rahvakunsti säilitajana.

Materjalid

- Tutvumine looduslike kiududega. Kanga kudumise põhimõte. Õmblusniidid, käsitööniidid ja – lõngad.

Tööriigid

- Tikkimine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Üherealised pisted. Töö viimistlemine.
- Õmblemine. Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Õmblusvarud. Õmblemine käsitsi.
- Kudumine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Silmuste loomine. Parem- ja pahempidine silmus. Ääresilmused. Kudumi lõpetamine. Kudumi viimistlemine.
- Heegeldamine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Põhisilmuste heegeldamine. Edasi- tagasi heegeldamine. Heegeldustöö viimistlemine.

Kodundus. Toit ja toitumine

- Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toidupüramiid.
- Toiduainerühmade üldiseloomustus: teravili ja teraviljasaadused, piim ja piimasaadused, aedvili, liha ja lihasaadused, kala ja kalasaadused, munad, toidurasvad. Toiduainete säilitamine.

Töö organiseerimine ja hügieen

- Isikliku hügieeni nõuded köögis töötades. Toidu ohutus. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga, köögi korrashoid. Tööde järjekord toitu valmistades.
- Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv ja arvestav käitumine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.

Toidu valmistamine

- Retsept. Mõõtühikud. Töövahendid köögis. Ohutushoid.
- Toiduainete eeltöötlemine, külm- ja kuumtöötlemine. Võileivad. Kuumtöötlemata magustoidud. Külmad ja kuumad joogid. Kartulite, munade ja makaronitoodete keetmine. Toor- ja segasalatid. Külmad kastmed.

Lauakombed

- Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad loomingulised võimalused. Lauapesu, -nõud ja -kaunistused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks.

Kodu korrashoid

- Puhastus- ja korrastustööd. Kodutööde planeerimine ja jaotamine. Töövahendid. Rõivaste pesemine käsitsi ja masinaga. Hooldusmärgid. Triikimine. Jalatsite hooldamine.

Tarbijakasvatus

- Tulud ja kulud pere eelarves, taskuraha. Arutelu raha kasutamise ja säästmise üle. Tarbijainfo (pakendiinfo). Teadlik ja säästlik tarbimine. Energia ja vee säästlik tarbimine. Jäätmete sortimine.

Projektõpe

- Õpilased saavad valida kahe või enama korraga toimuva valikteema või aineprojekti vahel. Valikteemad ja projektid võivad olla nii tehnoloogiaõpetuse, käsitöö kui ka kodunduse valdkonnast. Projektitööd võib lõimida omavahel, teiste õppeainete ja klassidevaheliste projektidega ning ülekooliste ja pikemaajaliste koolidevaheliste üritustega. Projektitööd valitakse, pidades silmas kohalikke traditsioone, uudseid ja tavapäraseid töötlemisviise ning teatud teema süvitsi käsitlemise huvi. Projektitöö valdkond moodustab iseseisva terviku, mille puhul ei eeldata õpilastelt teemaga seonduvaid varasemaid oskusi ega teadmisi

Kodundus - vahetusrühm

- Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toiduainete säilitamine. Hügieeninõuded köögis töötades. Jäätmete sortimine. Retsepti kasutamine, mõõtühikud. Toiduainete eeltöötlemine, külm- ja kuumtöötlemine. Võileibade ja salatite valmistamine.. Magustoidud. Külmad ja kuumad joogid. Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad võimalused.

- Puhastus- ja korrastustööd. Rõivaste ja jalanõude hooldamine. Tarbijainfo (pakendiinfo, kasutusjuhend jm). Teadlik ja säästlik tarbimine.

Tehnoloogiaõpetus

- Tehnoloogia olemus. Materjalide liigid (puit, metall, plastid jne) ja nende omadused. Materjalide töötlemise viisid (märkimine, saagimine jne) ja töövahendid (tööriistad). Idee ja eskiis. Toote disainimine ja valmistamine erinevatest materjalidest. Levinumad käsitööriistad. Materjalide ühendamine. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemise ajal, ohutud töövõtted.

LÕIMING	
Eesti keel	lühendid, õigekiri, keelekasutus suulises kõnes, kaasõpilase eesmärgistatud kuulamine
Inimeseõpetus	tervislik toitumine suutlikkus järgida terveid eluviise, väärtustada oma seotust oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga, eestlaste toitumistavad, rahvakalender.
Matemaatika	mõõdud, mõõtmine ja massi-, mahuühikud.
Kunstiõpetus	värvusõpetus ja kompositsioon kavandamisel
Muusikaõpetus	rütmid
Loodusõpetus	lambavill, puuvill, jäätmekäitlus, säästev tarbimine

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel
Enesemääratluspädevus	suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi;
Õpipädevus	analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi, suutlikkus organiseerida õpikeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet
Suhtluspädevus	suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt erinevaid ülesandeid lahendades; mõtlemist nõudvates tegevustes püstitatakse probleeme, leitakse sobivaid lahendusi, põhjendatakse valikuid ja analüüsitakse tulemusi;
Ettevõtlikkuspädevus	suutlikkus ideid luua ja neid ellu viia
Digipädevus	Loovülesannetes on võimalik kasutada digivahenditel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid; õpitakse leidma ja säilitama infot ja hindama selle usaldusväärsust.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on tähtsad edaspidises toimetulekus. Õpilased teevad esmast tutvust elukutsetega. Õpilaste tähelepanu juhitakse ohutule töötamisele.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Töötamisel on tähtis säästlikult kasutada nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on tööõpetuse õpetamisel üks põhilisi eesmärke. Ettevõtlikkust toetavad miniprojektid annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovile panna.
Kultuuriline identiteet	Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse kasutama rahvuslikke elemente esemete kavandamisel.
Teabekeskond	Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite ja käsitöötajate loominguga.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Tundides kasutatakse erinevaid materjale ja töötlusviise. Ülesandeid lahendades ja tulemusi esitledes leitakse võimalusi rakendada õppeprotsessis digikeskkonda.
Tervis ja ohutus	Õpitakse arvestama ohutusnõudeid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine ning tervislike toitude valmistamine õpetavad terviseteadlikku käitumist.
Väärtused ja kõlblus	Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi, kuidas arvestada kaaslastega, arendada organiseerimisoskust ning lahendada konflikte. Kodunduses kujundatakse praktilisi käitumisoskusi, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjusi ja võimalikke tagajärgi.

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegelda;
- võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- rakendatakse nüüdisaegseid info-, õppematerjale ja -vahendeid;

- laiendatakse õpikeskkonda: muuseumid, näitused, looduskeskkond;
  - kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov praktiline tegevus, projektõpe, uurimistööd, katsetused (nt erinevate materjalide ja toiduainete omadused), ürituste ja näituste korraldamine, ning eksponeerimiseks, mängud, arutelud;
  - lähtutakse sellest, et käsitöö ja kodundus on praktilise suunitlusega õppeaine: vähemalt 2/3 õppetunnist peab olema praktiline tegevus;
  - on rõhk loovusel (disainimine), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toote kaunistamisel jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial;
  - pööratakse enne uute tehnoloogiate ja seadmete kasutamist tähelepanu ohutusele;
  - jaotatakse klass toitu valmistades ja teiste praktiliste ülesannete korral väiksemateks rühmadeks (1-5 õpilast);
  - leitakse kodunduse teemade juures lõiminguvõimalusi nii inimeseõpetuse; terviseteadlik käitumine kinnistub tunnis tehtavate praktiliste ülesannete kaudu;
- lähtutakse eesmärgist, et õpilased õpiksid iseseisvalt oma tööd kavandama ja organiseerima, ning välditakse liigset otsest juhendamist.

ÕPITULEMUSED

4. kl lõpuks on oodatud õpitulemused:

Kavandamine

- kavandab omandatud tövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid;
- leiab käsitööeseme kavandamiseks ideid eesti rahvakunstist;
- leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale.

Töö kulg

- töötab iseseisvalt lihtsama tööjuhendi järgi;
- järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökoha;
- hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.

Rahvakunst

- märkab rahvuslikke kujunduselemente tänapäevastel esemetel;
- kirjeldab muuseumis olevaid rahvuslikke esemeid.

Materjalid

- kirjeldab looduslike kiudainete saamist, põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist; □ eristab telgedel kootud kangaid trikotaažist ning võrdleb nende omadusi;
- seostab käsitööolõnga jämedust ja eseme valmimiseks kuluvat aega.

Töö liigid

- kasutab tekstiileset kaunistades ühe- ja kaherealisi pisteid;
- seab õmblusmasina töökorda, traageldab ning õmbleb lihtõmblust ja palistust;
- lõikab välja ja õmbleb valmis lihtsama eseme;
- mõistab täpsuse vajalikkust õmblemisel ning järgib seda oma töös;
- heegeldab ja koob põhisilmuseid ning tunneb mustrite ülesmärkimise viise ja tingmärke;
- heegeldab ja koob lihtsa skeemi järgi.

Kodundus. Toit ja toitumine

- teab erinevaid toiduainerühmi ning tunneb neisse kuuluvaid toiduaineid ja nende omadusi,
- võrdleb pakendiinfo järgi erinevate toiduainete toiteväärtust;
- teab, mis toiduained riknevad kergesti, ning säilitab toiduaineid sobival viisil;
- hindab oma toitumisharjumuste vastavust toitumisõpetuse põhitõdedele ning teeb ettepanekuid tervislikumaks toiduvalikuks.

Töö organiseerimine ja hügieen

- teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötades;
- koostab koos kaaslastega tööplaani, lepib kokku tööjaotuse, täidab ülesande, hindab rühma töötulemust ja igaühe rolli tulemuse saavutamisel;

- suhtub kaaslastesse heatahtlikult ning arvestab teiste arvamust.

Toidu valmistamine

- kasutab mõõtenõusid ja kaalu ning oskab teisendada mahu- ja massiühikuid;
- valib töövahendid ja seadmed töö eesmärgi järgi ning kasutab neid ohutusnõudeid arvestades;
- valmistab lihtsamaid tervislikke toite, kasutades levinumaid toiduaineid ning külmi- ja kuumtöötlemistehnikaid.

Lauakombed

- katab toidukorra järgi laua, valides ning paigutades sobiva lauapesu, -nõud ja -kaunistused;
- peab kinni üldtuntud lauakommetest ning hindab laua ja toitade kujundust.

Kodu korrashoid

- teeb korrastustöid, kasutades sobivaid töövahendeid;
- planeerib rõivaste pesemist, kuivatamist ja triikimist hooldusmärkide järgi;
- näeb kodutööde jaotamises pereliikmete heade suhete eeldust.

Tarbijakasvatus

- teab väljendite „kõlblik kuni“ ja „parim enne“ tähendust;
- tunneb jäätmete hoolimatust käitlemisest tulenevaid ohte keskkonnale ning teab enda võimalusi, kuidas aidata kaasa jäätmete keskkonnasäästlikule käitlemisele;
- käitub keskkonnahoidliku tarbijana;
- oskab valida erinevaid kaupu ja oma valikut põhjendada;
- analüüsib oma taskuraha kasutamist.

Kodundus- vahetusrühm

- teab ja väärtustab tervisliku toitumise põhialuseid;
- tunneb põhilisi toiduaineid ja nende omadusi ning valmistab lihtsamaid toite;
- teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötades;
- teeb põhilisi korrastustöid, kasutades selleks sobivaid töövahendeid;
- katab lauda ning peab kinni üldtuntud lauakommetest;
- teab jäätmete käsitlemise ja keskkonnahoiu põhilisi nõudeid.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

4.klassis kasutatakse õppijat toetavaid sõnalisi ja kirjalikke hinnanguid.

Õppimist toetavas hindamisprotsessis arvestatakse:

- kavandamist ja planeerimist (originaalsust, iseseisvust, oskust põhjendada tehtud otsuseid/valikuid);
- valmistamist (materjalide ja töövahendite kasutamise oskust, omandatud teadmiste rakendamist praktikas, tööohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimist, iseseisvust, koostööoskust);
- töö tulemust (kavandatu õnnestumist, viimistlust ja kvaliteeti, töö õigeaegset valmimist, esitlemise oskust);
- õpilase arengut, püüdlikkust ning kodukorra kokkulepete täitmist

Poolaasta tulemus on arvestatud, kui

- ese on kavandatud teemale vastavalt,
- teostus on võimetekohane, olenevalt õpilase eelnevast arengust,
- töö tulemus on esitatud kokkulepitud tähtajaks.

Aasta hinne on arvestatud, kui vähemalt kahe poolaasta tulemused on arvestatud.

4.klassi I poolaasta hinnang kujuneb nelja hinnangu põhjal:

- Materjaliõpetuse töö – lina ja puuvill
- Tikkimise töö – nõelaraamat
- Kodundus – ohutusnõuded, hügieen, nõude pesemine käsitsi, köögi korrashoid, jäätmete sorteerimine, vee ja energia säästlik kasutamine; mõõtmine
- Heegeldamine alg- ja ahelsilmus, kinnissilmus ja tingmärgid

II poolaasta hinnang kujuneb kolme hinnangu põhjal:

- Kodundus – toiduainete eel- ja külmütöötlemine, toit, toidu- ja toitained; aedviljad, aedvilja tükeldamine,

- Õmblemine – sirge ja sik-sak õmblus
- Projektõpe – "Minu turvaline koolipäev"; helkuri õmblemine

KASUTATUD KIRJANDUS

Õmblemine (2003) Anu Pink
 Heegeldamine (2004) Anu Pink
 Kodundus 4.-6. klass (2008) Anu Pink
 Kudumine (2002) Anu Pink

Õppeaine nimetus:	Kunstiõpetus
Koostaja(d):	Mare Kiisk, Kadri Kosk
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

II kooliastmes arendatakse edasi ja täiendatakse I kooliastmes õpitut. Tutvutakse teadlikumalt kunsti aluste ja kunstilooga eesmärgiga luua seoseid ja puutepunkte mineviku ja tänapäeva vahel. Loomingulistes kunstitöodes on suurem tähelepanu ümbritseva maailma edasiandmisel. Õpilast kaasatakse rohkem õppeprotsessi kavandamisse (tehnikate, teemade valik, pildimaterjali otsimine jne). Kriitilise mõtlemise oskust ja ainealase keele arenemist toetavad erinevate mineviku ja kaasaja kunstiteoste vaatlemine ja analüüsimine tunnis, mis kinnistatakse samast tunnis ka praktilise tööga. Rõhutatatakse läbitava ajastu kunsti olemuse tundmaõppimist ja rakendamist loovülesannetes.

ÕPPESISU

4. klass

- Erinevate objektide kujutamine vaatluse ja mälu järgi. Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks.
- Maali, joonistuse, kollaaži, skulptuuri, graafika ja animatsiooni tehnikad ning töövõtted. Kompositsioon. Sümmeetria ja asümmeetria. Liikumise kujutamine. Perspektiiv. Disaini- ja kirjaõpetus.
- Erinevad kunstiliigid (skulptuur, maal, graafika ja tarbekunst). Koomiks. Eesti rahvakunst. Näiteid mineviku ja nüüdiskunsti teostest Eestis ja maailmas õpetaja valikul. Loodust säästva tarbimise põhimõtted

LÕIMING	
Eesti keel	Kunstist rääkides osalevad õpilased aruteludes arendades oma eneseväljendusoskusi ja õppides kasutama kunstikeelt
Matemaatika	Eesti rahvakunst ja geomeetrilised kujundid; kolmvaade.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Erinevate materjalide kasutamine; töökavandite ja -jooniste tegemine.
Muusikaõpetus	Kunstis on palju muusika kattuvaid mõisteid (kompositsioon, rütm, kontrastid); muusika järgi joonistamine
Loodusõpetus	Näited ümbritsevast elusloodusest erinevate loovülesannete puhul: loodusfotograafia; sümmeetria ja asümmeetria looduses; keskkonnasäästlikud materjalid kunstis.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja väärtustada enda ja teiste tehtud tööd. Tajuda ja väärtustada kunstitegevust kui ainulaadset ja igapäevasele ainuomast, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja arendada teadlikust igapäevase eripärast ja arvestada seda suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	analüüsida enda nõrkusi ja tugevusi, osates neid erinevates olukordades rakendada. Arendada personaalset ja sotsiaalset identiteeti.
Õpipädevus	seostada omandatud teadmisi varemõpituga, planeerida õppimist, arvestada aega vastavalt enda oskustele.
Suhtluspädevus	korrektse keelekasutusega enda seisukohtade visuaalne, kirjalik või suuline esitlemine ja põhjendamine.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust, rakendada reaalinetes omandatud erinevaid oskusi.
Ettevõtlikkuspädevus	osata ideid teostada, probleeme loovalt lahendada, kasutades varemõpitud ja iseseisvalt eesmärgi seada ning plaane koostada.
Digipädevus	Digitaalsete vahendeid kasutatakse info otsimiseks, esitluste tegemisel ja fotode töötlemisel

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õpilases arendatakse oskust seada endale eesmärgi ning neid ellu viia. Arendatakse oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisioskusi ning teabega ümberkäimise oskusi.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Õpilast suunatakse mõistma inimese sõltuvust loodusressurssidest ja väärtustama bioloogilist ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust. Õpilast suunatakse aru saama ja arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmasel tasandil ja ühtlasi võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ja eluviisi.
Kodanikualgatus ettevõtlikkus	ja Õpilast suunatakse väärtustama koostööd, kodanikualgatusi ja vabatahtlikkusest põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivaldatut lahendamist. Õpilasele tutvustatakse ettevõtluse rolli ühiskonnas ning suunatakse suhtuma positiivselt ettevõtlusesse ja selles osalemisesse.

Kultuuriline identiteet	Õpilast suunatakse mõistma ennast kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana, käituma salliva ja lugupidavana teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist.
Teabekeskond	Õpilases arendatakse kriitilise teabeanalüüsi oskust, mõistma vahetu ja vahendatud info sarnasusi ning erinevusi. Õpilast suunatakse ära tundma oma teabevajadusi ja leidma endale sobivaid teabeotsingumeetodeid.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilast suunatakse aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest. Pööratakse tähelepanu tehnoloogilise arengu positiivsetele kui ka negatiivsetele mõjudele ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes; Õpilast suunatakse kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat erinevate eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks
Tervis ja ohutus	Õpilast suunatakse teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega ning mõistma keskkonna mõju oma tervisele. Õpilasele tutvustatakse kuidas väärtustada liikluse ning ohutuse reeglite tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust.
Väärtused ja kõlblus	Õpilast suunatakse tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid, juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel.

ÕPPETEGEVUS

4. klass

- Loovad rühma- ja individuaalsed tööd, koostöö ühise tulemuse nimel.
- Visandamine ja kavandamine. Kujutamine. Oma teoste esitlemine, valikute põhjendamine.
- Ruumiliste kompositsioonide valmistamine.
- Kunstitehnikate loov kasutamine.
- Kunstiteoste (maalid, filmid, koomiksid) võrdlemine, nende üle arutlemine.
- Muuseumide ja näituste külastamine.

ÕPITULEMUSED

4. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu loovast tegevusest;
- katsetab julgelt oma mõtete ja ideedega;
- rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur, animatsioon);
- otsib infot kunstiraamatutest ja teistest teabeallikatest;
- kirjeldab kunstiteost kasutades selleks ainealaseid mõisteid;
- mõtleb keskkonda säästvalt ja arvestab kaasõpilastega.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Hindamise peaeesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Õpilane saab õppeaastas ühe kokkuvõtva hinde/kirjaliku tagasiside (hinnatakse üks kord poolaastas). Positiivse kokkuvõtva hinde saamiseks peab õpilane esitama kõik kohustuslikud tööd. Enne uue töö alustamist teavitatakse õpilasi tööle esitatavatest nõuetest ja tingimustest. Nõutava arvestusliku

soorituse taseme seab õpetaja, konkreetse ülesande eripära arvestades, igale tööle eraldi. Nõuetele mittevastava töö puhul, tagastab õpetaja töö õpilasele koos parandusettepanekutega ja õpilasel on võimalik töö uuesti esitada. Trimestrihinnet mõjutavad ka mittekohustuslikud tunnitööd (sh tundides osalemine).

Õpilastel on võimalus osaleda hindamise protsessis. See õpetab töid analüüsima ja väärtustama erinevaid lahendusi. Oluline on õpilase eneseanalüüsi toetamine – mida õpilane tundis ja õppis, mida ta soovib järgmisel korral teha teisiti jne – eesmärgiga toetada õpilase sisemist motivatsiooni.

Praktiliste tööde juures hinnatakse õpilase loovust ülesannete lahendamisel, töö kulgu alates töö kavandamisest kuni lõpptulemuseni ja saavutatud õpitulemusi. Lisaks võetakse hindamisel arvesse õpilase arengut, püüdlisust, töökultuuri ja arvestamist teiste õpilastega. Hindamise objektiks võib olla nii tööprotsess (sh kavandid, harjutused, visandid, pikemaajalise praktilise töö vaheetapid) kui valminud teos. Praktiliste tööde hindamise juures kasutatakse ka õpimapi või portfoolio formaati.

Uurimusliku sisuga töödes hinnatakse töö vastavust teemale ja etteantud vormistamise nõuetele, töö sisukust, töö esitlust ja oma valikute selgitamise ja põhjendamise oskust. Negatiivselt ei hinnata kirjalikes töödes esineda võivaid õigekirjavigu kuid need parandatakse.

KASUTATUD KIRJANDUS

Gabral, Hans (2004) Kunst IV – VI klassile. Tallinn: Koolibri.

Laanemäe, K., Lüsi, A., Purre, A., Tšekulajeva; J. (2011) Tähelepanu! Valmis olla! KUNST! 16 kunstiprojekti. Õpilaseramat. Tallinn: MTÜ Loovalt tulevikku.

Laanemäe, K., Lüsi, A., Purre, A., Tšekulajeva; J. (2011) Tähelepanu! Valmis olla! KUNST! Õpetajaraamat. Tallinn: MTÜ Loovalt tulevikku ([digiversioon](#))

Rehepapp, M. 2012. Disainispikker. Tööraamat õpetajale. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia.

Õppeaine nimetus:	Draamaõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	1 tundi nädalas, 35 tundi aastas

DRAAMAÕPETUSE KONTSEPTSIOON

„Kooliharidus peaks võimalikult palju aitama emotsionaalselt värvipimedatel lastel saada nägijaks, sest see on võimalik. Meid kõiki peaks huvitama, millise sisemise tundeilma ja moraalsed tõekspidamised kool oma õpilastes kujundab, sest ühel hetkel väljuvad noored sellest kontrollitud institutsioonist ning neist saavad meie kõigi naabrid, äripartnerid, tööandjad, töötajad, kliendid, hooldajad, kaasreisijad või meie laste elukaaslased. Emotsionaalse intelligentsuse osised on lisaks empaatilisusele muuseas enesekontroll, innukus, püsivus ja oskus ennast motiveerida“ (Hein 2014: 27).

Draamaõppe süstemaatilisus ja loovus aitavad vaieldamatult kaasa nii emotsionaalse kui ka sotsiaalse intelligentsuse arengule, seega tervikliku ja õnneliku inimese loomisele. Mida varem sellega alustada, seda parem.

Draamaõpetuses õppimine:

- toetab hariduslike erivajadustega õpilast;
- soodustab koostööd;
- aitab süüvida inimkogemuste probleemidesse;
- arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- arendab empaatiavõimet ja aitab end teistega samastada;
- toetab esinemisjulgust ja avatust
- kasvatab vastutustunnet
- aitab kaasa tekstist arusaamisele ja tekstiloomele

- arendab nii kehalist kui suulist eneseväljendusoskust

Eelnev nimekiri mitte ainult ei loo kasvulava tulevase täisväärtusliku inimese arenguks, vaid toetab igakülgset teiste ainete õppimist ja õpetamist.

Õpe toimub kõikidel klassidel kord nädalas ja tagasisidestatakse jooksvalt igas tunnis ning kokkuvõtvad hinnangud tulevad kord poolaastas. Esimene poolaasta pöördub etüüdidega kooli sünnipäevaks ja jõuluetüüdidega, teine poolaasta kevadise ühise etenduste päevaga, mil draamaõppe läbinud klassid oma lavastusi esitlevad. Eesmärk ei ole lavastuse valmimine iseenesest, vaid kindlasti protsess ise ja selle käigus toimuv avastamine ja avanemine.

Draamakursuse alustamine seisneb eneseavastamises ja grupiloomes. On väga oluline leida grupidünaamika ja luua ühtne energia, et üldse midagi saaks sündida. Edasi süvenetakse juba lavastuse loomesse.

ÕPPE SISU

Esimene poolaasta

Esimesel poolaastal alustatakse impro- ja liikumismängudega. Külaldatakse etendust või toimub lavastuse DVD vaatamine ja analüüs. Tegeletakse sotsiaalsete draamaõppe meetoditega (foorumteater, protsessdraama, ajaleheteater). Poolaasta väljundiks on jõuluetüüdid.

Teine poolaasta

Hakatakse keskenduma enam tekstile ja valmistuma konkreetseks lavastuseks, mis sünnib koostöös õpilastega või modifitseeritakse kirjanduslikku valmis teksti. Iga klassiga töötatakse lavastusega, millest saab ühtlasi ka teise poolaasta väljund.

HINDAMINE

Esimese poolaasta hinnang

Oskad teisi kuulata ja nendega arvestada, oled aktiivne osaleja. Oskad näha oma võimekust meeskonnas. Tahad ennast arusaadavalt väljendada. Suudad oma rolli analüüsida ja teistele tagasisidet anda.

Teise poolaasta hinnang

Suudad tegutseda teistega ühtse eesmärgi nimel. Oskad anda tagasisidet teiste loomingule (etenduste päeval nähtule). Oled lavastuse loomes aktiivne kaasakõneleja. Pead kokkulepetest kinni. Oled võimeline oma rolli analüüsima ja seda vastavalt edasi andma.

Õppeaine nimetus:	Töö- ja tehnoloogiaõpetus
Koostaja(d):	Priit Laats
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE-KASVATUSEESMÄRGID

Töö- ja tehnoloogiaõpetuse tundides tunneb õpilane rõõmu töö tegemisest, hindab tööd ja töö tegijat. Olulisel kohal on leiutamiserõõm, loov mõttetöö, väärtustav suhtumine töösse, analüüsimisvõime ja ohutud töövõtted. Õppetundides valmistatakse erinevaid praktilisi esemeid, genereeritakse ideid, kavandatakse, toetatakse noorte omaalgatust ja ettevõtlikkust. Ühiste arutluste käigus õpitakse tööprotsessi analüüsima ning oma tööle hinnangut andma. Õpetus arendab töö- ja koostööoskusi, kriitilist mõtlemist ning hindamisoskusi.

ÕPPE TEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades

- võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;

- rakendatakse nüüdisaegseid infotehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja vahendeid;
- laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliõu, ettevõtted jne;
- kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov mõtletegevus, arutelud, diskussioonid, rollimängud, väitlused, projektõpe, katsetused, õpimapi ja uurimistöö koostamine, praktilised ja uurimistööd, internetipõhised keskkonnad, vestlused ja selgitused, analüüsimine, jne;
- aineõpetaja otsustab õppesisule kuuluvate tundide arvu ja järjestuse; vastavad kirjeldused sisalduvad kooli ainekavas;
- õpetus on peamiselt üles ehitatud toote vms arendustsüklile;
- läbitakse etapid alates info otsimisest, toote disainimisest, toote teostusest ning selle tutvustamisest teistele õpilastele;
- teadmised ja oskused omandatakse toote valmistamise käigus, läbi käelise tegevuse.
- arvestatakse, et sõltuvalt õpilaste varasematest kogemustest ning ülesande/toote eripärast muutuvad eri vanuseastmete õpilaste õpitulemuste rõhuasetused;
- peetakse silmas, et rakendustegevusele eelneb tööohutusalane instrueerimine ning ohutute töövõtete demonstreerimine;
- on koduseid ülesandeid, arvestades õppeaine spetsiifikat, peamiselt seotud teabe hankimise ja selle analüüsimisega ning toote disainiga;
- on rõhk loovusel (disainimine, toote täiendamine jms), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toodet kaunistades jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial; töö organiseerimisel on tähtis õpetajate koostöö;

LÕIMING	
Eesti keel	Teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhendist, oskab oma tegevusi kirjeldada. Vestlused, arutelud, analüüsimised, enesehinnangud, hindamiskriteeriumid, kõik mis on seotud tehtavate tööesemetega.
Matemaatika	Loogiline mõtlemine, geomeetrilised kujundid, mõõtmine, arvutamine, mõõtühikud
Inimeseõpetus	Töö kavandamine, tööohutuse järgimine, minapilt ja enesehinnang, probleemide lahendamine, kodanikualgatus, suhtlemine kaasõpilastega ja rühmategevuses.
Kunstiõpetus	Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks, disaini, viimistlemine
Loodusõpetus	Puidu ehitus ning põhi- ja abitunnused.
Liikumisõpetus	Osavus, tähelepanu, reageerimiskiirus

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja Suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi, tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga. Väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt, hinnata üldnimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse

Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi, analüüsida oma käitumist erinevates olukordades, lahendada suhtlusprobleeme. Käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise.
Õpipädevus	Töö iseseisev korraldamine alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida.
Suhtluspädevus	Oma tööde esitlemine ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi. Ühised ülesanded võimaldavad õppida teisi arvestama ja aitama. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	Tehnoloogiaainetes kasutab õpilane oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus.
Ettevõtlikkuspädevus	Tehnoloogia valdkonna ainetes on olulisel kohal avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Esemeid valmistades läbitakse toote arendamise tsükkel idee leidmisest kuni valmis esemeni. Aineprojektid võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmodelite kaudu.
Digipädevus	Leida digivahendite abil infot, hinnata selle asjakohasust ning usaldusväärsust. Tutvuda infotehnoloogiliste tööalaste võimalustega (joonestusprogrammid, 3D printer jne).

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on tähtsad tulevases tööelus. Tutvumine tehnoloogia arengu ja inimese rolli muutumisega tööprotsessis aitab tunnetada elukestva õppe vajadust. Oma ideede rakendamiseks tehnoloogiliste võimaluste valimine, töö kavandamine ning üksi ja koos töötamine aitavad arendada ning analüüsida oma huvisid, töövõimet ja koostööoskusi.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Toodet või toitu valmistades on tähtis säästlikult kasutada nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele. Jäätmete sortimine ning energia ja ressursside kokkuvõtteid aitavad kinnistada ökoloogiategadmisi.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud tehnoloogiaainete sisuga. Ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õppeainete õpetamise põhilisi eesmärgi.

	Ettevõtlikkust toetavad oskuslikult ellu viidavad projektid, mis annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovile panna.
Kultuuriline identiteet	Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse kasutama rahvuslikke elemente esemete kavandamisel.
Teabekeskond	Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite, inseneride ja käsitöötajate loominguga.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Tundides kasutatakse erinevaid materjale ja töötlusviise. Ülesandeid lahendades ja tulemusi esitledes õpitakse kasutama arvutiprogramme, leitakse võimalusi rakendada õppeprotsessis digikeskkonda. Tutvutakse arvuti abil juhitud seadmete ja masinatega, kuna nendega töötamine loob võimaluse õppida tundma tänapäevaseid tehnoloogilisi võimalusi.
Tervis ja ohutus	Tutvutakse tööohutusega eri tööde puhul ning õpitakse arvestama ohutusnõudeid. Tutvumine erinevate looduslike ja sünteetiliste materjalidega ning nende omadustega aitab teha esemelises keskkonnas tervisest lähtuvaid valikuid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine ning tervislike toitute valmistamine õpetavad terviseteadlikult käituma.
Väärtused ja kõlblus	Tehnoloogiaained kujundavad väärtustavat suhtumist uusetesse, eetilisi ja ökoloogilisi tõekspidamisi arvestavatesse lahendustesse. Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi, kuidas arvestada kaaslastega, arendada organiseerimisoskust ning lahendada konflikte. Kodunduse etiketiteemade kaudu kujundatakse praktilisi käitumisoskusi, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjusi ja võimalikke tagajärgi.

ÕPPESISU

I poolaasta. Materjalid ja nende töötlemine

- materjali märkimisviisid, märkimistarvikud.
- materjali töötlemise viisid- saagimine.
- käsitööriistad - erinevad saed, haamrid, pitskruvid.
- elektrilised käsitööriistad - kuumliimi püstol.
- materjali liited - liimliide, naelliide, liimid.
- tervisekaitse- ja tööohutusenõuded töötamise ajal.
- ohutud töövõtted.

Disain ja joonestamine - Disain

- sissejuhatus - joonestamine kui õppeaine.
- nõuded joonestustööle.
- lihtsa toote kavandamine.
- joonestustööks vajalikud eelteadmised.
- joonte liigid.
- eskiisjoonis.
- joonestusvahendid ja materjalid.

Tehnoloogia igapäevaelus

- tehnoloogia olemus.
- transpordivahendid - sõidukid (õpilasel on valida sõiduki liikumise võimalusteks: **mehhaaniline, õhu-, kummi- või mikromootori jõul**).

II poolaasta

Materjalid ja nende töötlemine

- puidu kasutusala
- puidu positiivsed ja negatiivsed omadused
- puu ehitus, põhi- ja abitunnused

Disain ja joonestamine - 3D modelleerimisprogramm Google SketchUp

- mis on Google SketchUp
- töökeskkond
- mallid ja kasutajaliides
- joonistamine joonega
- joonistamine ristkülikuga
- veel kujundeid joonistamiseks
- vaatega manipuleerimine
- Push/Pull
- kustutamine

ÕPITULEMUSED

4. klassi õpilane:

- valib ja kasutab eesmärgipäraselt erinevaid märkimistarvikuid ja käsitööriistu.
- oskab kavandada eset/ toodet.
- oskab valida vastavalt materjalile erinevaid saagaseid.
- suudab valmistada jõukohaseid liiteid (liimliide, naelliide).
- tunneb põhilisi liim-materjale ja nende omadusi.
- kasutab materjale säästlikult ning leiab võimalusi nende korduvkasutuseks.
- valmistab erinevaid esemeid praktilise tööna
- teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.
- selgitab joonte tähendust joonisel.
- oskab joonistada eskiisjoonist.
- mõistab tehnoloogia olemust.
- iseloomustab ja võrdleb erinevaid transpordivahendeid (sõidukid).
- valmistab praktilise tööna sõiduki, kasutades jõukohast sõiduki liikumise võimalust
- (mehhaaniline, õhu-, kummi- või mikromootori jõudu).
- tunneb puidu positiivseid ja negatiivseid omadusi ja puidu tunnuseid.
- suudab valmistada jõukohaseid liiteid (liimliide)

HINDAMINE

4. klassi I poolaastal antakse 6 hinnangut, 4. klassi II poolaastal antakse 5 hinnangut.

Hindamise aluseks on õppimist toetav hindamine, kus kriteeriumiteks on suulised või kirjalikud kokkulepped, mille koostamisel osalevad õpilased ja õpetaja. Kokkulepped lepatakse kokku iga töö alguses. Kokkulepped võivad olla individuaalsed või kollektiivsed. Töö on arvestatud, kui õpilane on pidanud kinni 75% kokkuleppest. 4. ja 5. klassides antakse sõnalisi hinnanguid, 6. klassis kasutatakse mitmeeristavat (arvestatud, mittearvestatud) hindamist.

Õpilast hinnates võetakse arvesse õpilase hoiakuid (püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, abivalmidust teiste õpilaste suhtes, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust, tähelepanelikkust, ideede loovus ja iseseisvust, töövahendite kasutamise oskust, õppematerjali üleskirjutamist vihikusse, korrapidaja kohustuste täitmist, töövahendite ja tööpingi korrastamist pärast töö lõpetamist, jm).

Poolaasta hinne kujuneb jooksvate tööde põhjal, 75% töödest peab olema tehtud. Aastahinne on arvestatud, kui mõlema poolaasta hinnangud on positiivsed.

Õppeaine nimetus:	Liikumisõpetus
Koostaja(d):	Margus Udeküll
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvisid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi. Liikumispädevuseni jõudmisel on oluline arvestada, et õpitulemused on seotud nii õppeprotsessiga kui ka –tulemusega, kusjuures teatud juhtudel peegeldab õpitulemus protsessi. Järgnevalt on toodud viie valdkonna kirjeldused:

LIIKUMISOSKUSED. Liikumisoskuste omandamine toimub nelja liikumisoskuste alarühma kaudu:

- **Edasiliikumisoskused:** kõndimise-, jooksmise-, hüppamise-, ronimiseoskus, oskus liikuda rütmis- ja muusikas ja koostöös teistega. Ujumiseoskus.
- **Vahendil liikumisoskus:** oskus liikuda vahendil.
- **Vahendi käsitemisioskused:** oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ja vahendiga.
- **Oskus kontrollida keha asendites ja liikumisel:** oskus säilitada tasakaalu asendis, liikumisel ja nende kombinatsioonides.

Liikumisoskuste valdkonnas tegeletakse kõikide oskustega kooliastme jooksul eesmärgiga, et õpilane omandab mitmekülgseid liikumisoskused. Liikumisoskuste õppimisel ja omandamisel seostatakse õpitavat selle kasutamisega väljaspool õppetundi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED. Õpilane omandab teadmised tervisega ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Tervisega seotud kehaliste võimete nagu aeroobne vastupidavus, jõud ja paindumus mõõtmine toimub kõikidel õpilastel vähemalt üks kord kooliastme jooksul. Selle peamine eesmärk on, et õpilased oleksid teadlikud enda tervisega seotud kehalistest võimetest ja see motiveeriks neid enda kehalisi võimeid arendama. Lisa eesmärgiks on saada regulaarset tagasisidet Eesti õpilaste tervisega seotud kehalistest võimetest. Tagasiside on individuaalne ja ei ole hinde panemise aluseks vaid teadlikkuse tõstmiseks kehalisest vormisolekust. Kehaliste võimete mõõtmise tulemusi analüüsitakse nii, et see tõstaks õpilase motivatsiooni enda arendamiseks ning toetaks objektiivselt enesehinnangut. Peetakse kinni individuaalse lähenemise põhimõttest ja jälgitakse tundlike isiklike teemade käsitlemisel konfidentsiaalsust ja inimlikkust. Märatakse õpilasi, kes mingil põhjusel ei ole teistega koos sooritusi valmis tegema ning sellise õpilasega suheldakse, toetatakse ning talle antakse individuaalse sooritamise võimalusi, suunatakse teda arenema enesekindlamaks.

KEHALINE AKTIIVSUS. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne õppeprotsessis osaleja. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki liikumisõpetuse tegevusi teha või suurel intensiivsusel liikuda osalevad liikumisõpetuses nii, et nad on kaasatud tervislikule seisundile vastavalt. Tundi planeerides arvestatakse, et õpilaste kehalise aktiivsuse tase tunnis sõltub ka sellest, kas õpilane vajab haigusest taastumiseks aega. Koolis mõeldakse läbi, kuidas konfidentsiaalne terviseinfo, mida liikumisõpetuse õpetaja oma töö kavandamiseks võib vajada, õnnestuks läbi usaldusliku suhte koduga õpetajani tuua. Õpetaja aitab usaldusliku suhte tekkimisele kaasa teavitades lapsevanemaid juba õppeperioodi alguses, millised on võimalikud õppeülesanded liikumisõpetuses tervisliku erivajadusega õpilastele.

LIIKUMINE JA KULTUUR. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool kooli keskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Läbivad eesmärgid on: ohutu liikumine ja isiklik hügieen, kogemused väljaspool kooli toimuvalt liikumis- või spordiürituselt osaleja või vabatahtlikuna, ausa mängu põhimõtete järgmine, loodusliikumine ja teadmised liikumis- ja sporditraditsioonidest. Õpetaja kujundab järjepidevalt enda eeskujuga väärtusi ja hoiakuid. Õpilase

isiklike hügieeniga seotud harjumuste korrigeerimine toimub delikaatselt nii, et see ei riiva õpilase eneseväärikust. Üks osa liikumisega seotud kultuurist on suhtlemiskultuur. Liikumisõpetuse tundides on oluline olla tähelepanelik õpilaste omavahelise suhtlemiskultuuri suhtes. Õpetajal on oluline võtta aega ebasobiva käitumise positiivses suunas korrigeerimiseks.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL. Õpilane omandab teadmised ja oskused, kuidas hoida vaimset ja kehalist tasakaalu ja mõistab, et saab ise enda vaimset ja kehalist seisundit reguleerida. Liikumisõpetuse õpetajal on oluline mõista vaimse ja kehalise tasakaalu saavutamiseks sobilike harjutuste õpetamist ja koolis arendada liikumisõpetuse õpetajate vastavaid professionaalseid pädevusi.

ÕPPETEGEVUSED

Õppeprotsess on ülesehitatud selliselt, et võimaldab vastata küsimusele, milliste eesmärkide nimel tegevused toimuvad ja kuidas on need seotud elukestva liikumisharrastusega. Õpilase eneseanalüüs on õppeprotsessi loomulik osa. Õpilane koostab lühikese eneseanalüüsi läbivalt õppeprotsessi jooksul, kuid põhjalikuma eneseanalüüsi vähemalt kord õppeaasta jooksul.

Liikumisõpetuse ainekava lahutamatu osa on õppeprotsessi kirjeldus, mis toob välja nii kasutatavad mõisted, õppeprotsessi korralduslikud alused, õpetaja tegevuse põhimõtted ja õppesisu näited.

Õpetaja juhivad õppeprotsessi nii, et õpilane on motiveeritud liikuma ning mõistab selle seost tervisega ja enda vastutust tervise hoidmisel.

Liikumisõpetus on kohustuslik õppeaine põhikooli kõikides kooliastmetes. Taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti.

Nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestades, et taotletavad õpitulemused ja õppe- ja kasvatusesmärgid on saavutatavad.

LÕIMING	
Eesti keel	Liikumisalased mõisted ja terminoloogia, selle kasutamine suulise ja kirjaliku eneseväljendusvahendina.
Matemaatika	Matemaatiliste mõistete ja oskuste seostamine liikumisega.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Lõiming toetab endale liikumis- ja spordivahendite loomist.
Inimeseõpetus	Liikumistegevused toetavad mõistmist sotsiaalainete teemadest rõhuasetusega liikumisega seotud minapildi ja enesehinnangu kujunemisel, tervisliku eluviiside komponentidel, stressi ja pinget ennetamise ja maandamise võimalustel, inimese liikumisharrastusega seotud huvidel ja liikumise olulisusel nii füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele.
Kunstiõpetus ja muusikaõpetus	Liikumine kui kunst. Liikumise ja muusika üksteist toetavad seosed: liikumine muusikas, liikumise loomine vastavalt muusikale.
Loodusõpetus	Liikumise seos erinevate loodusainete teemade ja mõistetega. Rõhuasetused on toitumise ja liikumise seosel, inimese tugi- ja liikumiselundkonnal ja liikumise mõjul tugi- ja liikumiselundkonnale.
Võõrkeeled	Suhtlemine võõrkeeles liikumistegevuse käigus; liikumisalane võõrkeelne terminoloogia; võõrkeelsete infoallikate kasutamine liikumisalase info otsimiseks.

ÜLDPÄDEVUSED

Kultuuri- väärtuspädevus	ja	liikumine ja sport kultuuri osana; loodusliikumine; kokkupuude teiste kultuuride ja nende liikumistavadega; liikumisega seotud tunniväline tegevus; liikumise- ja kultuuritraditsioonid paikkonnas ja ühiskonnas; liikumise seostamine erinevate kultuurinähtustega (teater, muusika, film jne);
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja	koostöö teiste inimestega erinevates situatsioonides; enda tervise eest vastutuse võtmine; arvestamine teiste inimeste erisustega; kogemuste ja sotsiaalsete oskuste seostamine isikliku arengu ja võimaluste laienemisega tööturul;
Enesemääratluspädevus		enda tugevate ja nõrkade külgede teadvustamine; suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma liikumisharjumisi ja võimekust; tahe analüüsida enda liikumistegevust ja tulemust, ning ennast liikuva inimesena; eneseanalüüs lisaks õppeaine spetsiifilisele keskendub ka inimesele kui tervikule - mida sain teada endast kui inimesest tänu liikumisele;
Õpipädevus		õppimise eesmärgistamine ja tähenduse loomine; erinevate õpistrateegiatega kasutamine enda oskuste arendamiseks ja liikumisharjumuse kujundamiseks; liikumisalane loovtöö;
Suhtluspädevus		koostööle suunatud ülesanded ja tegevused, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist; paaris- ja rühmategevused ühtsete eesmärkide saavutamiseks; erinevad rollid rühmas;
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja	kehaliste võimete ja kehalise aktiivsuse mõõtmine ja analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse mõõtmiseks, soorituse parandamiseks ja analüüsiks, sh seoste loomine ja järelduste tegemine.
Ettevõtlikkuspädevus		uute ideede loomine ja ellu viimine; liikumisega seotud projekti tegevused, sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne;
Digipädevus		riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	õppeaine toetab õpilase teadlikkust liikumisega seotud kutsevalikutest ja tervise hoidmise tähtsust igas eluvaldkonnas;
Keskkond ja jätkusuutlik areng	õppeaine toetab keskkonnateadliku inimese kujunemist erinevate tegevuste kaudu nii sise- kui ka väliskeskkonnas, sh looduskeskkonnas;
Kodanikualgatus ettevõtlikkus	ja õppeaine toetab õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks koostöiste ja ettevõtlikkust toetavate ülesannete kaudu, traditsioone toetavate ja vaba aja ning kooli keskkonda seostavate liikumisürituste kaudu;

Kultuuriline identiteet	õppeaine toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab liikumist kultuuri osana, sh teab omakultuuri traditsioone (nt tantsupidu); omab teadmisi kultuuride muutumisest ajaloo vältel (nt muutused nais- ja meessoos spordialades; traditsiooniliste spordialade muutumine jne).
Teabekeskond	õpilane suudab kriitiliselt analüüsida liikumisega seotud infot;
Tehnoloogia ja innovatsioon	õpilane kasutab tehnoloogiaid eesmärgipäraselt (nt objektiivse info saamine video või kehalist aktiivsust mõõtvate rakenduste vahendusel);
Tervis ja ohutus	liikumisõpetuse valdkondade õpitulemused toetavad õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks;
Väärtused ja kõlblus	õppeaine toetab ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete kujunemist läbivalt õppeprotsessi jooksul reeglite, ohutuse ja ausa mängu põhimõtete järgimise ja õpetaja eeskuju kaudu.

ÕPIKESKKOND

Liikumisõpetusetunnid korraldatakse:

- sise- ja õuekeskkonnas;
- sisekeskkonnas viiakse tunnid läbi ruumides, mis võimaldavad saavutada ainekavas toodud õpitulemusi. Nendeks on võimla, ujula, aula, klassiruumid või muud ruumid, mis on kohandatud vastavaks tegevuseks;
- õuekeskkond toetab õpitulemusteni jõudmist ja liikumisõpetuses omandatud oskuste kasutamist ja arendamist pakkudes mitmekesiseid liikumisvõimalusi erinevatele vanuserühmadele;
- nii, et õpilastel on võimalus kasutada rõivistuid ning pesemisruume.

ÕPITULEMUSED

Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvisid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi.

Toetudes riiklikus ainekavas toodud õpitulemustele koostab iga kool omanäolise ainekava arvestades paikkondlikke võimalusi, traditsioone, huvisid, ühiskonna muutusi. Õpitulemused on kirjeldatud valdkonniti arvestades eakohasust ja individuaalsust. Tundide korraldamine lähtudes õpilaste arvust, võimekusest, soost toetub eelnevale ja lähtub põhimõttest, et iga kool korraldab õppe parimal võimalikul viisil.

LIKUMISOSKUSED

II kooliastme lõpuks õpilane:

- kasutab edasiliikumisoskuseid liikumismängudes ja spordialades erinevates keskkondades; rütmi ja muusika saatel; tantsulistes liikumistes, erinevates tantsuliikides, koostöös paarilise- ja rühmaga;
- teab edasiliikumisoskuseid liikumisharrastuses ja spordialades;
- oskab liikuda vahendil edasiliikumisviisina;
- oskab liikuda linna- ja loodusmaastikul määrates asukohta ja suunda;
- oskab käsitseda vahendit liikumiskombinatsioonides ja -mängudes, spordialades ja lihtsustatud sportmängudes;
- analüüsib enda koostööd lihtsustatud sportmängudes;
- oskab koostada kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone;
- teab kehahoiu ja -asendite põhimõtteid ja terminoloogiat;
- rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;
- analüüsib enda liikumisoskuseid.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

II kooliastme lõpuks õpilane:

- nimetab kehalisi võimeid ja seostab neid erinevate igapäevaste tegevustega;
- arendab juhendamisel individuaalseid kehalisi võimeid mõõtmistulemustele tuginedes;
- oskab seada lühiajalisi eesmärke kehaliste võimete mõõtmistulemuste põhjal ja tegutseb eesmärkide täitmise nimel;
- analüüsib õpetaja juhendamisel enda kehalisi võimeid isikliku tervise seisukohalt;
- oskab seostada harjutuste ja tegevuste iseloomu kehaliste võimetega.

KEHALINE AKTIIVSUS

II kooliastme lõpuks õpilane olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne tunnis erinevates keskkondades:

- teab, kuidas ja millises mahus planeerida kehalist aktiivsust igapäevastesse tegevustesse;
- oskab mõõta enda pulssi ja anda subjektiivset hinnangut enda kehalisele aktiivsusele;
- oskab kasutada lihtsamaid tehnoloogilisi vahendeid ja liikumispäevikut lühiajalisel perioodil enda kehalise aktiivsuse hindamiseks;
- oskab sooritada taastumist toetavaid tegevusi ja mõistab selle olulisust;
- teab esmaabi andmise esimesi etappe.

LIIKUMINE JA KULTUUR

II kooliastme lõpuks õpilane:

- oskab arutleda kogemuse põhjal, mille ta on saanud väljaspool kooli toimival liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna;
- teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ja sellega seotud väärtuseid;
- oskab nimetada rahvusvahelisi sportlasi ja liikumisüritusi;
- mõistab isikliku hügieeni- ja ohutusnõuete olulisust;
- oskab liikuda looduses vastutustundlikult;
- oskab seostada liikumist ja kultuuri isikliku kogemuse põhjal.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

II kooliastme lõpuks õpilane:

- oskab sooritada õpetaja toetamisel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi
- kirjeldab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju endale.

HINDAMINE

Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Kokkuvõtval hindamisel lähtutakse riikliku õppekava üldosas hindamise kohta sätestatust ja selle alusel koostatud kooli hindamisjuhendist. Erinevatele osapooltele on perioodi alguses selge, millise õpitulemuse poole, milliste õpiülesannetega liigutakse.

Hindamiskriteeriumid on seotud õpitulemustega, s.t hindamise kaudu antakse tagasisidet õppeprotsessi jooksul omandatud teadmiste, oskuste, protsessi ja selle tulemusel toimunud arengu kohta. Arengu all mõeldakse õppeprotsessi tulemusel toimunud muutusi.

Õpitulemusteni jõudmiseks ja nende tagasisidestamiseks on piisavalt aega. Õppimise süvendamiseks kasutatakse õppeprotsessi jooksul lisaks õpetajapoolsele hindamisele ka enese hindamist. Üks osa kooliastme kokkuvõtvast hindamisest on õpilase eneseanalüüs.

Õppeaine nimetus:	Muusikaõpetus
Koostaja(d):	Mai Rand
Klass:	4. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Muusikaga tegelemine toetab tundemaailma arengut, loovat mõtlemist ja aitab saavutada

emotsionaalset tasakaalu. Muusikaõpetuses avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegelda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamisega kujundatakse õpilaste muusikalist maitset ning sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid.

Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodi ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusika ainekava koostades on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- teadvustada ja tähtsustada ühislaulmise kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist rolli;
- rõhutada musitseerimise osatähtsust;
- julgustada ja toetada loomingulist eneseväljendust;
- teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga;
- rõhutada muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujundamisel, tunde- ja mõttemaailma arendamisel ning rikastamisel;
- lähtuda õppes õppija vajadustest ning tähtsustada integreeritud tegevusi.

ÕPPESISU

Muusika õppeaine koostisosad on:

- laulmine;
- pillimäng;
- muusikaline liikumine;
- omalooming;
- muusika kuulamine ja muusikalugu;
- muusikaline kirjaoskus;
- õppekäigud.

LÕIMING	
Muusikaõpetus on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondadega. Muusikaõpetus aitab kaasa väärtushoiakute kujundamisele ja maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamisele. Paljudes ainetes tutvutakse erinevate kultuuridega ning toetatakse kultuurilise ja sotsiaalse identiteedi kujunemist. Muusika kaudu saab hästi teadvustada kultuuridevahelist dialoogi.	
Eesti keel	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust, vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;
Matemaatika	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);
Inimeseõpetus	Vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;

Liikumisõpetus	Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, motoorikat, reageerimiskiirust ja koordinatsiooni.
Loodusõpetus	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Võõrkeeled	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust;

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Väärtustada oma ja teiste maade muusikat, teadvustada nüüdisaegset muusikakultuuri ja sündmusi
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Suuta ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades erinevaid olukordi, oma seisukohti esitada ja põhjendada
Enesemääratluspädevus	Suuta mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; analüüsida omavahelistes suhetes tekkivaid probleeme
Õpipädevus	Leida õppimiseks vajaminevat teavet; kavandada õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitud erinevates õpiülesannetes
Suhtluspädevus	Kuulamis- ja suhtlemisoskus, koostöövalmidus ja koostööoskus. Teha koostööd erinevates olukordades (laulmine, pillimäng, improvisatsioon jne.) klassikollektiivis, arvestada inimeste erinevusi suhtlemisel
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Ettevõtlikkuspädevus	Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Digipädevus	Oskab leida laulude tekste googlest, kasutab You Tube'i, leiab erinevaid näiteid hääleliikide, muusikainstrumentide ja rahvaste muusika kohta.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.

	<p>Õpilast suunatakse: teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujundamisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi; arendama oskust seada endale eesmäärke; tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega.</p>
Keskkond ja jätkusuutlik areng	<p>Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.</p> <p>Õpilast suunatakse: aru saama loodusest kui terviksüsteemist ja inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikustest seostest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; suunatakse eelkõige looduses liikuma ja looduse helisid jälgima.</p>
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.</p> <p>Õpilast suunatakse: kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist; suunatakse teadvustama kunstitegevuse emotsionaalset tasakaalustavat mõju olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi.</p>
Kultuuriline identiteet	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutmist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.</p> <p>Õpilast suunatakse: osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); osalema/esinema laulupidudel, muusikaüritustel; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingusse, taunima diskrimineerimist. Tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes erinevates õppeainetes õpitule</p>
Teabekeskond	<p>Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas</p>

	<p>omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: leidma vajalikku informatsiooni; valida sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest .mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet.</p>
Tehnoloogia ja innovatsioon	<p>Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õpilast suunatakse: mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; kasutama IKT-d eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ning töö tõhustamiseks; mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes.</p>
Tervis ja ohutus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.</p> <p>Õpilast suunatakse: järgima ohutuse ja otstarbekuse printsiipe; jälgima tervise ja ohutuse nõudeid töö protsessis, pöörama tähelepanu erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule; leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteadet ja abiteenuseid vältima ohuolukordadesse sattumist; terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi.</p>
Väärtused ja kõlblus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluse piires.</p> <p>Õpilast suunatakse: teadvustama kultuuri rolli igapäeva elus; lugupidavalt suhtuma erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustama uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist; suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused;) tähtsustama noorte endi osalemist laulupidudel, muusikaüritustel, tunnustama väärtusi, kõlblisi norme ja viisakusreegleid.</p>

ÕPPETEGEVUS

II kooliastme õppetegevused on:

ühe- ja kahehäälsuse rakendamine laulmisel; kahe- või kolmehäälneline laulmine kooris; muusikalugu – Eesti rahvamuusika, eri rahvaste muusikakultuur; relatiivsete helikõrguste (astmete) kasutamine laulude õppimisel; pillimänguoskuste arendamine ja rakendamine erinevates pillikoosseisudes; kuulatud muusikapalade iseloomustamine, tuginedes muusika väljendusvahenditele ja oskussõnavarale;

eri rahvaste tantsude karakteri väljendamine liikumises; muusika väljendusvahendite kasutamine erinevates muusikalistes tegevustes; esinemisvõimaluste pakkumine ning loomingulise eneseväljenduse toetamine; teatris, kontserdil ja muuseumis käimine ning õppekäigud (helistuudiod, raamatukogud, muusikakoolid jne).

Referaat

Muusikatunnis tutvustatakse õpilastele musitseerimise võimalusi: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut ja muusika kuulamist. Erinevad aineosad on järjestatud nii, et praktiline tegevus oleks esiplaanil. Laulmine on muusikaõpetuses kesksel kohal. Ühislaulmisega pannakse alus laulupidude traditsiooni säilimisele ja edasi kandumisele. Õpilased osalevad laulupidude edasikandmise protsessis. Õpilastele tuleb pakkuda võimalust laulda muusikakollektiivides. Kõigis muusikalistes tegevustes rakendatakse õpitud teadmisi ja oskusi, s.o muusikalist kirjaoskust, mida omandatakse muusikaliste tegevuste kaudu. Muusikaline liikumine arendab rütmitunnet ja rikastab tundi emotsionaalselt. Eneseväljendust liikumise kaudu võimaldavad rahvatantsud, laulumängud ning teiste rahvaste tantsud. Võimalusel tuleks rakendada kuulatud muusikale tuginevat loovliikumist, eri karakterite, stiilide ja vormide väljendamist liikumise kaudu.

Muusika kuulamisel rõhutatakse kuulamisoskuse kujundamist, arutlemise ja enda arvamuse põhjendamise oskuse arendamist. Õppekäigud, kontsertide, muusikaetenduste, muuseumide jm külastused avardavad õpilaste silmaringi, kujundavad kontserdikultuuri ning aitavad siduda tunnis omandatu õppe- käigul kuuldu/nähtuga.

ÕPITULEMUSED

Laulmine

4. klassi lõpetaja:

- laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt;
- on teadlik häälehoiu vajadusest;
- rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes;
- laulab eakohaseid ühe- ja kahehäälsid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
- laulab peast kooliastme ühislaule: „Eesti hümn” (F. Pacius), „Püha öö” (F. Gruber), kaanon “Sepapoisid”.

Pillimäng

- kasutab keha-, ja rütmipille kaasmängudes ja/või ostinaatodes ning iseseisvates palades;
- kasutab pillimängus muusikalisi teadmisi ja oskusi.

Muusikaline liikumine

- tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge;
- väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid

Omalooming

- loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja/või ostinaatosid keha- ja rütmipillidel;
- kasutab improvisatsioonides astmemudeleid;
- loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu jne;

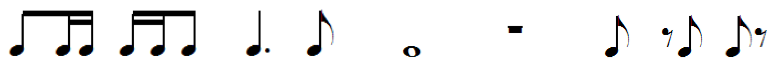
- kasutab muusika karakteri ja meeleolu väljendamiseks loovliikumist.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

- kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit ja vormi;
- kuulab ning võrdleb vokaalmuusikat: hääleliike (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass);
- kuulab ning eristab instrumentaalmuusikat: pillirühmi (klahv-, keel-, puhk- ja löökpillid) ja sümfooniaorkestrit;
- iseloomustab kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades muusika oskussõnavara.

Muusikaline kirjaoskus

- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

- II kooliastmes lisandub juurde oskus tunda poolpausi.
- mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja eeltakti tähendust ning arvestab neid musitseerides;
- mõistab viiulivõtme ja absoluutsete helikõrguste $g-g^2$ tähendust.
- mõistab duur-, moll-helilaadi tähendust ja kasutab neid musitseerides.
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ning kasutab neid praktikas: eeltakt, viiulivõti, klaviatuur, duur-helilaad, moll-helilaad, absoluutsed helikõrgused (tähtnimed).
- vokaalmuusika, soololaul, koorilaul, instrumentaalmuusika, interpret, improvisatsioon;
- tämber, hääleliigid (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), pilliliigid (keelpillid, puhkpillid, löökpillid, klahvpillid, eesti rahvapillid).

Õppekäik

- arutleb ja avaldab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil;
- kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid, hinnatakse 1 kord poolaastas. Hindamise peaesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Õppetöö vältel tuuakse esile oskused ja teadmised, mis on hästi omandatud ja mille omandamiseks peab veel tööd tegema. Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ka ise oma tööle hinnangut andma.

Muusikaõpetuse hindamine ei sea kriteeriumiks lapse muusikalist kuulmist jt. sünnipäraseid eeldusi, vaid lähtub iga lapse arengust antud aines. Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulamist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust ja tunnist osavõttu.

Suulisi hinnanguid antakse igas tunnis. Arvestuse saab õpilane:

- põhilauluvara laulmise eest,
- noodiõpetuses,
- muusika-alased teadmised ja oskused ning nende rakendamine praktilises töös (laulmisel, harjutustes, muusika kuulamisel),
- aktiivsuse eest tunnis.

Hindamine toimub poolaasta kaupa (nädalas on 1 tund). Positiivse poolaastahinde saamiseks tuleb õpilasel täita 50% ülesannetest. Aastahinne on positiivne kui kahe poolaasta hinne on positiivne.

KASUTATUD KIRJANDUS

M. Pullerits „Koolimuusika kõnemängust pillimänguni“

E.Meidla, K.Aavik „Huvitavaid ülesandeid põhikooli muusikaõpetuse tundi“ (2008), internetiavarused.

5. KLASS

Õppeaine nimetus:	Eesti keel
Koostaja(d):	Maila Jürgenson, Tõnis Hallaste, Elina Tsäko
Klass:	5. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Eesti keele õpetus taotleb, et õpilane:

- austab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat;
- väärtustab head keeleoskust eneseväljendus- ja suhtlusvahendina;
- arendab oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- arendab õigekirjaoskust;
- õpib mõtestatult lugema ja kirjutama eri liiki tekste;
- õpib hankima teavet erinevatest allikatest;
- harjub kasutama sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

ÕPPESISU

Varasemates klassides alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Kõik emakeeles käsitletavat teemat haaravad aineüleseid läbivaid teemasid.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ning vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ja aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Keskond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaegade omanäolisus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu juured, seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja -edastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides.

1. poolaasta

- Kirjandiõpetus (Kirjandi ülesehitus, vormistus nii käsitsi kui ka arvutil, teemakohasus, ortograafia.)
- Meedia (Raamatud ja trükiajakirjandus, tabelid ja diagrammid.)
- Häälikud ja tähed. Ortograafia (Tähestik, häälikuühendite õigekiri. Silbitamine ja poolitamine.)
- Lugemistehnikad (Efektiivne lugemine.)
- Kokku- ja lahkukirjutamine (Sõnaliigid, põhi- ja täiendsõna, kuuluvuse- ja liigireegel. Liitsõna ja liitega sõna.)
- Õigekeelsussõnaraamat (ÕSi kasutamine. Töö sõnastikega nutitelefoni ja arvutiga.)
- Kirjeldav tekst (Kirjelduse kirjutamine.)
- Algustäheortograafia (Nimi, nimetus ja pealkiri.)

2. poolaasta

- Jutustav tekst (Teksti ülesehitus.)
- Arutlev tekst (Arutluse kirjutamine.)
- Käändsõnad ja käänamine (Arv: ainsus, mitmus. Küsimuse esitamine. 14 käännet.)
- Pöördsõna ja pöörded (Arv: ainsus, mitmus. Kõneliik: eitav ja jaatav kõne.)
- Tegusõna ajavormid (Olevik, liht-, täis- ja enneminevik.)
- Konspekt (Teksti või kuuldu põhjal kirjutamine. Konspekterimise näpunäiteid.)
- Lauseliikmed (Alus ja öeldis.)
- Lauseliigid (Liht- ja liitlause. Koondlause.)
- Sugulaskeeled (Soome-ugri keeled.)
- Kuulamine (Passiivne ja aktiivne kuulamine.)
- Esinemine (Ettekanded, vormistamine, rollimängud, rühmatööd.)
- Kordamine (Keelemäng. Õppeaasta vältel õpitud materjali kordamine.)

LÕIMING	
Kirjandus	Kasutab õpitud keeleoskust ilukirjanduslike ja keeleliselt korrektsete tekstide loomisel. Loob uusi tekste kirjandustekstide alusel.
Matemaatika	Kasutab eesti keeles omandatud õigekirjaoskust arvsõnade kirjutamisel. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. Samas eeldab heade õpitulemuste ja korrektse keelekasutuse saavutamist, et ka matemaatikatundides töötataks tekstiga õppesisu või -ülesande mõistmise nimel ning nõutaks elementaarsete õigekirjanõuete järgimist kirjalikes töödes
Ajalugu	Kasutab eesti keeles omandatud teadmisi tekstide lugemisel ja loomisel. Oskab eristada fakte ja arvamusi.
Inimeseõpetus	Kasutab eesti keeles omandatud keeleteadmisi ja arutlusoskust oluliste teemade käsitlemisel.
Kunstiõpetus	Kasutab eesti keeles omandatud väljendusoskust tööde teostamisel.

Loodusõpetus	Kasutab õpitud keeleoskust tekstide lugemisel ja uute tekstide loomisel.
Võõrkeeled	Kasutab eesti keeles omandatud teadmisi tekstide lugemisel ja loomisel. Oskab eristada fakte ja arvamusi.
Muusikaõpetus	Muusikapalade abil õpitakse, kuidas olla hea kuulaja. Muusikaõpetuses järgitakse korrektset eesti keele kasutust.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui kultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse sh meediasse.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Eesti keel toetab sotsiaalse pädevuse kujunemist, avardades õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest ning kujundades suhtluspädevust: suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.
Enesemääratluspädevus	Enesemääratluspädevuse ja vastutustunde kujunemist toetatakse nii õpiku- kui meediatekstide kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii tundides kui loovtöodes.
Õpipädevus	Eesti keele tundides arendatakse olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.
Suhtluspädevus	Eesti keele kaudu saab õpilane ettekujutuse inimsuhetest ja selle abil kujundatakse suhtluspädevust: suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilase osalemine projektitöös. See eeldab omaalgatust ja aktiivsust ning keeleteadmiste rakendamist ja täiendamist eri allikatest.
Digipädevus	Oskab arvutil tekste koostada ja vormistada. Kasutab MS Wordi ja Exceli programme; Google rakendused. Oskab kasutada erinevaid internetiallikaid ning veebisõnastikke.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires

ÕPPETEGEVUSED

- lugemine,
- kuulamine,
- kirjutamine,
- teksti koostamine,
- teksti tõlgendamine,
- teksti mõistmine,
- õppekäik.

ÕPITULEMUSED

- suhtleb eesmärgipäraselt ning valib kontekstile vastava suhtluskanali;

- teeb kuuldust ja loetust kokkuvõtte ning annab hinnangu nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- tunneb põhilisi tekstiliike ning oskab õpi- ja elutarbelisi tekste eesmärgipäraselt kasutada;
- loob õppetööks ja eluks vajalikke tekste ning vormistab neid korrektselt;
- tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise põhietappe ning oskab neid rakendada;
- tunneb osaliselt eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- kasutab eale vastavalt ÕSi ja teisi õigekeelsusallikaid.

Suuline ja kirjalik suhtlus

5. klassi lõpetaja:

- valib juhendamise toel suhtluskanali; peab sobivalt telefonivestlusi ning kirja- ja meilivahetust;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning annab hinnanguid;
- võtab loetut ja kuuldu lühidalt kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis.

Teksti vastuvõtt

- tunneb õpitud tekstiliike (tarbe-, teabe- ja meediatekste) ning nende kasutamise võimalusi;
- loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtteid;
- kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.

Tekstiloome

- leiab juhendamise toel tekstiloomeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust ning internetist;
- tunneb esinemise ettevalmistuse põhietappe;
- tunneb kirjutamise põhietappe;
- jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult, vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;
- esineb suuliselt (tervitab, võtab sõna, koostab ning peab lühikese ettekande);
- kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju (ka e-kirju);
- avaldab viisakalt ning olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues ning seostades.

Õigekeelsus ja keelehoole

- tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- moodustab ning kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- kontrollib õigekeelsussõnaraamatust sõna tähendust ja õigekirja;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu).

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, arenguvestluste kaudu, Stuudiumist, trimestri tunnistuselt, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist). Iga trimestri esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva trimestri jooksul nõutavad teadmised ja oskused.

Kaks korda aastas kirjutatakse trimestri kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- emakeelealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

Töö loetakse sooritatuks, kui on vastatud õigesti vähemalt 50% ulatuses kontrolltöös esitatavatele küsimustele.

Etteütluste soovitatav pikkus 5. klassis on umbes 100 sõna, mille hulgas on ligikaudu 30 kriitilist ortogrammi. Loovtööde hinnangu andmisel arvestatakse töö sisu, õigekeelsust, teksti stiili, ülesehitust ja vormistust. Kirjandite puhul võib õpetaja hinnata tööd kahes osas: õigekeelsust ja stiili, mille hinne arvestatakse eesti keele alla, ja sisu ning vormi, mille hinne arvestatakse kirjanduse alla.

KASUTATAV KIRJANDUS

Reet Bobõlski, Helin Puksand „Koma“ Kirjastus Koolibri, 2012

Õppeaine nimetus:	Kirjandus
Koostaja(d):	Maila Jürgenson, Tõnis Hallaste, Elina Tsäko
Klass:	5. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Kirjandusõpetus taotleb, et õpilane:

- loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja enda mõistmise vahendi;
- väärtustab kirjandust oma rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- arendab oma loomevõimeid ja suhtub lugupidamisega loometöösse;
- kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid;
- laiendab oma silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
- annab iseseisvaid hinnanguid ning sõnastab ja esitab oma mõtteid;
- hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid

ÕPPESISU

Kirjandustekstide valik Loetavad ja tundides käsitletavat kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades 5. klassi õpilastele kohaseid teemavaldkondi. Teemavaldkonnad on kindlaks määratud, arvestades õppekava alusväärtusi, õppe- ja kasvatusesmärke, kirjanduse kui kunstiliigi eripära ja sellega seonduvaid üldpädevusi (sotsiaalset, väärtus- ja enesemääratluspädevust) ning läbivaid teemasid. Tundides käsitletavat ja terviklikult loetavat kirjandusteoseid valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õigus ja ebaõigus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ja vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ning aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kaugetes maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Keskond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaegade omanäolisus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu juured, seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabeedastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

Valik terviklikult käsitletavatest teostest

Õppeaasta vältel on kohustus lugeda terviklikult läbi neli proosateost ja üks luulekogu.

- Astrid Lindgren „Meisterdetektiiv Blomkvist“ või mõni teine A. Lindgreni teos,
- Richard Roht „Jutte loomadest“,
- A. Kivirähki „Sirli, Siim ja saladused“,
- üks luulekogu omal valikul,
- üks uudisteos omal valikul. Uudisteos peab olema ilmunud viimase viie aasta jooksul ja olema vähemalt 100 lk pikk.

Soovitusliku kirjanduse loetellu kuuluvad Silvia Rannamaa „Kadri“, Jüri Parijõgi „Teraspoiss“, Roald Dahl „Matilda“.

Rahvaluuletekstid

Rahvalaulud: töölaulud, laulud tarkusest ja rumalusest, maagilised laulud, loitsud.

Looma- ja imemuinasjutud. Tekke- ja seletusmuistendid. Hiiu- ja vägilasmuistendid (Kalevipoeg, Suur Tõll). Tarkuse-, õppimis- ja tööteemalised vanasõnad ning kõnekäänud.

Põhjalikumalt käsitletavad autorid

Sissevaateid Astrid Lindgreni ja Leelo Tungla ning mõne paikkondlikult tähtsa kirjaniku elu-, tegevus- ja loomingulukku.

Mõisted: Epiteet, kõnekäänd, võrdlus, muinasjutt, muistend, vanasõna.

ÕPPETEGEVUSED

- lugemine,
- kuulamine,
- kirjutamine,
- teksti koostamine,
- teksti tõlgendamine,
- õppekäik.

LÕIMING	
Eesti keel	Kasutatakse eesti keele tundides omandatud teadmisi ja oskusi ilukirjanduslike tekstide lugemisel, tõlgendamisel ja loomisel. Loetakse murdetekste ja õpitakse tundma eesti keel rikkust. Tutvutakse meediatekstidega.
Ajalugu	Saada teada ilukirjanduslike tekstide abil sellest, kuidas elasid meie esivanemad möödaniikus. Eesti filmikunsti ja teatri ajalugu. Tutvumine eesti rahva ajalooliste suurkujudega.
Inimeseõpetus	Inimestevaheliste suhete käsitlemine kirjandusteoste põhjal. Inimese osa ühiskonnas.

Kunstiõpetus	Erinevate kunstiliikide seos kirjandusega. Teoste käsitlemisel rõhutada illustraatori tähtsust selle mõjus. Koomiksid kui kirjandusliik.
Loodusõpetus	Kasutatakse ilukirjanduslikke tekste, et tutvuda looduse ja loomadega.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Kirjandusõpetuses on peamine rõhk kõlbeliste ja esteetilis-emotsionaalsete väärtuste ning kultuuriväärtuste kujunemisel loetavate ilukirjandus- ja aimetekstide alusel.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Kirjanduse kaudu avardub õpilase maailmapilt ja ettekujutus inimsuhetest
Enesemääratluspädevus	Toetatakse vastutustunde kujunemist nii meedia- ja ilukirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega.
Õpipädevus	Arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.
Suhtluspädevus	Avardub õpilase maailmapilt ja ettekujutus inimsuhetest ning kujunevad suhtluspädevuse: suulise ja kirjaliku suhtluse oskused, suhtluspartneri arvestamine ning sobiva käitumisviisi valik, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskus.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Funktsionaalne lugemisoskus on aluseks matemaatiliste tekstülesannete lahendamisel.
Ettevõtlikkuspädevus	Enesekohase ja ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Digipädevus	Oskab arvutil koostada ja vormistada tekste. Oskab leida kirjanduslikke tekste ning muud vajalikku informatsiooni internetist.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.

Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumistaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPITULEMUSED

5. klassi lõpetaja:

- on lugenud eakohast erižanrilist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi;
- mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- tõlgendab, analüüsib ja mõistab teoses kujutatud lugu ning tegelassuhteid, elamusi ja väärtusi;
- mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandusteost lugedes;
- jutustab teksti- või elamuspõhiselt ning arutleb teoses toimunu üle, väljendades end korrektselt;
- kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt;
- kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sh sõnaraamatuid ja internetti.

Lugemine

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut);
- loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist;

- tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõneleb oma lugemismuljetest, elamustest ja -kogemustest.

Jutustamine

- jutustab tekstilähedaselt kavapunktide või märksõnade toel;
- jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- jutustab piltteksti põhjal ning selgitab selle sisu.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

- koostab teksti kohta eri liiki küsimusi;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- järjestab teksti põhjal sündmused ning määrab nende toimumise aja ja koha;
- kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalnormidest, ning võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ning põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, võrdlusi ning algriimi;
- seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
- mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes iseenda elamustele ja kogemustele.
- seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi, muinasjutu, kõnekäänu ja vanasõna olemust.

Esitamine

- esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.

Omalooming

- kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Õppimist toetav hindamine

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, arenguveestluste kaudu, Stuudiumist, poolaasta

tunnistuselt, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist). Iga poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva trimestri jooksul nõutavad teadmised ja oskused. Kaks korda aastas kirjutatakse poolaasta kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- kirjandusealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

Loovtööde hinnangu andmisel arvestatakse töö sisu, õigekeelsust, teksti stiili, ülesehitust ja vormistust. Kirjandite puhul võib õpetaja hinnata tööd kahes osas: õigekeelsust ja stiili, mille hinne

arvestatakse eesti keele alla, ja sisu ning vormi, mille hinne arvestatakse kirjanduse alla. Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnangut andes arvestatakse valdavalt töö sisu. Hinnangu andmisel on tähtis, et õpilase kirjanduslik loovus leiaks toetamist ja tunnustamist.

KASUTATAV KIRJANDUS

Kätlin Kaldmaa, Anni Kalm „Ilmast ilma” - 5. klassi kirjandusõpik, Kirjastus Koolibri, 2015

Õppeaine nimetus:	A-Võõrkeel (saksa keel, inglise keel)
Koostaja(d):	Aire Rillo, Mailiis Meitsar, Mai Torim, Tiina Hallik, Vaike Hint
Klass:	5. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- suhtleb igapäevastes situatsioonides ning loeb ja mõistab eakohaseid võõrkeelseid originaaltekste;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- teab, kuidas edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- oskab kasutada eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid (nt teatmeteosed, sõnaraamatud, internet), et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

ÕPPESISU

Läbivad teemad jätkavad eelmistel aastatel õpitu kinnistamist. Läbivad teema valdkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus.

Mina ja teised.

I Poolaasta	Iseloom, välimus. Suhted sõpradega ja lähikondsetega, ühised tegevused.
II Poolaasta	Enesetunne ja tervis. Viisakas käitumine, abi küsimine ja pakkumine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus. *Kodu ja lähikõlblus.*

I Poolaasta	Pereliikmed ja lähisugulased. Kodu/elukoht, kodu ümbrus. Linn ja maa.
II Poolaasta	Igapäevased kodused tööd ja tegevused. Ametid, tegevusalad, huvid.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.

Kodukoht Eesti

I Poolaasta	Eesti asukoht. Linn ja maa.
-------------	-----------------------------

II Poolaasta	Tähtpäevad, ilmastikunähtused. Käitumine ja tegevused looduses erinevatel aastaegadel.
--------------	--

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus.

Igapäeva elu. Õppimine ja töö.

I Poolaasta	Kodused toimingud, koolis ja vabal ajal. Hügieeniharjumused. Koolipäev, kool ja klass, õppeained, koolivaheajad. Ametid.
II Poolaasta	Turvaline liiklemine, tee küsimine ja juhatamine, koolitee, transpordivahendid; arsti juures käimine. Kell. Söögikorrad ja toiduained, tervislik toiduvalik, lihtsamad ostud erinevates poodides.

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus.

Vaba aeg.

I Poolaasta	Erinevad vaba aja veetmise viisid ja nendega seotud keskkond/ümbrus, esemed. Huvid, harrastused.
II Poolaasta	Koolivaheaeg, jõulud, lihavõtted.

Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Õpitavat keelt kõnelevad maad.

I Poolaasta	Sümboolika, kultuur, traditsioonid. Tähtpäevad ja kombed.
II Poolaasta	Reisimine, huvid.

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD POOLAASTATE KAUPA:

I Poolaasta	Iseloom, välimus. Kodused toimingud, koolis ja vabal ajal. Hügieeniharjumused. Koolipäev, kool ja klass, õppeained, koolivaheajad. Ametid. Pereliikmed ja lähisugulased. Kodu/elukoht, kodu ümbrus. Linn ja maa. Eesti asukoht. Erinevad vaba aja veetmise viisid ja nendega seotud keskkond/ümbrus, esemed. Huvid, harrastused. Sümboolika, kultuur, traditsioonid. Tähtpäevad ja kombed.
II Poolaasta	Suhted sõpradega ja lähikondsetega, ühised tegevused. Enesetunne ja tervis. Viisakas käitumine, abi küsimine ja pakkumine. Turvaline liiklemine, tee küsimine ja juhatamine, koolitee, transpordivahendid; arsti juures käimine. Kell. Söögikorrad ja toiduained, tervislik toiduvalik, lihtsamad ostud erinevates poodides. Igapäevased kodused tööd ja tegevused. Ametid, tegevusalad, huvid. Tähtpäevad, ilmastikunähtused. Käitumine ja tegevused looduses erinevatel aastaegadel. Koolivaheaeg, jõulud, lihavõtted. Reisimine, huvid.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL
--	------------	--------------

NIMISÕNA	Ainsus (artikkel) ja mitmus; nimisõna käänamine (Nominativ, Akkusativ; Dativ)	Ainsuslikud ja mitmuslikud nimisõnad. Ebareeglipärane mitmus (man/men, tooth/teeth); umbmäärane ja määrav artikkel – <i>a, an, the</i> .
ARTIKKEL	Umbmäärane ja määrav artikkel, artikli puudumine (nullartikkel).	
OMADUSSÕNA	Selle võrdlusastmed.	Omadussõnade võrdlusastmed – kesk ja ülivõrde moodustamine.
ASESÕNA	Isikulised asesõnad (<i>ich, du, er, sie, es, wir, ihr, sie, Sie</i>) (Nominativ/Dativ). omastav asesõna: <i>mein, dein, sein, ihr, unser</i> (Nominativ, Akkusativ); näitavad asesõna: <i>dieser, diese, dieses</i> ; umbisikuline asesõna: <i>es</i> ;	Enesekohased asesõnad.
EESSÕNA	Akkusatiivi ja daativiga <i>an, auf, hinter, neben, in, über, unter, vor, zwischen</i> ; daativiga <i>aus, bei, mit, nach, zu</i> ; akkusatiiviga <i>durch, für, ohne, um</i> .	Aja- ja kohamäärustes kasutatavad eessõnad; enam kasutatavad eessõnalised väljendid (<i>next to, in the middle</i>).
ARVSÕNA	Arvsõna ja mõõtühikud: põhi- ja järgarvud; kellaeg, kuupäev, aasta, pikkus, kaal, kaugus.	Põhi- ja järgarvud; lihtmurrud (pool, veerand); kuupäevad, aastaarvud.
TEGUSÕNA	Tegusõna pööramine kindla kõneviisi aktiivis; ajavormide Präsens, Präteritum ja Perfekt moodustamine (abiverbide haben/sein kasutamine perfekti moodustamisel) ja kasutamine Modaaltegasõnad: <i>müssen, können, wollen, sollen, dürfen</i> , nende kasutamine. Enesekohased tegusõnad. Kasutatavamate tegusõnade reksioon.	Ajad (üldajad: Present Simple, Past Simple; kestvad ajad: Present Continuous; going-to tulevik). Enam kasutatavad reegli- ja ebareeglipärased tegusõnad.
SIDESÕNA	<i>als, (immer) wenn, weil, denn, oder, aber, dann, deshalb, und, dass</i>	<i>and, because but, so, if</i> .
LAUSEÕPETUS	Lihtlause; jaatavad, eitavad ja küsilauseid; liitlauseid	Sõnajärg jaatavas, küsivas, eitavas lauses; fraaside ja lausete ühendamise (because, and); lühivastused; aja- ja

		sagedusmäärsõnade (sometimes, often, usually, never, etc) asetus lauses
SÕNATULETUS	Liitsõnade moodustamine; ees- ja järelliited; tähtsamate nimi- ja omadussõnade järelliited.	Arvsõna tuletusliited (-teen, -ty); nimisõna tuletusliited (-er, -or).
ÕIGEKIRI	Tähestik; suur ja väike algustäht; punkt, küsi- ja hüüumärk lause lõpus, koma loetelus ja liitlauses.	

LÕIMING		
Eesti keel ja kirjandus		Riikide nimetused, rahvused, maailmakaart. Õpitavat keelt kõnelevad maad ja riigid Ilm ja selle kirjeldamine. Aastaajad. Rakendatakse palju makeeles omandatud ja kantakse seda üle teise kultuurikonteksti. Erinevate lühijuttude lugemine ja mõistekaartide abil nende ümberjutustamine.
Matemaatika		Arvsõnad, kuupäevad. Lihtsamad liitmis- ja lahutamistehted. Aastarvud.
Loodusõpetus ja inimeseõpetus		Orienteerumine, loodussäästlik eluviis. Looduse ja kohtade kirjeldamine; loomade ja putukate nimetused; puuviljad, juurviljad, marjad. Eesti ja teiste riikide elustiilide võrdlemine, tähtpäevad Eestis ja õpitavat keelt kõnelevates riikides; kultuuride võrdlemine; suhtlemine ja konfliktid, nende lahendamine. Abi küsimine ja pakkumine, paaris ja rühmatöös osalemine – koostööoskuse arendamine. Tervislikust elustiilist rääkimine ja selle väärtustamine (mitmekesine toit, keheline aktiivsus, vaba aja veetmise viisid). Põhi ja vaheilmakaared.
Liikumisõpetus		Sportimine, füüsiline aktiivsus, mängud, liikumine. Harrastused, huvid, vaba aeg, enesetunne, tervis, hügieen, tervislik eluviis.
Kunstiõpetus		Postrid, maja plaani koostamine
Ajalugu		Ajaloolised vaatamisväärsused ja ehitised ning tuntud inimesed õpitavat keelt kõnelevates maades. Erinevad tähtpäevad ja nendega seotud ajaloolised sündmused.
Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus		Erinevate võrkeelsete õppe-portaalides olevate töölehtede täitmine ja õppemängude mängimine. Oskus kasutada interaktiivseid õppevahendeid võrkeele õppimise hõlbustamiseks ja mitmekesistamiseks (näiteks ristsõnad ja õppemängud). <i>Online-</i> harjutused; lühikeste tekstide kirjutamine.

ÜLDPÄDEVUSED

Kultuuri- väärtuspädevus	ja	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeelesõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus		Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeelesõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseenast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus		Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus		Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeelesõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus		Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppiija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus		Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma

	privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.
--	---

ÕPPETEGEVUS

Õpetaja julgustab õpilast võõrkeeles suhtlema, suurendades suulise suhtluse kõrval järk-järgult kirjalike tööde mahtu. Kuulamis- ja rääkimisoskuse kõrval muutuvad tähtsaks ka lugemis- ja kirjutamisoskus, sh õigekirjaoskuse ja loovuse süstemaatiline arendamine. Jätkub põhisõnavara kiire laiendamine, õpilasi juhatakse iseseisvalt lugema. Oluline on arendada teksti mõistmise oskust. Suulist suhtlemisoskust arendatakse erineva sisuga rühmatöödega, sh mängude ja rollimängudega. Kirjutamisel on oluline tekstiloomeoskuse arendamine. Teemasid käsitledes pööratakse erinevate oskuste kaudu tähelepanu teiste kultuuride tundmaõppimisele ning kõrvutamisele oma kultuuriga. Õpilasi harjutatakse kasutama sõnaraamatuid.

Osaoskuste arendamine:

- eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine;
- adapteeritud eakohaste tekstide iseseisev lugemine;
- ülesande täitmine kuuldu ja loetu põhjal (nt tabeli täitmine, joonise täiendamine);
- eri liiki etteütlused;
- mudelkirjutamine (nt sõnumid, postkaardid, lühikesed kirjad);
- järjestusülesanded (nt sõnad lauseteks, laused/lõigud tekstiks);
- eakohased projektitööd;
- lühiettekanded (nt projektitööde kokkuvõtted, huvialade tutvustamine);
- rollimängud;
- väikesed näitemängud;
- õppesõnastike, arvuti keeleõppeprogrammide ja interneti kasutamine.

ÕPITULEMUSED

5. klassi lõpetaja:

- teadvustab eakohaselt õpitava maa ja oma maa kultuuri sarnasusi ja erinevusi ning arvestab nendega;
- kasutab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi;
- rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
- töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas;
- seab endale õpieesmärke ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Kuulamine

- saab aru õpitud sõnavara ulatuses tekstidest, luuletustest, lauludest, samuti passiivsest sõnavara sisaldavatest tekstidest;
- mõistab konteksti abil neis esinevaid üksikuid tundmatuid sõnu;
- eristab kuulatavast tekstist vajalikku infot;
- eristab selgelt kuni kolme vestluses osaleva inimese kõnet.

Lugemine

- leiab tekstist olulist;
- on tuttav erinevate lugemisstrateegiatega.

Rääkimine

- suudab vestelda ja vastata küsimustele õpitud temaatika piires;
- küsitleb oma kaaslast ja saadud infot edasi anda;
- väljendab ja põhjendab oma arvamust;
- kasutab õpitud fraase õige intonatsiooniga;
- kirjeldab pilte;

- hääldab kõiki võõrhäälikuid korrektselt.

Kirjutamine

- kirjutab eeskuju järgi tänukaarti, sõbrale kirja;
- kirjutab lühijutukesti õpitud teemadel;
- tunneb õigekirja õpitud sõnavara piires;
- tunneb suurt ja väikest algustähte (kuud, nädalapäevad, keeled, riigid).

Keeleoskuse hea tase 5. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1
Inglise keel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub suulise ja kirjaliku tagasiside vormis. 5. klassi õpilane saab võõrkeele aines tagasisidet oma tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Iga poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva õppeperioodi jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamispehõhimõtted. Õppimist toetava hindamise pehõhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õpilane saab positiivse poolaasta hinde, kui sooritatud on kõik kokkulepitud hinnangulised ülesanded (tegemata võib jääda üks hinnanguline ülesanne).

Kord poolaastas (kokku 2 korda) kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- võõrkeelealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

5. klassi õpilane on koostanud õppeaasta lõpuks õpimapi kogu aasta jooksul kogunenud õppematerjalist. Õpilane õpib koostöös kaaslaste ja õpetajaga seadma endale õpieesmäärke ning andma hinnangut oma teadmistele ja oskustele. Õpilane annab õpetaja juhendamisel hinnangu õppele ning oma tööle õpitavas võõrkeeles, isegi kui eneseväljendusoskus on piiratud.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	B-võõrkeel (saksa keel, inglise keel, vene keel)
Koostaja(d):	Vaike Hint, Tatjana Ivanova Mai Torim, Yulia Mironova
Klass:	5. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli B-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- suudab igapäevastes suhtlusolukordades toime tulla;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ning nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- tunneb erinevaid võõrkeelte õppimise strateegiaid ning oskab neid iseseisvalt kasutada;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- kasutab eakohaseid võõrkeelseid teatmealikaid, et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

ÕPPESISU

Läbivad teemad jätkavad eelmistel aastatel õpitu kinnistamist. Läbivad teema valdkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus. *Mina ja teised.*

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Tähestik. Mina ise. Perekond. Tervitamine.	Enese ja kaaslaste tutvustus. Tervitamine. Hüvastijätt. Sõbrad. Inimesed. Asjad. Perekond
II Poolaasta	Enese ja kaaslaste tutvustus. Perekond. Asjad. Pereliikmed. Mina ise (vanus, jm).	Välimus. Tähtpäevad. Sünnipäevad. Minu päev.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus. *Igapäeva elu. Õppimine ja töö.*

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Numbrid 1-10. Õppevahendid. Nädalapäevad. Ruumide kirjeldamine.	Värvid. Numbrid. Nädalapäevad. Õppeained. Kooliasjad. Lemmiktegevused.
II Poolaasta	Numbrid 10-20. Igapäevased tegevused. Lihtsamad tegevused ja nendega seonduvad esemed. Elukutsed.	Koolivaheajad. Lihtsamad tegevused kodus ja koolis. Elukutsed. Ruumide kirjeldamine.

Keskond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus. *Kodu ja lähikümbus.*

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Kus ma elan?	Aadress. Linn. Lähikümbus.
II Poolaasta	Aadress. Linn.	Kodu kirjeldamine. Majapidamistööd.

Keskond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. *Kodukoht Eesti*

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Riik, rahvused.	Riik, rahvused.
II Poolaasta	Aastaajad. Eesti.	Aastaajad. Eesti.

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus. Vaba aeg.

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Loomad	Vaba aja tegevused. Hobid. Huvialad.
II Poolaasta	Igapäeva tegevused	Koduloomad.

Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Riigid ja nende kultuur.

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Eesti ja Venemaa. Pealinnad.	Inimesed ja rahvad. Tähtpäevad.
II Poolaasta	Vene nimed – eesnimi, isanimi. Tähtpäevad.	Tähtpäevad. Sümbolid.

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD POOLAASTATE KAUPA:

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Eesti ja Venemaa. Pealinnad. Loomad. Riik, rahvused. Kus ma elan? Numbrid 1-10. Õppevahendid. Tähestik. Mina ise. Perekond. Tervitamine.	Enese ja kaaslaste tutvustus. Tervitamine. Hüvastijätt. Inimesed ja rahvad. Tähtpäevad. Vaba aja tegevused. Hobid. Huvialad. Riik, rahvused. Pealinn. Aadress. Linn. Värvid. Numbrid. Nädalapäevad. Õppeained. Kooliasjad. Lemmiktegevused.
II Poolaasta	Vene nimed – eesnimi, isanimi. Igapäeva tegevused. Aastaajad. Kus ma elan? Nädalapäevad. Numbrid 10-20. Ruumide kirjeldamine. Igapäevased tegevused. Enese ja kaaslaste tutvustus. Perekond. Asjad. Tähtpäevad. Igapäeva tegevused. Eesti. Aadress. Linn. Lihtsamad tegevused ja nendega seonduvad esemed. Elukutsed. Perekond, pereliikmed. Mina ise (vanus, jm).	Sümboolika ja tähtpäevad. Koolivaheajad. Lihtsamad tegevused kodus ja koolis. Sõbrad. Inimesed. Asjad. Perekond. Koduloomad. Välimus. Aastaajad ja ilm. Kodu kirjeldamine. Majapidamistööd. Elukutsed. Ruumide kirjeldamine. Tähtpäevad. Sünnipäevad. Minu päev.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL	VEENE KEEL
LAUSEÕPETUS	Tähestik, sõnajärg lihtlauses.	Tähestik; lihtlause; õigekiri õpitud sõnavara piires; sõnajärg jaatavas, eitavas ja küsilause; suur ja väike algustäht (kuud, nädalapäevad, keeled, riigid); kirjavahemärgid (punkt, koma, küsi- ja hüüumärk, ülakoma)	Tähestik. Häälamine ja õigekiri, arvuti venekeelne klaviatuur. Kirjavahemärgid (punkt, koma; küsi- ja hüüumärk).

TEGUSÕNA	Tegusõnade pööramine olevikus (Präsens), modaalverbid (<i>mögen, müssen, können, möchten</i>)	Põhi- ja abitegusõna; isikuline tegumood (<i>Present Simple</i>).	Глаголы - Pöörded: I pöördkond ja II pöördkond ja erandid . Уметь, знать, делать, работать, отдыхать, рисовать, гулять, писать, читать, писать, говорить, любить, смотреть, отвечать, спрашивать, хотеть, нравиться, жить, учить, учиться
NIMISÕNA	Nimisõnade sugu, määrav ja umbmäärane artikkel, mitmus.	Ebareeglipärane mitmus omastav kääne; aluse ja öeldise ühildumine; umbmäärane ja määrav artikkel; enamkasutatavad väljendid artiklitega ja ilma.	Существительное - Ainsus, mitmus; nais-, mees-, kesksugu; ainsuslikud ja mitmuslikud sõnad; pärisnimed ja kohanimed; käänded ainsuses. В.п.-читать книгу, журнал. П.п. - где? в школе, в классе, на стадионе.
OMADUSSÕNA	Värv, isikuomadused.	Üldlevinud omadussõnad (<i>good, big, red</i>);	Прилагательное - ainsus, mitmus; mees-, nais-,kesksugu; ühildumine nimisõnadega arvus, soos.
ASESÕNA	Isikuline asesõna, omastav asesõna (<i>mein/dein</i>), küsisõna (<i>wer? wie? wo? wohin? woher? wann?</i>), eitav asesõna (<i>kein/keine</i>).	Isikulised ja omastavad asesõnad; määraõnnetused asesõnad (<i>some / any</i>)	Местоимения - ühildumine nimisõnadega; käänamine, isikulised asesõnad (я, меня, мне, у меня); omastavad asesõnad (мой, твой, его, наш, ваш, их); küsivad asesõnad (кто, что, чей, где, когда, куда)
EESSÕNA		Aja- ja kohamäärustes esinevad eessõnad (<i>in, on, at</i>).	Предлоги - в, на, у
ARVSÕNA	Arvud 1-100;kuupäev, aastaarvud; kellaajad.	Põhi- ja järgarvud (1-100); telefoninumbrid	Числительные - 1-20; 30-100; 100-1000
MÄÄRSÕNA			Наречия - ajamäärsõnad (когда

			, никогда, давно); kohamäärsõnad (тут,там, здесь, близко, далеко); viisimäärsõnad (быстро, хорошо, здорово, плохо)
SÕNATULETUS		arvsõna tuletusliited (-teen/-ty);	Союзы - И, а, но ,что

LÕIMING	
Eesti keel	Keele ja kultuuride võrdlus, tähestiku võrdlus, erinevused, Eesti kultuuritegelased. Kõnelemine, kuulamine, lugemine.
Matemaatika	Arvude tundmaõppimine 1-1000.
Loodusõpetus ja inimeseõpetus	Õpitavat keelt kõnelevate riikide nimetused ja asukohad Euroopas. Värvide nimetused. Pereliikmed ja sugulased, nendevahelised suhted, koolipäev, huvid; Eesti ja teiste riikide elustiilide võrdlemine, tähtpäevad Eestis ja õpitavat keelt kõnelevates riikides; kultuuride võrdlemine.
Liikumisõpetus	Spordialade nimetused, mängud, harrastused, vaba aeg.
Kunstiõpetus	Joonistamine, käeline tegevus, koomiks.
Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus	Tunneb võõrkeeles numbreid ja oskab teha lihtsamaid tehteid. Vene tähestik klaviatuuril. Trükkimine vene tähtedega. Suhtlemine; suhtlemine internetis.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus ja	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektöpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeelesõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.

Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeleõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeleõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

Oluline on äratada huvi uue keele ja kultuuri vastu. Õpilased kasutavad A-võõrkeele õppimisel omandatud õpioskusi ja –strateegiaid. Esiplaanil on kuulamis- ja rääkimisoskuse arendamine ja õigete häälendamisharjumuste kujundamine. Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpituid väljendeid ja lühilauseid kontekstis, rakendab aktiivõppemeetodeid ning mängulisust. Lugemisoskust arendatakse lihtsate tekstidega ja kirjutamisoskust mudelkirjutamisega.

Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks:

- kuuldu põhjal pildi joonistamine või täiendamine;
- sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
- dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine;
- rääkimine pildi alusel;
- häälega lugemine;

- lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
- mudeli järgi kirjutamine;
- õpikusõnastiku kasutamine.

ÕPITULEMUSED

5. klassi lõpetaja:

- saab aru lihtsatest igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- kasutab õpitud väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse kirjeldamiseks;
- reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- on omandanud esmased teadmised õpitava keele maast ja kultuurist;
- kasutab esmaseid õpioskusi võõrkeele õppimiseks;
- töötab õpetaja juhendamisel nii paaris kui ka rühmas.

Kuulamine

- Joonistab kuuldu põhjal pildi või täiendab seda;
- lahendab sobitusülesandeid;
- tunneb õpitava keele teiste hulgast ära;
- tunneb aeglases ja selges siduvas kõnes ära õpitud sõnad ja fraasid;
- tunneb rahvusvaheliselt kasutatavaid sõnu;
- mõistab teksti, et võrrelda kirjalikus loetelus olemasolevat ning puuduvat;
- tunneb kirjelduse järgi ära pilte.

Lugemine

- Saab aru lihtsatest lugemistekstidest ja suudab leida tekstist lihtsat faktilist infot;
- loeb õige intonatsiooni, rõhu ja rütmiga õpiku teksti, õpitud dialooge, luuletusi, laulukesi ja lühijutte;
- saab aru tuttava sõnavara lühitekstidest;
- leiab tekstist olulist.

Rääkimine

- Esitab dialooge, laule, luuletusi;
- tervitab ja jätab hüvasti;
- tutvustab ennast ja oma kaaslast (nimi; vanus; elukoht);
- palub ja tänab;
- soovib sünnipäevaks õnne;
- ütleb oma vanust ja numbreid 1-1000;
- nimetab päeva-aegu, nädalapäevi;
- räägib õpitud sõnavara piires kodust; perest, sõbrast;
- vastab õpitud temaatika piires küsimustele;
- saab hakkama õpitud sõnavara ja lausemallide piires lihtsate dialoogidega.

Kirjutamine

- kirjutab enda ja oma kaaslaste nime;
- lõpetab lauseid ja fraase;
- kirjutab aadressi;
- kirjutab mudeli järgi meili, otsimiskuulutust, õnnitluskaarti ja küsimustikku;
- teeb ära kirja õpikust ja tahvlilt;
- trükib oma nime ja perekonnanime kasutades vene klaviatuuri.

Keeleoskuse hea tase 5. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1

Inglise keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1
Vene keel	A1.1	A1.1-A1.2	A1.1-A1.2	A1.1

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub suulise ja kirjaliku tagasiside vormis. 5. klassi õpilane saab võõrkeele aines tagasisidet oma tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Iga poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva õppeperioodi jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamispehõhimõtted. Õppimist toetava hindamise pehõhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õpilane saab positiivse poolaasta hinde, kui sooritatud on kõik kokkulepitud hinnangulised ülesanded (tegemata võib jääda üks hinnanguline ülesanne).

Kord poolaastas (kokku 2 korda) kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- võõrkeelealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

5. klassi õpilane on koostanud õppeaasta lõpuks õpimapi kogu aasta jooksul kogunenud õppematerjalist. Õpilane õpib koostöös kaaslaste ja õpetajaga seadma endale õpieesmäärke ning andma hinnangut oma teadmistele ja oskustele. Õppe algul võib enesehinnanguid anda emakeeles, kuid õpetaja peaks õpilast julgustama ka võõrkeelt kasutama.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	Matemaatika
Koostaja(d):	Marvi Remmik, Elina Tsäko
Klass:	5. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 175 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- väärtustab matemaatikat ning tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- tunneb matemaatilisi mõisteid ja seoseid;
- arutleb, pehõjendab ja tõestab loogiliselt;
- kasutab tüüpülesannete lahendusstrateegiaid ja lahendab probleemülesandeid;
- oskab infot esitada teksti, graafiku, tabeli, diagrammi ja valemina;
- kasutab õppides info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- oskab analüüsida ja jõuab olemasolevate faktide pehõhjal arutluse kaudu järeldusteni;
- rakendab matemaatikateadmisi teistes õppeainetes ja igapäevaelus;
- teab ainevaldkonnaga seotud erialasid ja ameteid ning hindab oma võimeid ja huvi siduda tulevased õpingud matemaatikaga seotud valdkondadega.

ÕPPESISU

Arvutamine

Naturaalarvud 0–1 000 000 000 ja nende esitus (järguühikud, järkarvud). Paaris- ja paaritud arvud. Alg- ja kordarvud. Suurim ühistegur ja vähim ühiskordne. Jaguvustunnused 2-, 3-, 5-, 9- ja 10-ga. Naturaalarvud. Kümnenmurrud. Neli põhitehet täisarvude ja positiivsete kümnenmurdude vallas. Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oksuste harjutamiseks.

Andmed ja algebra

Arv- ja tähtavaldis. Tähtavaldisel väärtuse arvutamine. Valem. Võrrand. Arvandmete kogumine ja korrastamine. Skaala. Sagedustabel. Aritmeetiline keskmine. Tulp- ja sirglõikdiagramm. Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oksuste harjutamiseks.

Geomeetriselised kujundid ja mõõtmine

Lihtsamad geomeetriselised kujundid (punkt, sirge, lõik, kiir, murdjoon, nurk). Nurkade võrdlemine, mõõtmine, liigitamine, joonestamine. Plaanimõõt. Sirgete lõikumine, ristumine, paralleelsus. Kõrvunurgad ja tippnurgad. Ruumilised kujundid (kuup ja risttahukas)

LÕIMING	
Eesti keel	Korrektne keelekasutus tekstülesande koostamisel, lahenduskäigu selgitamisel ja vastuse tõlgendamisel. Teabekirjanduse lugemisoskus: vajaliku leidmine, kui osa tekstist on arusaamatu. Arvsõnade õigekiri.
Ajalugu	Õpilane oskab lugeda ja koostada ajatelge, kasutada statistilisi andmeid. On tutvunud endisaegsete ja tänapäevaste mõõteriistade ning mõõtühikutega.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Õpilane mõistab ühikutevahelisi seoseid, oskab korrektselt mõõta ning ümardada. Mõistab mõõtmistäpsuse olulisust. Mõõtmine, mõõtmistäpsus. Saab aru, mis on anuma maht.
Inimeseõpetus	Oskab lugeda rahvastikustatistika ja joonistada ajatelge. Mõistab keskmise kaalu, pikkuse, tarbimise, toidukoguse jne tähendust.
Liikumisõpetus	Paariks loe, neljaks loe. Sporditulemuste ümardamine ja järjestamine. Mõistmine, mis järguni on mõttekas ümardada. Mõõtmine, mõõdulindiga (tuleb otse vaadata, muidu viga), mõõtmistäpsus. Sporditulemuste statistika ja selle kajastamine. Keskmine.
Loodusõpetus	Teab, mida näitab riigi pindala, oskab lugeda rahvastikustatistika. Saab aru vahemaadest linnulennult ja teid mööda. Teab ühikutevahelisi seoseid. Oskab mõõta ja lugeda temperatuuri, pikkust, kiirust, aega. Oskab leida ja teab, mida tähendab keskmine. Saab aru, mis on anuma maht.
Kunstiõpetus	Oskab matemaatilist teksti graafikutega illustreerida, lihtsamaid geomeetriselisi kujundeid joonestada. Oskab arvutada vajaliku materjali kogust ruumilise eseme valmistamiseks või katmiseks.
Võõrkeel	Suudab õpitud võõrkeeles mõista lihtsamat videot, nimetada numbreid ning lahendada ristsõnu.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Matemaatika õppimine arendab õpilastes selliseid iseloomuomadusi nagu sihikindlus, püsivus, visadus, täpsus ja tähelepanelikkus, samuti

	õpetab distsipliini järgima. Õpilased õpivad märkama matemaatika seotust igapäevaeluga, aga ka aru saama, et matemaatika alusteadmised aitavad paremini teisi teadusi mõista.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Paaris- ja gruppitöödega arendatakse õpilastes koostöö- ja vastastikuse abistamise oskusi, kasvatatakse sallivust erinevate matemaatiliste võimetega õpilaste suhtes.
Enesemääratluspädevus	Matemaatikas on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilastel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.
Õpipädevus	Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada õpimaterjali sügavuti ning saada kõigest aru. Oluline on ka oskus kanda õpitud teadmised üle elus ette tulevatesse olukordadesse
Suhtluspädevus	Ülesande lahendust vormistades arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalik info.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Õpitakse tundma andmete töötlemise, mõõtmise, võrdlemise, liigitamise, süstematiseerimise meetodeid ja tehnikaid.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevust arendatakse eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.
Digipädevus	Läbi ainealaste mängude ja programmide õpitakse kasutama erinevaid digivahendeid ning suhtlema digikeskkondades.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Arendatakse iseseisva õppimise oskust, kujundatakse võimet abstraktselt ja loogiliselt mõelda. Oma võimete realistlik hindamine on üks olulisemaid edasise karjääri planeerimise tingimusi. Õpilasi suunatakse arendama oma õpi-, suhtlemis-, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Andmete korrastamise teema juures saab ülesannetes kasutada reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta. Neid analüüsides arendatakse säästvat suhtumist keskkonda ning õpetatakse seda väärtustama. Kujundatakse objektiivsele informatsioonile rajatud kriitilist mõtlemist ning probleemide lahendamise oskust.
Kodanikualgatus ettevõtlikkus	ja Rühmatööde kaudu arendatakse õpilaste koostöövalmidust ning sallivust teiste inimeste tegevuse ja arvamuse suhtes. Statistikaelementide käsitlemine võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest

Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis;
Teabekeskond	Teabekeskonnaga seondub oskus esitada ja mõista eri vormis infot (joonis, pilt, valem, mudel). Õpilast suunatakse teavet kriitiliselt analüüsima.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Tegevusi kavandades ja ellu viies ning lõpptulemusi hinnates teeb õpilane mõõtmisi ja arvutusi, kasutab õppimise ja oma töö tõhustamiseks IKT vahendeid. Matemaatikaõppes saab rakendada mitmesugust õpitarkvara.
Tervis ja ohutus	Lahendatakse liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesandeid.
Väärtused ja kõlblus	Matemaatika on jõukohane, kui õpilane arendab endas süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust, täpsust, korrektsust ja kohusetunnet. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Matemaatika õppimine ja õpetamine peab pakkuma õpilastele võimalikult palju positiivseid emotsioone.

ÕPPETEGEVUS

Omandatakse naturaalarvude ja kümnendmurdudega kirjaliku, kalkulaatoril ja peast arvutamise oskus. Õpitakse arvandmeid korrastama ja võrdlema. Tutvustatakse õpilastele lihtsamate geomeetriliste kujundite (lõik, kiir, sirge, nurk) ja ruumiliste kujundite (kuup, risttahukas) omadusi. Õpitakse tundma mõõtühikute vahelisi seoseid. Matemaatikat õppides tutvuvad õpilased loogiliste arutluste meetoditega.

ÕPITULEMUSED

Arvutamine

5. klassi lõpetaja:

- loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb naturaalarve (kuni miljardini);
- eristab paaris- ja paarituid arve;
- kirjutab naturaalarve järkarvude summana;
- arvutab peast ja kirjalikult naturaalarvudega, rakendab tehete järjekorda;
- ümardab arvu etteantud täpsuseni;
- loeb ja kirjutab Rooma numbreid kuni kolmekümneni (XXX);
- sõnastab ja kasutab jaguvuse tunnuseid 2-ga, 3-ga, 5-ga, 9-ga ja 10-ga;
- esitab naturaalarvu algtegurite korrutisena ning leiab arvude suurima ühisteguri ja vähima ühiskordse;
- tunneb harilikku ja kümnendmurdu ning kujutab neid arvkiirel;
- loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb positiivseid kümnendmurde;
- arvutab peast ja kirjalikult positiivsete kümnendmurdudega, rakendab tehete järjekorda;
- ümardab arvu etteantud täpsuseni;
- leiab arvu ruudu ja kuubi.

Andmed ja algebra

- lahendab ja koostab mitmetehtelisi tekstülesandeid ning kontrollib ja hindab tulemust;

- lihtsustab ühe muutujaga avaldise ning arvutab tähtavaldise väärtuse;
- leiab antud arvude seast võrrandi lahendi, lahendab lihtsamaid võrrandeid;
- kogub lihtsa andmestiku, koostab sagedustabeli ning arvutab aritmeetilise keskmise;
- illustreerib arvandmestikku tulp- ja sirglõikdiagrammiga;
- loeb andmeid tulp- ja sirglõikdiagrammilt, sh liiklusohutusosalaste diagrammide lugemine ja analüüsimine.

Geomeetriselised kujundid ja mõõtmine

- teab ning teisendab pikkus- ja pindalaühikuid;
- joonestab ning tähistab punkti, sirge, kiire, lõigu, murdjoone, ristuvad, lõikuvad ja paralleelsed sirged, ruudu, ristküliku;
- joonestab, liigitab ja mõõdab nurki (täisnurk, teravnurk, nürinurk, sirgnurk, kõrvunurgad, tippnurgad);
- teab ning teisendab ruumala- ja ajaühikuid;
- teab plaanimõõdu tähendust ja kasutab seda ülesandeid lahendades;
- arvutab kuubi ning risttahuka pindala ja ruumala.

HINDAMINE

Õppetunni või muu õppetegevuse vältel antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest. Koostöös kaaslaste ning õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ning konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja nõrkuste kohta.

Õpilaste teadmiste ja oskuste hindamisel kasutatakse suulisi ja kirjalikke sõnalisi hinnanguid. Hindamisel kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist. Kujundava hindamise puhul keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Kokkuvõtval hindamisel võrreldakse õpilase saavutusi taotletavate õpitulemustega. Praktiliste tööde ja ülesannete puhul hinnatakse nii tulemust kui ka protsessi.

Hindamisel lähtutakse kooli hindamisjuhendist.

KASUTATAV KIRJANDUS

- Nurk, E., Telgmaa, A. (2012). Matemaatika 5. klassile I osa. Tallinn: Koolibri.
 Nurk, E., Telgmaa, A. (2013). Matemaatika 5. klassile II osa. Tallinn: Koolibri.
 Oja, M. (2018). Matemaatika kinnistamisülesanded 5. klassile“. Tallinn: Koolibri.
 Piht, S., Saarna, M. (2015) Matemaatika probleemülesannete töövihik teisele kooliastmele. Tallinn: Maurus.

Õppeaine nimetus:	Loodusõpetus
Koostaja(d):	Elina Tsäko
Klass:	5. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE-KASVATUSEESMÄRGID

Loodusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb huvi looduse vastu, huvitub looduse uurimisest ja loodusainete õppimisest;
- oskab vaadelda loodusobjekte, teha praktilisi töid ning esitada tulemusi;
- omab teadmisi looduslikest objektidest ja nähtustest ning elusa ja eluta keskkonna seostest;
- mõistab inimtegevuse ja looduskeskkonna seoseid;
- oskab leida loodusteaduslikku infot, mõistab loetavat ja oskab luua lihtsat loodusteaduslikku teksti;

- väärtustab elurikkust ja säästvat arengut.

ÕPPESISU

I POOLAASTA. Vesi kui aine, vee kasutamine (u 25 tundi)

Vee jaotus maakeral. Vee omadused. Vee olekud ja nende muutumine. Aine olekute omadused. Vee soojuspaisumine. Pindpinevus, märgumine ja kapillaarsus. Põhjavesi ja joogivesi. Vee kasutamine, reostumine ja kaitse. Vee puhastamine.

Põhimõisted: Aine, segu, aatom, molekul, lahus, lahusti, tahkis, vedelik, gaas, aurustumine, veeldumine, tahkumine, kondenseerumine, lenduvus, voolavus, soojuspaisumine, pindpinevus, märgumine, kapillaarsus, põhjavesi, allikas, veeringe, joogivesi, setitamine, sõelumine, filtreerimine, reovesi.

Praktilised tööd:

- Vee omaduste uurimine (lahustuvus, pindpinevus, kapillaarsus).
- Vee puhastamine erinevatel viisidel.
- Vee kasutamise uurimine kodus või koolis.

Jõgi ja järv (u 15 tundi)

Veekogu kui uurimisobjekt. Jõgi ja selle osad. Vee voolamine ja veetaseme kõikumine jões. Eesti jõed. Eesti järved ja nende paiknemine. Järvevee omadused.

Põhimõisted: Jõgi, jõesäng, lähe, suue, lisajõgi, jõestik, suurvesi, madalvesi, jõe langus, voolukiirus, juga, karestik, järv, tehisjärv, läbivoolu järv, lähtejärv, umbjärv.

Praktilised tööd:

- Loodusteaduslik uurimus kodukoha veekogu näitel: probleemi seadmine ja uurimisküsimuse esitamine, andmete kogumine, analüüs ja tulemuste üldistamine ning esitamine.
- Kahe Eesti jõe või järve võrdlemine kaardi ning teiste infoallikate järgi.

Vesi kui elukeskkond (u 15 tundi)

Taimede ja loomade kohastumused eluks vees. Jõgi elukeskkonnana. Elutingimused järves. Jõgede ja järvede elustik. Toiduahelate ja toiduvõrgustike moodustamine. Jõgede ja järvede tähtsus, kasutamine ning kaitse.

Põhimõisted: Tootja, tarbija, lagundaja, toiduahel, toiduvõrk, hõljum, veetaim, lepiskala, röövkala.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Veeorganismide määramine lihtsamete määramistabelite põhjal.

II POOLAASTA. Õhk (u 15 tundi)

Õhu koostis ja omadused. Õhu liikumine ja tuul. Hapniku tähtsus looduslikes protsessides.

Organismide kohastumine õhkkeskkonnaga. Õhu saastumine ja kaitse.

Põhimõisted: Õhkkond, õhk, gaas, hapnik, süsihappegaas, hingamine, põlemine, kõdunemine, tolmlemine.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Õhu omaduste ja koostise uurimine.

Ilm (u 15 tundi)

Ilm ja ilmastik. Ilmaelemendid (õhutemperatuur, tuule suund ja kiirus, pilved, sademed).

Põhimõisted: Tuul, tuule kiirus, tuule suund, pilved, sademed, ilm, ilmastik.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Ilmavaatluste tegemine.
- Erinevate Eesti piirkondade ilma võrdlemine riigi ilmteenistuse kodulehe ilmakaartide järgi.

Läänemeri (u 20 tundi)

Läänemere asend ja ümbritsevad riigid. Vesi Läänemeres (merevee omadused). Läänemere mõju ilmastikule ja inimtegevusele. Elutingimused Läänemeres. Mere, ranniku ja saarte elustik. Läänemere reostus ja kaitse.

Põhimõisted: Vee soolsus, riimvesi, rannajoon, rand, rannik, laug- ja järskrannik, rohevetikad, pruunvetikad, punavetikad, põhjaloomastik, siirdekala, rannikulinnud.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Läänemerd ümbritsevate riikide, lahtede, väinade, saarte kandmine kontuurkaardile.
- Soolalahuste valmistamine.
- Läänemere elustiku kirjeldamine erinevate teabeallikate järgi.
- Läänemere probleemide analüüsimine tuginedes erinevatele allikatele.

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Loodusteaduslike tekstidega töötades arendatakse teksti mõistmise ja analüüsimise oskust, kujundatakse oskust ennast väljendada. Kasutatakse kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt.
Matemaatika	Uurimusliku õppe kaudu toetatakse matemaatikapädevuse kujunemist. Analüüsitakse ja tõlgendatakse andmeid, tulemusi esitatakse tabelite, graafikute ja diagrammidena.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Õpitakse mõistma looduse toimimise seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju keskkonnale. Õppes kasutatakse tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.
Inimeseõpetus	Õpitakse mõistma inimese ja ühiskonna toimimist. Kujundatakse oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, tehakse teadlikke valikuid, toimitakse kõlblise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena.
Kunstiõpetus	Uurimustulemuste vormistamine ja esitluste tegemine kaudu toetatakse kunstipädevuse kujunemist.
Liikumisõpetus	Toetatakse kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist.
Võõrkeeled	Arendatakse oskust hankida teavet erinevatest allikatest. Juhitakse tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele ja viitamisele. Võõrkeeleoskust arendatakse lisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus ja	Kujundatakse positiivne hoiak elava ja ümbritseva suhtes. Arendatakse huvi loodusteaduste suhtes, teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ja selle kaitse vajadust. Väärtustatakse vastutustundlikku eluviisi.
Sotsiaalne-kodanikupädevus ja	Hinnatakse inimtegevuse mõju keskkonnale. Teadvustatakse kohalikke keskkonnaprobleeme ning leitakse neile lahendusi. Rakendatakse aktiivõpet.
Enesemääratluspädevus	Suunatakse oskust analüüsida ja hinnata enda tegevust, omadusi, mõtteid, tugevaid ja nõrku külgi.
Õpipädevus	Arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust. IKT-põhiste keskkondade kaudu rakendatakse erinevaid õpistrateegiaid.

Suhtluspädevus	Infot otsitakse erinevatest allikatest, leitud teavet analüüsitakse ja hinnatakse. Vaatlus- ja katsetulemused vormistatakse, kokkuvõtteid esitatakse kirjalikult ja suuliselt.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ning mõju ühiskonnale. Õppeülesandeid lahendades kasutatakse tehnoloogiat. Koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid, võrreldakse ning seostatakse eri objekte ja protsesse. Uurimusliku õppe vältel esitatakse katse- või vaatlusandmeid tabelitena ja arvjoonistena ning seostatakse arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga.
Ettevõtlikkuspädevus	Saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest (hüdroloog, meteoroloog, sünoptik) ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutustest ja ettevõtetest. Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmaide lahendamine ja otsuste tegemine.
Digipädevus	Õppimisel kasutatakse uuenevat digitehnoloogiat (nutiseadmeid): info leidmine, sisuloome, probleemilahendused. Ollakse teadlikud digikeskkonna ohtudest, osatakse kaitsta oma privaatsust ja isikuandmeid. Digikeskkonnas järgitakse moraali- ja väärtuspõhimõtteid

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õpilast suunatakse arendama õpi-, suhtlemis-, koostöö- ja otsustamisoskusi. Kasvab teadlikus keskkonnakaitsega seotud aladel.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Teemade „Vee kasutamine“, „Õhu saastamine ja kaitse“, „Läänemere reostus ja kaitse“ abil suunatakse õpilast aru saama loodusest kui terviksüsteemist, samuti inimese ja keskkonna vahelistest seostest ning inimese sõltuvusest loodusressurssidest. Arutletakse keskkonnaprobleemide üle, mille tulemusel saab õpilane aru inimtegevusega kaasnevatest mõjudest loodusele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Keskkonnaküsimuste teel suunatakse õpilast mõistma enda ja ettevõtte rolli ühiskonnas. Taotletakse õpilase kujunemist vastutustundlikuks ühiskonnaliikmeks.
Kultuuriline identiteet	Loodusõpetus on osa kultuurist. Keskkonnaküsimuste kaudu taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks.
Teabe keskkond	Loodusõpetust õppides kogutakse teavet infoallikatest, hinnatakse ja kasutatakse teavet kriitiliselt.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Loodusõpetuses kasutatakse õppimisel IKT vahendeid.

Tervis ja ohutus	Loodusõpetuses õppimine aitab õpilastel mõista keskkonna ja tervise seoseid. Praktiliste tööde kaudu aredatakse oskust rakendada ohutusnõudeid.
Väärtused ja kõlblus	Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste alusel kujundatakse väärtushinnangud elu ja elukeskkonna säilitamiseks.

ÕPITULEMUSED

Vesi kui aine, vee kasutamine

- kirjeldab vee olekuid, nimetab jää sulamis-, vee külmumis- ja keemistemperatuuri;
- teeb juhendi järgi vee omaduste uurimise ja vee puhastamise katseid;
- selgitab põhjavee kujunemist ja võrdleb katsega erinevate pinnaste vee läbilaskvust;
- kirjeldab joogivee saamise võimalusi ning põhjendab vee säästliku tarbimise vajadust;
- toob näiteid inimtegevuse mõju ja reostumise tagajärgede kohta veekogudele.

Jõgi ja järv

- oskab kasutada loodusteadulikku meetodit veekogu uurimisel;
- nimetab ning näitab kaardil Eesti suuremaid jõgesid ja järvi;
- iseloomustab ja võrdleb kaardi ning piltide järgi etteantud jõgesid ja järvi.

Vesi kui elukeskkond

- iseloomustab vett kui elukeskkonda, kirjeldab elutingimuste erinevusi jõgedes ja järvedes ning selgitab vee ringlemise tähtsust järves;
- kirjeldab jõe ja järve elukooslust, nimetab jõe ja järve tüüpilisemaid liike;
- toob näiteid taimede ja loomade kohastumuste kohata eluks vees;
- koostab veekogu toiduahelaid/toiduvõrgustikke.

Õhk

- teab õhu koostist ja omadusi;
- iseloomustab õhku kui elukeskkonda ning võrdleb elutingimusi õhus ja vees;
- selgitab hapniku rolli põlemisel, kõdunemisel ja hingamisel;
- teab, et süsihappegaas tekib põlemisel, lagunemisel ja hingamisel;
- nimetab õhu saastumise põhjusi ja tagajärgi ning toob näiteid, kuidas vältida õhu saastumist

Ilm

- mõõdab õues õhutemperatuuri, hindab pilvisust ja tuule kiirust, määrab pilvetüüpe ja tuule suunda;
- võrdleb ilmakaardi järgi ilma Eesti erinevates osades;
- iseloomustab graafiku põhjal kuu keskmisi temperatuure ja sademete hulka ning tuuleroosi järgi valdavaid tuuli.

Läänemeri

- näitab kaardil Läänemere-äärseid riike, suuremaid lahtesid, väinu, saari ja poolsaari;
- selgitab Läänemere vähese soolsuse põhjuseid ja riimveekogu elustiku eripära;
- iseloomustab Läänemerd kui elukooslust ning teab missugune elustik seal elab;
- selgitab Läänemere reostumise põhjuseid ja kaitsmise võimalusi.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Õpilaste teadmiste ja oskuste hindamisel kasutatakse suulisi ja kirjalikke sõnalisi hinnanguid. Sõnaliste hinnangute kaudu hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotlevatele õpitulemustele ning arvestades õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut.

Hindamisel pööratakse tähelepanu õpilase uurimisoskustele, taustinfo kogumisele, küsimuste sõnastamisele, töövahendite käsitlemisele, katsete tegemisele, mõõtmistele, andmekogumistele,

tabelite ja diagrammide analüüsimisele, järelduste tegemisele ja tulemuste esitamisele. Hinnatakse aktiivset osalust aruteludes, oma arvamuse väljendamist ning põhjendamist.

Iga uue teema alguses teavitatakse õpilasi õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest. Õppetunni vältel saab õpilane tagasisidet õppeaine ja ainevaldkonda puudutavate teadmiste ja oskuste kohta. Õpilane kaasatakse enese ja kaaslaste hindamisse, arendamiseks oskust eesmärke seada, oma õppimist ja käitumist analüüsitakse.

Iga õpilane saab iga uue teema alguses tagasiside lehe, kus on kirjas teemad, õpipädevused, õpitulemused. Õpilane ise kirjutab tagasiside lehele analüüsi tuginedes kokkulepetele, kriteeriumitele ja analüüsile. Igal õpilasel valmib iga teema lõpuks õpimapp.

Poolaastas on vähemalt üks kontrolltöö ja üks materjalidega hindeline töö. Lisaks sellele hinnatakse poolaasta vältel tunnikontrolle. Samuti hinnatakse jooksvalt tunnitöid, paaris- ja rühmatöid, praktilisi töid ning õpimappi.

Poolaasta jooksul koostab iga õpilane ühe referaadi või PowerPoint ettekande etteantud teemal. Kokkuvõtvalt hinnatakse õpilasi üks kord poolaastas. Poolaasta viimasel 10-nel kalendripäeval pandud hinnanguid ei arvestata vastava õppeperioodi kokkuvõtva hinnangu panemisel.

KASUTATUD KIRJANDUS

Loodusõpetus. Õpik 5. klassile. Jankovski, K., Kuresoo, R., Avita (2012)

Õppematerjal Eesti selgroogsed, <http://bio.edu.ee/loomad/>

Õppematerjal Eesti taimed, <http://bio.edu.ee/taimed/>

Riigi ilmteenistus, <http://www.ilmateenistus.ee/>

Keskkonnahariduse õppematerjalid, <http://keskkonnaharidus.ee/oppematerjalid/>

Haridusportaal, <http://koolielu.ee/>

Keskkonnaharidus, <http://keskkonnaharidus.ee/>

Õppeaine nimetus:	Ajalugu
Koostaja(d):	Mihkel Laar
Klass:	5. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE-KASVATUSEESMÄRGID

Ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamine;
- küsimuste esitamine ajaloo kohta ning neile vastamine;
- funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine;
- empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine ja hindamine, suuline ja kirjalik eneseväljendus ning IKT vahendite kasutamine.

ÕPPESISU

Ajaarvamine (3 tundi)

Ajaga seotud mõisted. Ajalooperioodid: muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu.

Ajalugu ja ajalooallikad (4 tundi)

Allikate tõlgendamine: kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas, muistised. Muuseum ja arhiiv. Ajatelg

Eluolu (10 tundi)

Elu linnas ja maal, rahu ja sõja ajal, eluolu, tegevusalad, elamud, rõivastus, toit, kultuur ja traditsioonid, nende muutumine ajas.

Ajaloosündmused ja ajaloolised isikud (17 tundi)

Ajaloosündmused ja silmapaistvad isikud kodukohas, Eestis, Euroopas ning maailmas.

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Suuline ja kirjalik eneseväljendus, tekstide loomine, korrektne kirjaviis, küsimuste koostamine ja vastamine. Lauseehitus; erinevad tekstiliigid-reklaamitekst, funktsionaalne lugemine. kirjasõna Eesti aladel keskajal, õigekiri. Uus Testament. Eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine.
Matemaatika	Ajamõõtmine, araabia ja rooma numbrid.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Tööriistade areng.
Inimeseõpetus	Hügieen, enese eest hoolitsemine; kasvatuses erinevates ajastutes; soorollid.
Loodusõpetus	Aed ja põld, põlluharimine. Maailma kaart ja selle kujunemine
Võõrkeeled	Sõnavara arendamine.
Kunstiõpetus	Maal ja skulptuur keskajal, kirik kui sakraalehtis, reklaami kujundamine, kirjakunst.
Muusikaõpetus	Erinevate aegade muusika, pillid

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja Ajalugu toetab suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhinduda.
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja Sotsiaalne pädevus tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloos ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikustsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamus ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Enesemääratluspädevus	Ajalugu toetab rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujunemist.
Õpipädevus	Õpipädevus kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida ajaloo õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.
Suhtluspädevus	Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista ajaloo teabe- ja tarbetekste ning ajaloolist ilukirjandust; kirjutada eri liiki (lühitekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	Ajalugu toetab suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevusega õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärke, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valima sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.
Digipädevus	Digipädevuse arendamiseks kasutatakse sotsiaalainete õpetamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimalusi. Õpilasi suunatakse õppetöös kasutama nutiseadmeid ning elektroonilisi abivahendeid. Õpilased koostavad ettekandeid, sooritavaid hindelisi ülesandeid ning otsivad õpimaterjale digivahendite abil. Ühtlasi õpetatakse õpilasi suhtuma kriitiliselt kasutatavasse teabesse ning jälgima turvalisuse ja autorikaitse printsiipe. IKT õpetus ja digipädevuste kujundamine toimub Raatuse koolis, kõikides õppeainetes lõimituna õpetajate ühistööna.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Ajaloolase ja arheoloogi elukutse, muuseumitöötaja; käsitöölise (kõõsner või kullasepp), hariduse ja teaduse valdkond kui karjäärivõimalus. Ehituskunst, sajandeid kestva ehitise teostus. Erinevate õpivõtete kasutamine. Erialad, mis on läbi sajandite ühiskonnas olnud.
---	---

Keskkond ja jätkusuutlik areng	Arheoloogiliste leidudega seotud tegevus, tehnika arengu mõju keskkonnale ja kuidas saame loodust/keskkonda kaitsta. Ajalooliste ehitiste säilitamine. Õpilane oskab näha peamisi põhjusi, miks kõik linnas ei olnud jätkusuutlikud. Eesti loodus kui miljonite aastate arengu tulemus. Inimese sõltuvus loodusest.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Õpilane kujundab oma seisukoha ja argumenteerib seda faktidega ajalooõpikust või nähtud filmist. Üksikisiku roll ajaloos. Oma õpiedukuse eest vastutamine. Demokraatliku ühiskonna areng.
Kultuuriline identiteet	Erinevate ajastute ja erinevate piirkondade inimesed on erineva maailmavaatega. Euroopaliku maailmavaate lugu. Kultuuri ja majanduse vastastikune seos; kaupmees/käsitöölise kui kultuuri mõjutaja.
Teabekeskond	Info otsimine ja leidmine, kriitiline lähenemine allikatele. Maalid kui teabe kandjad, riided, ehted jne. Trükikunsti leiutamise seotud muutused.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilane saab aru, et maailm ongi pidevas muutumises. Tehnoloogia kasutamine minevikus ja tänapäeval.
Tervis ja ohutus	Aasia ühiskonnad, Haiguste levik, vaksineerimine. Tervis erinevates kultuurides ja riikides.
Väärtused ja kõlblus	Teab, et Euroopa maailmapildi aluseks on 10 käsku. Erinevate maailmavaadete sarnased ja erinevad jooned. Iluideaali muutumine, esteetika. Inimeseks olemise vastutus, refleksioon

ÕPPETEGEVUS

5. klassi ajalooõpetuses on kasutatakse õpilase aktiivse tegutsemise keskset, mängulist ning arutelu ja lugudepõhist käsitlust, millega ei taotle tervikliku ajaloopildi loomist, vaid äratatakse huvi ajaloo vastu. Õppesisu tugineb õpilast vahetult ümbritsevatele allikatele, koduloolisele ainestikule ning Eesti või maailma ajaloole.

Kasutatakse erinevaid ajalooallikaid ning minevikust jutustavaid pilte ja lugusid, toetudes varasematele teadmistele. Õppes tutvuvad õpilased ajaloo põhimõistetega ning omandavad mitmesuguseid oskusi: küsimuste esitamine ja neile vastamine, informatsiooni hankimine, suuline ja kirjalik eneseväljendus, koostööoskus ja kujutlusvõime, funktsionaalne kirjaoskus.

Õpitakse kasutama aja mõistega seonduvaid sõnu ja fraase; tutvutakse erinevate ajalooallikatega; kasutatakse ajalooalast sõnavara. Arutletakse mineviku erinevate esituste ja tõlgenduste üle, millega õpilane kokku puutub. Õpitakse kasutama ajatelge ja ajalookaarti ning täitma kontuurkaarti; jutustama ümber teksti ja sellest olulisemat esile tooma, koostama kava ning lühijuttu. Võimaluse korral tehakse õppekäike ning muuseumi ja arhiivitunde, kutsutakse tunnikülalisi (nii mineviku vahetuid tunnistajaid kui ka uurijaid), õpitakse tundma ajaloolisi paiku. Toetutakse koduloolisele ainestikule, õpitakse tundma kodukoha ajaloolisi paiku.

ÕPITULEMUSED

Ajaarvamine ja ajalooallikad

- kasutab kontekstis mõisteid, lühendeid ja fraase sajand, aastatuhat, eKr, pKr, arabia number, Rooma number, kirjalik allikas, suuline allikas, esemeline allikas;
- teab ajaloo periodiseerimise üldisi põhimõtteid;

- leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid;
- kasutab ajalookaarti ning töötab lihtsamate allikatega.

Ajaloosündmused, ajaloolised isikud ja eluolu

- kirjeldab mõnda kodukohas aset leidnud minevikusündmust ja inimeste eluolu minevikus;
- teab kodukohast pärit silmapaistvaid isikuid ja nende saavutusi;
- kirjeldab eluolu erinevusi maal ja linnas, sõja ja rahu ajal ning nende erinevusi minevikus ja nüüdisajal;
- oskab koostada lihtsamat ajaliini ja lühijuttu ajaloolisest isikust ning mineviku eluolust.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

II kooliastmes kasutatakse õppimist toetavat hindamist. Õpilasele antakse kirjalikku tagasisidet õpitulemuste saavutatuse kohta 2 korda õppeaastas (jaanuaris ja juunis). Suulist tagasisidet antakse jooksvalt kogu õppeaasta vältel.

Õppimist toetava hindamise peaesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Tähtis on ka õpilase enda roll hindamisel, pakkudes talle võimalusi enesehindamiseks. Ajaloo aines antakse hinnanguid õpilaste teadmiste ja oskuste kohta. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid.

Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid on mitmekesised, sisaldades suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, referaadi, loovtööd. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, kommenteerimist ning usaldusvääruse üle otsustamist. Üksikfaktide tundmisele eelistatakse olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid.

Õpitulemusi hinnates kasutatakse mitmekesiseid ja õpitulemustega vastavuses olevaid vorme, mis sisaldavad suulisi, kirjalikke ja praktilisi ülesandeid. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Praktiliste tööde puhul hinnatakse mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi kulgu.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja nendevahelisi seoseid;
- selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
- eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist, lähtudes õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- rakendab õpitu olukorras teoreetilisi teadmisi praktiliselt;
- demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpitu olukorras;
- kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

KASUTATAV KIRJANDUS

5. klassis kasutatakse mitmekesiseid õppematerjale, eri liiki allikad (fotod, kirjad, esemed nt perekogust), ajalookaart (ajalooatlas, seinaja- ja kontuurkaardid), temaraamatud, filmid (nt Arheoloogiakeskuse õppefilm „Raua sulatamine” (J. Peets, K. Kello); ETV saadete arhiiv (<http://etv.err.ee/arhiiv.php>); IKT - põhised õppematerjalid, nt Eesti muinasaeg, CD (Regio), interaktiivsed õppematerjalid, www.koolielu.ee ja www.miksike.ee

Õppeaine nimetus:	Inimeseõpetus
Koostaja(d):	Elina Tsäko
Klass:	5. klass

Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas
-----------------------	--

ÕPPE-KASVATUSEESMÄRGID

Teises kooliastme inimeseõpetuse aines on keskmis õpilase sotsiaalne pädevus ja sotsiaalsete probleemide ennetamine ning õpilase tervist tugevdav ja väärtustav eluviis. Õpitavat käsitletakse võimalikult igapäevaeluga seonduvalt, kusjuures õppes on olulisel kohal aktiivõpimeetodid. Põhikooli inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

- enesekohased ja sotsiaalsed oskused;
- füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;
- tervis ja tervislik eluviis;
- turvalisus ja riskikäitumise ennetamine;
- üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.

ÕPPESISU

Tervis (4 tundi).

Tervise olemus: füüsiline, vaimne ja sotsiaalne tervis. Tervisenäitajad. Tervist mõjutavad tegurid. Hea ja halb stress. Keha reaktsioonid stressile. Pingete maandamise võimalused.

Tervislik eluviis, selle komponendid (5 tundi).

Tervislik toitumine. Tervisliku toitumise põhimõtted. Toitumist mõjutavad tegurid. Kehaline aktiivsus. Kehalise aktiivsuse vormid. Tervistava kehalise aktiivsuse põhimõtted. Päevakava ning töö ja puhkuse vaheldumine. Uni.

Murdeiga ja kehalised muutused (6 tundi).

Murdeiga inimese elukaas. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.

Turvalisus ja riskikäitumine (10 tundi).

Turvaline ning ohutu käitumine koolis, kodus ja õues. Eakaaslaste ning meedia mõju tervise ja ohukäitumise alaseid valikud tehes; iseenda vastutus. Vahendatud suhtlemine. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused uimastitega seotud situatsioonides. Valikud ja vastutus seoses uimastitega. Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seonduvad riskid tervisele.

Haigused ja esmaabi (7 tundi).

Levinumad laste ja noorte haigused. Nakkus- ja mittenakkushaigused. Haigustest hoidumine. HIV, selle levikuteed ja sellest hoidumise võimalused. AIDS. Esmaabi põhimõtted. Esmaabi erinevates olukordades. Käitumine õnnetusjuhtumi korral.

Keskkond ja tervis (3 tundi).

Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana.

LÕIMING	
Eesti keel	Suulise ja kirjaliku eneseväljendusoskuse arendamine
Võõrkeeled	Erinevate võõrkeelsete õppematerjalide kasutamine ja näitlikest vahenditest (internetis leiduvad lühifilmid, skeemid, esitlused) aru saamine, emakeelde tõlkimine ja lihtsustamine.
Kunstiõpetus	Kunstiline ja käeline tegevus kui lõõgastus ja eneseleidmise ja väljendamise viis

Inimeseõpetus	Vastutus seoses valikutega, erinevad grupid ja rollid, rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus, uimastite tarvitamise mõju, soorollid ja – stereotüübid ning nende mõju inimese käitumisele.
Liikumisõpetus	Kehaline aktiivsus, tervislik eluviis, rõõm kehalisest aktiivsusest ja selle mõju enesehinnangule
Muusikaõpetus	Erinevad muusikažanrid – erinevad inimesed, tolerantsus; muusika kui vaba aja veetmise viis ja lõõgastus.
Loodusõpetus	Inimese arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid, varane ja hiline küpsemine, suguküpsus, soojätkamine, uimastid ja nende toime;
Ajalugu	Erinevad riigid ja rahvad ning nende kombed – tolerantsus.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Inimeseõpetus toetab väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Inimeseõpetus kujundab oskust seista vastu kesksete normide rikkumisele.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Teadmised, oskused ja hoiakud sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimestevahelistest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas ja teistes gruppides
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; järgida tervislikke eluviise; lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme.
Õpipädevus	Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.
Suhtluspädevus	Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; inimeseõpetus väärtustab õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades seda toetab ka inimeseõpetuse aine.

Ettevõtlikkuspädevus	Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärged, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valima sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressurside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.
Digipädevus	Digipädevuse arendamiseks kasutatakse sotsiaalainete õpetamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimalusi. Õpilasi suunatakse õppetöös kasutama nutiseadmeid ning elektroonilisi abivahendeid. Õpilased koostavad ettekandeid, sooritavaid hindelisi ülesandeid ning otsivad õpimaterjale digivahendite abil. Ühtlasi õpetatakse õpilasi suhtuma kriitiliselt kasutatavasse teabesse ning jälgima turvalisuse ja autorikaitse printsiipe. IKT õpetus ja digipädevuste kujundamine toimub Raatuse koolis, kõikides õppeainetes lõimituna õpetajate ühistööna.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on tähtis alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid. Õpilane hakkab analüüsima oma võimeid, oskusi ja väärtusi ning seostama neid tulevase haridustee ja tööelu valikutega, koostades esmase karjääriplaani.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohalikku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse.
Kultuuriline identiteet	Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noortejms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.

Teabekeskond	Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.
Väärtused ja kõlblus	Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldnimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Õppe korraldamisel on oluline eakohasus ning varem omandatu arvestamine ja sellega seostamine. Õppetegevuses arvestatakse õpilaste eripäraga ning ühiskonna muutustega.

Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse eesmärkidest, arendades õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid, kusjuures põhiohk on hoiakute kujundamisel. Õpe on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetav ja tähenduslik ning toetab arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane.

Õpetuses kasutatakse mitmekülgset metoodikat, et õpilased saaksid õppes aktiivselt osaleda.

Inimeseõpetuses on metoodiliselt tähtsad kolm valdkonda, arvestades õpilase vanuseastet:

- avar metoodiline repertuaar, kasutades aktiivõppemeetodeid: mõistekaardid, vaatlus, loovtööd (nt plakatid, voldikud jne), aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaritööd, juhtumianalüüs jne);
- individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
- õppe sidumine koolivälise eluga (nt õppekäik, kohtumised erinevate inimestega jne), kusjuures õppemeetodi valik sõltub konkreetsest õpieesmärgist ja õpilastest.

Õpilasi aktiveeritakse ise erinevatest allikatest infot otsima, seda korrastama ja kriitiliselt hindama, kasutades erinevaid IKT-vahendeid

ÕPITULEMUSED

Tervis

- kirjeldab füüsilist, vaimset ja sotsiaalset tervist ning selgitab tervise olemust nendest mõistetest lähtuvalt;
- teab enda põhilisi tervisenäitajaid ning oskab mõõta ja hinnata kehakaalu, kehapikkust, kehatemperatuuri ning pulsisagedust;
- nimetab tervist tugevdavaid ja tervist kahjustavaid tegevusi ning selgitab nende mõju inimese füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele;
- kirjeldab üldisi stressi tunnuseid ja stressiga toimetuleku võimalusi.

Tervislik eluviis

- oskab eristada tervislikke ja mittetervislikke otsuseid igapäevaelus;
- kirjeldab tervisliku toitumise põhimõtteid ning väärtustab neid;
- teab kehalise tegevuse mõju oma tervisele ja toob selle kohta näiteid;
- oskab plaanida oma päevakava, lähtudes tervisliku eluviisi komponentidest;

- väärtustab tervislikku eluviisi.

Murdeiga ja kehalised muutused

- kirjeldab murdeiga inimese elukaare osana ning murdeas toimuvaid muutusi seoses keha ning tunnetega;
- aktseptib oma kehalisi muutusi ja teab, kuidas oma keha eest hoolitseda;
- teab, et murdeiga on varieeruv ning igaühel on oma arengutempo;
- teab suguküpsuse tunnuseid ja esmaste sugutunnuste seost soojätkamisega.

Turvalisus ja riskikäitumine

- kirjeldab olukordi, kus saab ära hoida õnnetusjuhtumeid;
- selgitab, miks on liikluseeskiri kohustuslik kõigile, ning kirjeldab, kuidas seda järgida;
- teab, et õnnetuse korral ei tohi enda elu ohtu seada, ning oskab abi kutsuda;
- mõistab meedia kaudu suhtlemisel ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest;
- demonstreerib õpituatsioonid, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi tubaka, alkoholi ning teiste uimastitega seotud olukordades: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetus, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine ja suhtlusoskus;
- kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele;
- väärtustab turvalisust ja ohutut käitumist.

Haigused ja esmaabi

- oskab kirjeldada, kuidas hoida ära levinumaid nakkus- ja mittenakkushaigusi;
- teab, mis on HIV ja AIDS ning kuidas ennast kaitsta HIViga nakatumise eest;
- kirjeldab, kuidas hoida ära õnnetusjuhtumeid ning kuidas ennast ja teisi abistada õnnetusjuhtumite korral;
- teab, kuidas ohuolukorras turvalistelt käituda ja abi kutsuda, ning demonstreerib õpituatsioonid lihtsamaid esmaabivõtteid (nt kõhuvalu, külmumine, luumurd, minestamine, nihestus, peapõrutus, palavik, päikesepiste jm);
- nimetab esmaabivahendeid ja kirjeldab, kuidas neid kasutada.

Keskkond ja tervis

- kirjeldab tervislikku elukeskkonda, lähtudes oma kodukoha loodus- ja tehiskeskkonnast;
- toob näiteid tegurite kohta, mis mõjutavad elukeskkonna turvalisust ja tervislikkust;
- kirjeldab õpikeskkonna mõju õpilase õpitulemustele.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine inimeseõpetuses tähendab konkreetsete õpitulemuste saavutatuse ja õppija arengu toetamist. Inimeseõpetuses antakse sõnalisi hinnanguid õpilase omandatud teadmiste ja enesekohaste ning sotsiaalsete oskuste kohta. Tagasisidet õpitulemustest ja õpilase arengust antakse läbi sõnaliste hinnangute kaks korda õppeaastas (jaanuaris ja juunis).

Nõutava positiivse soorituse taseme igale tööle (suuline või kirjalik) seab õpetaja ja teavitab sellest õpilasi õppeaasta ja 2. poolaasta alguses ning vahetult enne töö/ülesande tegemist.

Igas teema blokis on vähemalt üks kokkuvõtlik töö (suuline või kirjalik), mille eesmärk on, et õpilane oleks läbinud antud teema ja mis peab olema sooritatud positiivselt. Ebaõnnestunud töö (suuline või kirjalik) korral tagastab õpetaja töö õpilasele koos parandusettepanekutega ja õpilane peab töö uuesti esitama/sooritama 10 koolipäeva jooksul (kui see pole võimalik, siis peab tegema õpetajaga eraldi kokkuleppe).

Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid.

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja nende seoseid;
- selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;

- eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;

- demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- rakendab teoreetilisi teadmisi praktilises õpituatsioonis;

- demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioonis;

- kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, arenguvestluste, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

Tervist, tervis! 5. klassi inimeseõpetuse õpik. Kersti Lepik, Koolibri (2012)

Õppeaine nimetus:	Käsitöö ja kodundus
Koostaja(d):	Tuuliki Vuks
Klass:	5. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Käsitöö õpetusega taotletakse, et õpilased:

- valmistaksid loovalt erinevates tehnikates, erinevaid esemeid;
- omandavad teadmisi tervislikust toitumisest.

Rõhk on käelisel tegevusel ja materjali säästlikul kasutamisel, aja planeerimisoskusel. Olulisel kohal on ohutud töövõtted ja koostööoskused. Õpe toetab vaatlema, tundma esemelist keskkonda ja nüüdisühiskonna mõtteviise, kultuuritraditsioone. Õppeaine soodustab omandatud praktiliselt rakendama hobide valikul.

ÕPPESISU

Käsitöö. Kavandamine

- Idee ja kavandi tähtsus eset valmistades. Ideede leidmine ja edasiarendamine kavandiks. Kavandamise graafilised võimalused. Värvusõpetuse põhitõdede arvestamine esemeid disainides. Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusala.

Töö kulg

- Töötamine suulise juhendamise järgi. Töötamine tööjuhendi järgi. Ühistöö kavandamine, tööjaotus rühmas, üksteist abistav käitumine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.

Rahvakunst

- Rahvakultuur ja selle tähtsus. Tavad ja kombed. Muuseumite roll rahvakunsti säilitajana.

Materjalid

- Tutvumine looduslike kiududega. Kanga kudumise põhimõte. Õmblusniidid, käsitööniidid ja – lõngad.

Tööliigid

- Tikkimine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Üherealised pisted. Töö viimistlemine.
- Õmblemine. Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Õmblusvarud. Õmblemine käsitsi.

- Kudumine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Silmuste loomine. Parem- ja pahempidine silmus. Ääresilmused. Kudumi lõpetamine. Kudumi viimistlemine.

- Heegeldamine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Põhisilmuste heegeldamine. Edasi- tagasi heegeldamine. Heegeldustöö viimistlemine.

Kodundus. Toit ja toitumine

- Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toidupüramiid.

- Toiduainerühmade üldiseloomustus: teravili ja teraviljasaadused, piim ja piimasaadused, aedvili, liha ja lihasaadused, kala ja kalasaadused, munad, toidurasvad. Toiduainete säilitamine.

Töö organiseerimine ja hügieen

- Isikliku hügieeni nõuded köögis töötades. Toidu ohutus. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga, köögi korrashoid. Tööde järjekord toitu valmistades.

- Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv ja arvestav käitumine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.

Toidu valmistamine

- Retsept. Mõõtühikud. Töövahendid köögis. Ohutushoid.

- Toiduainete eeltöötlemine, külm- ja kuumtöötlemine. Võileivad. Kuumtöötlemata magustoidud. Külmad ja kuumad joogid. Kartulite, munade ja makaronitoodete keetmine. Toor- ja segasalatid. Külmad kastmed.

Lauakombed

- Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad loomingulised võimalused. Lauapesu, -nõud ja -kaunistused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks.

Kodu korrashoid

- Puhastus- ja korrastustööd. Kodutööde planeerimine ja jaotamine. Töövahendid. Rõivaste pesemine käsitsi ja masinaga. Hooldusmärgid. Triikimine. Jalatsite hooldamine.

Tarbijakasvatus

- Tulud ja kulud pere eelarves, taskuraha. Arutelu raha kasutamise ja säästmise üle. Tarbijainfo (pakendiinfo). Teadlik ja säästlik tarbimine. Energia ja vee säästlik tarbimine. Jäätmete sortimine.

Projektöpe

- Õpilased saavad valida kahe või enama korraga toimuva valikteema või aineprojekti vahel. Valikteemad ja projektid võivad olla nii tehnoloogiaõpetuse, käsitöö kui ka kodunduse valdkonnast. Projektitööd võib lõimida omavahel, teiste õppeainete ja klassidevaheliste projektidega ning ülekooliste ja pikemaajaliste koolidevaheliste üritustega. Projektitööd valitakse, pidades silmas kohalikke traditsioone, uudseid ja tavapäraseid töötlemisviise ning teatud teema süvitsi käsitlemise huvi. Projektitöö valdkond moodustab iseseisva terviku, mille puhul ei eeldata õpilastelt teemaga seonduvaid varasemaid oskusi ega teadmisi

Kodundus - vahetusrühm

- Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toiduainete säilitamine. Hügieeninõuded köögis töötades. Jäätmete sortimine. Retsepti kasutamine, mõõtühikud. Toiduainete eeltöötlemine, külm- ja kuumtöötlemine. Võileibade ja salatite valmistamine.. Magustoidud. Külmad ja kuumad joogid. Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad võimalused.

- Puhastus- ja korrastustööd. Rõivaste ja jalanõude hooldamine. Tarbijainfo (pakendiinfo, kasutusjuhend jm). Teadlik ja säästlik tarbimine.

Tehnoloogiaõpetus

- Tehnoloogia olemus. Materjalide liigid (puit, metall, plastid jne) ja nende omadused. Materjalide töötlemise viisid (märkimine, saagimine jne) ja töövahendid (tööriistad). Idee ja eskiis. Toote disainimine ja valmistamine erinevatest materjalidest. Levinumad käsitööriistad. Materjalide ühendamine. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemise ajal, ohutud töövõtted.

LÕIMING	
Eesti keel	lühendid, õigekiri, keelekasutus suulises kõnes, kaasõpilase eesmärgistatud kuulamine

Inimeseõpetus	tervislik toitumine suutlikkus järgida terveid eluviise, väärtustada oma seotust oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga, eestlaste toitumistavad, rahvakalender.
Matemaatika	mõõdud, mõõtmine ja massi-, mahuühikud.
Kunstiõpetus	värvusõpetus ja kompositsioon kavandamisel
Muusikaõpetus	rütmid
Loodusõpetus	lambavill, puuvill, jäätmekäitlus, säästev tarbimine

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel
Enesemääratluspädevus	suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi;
Õpipädevus	analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi, suutlikkus organiseerida õpikeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet
Suhtluspädevus	suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt erinevaid ülesandeid lahendades; mõtlemist nõudvates tegevustes püstitatakse probleeme, leitakse sobivaid lahendusi, põhjendatakse valikuid ja analüüsitakse tulemusi;
Ettevõtlikkuspädevus	suutlikkus ideid luua ja neid ellu viia
Digipädevus	Loovülesannetes on võimalik kasutada digivahenditel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid; õpitakse leidma ja säilitama infot ja hindama selle usaldusväärsust.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on tähtsad edaspidises toimetulekus. Õpilased teevad esmast tutvust elukutsetega. Õpilaste tähelepanu juhitakse ohutule töötamisele.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Töötamisel on tähtis säästlikult kasutada nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele.
Kodanikualgatus ettevõtlikkus	ja Ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on tööõpetuse õpetamisel üks põhilisi eesmärke. Ettevõtlikkust toetavad

	miniprojektid annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovile panna.
Kultuuriline identiteet	Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse kasutama rahvuslikke elemente esemete kavandamisel.
Teabekeskond	Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite ja käsitöötajate loominguga.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Tundides kasutatakse erinevaid materjale ja töötlusviise. Ülesandeid lahendades ja tulemusi esitledes leitakse võimalusi rakendada õppeprotsessis digikeskkonda.
Tervis ja ohutus	Õpitakse arvestama ohutusnõudeid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine ning tervislike toitude valmistamine õpetavad terviseteadlikku käitumist.
Väärtused ja kõlblus	Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi, kuidas arvestada kaaslastega, arendada organiseerimisoskust ning lahendada konflikte. Kodunduses kujundatakse praktilisi käitumisoskusi, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjust ja võimalikke tagajärgi.

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
  - taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegelda;
  - võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
  - kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
  - rakendatakse nüüdisaegseid info-, õppematerjale ja -vahendeid;
  - laiendatakse õpikeskkonda: muuseumid, näitused, looduskeskkond;
  - kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov praktiline tegevus, projektõpe, uurimistööd, katsetused (nt erinevate materjalide ja toiduainete omadused), ürituste ja näituste korraldamine, ning eksponeerimiseks, mängud, arutelud;
  - lähtutakse sellest, et käsitöö ja kodundus on praktilise suunitlusega õppeaine: vähemalt 2/3 õppetunnist peab olema praktiline tegevus;
  - on rõhk loovusel (disainimine), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toote kaunistamisel jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial;
  - pööratakse enne uute tehnoloogiate ja seadmete kasutamist tähelepanu ohutusele;
  - jaotatakse klass toitu valmistades ja teiste praktiliste ülesannete korral väiksemateks rühmadeks (1-5 õpilast);
  - leitakse kodunduse teemade juures lõimingu võimalusi nii inimeseõpetuse; terviseteadlik käitumine kinnistub tunnis tehtavate praktiliste ülesannete kaudu;
- lähtutakse eesmärgist, et õpilased õpiksid iseseisvalt oma tööd kavandama ja organiseerima, ning välditakse liigset otsest juhendamist.

ÕPITULEMUSED

5. kl lõpuks on oodatud õpitulemused:

Kavandamine

- kavandab omandatud töövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid;
- leiab käsitööeseme kavandamiseks ideid eesti rahvakunstist;
- leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale.

Töö kulg

- töötab iseseisvalt lihtsama tööjuhendi järgi;
- järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökoha;
- hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.

Rahvakunst

- märkab rahvuslikke kujunduselemente tänapäevastel esemetel;
- kirjeldab muuseumis olevaid rahvuslikke esemeid.

Materjalid

- kirjeldab looduslike kiudainete saamist, põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist; □ eristab telgedel kootud kangaid trikotaažist ning võrdleb nende omadusi;
- seostab käsitöölõnga jämedust ja eseme valmimiseks kuluvat aega.

Töö liigid

- kasutab tekstiileset kaunistades ühe- ja kaherealisi pisteid;
- seab õmblusmasina töökorda, traageldab ning õmbleb lihtõmblust ja palistust;
- lõikab välja ja õmbleb valmis lihtsama eseme;
- mõistab täpsuse vajalikkust õmblemisel ning järgib seda oma töös;
- heegeldab ja koob põhisilmuseid ning tunneb mustrite ülesmärkimise viise ja tingmärke;
- heegeldab ja koob lihtsa skeemi järgi.

Kodundus. Toit ja toitumine

- teab erinevaid toiduainerühmi ning tunneb neisse kuuluvaid toiduaineid ja nende omadusi,
- võrdleb pakendiinfo järgi erinevate toiduainete toiteväärtust;
- teab, mis toiduained riknevad kergesti, ning säilitab toiduaineid sobival viisil;
- hindab oma toitumisharjumuste vastavust toitumisõpetuse põhitõdedele ning teeb ettepanekuid tervislikumaks toiduvalikuks.

Töö organiseerimine ja hügieen

- teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötades;
- koostab koos kaaslastega tööplaani, lepib kokku tööjaotuse, täidab ülesande, hindab rühma töötulemust ja igaühe rolli tulemuse saavutamisel;
- suhtub kaaslastesse heatahtlikult ning arvestab teiste arvamust.

Toidu valmistamine

- kasutab mõõtenõusid ja kaalu ning oskab teisendada mahu- ja massiühikuid;
- valib töövahendid ja seadmed töö eesmärgi järgi ning kasutab neid ohutusnõudeid arvestades;
- valmistab lihtsamaid tervislikke toite, kasutades levinumaid toiduaineid ning külm- ja kuumtöötlemistehnikaid.

Lauakombed

- katab toidukorra järgi laua, valides ning paigutades sobiva lauapesu, -nõud ja -kaunistused;
- peab kinni üldtuntud lauakommetest ning hindab laua ja toitude kujundust.

Kodu korrashoid

- teeb korrastustöid, kasutades sobivaid töövahendeid;
- planeerib rõivaste pesemist, kuivatamist ja triikimist hooldusmärkide järgi;
- näeb kodutööde jaotamises pereliikmete heade suhete eeldust.

Tarbijakasvatus

- teab väljendite „kõlblik kuni“ ja „parim enne“ tähendust;

- tunneb jäätmete hoolimatust käitlemisest tulenevaid ohte keskkonnale ning teab enda võimalusi, kuidas aidata kaasa jäätmete keskkonnasäästlikule käitlemisele;
- käitub keskkonnahoidliku tarbijana;
- oskab valida erinevaid kaupu ja oma valikut põhjendada;
- analüüsib oma taskuraha kasutamist.

Kodundus- vahetusrühm

- teab ja väärtustab tervisliku toitumise põhialuseid;
- tunneb põhilisi toiduaineid ja nende omadusi ning valmistab lihtsamaid toite;
- teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötades;
- teeb põhilisi korrastustöid, kasutades selleks sobivaid töövahendeid;
- katab lauda ning peab kinni üldtuntud lauakommetest;
- teab jäätmete käsitlemise ja keskkonnahoiu põhilisi nõudeid.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

5.klassis kasutatakse õppijat toetavaid sõnalisi ja kirjalikke hinnanguid.

Õppimist toetavas hindamisprotsessis arvestatakse:

- kavandamist ja planeerimist (originaalsust, iseseisvust, oskust põhjendada tehtud otsuseid/valikuid);
- valmistamist (materjalide ja töövahendite kasutamise oskust, omandatud teadmiste rakendamist praktikas, tööohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimist, iseseisvust, koostööoskust);
- töö tulemust (kavandatu õnnestumist, viimistlust ja kvaliteeti, töö õigeaegset valmimist, esitlemise oskust);
- õpilase arengut, püüdlikkust ning kodukorra kokkulepete täitmist

Poolaasta tulemus on arvestatud, kui

- ese on kavandatud teemale vastavalt,
- teostus on võimetekohane, olenevalt õpilase eelnevast arengust,
- töö tulemus on esitatud kokkulepitud tähtajaks.

Aasta hinne on arvestatud, kui vähemalt kahe poolaasta tulemused on arvestatud.

5.klassi I poolaasta hinnang kujuneb nelja hinnangu põhjal:

- Tikand käsitöökotil
- Käsitöökoti õmblemine
- Valmis käsitöökott

II poolaasta hinnang kujuneb kolme hinnangu põhjal:

- muna, salmonelloos; toidurasvad, praadimine, praadimisviisid, snäkid ja maiustused, tühi energia;
- pakendiinfo, teadlik ja säästlik tarbimine
- mõõtmine, mõõtühikud; toidu- ja toitained

KASUTATAV KIRJANDUS

Õmblemine (2003) Anu Pink

Heegeldamine (2004) Anu Pink

Kodundus 4.-6. klass (2008) Anu Pink

Kudumine (2002) Anu Pink

Õppeaine nimetus:	Kunstiõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk
Klass:	5. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

II kooliastmes arendatakse edasi ja täiendatakse I kooliastmes õpitut. Tutvutakse teadlikumalt kunsti aluste ja kunstilooa eesmärgiga luua seoseid ja puutepunkte mineviku ja tänapäeva vahel. Loomingulistes kunstitöodes on suurem tähelepanu ümbritseva maailma edasiandmisel. Õpilast kaasatakse rohkem õppeprotsessi kavandamisse (tehnikate, teemade valik, pildimaterjali otsimine jne). Kriitilise mõtlemise oskust ja ainealase keele arenemist toetavad erinevate mineviku ja kaasaja kunstiteoste vaatlemine ja analüüsimine tunnis, mis kinnistatakse samast tunnis ka praktilise tööga. Rõhutatakse läbitava ajastu kunsti olemuse tundmaõppimist ja rakendamist loovülesannetes.

ÕPPESISU

5. klass

- Erinevate objektide kujutamine vaatluse ja mälu järgi. Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks.
- Maali, joonistuse, kollaaži, skulptuuri, graafika ja animatsiooni tehnikad ning tövõtted. Kompositsioon. Sümmeetria ja asümmeetria. Liikumise kujutamine. Perspektiiv. Disaini- ja kirjaõpetus.
- Erinevad kunstiliigid (skulptuur, maal, graafika ja tarbekunst). Koomiks. Eesti rahvakunst. Näiteid mineviku ja nüüdiskunsti teostest Eestis ja maailmas õpetaja valikul. Loodust säästva tarbimise põhimõtted

LÕIMING	
Eesti keel	Kunstist rääkides osalevad õpilased aruteludes arendades oma eneseväljendusoskusi ja õppides kasutama kunstikeelt
Matemaatika	Eesti rahvakunst ja geomeetrilised kujundid; kolmvaade.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Erinevate materjalide kasutamine; töökavandite ja -jooniste tegemine.
Muusikaõpetus	Kunstis on palju muusika kattuvaid mõisteid (kompositsioon, rütm, kontrastid); muusika järgi joonistamine
Loodusõpetus	Näited ümbritsevast elusloodusest erinevate loovülesannete puhul: loodusfotograafia; sümmeetria ja asümmeetria looduses; keskkonnasäästlikud materjalid kunstis.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja väärtustada enda ja teiste tehtud tööd. Tajuda ja väärtustada kunstitegevust kui ainulaadset ja igaühele ainuomast, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust.
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja arendada teadlikust igaühe eripärast ja arvestada seda suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	analüüsida enda nõrkusi ja tugevusi, osates neid erinevates olukordades rakendada. Arendada personaalset ja sotsiaalset identiteeti.
Õpipädevus	seostada omandatud teadmisi varemõpituga, planeerida õppimist, arvestada aega vastavalt enda oskustele.

Suhtluspädevus	korrektse keelekasutusega enda seisukohtade visuaalne, kirjalik või suuline esitlemine ja põhjendamine.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust, rakendada reaallainetes omandatud erinevaid oskusi.
Ettevõtlikkuspädevus	osata ideid teostada, probleeme loovalt lahendada, kasutades varemõpitut ja iseseisvalt eesmärke seada ning plaane koostada.
Digipädevus	Digitaalsete vahendeid kasutatakse info otsimiseks, esitluste tegemisel ja fotode töötlemisel

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õpilases arendatakse oskust seada endale eesmärke ning neid ellu viia. Arendatakse oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Õpilast suunatakse mõistma inimese sõltuvust loodusressurssidest ja väärtustama bioloogilist ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust. Õpilast suunatakse aru saama ja arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil ja ühtlasi võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ja eluviisi.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Õpilast suunatakse väärtustama koostööd, kodanikualgatusi ja vabatahtlikkuset põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivaldatut lahendamist. Õpilasele tutvustatakse ettevõtluse rolli ühiskonnas ning suunatakse suhtuma positiivselt ettevõtlusesse ja selles osalemisesse.
Kultuuriline identiteet	Õpilast suunatakse mõistma ennast kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana, käituma salliva ja lugupidavana teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist.
Teabe keskkond	Õpilases arendatakse kriitilise teabeanalüüsi oskust, mõistma vahetu ja vahendatud info sarnasusi ning erinevusi. Õpilast suunatakse ära tundma oma teabevajadusi ja leidma endale sobivaid teabeotsingumeetodeid.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilast suunatakse aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest. Pööratakse tähelepanu tehnoloogilise arengu positiivsetele kui ka negatiivsetele mõjudele ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes;

	Õpilast suunatakse kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat erinevate eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks
Tervis ja ohutus	Õpilast suunatakse teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega ning mõistma keskkonna mõju oma tervisele. Õpilasele tutvustatakse kuidas väärtustada liikluse ning ohutuse reeglitest tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust.
Väärtused ja kõlblus	Õpilast suunatakse tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid, juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel.

ÕPPETEGEVUS

5. klass

- Loovad rühma- ja individuaalsed tööd, koostöö ühise tulemuse nimel.
- Visandamine ja kavandamine. Kujutamine. Oma teoste esitlemine, valikute põhjendamine.
- Ruumiliste kompositsioonide valmistamine.
- Kunstitehnikate loov kasutamine.
- Kunstiteoste (maalid, filmid, koomiksid) võrdlemine, nende üle arutlemine.
- Muuseumide ja näituste külastamine.

ÕPITULEMUSED

5. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu loovast tegevusest;
- katsetab julgelt oma mõtete ja ideedega;
- rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur, animatsioon);
- otsib infot kunstiraamatutest ja teistest teabeallikatest;
- kirjeldab kunstiteost kasutades selleks ainealaseid mõisteid;
- mõtleb keskkonda säästvalt ja arvestab kaasõpilastega.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Hindamise peaeesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Õpilane saab õppeaastas ühe kokkuvõtva hinde/kirjaliku tagasiside (hinnatakse üks kord poolaastas). Positiivse kokkuvõtva hinde saamiseks peab õpilane esitama kõik kohustuslikud tööd. Enne uue töö alustamist teavitatakse õpilasi tööle esitatavatest nõuetest ja tingimustest. Nõutava arvestusliku soorituse taseme seab õpetaja, konkreetse ülesande eripära arvestades, igale tööle eraldi. Nõuetele mittevastava töö puhul, tagastab õpetaja töö õpilasele koos parandusettepanekutega ja õpilasel on võimalik töö uuesti esitada. Trimestrihinnet mõjutavad ka mittekohustuslikud tunnitööd (sh tundides osalemine).

Õpilastel on võimalus osaleda hindamise protsessis. See õpetab töid analüüsima ja väärtustama erinevaid lahendusi. Oluline on õpilase eneseanalüüsi toetamine – mida õpilane tundis ja õppis, mida ta soovib järgmisel korral teha teisiti jne – eesmärgiga toetada õpilase sisemist motivatsiooni.

Praktiliste tööde juures hinnatakse õpilase loovust ülesannete lahendamisel, töö kulgu alates töö kavandamisest kuni lõpptulemuseni ja saavutatud õpitulemusi. Lisaks võetakse hindamisel arvesse õpilase arengut, püüdlisust, töökultuuri ja arvestamist teiste õpilastega. Hindamise objektiks võib olla nii tööprotsess (sh kavandid, harjutused, visandid, pikemaajalise praktilise töö vaheetapid) kui valminud teos. Praktiliste tööde hindamise juures kasutatakse ka õpimapi või portfoolio formaati.

Uurimusliku sisuga töödes hinnatakse töö vastavust teemale ja etteantud vormistamise nõuetele, töö sisukust, töö esitlust ja oma valikute selgitamise ja põhjendamise oskust. Negatiivselt ei hinnata kirjalikes töödes esineda võivaid õigekirjavigu kuid need parandatakse.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Gabral, Hans (2004) Kunst IV – VI klassile. Tallinn: Koolibri.
- Laanemäe, K., Lüsi, A., Purre, A., Tšekulajeva; J. (2011) Tähelepanu! Valmis olla! KUNST! 16 kunstiprojekti. Õpilaseraamat. Tallinn: MTÜ Loovalt tulevikku.
- Laanemäe, K., Lüsi, A., Purre, A., Tšekulajeva; J. (2011) Tähelepanu! Valmis olla! KUNST! Õpetajaraamat. Tallinn: MTÜ Loovalt tulevikku (digiversioon)
- Rehepapp, M. 2012. Disainispikker. Tööraamat õpetajale. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia.

Õppeaine nimetus:	Draamaõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk
Klass:	5. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

DRAAMAÕPETUSE KONTSEPTSIOON

„Kooliharidus peaks võimalikult palju aitama emotsionaalselt värvipimedatel lastel saada nägijaks, sest see on võimalik. Meid kõiki peaks huvitama, millise sisemise tundeilma ja moraalsed tõekspidamised kool oma õpilastes kujundab, sest ühel hetkel väljuvad noored sellest kontrollitud institutsioonist ning neist saavad meie kõigi naabrid, äripartnerid, tööandjad, töötajad, kliendid, hooldajad, kaasreisijad või meie laste elukaaslased. Emotsionaalse intelligentsuse osised on lisaks empaatilisusele muuseas enesekontroll, innukus, püsivus ja oskus ennast motiveerida“ (Hein 2014: 27).

Draamaõppe süstemaatilisus ja loovus aitavad vaieldamatult kaasa nii emotsionaalse kui ka sotsiaalse intelligentsuse arengule, seega tervikliku ja õnneliku inimese loomisele. Mida varem sellega alustada, seda parem.

Draamaõpetuses õppimine:

- toetab hariduslike erivajadustega õpilast;
- soodustab koostööd;
- aitab süüvida inimkogemuste probleemidesse;
- arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- arendab empaatiavõimet ja aitab end teistega samastada;
- toetab esinemisjulgust ja avatust
- kasvatab vastutustunnet
- aitab kaasa tekstist arusaamisele ja tekstiloomele
- arendab nii kehalist kui suulist eneseväljendusoskust

Eelnev nimekiri mitte ainult ei loo kasvulava tulevase täisväärtusliku inimese arenguks, vaid toetab igakülgset teiste ainete õppimist ja õpetamist.

Õpe toimub kõikidel klassidel kord nädalas ja tagasisidestatakse jooksvalt igas tunnis ning kokkuvõtvad hinnangud tulevad kord poolaastas. Esimene poolaasta peadib etüüdidega kooli sünnipäevaks ja jõuluetüüdidega, teine poolaasta kevadise ühise etenduste päevaga, mil draamaõppe läbinud klassid oma lavastusi esitlevad. Eesmärk ei ole lavastuse valmimine iseenesest, vaid kindlasti protsess ise ja selle käigus toimuv avastamine ja avanemine.

Draamakursuse alustamine seisneb eneseavastamises ja grupiloomes. On väga oluline leida grupidünaamika ja luua ühtne energia, et üldse midagi saaks sündida. Edasi süvenetakse juba lavastuse loomesse.

ÕPPESISU

Esimene poolaasta

Esimesel poolaastal alustatakse impro- ja liikumismängudega. Külastatakse etendust või toimub lavastuse DVD vaatamine ja analüüs. Tegeletakse sotsiaalsete draamaõppe meetoditega (foorumteater, protsessdraama, ajaleheteater). Poolaasta väljundiks on jõluetüüdid.

Teine poolaasta

Hakatakse keskenduma enam tekstile ja valmistuma konkreetseks lavastuseks, mis sünnib koostöös õpilastega või modifitseeritakse kirjanduslikku valmis teksti. Iga klassiga töötatakse lavastusega, millest saab ühtlasi ka teise poolaasta väljund.

HINDAMINE

Esimese poolaasta hinnang

Oskad teisi kuulata ja nendega arvestada, oled aktiivne osaleja. Oskad näha oma võimekust meeskonnas. Tahad ennast arusaadavalt väljendada. Suudad oma rolli analüüsida ja teistele tagasisidet anda.

Teise poolaasta hinnang

Suudad tegutseda teistega ühtse eesmärgi nimel. Oskad anda tagasisidet teiste loomingu (etenduste päeval nähtule). Oled lavastuse loomes aktiivne kaasakõneleja. Pead kokkulepetest kinni. Oled võimeline oma rolli analüüsima ja seda vastavalt edasi andma.

Õppeaine nimetus:	Töö- ja tehnoloogiaõpetus
Koostaja(d):	Priit Laats
Klass:	5. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE-KASVATUSEESMÄRGID

Töö- ja tehnoloogiaõpetuse tundides tunneb õpilane rõõmu töö tegemisest, hindab tööd ja töö tegijat. Olulisel kohal on leiutamise rõõm, loov mõttetöö, väärtustav suhtumine töösse, analüüsivõime ja ohutud töövõtted. Õppetundides valmistatakse erinevaid praktilisi esemeid, genereeritakse ideid, kavandatakse, toetatakse noorte omaalgatust ja ettevõtlikkust. Ühiste arutluste käigus õpitakse tööprotsessi analüüsima ning oma tööle hinnangut andma. Õpetus arendab töö- ja koostööoskusi, kriitilist mõtlemist ning hindamisoskusi.

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades

- võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- rakendatakse nüüdisaegseid infotehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja vahendeid;
- laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliõu, ettevõtted jne;
- kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov mõtletegevus, arutelud, diskussioonid, rollimängud, väitlused, projektõpe, katsetused, õpimapi ja uurimistöö koostamine, praktilised ja uurimistööd, internetipõhised keskkonnad, vestlused ja selgitused, analüüsimine, jne;
- aineõpetaja otsustab õppesisule kuluvate tundide arvu ja järjestuse; vastavad kirjeldused sisalduvad kooli ainekavas;
- õpetus on peamiselt üles ehitatud toote vms arendustsüklile;
- läbitakse etapid alates info otsimisest, toote disainimisest, toote teostusest ning selle tutvustamisest teistele õpilastele;
- teadmised ja oskused omandatakse toote valmistamise käigus, läbi käelise tegevuse.
- arvestatakse, et sõltuvalt õpilaste varasematest kogemustest ning ülesande/toote eripärast muutuvad eri vanuseastmete õpilaste õpitulemuste rõhuasetused;

- peetakse silmas, et rakendustegevusele eelneb tööohutusala instrueerimine ning ohutute töövõtete demonstreerimine;
- on koduseid ülesandeid, arvestades õppeaine spetsiifikat, peamiselt seotud teabe hankimise ja selle analüüsimisega ning toote disainiga;
- on rõhk loovusel (disainimine, toote täiendamine jms), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toodet kaunistades jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial; töö organiseerimisel on tähtis õpetajate koostöö;

LÕIMING	
Eesti keel	Teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhendist, oskab oma tegevusi kirjeldada. Vestlused, arutelud, analüüsimised, enesehinnangud, hindamiskriteeriumid, kõik mis on seotud tehtavate tööesemetega.
Matemaatika	Loogiline mõtlemine, geomeetrilised kujundid, mõõtmine, arvutamine, mõõtühikud
Inimeseõpetus	Töö kavandamine, tööohutuse järgimine, minapilt ja enesehinnang, probleemide lahendamine, kodanikualgatus, suhtlemine kaasõpilastega ja rühmategevuses.
Kunstiõpetus	Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks, disaini, viimistlemine
Loodusõpetus	Puidu ehitus ning põhi- ja abitunnused.
Liikumisõpetus	Osavus, tähelepanu, reageerimiskiirus

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja Suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi, tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga. Väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt, hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi, analüüsida oma käitumist erinevates olukordades, lahendada suhtlusprobleeme. Käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise.
Õpipädevus	Töö iseseisev korraldamine alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida.
Suhtluspädevus	Oma tööde esitlemine ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi. Ühised ülesanded võimaldavad õppida teisi arvestama ja aitama. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.

Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	Tehnoloogiaainetes kasutab õpilane oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus.
Ettevõtlikkuspädevus	Tehnoloogia valdkonna ainetes on olulisel kohal avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Esemeid valmistades läbitakse toote arendamise tsükkel idee leidmisest kuni valmis esemeni. Aineprojektid võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu.
Digipädevus	Leida digivahendite abil infot, hinnata selle asjakohasust ning usaldusväärsust. Tutvuda infotehnoloogiliste tööalaste võimalustega (joonestusprogrammid, 3D printer jne).

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on tähtsad tulevases tööelus. Tutvumine tehnoloogia arengu ja inimese rolli muutumisega tööprotsessis aitab tunnetada elukestva õppe vajadust. Oma ideede rakendamiseks tehnoloogiliste võimaluste valimine, töö kavandamine ning üksi ja koos töötamine aitavad arendada ning analüüsida oma huvisid, töövõimet ja koostööoskusi.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Toodet või toitu valmistades on tähtis säästlikult kasutada nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele. Jäätmete sortimine ning energia ja ressursside kokkuhoid tundides aitavad kinnistada ökoloogiateadmisi.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud tehnoloogiaainete sisuga. Ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õppeainete õpetamise põhilisi eesmärke. Ettevõtlikkust toetavad oskuslikult ellu viidavad projektid, mis annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovile panna.
Kultuuriline identiteet	Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse kasutama rahvuslikke elemente esemete kavandamisel.
Teabekeskkond	Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite, inseneride ja käsitöötajate loominguga.

Tehnoloogia ja innovatsioon	Tundides kasutatakse erinevaid materjale ja töötlusviise. Ülesandeid lahendades ja tulemusi esitledes õpitakse kasutama arvutiprogramme, leitakse võimalusi rakendada õppeprotsessis digikeskkonda. Tutvutakse arvuti abil juhitavate seadmete ja masinatega, kuna nendega töötamine loob võimaluse õppida tundma tänapäevaseid tehnoloogilisi võimalusi.
Tervis ja ohutus	Tutvutakse tööohutusega eri tööde puhul ning õpitakse arvestama ohutusnõudeid. Tutvumine erinevate looduslike ja sünteetiliste materjalidega ning nende omadustega aitab teha esemelises keskkonnas tervisest lähtuvaid valikuid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine ning tervislike toitude valmistamine õpetavad terviseteadlikult käituma.
Väärtused ja kõlblus	Tehnoloogiaained kujundavad väärtustavat suhtumist uudsetesse, eetilisi ja ökoloogilisi tõekspidamisi arvestavatesse lahendustesse. Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi, kuidas arvestada kaaslastega, arendada organiseerimisoskust ning lahendada konflikte. Kodunduse etiketiteemade kaudu kujundatakse praktilisi käitumisoskusi, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjusi ja võimalikke tagajärgi.

ÕPPESISU

I poolaasta. Tehnoloogia igapäevaelus

- tehnoloogia ja teadused.
- tehnoloogia ja keskkond.

Materjalid ja nende töötlemine

- materjali töötlemise viisid- lihvimine,
- käsitööriistad - noad, viilid, rasplid, kruvikeerajad
- elektrilised seadmed – vibroosaag
- materjali töötlemise viisid- puurimine, puurid
- elektrilised seadmed - puurpink
- materjali liited – pulkliide, kruviliide, klamberliide.
- tervisekaitse- ja tööohutusenõuded töötamise ajal
- ohutud töövõtted

II poolaasta. Tehnoloogia igapäevaelus

- tehnoloogiline kirjaoskus ja selle vajalikkus.
- transpordivahendid õhusõidukid (õpilasel on valida sõiduki liikumise võimalusteks: mehhaaniline, õhu-, kummi- või mikromootori jõul).

Disain ja joonestamine

- joonise valmistamise järjekord
- kordamine- joonte liigid, eskiisjoonis
- 3D modelleerimisprogramm Google SketchUp
- selekteerimine (lihtne selekteerimine)
- suurendamine, vähendamine
- nihe
- liiguta ja murra
- detaili parameetrite muutmine

- väänamine, keeramine
- peegelpilt
- tekstuurid (lihtsad)

Käsitöö - Vahetusrühm

- materjalide töötlemise viisid
- vajalikud tööriistad, töövahendid, seadmed (vibroosaag)
- toote disainimine erinevatest materjalidest
- tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötamise ajal
- ohutud töövõtted

ÕPITULEMUSED

5. klassi õpilane:

- seostab tehnoloogiaõpetust teiste õppeainetega ja eluvaldkondadega;
- kirjeldab inimtegevuse ja tehnoloogia mõju keskkonnale;
- oskab käsitleda käsitööriistu – noad, viilid, rasplid, kruvikeerajad
- oskab ohutult lõigata vibrosaaga ja vahetada saetera
- oskab kasutada oma tööese valmistamisel pulk-, kruvi-, klamberliidet
- teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid;
- väärtustab ja kasutab tervisele ohutuid tööviise;
- kasutab materjale säästlikult ning leiab võimalusi nende korduskasutuseks;
- valmistab mitmesuguseid lihtsaid tooteid

HINDAMINE

5. klassi I poolaastal antakse 6 hinnangut, 4. klassi II poolaastal antakse 5 hinnangut.

Hindamise aluseks on õppimist toetav hindamine, kus kriteeriumiteks on suulised või kirjalikud kokkulepped, mille koostamisel osalevad õpilased ja õpetaja. Kokkulepped lepatakse kokku iga töö alguses. Kokkulepped võivad olla individuaalsed või kollektiivsed. Töö on arvestatud, kui õpilane on pidanud kinni 75% kokkuleppest. 4. ja 5. klassides antakse sõnalisi hinnanguid, 6. klassis kasutatakse mitteametistavat (arvestatud, mittearvestatud) hindamist.

Õpilast hinnates võetakse arvesse õpilase hoiakuid (püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, abivalmidust teiste õpilaste suhtes, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust, tähelepanelikkust, ideede loovus ja iseseisvus, töövahendite kasutamise oskust, õppematerjali üleskirjutamist vihikusse, korrapidaja kohustuste täitmist, töövahendite ja tööpingi korrastamist pärast töö lõpetamist, jm). Poolaasta hinne kujuneb jooksvate tööde põhjal, 75% töödest peab olema tehtud. Aastahinne on arvestatud, kui mõlema poolaasta hinnangud on positiivsed.

Õppeaine nimetus:	Liikumisõpetus
Koostaja(d):	Margus Udeküll. Linda Kivistik
Klass:	5. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvisid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi. Liikumispädevuseni jõudmisel on oluline arvestada, et õpitulemused on seotud nii õppeprotsessiga kui ka –tulemusega, kusjuures teatud juhtudel peegeldab õpitulemus protsessi. Järgnevalt on toodud viie valdkonna kirjeldused:

LIIKUMISOSKUSED. Liikumisoskuste omandamine toimub nelja liikumisostuste alarühma kaudu:

- **Edasiliikumisoskused:** kõndimise-, jooksmise-, hüppamise-, ronimiseoskus, oskus liikuda rütmis- ja muusikas ja koostöös teistega. Ujumiseoskus.
- **Vahendil liikumisostus:** oskus liikuda vahendil.
- **Vahendi käsitsemisoskused:** oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ja vahendiga.
- **Oskus kontrollida keha asendites ja liikumisel:** oskus säilitada tasakaalu asendis, liikumisel ja nende kombinatsioonides.

Liikumisoskuste valdkonnas tegeletakse kõikide oskustega kooliastme jooksul eesmärgiga, et õpilane omandab mitmekülgseid liikumisostuseid. Liikumisoskuste õppimisel ja omandamisel seostatakse õpitavat selle kasutamiseega väljaspool õppetundi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED. Õpilane omandab teadmised tervise ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Tervise ja seotud kehaliste võimete nagu aeroobne vastupidavus, jõud ja paindumus mõõtmine toimub kõikidel õpilastel vähemalt üks kord kooliastme jooksul. Selle peamine eesmärk on, et õpilased oleksid teadlikud enda tervise ja seotud kehalistest võimetest ja see motiveeriks neid enda kehalisi võimeid arendama. Lisa eesmärgiks on saada regulaarset tagasisidet Eesti õpilaste tervise ja seotud kehalistest võimetest. Tagasiside on individuaalne ja ei ole hinde panemise aluseks vaid teadlikkuse tõstmiseks kehalisest vormisolekust. Kehaliste võimete mõõtmise tulemusi analüüsitakse nii, et see tõstaks õpilase motivatsiooni enda arendamiseks ning toetaks objektiivselt enesehinnangut. Peetakse kinni individuaalse lähenemise põhimõttest ja jälgitakse tundlike isiklike teemade käsitlemisel konfidentsiaalsust ja inimlikkust. Märatakse õpilasi, kes mingil põhjusel ei ole teistega koos sooritusi valmis tegema ning sellise õpilasega suheldakse, toetatakse ning talle antakse individuaalse sooritamise võimalusi, suunatakse teda arenema enesekindlamaks.

KEHALINE AKTIIVSUS. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne õppeprotsessis osaleja. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki liikumisõpetuse tegevusi teha või suurel intensiivsusel liikuda osalevad liikumisõpetuses nii, et nad on kaasatud tervislikule seisundile vastavalt. Tundi planeerides arvestatakse, et õpilaste kehalise aktiivsuse tase tunnis sõltub ka sellest, kas õpilane vajab haigusest taastumiseks aega. Koolis mõeldakse läbi, kuidas konfidentsiaalne terviseinfo, mida liikumisõpetuse õpetaja oma töö kavandamiseks võib vajada, õnnestuks läbi usaldusliku suhte koduga õpetajani tuua. Õpetaja aitab usaldusliku suhte tekkimisele kaasa teavitades lapsevanemaid juba õppeperioodi alguses, millised on võimalikud õppeülesanded liikumisõpetuses tervisliku erivajadusega õpilastele.

LIIKUMINE JA KULTUUR. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool kooli keskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Läbivad eesmärgid on: ohutu liikumine ja isiklik hügieen, kogemused väljaspool kooli toimuvalt liikumis- või spordiürituselt osaleja või vabatahtlikuna, ausa mängu põhimõtete järgimine, loodusliikumine ja teadmised liikumis- ja sporditraditsioonidest. Õpetaja kujundab järjepidevalt enda eeskujuga väärtusi ja hoiakuid. Õpilase isiklike hügieeniga seotud harjumuste korrigeerimine toimub delikaatselt nii, et see ei riiva õpilase eneseväärikust. Üks osa liikumisega seotud kultuurist on suhtlemiskultuur. Liikumisoskuste tundides on oluline olla tähelepanelik õpilaste omavahelise suhtlemiskultuuri suhtes. Õpetajal on oluline võtta aega ebasobiva käitumise positiivses suunas korrigeerimiseks.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL. Õpilane omandab teadmised ja oskused, kuidas hoida vaimset ja kehalist tasakaalu ja mõistab, et saab ise enda vaimset ja kehalist seisundit reguleerida. Liikumisoskuste õpetajal on oluline mõista vaimse ja kehalise tasakaalu saavutamiseks sobilike harjutuste õpetamist ja koolis arendada liikumisõpetuse õpetajate vastavaid professionaalseid pädevusi.

ÕPPETEGEVUSED

Õppeprotsess on ülesehitatud selliselt, et võimaldab vastata küsimusele, milliste eesmärkide nimel tegevused toimuvad ja kuidas on need seotud elukestva liikumisharrastusega. Õpilase eneseanalüüs on õppeprotsessi loomulik osa. Õpilane koostab lühikese eneseanalüüsi läbivalt õppeprotsessi jooksul, kuid põhjalikuma eneseanalüüsi vähemalt kord õppeaasta jooksul.

Liikumisoskuste ainekava lahutamatu osa on õppeprotsessi kirjeldus, mis toob välja nii kasutatavad mõisted, õppeprotsessi korralduslikud alused, õpetaja tegevuse põhimõtted ja õppesisu näited.

Õpetaja juhib õppeprotsessi nii, et õpilane on motiveeritud liikuma ning mõistab selle seost tervisega ja enda vastutust tervise hoidmisel.

Liikumisõpetus on kohustuslik õppeaine põhikooli kõikides kooliastmetes. Taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti.

Nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestades, et taotletavad õpitulemused ja õppe- ja kasvatusesmärgid on saavutatavad.

LÕIMING	
Eesti keel	Liikumisalased mõisted ja terminoloogia, selle kasutamine suulise ja kirjaliku eneseväljendusvahendina.
Matemaatika	Matemaatiliste mõistete ja oskuste seostamine liikumisega.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Lõiming toetab endale liikumis- ja spordivahendite loomist.
Inimeseõpetus	Liikumistegevused toetavad mõistmist sotsiaalainete teemadest rõhuasetusega liikumisega seotud minapildi ja enesehinnangu kujunemisel, tervisliku eluviiside komponentidel, stressi ja pinget ennetamise ja maandamise võimalustel, inimese liikumisharrastusega seotud huvidel ja liikumise olulisusel nii füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele.
Kunstiõpetus ja muusikaõpetus	Liikumine kui kunst. Liikumise ja muusika üksteist toetavad seosed: liikumine muusikas, liikumise loomine vastavalt muusikale.
Loodusõpetus	Liikumise seos erinevate loodusainete teemade ja mõistetega. Rõhuasetused on toitumise ja liikumise seosel, inimese tugi- ja liikumiselundkonnal ja liikumise mõjul tugi- ja liikumiselundkonnale.
Võõrkeeled	Suhtlemine võõrkeeles liikumistegevuse käigus; liikumisalane võõrkeelne terminoloogia; võõrkeelsete infoallikate kasutamine liikumisalase info otsimiseks.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja liikumine ja sport kultuuri osana; loodusliikumine; kokkupuude teiste kultuuride ja nende liikumistavadega; liikumisega seotud tunniväline tegevus; liikumise- ja kultuuritraditsioonid paikkonnas ja ühiskonnas; liikumise seostamine erinevate kultuurinähtustega (teater, muusika, film jne);
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja koostöö teiste inimestega erinevates situatsioonides; enda tervise eest vastutuse võtmine; arvestamine teiste inimeste erisustega; kogemuste ja sotsiaalsete oskuste seostamine isikliku arengu ja võimaluste laienemisega tööturul;
Enesemääratluspädevus	enda tugevate ja nõrkade külgede teadvustamine; suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma liikumisharjumisi ja võimekust; tahe analüüsida enda liikumistegevust ja tulemust, ning ennast liikuva inimesena; eneseanalüüs lisaks õppeaine spetsiifilisele keskendub ka

	inimesele kui tervikule - mida sain teada endast kui inimesest tänu liikumisele;
Õpipädevus	õppimise eesmärgistamine ja tähenduse loomine; erinevate õpistrateegiate kasutamine enda oskuste arendamiseks ja liikumisharjumuse kujundamiseks; liikumisalane loovtöö;
Suhtluspädevus	koostööle suunatud ülesanded ja tegevused, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist; paaris- ja rühmategevused ühtsete eesmärkide saavutamiseks; erinevad rollid rühmas;
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus ja	kehaliste võimete ja kehalise aktiivsuse mõõtmine ja analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse mõõtmiseks, soorituse parandamiseks ja analüüsiks, sh seoste loomine ja järelduste tegemine.
Ettevõtlikkuspädevus	uute ideede loomine ja ellu viimine; liikumisega seotud projekti tegevused, sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne;
Digipädevus	riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	õppeaine toetab õpilase teadlikkust liikumisega seotud kutsevalikutest ja tervise hoidmise tähtsust igas eluvaldkonnas;
Keskkond ja jätkusuutlik areng	õppeaine toetab keskkonnateadliku inimese kujunemist erinevate tegevuste kaudu nii sise- kui ka väliskeskkonnas, sh looduskeskkonnas;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	õppeaine toetab õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks koostöiste ja ettevõtlikkust toetavate ülesannete kaudu, traditsioone toetavate ja vaba aja ning kooli keskkonda seostavate liikumisürituste kaudu;
Kultuuriline identiteet	õppeaine toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab liikumist kultuuri osana, sh teab omakultuuri traditsioone (nt tantsupidu); omab teadmisi kultuuride muutumisest ajaloo vältel (nt muutused nais- ja meessoos spordialades; traditsiooniliste spordialade muutumine jne).
Teabekeskond	õpilane suudab kriitiliselt analüüsida liikumisega seotud infot;
Tehnoloogia ja innovatsioon	õpilane kasutab tehnoloogiaid eesmärgipäraselt (nt objektiivse info saamine video või kehalist aktiivsust mõõtvate rakenduste vahendusel);
Tervis ja ohutus	liikumisõpetuse valdkondade õpitulemused toetavad õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks;

Väärtused ja kõlblus	õppeaine toetab ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete kujunemist läbivalt õppeprotsessi jooksul reeglite, ohutuse ja ausa mängu põhimõtete järgimise ja õpetaja eeskuju kaudu.
-----------------------------	---

ÕPIKESKKOND

Liikumisõpetusetunnid korraldatakse:

- sise- ja õuekeskkonnas;
- sisekeskkonnas viiakse tunnid läbi ruumides, mis võimaldavad saavutada ainekavas toodud õpitulemusi. Nendeks on võimla, ujula, aula, klassiruumid või muud ruumid, mis on kohandatud vastavaks tegevuseks;
- õuekeskkond toetab õpitulemusteni jõudmist ja liikumisõpetuses omandatud oskuste kasutamist ja arendamist pakkudes mitmekesiseid liikumisvõimalusi erinevatele vanuserühmadele;
- nii, et õpilastel on võimalus kasutada rõivistuid ning pesemisruume.

ÕPITULEMUSED

Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvisid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi.

Toetudes riiklikus ainekavas toodud õpitulemustele koostab iga kool omanäolise ainekava arvestades paikkondlikke võimalusi, traditsioone, huvisid, ühiskonna muutusi. Õpitulemused on kirjeldatud valdkonniti arvestades eakohasust ja individuaalsust. Tundide korraldamine lähtudes õpilaste arvust, võimekusest, soost toetub eelnevale ja lähtub põhimõttest, et iga kool korraldab õppe parimal võimalikul viisil.

LIIKUMISOSKUSED

II kooliastme lõpuks õpilane:

- kasutab edasiliikumisoskuseid liikumismängudes ja spordialades erinevates keskkondades; rütmi ja muusika saatel; tantsulistes liikumistes, erinevates tantsuliikides, koostöös paarilise- ja rühmaga;
- teab edasiliikumisoskuseid liikumisharrastuses ja spordialades;
- oskab liikuda vahendil edasiliikumisviisina;
- oskab liikuda linna- ja loodusmaastikul määrates asukohta ja suunda;
- oskab käsitseda vahendit liikumiskombinatsioonides ja -mängudes, spordialades ja lihtsustatud sportmängudes;
- analüüsib enda koostööd lihtsustatud sportmängudes;
- oskab koostada kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone;
- teab kehahoiu ja -asendite põhimõtteid ja terminoloogiat;
- rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;
- analüüsib enda liikumisoskuseid.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

II kooliastme lõpuks õpilane:

- nimetab kehalisi võimeid ja seostab neid erinevate igapäevaste tegevustega;
- arendab juhendamisel individuaalseid kehalisi võimeid mõõtmistulemustele tuginedes;
- oskab seada lühiajalisi eesmärke kehaliste võimete mõõtmistulemuste põhjal ja tegutseb eesmärkide täitmise nimel;
- analüüsib õpetaja juhendamisel enda kehalisi võimeid isikliku tervise seisukohalt;
- oskab seostada harjutuste ja tegevuste iseloomu kehaliste võimetega.

KEHALINE AKTIIVSUS

II kooliastme lõpuks õpilane olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne tunnis erinevates keskkondades:

- teab, kuidas ja millises mahus planeerida kehalist aktiivsust igapäevastesse tegevustesse;
- oskab mõõta enda pulssi ja anda subjektiivset hinnangut enda kehalisele aktiivsusele;
- oskab kasutada lihtsamaid tehnoloogilisi vahendeid ja liikumispäevikut lühiajalisel perioodil enda kehalise aktiivsuse hindamiseks;
- oskab sooritada taastumist toetavaid tegevusi ja mõistab selle olulisust;
- teab esmaabi andmise esimesi etappe.

LIIKUMINE JA KULTUUR

II kooliastme lõpuks õpilane:

- oskab arutleda kogemuse põhjal, mille ta on saanud väljaspool kooli toimuval liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna;
- teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ja sellega seotud väärtuseid;
- oskab nimetada rahvusvahelisi sportlasi ja liikumisüritusi;
- mõistab isikliku hügieeni- ja ohutusnõuete olulisust;
- oskab liikuda looduses vastutustundlikult;
- oskab seostada liikumist ja kultuuri isikliku kogemuse põhjal.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

II kooliastme lõpuks õpilane:

- oskab sooritada õpetaja toetamisel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi
- kirjeldab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju endale.

HINDAMINE

Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Kokkuvõtval hindamisel lähtutakse riikliku õppekava üldosas hindamise kohta sätestatust ja selle alusel koostatud kooli hindamisjuhendist. Erinevatele osapooltele on perioodi alguses selge, millise õpitulemuse poole, milliste õpiülesannetega liigutakse.

Hindamiskriteeriumid on seotud õpitulemustega, s.t hindamise kaudu antakse tagasisidet õppeprotsessi jooksul omandatud teadmiste, oskuste, protsessi ja selle tulemusel toimunud arengu kohta. Arengu all mõeldakse õppeprotsessi tulemusel toimunud muutusi.

Õpitulemusteni jõudmiseks ja nende tagasisidestamiseks on piisavalt aega. Õppimise süvendamiseks kasutatakse õppeprotsessi jooksul lisaks õpetajapoolsele hindamisele ka enese hindamist. Üks osa kooliastme kokkuvõtvast hindamisest on õpilase eneseanalüüs.

Õppeaine nimetus:	Muusikaõpetus
Koostaja(d):	Mai Rand
Klass:	5. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Muusikaga tegelemine toetab tundemaailma arengut, loovat mõtlemist ja aitab saavutada emotsionaalset tasakaalu. Muusikaõpetuses avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegelda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamisega kujundatakse õpilaste muusikalist maitset ning sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid.

Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodi ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusika ainekava koostades on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- teadvustada ja tähtsustada ühislaulmise kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist rolli;
- rõhutada musitseerimise osatähtsust;
- julgustada ja toetada loominguulist eneseväljendust;
- teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga;
- rõhutada muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteeetiliste väärtushinnangute kujundamisel, tunde- ja mõttemaailma arendamisel ning rikastamisel;

- lähtuda õppes õppija vajadustest ning tähtsustada integreeritud tegevusi.

ÕPPESISU

Muusika õppeaine koostisosad on:

- laulmine;
- pillimäng;
- muusikaline liikumine;
- omalooming;
- muusika kuulamine ja muusikalugu;
- muusikaline kirjaoskus;
- õppekäigud.

LÕIMING	
<p>Muusikaõpetus on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondadega. Muusikaõpetus aitab kaasa väärtushoiakute kujundamisele ja maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamisele. Paljudes ainetes tutvutakse erinevate kultuuridega ning toetatakse kultuurilise ja sotsiaalse identiteedi kujunemist. Muusika kaudu saab hästi teadvustada kultuuridevahelist dialoogi.</p>	
Eesti keel	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust, vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;
Matemaatika	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);
Inimeseõpetus	Vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;
Liikumisõpetus	Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, mootorikat, reageerimiskiirust ja koordineerimist.
Loodusõpetus	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Võõrkeeled	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust;

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Väärtustada oma ja teiste maade muusikat, teadvustada nüüdisaegset muusikakultuuri ja sündmusi

Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja	Suuta ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades erinevaid olukordi, oma seisukohti esitada ja põhjendada
Enesemääratluspädevus		Suuta mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; analüüsida omavahelistes suhetes tekkivaid probleeme
Õpipädevus		Leida õppimiseks vajaminevat teavet; kavandada õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates õpiülesannetes
Suhtluspädevus		Kuulamis- ja suhtlemisoskus, koostöövalmidus ja koostööoskus. Teha koostööd erinevates olukordades (laulmine, pillimäng, improvisatsioon jne.) klassikollektiivis, arvestada inimeste erinevusi suhtlemisel
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja	Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Ettevõtlikkuspädevus		Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Digipädevus		Oskab leida laulude tekste googlest, kasutab You Tube'i, leiab erinevaid näiteid hääleliikide, muusikainstrumentide ja rahvaste muusika kohta.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid. Õpilast suunatakse: teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujundamisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi; arendama oskust seada endale eesmärgid; tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega.
---	--

<p>Keskkond ja jätkusuutlik areng</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitses keskkonda ning on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.</p> <p>Õpilast suunatakse: aru saama loodusest kui terviküsteemist ja inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikustest seostest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; suunatakse eelkõige looduses liikuma ja looduse helisid jälgima.</p>
<p>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.</p> <p>Õpilast suunatakse: kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimuvate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist; suunatakse teadvustama kunstitegevuse emotsionaalset tasakaalustavat mõju olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi.</p>
<p>Kultuuriline identiteet</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutmist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.</p> <p>Õpilast suunatakse: osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); osalema/esinema laulupidudel, muusikaüritustel; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist. Tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes erinevates õppeainetes õpitule</p>
<p>Teabekeskkond</p>	<p>Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: leidma vajalikku informatsiooni; valima sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest .mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet.</p>

<p>Tehnoloogia ja innovatsioon</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õpilast suunatakse:</p> <p>mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; kasutama IKT-d eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ning töö tõhustamiseks;</p> <p>mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes.</p>
<p>Tervis ja ohutus</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.</p> <p>Õpilast suunatakse: järgima ohutuse ja otstarbekuse printsiipe; jälgima tervise ja ohutuse nõudeid töö protsessis, pöörama tähelepanu erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule; leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteavet ja abiteenuseid vältima ohuolukordadesse sattumist; terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi.</p>
<p>Väärtused ja kõlblus</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluse piires.</p> <p>Õpilast suunatakse: teadvustama kultuuri rolli igapäeva elus; lugupidavalt suhtuma erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustama uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist; suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused;) tähtsustama noorte endi osalemist laulupidudel, muusikaüritustel, tunnustama väärtusi, kõlblisi norme ja viisakusreegleid.</p>

ÕPPEGEVUS

II kooliastme õppegevused on:

ühe- ja kahehäälsuse rakendamine laulmisel; kahe- või kolmehäälnelise laulmine kooris; muusikalugu – Eesti rahvamuusika, eri rahvaste muusikakultuur; relatiivsete helikõrguste (astmete) kasutamine laulude õppimisel; pillimänguoskuste arendamine ja rakendamine erinevates pillikoosseisudes; kuulatud muusikapalade iseloomustamine, tuginedes muusika väljendusvahenditele ja oskussõnavarale;

eri rahvaste tantsude karakteri väljendamine liikumises; muusika väljendusvahendite kasutamine erinevates muusikalistes tegevustes; esinemisvõimaluste pakkumine ning loomingulise eneseväljenduse toetamine; teatris, kontserdil ja muuseumis käimine ning õppekäigud (helistuudiod, raamatukogud, muusikakoolid jne).

Referaat

Muusikatunnis tutvustatakse õpilastele musitseerimise võimalusi: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut ja muusika kuulamist. Erinevad aineosad on järjestatud nii, et praktiline tegevus oleks esiplaanil. Laulmine on muusikaõpetuses kesksel kohal. Ühislaulmisega pannakse alus laulupidude traditsiooni säilimisele ja edasi kandumisele. Õpilased osalevad laulupidude edasikandmise protsessis. Õpilastele tuleb pakkuda võimalust laulda muusikakollektiivides. Kõigis muusikalistes tegevustes rakendatakse õpitud teadmisi ja oskusi, s.o muusikalist kirjaoskust, mida omandatakse muusikaliste tegevuste kaudu. Muusikaline liikumine arendab rütmitunnet ja rikastab tundi emotsionaalselt. Eneseväljendust liikumise kaudu võimaldavad rahvatantsud, laulumängud ning teiste rahvaste tantsud. Võimalusel tuleks rakendada kuulatud muusikale tuginevat loovliikumist, eri karakterite, stiilide ja vormide väljendamist liikumise kaudu.

Muusika kuulamisel rõhutatakse kuulamisoskuse kujundamist, arutlemise ja enda arvamuse põhjendamise oskuse arendamist. Õppekäigud, kontsertide, muusikaetenduste, muuseumide jm külastused avardavad õpilaste silmaringi, kujundavad kontserdikultuuri ning aitavad siduda tunnis omandatu õppe- käigul kuuldu/nähtuga.

ÕPITULEMUSED

Laulmine

5. klassi lõpetaja:

- laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt;
- on teadlik häälehoiu vajadusest;
- rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes;
- laulab eakohaseid ühe- ja kahehääelseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
- laulab peast kooliastme ühislaule: „Eesti hümn“ (F. Pacius), „Eesti lipp“ (E. Võrk), „Kui Kungla rahvas“ (K. A. Hermann).

Pillimäng

- kasutab keha-, ja rütmipille kaasmängudes ja/või ostinaatodes ning iseseisvates palades;
- kasutab pillimängus muusikalisi teadmisi ja oskusi.

Muusikaline liikumine

- tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge;
- väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid

Omalooming

- loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja/või ostinaatosid keha- ja rütmipillidel;
- kasutab improvisatsioonides astmemudeleid;
- loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu jne;
- kasutab muusika karakteri ja meeleolu väljendamiseks loovliikumist.

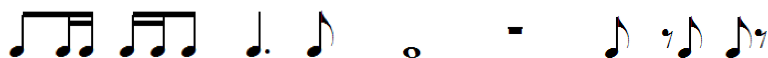
Muusika kuulamine ja muusikalugu

- kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit ja vormi;
- kuulab ning võrdleb vokaalmuusikat: kooriliike (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor); koore ja dirigente kodukohas; tuntumaid Eesti koore; teab Eesti laulupidude traditsiooni;

- tunneb ja eristab eesti rahvamuusikat: rahvalaulu, -pille, -tantse; oskab nimetada eesti rahvamuusika suursündmusi;
- on tutvunud Eesti rahvamuusika olulisemate faktidega;
- iseloomustab kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades muusika oskussõnavara;

Muusikaline kirjaoskus

- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

- Lisandub oskus tunda poolpausi.
- mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja eeltakti tähendust ning arvestab neid musitseerides;
- kasutab laule õppides relatiivseid helikõrgusi (astmeid) ning seostab neid absoluutsete helikõrgustega (tähtnimedega);
- mõistab viiulivõtme ja absoluutsete helikõrguste $g-g^2$ tähendust ning kasutab neid musitseerides;
- mõistab duur-, moll-helilaadi ja helistike C-a, G-e tähendust ning kasutab neid musitseerides;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ning kasutab neid praktikas:
- eeltakt, viiulivõti, klaviatuur, duur-helilaad, moll-helilaad, absoluutsed helikõrgused (tähtnimed), helistik, toonika ehk põhiheli, helistikumärgid, juhuslikud märgid, diees, bemoll, bekarr, paralleelhelistikud.

Õppekäigud

- arutleb ja avaldab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil;
- kasutab arvamust väljendades muusikalist oskussõnavara.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid, hinnatakse 1 kord poolaastas. Hindamise peaesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Õppetöö vältel tuakse esile oskused ja teadmised, mis on hästi omandatud ja mille omandamiseks peab veel tööd tegema. Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ka ise oma tööle hinnangut andma.

Muusikaõpetuse hindamine ei sea kriteeriumiks lapse muusikalist kuulmist jt. sünnipäraseid eeldusi, vaid lähtub iga lapse arengust antud aines. Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulamist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust ja tunnist osavõttu.

Suulisi hinnanguid antakse igas tunnis. Arvestuse saab õpilane:

- põhilauluvara laulmise eest,
- noodiõpetuses,
- muusika-alased teadmised ja oskused ning nende rakendamine praktilises töös (laulmisel, harjutustes, muusika kuulamisel),
- aktiivsuse eest tunnis.

Hindamine toimub poolaasta kaupa (nädalas on 1 tund). Positiivse poolaastahinde saamiseks tuleb õpilasel täita 50% ülesannetest. Aastahinne on positiivne kui kahe poolaasta hinne on positiivne.

KASUTATUD KIRJANDUS

M. Pullerits „Koolimuusika kõnemängust pillimänguni“

E.Meidla, K.Aavik „Huvitavaid ülesandeid põhikooli muusikaõpetuse tundi“ (2008),

internetiavarused.

6. KLASS

Õppeaine nimetus:	Eesti keel
Koostaja(d):	Maila Jürgenson, Aarne Ruben
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Eesti keele õpetus taotleb, et õpilane:

- austab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat;
- väärtustab head keeleoskust eneseväljendus- ja suhtlusvahendina;
- arendab oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- arendab õigekirjaoskust;
- õpib mõtestatult lugema ja kirjutama eri liiki tekste;
- õpib hankima teavet erinevatest allikatest;
- harjub kasutama sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

ÕPPESISU

Varasemates klassides alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Kõik emakeeles käsitletavat teemat haaravad aineüleseid läbivaid teemasid.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ning vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ja aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.

Oma kultuur ja kultuuriline mitmekesisus: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elusja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaegade omanäolisus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu juured, seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja –edastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

Suuline ja kirjalik suhtlus

- Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades: koolis, avalikus kohas, eakaaslaste ja täiskasvanutega suheldes, suulises kõnes ning kirjalikus tekstis.
- Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta arvamuse esitamine. Suuline aramusavaldus ja vestlus etteantud teemal, vastulausele reageerimine ning seisukohast loobumine. Küsimustele vastamine, esitlus ja tutvustus. Väite põhjendamine.

- Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal ning kõnejärg. Kaaslase täiendamine ja parandamine. Kaasõpilaste töödele hinnangu andmine ja tunnustuse avaldamine. Klassivestlus, diskussioon.
- Virtuaalkeskonnas suhtlemise eesmärgid, võimalused, ohud, privaatsus ja avalikkus. E-kiri.

Teksti vastuvõtt

- Trükised (raamat, ajaleht, ajakiri), nendes orienteerumine ning vajaliku teabe leidmine. Visuaalselt esitatud info (foto, joonise, graafiku) põhjal lihtsamate järelduste tegemine, seoste leidmine.
- Eesmärgistatud lugemine, kuulamine, vaatamine, kokkuvõtte tegemine, kuuldu konspekterimine
- Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid.
- Trükiajakirjandus: pressifoto, karikatuur, pildiallkiri.
- Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam.
- Tarbetekstide keel: kataloogid, kasutusjuhendid, toodete etiketid. Skeemist, tabelist, kuulutusest, sõiduplaanist ja hinnakirjast andmete kirjapanek ning seoste esiletoomine. Tarbe- ja õppetekstide (reegel, juhend, tabel, skeem, kaart, saatekava jne) mõtestatud lugemine.

Tekstiloomine

- Loetule, nähtule või kuuldule hinnangu andmine nii kirjalikult kui ka suuliselt. Protsesskirjutamine: suuline eeltöö, kava ja mõttekaardi koostamine, teksti kirjutamine, viimistlemine, toimetamine ja avaldamine, tagasiside saamine.
- Kirjandi ülesehitus. Sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus. Mustand. Oma vigade leidmine ja parandamine. Lisateabe otsimine. Alustekst, selle edasiarenduse lihtsamad võtted.
- Visuaalsed ja tekstilised infoallikad ning nende usaldusväärsus. Eri allikatest pärit info võrdlemine, olulise eristamine ebaolulisest. Teksti loomine pildi- ja näitmaterjali põhjal. Fakt ja arvamus. Uue info seostamine oma teadmiste ja kogemustega.
- Lühietekanne ja esitlus internetist või teatmeteostest leitud info põhjal.
- Privaatses ja avalikus keskkonnas suhtlemise eetika.
- Kiri, ümbriku vormistamine.
- Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid, hinnang. Esemel, olendi ja inimese kirjeldamine. Autori suhtumine kirjeldatavasse ning selle väljendamine.
- Jutustamine. Oma elamustest ja juhtumistest jutustamine ning kirjutamine. Jutustuse ülesehitus. Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. Sidus lausestus. Otsekõne jutustuses. Minavormis jutustamine.
- Arutlemine. Põhjuse ja tagajärje eristamine.

Õigekeelsus ja keelehoole. Üldteemad

- Eesti keel teiste keelte seas. Teised Eestis kõneldavad keeled.
- Sugulaskeeled ja sugulasrahvad (soome-ugri keeled ja rahvad, põhirõhk läänemeresoome keeltele ja rahvastele).
- Kirjakeel, argikeel ja murdekeel.

Häälikuõpetus ja õigekiri

- Täis- ja kaashäälikud. Suluga ja suluta häälikud. Helilised ja helitud häälikud. Võõrtähed ja -häälikud.
- Täis- ja kaashäälikuühend. Kaashäälikuühendi õigekiri.
- Täheortograafia põhialused. Tähed *g*, *b*, *d* *s*-tähe kõrval. Tähe *h* õigekiri. Tähtede *i* ja *j* õigekiri (tegijanimed ja liitsõnad). Liidete *gi* ja *ki* õigekiri.
- Sagedamini esinevate võõrsõnade tähendus, hääldus ja õigekiri. Sulghäälik võõrsõna algul ja sõna lõpus, sulghäälik sõna keskel. Tähtede *f* ja *š* õigekiri.
- Silbitamine ja poolitamine (ka liitsõnades).
- Õigekirja kontrollimine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist).

Sõnavaraõpetus

- Kirjakeelne ja argikeelne sõnavara, uudissõnad, murdesõnad, släng.
- Sünonüümid, antonüümid, homonüümid, nende kasutamine.
- Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides.
- Igapäevaste võõrsõnade asendamine omasõnadega ja vastupidi.

- Liitsõnamoodustus: täiend- ja põhiosa, liitsõna tähendusvarjund. Liitsõna ja liitega sõna erinevused.
- Sõna tähenduse leidmine sõnaraamatutest (nii raamatu- kui ka internetivariandist).

Vormiõpetus ja õigekiri

- Sõnaliigid: tegusõnad, käandsõnad ja muutumatud sõnad.
- Tegusõna. Tegusõna ajad: olevik, liht-, täis- ja enneminevik. Jaatava ja eitava kõne kasutamine. Tegusõna pööramine ainsuses ning mitmuses. Tegusõna oleviku- ja minevikuvormi kasutamine tekstis.
- Käandsõna. Käandsõnade liigid: nimisõna, omadussõna, arvsõna, asesõna. Käänamine. Käänded, nende küsimused ning tähendus. Õige käände valik olenevalt lause kontekstist. Ainsus ja mitmus.
- Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine.
- Omadussõna käänamine koos nimisõnaga, *lik-* ja *ne-*liiteliste omadussõnade käänamine ning õigekiri. Omadussõnade võrdlusastmed. Võrdlusastmete kasutamine. Omadussõnade tuletusliited. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (*ne-* ja *line-*liitelised omadussõnad).
- Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ning järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ning numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis.
- Sõnaraamatute kasutamine käandsõna põhivormide kontrollimiseks.

Lauseõpetus ja õigekiri

- Lause. Alus ja öeldis. Lihtsamad lause laiendamise võimalused.
- Korduvate lauseliikmete kirjovahemärgistamine koondlauses. Koondlause kasutamine tekstis.
- Lihtlause. Lihtlause kirjovahemärgid.
- Küsi-, väit- ja hüüdlause lõpumärgid ning nende kasutamine.
- Liitlause. Lihtlause sidumine liitlauseks. Sidesõnaga ja sidesõnata liitlause. Kahe järjestikuse osalausega liitlause kirjovahemärgistamine.
- Otsekõne ja saatelause. Saatelause otsekõne ees, keskel ning järel. Otsekõne kirjovahemärgid. Otsekõne kasutamise võimalusi.
- Üte ja selle kirjovahemärgid.

Muud õigekirjateemad

- Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isiku- ja kohanimed. Ajaloosündmused. Ametinimetused ja üldnimetused. Perioodikaväljaanded. Teoste pealkirjad.
- Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine.

LÕIMING	
Kirjandus	Kasutab õpitud keeleoskust ilukirjanduslike ja keeleliselt korrektsete tekstide loomisel. Loob uusi tekste kirjandustekstide alusel.
Matemaatika	Kasutab eesti keeles omandatud õigekirjaoskust arvsõnade kirjutamisel. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist. Samas eeldab heade õpitulemuste ja korrektse keelekasutuse saavutamist, et ka matemaatikatundides töötataks tekstiga õppesisu või -ülesande mõistmise nimel ning nõutaks elementaarsete õigekirjanõuete järgimist kirjalikes töödes
Ajalugu	Kasutab eesti keeles omandatud teadmisi tekstide lugemisel ja loomisel. Oskab eristada fakte ja arvamusi.
Inimeseõpetus	Kasutab eesti keeles omandatud keeleteadmisi ja arutlusoskust oluliste teemade käsitlemisel.
Kunstiõpetus	Kasutab eesti keeles omandatud väljendusoskust tööde teostamisel.

Loodusõpetus	Kasutab õpitud keeleoskust tekstide lugemisel ja uute tekstide loomisel.
Võõrkeeled	Kasutab eesti keeles omandatud teadmisi tekstide lugemisel ja loomisel. Oskab eristada fakte ja arvamusi.
Muusikaõpetus	Muusikapalade abil õpitakse, kuidas olla hea kuulaja. Muusikaõpetuses järgitakse korrektset eesti keele kasutust.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Keeleõpetus rõhutab vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui kultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse sh meediasse.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Eesti keel toetab sotsiaalse pädevuse kujunemist, avardades õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest ning kujundades suhtluspädevust: suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.
Enesemääratluspädevus	Enesemääratluspädevuse ja vastutustunde kujunemist toetatakse nii õpiku- kui meediatekstide kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii tundides kui loovtöodes.
Õpipädevus	Eesti keele tundides arendatakse olulisi õpipädevusi: kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.
Suhtluspädevus	Eesti keele kaudu saab õpilane ettekujutuse inimsuhetest ja selle abil kujundatakse suhtluspädevust: suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilase osalemine projektitöös. See eeldab omaalgatust ja aktiivsust ning keeleteadmiste rakendamist ja täiendamist eri allikatest.
Digipädevus	Oskab arvutil tekste koostada ja vormistada. Kasutab MS Wordi ja Exceli programme; Google rakendused. Oskab kasutada erinevaid internetiallikaid ning veebisõnastikke.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires

ÕPITULEMUSED

6. klassi lõpetaja:

- suhtleb eesmärgipäraselt ning valib kontekstile vastava suhtluskanali;
- teeb kuuldust ja loetust kokkuvõtte ning annab hinnangut nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- tunneb põhilisi tekstiliike ning oskab õpi- ja elutarbelisi tekste eesmärgipäraselt kasutada;
- loob õppetöök ja eluks vajalikke tekste ning vormistab neid korrektselt;
- tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise põhietappe ning oskab neid rakendada;
- tunneb eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- kasutab ÕSi ja teisi õigekeelsusallikaid.

Suuline ja kirjalik suhtlus

- oskab juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali valida;

- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi ning avaldab arvamust;
- lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- oskab oma seisukohta põhjendada ja vajaduse korral sellest taganeda;
- oskab teha kuuldu ja loetu kohta nii suulist kui ka kirjalikku kokkuvõtet.

Teksti vastuvõtt

- tunneb õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- võrdleb tekste, esitab küsimusi ja avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
- kasutab töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.

Tekstiloom

- leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
- koostab ning peab lühikese ettekande;
- tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe;
- jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult;
- esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju;
- vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;
- kasutab tekste luues ja seostades omandatud keele- ja tekstimõisteid.

Õigekeelsus ja keelehoole

- tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpjuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid, ja lihtsamaid liitlauseid;
- oskab kasutada veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Õppimist toetav hindamine

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilastele antakse hinnanguid vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku leppinud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu).

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta Stuudiumist, tunnistuselt, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh vihikust ja õpimapist).

Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Hinnatakse õpilase suulist ja kirjalikku suhtlust, tekstide vastuvõttu, tekstiloomet, tekstide õigekeelsust, põhireeglite tundmist.

Õpitulemused loetakse omandatuks ning töö sooritatuks, kui õpilane on töös saavutanud vähemalt 50% maksimaalsest võimalikust punktisummast.

Etteütluste soovitatav pikkus 6. klassis on umbes 125 sõna, mille hulgas on ligikaudu 35 kriitilist ortogrammi. Etteütlus loetakse sooritatuks, kui õpilasel pole rohkem kui 7 viga.

KASUTATAV KIRJANDUS

Reet Bobõlski, Helin Puksand, Margit Ross „Punkt“, Kirjastus Koolibri, 2013

Tartu Ülikooli eetikakeskus „Tagasiside: Käsiraamat õpetajale, lapsevanemale ja koolijuhile“, 2019

Õppeaine nimetus:	Kirjandus
Koostaja(d):	Maila Jürgenson, Aarne Ruben
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Kirjandusõpetus taotleb, et õpilane:

- loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja enda mõistmise vahendi;
- väärtustab kirjandust oma rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- arendab oma loomevõimeid ja suhtub lugupidamisega loometöösse;
- kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid;
- laiendab oma silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
- annab iseseisvaid hinnanguid ning sõnastab ja esitab oma mõtteid;
- hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid

ÕPPESISU

Kirjandustekstide valik. Loetavad ja tundides käsitletavad kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust, arvestades 5. klassi õpilastele kohaseid teemavaldkondi. Teemavaldkonnad on kindlaks määratud, arvestades õppekava alusväärtusi, õppe- ja kasvatuseesmärke, kirjanduse kui kunsti liigi eripära ja sellega seonduvaid üldpädevusi (sotsiaalsed, väärtus- ja enesemääratluspädevust) ning läbivaid teemasid. Tundides käsitletavad ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ja vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ning aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguiline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaegade omanäolisus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu juured, seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabeedastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

Valik terviklikult käsitletavatest teostest

Õppeaasta vältel on kohustus lugeda terviklikult läbi neli proosateost ja üks luulekogu.

Kohustuslikud tervikteosed, mida loevad kõik temporühma:

- Eno Raud „Kalevipoeg”;
- Mark Twain „Tom Sawyeri seiklused”;
- S. Rannamaa „Kadri” või A. Lindgren „Röövlitütar Ronja” või A. Pervik „Arabella, mereröövli tütar”;
- F. Molnar "Pal-tänava poisid";
- Uudisteos vabal valikul (I ja II rühmal vähemalt 100 lk, III rühmal vähemalt 50 lk pikk ja ilmunud viimase kümne aasta jooksul).

I rühmas lisaks:

- Gerald Durrelli Korfu-triloogiast omal valikul („Minu pere ja muud loomad” või „Linnud, loomad ja sugulased” või „Jumalate aed”);
- Alfred J. Churchi ümberjutustus eeposest „Odüsseia”;
- O. Preussler „Krabat”;
- Üks eesti autori luulekogu omal valikul.

II rühmas lisaks:

- Enn Kippel “Meelis”;
- O. Preussler „Krabat”;
- Üks eesti autori luulekogu omal valikul (näiteks Wimberg, Contra või Doris Kareva)

Rahvaluuletekstid

Looma- ja imemuinasjutud. Tarkuse-, õppimis- ja tööteemalised vanasõnad ning kõnekäänud.

Põhjalikumalt käsitletavad autorid

Sissevaateid Friedrich Reinhold Kreutzwaldi, Mark Twaini ja Leelo Tungla elu- ja loomingulukku.

Mõisted: epiteet, isikustamine, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, naljand, pajatus, põhiidee, rahvaluule, teema, vanasõna, võrdlus.

ÕPPETEGEVUSED

- lugemine,
- kuulamine,
- kirjutamine,
- teksti koostamine,
- teksti tõlgendamine,
- õppekäik.

LÕIMING	
Eesti keel	Kasutatakse eesti keele tundides omandatud teadmisi ja oskusi ilukirjanduslike tekstide lugemisel, tõlgendamisel ja loomisel. Loetakse murdetekste ja õpitakse tundma eesti keel rikkust. Tutvutakse meediatekstidega.
Ajalugu	Saada teada ilukirjanduslike tekstide abil sellest, kuidas elasid meie esivanemad möödaniikus. Eesti filmikunsti ja teatri ajalugu. Tutvumine eesti rahva ajalooliste suurkujudega.
Inimeseõpetus	Inimestevaheliste suhete käsitlemine kirjandusteoste põhjal. Inimese osa ühiskonnas.
Kunstiõpetus	Erinevate kunstiliikide seos kirjandusega. Teoste käsitlemisel rõhutada illustraatori tähtsust selle mõjus. Koomiksid kui kirjandusliik.
Loodusõpetus	Kasutatakse ilukirjanduslikke tekste, et tutvuda looduse ja loomadega.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Kirjandusõpetuses on peamine rõhk kõlbeliste ja esteetilis-emotsionaalsete väärtuste ning kultuuriväärtuste kujunemisel loetavate ilukirjandus- ja aimetekstide alusel.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Kirjanduse kaudu avardub õpilase maailmapilt ja ettekujutus inimsuhetest
Enesemääratluspädevus	Toetatakse vastutustunde kujunemist nii meedia- ja ilukirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega.
Õpipädevus	Arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.
Suhtluspädevus	Avardub õpilase maailmapilt ja ettekujutus inimsuhetest ning kujunevad suhtluspädevuse: suulise ja kirjaliku suhtluse oskused, suhtluspartneri arvestamine ning sobiva käitumisviisi valik, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskus.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Funktsionaalne lugemisoskus on aluseks matemaatiliste tekstülesannete lahendamisel.
Ettevõtlikkuspädevus	Enesekohase ja ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keele- ja kirjandusteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Digipädevus	Oskab arvutil koostada ja vormistada tekste. Oskab leida kirjanduslikke tekste ning muud vajalikku informatsiooni internetist.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Kodanikualgatus ettevõtlikkus ja	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPITULEMUSED

6. klassi lõpetaja:

- on lugenud eakohast erivanrulist väärtkirjandust, kujundanud selle kaudu oma kõlblisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi;
- mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- tõlgendab, analüüsib ja mõistab teoses kujutatud lugu ning tegelassuhteid, elamusi ja väärtusi;
- mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandusteost lugedes;
- jutustab teksti- või elamuspõhiselt ning arutleb teoses toimunu üle, väljendades end korrektselt;
- kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt;
- kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, sh sõnaraamatuid ja internetti.

Lugemine

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut);
- loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi ning kõneleb oma lugemismuljetest, elamustest ja -kogemustest.

Jutustamine

- jutustab tekstilähedaselt kavapunktide või märksõnade toel;

- jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- jutustab piltteksti põhjal ning selgitab selle sisu.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

- koostab teksti kohta eri liiki küsimusi;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- järjestab teksti põhjal sündmused ning määrab nende toimumise aja ja koha;
- kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalnormidest, ning võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ning põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, võrdlusi ning algriimi;
- seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
- mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes iseenda elamustele ja kogemustele.

Teose mitmetähenduslikkuse mõistmine

- seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi, muinasjutu, kõnekäänu ja vanasõna olemust.

Esitamine

- esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.

Omalooming

- kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, arenguestluste kaudu, Stuumiumist, poolaasta

tunnistuselt, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist). Iga poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva trimestri jooksul nõutavad teadmised ja oskused. Kaks korda aastas kirjutatakse poolaasta kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- kirjandusealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

Loovtööde hinnangu andmisel arvestatakse töö sisu, õigekeelsust, teksti stiili, ülesehitust ja vormistust. Kirjandite puhul võib õpetaja hinnata tööd kahes osas: õigekeelsust ja stiili, mille hinne arvestatakse eesti keele alla, ja sisu ning vormi, mille hinne arvestatakse kirjanduse alla. Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnangut andes arvestatakse valdavalt töö sisu. Hinnangu andmisel on tähtis, et õpilase kirjanduslik loovus leiaks toetamist ja tunnustamist.

Õppeaine nimetus:	A-Võõrkeel (saksa keel, inglise keel)
Koostaja(d):	Tiina Hallik, Mailis Meitsar, Aire Rillo
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- suhtleb igapäevastes situatsioonides ning loeb ja mõistab eakohaseid võõrkeelseid originaaltekste;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- teab, kuidas edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- oskab kasutada eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid (nt teatmeteosed, sõnaraamatud, internet), et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

ÕPPESISU

Läbivad teemad jätkavad eelmistel aastatel õpitu kinnistamist. Läbivad teema valdkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus. *Mina ja teised.*

I Poolaasta	Suhted sõprade ja lähikondsetega, ühised tegevused. Iseloom, välimus.
II Poolaasta	Hobid, inimestega kohtumine, aitamine. Inimeste kirjeldamine, viisakas käitumine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus. *Kodu ja lähimbrus.*

I Poolaasta	Puhkamine, suve tegevused. Igapäevased kodused tööd ja tegemised, aitamine.
II Poolaasta	Kodu, linn/maa, kodu kirjeldamine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. *Kodukoht Eesti*

I Poolaasta	Ilm, reisimine, Eesti sümbolika ja tähtpäevad.
II Poolaasta	Käitumine looduses, reisimine, matkamine. Eesti loodus, loomad ja linnud; linn ja maa.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Tehnoloogia ja innovatsioon. *Riigid ja nende kultuur.*

I Poolaasta	Sümboolika, tähtpäevad ja kombed.
II Poolaasta	Tähtsamad leiutised, leiutajad. Teiste riikide vaatamisväärsused, tegevused reisil. Kuulsused, muusika.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus.

Igapäevaelu. Õppimine ja töö.

I Poolaasta	Kiri, viisakas suhtlemine, turvaline liiklemine, tee küsimine ja juhatamine.
II Poolaasta	Kodused toimingud, küsimuste esitamine. Lemmikloomad ja nendega seotud kohustused.

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskfond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus.

Vaba aeg.

I Poolaasta	Reisimine, vaba aja tegevused, turvaline liiklemine.
II Poolaasta	Hobid. Loomad, loomaaed. Sport, televisioon, raadio, muusika, raamatud. Leiutised.

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD POOLAASTATE KAUPA:

I Poolaasta	Suhted sõprade ja lähikondsetega, ühised tegevused. Iseloom, välimus. Puhkamine, suve tegevused. Igapäevased kodused tööd ja tegemised, aitamine. Ilm, Eesti sümboolika ja tähtpäevad ja kombed. Kiri, viisakas suhtlemine, turvaline liiklemine, tee küsimine ja juhatamine. Reisimine, vaba aja tegevused, turvaline liiklemine.
II Poolaasta	Hobid, inimestega kohtumine, aitamine. Inimeste kirjeldamine, viisakas käitumine. Kodu, linn/maa, kodu kirjeldamine. Käitumine looduses, reisimine, matkamine. Eesti loodus, loomad ja linnud. Tähtsamad leiutised, leiutajad. Teiste riikide vaatamisväärsused, tegevused reisil. Kuulsused, muusika. Kodused toimingud, küsimuste esitamine. Lemmikloomad ja nendega seotud kohustused. Hobid. Loomad, loomaaed. Sport, televisioon, raadio, muusika, raamatud.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL
NIMISÕNA		Ainsuslikud ja mitmuslikud sõnad; ebareeglipärane mitmus (<i>man/men, tooth/teeth, mouse/mice, sheep/sheep</i> jt); aluse ja öeldise ühildumine; umbmäärane ja määrav artikkel + loendamatu

OMADUSSÕNA		nimisõna; artikli puudumine; enam kasutatavad väljendid artiklitega ja ilma (<i>go home, have a headache, go to the theatre</i>); omastav kääne.
	käänamine- <i>Nominativ, Akkusativ</i>	Omadussõnade võrdlusastmed; omadussõnade võrdlemine ((<i>not</i>) <i>as...as, more... than, the most</i>), <i>so/such</i> +omadussõna; erandlikud võrdlusastmed; tarindid <i>too+adjective, not + adjective + enough</i> ; omadussõnade järjekord lauses.
ASESÕNA	Näitav asesõna <i>dieser, diese, dieses</i> ; isikulise asesõna käänamine	Siduvad asesõnad (<i>that, who</i>); umbmäärased asesõnad ja nende liitvormid (<i>some/any/no</i>); isikulised asesõnad ja omastavad asesõnad (omadussõnalised vormid <i>my, your</i> jt); omastavate asesõnade absoluutvormid (<i>mine, yours</i> jt); näitavad asesõnad <i>this, that, these, those</i> ; küsivad asesõnad
EESSÕNA	Akkusativ : <i>für, ohne, durch, gegen, um</i> ; Dativ: <i>aus, von, mit</i> ; kohaeesõnad: Akkusativ (<i>auf, in</i>), Dativ (<i>an,auf,bei,in,zu</i>).	Aja-, koha- ja viisimäärustes esinevad eessõnad (<i>in, on, at, in front of, behind, opposite, next to, under, by, with, to, from, up, down, after, before, over, past</i>); enam kasutatavad eessõnalised väljendid (<i>next to, in the middle, good/bad at, interested in, depend on, at the top/bottom</i> jt).
ARVSÕNA		Põhi- ja järgarvud; lihtmurrud (pool, veerand); kuupäevad; aastaarvud; kella-aeg; pikkus; kaal; kaugus; osa tervikust (2 out of 10).
TEGUSÕNA	Enesekohased tegusõnad; lahutamatu eesliidetega: <i>be-, er-, ver-</i> ja lõpuga <i>-ieren</i> tegusõnade täisminevik.	Põhi- ja abitegusõnad; modaaltegusõnad (<i>can, must, have to, may</i>); isikuline tegumood (<i>Present Simple, Past Simple, Future Simple, Past Continuous, Present Perfect</i>); enam kasutatavad reegli- ja ebareeglipärased tegusõnad; tingiv kõneviis (<i>First Conditional</i>); kaudne kõne (saatelause olevikus); tarindid <i>going to + infinitive, to + infinitive, want to + infinitive, used to + infinitive</i> .
LAUSEÕPETUS	Kõrvallused sidesõnadega <i>weil, dass, wenn...</i> ; kaudküsimused (küsisõnadega ja sidesõnaga <i>ob</i>); küsilauseid: <i>warum? was für</i>	Õigekiri õpitud sõnavara piires (sh nimisõna mitmuse lõpud, omadussõnade võrdlusastmed, verbi vormid); suur ja väike algustäht (kuud, nädalapäevad,

	ein/eine?wo? wohin? woher? rindlaused sidesõnadega <i>aber, denn, oder, und, dann;</i> laused sidesõnadega <i>außerdem, trotzdem, deshalb</i>	keeled, riigid); sõnajärg jaatavas, eitavas, küsivas lauses; lihtlaused, rindlaused, siduvad laused, lühivastused; kirjavahemärgid (punkt, koma, küsi- ja hüüumärk, ülakoma); rinnastavad sidesõnad (<i>and, but, too, or</i>), alistavad sidesõnad (<i>when, because</i>); tarindid <i>there is/are</i> .
SÕNATULETUS	Liitsõnade moodustamine	Arvsõna tuletusliited (<i>-teen, -ty</i>); nimisõna tuletusliited (<i>er, or</i>); määrsõna tuletusliide <i>-ly</i> ; liitsõnad
Määrsõna		Määrsõnade moodustamine; ebareeglipärased määrsõnad (<i>fast</i>); sagedusmäärsõnad (<i>always, often, usually, sometimes, never, once, twice, three times, ever, again</i>); järjestavad määrsõnad (<i>next, then, before, after, later, so, first, finally</i>); viisimäärsõnad; hulga- ja määramäärsõnad (<i>much, many, a lot of, (a) little, (a) few</i>).

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Rakendatakse eesti keeles ja kirjanduses omandatud ning kantakse üle teise kultuurikonteksti; luuletused õpitavas keeles. Erinevate lühijuttude ja tekstide lugemine ja nende ümberjutustamine mõistekaartide abil. Kõnelemine, kuulamine, kirjutamine, lugemine. Viisakas ja sõbralik suhtlemine. Abi küsimine ja pakkumine, paaris ja rühmatöös osalemine – koostööoskuse arendamine.
Matemaatika	Kuupäevad, täisarvud, järgarvud, osa tervest ($1/2$, $1/3$, $1/4$ jne).
Loodusõpetus ja inimõpetus	Riikide nimetused ja nende asukohad, rahvused, (pea-)linnad, ilmakaared, vaatamisväärsused. Elu linnas ja maal – eelised ja puudused. Riiklikult tähtsad kuupäevad. Maadeavastused. Tähtpäevad Eestis ja õpitavat keelt kõnelevates riikides; kultuuride võrdlemine. Tervislikust elustiilist rääkimine ja selle väärtustamine. Ilmakaared, orienteerumine. Loomad ja linnud looduses ja loomaaias. Koduloomad.
Liikumisõpetus	Sport, kehaline aktiivsus, vaba aja veetmise viisid. Harrastused, huvid, vaba aeg, enesetunne, tervis, hügieen, tervislik eluviis, meeskondlik ja individuaalne sport.
Kunstiõpetus	Oma esitluste ja ettekannete illustreerimine, näitlikustamine piltide ja fotodega. Postrite ja plakatite tegemine.

Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus	Erinevatel teemadel esitluse koostamine, info otsimine, allikate õige kasutamine. Erinevate IKT vahendite kasutamine hõlbustamaks õppimist ja laiendamaks sõnavara.
--	---

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektöpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeelesõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeelesõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeelesõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvus tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärged ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevuse eesmärk on julgustada õpilast võõrkeeles suhtlema. Kõiki osaoskusi arendatakse võrdselt. Õpimotivatsiooni arendamiseks ja säilitamiseks kasutab õpetaja erinevaid meetodilisi võtteid, nt paaris- ja rühmatööd, intervjuerimist, rollimänge.

Oluline on, et õpilased omandaksid võõrkeele õppimiseks vajalikud õpistrateegiad, et jõuda iseseisva õppimiseni.

Õpilased õpivad ka õppetööst vabal ajal kuulama ja lugema võõrkeelset (adapteeritud) laste ja noorsookirjandust, jõukohaseid teabe-, tarbe- ja meediatekste (TV- ja raadiosaated, ajakirjandus, Internet jm). Loetu ja kuulatu kaudu õpib õpilane kontekstist tuletama sõnade ja väljendite tähendust.

Kuulamisoskuse arendamiseks õpitakse kasutama erinevaid kuulamisstrateegiaid, olulise eristamist ebaolulisest ning mõtteliste seoste loomist.

Lugemisoskuse arendamiseks õpitakse ära tundma erinevaid tekstiliike. Õpitakse kasutama erinevaid lugemisstrateegiaid (globaalne, selektiivne, detailne lugemine).

Rääkimisoskuse arendamisel tegeldakse pidevalt õige intonatsiooni ja häälduse arendamisega, harjutatakse vestlus-, kahekõnede- ja sidusa teksti esitamise oskust ning selleks vajalikke strateegiaid.

Kirjutamisoskuse arendamine algab elementaarsetest ülesannetest lünkade täitmine, sõnastikust õige sõna leidmine ja kirjutamine jms). Kirjutamisoskus eeldab teatud sõnavara ja keelestruktuuride valdamist. Õpilased õpivad etapiviisilist tekstiloomet.

ÕPITULEMUSED

6. klassi lõpetaja:

- saab õpitud temaatika piires aru lausetest ja sageli kasutatavatest väljenditest;
- mõistab olulist õpitud temaatika piirides;
- kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;
- tuleb toime teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga;
- teadvustab eakohaselt õpitava maa ja oma maa kultuuri sarnasusi ja erinevusi ning oskab neid arvestada;
- rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
- töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas;
- seab endale õpieesmärged ning hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi.

Kuulamine

- suudab jälgida enda jaoks tuttava valdkonna mõttevahetust ning eristada olulist infot;
- saab aru olmesfääris kuulatud üldkeelse suhtluse sisust (nt poes, bussis, hotellis, piletilevis).

Lugemine

- loeb lihtsaid tavatekste (nt reklaamid, menüüd, ajakavad, ohuhoiatused) tuttavatel teemadel ja saab aru neis sisalduvast infost;
- suudab mõnikord aimata sõnade tähendust konteksti toel.

Rääkimine

- räägib oma huvidest ja tegevustest;
- tuleb toime olmesfääris suhtlemisega;
- väljendab oma suhtumist ja eelistusi;
- suudab alustada, jätkata ja lõpetada vestlust tuttavatel teemadel, kuid võib vajada abi;
- kasutab õpitud põhisoonavara ja lausemalle valdavalt õigesti.

Kirjutamine

- kirjutab lühikesi kirjeldavat laadi jutukesti oma kogemustest ja ümbritsevast;
- koostab lihtsaid isiklikke kirju;
- kasutab sidesõnu aga, sest, et jt;
- rakendab õpitud õigekirjareegleid (nt algustähe ortograafia, kirjavahemärgid).

Keeleoskuse hea tase 6. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1
Inglise keel	A2.2	A2.2	A2.2	A2.2

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub suulise ja kirjaliku tagasiside vormis. 6. klassi õpilane saab võõrkeele aines tagasisidet oma tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Iga poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva õppeperioodi jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamispõhimõtted. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õpilane saab positiivse poolaasta hinde, kui sooritatud on kõik kokkulepitud hinnangulised ülesanded (tegemata võib jääda üks hinnanguline ülesanne).

Kord poolaastas (kokku 2 korda) kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- võõrkeelealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

6. klassi õpilane on koostanud õppeaasta lõpuks õpimapi kogu aasta jooksul kogunenud õppematerjalist. Õpilane õpib koostöös kaaslaste ja õpetajaga seadma endale õpieesmärgid ning andma hinnangut oma teadmistele ja oskustele. Õpilane annab õpetaja juhendamisel hinnangu õppele ning oma tööle õpitavas võõrkeeles, isegi kui eneseväljendusoskus on piiratud.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töodelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	B-võõrkeel (saksa keel, inglise keel, vene keel)
Koostaja(d):	Tiina Hallik, Tatjana Ivanova, Mai Torim, Yulia Mironova

Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli B-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- suudab igapäevastes suhtlusolukordades toime tulla;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ning nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- tunneb erinevaid võõrkeelte õppimise strateegiaid ning oskab neid iseseisvalt kasutada;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- kasutab eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid, et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

ÕPPESISU

Läbivad teemad jätkavad eelmistel aastatel õpitu kinnistamist. Läbivad teema valdkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus. *Mina ja teised.*

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Enda ja kaaslaste tutvustamine	Enda ja kaaslaste tutvustamine.
II Poolaasta	Vanus.Kehaosad. Iseloom. Välimus. Riietus.	Eelistused. Riietus. Välimus. Kirjeldamine.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus. *Igapäevaelu. Õppimine ja töö.*

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Numbrid 20-100. Tee küsimine ja juhatamine. Kooliasjad.	Vaheaeg. Ametid.
II Poolaasta	Numbrid -1000. Söögikorrad. Värvivid. Ametid. Tähtpäevad. Kellaajad. .	Kellaajad. Igapäevategevused. Ilm. Haigused.

Keskond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus. *Kodu ja lähimbrus.*

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Kus ma elan? Tegevused. Kodu asukoht. Kohad linnas.	Pereliikmed ja sugulased. Kus ma elan? Kodu asukoht.Tegevused.
II Poolaasta	Maja, korter, mööbel. Tee küsimine ja juhatamine.	Tee küsimine ja juhatamine. Ehitised. Kohad linnas.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. Kodukoht Eesti

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Eesti.	Rahvused.
II Poolaasta	Pealinn, riik, sümbolid. Loomad.	Pealinn, riik, linnad. Kohad linnas, poed, ehitised. Aastaajad ja ilm. Loomad.

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskkond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus. Vaba aeg.

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Vaba aja tegevused.	Sport. Loomad
II Poolaasta	Hobid, kino, film, muusika. Lemmiktegevused. Hobid, kino, film, muusika.	Hobid, kino, film, muusika.

Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. Teabekeskkond. Riigid ja nende kultuur.

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Rahvused. Riigid	Rahvused. Vaba aja tegevused
II Poolaasta	Keeled. Pealinn, sümbolid, tähtpäevad, nimetused.	Keeled. Pealinn, sümbolid, tähtpäevad, nimetused.

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD POOLAASTATE KAUPA:

	vene keel	inglise ja saksa keel
I Poolaasta	Enda ja kaaslaste tutvustamine. Numbrid 20-100. Tee küsimine ja juhatamine. Kooliasjad. Kus ma elan? Tegevused. Kodu asukoht. Kohad linnas. Eesti. Vaba aja tegevused. Rahvused. Riigid. Vanus. Numbrid -1000. Söögikorrad. Maja, korter, mööbel. Pealinn, riik, sümbolid. Hobid, kino, film, muusika. Keeled.	Enda ja kaaslaste tutvustamine. Vaheaeg. Ametid. Pereliikmed ja sugulased. Kus ma elan? Kodu asukoht. Rahvused. Sport. Loomad. Tegevused. Eelistused. Vaba aja tegevused. Igapäevategevused Kellaajad. Ehitised. Tee küsimine ja juhatamine. Pealinn, riik, linnad. Kohad linnas, poed, ehitised. Hobid, kino, film, muusika. Keeled. Riietus. Välimus. Kirjeldamine. Haigused. Aastaajad ja ilm. Pealinn, sümbolid, tähtpäevad, nimetused.
II Poolaasta	Kehaosad. Iseloom. Välimus. Riietus. Värvid. Ametid. Tähtpäevad. Kellaajad. Tee küsimine ja juhatamine. Loomad. Lemmiktegevused. Hobid, kino,	

	film, muusika. Pealinn, sümbolid, tähtpäevad, nimetused.	
--	--	--

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL	VEENE KEEL
LAUSEÕPETUS	Sõnajärg lihtlauses; rinnastavad sidesõnad: <i>und, und auch, oder; aber.</i>	Korraldused (käskiv kõne); rindlaused; rinnastavad sidesõnad (<i>and, but, too, or</i>); alistavad sidesõnad (<i>when, because</i>).	Tähestik (hääldamine ja õigekri); kirjavahemärgid (punkt, koma; küsi- ja hüüumärk); arvuti vene klaviatuur – sõbrakiri.
TEGUSÕNA	Tegusõnade pööramine olevikus (Präsens), lihtminevikus (Präteritum): <i>sein, haben</i> + modaaltegasõnad (<i>müssen, können, wollen</i>); käskiv kõneviis.	Põhi- ja abitegasõnad; modaaltegasõnad (<i>can, must, may</i>); isikuline tegumood (<i>Present Simple, Past Simple, Future Simple, Present Continuous</i>); enam kasutatavad reegli- ja ebareeglipärased tegusõnad.	Глаголы - Pöörded: I pöördkond (<i>-ать-, -ять</i>) ja II pöördkond (<i>еть-, умь-</i> tegusõnad). Olevik, minevik, tulevik. Liikumisverbid (<i>nt идти, ходить, бегать</i>).
NIMISÕNA	Sugu, mitmus, käänamine: <i>Nominativ, Akkusativ, Dativ</i> kindlates väljendites: <i>in der Schweiz, am Montag</i> ; määrav ja umbäärane artikkel, artikli puudumine.	Artikli kasutamise põhireeglid; artikli puudumine.	Существительное - ainsus, mitmus; nais-, mees-, kesksugu; ainsuslikud ja mitmuslikud sõnad; pärisnimed ja kohanimed; käänded: Р.п.: <i>нет Димы, пенала</i> ; у <i>Саши</i> ; из <i>книги; около дома</i> ; Д. п.: <i>дай Нине; Серёже 5 лет; помогать маме</i> ; подарок/письмо <i>другу</i> ; В. п.: <i>купим куклу; смотрю телевизор</i> ;
OMADUSSÕNA	Õeldistaitena ja mäarsõnalises kasutuses.	<i>So/such</i> + omadussõna.	Прилагательное - ainsus, mitmus; mees-, nais-, kesksugu; ühildumine nimisõnadega arvus, soos.

ASESÕNA	Isikuline asesõna: käänamine (<i>Nominativ, Akkusativ</i>); omastav asesõna (<i>mein/dein</i>); küsiv asesõna (<i>wer? was? wie? viel?</i>) umbmäärane asesõna (<i>viele, nichts, etwas</i>).		Местоимения - ühildumine nimisõnadega; käänamine, isikulised asesõnad (<i>я, меня, мне, у меня</i>); omastavad asesõnad (<i>мой, твой, его, наш, ваш, их</i>); küsivad asesõnad (<i>кто, что, чей, где, когда, куда, откуда</i>).
EESSÕNA		Aja-koha-ja viisimäärustes esinevad eessõnad.	Предлоги - <i>в, на, у, из, с, к</i> .
ARVSÕNA		Aastaarvud, kuupäevad.	Põhi- ja järgarvud; ühildumine nimisõnadega <i>год/лет, час</i> .
MÄÄRSÕNA		Hulga- ja määra-määrsõnad (<i>much, many, little, few</i>); sagedusmäärsõnad (liitega <i>-ly</i>), järjestavad määrsõnad.	Наречия - ajamäärsõnad (<i>когда, никогда, давно</i>); kohamäärsõnad (<i>тут, там, здесь, близко, далеко</i>); viisimäärsõnad (<i>быстро, хорошо, здорово, плохо</i>).
SÕNATULETUS		Liitsõnad; nimisõna tuletusliited (<i>-er, -or</i>); määrsõna tuletusliide <i>-ly</i>	
SIDESÕNA			Союзы - <i>И, а, но, что</i> .

LÕIMING	
Eesti keel	Enese tutvustus, välimuse kirjeldus. Tõlkimine, ümbersõnastamine, kultuur, keelestruktuurid, kirjanduse kaasamine – adapteeritud tekstid, lühijutud, jm. Tähestiku võrdlus; erinevused; Eesti kultuuritegelased, Eesti filmid, etendused.
Matemaatika	Arvude tundmaõppimine 1-1000, telefoninumbri ütlemine, küsimine, arvutamine.

Loodusõpetus ja inimeseõpetus	Eesti asukoht, pealinn. Venemaa kaart; pealinn ja suured linnad; jõed ja järved; keel ja rahvus. Pereliikmed, suhted perekonnas, tegevused koolis. Tähtpäevad ja elustiilid õpitavat keelt kõnelevates riikides ja Eestis. Loodus, mina ja maailm, riigid, pealinnad, rahvused. Loomad, puuviljad ja köögiviljad, marjad.
Liikumisõpetus	Liikumisega seotud mängud, harjutused, üritused. Erinevad spordialad, kuulsad sportlased Eestis ja õpitavat keelt kõnelevas riigis.
Kunstiõpetus	Pildikirjeldused, plakatite, tähtpäevakaartide kujundamine; värvid.
Tehnoloogia/Käsitöö ja kodundus	Vene tähestik klaviatuuril. Ülesannete lahendamine. Suhtlemine internetis, turvalisus, interneti kasutamine, konfliktide lahendamine.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektöpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeeleõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeleõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitud erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeleõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja

	koostööskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

Oluline on motiveerida õpilasi huvituma õpitavast võõrkeelest ja kultuurist. Õpilased kasutavad A-võõrkeele õppimisel omandatud õpioskusi ja –strateegiaid. Toetatakse õpilaste kujunemist aktiivseteks iseseisvateks õppijateks (iseseisev ja paaris- ning rühmatööd); kasutatakse mitmekülgseid õppeülesandeid, mille sisu suurendab õpimotivatsiooni. B-võõrkeele alustades on oluline uue keele ja kultuuri vastu huvi äratamine. Esiplaanil on kuulamis- ja rääkimisoskuse arendamine ning õigete hääldusharjumuste kujundamine. Õpetaja julgustab õpilasi kasutama õpituid väljendeid ja lühilauseid kontekstis, rakendades aktiivõppemeetodeid ning mängulisust. Lugemisoskust arendatakse lihtsate tekstidega ning kirjutamisoskust mudelkirjutamisega. Õpilased kasutavad A-võõrkeele õppimisel omandatud õpioskusi ja -strateegiaid.

Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks:

- kuuldu põhjal pildi joonistamine või täiendamine;
- sobitusülesande lahendamine (nt pildi vastavus kirjeldusele);
- dialoogide, laulude ja luuletuste esitamine;
- rääkimine pildi alusel;
- häälega lugemine;
- lihtsa faktilise info leidmine tekstist;
- mudeli järgi kirjutamine;
- õpikusõnastiku kasutamine.

ÕPITULEMUSED

6. klassi lõpetaja:

- saab aru igapäevastest väljenditest ja lühikestest lausetest;
- kasutab õpituid väljendeid ja lühilauseid oma vajaduste väljendamiseks ning oma lähiümbruse kirjeldamiseks;
- reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;

- on omandanud esmased teadmised õpitava keele kultuuriruumist;
- rakendab õpetaja juhendamisel varem omandatud õpioskusi ja -strateegiaid;
- seab endale õpieesmärke ja hindab koostöös kaaslaste ja õpetajaga oma saavutusi;
- töötab õpetaja juhendamisel iseseisvalt, paaris ja rühmas.

Kuulamine

- tunneb õpitava keele teiste hulgast ära;
- tunneb aeglaselt ja selgelt siduvas kõnes ära õpitud sõnad ja fraasid;
- tunneb rahvusvaheliselt kasutatavaid sõnu;
- mõistab teksti piisavalt, et võrrelda kirjalikus loetelus olemasolevat ning puuduvat;
- tunneb kirjelduse järgi ära pilte;
- mõistab konteksti abil neis esinevaid üksikuid tundmatuid sõnu.

Lugemine

- loeb lühikesi lihtsaid tekste ja leiab neist vajaliku faktiinfo;
- saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhustest;
- kasutab tekstist arusaamiseks sõnastikku.

Rääkimine

- vestleb ja vastab küsimustele õpitud temaatika piires;
- räägib õpitud sõnavara piires igapäevastest tegevustest ja harrastustest;
- kasutab õpitud fraase õige intonatsiooniga;
- kirjeldab pilte;
- hääldab võõrhäälikuid korrektselt.

Kirjutamine

- tunneb õpitava keele kirjatähti, valdab kirjatehnikat, kirjutab õpitud fraase ja lauseid ümber;
- täidab aadressi, küsimustikku ja isiklike andmeid nõudvat ankeeti;
- kirjeldab pilte;
- kirjutab lühidalt iseendast ja teisest inimesest;
- kirjutab näite järgi küllakutset ja õnnitluskaarti;
- kirjutab sõbrale kirja ja elektronkirja;
- lõpetab lauseid ja fraase;
- kirjutab õpitud teksti põhjal etteütlust ja parandab seda;
- tunneb õpitud sõnavara õigekirja;
- kasutab lause alguses suurtähte ja lause lõpus õiget kirjavahemärki.

Keeleoskuse hea tase 6. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A1.1-A1.2	A1.1-A1.2	A1.1-A1.2	A1.1-A1.2
Inglise keel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1
Vene keel	A1.1	A1.1-A1.2	A1.1-A1.2	A1.1

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub suulise ja kirjaliku tagasiside vormis. 6. klassi õpilane saab võõrkeele aines tagasisidet oma tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Iga poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva õppeperioodi jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamispõhimõtted. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud.

Õpilane saab positiivse poolaasta hinde, kui sooritatud on kõik kokkulepitud hinnangulised ülesanded (tegemata võib jääda üks hinnanguline ülesanne).

Kord poolaastas (kokku 2 korda) kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- võõrkeelealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

6. klassi õpilane on koostanud õppeaasta lõpuks õpimapi kogu aasta jooksul kogunenud õppematerjalist. Õpilane õpib koostöös kaaslaste ja õpetajaga seadma endale õpieesmärgid ning andma hinnangut oma teadmistele ja oskustele. Õppe algul võib enesehinnanguid anda emakeeles, kuid õpetaja peaks õpilast julgustama ka võõrkeelt kasutama.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäeviku, Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	Matemaatika
Koostaja(d):	Marvi Remmik, Marika Säre
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 175 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- väärtustab matemaatikat ning tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- tunneb matemaatilisi mõisteid ja seoseid;
- arutleb, põhjendab ja tõestab loogiliselt;
- kasutab tüüpülesannete lahendusstrateegiaid ja lahendab probleemülesandeid;
- oskab infot esitada teksti, graafiku, tabeli, diagrammi ja valemina;
- kasutab õppides info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- oskab analüüsida ja jõuab olemasolevate faktide põhjal arutluse kaudu järeldusteni;
- rakendab matemaatikateadmisi teistes õppeainetes ja igapäevaelus;
- teab ainevaldkonnaga seotud erialasid ja ameteid ning hindab oma võimeid ja huvi siduda tulevased õpingud matemaatikaga seotud valdkondadega.

ÕPPESISU

Arvutamine

Naturaalarvu vastandarv ja pöördarv. Täisarvud. Arvu absoluutväärtus. Harilik ja kümnendmurd ning nende teisendamine. Neli põhitehet positiivsete ratsionaalarvude ja täisarvude vallas. Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.

Andmed ja algebra

Protsent, osa leidmine tervikust. Koordinaatteljestik, temperatuuri ja liikumise graafik. Kiirus. Sektordiagramm. Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.

Geomeetriselised kujundid ja mõõtmine

Sümmeetria sirge suhtes. Lõigu keskristsirge ja nurgapoolitaja. Kolmnurk ja selle elemendid. Kolmnurkade liigitamine, joonestamine ja võrdsuse tunnused. Kolmnurga pindala leidmine aluse ja kõrguse abil. Ringjoon, selle pikkus. Ring, selle pindala.

LÕIMING	
Eesti keel	Korrektne keelekasutus tekstülesande koostamisel, lahenduskäigu selgitamisel ja vastuse tõlgendamisel. Teabekirjanduse lugemisoskus: vajaliku leidmine, kui osa tekstist on arusaamatu. Arvsõnade õigekiri.
Ühiskonnaõpetus	Statistikaandmete kasutamine ülesannete koostamisel, arvutamisel ja nende esitamine: harilikud murrud ja kümnendlähend statistikas.
Kunstiõpetus	Oskab matemaatilist teksti graafikutega illustreerida, lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid joonestada. Oskab arvutada vajaliku materjali kogust ruumilise eseme valmistamiseks või katmiseks.
Võõrkeel	Suudab õpitud võõrkeeles mõista lihtsamat videot, nimetada numbreid ning lahendada ristsõnu.
Muusikaõpetus	Noodivältused ja taktimõõt

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Matemaatika õppimine arendab õpilastes selliseid iseloomuomadusi nagu sihikindlus, püsivus, visadus, täpsus ja tähelepanelikkus, samuti õpetab distsipliini järgima. Õpilased õpivad märkama matemaatika seotust igapäevaeluga, aga ka aru saama, et matemaatika alusteadmised aitavad paremini teisi teadusi mõista.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Paaris- ja grupitöödega arendatakse õpilastes koostöö- ja vastastikuse abistamise oskusi, kasvatatakse sallivust erinevate matemaatiliste võimete õpilaste suhtes.
Enesemääratluspädevus	Matemaatikas on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilastel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.
Õpipädevus	Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada õpimaterjali sügavuti ning saada kõigest aru. Oluline on ka oskus kanda õpitud teadmised üle elus ette tulevatesse olukordadesse
Suhtluspädevus	Ülesande lahendust vormistades arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalik info.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Õpitakse tundma andmete töötlemise, mõõtmise, võrdlemise, liigitamise, süstematiseerimise meetodeid ja tehnikaid.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevust arendatakse eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.

Digipädevus	Läbi ainealaste mängude ja programmide õpitakse kasutama erinevaid digivahendeid ning suhtlema digikeskkondades.
--------------------	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Arendatakse iseseisva õppimise oskust, kujundatakse võimet abstraktselt ja loogiliselt mõelda. Oma võimete realistlik hindamine on üks olulisemaid edasise karjääri planeerimise tingimusi. Õpilasi suunatakse arendama oma õpi-, suhtlemis-, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Andmete korrastamise teema juures saab ülesannetes kasutada reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta. Neid analüüsides arendatakse säästvat suhtumist keskkonda ning õpetatakse seda väärtustama. Kujundatakse objektiivsele informatsioonile rajatud kriitilist mõtlemist ning probleemide lahendamise oskust.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Rühmatööde kaudu arendatakse õpilaste koostöövalmidust ning sallivust teiste inimeste tegevuse ja arvamuse suhtes. Statistikaelementide käsitlemine võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis;
Teabekeskkond	Teabekeskkonnaga seondub oskus esitada ja mõista eri vormis infot (joonis, pilt, valem, mudel). Õpilast suunatakse teavet kriitiliselt analüüsima.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Tegevusi kavandades ja ellu viies ning lõpptulemusi hinnates teeb õpilane mõõtmisi ja arvutusi, kasutab õppimise ja oma töö tõhustamiseks IKT vahendeid. Matemaatikaõppes saab rakendada mitmesugust õpitarkvara.
Tervis ja ohutus	Lahendatakse liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesandeid.
Väärtused ja kõlblus	Matemaatika on jõukohane, kui õpilane arendab endas süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust, täpsust, korrektsust ja kohusetunnet. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Matemaatika õppimine ja õpetamine peab pakkuma õpilastele võimalikult palju positiivseid emotsioone.

ÕPPETEGEVUS

Omandatakse naturaalarvude ja kümnendmurdudega kirjaliku, kalkulaatoril ja peast arvutamise oskus. Õpitakse arvandmeid korrastama ja võrdlema. Tutvustatakse õpilastele lihtsamate geomeetriliste kujundite (lõik, kiir, sirge, nurk) ja ruumiliste kujundite (kuup, risttahukas) omadusi. Õpitakse tundma mõõtühikute vahelisi seoseid. Matemaatikat õppides tutvuvad õpilased loogiliste arutluste meetoditega.

ÕPITULEMUSED

Arvutamine

6. klassi lõpetaja:

- loeb, kirjutab, järjestab ja võrdleb täisarve ja positiivseid ratsionaalarve;
- leiab arvu ruudu, kuubi, vastandarvu, pöördarvu ja absoluutväärtuse;
- tunneb harilikke murde ning kujutab neid arvkiirel;
- kujutab joonisel harilikku murdu osana tervikust;
- teisendab hariliku murru kümnendmurruks, lõpliku kümnendmurru harilikuks murruks ning leiab hariliku murru kümnendlähendi;
- liidab, lahutab, korrutab ja jagab positiivseid ratsionaalarve peast ja kirjalikult, rakendab tehete järjekorda;
- liidab, lahutab, korrutab ja jagab täisarve peast ja kirjalikult, rakendab tehete järjekorda;
- kasutab digitaalseid õppematerjale ja arvutiprogramme õpetaja juhendamisel ja iseseisvaks harjutamiseks ning koduste tööde kontrollimiseks;
- kasutab vajaduse korral taskuarvutit.

Andmed ja algebra

6. klassi lõpetaja:

- tunneb protsendi mõistet ja leiab osa tervikust;
- joonestab koordinaatteljestiku, märgib sinna punkti etteantud koordinaatide järgi, loeb teljestikus asuva punkti koordinaate, loeb ja joonistab temperatuuri ning liikumise graafikut;
- loeb andmeid tulp- ja sektordiagrammilt, sh liiklusohutuslaste diagrammide lugemine ja analüüsimine.

Geomeetrilised kujundid ja mõõtmine

6. klassi lõpetaja:

- joonestab ning tähistab kolmnurga ja ringi;
- konstrueerib sirkli ja joonlauaga lõigu keskristirsirge, nurgapoolitaja ning sirge suhtes sümmeetrilisi kujundeid;
- kasutades IKT võimalusi (internetiotsing, pildistamine), toob näiteid õpitud geomeetriliste kujundite ning sümmeetria kohta arhitektuuris ja kujutavas kunstis;
- rakendab kolmnurga sisenurkade summat ja kolmnurkade võrdsuse tunnuseid (KKK, KNK, NKN) ülesandeid lahendades;
- liigitab kolmnurki külgede ja nurkade järgi, joonestab kolmnurga kõrgused ning arvutab kolmnurga pindala;
- arvutab ringjoone pikkuse ja ringi pindala.

HINDAMINE

Õppetunni või muu õppetegevuse vältel antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest. Koostöös kaaslaste ning õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ning konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja nõrkuste kohta.

Õpilaste teadmiste ja oskuste hindamisel kasutatakse suulisi ja kirjalikke sõnalisi hinnanguid. Hindamisel kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist. Kujundava hindamise puhul keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Kokkuvõtval hindamisel võrreldakse õpilase saavutusi taotletavate õpitulemustega. Praktiliste tööde ja ülesannete puhul hinnatakse nii tulemust kui ka protsessi. Hindamisel lähtutakse kooli hindamisjuhendist.

KASUTATAV KIRJANDUS

- Ball, J. (2007). Aruta arvu. Tallinn: Koolibri.
 Kaljas, T. Nurk, E. Telgmaa, A. (2013). Matemaatika 6. Klassile I osa. Tallinn: Koolibri.
 Kaljas, T. Nurk, E. Telgmaa, A. (2014). Matemaatika 6. Klassile II osa. Tallinn: Koolibri.
 Lind, A. (1988). Nupula. Tallinn: Valgus.
 Lind, A. (1988). Nupula jälgedes. Tallinn: Valgus.
 Oja, M. (2017). Matemaatika kinnistamisülesanded 6. klassile“. Tallinn: Koolibri.

Õppeaine nimetus:	Loodusõpetus
Koostaja(d):	Aigrid Kõõra
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE-KASVATUSEESMÄRGID

Loodusõpetusega taotletakse, et 6.klassi õpilane:

Väärtused ja hoiakud:

- tunneb huvi loodusteaduste õppimise vastu;
- väärtustab uurimistegevust looduse tundmaõppimisel;
- väärtustab bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust ning säästvat eluviisi;
- toimib keskkonnateadliku tarbijana ning väärtustab tervislikku toitu;
- märkab kodukoha ja Eesti keskkonnaprobleeme.

Uurimisoskused:

- sõnastab uurimisküsimusi/probleeme ja kontrollib hüpoteese;
- kavandab ja viib läbi õpetaja juhendamisel lihtsamaid praktilisi töid;
- kasutab ohutusnõudeid, järgides õigesti sobilikke mõõtevahendeid;
- analüüsib andmeid, teeb järeldusi ja esitab uurigu tulemusi;
- leiab allikatest loodusteaduslikku teavet ja hindab selle usaldusväärsust;
- vastandab teaduslikku ja mitteteaduslikku seletust.

Üldised loodusteadulikud teadmised:

- tunneb loodusteaduslikke teemasid, probleeme ja küsimusi;
- mõistab loodusteaduslikku teksti, tõlgendab ja rakendab õpitud teadusmõisteid, sümboleid, nähtusi, protsesse;
- tugineb loodusteaduslikele teadmistele, tehes tõendusmaterjalide põhjal järeldusi ja otsustusi;
- kirjeldab ja võrdleb organismide, ainete või protsesside sarnasusi ning erinevusi;
- selgitab organismide kohastumusi erinevates elukeskkondades ning põhjendab loodus- ja keskkonnakaitse vajalikkust;
- saab aru inimtegevuse ja keskkonna vahelistest seostest kodukoha ning Eesti kontekstis.

ÕPPESISU

I POOLAASTA. Pinnamood ja pinnavormid (u 8 tundi)

Õppesisu: Pinnavormid, nende kujutamine kaardil. Kodukohta ja Eesti pinnavormid ning pinnamood. Suuremad kõrgustikud, madalikud ja tasandikud, Põhja-Eesti paekallas. Mandrijää osa pinnamoe kujundamises. Pinnamoe mõju inimtegevusele ja inimese kujundatud pinnavormid.

Põhimõisted: Pinnavorm, künigas, org, nõgu, mägi, nõlv, jalam, samakõrgusjoon, suhteline ja absoluutne kõrgus, kõrgustik, tasandik, madalik, paekallas, pinnamood, mandrijää, voor, moreen, rändrahn.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Künkamudeli koostamine või künka kujutamine kaardil samakõrgusjoontega.
- Koduümbruse pinnavormide ja pinnamoe kujutamine.

Muld (u 7 tundi)

Õppesisu: Mulla koostis. Muldade teke ja areng. Mullaorganismid. Aineringe. Mulla osa kooslustes. Mullakaeve. Vee liikumine mullas.

Põhimõisted: Muld, kivimite murenemine, mulla tahke osa, mullasõmerad, mullaõhk, mullavesi, huumus, huumushorisont, liivmuld, savimuld.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Mullaproovide kirjeldamine ja võrdlemine.
- Vee ja õhusisalduse kindlakstegemine mullas.
- Mulla ja turba võrdlemine.

Aed ja põld (u 13 tundi)

Õppesisu: Aed ja põld elukeskkonnana. Põldude areng. Mullaviljakus. Põllutaimed ja – loomad. Viljapuu- ja köögivilja- ja iluaed. Aialoomad. Umbrohud ja kahjurid.

Põhimõisted: Kultuurtaim, umbrohi, kahjur, taimehaigus, alepõld, põlispõld, viljavaheldus, liblikõielised, mügarbakterid, sümbioos, köögivilj, juurvili, puuvili, sort, maitsetaim, ravimtaim, iluaed, suvik, püsik.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Ühe aia- või põllutaimiga seotud elustiku uurimine.
- Aia- või põllukultuuride kirjeldamine ning võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid materjale.
- Uurimus aia- ja põllusaaduste osast igapäevases menüüs või uurimus ühe põllumajandussaaduse (sh loomakasvatussaaduse) töötlemisest toiduaineks.

Asula (u 10 tundi)

Õppesisu: Asula kujutamine kaardil. Asustuse kujunemine. Linna areng. Elutingimused linnas. Taimed linnas. Linnaloomad. Park.

Põhimõisted: Kaart, plaan, asula, linn, tehiskooslus, prahitaim, parasiit, inimkaasleja loom, park.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Eestit või kodumaakonda tutvustava ülevaate koostamine.
- Kontuurkaardile Eesti maakondade ja suuremate linnade kandmine.

II POOLAASTA. Mets (u 11 tundi)

Õppesisu: Elutingimused metsas. Eesti metsad. Metsarinded. Nõmme-, palu-, laane- ja salumets. Eesti metsade iseloomulikud liigid, nendevahelised seosed. Metsade tähtsus ja kasutamine. Puidu töötlemine.

Põhimõisted: Ökosüsteem, laguahel, looduspõlv, majanduspõlv, põlv, ürgmets, metsarinne, alustaimestik, metsatüüp, nõmmemets, palumets, laanemets, salumets, jahiluk, sõraline, kisklus, konkurents, tippkiskja.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Tutvumine metsa kui koosluse ja selle elustikuga.
- Eesti metsade valdavate puuliikide võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid materjale.
- Uurimus: mets igapäevaelus/metsaga seotud tarbeesemed.

Soo (u 10 tundi)

Õppesisu: Elutingimused soos. Soode teke ja paiknemine. Soode areng: madalsoo, siirdesoo, raba. Rabataimed. Raba loomastik. Soode tähtsus ja kasutamine. Sood ja sookaitsealad Eestis.

Põhimõisted: Turvas, soo, madalsoo, siirdesoo, raba, älves, laugas, turbasammal, turvas.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Sookoosluse uurimine õppekäigu, mudelite või veebimaterjalide põhjal.
- Turbasamba omaduste uurimine.

Eesti loodusvarad (u 5 tundi)

Õppesisu: Taastuvad ja taastumatud loodusvarad. Loodusvarad energiaallikana. Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse. Eesti maavarad.

Põhimõisted: Loodusvara, taastuv ja taastumatu loodusvara, energia, soojusenergia, elektrienergia, taastuvenergia, maavara, põlevkivi.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Setete ja kivimite kirjeldamine ning võrdlemine;
- Perekonna/kooli energiatarbimise uurimus.
- Ülevaate koostamine loodusvarade kasutamisest oma kodukohas.

Loodus- ja keskkonnakaitse (u 6 tundi)

Õppesisu: Inimese mõju keskkonnale. Loodus- ja keskkonnakaitse Eestis. Eesti rahvuspargid. Niit. Pärandkooslused ja nende kaitse.

Põhimõisted: Bioloogiline mitmekesisus ehk elurikkus, jäätmed, ökomärgis, keskkonnakaitse, looduskaitse, kaitseala, rahvuspark, looduskaitseala, maastikukaitseala, kaitsealune üksikobjekt, niit, looduslik niit, kultuurniit, puisniit, pärandkooslus.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Kodukoha ettevõtte keskkonnamõju uurimine või ülevaate koostamine kodukoha ühest keskkonnaprobleemist.
- Erinevate infoallikate põhjal ülevaate koostamine ühe kaitsealuse liigi või kaitseala kohta.

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Loodusteaduslike tekstidega töötades arendatakse teksti mõistmise ja analüüsimise oskust, kujundatakse oskust ennast väljendada. Kasutatakse kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt.
Matemaatika	Uurimusliku õppe kaudu toetatakse matemaatikapädevuse kujunemist. Analüüsitakse ja tõlgendatakse andmeid, tulemusi esitatakse tabelite, graafikute ja diagrammidena.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Õpitakse mõistma looduse toimimise seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju keskkonnale. Õppes kasutatakse tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.
Inimeseõpetus	Õpitakse mõistma inimese ja ühiskonna toimimist. Kujundatakse oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, tehakse teadlikke valikuid, toimitakse kõlbelse ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena.

Kunstiõpetus	Uurimustulemuste vormistamine ja esitluste tegemine kaudu toetatakse kunstipädevuse kujunemist.
Liikumisõpetus	Toetatakse kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist.
Loodusõpetus	Vee ja õhu omaduste, ka ilmaelementide õppimisel tutvustatakse, mida hakatakse õppima keemias (aatom, molekul, lahus, lahusti, keemiline element) ja füüsikas (aine olekud ja nende muutumine, füüsikalised suurused, mõõteriistad). Veelustiku õppimisel kirjeldatakse bioloogilist mitmekesisust, sh elustiku välistunnuste seost elukeskkonnaga ja kohastumusi. Tehakse tutvust energiavahetuse põhiprotsessidega (hingamine, põlemine, lagunemine). Geograafia valdkonnas õpitakse tundma Eesti jõgede-järvede paiknemist, loetakse kliimakaarte, arutletakse erinevate keskkonnaprobleemide ja merede mõju üle meie kliimale.
Võõrkeeled	Arendatakse oskust hankida teavet erinevatest allikatest. Juhitakse tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele ja viitamisele. Võõrkeeleoskust arendatakse lisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja Kujundatakse positiivne hoiak elava ja ümbritseva suhtes. Arendatakse huvi loodusteaduste suhtes, teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ja selle kaitse vajadust. Väärtustatakse vastutustundlikku eluviisi.
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja Hinnatakse inimtegevuse mõju keskkonnale. Teadvustatakse kohalikke keskkonnaprobleeme ning leitakse neile lahendusi. Rakendatakse aktiivõpet.
Enesemääratluspädevus	Suunatakse oskust analüüsida ja hinnata enda tegevust, omadusi, mõtteid, tugevaid ja nõrku külgi.
Õpipädevus	Arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust. IKT-põhiste keskkondade kaudu rakendatakse erinevaid õpistrateegiaid.
Suhtluspädevus	Infot otsitakse erinevatest allikatest, leitud teavet analüüsitakse ja hinnatakse. Vaatlus- ja katsetulemused vormistatakse, kokkuvõtteid esitatakse kirjalikult ja suuliselt.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ning mõju ühiskonnale. Õppeülesandeid lahendades kasutatakse tehnoloogiat. Koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid, võrreldakse ning seostatakse eri objekte ja protsesse. Uurimusliku õppe vältel esitatakse katse- või vaatlusandmeid tabelitena ja arvjoonistena ning seostatakse arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga.

Ettevõtlikkuspädevus	Saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest (hüdroloog, meteoroloog, sünoptik) ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutustest ja ettevõtetest. Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmade lahendamine ja otsuste tegemine.
Digipädevus	Õppimisel kasutatakse uuenevat digitehnoloogiat (nutiseadmeid): info leidmine, sisuloome, probleemilahendused. Ollakse teadlikud digikeskkonna ohtudest, osatakse kaitsta oma privaatsust ja isikuandmeid. Digikeskkonnas järgitakse moraali- ja väärtuspõhimõtteid

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õpilast suunatakse arendama õpi-, suhtlemis-, koostöö- ja otsustamisoskusi. Kasvab teadlikus keskkonnakaitsega seotud aladel.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Teemade „Vee kasutamine“, „Õhu saastamine ja kaitse“, „Läänemere reostus ja kaitse“ abil suunatakse õpilast aru saama loodusest kui terviksüsteemist, samuti inimese ja keskkonna vahelistest seostest ning inimese sõltuvusest loodusressurssidest. Arutletakse keskkonnaprobleemide üle, mille tulemusel saab õpilane aru inimtegevusega kaasnevatest mõjudest loodusele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Keskkonnaküsimuste teel suunatakse õpilast mõistma enda ja ettevõtte rolli ühiskonnas. Taotletakse õpilase kujunemist vastutustundlikuks ühiskonnaliikmeks.
Kultuuriline identiteet	Loodusõpetus on osa kultuurist. Keskkonnaküsimuste kaudu taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks.
Teabekeskond	Loodusõpetust õppides kogutakse teavet infoallikatest, hinnatakse ja kasutatakse teavet kriitiliselt.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Loodusõpetuses kasutatakse õppimisel IKT vahendeid.
Tervis ja ohutus	Loodusõpetuses õppimine aitab õpilastel mõista keskkonna ja tervise seoseid. Praktiliste tööde kaudu aredatakse oskust rakendada ohutusnõudeid.
Väärtused ja kõlblus	Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste alusel kujundatakse väärtushinnangud elu ja elukeskkonna säilitamiseks.

ÕPITULEMUSED

Pinnamood ja pinnavormid

- kirjeldab samakõrgusjoonte järgi pinnavormi kuju, absoluutset ja suhtelist kõrgust;

- kirjeldab samakõrgusjoonte järgi kodumaakonna ja Eesti pinnamoodi, nimetades ning näidates pinnavorme kaardil;
- toob näiteid mandrijää kohta Eesti pinnamoe kujunemisele;
- selgitab pinnamoe mõju inimtegevusele ja toob näiteid inimtegevuse mõju kohta koduümbruse pinnamoele.

Muld

- kirjeldab ja võrdleb erinevaid mullaproove, nimetades mulla koostisosi;
- põhjendab katsega, et mullas on õhku ja vett;
- selgitab muldade kujunemist ja mulla tähtsust looduses;
- kirjeldab huumuse teket ja selle osa ainerings.

Aed ja põld

- toob esile aia- ja põllukoosluse sarnasused ning selgitab inimese rolli nende koosluste kujunemises;
- tunneb õpitud kultuurtaimi ja rühmitab neid;
- koostab õpitud liikidest toiduahelaid ja toiduvõrgustikke;
- toob näiteid saagikust mõjutavate tegurite kohta;
- võrdleb keemilist ja biotõrjet ning põhjendab, miks tasub eelistada mahepõllumajanduse tooteid;
- toob näiteid põllumajandussaaduste osa kohta igapäevases toidus.

Asula

- näitab kaardil Eesti maakonnakeskusi ja suuremaid linnu;
- võrdleb erinevate teabeallikate järgi oma koduasulat mõne teise asulaga;
- kirjeldab elutingimusi asulas ning toob näiteid inimkaaslejate loomade kohta;
- teeb ettepanekuid keskkonnaseisundi parandamiseks koduasulas.

Mets

- kirjeldab metsa kui ökosüsteemi, sh keskkonnatingimusi metsas;
- võrdleb männi ja kuuse kohastumusi;
- iseloomustab ja võrdleb peamisi metsatüüpe kasvutingimuste järgi;
- võrdleb metsatüüpide erinevates rinnetes kasvavaid taimi;
- koostab metsakooslust iseloomustavaid toiduahelaid ja toiduvõrgustikke;
- selgitab, kuidas kaitsta elurikkust metsas;
- selgitab loodus- ja majandusmetsade kujunemist, nimetab säästva metsanduse põhimõtteid.

Soo

- kirjeldab kaardi järgi soode paiknemist Eestis ja oma kodumaakonnas;
- oskab põhjendada Eesti sooderohkust;
- selgitab soode kujunemist ja arengut;
- seostab raba kui elukeskkonna eripära turbasamba ehituse ja omadustega;
- võrdleb taimede kasvutingimusi madalsoos, siirdesoo ja rabas;
- koostab soo kooslust iseloomustavaid toiduahelaid ja toiduvõrgustikke;
- selgitab soode tähtsust ja kaitse vajadust.

Eesti loodusvarad

- nimetab taastuvaid ja taastumatuid loodusvarasid Eestis ning toob nende kasutamise näiteid;
- oskab eristada graniiti, paekivi, põlevkivi, liiva, kruusa, savi ja turvast;
- toob näiteid taastuvenergia tootmise ja kasutamise võimaluste kohta oma kodukohas;
- selgitab mõistliku tarbimise vajadust, lähtudes seosest loodusvarad – tarbimine – jäätmed.

Loodus- ja keskkonnakaitse

- selgitab looduskaitse vajalikkust, toob näiteid kaitsealade, kaitsealuste liikide ja üksikobjektide kohta;
- kirjeldab kaardi järgi kaitsealade paiknemist Eestis, sh oma kodukohas;
- põhjendab niidu kui Eesti liigirikkama koosluse elurikkust ja kaitsmise vajalikkust;

- selgitab keskkonnakaitse vajalikkust;
- põhjendab olmeprügi sortimise ja töötlemise vajadust ning sordib olmeprügi;
- analüüsib enda ja pere tarbimist ning hindab selle mõju keskkonnale;
- toob näiteid kodukoha ja Eesti keskkonnaprobleemide kohta ning pakub nende lahendamise võimalusi.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Õpilaste teadmiste ja oskuste hindamisel kasutatakse suulisi ja kirjalikke sõnalisi hinnanguid. Sõnaliste hinnangute kaudu hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotlevatele õpitulemustele ning arvestades õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut.

Hindamisel pööratakse tähelepanu õpilase uurimisoskustele, taustinfo kogumisele, küsimuste sõnastamisele, töövahendite käsitlemisele, katsete tegemisele, mõõtmistele, andmekogumistele, tabelite ja diagrammide analüüsimisele, järelduste tegemisele ja tulemuste esitamisele. Hinnatakse aktiivset osalust aruteludes, oma arvamuse väljendamist ning põhjendamist.

Iga uue teema alguses teavitatakse õpilasi õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest. Õppetunni vältel saab õpilane tagasisidet õppeaine ja ainevaldkonda puudutavate teadmiste ja oskuste kohta. Õpilane kaasatakse enese ja kaaslaste hindamisse, arendamaks oskust eesmärke seada, oma õppimist ja käitumist analüüsitakse.

Iga õpilane saab iga uue teema alguses tagasiside lehe, kus on kirjas teemad, õpipädevused, õpitulemused. Õpilane ise kirjutab tagasiside lehele analüüsi tuginedes kokkulepetele, kriteeriumitele ja analüüsile. Igal õpilasel valmib iga teema lõpuks õpimapp.

Poolaastas on vähemalt üks kontrolltöö ja üks materjalidega hindeline töö. Lisaks sellele hinnatakse poolaasta vältel tunnikontrolle. Samuti hinnatakse jooksvalt tundeid, paaris- ja rühmatöid, praktilisi töid ning õpimappi.

Poolaasta jooksul koostab iga õpilane ühe referaadi või PowerPoint ettekande etteantud teemal. Kokkuvõtvalt hinnatakse õpilasi üks kord poolaastas. Poolaasta viimasel 10-nel kalendripäeval pandud hinnanguid ei arvestata vastava õppeperioodi kokkuvõtva hinnangu panemisel.

KASUTATUD KIRJANDUS

Jankovski, K., Kuresoo, R., (2013), Loodusõpetus. Õpik 6. klassile. 1 ja 2 osa. Kirjastus Avita.

Õppemapp „Mets toidab“

Õppematerjal „Saagem tuttavaks. Soo“

Eesti maavarad <http://www.ut.ee/BGGM/maavara/>

Õppematerjal Eesti selgroogsed <http://bio.edu.ee/loomad/>

Õppematerjal Eesti taimed <http://bio.edu.ee/taimed/>

Loodushääled <http://loodusheli.ee/>

Looduskalender ja veebikaamerad <http://looduskalender.ee/>

Haridusportaal, <http://koolielu.ee/>

Keskkonnaharidus, <http://keskkonnaharidus.ee/>

Õppeaine nimetus:	Ajalugu
Koostaja(d):	Mihkel Laar
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE-KASVATUSEESMÄRGID

Ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- oskus orienteeruda ajas ning analüüsida ajaloolise keskkonna kujunemist;
- ajaloomõistete tundmine ja kontekstis kasutamine;
- küsimuste esitamine ajaloo kohta ning neile vastamine;
- funktsionaalne kirjaoskus, kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine;
- empaatia, oskus asetada end kellegi teise olukorda ajastut arvestades; koostöö- ja konfliktilahendusoskus;
- allikaanalüüs ja töö ajalookaardiga, info leidmine erinevatest teabeallikatest, selle kasutamine ja hindamine, suuline ja kirjalik eneseväljendus ning IKT vahendite kasutamine.

ÕPPESISU

Muinasaj (6 tundi)

Muinas- ja vanaaja periodiseerimine. Muinasaja arengujärgude üldiseloostus: kiviaja inimese tegevusalad, põlluharimise algus, loomade kodustamine, käsitöö areng, metallide kasutusele võtmine. Eesti muinasaja üldiseloostus, Pulli, Kunda. Muinasaegsed mälestised – kalmed ja asulakohad – ning arheoloogilised leiud. Kodukoha inimasustus muinasajal.

Vanad Idamaad (17 tundi)

Vanaaja sisu ja üldiseloostus: ajalised piirid, looduslikud olud. Vana-Egiptuse riigikorraldus, eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Vaaraod Thutmosis III, Ramses II, Tutanhamon. Mesopotaamia, sumerite linnriigid, leiutised (ratas, potikeder), Hammurabi seadused, eluolu, religioon, kultuurisaavutused. Iisraeli ja Juuda riik, ainujumala usk, Vana Testament, kümme käsku.

Vana-Kreeka (23 tundi)

Vanim kõrgkultuur Euroopas. Kreeka loodus ja rahvastik, Kreet ja Mückeene kultuur. Kreeka linnriigid. Ühiskonnakorraldus ja kasvatus Ateenas ning Spartas. Linnriikide nõrgenemine ja alistamine Makedooniale. Aleksander Suure sõjaretk ning maailmariigi tekkimine. Vana-Kreeka kultuur ja religioon, eluolu ja mütoloogia. Olümpiamängud. Homerose kangelaseepika, ajalookirjutus, teater, kunst, arhitektuur, skulptuur, vaasimaal. Vana-Kreeka kultuuri tähtsus.

Vana-Rooma (24 tundi)

Rooma riigi tekkimine, looduslikud olud, kuningad. Rooma Vabariigi algus ja ühiskondlik korraldus. Rooma võimu laienemine Vahemere maades. Hannibal, Caesar, vabariigi lõpp. Rooma keisririigi ühiskondlik korraldus. Augustus, Rooma impeerium ja selle lõhenemine. Vana-Rooma kultuur, kunst ja arhitektuur, rahvas ja eluolu, avalikud mängud. Ristiusu teke, Uus Testament.

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Suuline ja kirjalik eneseväljendus, tekstide loomine, korrektne kirjaväsi, küsimuste koostamine ja vastamine. Lauseehitus; erinevad tekstiliigid-reklaamitekst, funktsionaalne lugemine. kirjasõna Eesti aladel keskajal, õigekiri. Uus Testament. Eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine.
Matemaatika	Ajamõõtmine, araabia ja rooma numbrid.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Tööriistade areng.
Inimeseõpetus	Hügieen, enese eest hoolitsemine; kasvatuses erinevates ajastutes; soorollid.

Loodusõpetus	Aed ja põld, põlluharimine. Maailma kaart ja selle kujunemine
Võõrkeeled	Sõnavara arendamine.
Kunstiõpetus	Maal ja skulptuur keskajal, kirik kui sakraalehtis, reklaami kujundamine, kirjakunst.
Muusikaõpetus	Erinevate aegade muusika, pillid

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Ajalugu toetab suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhinduda.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Sotsiaalne pädevus tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloo ja nüüdisajal toimivate ühiskondlike muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikustsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamus ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.
Enesemääratluspädevus	Ajalugu toetab rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujunemist.
Õpipädevus	Õpipädevus kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida ajaloo õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.
Suhtluspädevus	Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista ajaloo teabe- ja tarbetekste ning ajaloolist ilukirjandust; kirjutada eri liiki (lühitekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Ajalugu toetab suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevusega õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärke, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema

	eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valima sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.
Digipädevus	Digipädevuse arendamiseks kasutatakse sotsiaalainete õpetamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimalusi. Õpilasi suunatakse õppetöös kasutama nutiseadmeid ning elektroonilisi abivahendeid. Õpilased koostavad ettekandeid, sooritavaid hindelisi ülesandeid ning otsivad õpimaterjale digivahendite abil. Ühtlasi õpetatakse õpilasi suhtuma kriitiliselt kasutatavasse teabesse ning jälgima turvalisuse ja autorikaitse printsiipe. IKT õpetus ja digipädevuste kujundamine toimub Raatuse koolis, kõikides õppeainetes lõimituna õpetajate ühistööna.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Ajaloolase ja arheoloogi elukutse, muuseumitöötaja; käsitöoline (kõõsner või kullasepp), hariduse ja teaduse valdkond kui karjäärivõimalus. Ehituskunst, sajandeid kestva ehitise teostus. Erinevate õpivõtete kasutamine. Erialad, mis on läbi sajandite ühiskonnas olnud.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Arheoloogiliste leidudega seotud tegevus, tehnika arengu mõju keskkonnale ja kuidas saame loodust/keskkonda kaitsta. Ajalooliste ehitiste säilitamine. Õpilane oskab näha peamisi põhjusi, miks kõik linnas ei olnud jätkusuutlikud. Eesti loodus kui miljonite aastate arengu tulemus. Inimese sõltuvus loodusest.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Õpilane kujundab oma seisukoha ja argumenteerib seda faktidega ajalooõpikust või nähtud filmist. Üksikisiku roll ajaloos. Oma õpiedukuse eest vastutamine. Demokraatliku ühiskonna areng.
Kultuuriline identiteet	Erinevate ajastute ja erinevate piirkondade inimesed on erineva maailmavaatega. Euroopaliku maailmavaate lugu. Kultuuri ja majanduse vastastikune seos; kaupmees/käsitöoline kui kultuuri mõjutaja.
Teabekeskond	Info otsimine ja leidmine, kriitiline lähenemine allikatele. Maalid kui teabe kandjad, riided, ehted jne. Trükikunsti leiutamisega seotud muutused.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilane saab aru, et maailm ongi pidevas muutumises. Tehnoloogia kasutamine minevikus ja tänapäeval.

Tervis ja ohutus	Aasia ühiskonnad, Haiguste levik, vaksineerimine. Tervis erinevates kultuurides ja riikides.
Väärtused ja kõlblus	Teab, et Euroopa maailmapildi aluseks on 10 käsku. Erinevate maailmavaadete sarnased ja erinevad jooned. Iluideaali muutumine, esteetika. Inimeseks olemise vastutus, refleksioon

ÕPPETEGEVUS

6. klassis õpitakse seletama ja kasutama ajaga, ajaloo periodiseerimisega ning käsitletavate teemadega seonduvaid mõisteid ja fraase. Õpiku ning lisamaterjali abil tutvutakse muinasaja

ja vanaaja kohta käivate ajalooallikatega, õpitakse nendest infot leidma ning seda kriitiliselt hindama. Õpitakse kirjeldama inimese elu ja tegevust muinas-ja vanaajal, selgitama muutusi, mis leidsid ühiskonnas aset seoses tehnoloogiliste, kultuuriliste ja poliitiliste muutustega. Õpitakse tundma olusid, milles kujunesid kõige vanemad kõrgkultuurid Egiptuses ja Mesopotaamias. Õpitakse kirjeldama vanaaja riiklikku korraldust ning elulaadi, muinas-ja

vanaaja kultuuri-ja teadusesaavutusi, tähtsamate vanaaja valitsejate tegevust ning võrdlema nendega seonduvaid aspekte Egiptuse, Mesopotaamia, Kreeka linnriikide ja Rooma riigi näitel. Kasutatakse IKT vahendeid õppe tõhustamiseks ning õpilaste vastavate oskuste kujundamiseks nii õppides kui ka töötlemusi esitledes.

ÕPITULEMUSED

Muinasajag

- kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid;
- näitab kaardil ning põhjendab, miks ja mis piirkondades sai alguse põlluharimine;
- teab, mis muudatusi ühiskonnaelus tõi kaasa metallide kasutusele võtmine;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, varanduslik ebavõrdsus, sugukond, hõim;
- teab ning näitab kaardil Eesti ja kodukoha esimesi inimasustusalasid.

Vanad Idamaad

- selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid, ning näitab kaardil Egiptust ja Mesopotaamiat;
- kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse, Mesopotaamia või Juuda riigi näitel;
- tunneb vanaaja kultuuri- ja teadussaavutusi: meditsiin, matemaatika, astronoomia, kirjandus, kujutav kunst, Egiptuse püramiidid ja Babülioni rippaiad; teab, et esimesed kirjasüsteemid olid kiilkiri ja hieroglüüfkiri;
- seletab mõisteid linnriik, vaarao, muumia, sfinks, tempel, püramiid, preester, Vana Testament.

Vana-Kreeka

- näitab kaardil Kreetat, Kreekat, Balkani poolsaart, Ateenat ja Spartat;
- teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist;
- kirjeldab Vana-Kreeka kultuuri ja eluolu iseloomulikke jooni järgmistes valdkondades: kirjandus, teater, religioon, kunst, sport;
- võrdleb Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust Ateena ja Sparta näitel;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid polis, rahvakoosolek, akropol, agora, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, eepos, olümpiamängud, teater, tragöödia, komöödia, skulptuur, Trooja sõda, hellenid, tähestik.

Vana-Rooma

- näitab kaardil Apenniini poolsaart, Vahemerd, Kartaagot, Roomat, Konstantinoopolit, IdaRoomat ja Lääne-Roomat;
- teab Rooma riigi tekkelugu ning oskab tingmärkidest juhindudes näidata kaardil Rooma riigi territooriumi ja selle laienemist;
- iseloomustab eluolu ja kultuuri Rooma riigis;

- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid vabariik, foorum, kapitoorium, Colosseum, patriits, plebei, konsul, senat, rahvatribuun, orjandus, amfiteater, gladiaator, leegion, kodusõda, kristlus, piibel, provints, Ida-Rooma, Lääne-Rooma, Kartaago, Konstantinoopol, ladina keel.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

II kooliastmes kasutatakse õppimist toetavat hindamist. Õpilasele antakse kirjalikku tagasisidet õpitulemuste saavutatuse kohta 3 korda õppeaastas. Suulist tagasisidet antakse jooksvalt kogu õppeaasta vältel.

Õppimist toetava hindamise peaesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Tähtis on ka õpilase enda roll hindamisel, pakkudes talle võimalusi enesehindamiseks. Ajaloo aines antakse hinnanguid õpilaste teadmiste ja oskuste kohta. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid.

Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid on mitmekesised, sisaldades suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega, referaadi, loovtööd. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, kommenteerimist ning usaldusvääruse üle otsustamist. Üksikfaktide tundmisele eelistatakse olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid.

Õpitulemusi hinnates kasutatakse mitmekesiseid ja õpitulemustega vastavuses olevaid vorme, mis sisaldavad suulisi, kirjalikke ja praktilisi ülesandeid. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Praktiliste tööde puhul hinnatakse mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi kulgu.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja nendevahelisi seoseid;
- selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
- eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist, lähtudes õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- rakendab õpituatsioonis teoreetilisi teadmisi praktiliselt;
- demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioonis;
- kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

KASUTATAV KIRJANDUS

6. klassis kasutatakse mitmekesiseid õppematerjale, eri liiki allikad (fotod, kirjad, esemed nt perekogust), ajalookaart, teemaraamatud, filmid, ajalooatlas, seina- ja kontuurkaardid (Põhikooli atlas Regio 2000); filmid, nt Arheoloogiakeskuse õppefilm „Raua sulatamine” (J. Peets, K. Kello); ETV saadete arhiiv (<http://etv.err.ee/arhiiv.php>); IKT - põhised õppematerjalid, nt Eesti muinasaeg, CD (Regio), interaktiivsed õppematerjalid, www.koolielu.ee ja www.miksike.ee.

Õppeaine nimetus:	Inimeseõpetus
Koostaja(d):	Aigrid Kõõra
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE-KASVATUSEESMÄRGID

Inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- väärtustab enda ja teiste positiivseid iseloomujooni ja omadusi ning sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikana;
- väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet ning kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus: üksteise aitamist, jagamist, hoolitsemist ja koostööd;
- kirjeldab uimastite tarbimisega kaasnevat riski ja väärtustab tervislikku elu uimastiteta; demonstreerib õpitu olukorras, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest;
- kirjeldab, millised kehalised ja emotsionaalsed muutused toimuvad murdeas;
- kirjeldab enesehinnangu parandamise ning enesekontrolli tegemise võimalusi ja tähtsust igapäevaeluses, väärtustab inimeste erinevusi ning oskab teisi arvestada;
- kirjeldab ja selgitab konfliktide võimalikke põhjusi ning oskab eristada tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahendamise viise; demonstreerib õpitu olukorras, kuidas aktiivselt kuulata ja kehtestavalt käituda;
- väärtustab tervist ja tervislikku eluviisi ning arvestab tervisliku eluviisi komponente igapäevaelus;
- teab, kuidas toimida ohuolukorras, ning oskab õpitu olukorras abi kutsuda; kirjeldab tegevusi, mis muudavad tema elukeskkonna turvaliseks ja tugevdavad tervist.

ÕPPESISU

Mina ja suhtlemine (5 tundi)

- Enesesse uskumine. Enesehinnang. Eneseanalüüs. Enesekontroll. Oma väärtuste selgitamine.

Suhtlemine teistega (10 tundi)

- Suhtlemise komponendid. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlemine. Aktiivne kuulamine. Tunnete väljendamine. Eneseavamine. Eelarvamused. Kehtestav, agressiivne ja alistuv käitumine. Ei ütlemine ennast ja teisi kahjustava käitumise puhul.

Suhted teistega (9 tundi)

- Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine. Sallivus enda ja teiste vastu. Hoolivus. Sõprussuhted. Usaldus suhetes. Empaatia. Vastutus suhetes. Kaaslaste mõju ja surve. Erinevuste ja mitmekesisuse väärtustamine. Isikute iseärasused. Soolised erinevused. Eri vajadustega inimesed. Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.

Otsustamine, konfliktid ja probleemilahendus (8 tundi)

- Otsustamine ja probleemide lahendamine. Erinevate käitumisviiside leidmine probleeme lahendades. Tagajärgede arvestamine probleemilahenduses. Vastutus otsustamisel. Konfliktide olemus ja põhjused. Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise teed.

Positiivne mõtlemine (3 tundi)

- Positiivsed jooned ja omadused endas ning teistes, nende märkamine.

LÕIMING	
Eesti keel	Suulise ja kirjaliku eneseväljendusoskuse arendamine
Võõrkeeled	Erinevate võõrkeelsete õppematerjalide kasutamine ja näitlikest vahenditest (internetis leiduvad lühifilmid, skeemid, esitlused) arusaamine, emakeelde tõlkimine ja lihtsustamine.
Kunstiõpetus	Kunstiline ja käeline tegevus kui lõõgastus ja eneseleidmise ja väljendamise viis

Inimeseõpetus	Vastutus seoses valikutega, erinevad grupid ja rollid, rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus, uimastite tarvitamise mõju, soorollid ja – stereotüübid ning nende mõju inimese käitumisele.
Liikumisõpetus	Kehaline aktiivsus, tervislik eluviis, rõõm kehalisest aktiivsusest ja selle mõju enesehinnangule
Muusikaõpetus	Erinevad muusikažanrid – erinevad inimesed, tolerantsus; muusika kui vaba aja veetmise viis ja lõõgastus.
Loodusõpetus	Inimese arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid, varane ja hiline küpsemine, suguküpsus, soojätkamine, uimastid ja nende toime;
Ajalugu	Erinevad riigid ja rahvad ning nende kombed – tolerantsus.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Inimeseõpetus toetab väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Inimeseõpetus kujundab oskust seista vastu keskkete normide rikkumisele.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Teadmised, oskused ja hoiakud sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimestevahelistest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas ja teistes gruppides
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; järgida tervislikke eluviise; lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme.
Õpipädevus	Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.
Suhtluspädevus	Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; inimeseõpetus väärtustab õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades seda toetab ka inimeseõpetuse aine.

Ettevõtlikkuspädevus	Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärged, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valima sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.
Digipädevus	Digipädevuse arendamiseks kasutatakse sotsiaalainete õpetamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimalusi. Õpilasi suunatakse õppetöös kasutama nutiseadmeid ning elektroonilisi abivahendeid. Õpilased koostavad ettekandeid, sooritavaid hindelisi ülesandeid ning otsivad õpimaterjale digivahendite abil. Ühtlasi õpetatakse õpilasi suhtuma kriitiliselt kasutatavasse teabesse ning jälgima turvalisuse ja autorikaitse printsiipe. IKT õpetus ja digipädevuste kujundamine toimub Raatuse koolis, kõikides õppeainetes lõimituna õpetajate ühistööna.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on tähtis alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid. Õpilane hakkab analüüsima oma võimeid, oskusi ja väärtusi ning seostama neid tulevase haridustee ja tööelu valikutega, koostades esmase karjääriplaani.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohalikku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse.
Kultuuriline identiteet	Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii üksikõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Teabekeskond	Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.
Väärtused ja kõlblus	Toetatakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Õppe korraldamisel on oluline eakohasus ning varem omandatu arvestamine ja sellega seostamine. Õppetegevuses arvestatakse õpilaste eripärast ja ühiskonna muutustega.

Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse eesmärkidest, arendades õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid, kusjuures põhiohk on hoiakute kujundamisel. Õpe on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetav ja tähenduslik ning toetab arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane.

Õpetuses kasutatakse mitmekülgset meetodikat, et õpilased saaksid õppes aktiivselt osaleda.

Inimeseõpetuses on meetodiliselt tähtsad kolm valdkonda, arvestades õpilase vanuseastet:

- avar meetodiline repertuaar, kasutades aktiivõppemeetodeid: mõistekaardid, vaatlus, loovtööd (nt plakatid, voldikud jne), aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaritööd, juhtumianalüüs jne);
- individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
- õppe sidumine koolivälise eluga (nt õppekäik, kohtumised erinevate inimestega jne), kusjuures õppemeetodi valik sõltub konkreetsest õpieesmärgist ja õpilastest.

Õpilasi aktiveeritakse ise erinevatest allikatest infot otsima, seda korrastama ja kriitiliselt hindama, kasutades erinevaid IKT-vahendeid

ÕPITULEMUSED

6. klassi lõpetaja:

- kirjeldab enesehinnangu, enesekontrolli ning eneseanalüüsi võimalusi ja olulisust igapäevasuhetes, väärtustab inimeste erinevusi ning oskab teisi arvestada, demonstreerides seda õpituatsioonid;
  - väärtustab enda ja teiste positiivseid iseloomujooni ja omadusi ning sõprust ja armastust vastastikuse toetuse ning usalduse allikana;
  - väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet ning kirjeldab tõhusaid sotsiaalseid oskusi igapäevaelus: üksteise aitamist, jagamist, hoolitsemist ja koostööd;
  - kirjeldab ja selgitab konfliktide võimalikke põhjusi ning oskab eristada tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahendamise viise; demonstreerib, kuidas õpituatsioonid tõhusalt verbalselt oma tundeid väljendada, aktiivselt kuulata ja kehtestavalt käituda;

- teab ja oskab õpisiituatsioonis leida erinevaid lahendusviise otsuste langetamisel.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine inimeseõpetuses tähendab konkreetsete õpitulemuste saavutatuse ja õppija arengu toetamist. Inimeseõpetuses antakse sõnalisi hinnanguid õpilase omandatud teadmiste ja enesekohaste ning sotsiaalsete oskuste kohta. Tagasisidet õpitulemustest ja õpilase arengust antakse läbi sõnaliste hinnangute kaks korda õppeaastas (jaanuaris ja juunis).

Nõutava positiivse soorituse taseme igale tööle (suuline või kirjalik) seab õpetaja ja teavitab sellest õpilasi õppeaasta ja 2. poolaasta alguses ning vahetult enne töö/ülesande tegemist.

Igas teema blokis on vähemalt üks kokkuvõtlik töö (suuline või kirjalik), mille eesmärk on, et õpilane oleks läbinud antud teema ja mis peab olema sooritatud positiivselt. Ebaõnnestunud töö (suuline või kirjalik) korral tagastab õpetaja töö õpilasele koos parandusettepanekutega ja õpilane peab töö uuesti esitama/sooritama 10 koolipäeva jooksul (kui see pole võimalik, siis peab tegema õpetajaga eraldi kokkuleppe).

Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid.

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja nende seoseid;
- selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
- eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- rakendab teoreetilisi teadmisi praktilises õpisiituatsioonis;
- demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpisiituatsioonis;
- kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

Õppeaine nimetus:	Käsitöö ja kodundus
Koostaja(d):	Tuuliki Vuks
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Käsitöö õpetusega taotletakse, et õpilased:

- valmistaksid loovalt erinevates tehnikates, erinevaid esemeid;
- omandavad teadmisi tervislikust toitumisest.

Rõhk on käelisel tegevusel ja materjali säästlikul kasutamisel, aja planeerimisoskusel. Olulisel kohal on ohutud töövõtted ja koostööoskused. Õpe toetab vaatlema, tundma esemelist keskkonda ja nüüdisühiskonna mõtteviise, kultuuritraditsioone. Õppeaine soodustab omandatud praktiliselt rakendama hobide valikul.

ÕPPESISU

Käsitöö. Kavandamine

- Idee ja kavandi tähtsus eset valmistades. Ideede leidmine ja edasiarendamine kavandiks. Kavandamise graafilised võimalused. Värvusõpetuse põhitõdede arvestamine esemeid disainides. Tekstiilide ja käsitöömaterjalide valiku ning sobivuse põhimõtted lähtuvalt kasutusala.

Töö kulg

- Töötamine suulise juhendamise järgi. Töötamine tööjuhendi järgi. Ühistöö kavandamine, tööjaotus rühmas, üksteist abistav käitumine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.

Rahvakunst

- Rahvakultuur ja selle tähtsus. Tavad ja kombes. Muuseumite roll rahvakunsti säilitajana.

Materjalid

- Tutvumine looduslike kiududega. Kanga kudumise põhimõte. Õmblusniidid, käsitööniidid ja – lõngad.

Tööliigid

- Tikkimine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Üherealised pisted. Töö viimistlemine.
- Õmblemine. Töövahendid. Täpsuse vajalikkus õmblustöös. Õmblusvarud. Õmblemine käsitsi.
- Kudumine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Silmuste loomine. Parem- ja pahempidine silmus. Ääresilmused. Kudumi lõpetamine. Kudumi viimistlemine.
- Heegeldamine. Töövahendid ja sobivad materjalid. Põhisilmuste heegeldamine. Edasi- tagasi heegeldamine. Heegeldustöö viimistlemine.

Kodundus. Toit ja toitumine

- Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toidupüramiid.
- Toiduainerühmade üldiseloomustus: teravili ja teraviljasaadused, piim ja piimasaadused, aedvili, liha ja lihasaadused, kala ja kalasaadused, munad, toidurasvad. Toiduainete säilitamine.

Töö organiseerimine ja hügieen

- Isikliku hügieeni nõuded köögis töötades. Toidu ohutus. Nõude pesemine käsitsi ja masinaga, köögi korrashoid. Tööde järjekord toitu valmistades.
- Tööjaotus rühmas, ühistöö kavandamine, hooliv ja arvestav käitumine. Ühise töö analüüsimine ja hindamine.

Toidu valmistamine

- Retsept. Mõõtühikud. Töövahendid köögis. Ohutushoid.
- Toiduainete eeltöötlemine, külm- ja kuumtöötlemine. Võileivad. Kuumtöötlemata magustoidud. Külmad ja kuumad joogid. Kartulite, munade ja makaronitoodete keetmine. Toor- ja segasalatid. Külmad kastmed.

Lauakombes

- Lauakombes ning lauakatmise tavad ja erinevad loomingulised võimalused. Lauapesu, -nõud ja -kaunistused. Sobivate nõude valimine toidu serveerimiseks.

Kodu korrashoid

- Puhastus- ja korrastustööd. Kodutööde planeerimine ja jaotamine. Töövahendid. Rõivaste pesemine käsitsi ja masinaga. Hooldusmärgid. Triikimine. Jalatsite hooldamine.

Tarbijakasvat

- Tulud ja kulud pere eelarves, taskuraha. Arutelu raha kasutamise ja säästmise üle. Tarbijainfo (pakendiinfo). Teadlik ja säästlik tarbimine. Energia ja vee säästlik tarbimine. Jäätmete sortimine.

Projektõpe

- Õpilased saavad valida kahe või enama korraga toimuva valikteema või aineprojekti vahel. Valikteemad ja projektid võivad olla nii tehnoloogiaõpetuse, käsitöö kui ka kodunduse valdkonnast. Projektitööd võib lõimida omavahel, teiste õppeainete ja klassidevaheliste projektidega ning ülekooliste ja pikemaajaliste koolidevaheliste üritustega. Projektitööd valitakse, pidades silmas kohalikke traditsioone, uudseid ja tavapäraseid töötlemisviise ning teatud teema süvitsi käsitlemise huvi. Projektitöö valdkond moodustab iseseisva terviku, mille puhul ei eeldata õpilastelt teemaga seonduvaid varasemaid oskusi ega teadmisi

Kodundus - vahetusrühm

- Toiduained ja toitained. Tervisliku toitumise põhitõed. Toiduainete säilitamine. Hügieeninõuded köögis töötades. Jäätmete sortimine. Retsepti kasutamine, mõõtühikud. Toiduainete eeltöötlemine,

külm- ja kuumtöötlemine. Võileibade ja salatite valmistamine.. Magustoidud. Külmad ja kuumad joogid. Lauakombed ning lauakatmise tavad ja erinevad võimalused.

- Puhastus- ja korrastustööd. Rõivaste ja jalanõude hooldamine. Tarbijainfo (pakendiinfo, kasutusjuhend jm). Teadlik ja säästlik tarbimine.

Tehnoloogiaõpetus

- Tehnoloogia olemus. Materjalide liigid (puit, metall, plastid jne) ja nende omadused. Materjalide töötlemise viisid (märkimine, saagimine jne) ja töövahendid (tööriistad). Idee ja eskiis. Toote disainimine ja valmistamine erinevatest materjalidest. Levinumad käsitööriistad. Materjalide ühendamine. Tervisekaitse- ja tööohutusnõuded töötlemise ajal, ohutud töövõtted.

LÕIMING	
Eesti keel	lühendid, õigekiri, keelekasutus suulises kõnes, kaasõpilase eesmärgistatud kuulamine
Inimeseõpetus	tervislik toitumine suutlikkus järgida terveid eluviise, väärtustada oma seotust oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga, eestlaste toitumistavad, rahvakalender.
Matemaatika	mõõdud, mõõtmine ja massi-, mahuühikud.
Kunstiõpetus	värvusõpetus ja kompositsioon kavandamisel
Muusikaõpetus	rütmid
Loodusõpetus	lambavill, puuvill, jäätmekäitlus, säästev tarbimine

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel
Enesemääratluspädevus	suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi;
Õpipädevus	analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi, suutlikkus organiseerida õpikeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet
Suhtluspädevus	suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt erinevaid ülesandeid lahendades; mõtlemist nõudvates tegevustes püstitatakse probleeme, leitakse sobivaid lahendusi, põhjendatakse valikuid ja analüüsitakse tulemusi;
Ettevõtlikkuspädevus	suutlikkus ideid luua ja neid ellu viia
Digipädevus	Loovülesannetes on võimalik kasutada digivahenditel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid; õpitakse leidma ja säilitama infot ja hindama selle usaldusväärsust.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on tähtsad edaspidises toimetulekus. Õpilased teevad esmast tutvust elukutsetega. Õpilaste tähelepanu juhitakse ohutule töötamisele.
Keskond ja jätkusuutlik areng	Töötamisel on tähtis säästlikult kasutada nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on tööõpetuse õpetamisel üks põhilisi eesmärke. Ettevõtlikkust toetavad miniprojektid annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovile panna.
Kultuuriline identiteet	Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse kasutama rahvuslikke elemente esemete kavandamisel.
Teabekeskond	Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite ja käsitöötajate loominguga.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Tundides kasutatakse erinevaid materjale ja töötlusviise. Ülesandeid lahendades ja tulemusi esitledes leitakse võimalusi rakendada õppeprotsessis digikeskkonda.
Tervis ja ohutus	Õpitakse arvestama ohutusnõudeid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine ning tervislike toitude valmistamine õpetavad terviseteadlikku käitumist.
Väärtused ja kõlblus	Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi, kuidas arvestada kaaslastega, arendada organiseerimisoskust ning lahendada konflikte. Kodunduses kujundatakse praktilisi käitumisoskusi, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjusi ja võimalikke tagajärgi.

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegelda;
- võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;

- rakendatakse nüüdisaegseid info-, õppematerjale ja -vahendeid;
  - laiendatakse õpikeskkonda: muuseumid, näitused, looduskeskkond;
  - kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov praktiline tegevus, projektõpe, uurimistöid, katsetused (nt erinevate materjalide ja toiduainete omadused), ürituste ja näituste korraldamine, ning eksponeerimiseks, mängud, arutelud;
  - lähtutakse sellest, et käsitöö ja kodundus on praktilise suunitlusega õppeaine: vähemalt 2/3 õppetunnist peab olema praktiline tegevus;
  - on rõhk loovusel (disainimine), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toote kaunistamisel jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial;
  - pööratakse enne uute tehnoloogiate ja seadmete kasutamist tähelepanu ohutusele;
  - jaotatakse klass toitu valmistades ja teiste praktiliste ülesannete korral väiksemateks rühmadeks (1-5 õpilast);
  - leitakse kodunduse teemade juures lõimivõimalusi nii inimeseõpetuse; terviseteadlik käitumine kinnistub tunnis tehtavate praktiliste ülesannete kaudu;
- lähtutakse eesmärgist, et õpilased õpiksid iseseisvalt oma tööd kavandama ja organiseerima, ning välditakse liigset otsest juhendamist.

ÕPITULEMUSED

6. kl lõpuks on oodatud õpitulemused:

Kavandamine

- kavandab omandatud tövõtete baasil jõukohaseid käsitööesemeid;
- leiab käsitööeseme kavandamiseks ideid eesti rahvakunstist;
- leiab võimalusi taaskasutada tekstiilmaterjale.

Töö kulg

- töötab iseseisvalt lihtsama tööjuhendi järgi;
- järgib töötades ohutusnõudeid ning hoiab korras töökoha;
- hindab oma töö korrektsust ja esteetilisust.

Rahvakunst

- märkab rahvuslikke kujunduselemente tänapäevastel esemetel;
- kirjeldab muuseumis olevaid rahvuslikke esemeid.

Materjalid

- kirjeldab looduslike kiudainete saamist, põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist; □ eristab telgedel kootud kangaid trikotaažist ning võrdleb nende omadusi;
- seostab käsitöölõnga jämedust ja eseme valmimiseks kuluvat aega.

Töö liigid

- kasutab tekstiileset kaunistades ühe- ja kaherealisi pisteid;
- seab õmblusmasina töökorda, traageldab ning õmbleb lihtõmblust ja palistust;
- lõikab välja ja õmbleb valmis lihtsama eseme;
- mõistab täpsuse vajalikkust õmblemisel ning järgib seda oma töös;
- heegeldab ja koob põhisilmuseid ning tunneb mustrite ülesmärkimise viise ja tingmärke;
- heegeldab ja koob lihtsa skeemi järgi.

Kodundus. Toit ja toitumine

- teab erinevaid toiduainetüüpe ning tunneb neisse kuuluvaid toiduaineid ja nende omadusi,
- võrdleb pakendiinfo järgi erinevate toiduainete toiteväärtust;
- teab, mis toiduained riknevad kergesti, ning säilitab toiduaineid sobival viisil;
- hindab oma toitumisharjumuste vastavust toitumisõpetuse põhitõdedele ning teeb ettepanekuid tervislikumaks toiduvalikuks.

Töö organiseerimine ja hügieen

- teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötades;

- koostab koos kaaslastega tööplaani, lepib kokku tööjaotuse, täidab ülesande, hindab rühma töötulemust ja igaühe rolli tulemuse saavutamisel;
- suhtub kaaslastesse heatahtlikult ning arvestab teiste arvamust.

Toidu valmistamine

- kasutab mõõtenõusid ja kaalu ning oskab teisendada mahu- ja massiühikuid;
- valib töövahendid ja seadmed töö eesmärgi järgi ning kasutab neid ohutusnõudeid arvestades;
- valmistab lihtsamaid tervislikke toite, kasutades levinumaid toiduaineid ning külm- ja kuumtöötlemistehnikaid.

Lauakombed

- katab toidukorra järgi laua, valides ning paigutades sobiva lauapesu, -nõud ja -kaunistused;
- peab kinni üldtuntud lauakommetest ning hindab laua ja toitude kujundust.

Kodu korrashoid

- teeb korrastustöid, kasutades sobivaid töövahendeid;
- planeerib rõivaste pesemist, kuivatamist ja triikimist hooldusmärkide järgi;
- näeb kodutööde jaotamises pereliikmete heade suhete eeldust.

Tarbijakasvatus

- teab väljendite „kõlblik kuni“ ja „parim enne“ tähendust;
- tunneb jäätmete hoolimatust käitlemisest tulenevaid ohte keskkonnale ning teab enda võimalusi, kuidas aidata kaasa jäätmete keskkonnasäästlikule käitlemisele;
- käitub keskkonnahoidliku tarbijana;
- oskab valida erinevaid kaupu ja oma valikut põhjendada;
- analüüsib oma taskuraha kasutamist.

Kodundus- vahetusrühm

- teab ja väärtustab tervisliku toitumise põhialuseid;
- tunneb põhilisi toiduaineid ja nende omadusi ning valmistab lihtsamaid toite;
- teadvustab hügieenireeglite järgimise vajadust köögis töötades;
- teeb põhilisi korrastustöid, kasutades selleks sobivaid töövahendeid;
- katab lauda ning peab kinni üldtuntud lauakommetest;
- teab jäätmete käsitlemise ja keskkonnahoiu põhilisi nõudeid.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

6.klassis kasutatakse õppijat toetavaid sõnalisi ja kirjalikke hinnanguid.

Õppimist toetavas hindamisprotsessis arvestatakse:

- kavandamist ja planeerimist (originaalsust, iseseisvust, oskust põhjendada tehtud otsuseid/valikuid);
- valmistamist (materjalide ja töövahendite kasutamise oskust, omandatud teadmiste rakendamist praktikas, tööohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimist, iseseisvust, koostööoskust);
- töö tulemust (kavandatu õnnestumist, viimistlust ja kvaliteeti, töö õigeaegset valmimist, esitlemise oskust);
- õpilase arengut, püüdlikkust ning kodukorra kokkulepete täitmist

Trimestritulemus on arvestatud, kui

- ese on kavandatud teemale vastavalt,
- teostus on võimetekohane, olenevalt õpilase eelnevast arengust,
- töö tulemus on esitatud kokkulepitud tähtjaks.

NB! hinne on arvestatud, kui vähemalt kaks trimestris sooritatavat tööd on arvestatud. Aastahinne on arvestatud, kui vähemalt kahe trimestri tulemused on arvestatud.

6.klassi I poolaastal teostatavad hinnatavad tööd on järgmised:

Kodundus

- tervisliku toitumise põhitõed
- muna vahustamine, või sulatamine,
- rõivaste pesemine käsitsi ja masinaga, hooldusmärgid, triikimine, jalatsite hooldamine;
- kala ja kalasaadused, soe salat, teravili ja teraviljasaadused

Õmblemine– põll

- juurdelõikus, õmblusvaru, koe- ja lõimelõngad, koeserv
- kaarekujuliste lõikeservade töötlemine, palistus, käänis, kitsas palistus, tööjooniste lugemine ja kasutamine, lai palistus, kitsa ja laia palistuse nurga töötlemine
- valmis põll

II poolaastal teostavad hinnatavad töö on järgmised:

Projektõpe – projekt "MMM ehk märkide müstiline maailm"; märkide ja sümbolite uurimine, loomine, trükkimine, esitluste ettekandmine ja kuulamine

Heegeldamine(kaks hinnangut) – sussid:

heegelskeem, skeemi järgi heegeldamine, motiiv, ringheegeldamine, aassilmus poolsammas, ühekordne sammas, aas- ja kinnissilmuse erinevus,

- heegelkirjade ülesmärkimise viisid, skeemi järgi heegeldamine, motiivi heegeldamine, motiivide ühendamise võimalused
- valmis suss

Kodundus

- hakkliha praadimine, sibula hakkimine, pastakastme valmistamine,
- taldrikureegel
- rõivaste ja jalanõude hooldamine;
- teravili ja teraviljasaadused, tervislik hommikusöök, pudrud ja nende lisandid, tärklis, keetmisviisid

KASUTATAV KIRJANDUS

Õmblemine (2003) Anu Pink

Heegeldamine (2004) Anu Pink

Kodundus 4.-6. klass (2008) Anu Pink

Kudumine (2002) Anu Pink

Õppeaine nimetus:	Kunstiõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

II kooliastmes arendatakse edasi ja täiendatakse I kooliastmes õpitut. Tutvutakse teadlikumalt kunsti aluste ja kunstilooga eesmärgiga luua seoseid ja puutepunkte mineviku ja tänapäeva vahel. Loomingulistes kunstitöodes on suurem tähelepanu ümbritseva maailma edasiandmisel. Õpilast kaasatakse rohkem õppeprotsessi kavandamisse (tehnikate, teemade valik, pildimaterjali otsimine jne). Kriitilise mõtlemise oskust ja ainealase keele arenemist toetavad erinevate mineviku ja kaasaja kunstiteoste vaatlemine ja analüüsimine tunnis, mis kinnistatakse samast tunnis ka praktilise tööga. Rõhutatakse läbitava ajastu kunsti olemuse tundmaõppimist ja rakendamist loovülesannetes.

ÕPPESISU

6. klass

- Erinevate objektide kujutamine vaatluse ja mälu järgi. Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks.
- Maali, joonistuse, kollaaži, skulptuuri, graafika ja animatsiooni tehnikad ning töövõtted. Kompositsioon. Sümmeetria ja asümmeetria. Liikumise kujutamine. Perspektiiv. Disaini- ja kirjaõpetus.

- Erinevad kunstiliigid (skulptuur, maal, graafika ja tarbekunst). Koomiks. Eesti rahvakunst. Näiteid mineviku ja nüüdiskunsti teostest Eestis ja maailmas õpetaja valikul. Loodust säästva tarbimise põhimõtted

LÕIMING	
Eesti keel	Kunstist rääkides osalevad õpilased aruteludes arendades oma eneseväljendusoskusi ja õppides kasutama kunstikeelt
Matemaatika	Eesti rahvakunst ja geomeetrilised kujundid; kolmvaade.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Erinevate materjalide kasutamine; töökavandite ja -jooniste tegemine.
Muusikaõpetus	Kunstis on palju muusika kattuvaid mõisteid (kompositsioon, rütm, kontrastid); muusika järgi joonistamine
Loodusõpetus	Näited ümbritsevast elusloodusest erinevate loovülesannete puhul: loodusfotograafia; sümmeetria ja asümmeetria looduses; keskkonnasäästlikud materjalid kunstis.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja väärtustada enda ja teiste tehtud tööd. Tajuda ja väärtustada kunstitegevust kui ainulaadset ja igaühele ainuomast, väärtustada inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust.
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja arendada teadlikust igaühe eripärast ja arvestada seda suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	analüüsida enda nõrkusi ja tugevusi, osates neid erinevates olukordades rakendada. Arendada personaalset ja sotsiaalset identiteeti.
Õpipädevus	seostada omandatud teadmisi varemõpituga, planeerida õppimist, arvestada aega vastavalt enda oskustele.
Suhtluspädevus	korrektse keelekasutusega enda seisukohtade visuaalne, kirjalik või suuline esitlemine ja põhjendamine.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust, rakendada reaallainetes omandatud erinevaid oskusi.
Ettevõtlikkuspädevus	osata ideid teostada, probleeme loovalt lahendada, kasutades varemõpitut ja iseseisvalt eesmärke seada ning plaane koostada.
Digipädevus	Digitaalsete vahendeid kasutatakse info otsimiseks, esitluste tegemisel ja fotode töötlemisel

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õpilases arendatakse oskust seada endale eesmärged ning neid ellu viia. Arendatakse oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Õpilast suunatakse mõistma inimese sõltuvust loodusressurssidest ja väärtustama bioloogilist ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust. Õpilast suunatakse aru saama ja arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmasel tasandil ja ühtlasi võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ja eluviisi.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Õpilast suunatakse väärtustama koostööd, kodanikualgatusi ja vabatahtlikkusele põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivallatut lahendamist. Õpilasele tutvustatakse ettevõtluse rolli ühiskonnas ning suunatakse suhtuma positiivselt ettevõtlusesse ja selles osalemisesse.
Kultuuriline identiteet	Õpilast suunatakse mõistma ennast kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana, käituma salliva ja lugupidavana teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomungusse, taunima diskrimineerimist.
Teabekeskond	Õpilases arendatakse kriitilise teabeanalüüsi oskust, mõistma vahetu ja vahendatud info sarnasusi ning erinevusi. Õpilast suunatakse ära tundma oma teabevajadusi ja leidma endale sobivaid teabeotsingumeetodeid.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilast suunatakse aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest. Pööratakse tähelepanu tehnoloogilise arengu positiivsetele kui ka negatiivsetele mõjudele ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes; Õpilast suunatakse kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat erinevate eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks
Tervis ja ohutus	Õpilast suunatakse teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega ning mõistma keskkonna mõju oma tervisele. Õpilasele tutvustatakse kuidas väärtustada liikluse ning ohutuse reeglite tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust.
Väärtused ja kõlblus	Õpilast suunatakse tunnustama väärtusi, kõlblisi norme ja viisakusreegleid, juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel.

ÕPPETEGEVUS

6. klass

- Loovad rühma- ja individuaalsed tööd, koostöö ühise tulemuse nimel.

- Visandamine ja kavandamine. Kujutamine. Oma teoste esitlemine, valikute põhjendamine.
- Ruumiliste kompositsioonide valmistamine.
- Kunstitehnikate loov kasutamine.
- Kunstiteoste (maalid, filmid, koomiksid) võrdlemine, nende üle arutlemine.
- Muuseumide ja näituste külastamine.

ÕPITULEMUSED

6. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu loovast tegevusest;
- katsetab julgelt oma mõtete ja ideedega;
- rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur, animatsioon);
- otsib infot kunstiraamatutest ja teistest teabeallikatest;
- kirjeldab kunstiteost kasutades selleks ainealaseid mõisteid;
- mõtleb keskkonda säästvalt ja arvestab kaasõpilastega.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Hindamise peaesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Õpilane saab õppeaastas ühe kokkuvõtva hinde/kirjaliku tagasiside (hinnatakse üks kord poolaastas). Positiivse kokkuvõtva hinde saamiseks peab õpilane esitama kõik kohustuslikud tööd. Enne uue töö alustamist teavitatakse õpilasi tööle esitatavatest nõuetest ja tingimustest. Nõutava arvestusliku soorituse taseme seab õpetaja, konkreetse ülesande eripära arvestades, igale tööle eraldi. Nõuetele mittevastava töö puhul, tagastab õpetaja töö õpilasele koos parandusettepanekutega ja õpilasel on võimalik töö uuesti esitada. Trimestrihinnet mõjutavad ka mittekohustuslikud tunnitööd (sh tundides osalemine).

Õpilastel on võimalus osaleda hindamise protsessis. See õpetab töid analüüsima ja väärtustama erinevaid lahendusi. Oluline on õpilase eneseanalüüsi toetamine – mida õpilane tundis ja õppis, mida ta soovib järgmisel korral teha teisiti jne – eesmärgiga toetada õpilase sisemist motivatsiooni.

Praktiliste tööde juures hinnatakse õpilase loovust ülesannete lahendamisel, töö kulgu alates töö kavandamisest kuni lõpptulemuseni ja saavutatud õpitulemusi. Lisaks võetakse hindamisel arvesse õpilase arengut, püüdlikust, töökultuuri ja arvestamist teiste õpilastega. Hindamise objektiks võib olla nii tööprotsess (sh kavandid, harjutused, visandid, pikemaajalise praktilise töö vaheetapid) kui valminud teos. Praktiliste tööde hindamise juures kasutatakse ka õpimapi või portfoolio formaati.

Uurimusliku sisuga töödes hinnatakse töö vastavust teemale ja etteantud vormistamise nõuetele, töö sisukust, töö esitlust ja oma valikute selgitamise ja põhjendamise oskust. Negatiivselt ei hinnata kirjalikes töödes esineda võivaid õigekirjavigu kuid need parandatakse.

KASUTATUD KIRJANDUS

Gabral, Hans (2004) Kunst IV – VI klassile. Tallinn: Koolibri.

Laanemäe, K., Lüsi, A., Purre, A., Tšekulajeva; J. (2011) Tähelepanu! Valmis olla! KUNST! 16 kunstiprojekti. Õpilaseramat. Tallinn: MTÜ Loovalt tulevikku.

Laanemäe, K., Lüsi, A., Purre, A., Tšekulajeva; J. (2011) Tähelepanu! Valmis olla! KUNST! Õpetajaraamat. Tallinn: MTÜ Loovalt tulevikku ([digiversioon](#))

Rehepapp, M. 2012. Disainispikker. Tööraamat õpetajale. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia.

Õppeaine nimetus:	Draamaõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	1 tundi nädalas, 35 tundi aastas

DRAAMAÕPETUSE KONTSEPTSIOON

„Kooliharidus peaks võimalikult palju aitama emotsionaalselt värvipimedatel lastel saada nägijaks, sest see on võimalik. Meid kõiki peaks huvitama, millise sisemise tundeilma ja moraalsed tõekspidamised kool oma õpilastes kujundab, sest ühel hetkel väljuvad noored sellest kontrollitud institutsioonist ning neist saavad meie kõigi naabrid, äripartnerid, tööandjad, töötajad, kliendid, hooldajad, kaasreisijad või meie laste elukaaslased. Emotsionaalse intelligentsuse osised on lisaks empaatilisele muuseas enesekontroll, innukus, püsivus ja oskus ennast motiveerida“ (Hein 2014: 27).

Draamaõppe süstemaatilisus ja loovus aitavad vaieldamatult kaasa nii emotsionaalse kui ka sotsiaalse intelligentsuse arengule, seega tervikliku ja õnneliku inimese loomisele. Mida varem sellega alustada, seda parem.

Draamaõpetuses õppimine:

- toetab hariduslike erivajadustega õpilast;
- soodustab koostööd;
- aitab süüvida inimkogemuste probleemidesse;
- arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- arendab empaatiavõimet ja aitab end teistega samastada;
- toetab esinemisjulgest ja avatust
- kasvatab vastutustunnet
- aitab kaasa tekstist arusaamisele ja tekstiloomele
- arendab nii kehalist kui suulist eneseväljendusoskust

Eelnev nimekiri mitte ainult ei loo kasvatava tulevase täisväärtusliku inimese arenguks, vaid toetab igakülgset teiste ainete õppimist ja õpetamist.

Õpe toimub kõikidel klassidel kord nädalas ja tagasisidestatakse jooksvalt igas tunnis ning kokkuvõtavad hinnangud tulevad kord poolaastas. Esimene poolaasta peadib etüüdidega kooli sünnipäevaks ja jõuluetüüdidega, teine poolaasta kevadise ühise etenduste päevaga, mil draamaõppe läbinud klassid oma lavastusi esitlevad. Eesmärk ei ole lavastuse valmimine iseenesest, vaid kindlasti protsess ise ja selle käigus toimuv avastamine ja avanemine.

Draamakursuse alustamine seisneb eneseavastamises ja grupiloomes. On väga oluline leida grupidünaamika ja luua ühtne energia, et üldse midagi saaks sündida. Edasi süvenetakse juba lavastuse loomesse.

ÕPPESISU

Esimene poolaasta

Esimesel poolaastal alustatakse impro- ja liikumismängudega. Külalastatakse etendust või toimub lavastuse DVD vaatamine ja analüüs. Tegeletakse sotsiaalsete draamaõppe meetoditega (foorumteater, protsessdraama, ajalehetheater). Poolaasta väljundiks on jõuluetüüdid.

Teine poolaasta

Hakatakse keskenduma enam tekstile ja valmistuma konkreetseks lavastuseks, mis sünnib koostöös õpilastega või modifitseeritakse kirjanduslikku valmis teksti. Iga klassiga töötatakse lavastusega, millest saab ühtlasi ka teise poolaasta väljund.

HINDAMINE

Esimese poolaasta hinnang

Oskad teisi kuulata ja nendega arvestada, oled aktiivne osaleja. Oskad näha oma võimekust meeskonnas. Tahad ennast arusaadavalt väljendada. Suudad oma rolli analüüsida ja teistele tagasisidet anda.

Teise poolaasta hinnang

Suudad tegutseda teistega ühtse eesmärgi nimel. Oskad anda tagasisidet teiste loomingu (etenduste päeval nähtule). Oled lavastuse loomes aktiivne kaasakõneleja. Pead kokkulepetest kinni. Oled võimeline oma rolli analüüsima ja seda vastavalt edasi andma.

Õppeaine nimetus:	Töö- ja tehnoloogiaõpetus
Koostaja(d):	Priit Laats
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE-KASVATUSEESMÄRGID

Töö- ja tehnoloogiaõpetuse tundides tunneb õpilane rõõmu töö tegemisest, hindab tööd ja töö tegijat. Olulisel kohal on leiutamise rõõm, loov mõttetöö, väärtustav suhtumine töösse, analüüsimisvõime ja ohutud töövõtted. Õppetundides valmistatakse erinevaid praktilisi esemeid, genereeritakse ideid, kavandatakse, toetatakse noorte omaalgatust ja ettevõtlikkust. Ühiste arutluste käigus õpitakse tööprotsessi analüüsima ning oma tööle hinnangut andma. Õpetus arendab töö- ja koostööoskusi, kriitilist mõtlemist ning hindamisoskusi.

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades

- võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- rakendatakse nüüdisaegseid infotehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja vahendeid;
- laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliõu, ettevõtted jne;
- kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov mõtletegevus, arutelud, diskussioonid, rollimängud, väitlused, projektõpe, katsetused, õpimapi ja uurimistöe koostamine, praktilised ja uurimistööd, internetipõhised keskkonnad, vestlused ja selgitused, analüüsimine, jne;
- aineõpetaja otsustab õppesisule kuuluvate tundide arvu ja järjestuse; vastavad kirjeldused sisalduvad kooli ainekavas;
- õpetus on peamiselt üles ehitatud toote vms arendustsüklile;
- läbitakse etapid alates info otsimisest, toote disainimisest, toote teostusest ning selle tutvustamisest teistele õpilastele;
- teadmised ja oskused omandatakse toote valmistamise käigus, läbi käelise tegevuse.
- arvestatakse, et sõltuvalt õpilaste varasematest kogemustest ning ülesande/toote eripärast muutuvad eri vanuseastmete õpilaste õpitulemuste rõhuasetused;
- peetakse silmas, et rakendustegevusele eelneb tööohutusalane instrueerimine ning ohutute töövõtete demonstreerimine;
- on koduseid ülesandeid, arvestades õppeaine spetsiifikat, peamiselt seotud teabe hankimise ja selle analüüsimisega ning toote disainiga;
- on rõhk loovusel (disainimine, toote täiendamine jms), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toodet kaunistades jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial; töö organiseerimisel on tähtis õpetajate koostöö;

LÕIMING	
Eesti keel	Teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhendist, oskab oma tegevusi kirjeldada. Vestlused, arutelud, analüüsimised, enesehinnangud, hindamiskriteeriumid, kõik mis on seotud tehtavate tööesemetega.
Matemaatika	Loogiline mõtlemine, geomeetriselised kujundid, mõõtmine, arvutamine, mõõtühikud

Inimeseõpetus	Töö kavandamine, tööohutuse järgimine, minapilt ja enesehinnang, probleemide lahendamine, kodanikualgatus, suhtlemine kaasõpilastega ja rühmategevuses.
Kunstiõpetus	Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks, disaini, viimistlemine
Loodusõpetus	Puidu ehitus ning põhi- ja abitunnused.
Liikumisõpetus	Osavus, tähelepanu, reageerimiskiirus

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi, tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga. Väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt, hinnata üldnimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi, analüüsida oma käitumist erinevates olukordades, lahendada suhtlusprobleeme. Käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise.
Õpipädevus	Töö iseseisev korraldamine alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida.
Suhtluspädevus	Oma tööde esitlemine ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi. Ühised ülesanded võimaldavad õppida teisi arvestama ja aitama. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Tehnoloogiaainetes kasutab õpilane oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus.
Ettevõtlikkuspädevus	Tehnoloogia valdkonna ainetes on olulisel kohal avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Esemid valmistades läbitakse toote arendamise tsükkel idee leidmisest kuni valmis esemeni. Aineprojektid võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmodelite kaudu.
Digipädevus	Leida digivahendite abil infot, hinnata selle asjakohasust ning usaldusväärsust. Tutvuda infotehnoloogiliste tööalaste võimalustega (joonestusprogrammid, 3D printer jne).

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva tegutsemise oskust, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on tähtsad tulevases tööelus. Tutvumine tehnoloogia arengu ja inimese rolli muutumisega tööprotsessis aitab tunnetada elukestva õppe vajadust. Oma ideede rakendamiseks tehnoloogiliste võimaluste valimine, töö kavandamine ning üksi ja koos töötamine aitavad arendada ning analüüsida oma huvisid, töövõimet ja koostööoskusi.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Toodet või toitu valmistades on tähtis säästlikult kasutada nii looduslikke kui ka tehismaterjale. Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele. Jäätmete sortimine ning energia ja ressursside kokkuhoid tundides aitavad kinnistada ökoloogiategemisi.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Algatusvõime, ettevõtlikkus ja koostöö on tihedalt seotud tehnoloogiaainete sisuga. Ideede realiseerimise ja töö korraldamise oskus on üks valdkonna õppeainete õpetamise põhilisi eesmärke. Ettevõtlikkust toetavad oskuslikult ellu viidavad projektid, mis annavad õpilastele võimaluse oma võimeid proovile panna.
Kultuuriline identiteet	Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse kasutama rahvuslikke elemente esemete kavandamisel.
Teabekeskond	Oma tööd kavandades ja ainealaste projektide jaoks infot kogudes õpitakse kasutama erinevaid teabekanaleid ning hindama kogutud info usaldusväärsust. Interneti kasutamine võimaldab olla kursis tehnoloogiliste uuendustega ning tutvuda kogu maailma disainerite, inseneride ja käsitöötajate loominguga.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Tundides kasutatakse erinevaid materjale ja töötlusviise. Ülesandeid lahendades ja tulemusi esitledes õpitakse kasutama arvutiprogramme, leitakse võimalusi rakendada õppeprotsessis digikeskkonda. Tutvutakse arvuti abil juhitavate seadmete ja masinatega, kuna nendega töötamine loob võimaluse õppida tundma tänapäevaseid tehnoloogilisi võimalusi.
Tervis ja ohutus	Tutvutakse tööohutusega eri tööde puhul ning õpitakse arvestama ohutusnõudeid. Tutvumine erinevate looduslike ja sünteetiliste materjalidega ning nende omadustega aitab teha esemelises keskkonnas tervisest lähtuvaid valikuid. Tervisliku toitumise põhitõdede omandamine ning tervislike toitude valmistamine õpetavad terviseteadlikult käituma.
Väärtused ja kõlblus	Tehnoloogiaained kujundavad väärtustavat suhtumist uudsetesse, eetilisi ja ökoloogilisi tõekspidamisi arvestavatesse lahendustesse. Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi, kuidas arvestada kaaslastega, arendada organiseerimisoskust ning lahendada konflikte. Kodunduse etiketiteemade kaudu kujundatakse praktilisi käitumisoskusi, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjusi ja võimalikke tagajärgi.

ÕPPESISU

I poolaasta. Disain ja joonestamine

- leiutamine ja uuenduslikkus (vanast uus ese)
- pinnakatted (spoon, paber, riie, nahk)

Materjalid ja nende töötlemine

- traat - erinevad liigid ja töötlemine
- metalli liigid
- tervisekaitse- ja tööohutusenõuded töötamise ajal
- ohutud töövõtted
- materjali töötlemise viisid - peiteldamine
- materjali töötlemise viisid - hõõveldamine
- käsitööriistad - peitlid, hõõvlid

II poolaasta. Tehnoloogia igapäevaelus

- tehnoloogiline kirjaoskus ja selle vajalikkus.
- transpordivahendid õhusõidukid (õpilasel on valida sõiduki liikumise võimalusteks: mehhaaniline, õhu-, kummi- või mikromootori jõul).

Disain ja joonestamine 3D modelleerimisprogramm Google SketchUp

- pöördkehad
- mõõdulint, mall ja abijooned
- kujundi loomine mööda rada
- kopeerimine
- tekstuuriga manipuleerimine
- tekstid, mõõdud, kommentaarid
- joonte kustutamine, peitmine
- uue pinna loomine

Materjalid ja nende töötlemine

- puidu liigid ja nende omadused
- materjali liited – tappliide

Tehnoloogia igapäevaelus

- süsteemid, protsessid, ressursid
- transpordivahendid- veesõidukid (õpilasel on valida veesõiduki liikumise võimalusteks: mehhaaniline, õhu-, kummi- või mikromootori jõul).

Vahetusrühm

- materjalide liigid ja nende omadused (puit, plast, metall)
- materjalide ühendamine ja viimistluse valik
- tervisekaitse- ja tööohutusenõuded töötamise ajal
- ohutud töövõtted

ÕPITULEMUSED

6. klassi õpilane:

- märkab probleeme ja pakub neile omanäolisi lahendusi;
- oskab joonestada programmis Sketchup
- tunneb põhilisi puidu liike, tunnuseid ning nende omadusi;
- oskab valmistada lihtsat tappliidet

- valmistab praktilise tööna veesõiduki, kasutades jõukohast sõiduki liikumise võimalust (mehhaaniline, õhu-, kummi- või mikromootori jõudu).

vahtusrühm

- tunneb põhilisi materjale, nende omadusi ning töötlemise viise;
- oskab joonistada oma ideele eskiisjoonise.
- suudab valmistada jõukohaseid liiteid
- teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid

HINDAMINE

6. klassi I poolaastal antakse 6 hinnangut, 4. klassi II poolaastal antakse 5 hinnangut.

Hindamise aluseks on õppimist toetav hindamine, kus kriteeriumiteks on suulised või kirjalikud kokkulepped, mille koostamisel osalevad õpilased ja õpetaja. Kokkulepped lepatakse kokku iga töö alguses. Kokkulepped võivad olla individuaalsed või kollektiivsed. Töö on arvestatud, kui õpilane on pidanud kinni 75% kokkuleppest. 4. ja 5. klassides antakse sõnalisi hinnanguid, 6. klassis kasutatakse mitteametistavat (arvestatud, mitteametistatud) hindamist.

Õpilast hinnates võetakse arvesse õpilase hoiakuid (püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, abivalmidust teiste õpilaste suhtes, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust, tähelepanelikkust, ideede loovus ja iseseisvus, töövahendite kasutamise oskust, õppematerjali üleskirjutamist vihikusse, korrapidaja kohustuste täitmist, töövahendite ja tööpingi korrastamist pärast töö lõpetamist, jm). Poolaasta hinne kujuneb jooksvate tööde põhjal, 75% töödest peab olema tehtud. Aastahinne on arvestatud, kui mõlema poolaasta hinnangud on positiivsed.

Õppeaine nimetus:	Liikumisõpetus
Koostaja(d):	Margus Udeküll, Linda Kivistik, Uku Pärn
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Õpitlemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvisid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi. Liikumispädevuseni jõudmisel on oluline arvestada, et õpitlemused on seotud nii õppeprotsessiga kui ka -tulemusega, kusjuures teatud juhtudel peegeldab õpitlemus protsessi. Järgnevalt on toodud viie valdkonna kirjeldused:

LIIKUMISOSKUSED. Liikumisoskuste omandamine toimub nelja liikumisoskuste alarühma kaudu:

- **Edasilikumisoskused:** kõndimise-, jooksmise-, hüppamise-, ronimiseoskus, oskus liikuda rütmis- ja muusikas ja koostöös teistega. Ujumiseoskus.
- **Vahendil liikumisoskus:** oskus liikuda vahendil.
- **Vahendi käsitlemisoskused:** oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ja vahendiga.
- **Oskus kontrollida keha asendites ja liikumisel:** oskus säilitada tasakaalu asendis, liikumisel ja nende kombinatsioonides.

Liikumisoskuste valdkonnas tegeletakse kõikide oskustega kooliastme jooksul eesmärgiga, et õpilane omandab mitmekülgseid liikumisoskusi. Liikumisoskuste õppimisel ja omandamisel seostatakse õpitavat selle kasutamisega väljaspool õppetundi.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED. Õpilane omandab teadmised tervisega ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Tervisega seotud kehaliste võimete nagu aeroobne vastupidavus, jõud ja paindumus mõõtmine toimub kõikidel õpilastel vähemalt üks kord kooliastme jooksul. Selle peamine eesmärk on, et õpilased oleksid teadlikud enda tervisega seotud kehalistest võimetest ja see motiveeriks neid enda kehalisi võimeid arendama. Lisa eesmärgiks on saada regulaarset tagasisidet Eesti õpilaste tervisega seotud kehalistest võimetest. Tagasiside on

individuaalne ja ei ole hinde panemise aluseks vaid teadlikkuse tõstmiseks kehalisest vormisolekust. Kehaliste võimete mõõtmise tulemusi analüüsitakse nii, et see tõstaks õpilase motivatsiooni enda arendamiseks ning toetaks objektiivselt enesehinnangut. Peetakse kinni individuaalse lähenemise põhimõttest ja jälgitakse tundlike isiklike teemade käsitlemisel konfidentsiaalsust ja inimlikkust. Märatakse õpilasi, kes mingil põhjusel ei ole teistega koos sooritusi valmis tegema ning sellise õpilasega suheldakse, toetatakse ning talle antakse individuaalse sooritamise võimalusi, suunatakse teda arenema enesekindlamaks.

KEHALINE AKTIIVSUS. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne õppeprotsessis osaleja. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki liikumisõpetuse tegevusi teha või suurel intensiivsusel liikuda osalevad liikumisõpetuses nii, et nad on kaasatud tervislikule seisundile vastavalt. Tundi planeerides arvestatakse, et õpilaste kehalise aktiivsuse tase tunnis sõltub ka sellest, kas õpilane vajab haigusest taastumiseks aega. Koolis mõeldakse läbi, kuidas konfidentsiaalne terviseinfo, mida liikumisõpetuse õpetaja oma töö kavandamiseks võib vajada, õnnestuks läbi usaldusliku suhte koduga õpetajani tuua. Õpetaja aitab usaldusliku suhte tekkimisele kaasa teavitades lapsevanemaid juba õppeperioodi alguses, millised on võimalikud õppeülesanded liikumisõpetuses tervisliku erivajadusega õpilastele.

LIIKUMINE JA KULTUUR. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgselt, sh väljaspool kooli keskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Läbivad eesmärgid on: ohutu liikumine ja isiklik hügieen, kogemused väljaspool kooli toimuvalt liikumis- või spordiürituselt osaleja või vabatahtlikuna, ausa mängu põhimõtete järgimine, loodusliikumine ja teadmised liikumis- ja sporditraditsioonidest. Õpetaja kujundab järjepidevalt enda eeskujuga väärtusi ja hoiakuid. Õpilase isiklike hügieeniga seotud harjumuste korrigeerimine toimub delikaatselt nii, et see ei riiva õpilase eneseväärikust. Üks osa liikumisega seotud kultuurist on suhtlemiskultuur. Liikumisõpetuse tundides on oluline olla tähelepanelik õpilaste omavahelise suhtlemiskultuuri suhtes. Õpetajal on oluline võtta aega ebasobiva käitumise positiivses suunas korrigeerimiseks.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL. Õpilane omandab teadmised ja oskused, kuidas hoida vaimset ja kehalist tasakaalu ja mõistab, et saab ise enda vaimset ja kehalist seisundit reguleerida. Liikumisõpetuse õpetajal on oluline mõista vaimse ja kehalise tasakaalu saavutamiseks sobilike harjutuste õpetamist ja koolis arendada liikumisõpetuse õpetajate vastavaid professionaalseid pädevusi.

ÕPPETEGEVUSED

Õppeprotsess on ülesehitatud selliselt, et võimaldab vastata küsimusele, milliste eesmärkide nimel tegevused toimuvad ja kuidas on need seotud elukestva liikumisharrastusega. Õpilase eneseanalüüs on õppeprotsessi loomulik osa. Õpilane koostab lühikese eneseanalüüsi läbivalt õppeprotsessi jooksul, kuid põhjalikuma eneseanalüüsi vähemalt kord õppeaasta jooksul.

Liikumisõpetuse ainekava lahutamatu osa on õppeprotsessi kirjeldus, mis toob välja nii kasutatavad mõisted, õppeprotsessi korralduslikud alused, õpetaja tegevuse põhimõtted ja õppesisu näited.

Õpetaja juhhib õppeprotsessi nii, et õpilane on motiveeritud liikuma ning mõistab selle seost tervisega ja enda vastutust tervise hoidmisel.

Liikumisõpetus on kohustuslik õppeaine põhikooli kõikides kooliastmetes. Taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti.

Nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestades, et taotletavad õpitulemused ja õppe- ja kasvatusesmärgid on saavutatavad.

LÕIMING	
Eesti keel	Liikumisalased mõisted ja terminoloogia, selle kasutamine suulise ja kirjaliku eneseväljendusvahendina.
Matemaatika	Matemaatiliste mõistete ja oskuste seostamine liikumisega.
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Lõiming toetab endale liikumis- ja spordivahendite loomist.

Inimeseõpetus	Liikumistegevused toetavad mõistmist sotsiaalainete teemadest rõhuasetusega liikumisega seotud minapildi ja enesehinnangu kujunemisel, tervisliku eluviiside komponentidel, stressi ja pinget ennetamise ja maandamise võimalustel, inimese liikumisharrastusega seotud huvidel ja liikumise olulisusel nii füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele.
Kunstiõpetus ja muusikaõpetus	Liikumine kui kunst. Liikumise ja muusika üksteist toetavad seosed: liikumine muusikas, liikumise loomine vastavalt muusikale.
Loodusõpetus	Liikumise seos erinevate loodusainete teemade ja mõistetega. Rõhuasetused on toitumise ja liikumise seosel, inimese tugi- ja liikumiselundkonnal ja liikumise mõjul tugi- ja liikumiselundkonnale.
Võõrkeeled	Suhtlemine võõrkeeles liikumistegevuse käigus; liikumisalane võõrkeelne terminoloogia; võõrkeelsete infoallikate kasutamine liikumisalase info otsimiseks.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja liikumine ja sport kultuuri osana; loodusliikumine; kokkupuude teiste kultuuride ja nende liikumistavadega; liikumisega seotud tunniväline tegevus; liikumise- ja kultuuritraditsioonid paikkonnas ja ühiskonnas; liikumise seostamine erinevate kultuurinähtustega (teater, muusika, film jne);
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja koostöö teiste inimestega erinevates situatsioonides; enda tervise eest vastutuse võtmine; arvestamine teiste inimeste erisustega; kogemuste ja sotsiaalsete oskuste seostamine isikliku arengu ja võimaluste laienemisega tööturul;
Enesemääratluspädevus	enda tugevate ja nõrkade külgede teadvustamine; suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma liikumisharjumisi ja võimekust; tahe analüüsida enda liikumistegevust ja tulemust, ning ennast liikuva inimesena; eneseanalüüs lisaks õppeaine spetsiifilisele keskendub ka inimesele kui tervikule - mida sain teada endast kui inimesest tänu liikumisele;
Õpipädevus	õppimise eesmärgistamine ja tähenduse loomine; erinevate õpistrateegiate kasutamine enda oskuste arendamiseks ja liikumisharjumuse kujundamiseks; liikumisalane loovtöö;
Suhtluspädevus	koostööle suunatud ülesanded ja tegevused, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist; paaris- ja rühmategevused ühtsete eesmärkide saavutamiseks; erinevad rollid rühmas;
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja kehaliste võimete ja kehalise aktiivsuse mõõtmine ja analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse mõõtmiseks, soorituse parandamiseks ja analüüsiks, sh seoste loomine ja järelduste tegemine.
Ettevõtlikkuspädevus	uute ideede loomine ja ellu viimine; liikumisega seotud projekti tegevused, sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne;

Digipädevus	riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused.
--------------------	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	õppeaine toetab õpilase teadlikkust liikumisega seotud kutsevalikutest ja tervise hoidmise tähtsust igas eluvaldkonnas;
Keskkond ja jätkusuutlik areng	õppeaine toetab keskkonnateadliku inimese kujunemist erinevate tegevuste kaudu nii sise- kui ka väliskeskkonnas, sh looduskeskkonnas;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	õppeaine toetab õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks koostöiste ja ettevõtlikkust toetavate ülesannete kaudu, traditsioone toetavate ja vaba aja ning kooli keskkonda seostavate liikumisürituste kaudu;
Kultuuriline identiteet	õppeaine toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab liikumist kultuuri osana, sh teab omakultuuri traditsioone (nt tantsupidu); omab teadmisi kultuuride muutumisest ajaloo vältel (nt muutused nais- ja meessoos spordialades; traditsiooniliste spordialade muutumine jne).
Teabekeskond	õpilane suudab kriitiliselt analüüsida liikumisega seotud infot;
Tehnoloogia ja innovatsioon	õpilane kasutab tehnoloogiaid eesmärgipäraselt (nt objektiivse info saamine video või kehalist aktiivsust mõõtvate rakenduste vahendusel);
Tervis ja ohutus	liikumisõpetuse valdkondade õpitulemused toetavad õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks;
Väärtused ja kõlblus	õppeaine toetab ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete kujunemist läbivalt õppeprotsessi jooksul reeglite, ohutuse ja ausa mängu põhimõtete järgimise ja õpetaja eeskuju kaudu.

ÕPIKESKKOND

Liikumisõpetusetunnid korraldatakse:

- sise- ja õuekeskkonnas;
- sisekeskkonnas viiakse tunnid läbi ruumides, mis võimaldavad saavutada ainekavas toodud õpitulemusi. Nendeks on võimalik, ujula, aula, klassiruumid või muud ruumid, mis on kohandatud vastavaks tegevuseks;
- õuekeskkond toetab õpitulemusteni jõudmist ja liikumisõpetuses omandatud oskuste kasutamist ja arendamist pakkudes mitmekesiseid liikumisvõimalusi erinevatele vanuserühmadele;
- nii, et õpilastel on võimalus kasutada rõivistuid ning pesemisruume.

ÕPITULEMUSED

Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvide, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi.

Toetudes riiklikus ainekavas toodud õpitulemustele koostab iga kool omanäolise ainekava arvestades paikkondlikke võimalusi, traditsioone, huvisid, ühiskonna muutusi. Õpitulemused on kirjeldatud valdkonniti arvestades eakohasust ja individuaalsust. Tundide korraldamine lähtudes õpilaste arvust, võimekusest, soost toetub eelnevale ja lähtub põhimõttest, et iga kool korraldab õppe parimal võimalikul viisil.

LIKUMISOSKUSED

II kooliastme lõpuks õpilane:

- kasutab edasiliikumisoskuseid liikumismängudes ja spordialades erinevates keskkondades; rütmi ja muusika saatel; tantsulistes liikumistes, erinevates tantsuliikides, koostöös paarilise- ja rühmaga;
- teab edasiliikumisoskuseid liikumisharrastuses ja spordialades;
- oskab liikuda vahendil edasiliikumisviisina;
- oskab liikuda linna- ja loodusmaastikul määrates asukohta ja suunda;
- oskab käsitseda vahendit liikumiskombinatsioonides ja -mängudes, spordialades ja lihtsustatud sportmängudes;
- analüüsib enda koostööd lihtsustatud sportmängudes;
- oskab koostada kehaasendite ja liikumiste kombinatsioone;
- teab kehahoiu ja -asendite põhimõtteid ja terminoloogiat;
- rakendab turvalisuse ja ohutu liikumise põhimõtteid;
- analüüsib enda liikumisoskuseid.

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

II kooliastme lõpuks õpilane:

- nimetab kehalisi võimeid ja seostab neid erinevate igapäevaste tegevustega;
- arendab juhendamisel individuaalseid kehalisi võimeid mõõtmistulemustele tuginedes;
- oskab seada lühiajalisi eesmärke kehaliste võimete mõõtmistulemuste põhjal ja tegutseb eesmärkide täitmise nimel;
- analüüsib õpetaja juhendamisel enda kehalisi võimeid isikliku tervise seisukohalt;
- oskab seostada harjutuste ja tegevuste iseloomu kehaliste võimetega.

KEHALINE AKTIIVSUS

II kooliastme lõpuks õpilane olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne tunnis erinevates keskkondades:

- teab, kuidas ja millises mahus planeerida kehalist aktiivsust igapäevastesse tegevustesse;
- oskab mõõta enda pulssi ja anda subjektiivset hinnangut enda kehalisele aktiivsusele;
- oskab kasutada lihtsamaid tehnoloogilisi vahendeid ja liikumispäevikut lühiajalisel perioodil enda kehalise aktiivsuse hindamiseks;
- oskab sooritada taastumist toetavaid tegevusi ja mõistab selle olulisust;
- teab esmaabi andmise esimesi etappe.

LIKUMINE JA KULTUUR

II kooliastme lõpuks õpilane:

- oskab arutleda kogemuse põhjal, mille ta on saanud väljaspool kooli toimival liikumisüritusel osalejana, vaatlejana või vabatahtlikuna;
- teab ja rakendab ausa mängu põhimõtteid ja sellega seotud väärtuseid;
- oskab nimetada rahvusvahelisi sportlasi ja liikumisüritusi;
- mõistab isikliku hügieeni- ja ohutusnõuete olulisust;
- oskab liikuda looduses vastutustundlikult;
- oskab seostada liikumist ja kultuuri isikliku kogemuse põhjal.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

II kooliastme lõpuks õpilane:

- oskab sooritada õpetaja toetamisel vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi
- kirjeldab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju endale.

HINDAMINE

Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Kokkuvõtval hindamisel lähtutakse riikliku õppekava üldosas hindamise kohta sätestatust ja selle

alusel koostatud kooli hindamisjuhendist. Erinevatele osapooltele on perioodi alguses selge, millise õpitulemuse poole, milliste õpiülesannetega liigutakse.

Hindamiskriteeriumid on seotud õpitulemustega, s.t hindamise kaudu antakse tagasisidet õppeprotsessi jooksul omandatud teadmiste, oskuste, protsessi ja selle tulemusel toimunud arengu kohta. Arengu all mõeldakse õppeprotsessi tulemusel toimunud muutusi.

Õpitulemusteni jõudmiseks ja nende tagasisidestamiseks on piisavalt aega. Õppimise süvendamiseks kasutatakse õppeprotsessi jooksul lisaks õpetajapoolsele hindamisele ka enese hindamist. Üks osa kooliastme kokkuvõtvast hindamisest on õpilase eneseanalüüs.

Õppeaine nimetus:	Muusikaõpetus
Koostaja(d):	Mai Rand
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Muusikaga tegelemine toetab tundemaailma arengut, loovat mõtlemist ja aitab saavutada emotsionaalset tasakaalu. Muusikaõpetuses avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegelda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamisega kujundatakse õpilaste muusikalist maitset ning sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid.

Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodi ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusika ainekava koostades on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- teadvustada ja tähtsustada ühislaulmise kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist rolli;
- rõhutada musitseerimise osatähtsust;
- julgustada ja toetada loomingulist eneseväljendust;
- teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga;
- rõhutada muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujundamisel, tunde- ja mõttemaailma arendamisel ning rikastamisel;
- lähtuda õppes õppija vajadustest ning tähtsustada integreeritud tegevusi.

ÕPPESISU

Muusika õppeaine koostisosad on:

- laulmine;
- pillimäng;
- muusikaline liikumine;
- omalooming;
- muusika kuulamine ja muusikalugu;
- muusikaline kirjaoskus;
- õppekäigud.

LÕIMING

<p>Muusikaõpetus on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondadega. Muusikaõpetus aitab kaasa väärtushoiakute kujundamisele ja maailma kultuurilise mitmekesisuse teadvustamisele. Paljudes ainetes tutvutakse erinevate kultuuridega ning toetatakse kultuurilise ja sotsiaalse identiteedi kujunemist. Muusika kaudu saab hästi teadvustada kultuuridevahelist dialoogi.</p>	
Eesti keel	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust, vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;
Matemaatika	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Tehnoloogia ning Käsitöö ja kodundus	Arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);
Inimeseõpetus	Vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;
Liikumisõpetus	Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, motoorikat, reageerimiskiirust ja koordineerimist.
Loodusõpetus	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi
Võõrkeeled	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust;

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- väärtuspädevus	ja Väärtustada oma ja teiste maade muusikat, teadvustada nüüdisaegset muusikakultuuri ja sündmusi
Sotsiaalne- kodanikupädevus	ja Suuta ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades erinevaid olukordi, oma seisukohti esitada ja põhjendada
Enesemääratluspädevus	Suuta mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; analüüsida omavahelistes suhetes tekkivaid probleeme
Õpipädevus	Leida õppimiseks vajaminevat teavet; kavandada õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates õpiülesannetes
Suhtluspädevus	Kuulamis- ja suhtlemisoskus, koostöövalmidus ja koostööoskus. Teha koostööd erinevates olukordades (laulmine, pillimäng, improvisatsioon jne.) klassikollektiivis, arvestada inimeste erinevusi suhtlemisel
Matemaatika-, loodusteaduste	ja Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete

tehnoloogiaalane pädevus	lahendamisel
Ettevõtlikkuspädevus	Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmülesannete lahendamisel
Digipädevus	Oskab leida laulude tekste googlest, kasutab You Tube'i, leiab erinevaid näiteid hääleliikide, muusikainstrumentide ja rahvaste muusika kohta.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	<p>Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.</p> <p>Õpilast suunatakse: teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujundamisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi; arendama oskust seada endale eesmärged; tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega.</p>
Keskkond ja jätkusuutlik areng	<p>Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.</p> <p>Õpilast suunatakse: aru saama loodusest kui tervikustemist ja inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikustest seostest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; suunatakse eelkõige looduses liikuma ja looduse helisid jälgima.</p>
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatus tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.</p> <p>Õpilast suunatakse: kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimivate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist; suunatakse teadvustama kunstitegevuse emotsionaalset tasakaalustavat mõju olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklike seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma</p>

	<p>nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi.</p>
<p>Kultuuriline identiteet</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutmist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.</p> <p>Õpilast suunatakse: osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); osalema/esinema laulupidudel, muusikaüritustel; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist. Tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes erinevates õppeainetes õpitule</p>
<p>Teabekeskond</p>	<p>Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: leidma vajalikku informatsiooni; valida sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest .mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet.</p>
<p>Tehnoloogia ja innovatsioon</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas. Õpilast suunatakse:</p> <p>mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; kasutama IKT-d eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ning töö tõhustamiseks;</p> <p>mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes.</p>
<p>Tervis ja ohutus</p>	<p>Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.</p> <p>Õpilast suunatakse: järgima ohutuse ja otstarbekuse printsiipe; jälgima tervise ja ohutuse nõudeid töö protsessis, pöörama tähelepanu erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule; leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteadet ja abiteenuseid vältima ohuolukordadesse sattumist; terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele;</p>

	teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluse piires. Õpilast suunatakse: teadvustama kultuuri rolli igapäeva elus; lugupidavalt suhtuma erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustama uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loomingulist väljendamist; suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused;) tähtsustama noorte endi osalemist laulupidudel, muusikaüritustel, tunnustama väärtusi, kõlblisi norme ja viisakusreegleid.

ÕPPETEGEVUS

II kooliastme õppegevused on:

ühe- ja kahehäälsuse rakendamine laulmisel; kahe- või kolmehäälnelaulmine kooris; muusikalugu – Eesti rahvamuusika, eri rahvaste muusikakultuur; relatiivsete helikõrguste (astmete) kasutamine laulude õppimisel; pillimänguuskuste arendamine ja rakendamine erinevates pillikoosseisudes; kuulatud muusikapalade iseloomustamine, tuginedes muusika väljendusvahenditele ja oskussõnavarale;

eri rahvaste tantsude karakteri väljendamine liikumises; muusika väljendusvahendite kasutamine erinevates muusikalistes tegevustes; esinemisvõimaluste pakkumine ning loomingulise eneseväljenduse toetamine; teatris, kontserdil ja muuseumis käimine ning õppekäigud (helistuudiod, raamatukogud, muusikakoolid jne).

Referaat

Muusikatunnis tutvustatakse õpilastele musitseerimise võimalusi: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut ja muusika kuulamist. Erinevad aineosad on järjestatud nii, et praktiline tegevus oleks esiplaanil. Laulmine on muusikaõpetuses kesksel kohal. Ühislaulmisega pannakse alus laulupidude traditsiooni säilimisele ja edasi kandumisele. Õpilased osalevad laulupidude edasikandmise protsessis. Õpilastele tuleb pakkuda võimalust laulda muusikakollektiivides. Kõigis muusikalistes tegevustes rakendatakse õpitud teadmisi ja oskusi, s.o muusikalist kirjaoskust, mida omandatakse muusikaliste tegevuste kaudu. Muusikaline liikumine arendab rütmitunnet ja rikastab tundi emotsionaalselt. Eneseväljendust liikumise kaudu võimaldavad rahvatantsud, laulumängud ning teiste rahvaste tantsud. Võimalusel tuleks rakendada kuulatud muusikale tuginevat loovliikumist, eri karakterite, stiilide ja vormide väljendamist liikumise kaudu.

Muusika kuulamisel rõhutatakse kuulamisoskuse kujundamist, arutlemise ja enda arvamuse põhjendamise oskuse arendamist. Õppekäigud, kontsertide, muusikaetenduste, muuseumide jm külastused avardavad õpilaste silmaringi, kujundavad kontserdikultuuri ning aitavad siduda tunnis omandatu õppekäigul kuuldu/nähtuga.

ÕPITULEMUSED

Laulmine

6. klassi lõpetaja:

- laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt;
- on teadlik häälehoiu vajadusest;
- rakendab muusikalisi teadmisi ning arvestab muusika väljendusvahendeid üksi ja rühmas lauldes;
- laulab eakohaseid ühe- ja kahehääelseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
- laulab peast kooliastme ühislauke: „Eesti hümn“ (F. Pacius), „Eesti lipp“ (E. Võrk), „Kas tunned maad“ (J. Berad), „Kui Kungla rahvas“ (K. A. Hermann), „Mu isamaa armas“ (saksa rahvalaul), „Meil aiaäärne tänavas“ (eesti rahvalaul), „Püha öö“ (F. Gruber).

Pillimäng

- kasutab keha-, ja rütmipille kaasmängudes ja/või ostinaatodes ning iseseisvates palades;
- kasutab pillimängus muusikalisi teadmisi ja oskusi.

Muusikaline liikumine

- tunnetab ja väljendab liikumises meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat ning vormi;
- tantsib eesti laulu- ja ringmänge;
- väljendab liikumise kaudu eri maade rahvamuusikale (sh rahvatantsudele) iseloomulikke karaktereid

Omalooming

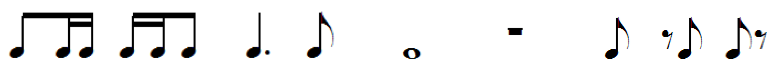
- loob rütmilis-meloodilisi improvisatsioone, kaasmänge ja/või ostinaatoseid keha- ja rütmipillidel;
- kasutab improvisatsioonides astmemudeleid;
- loob tekste: regivärsse, lihtsamaid laulusõnu jne;
- kasutab muusika karakteri ja meeleolu väljendamiseks loovliikumist.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

- kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit ja vormi;
- kuulab ning võrdleb vokaalmuusikat: hääleliike (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass), kooriliike (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor); koore ja dirigente kodukohas; tuntumaid Eesti koore; teab Eesti laulupidude traditsiooni;
- kuulab ning eristab instrumentaalmuusikat: pillirühmi (klahv-, keel-, puhk- ja löökpillid) ja sümfooniaorkestrit;
- tunneb ja eristab eesti rahvamuusikat: rahvalaulu, -pille, -tantse; oskab nimetada eesti rahvamuusika suursündmusi;
- on tutvunud Soome, Rootsi, Norra, Läti, Leedu, Venemaa, Suurbritannia ja Saksa muusikatradsioonidega ja suhtub neisse lugupidavalt;
- iseloomustab kuulatavat muusikapala ning põhjendab oma arvamust, kasutades muusika oskussõnavara;
- teadvustab muusikateoste autorikaitse vajalikkust ning on tutvunud sellega kaasnevate õiguste ja kohustustega.

Muusikaline kirjaoskus

- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pauside tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

- Lisandub oskus tunda poolpausi.
- mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja eeltakti tähendust ning arvestab neid musitseerides;
- kasutab laulude õppimisel absoluutset noodisüsteemi
- mõistab viiulivõtme ja absoluutsete helikõrguste $g-g^2$ tähendust ning kasutab neid musitseerides;
- mõistab duur-, moll-helilaadi ja helistike C–a, G–e, F–d tähendust ning kasutab neid musitseerides;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ning kasutab neid praktikas:

- tempo, andante, moderato, allegro, largo, ritenuto, accelerando, dünaamika, piano, forte, mezzopiano, mezzoforte, pianissimo, fortissimo, crescendo, diminuendo;
- kordavalt varasemate klasside muusikaline kirjaoskus ja oskussõnavara.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid, hinnatakse 1 kord poolaastas. Hindamise peaesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Õppetöö vältel tuuakse esile oskused ja teadmised, mis on hästi omandatud ja mille omandamiseks peab veel tööd tegema. Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ka ise oma tööle hinnangut andma.

Muusikaõpetuse hindamine ei sea kriteeriumiks lapse muusikalist kuulmist jt. sünnipäraseid eeldusi, vaid lähtub iga lapse arengust antud aines. Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulamist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust ja tunnist osavõttu.

Suulisi hinnanguid antakse igas tunnis. Arvestuse saab õpilane:

- põhilauluvara laulmise eest,
- noodiõpetuses,
- muusika-alased teadmised ja oskused ning nende rakendamine praktilises töös (laulmisel, harjutustes, muusika kuulamisel),
- aktiivsuse eest tunnis.

Hindamine toimub poolaasta kaupa (nädalas on 1 tund). Positiivse poolaastahinde saamiseks tuleb õpilasel täita 50% ülesannetest. Aastahinne on positiivne kui kahe poolaasta hinne on positiivne.

KASUTATUD KIRJANDUS

M. Pullerits „Koolimuusika kõnemängust pillimänguni“

E.Meidla, K.Aavik „Huvitavaid ülesandeid põhikooli muusikaõpetuse tundi“ (2008), internetiavarused.

Õppeaine nimetus:	Ühiskonnaõpetus
Koostaja(d):	Mihkel Laar
Klass:	6. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

Ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- teab ja väärtustab demokraatia põhimõtteid;
- mõistab, kuidas demokraatia põhimõtted saavad toimida koolis, märkab probleeme koolis, toetab oma käitumise ja osalemisega koolidemokraatiat;
- märkab ning arvestab erinevaid huve ja võimalusi ning on valmis koostööks ja kokkulepeteks, oskab otsida ja pakkuda abi probleemide lahendamisel;
- teab Eesti riigi valitsemise põhilisi institutsioone, kirjeldab nende ülesandeid (kohalik omavalitsus, Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus) ning nimetab erinevaid riigijuhtimisega seotud ameteid/elukutseid;
- teab, mis on põhiseadus ja teised seadused, miks tuleb seadusi täita; teab, mis on lapse õigused ja vastutus;
- selgitab näidetega, mis on kodanikuühendus, kodanikualgatus ja vabatahtlik töö; põhjendab vabatahtliku töö vajalikkust ning pakub abi abivajajaile; tunneb ära ebaõigluse ja oskab sellele vastu seista;
- mõistab inimeste iseärasusi ning teab, et inimesed erinevad rahvuse, soo, vaimse ja füüsilise suutlikkuse ning vaadete ja usutunnistuste poolest; on salliv erinevuste suhtes ja valmis koostööks;
- toob näiteid ühiskonna toimimiseks ja arenguks vajalikest elukutsetest ja ettevõtetest ning väärtustab töötamist kui peamist elatusallikat, tunneb oma õigusi ja vastutust omanikuna ja tarbijana ning mõistab, miks erinevais ametis töötamisel eeldatakse erinevaid teadmisi, oskusi ja isiksuseomadusi;
- oskab leida teavet oma eesmärkide ja huvide tarbeks ning seda kriitiliselt hinnata; esitab oma teadmisi ja seisukohti selgelt ja veenvalt ning suudab neid põhjendada; loob, kasutab ja jagab infot ning väärtustab enda ja teiste autorite tööd;
- teab, et tal on õigus saada abi, ning oskab leida abi ettetulevates elusituatsioonides

ÕPPESISU

Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus (7 tundi)

Eestis ja õpilase kodukohas elavad rahvarühmad (sotsiaalsed, rahvuslikud, religioossed jm). Sooline võrdõiguslikkus. Pere ja suguvõsa. Naabruskond maal ja linnas. Sõpruskond. Koolipere. Euroopa riigid, Eesti naaberriigid.

Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus, koostöö (7 tundi)

Kodukohas tegutsevate seltside, klubide ja ühenduste tegevus. Noorteorganisatsioonid. Eakohased kodanikualgatuse võimalused. Koostöö ja ühistegevus, kommunikatsioonivõimalused.

Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine (7 tundi)

Rahva osalemine ühiskonna valitsemises: arvamuste mitmekesisus ja sõnavabadus, osalus aruteludes ja otsustamises, õigus valida ja saada valitud. Võimude lahusus. Riigikogu, Vabariigi Valitsus, Vabariigi President, kohus. Kohalik omavalitsus. Seaduse ülimuslikkus, seadus kui regulatsioon. Peamised inimõigused (õigus elada, õigus vabadusele ja inimväärikusele jne).

Koolidemokraatia, lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas (7 tundi)

Õpilasmavalitsus, õpilaste osalemine koolielu korraldamises ja õpilasesinduses. Kooli sisekord (kodukord). Lapse õigused (õigus haridusele, õigus vanemlikule hoolitsusele jne). Õiguste, kohustuste ja vastutuse tasakaal.

Töö ja tarbimine (7 tundi)

Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine. Elukutsed – teadmised ja oskused. Elukestev õpe. Elukutsed ja ettevõtted kodukohas. Teadlik, säästev tarbimine. Töökultuur ja tööeetika.

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Rahvaluule, omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus, soorollide kujutamine ilukirjanduses, teema käsitlemine ilu kirjanduslikes teostes, kodanikuühiskond ja rahvussuhted, mängiv inimene, väärtus ja kõlblus.
Muusikaõpetus	Autoriõigused, kollektiivis koos musitseerimine
Ajalugu	kogukonna identiteedi teke, soorollide kujunemine ja muutumine, Euroopa tsivilisatsiooni kujunemine, eluolu erinevates tsivilisatsioonides, demokraatia kujunemine, erinevad riigiinstitutsioonid ajaloo vältel, seaduste teke ja roll, inimese õiguslik seisund ja kaitse, tööjaotus ühiskonnas.
Inimeseõpetus	Suhtlemine teistega all eelarvamuste mõju, sugudevahelised erinevused, soorollid, kogukonnasisesed suhted, seaduskuulekus, tervisekasvatus, turvalisus ja riski-käitumine all õnnetus-juhtumite ennetamine, abi kutsumine, keskkonna turvalisus, internetisuhtluse ohud ja võimalused, meediaohud, vastutus oma sõnade ja tegude eest meedias
Võõrkeeled	Kodu ning koduümbrus, Eesti naaberriigid, Igapäevaelu, õppimine ja töö, pereliikmete ametid, poeskäik
Kunstiõpetus	Teema avamine omaloomingus, autoriõigused.
Matemaatika	Statistilise materjali kasutamine, kulude planeerimine, kell ja kalender.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri-väärtuspädevus	ja Ühiskonnaõpetus kujundab oskust seista vastu kesksete normide rikkumisele. Ühiskonnaõpetus toetab suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhendada ning aitab kujundada lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse.
Sotsiaalne-kodanikupädevus	ja Tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloos ja nüüdisajal toimivate ühiskondlike muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikustsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamused ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.
Enesemääratluspädevus	Ühiskonnaõpetus kujundab õpilase rahvuslikku, kultuurilist, ühiskondlikku ja riiklikku enesemääratlust.

Õpipädevus	Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Ühiskonnaõpetus aitab kujundada suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.
Suhtluspädevus	Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt taotlevad kõik valdkonna õppeained.
Matemaatika-, loodusteaduste tehnoloogiaalane pädevus	ja Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus toetab suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades – toetab ühiskonnaõpetuse aine.
Ettevõtlikkuspädevus	Ühiskonnaõpetus on ettevõtlikkuspädevuse peamine kujundaja. Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärgi, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.
Digipädevus	Digipädevuse arendamiseks kasutatakse sotsiaalainete õpetamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimalusi. Õpilasi suunatakse õppetöös kasutama nutiseadmeid ning elektroonilisi abivahendeid. Õpilased koostavad ettekandeid, sooritavaid hindelisi ülesandeid ning otsivad õpimaterjale digivahendite abil. Ühtlasi õpetatakse õpilasi suhtuma kriitiliselt kasutatavasse teabesse ning jälgima turvalisuse ja autorikaitse printsiipe. IKT õpetus ja digipädevuste kujundamine toimub Raatuse koolis, kõikides õppeainetes lõimituna õpetajate ühistööna.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on tähtis alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid. Õpilane hakkab analüüsima oma võimeid,

	oskusi ja väärtusi ning seostama neid tulevase haridustee ja tööelu valikutega, koostades esmase karjääriplaani.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohaliku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse.
Kultuuriline identiteet	Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noortejms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.
Teabekeskond	Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.
Väärtused ja kõlblus	Toetatakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldnimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

- Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, ühistegevus ja vabatahtlik töö; õpimapi ja uurimistöö koostamine (küsitluse läbiviimine, viitamisreeglitega tutvumine, töö esitlemine jms);
- infootsing teabeallikatest, allikate kasutamine (nt temaatiline tekst, statistika, dokument, kaart jne);
- töölehtede täitmine, loovtöö kirjutamine;
- juhtumianalüüs;
- praktilised tööd: klassielu reeglite, päevaplaani ja isikliku eelarve koostamine jne;

- õppekäigud.

ÕPITULEMUSED

Inimesed meie ümber, kogukonnad; Euroopa riigid ja rahvad; sallivus

- seletab oma sõnadega ning kasutab kontekstis mõisteid rahvus, riik, võrdõiguslikkus ja sallivus;
- nimetab Eestis ja kodukohas elavaid rahvarühmi ning kirjeldab nende eluolu ja kultuuritraditsioone;
- nimetab Eestis esindatud peamisi usundeid ja kirjeldab nende kombeid;
- toob näiteid naiste ja meeste võrdsete õiguste ning nende rikkumise kohta Eestis;
- teab ja hoiab kogukonna traditsioone;
- teab, mis on isikutunnistus ja reisidokumendid (pass, isikutunnistus);
- nimetab ja näitab kaardil Eesti naaberriike ning toob näiteid, kuidas muu maailm mõjutab elu Eestis.

Vabatahtlik tegevus: kodanikuühendused ja -algatus, koostöö

- seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid kodanikuühendus, kodanikualgatus, vabatahtlik tegevus;
- nimetab kodukohas tegutsevaid seltse, klubisid ja ühendusi ning kirjeldab nende tegevust;
- nimetab kodukohas ja koolis tegutsevaid noorteorganisatsioone ning kirjeldab nende tegevust;
- teab kodukoha kodanikualgatusi ning algatab neid ja osaleb neis võimaluse korral;

Demokraatia põhimõtted ja selle toimimine

- seletab oma sõnadega ja kasutab kontekstis mõisteid inimõigus, seadus, demokraatia;
- iseloomustab demokraatia põhimõtteid;
- teab ja austab inimõigusi;
- teab, et Eesti on demokraatlik vabariik, nimetab Vabariigi Valitsuse, Riigikogu ja Vabariigi Presidendi peamisi ülesandeid;
- teab, mis on kohalik omavalitsus, toob näiteid oma valla/linna omavalitsuse tegevuse kohta;
- teab, et kõik on võrdsed seaduse ees ja peavad seadusi täitma, toob näiteid seaduskuuleka käitumise kohta.

Koolidemokraatia, lapse õigused ja võimalused osaleda poliitikas

- kirjeldab demokraatia põhimõtete toimimist koolis;
- toetab oma suhtumise ja tegutsemisega koolidemokraatiat;
- tunneb ÜRO lapse õiguste konventsiooni põhimõtteid, nimetab lapse õigusi, teab õiguste ja vastutuse tasakaalu.

Töö ja tarbimine

- teeb vahet vajadustel, soovidel ja võimalustel;
- teab, kuidas raha teenitakse ja millest koosneb pere eelarve; oskab kulutusi tähtsuse järjekorda seada, koostada eelarvet oma taskuraha piires ning oma aega plaanida;
- teab internetipanga ja pangakaardi (PIN-koodi) turvalise kasutamise reegleid;
- iseloomustab, milliseid isiksuse omadusi, teadmisi ja oskusi eeldavad erinevad elukutsed ja ametid;
- selgitab erinevate elukutsete vajalikkust ühiskonnale;
- oskab tarbijana märgata ja mõista tooteinfot ning tunneb tarbija õigusi.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamise eesmärk on toetada eelkõige õpilase arengut ja õpimotivatsiooni. Kokkuvõtvaks hindamiseks sobivad arvamused, dokumendi, kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded, mõiste ja selgituse kokkuviiimine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms) ning informatsiooni leidmine, kasutamine ja rühmitamine, juhtumianalüüs. Selles vanuseastmes on eriti oluline, et arutlusoskust kujundavaid ja kontrollivaid ülesandeid koostades järgitaks jõukohasuse põhimõtet. Alustatakse lihtsamatest ülesannetest, kus õpilasele on lahendamiseks antud märksõnad, ülesande mõistmist ja lahendamist toetav selgitus ning täpne juhend.

Õpilasele antakse kirjalikku tagasisidet õpitulemuste saavutatuse kohta 2 korda õppeaastas (jaanuaris ja juunis). Suulist tagasisidet antakse jooksvalt kogu õppeaasta vältel. Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, arenguvestluste kaudu, Stuudiumist, trimestri tunnistuselt, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

KASUTATAV KIRJANDUS

EV Põhiseadus, ajakiri „Hea kodanik“, riigiasutuste kodulehed (nt Haridus- ja Teadusministeerium <http://www.hm.ee/>, Riigikogu <http://www.riigikogu.ee/>, Vabariigi President <http://www.president.ee/et/> jne.) Tarbimisega seotud kodulehed (nt Eesti Tarbijakaitse Liit <http://www.tarbijakaitse.ee/>, elektrooniline tarbija- ja pakendiinfo <http://www.envir.ee/999> jne.)

LISA 4. TARTU RAATUSE KOOLI III KOOLIASTME AINEKAVAD

7. klass Eesti keel	1
Kirjandus	8
Matemaatika	15
Bioloogia	20
Geograafia	25
Loodusõpetus	32
A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)	37
B-võõrkeel (saksa keel, inglise keel, vene keel)	43
C-võõrkeel (hispaania keel)	51
Ajalugu	57
Inimeseõpetus	62
Liikumisõpetus	66
Draamaõpetus	71
Kunstiõpetus	72
Käsitöö ja kodundus	77
Tehnoloogiaõpetus	83
Muusikaõpetus	87
8. klass Eesti keel	93
Kirjandus	100
Matemaatika	107
Bioloogia	112
Füüsika	119
Geograafia	124
Keemia	132
A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)	140
B-võõrkeel (saksa keel, inglise keel, vene keel)	146
Ajalugu	154
Inimeseõpetus	159
Liikumisõpetus	163
Draamaõpetus	169
Kunstiõpetus	170
Käsitöö ja kodundus	175
Tehnoloogiaõpetus	180
Muusikaõpetus	184
9. klass Eesti keel	191
Kirjandus	197
Matemaatika	204
Bioloogia	209
Füüsika	216
Geograafia	223
Keemia	232
A-võõrkeel	241
B-võõrkeel	248
Ajalugu	257
Liikumisõpetus	263
Käsitöö ja kodundus	268
Tehnoloogiaõpetus	274
Ühiskonnaõpetus	278
Muusikaõpetus	284

Õppeaine nimetus:

Eesti keel

Koostaja(d):	Maila Jürgenson, Aarne Ruben
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Eesti keele õpetus taotleb, et õpilane:

- austab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat;
- väärtustab head keeleoskust eneseväljendus- ja suhtlusvahendina;
- arendab oma suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- arendab õigekirjaoskust;
- õpib mõtestatult lugema ja kirjutama eri liiki tekste;
- õpib hankima teavet erinevatest allikatest; harjub kasutama sõnaraamatuid ja käsiraamatuid,
- lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös.

ÕPPESISU

Varasemates klassides alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Kõik emakeeles käsitletavat teemat haaravad aineüleseid läbivaid teemasid.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ning vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ja aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ning hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest, aastaegade omanäolisus jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu juured, seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja -edastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

AEG	TEEMA	ÕPPETEGEVUS
	Sõnaliigid	Käändsõnad ja käänded, pöörd sõnad, muutumatud sõnad. Homonüümid

I TRIMESTER	Kirjandiõpetus	Kirjandi ülesehitus, teemakohasus, stiil, tekstitüübid. Vormistamine käsitsi ja arvutil.
	Tegusõna	Tegusõna pöörded, tüvi, tunnus, pöördelõpp.
	Astmevaheldus	Laadi- ja vältevahelduse määramine.
II TRIMESTER	Meedia ja meediakanalid	Erinevad meediakanalid. Uudise tunnused, kirjutamine, analüüs.
	Ajavormid	Olevik, lihtminevik, täis- ja enneminevik. Ajavormide moodustamine.
	Tegumood	Isikulise ja umbisikulise tegumoe moodustamine.
	Kõneliigid	Jaatav ja eitav kõne.
	Kõneviis	Kindel, tingiv, käskiv, kaudne kõneviis.
III TRIMESTER	Sõnavormid	Tegusõna käändelised vormid ja põhivormid. Eeskujusõna, ÕS-i kasutamine.
	Sõnavara	Omasõna ja võõras sõna. Sünonüümid, paronüümid.
	Tegusõnade KLK	Liit-, ühend- ja väljendtegasõnad.
	Määrsõna	Määr- ja kaassõnade KLK, määrsõnaliited.
	Sõnastus ja stiil	Antonüümid, hüüdsõnad.

LÕIMING	
Võõrkeeled	Võõrkeelte grammatilist süsteemi tundma õppides on toeks emakeeletundides omandatud keelemõisted, võõrsõnade õppimine soodustab võõrkeelte õppimist.
Matemaatika	Matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti keele tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.
Loodusained	Õpilane peab õppima õigesti kirjutama kohanimedid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid eesti keele õppekirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada.

Sotsiaalained	Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimetuste õigekirja norme; ajaloo- ja ühiskonnatundides tuleks neid teadmisi konkreetsete näidete toel kinnistada. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi on tarvis ning neid arendatakse nii ainevaldkonna kui ka sotsiaalainete õppes sisult erinevate tekstidega töötades.
Kirjandus	Kirjandustundides tekstidega töötamisel ja iseseisvalt kirjandust lugedes õpitakse moodustama õiget lausestust, grammatiliselt õigeid vorme, kirjavahemärkide kasutust ja arendatakse sõnavara.
Bioloogia	Kasutab õpitud keeleoskust tekstide lugemisel ja uute tekstide loomisel. Teeb referaadi bioloogia ainetel.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Rõhutatakse vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Toetatakse sotsiaalse pädevuse kujunemist, avardades õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest.
Enesemääratluspädevus	Toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keeletundides kui ka loovtöodes.
Õpipädevus	Arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.
Suhtluspädevus	Kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.
Ettevõtlikkuspädevus	Pädevust soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keeleteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Digipädevus	Kasutab MS Word'i ja Exceli'i programme. Oskab leida internetiallikatest vajalikku informatsiooni ning kasutada veebisõnastikke.
--------------------	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripäradest ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Väärtused ja kõlblus

Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Suuline ja kirjalik suhtlus

- Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine.
- Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine. Suhtlemine rühmas, sõna saamine, kõnejärje hoidmine. Rühmatöö ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kaaslase öeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Kaaslase tööle põhjendatud hinnangu andmine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine. Kuuldust ja loetust kokkuvõtte tegemine ning asjakohaste küsimuste esitamine.
- Meili kirjutamine ja keelevahendite valik. Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud.

Teksti vastuvõtt

- Eri liiki tekstide lugemine ja võrdlemine.
- Kõne kuulamine ning selle põhjal küsimuste esitamine.
- Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval.
- Meediatekstide tunnused. Põhilised meediakanalid. Kvaliteetajakirjandus ja meelelahutuslik meedia. Fakti ja arvamuse eristamine. Meediatekstide põhiliigid: uudislugu, arvamislugu, intervjuu. Uudise ülesehitus ja pealkiri. Arvamusloo ülesehitus ja pealkiri.

Tekstiloome

- Teabe edastamine, reprodutseerimine ning seostamine konkreetse teema või isikliku kogemuse piires. Alustekstide põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine.
- Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ning esitamine.
- Uudise kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest. Uudise pealkirjastamine. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine. Arvamuse kirjutamine: isikliku seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.
- Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõtte ning kirjandi ülesehitus. Teksti liigendamise. Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ning sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Arutluse põhiskeem: väide, põhjendus, järeldus. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ning selle ülesehitus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks.
- Kirja kirjutamine ja vormistamine, keelevahendite valik.
- Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel suhtluseesmärkide järgi. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära.

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

- Kirjakeel ja argikeel. Kirjakeele ja suhtluskeele areng tänapäeval: võimalused ja ohud.

Häälikuõpetus ja õigekiri

- Häälikute liigitamine. Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtriku häälikuõigekirjaga sõnad. Poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede

poolitamine. Õigehäälus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri. ÕSist (nii veebi- kui ka raamatuvariandist) õigekirja ning õigehääluse kontrollimine.

Sõnavaraõpetus

- Sõna ja tähendus. Sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid. Homonüümid ning veaohtlikud paronüümid. Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid.
- Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks.

Vormiõpetus ja õigekiri

- Sõnaliigid: tegusõnad, käandsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses.
- Tegusõna pöördelised vormid: pööre, arv, aeg, kõneviis, tegumood. Tegusõna vormide kasutamine lauses. Tegusõna käandelised vormid. Tegusõna astmevaheldus: veaohtlikud tegusõnad ja sõnavormid. Õige pöördvormi leidmine ÕSist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Liit-, ühend- ja väljendteigusõna. Tegusõnade kokku- ja lahkukirjutamine.
- Käandsõnad. Käanetevahelised seosed. Veaohtlikud käandevormid. Käandsõna astmevaheldus: veaohtlikud käandsõnad ja sõnavormid. Õige käandevormi leidmine ÕSist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul.
- Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käandsõnade kokku- ja lahkukirjutamine.
- Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad.
- Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine. Muutumatute sõnade kokku- ja lahkukirjutamise põhireeglid.

ÕPITULEMUSED

7.klassi lõpetaja:

- mõistab eesti keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
- kasutab korrektset kirjakeelt isiklikus ja avalikus elus; järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- osaleb diskussioonides ja rühmatöös, avaldab oma arvamust põhjendatult ja keeleliselt korrektselt;
- kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid;
- vahendab loetut ja kuuldu suuliselt ning kirjalikult;
- leiab asjakohast teavet meediast ja internetist, hindab seda kriitiliselt ning kasutab sihipäraselt;
- eristab tekstiliike ja oskab neid koostada ja esitada;
- kasutab sõna- ja käsiraamatuid ning leiab õigekeelsusabi veebiallikest.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Õpilase teadmisi ja oskusi hinnatakse kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekava õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnatega. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilasi teavitatakse sellest, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Hinnatakse õpilase suulist ja kirjalikku suhtlust, tekstide vastuvõttu, tekstiloomet, tekstide õigekeelsust, põhireeglite tundmist. Kontrolltööde hindamisskaala õpilase õpitulemuste järgi:

hinne 5 – 90-100 %,

hinne 4 – 75-89 %,

hinne 3 – 50-74 %,

hinne 2 – 20-49 %,

hinne 1 – 0-19 %.

Trimestrihinde kujunemisel on kaalukamad kontrolltööde ja kirjandite tulemused.

Etteütluste soovitatav pikkus 7. klassis on umbes 150 sõna, mille hulgas on ligikaudu 35 kriitilist ortogrammi. Etteütluse hindamisel lähtutakse järgmisest skaalast:

hinne 5 – 1-2 viga,

hinne 4 – 3-4 viga,

hinne 3 – 5-7 viga,

hinne 2 – 8-10 viga,

hinne 1 – üle 11 vea.

Õpetaja võib panna kas madalama või kõrgema hinde, arvestades töö mahtu, ülesande keerukust, vigade arvu ja liiki.

Loovtööde hindamisel lähtutakse eesti keele riigieksami kirjandi hindamise juhendist. Kirjandite puhul võib õpetaja hinnata tööd kahes osas: õigekeelsust ja stiili, mille hinne arvestatakse eesti keele alla, ja sisu ning vormi, mille hinne arvestatakse kirjanduse alla.

KASUTATAV KIRJANDUS

Haridus- ja Teadusministeerium „Põhikooli riiklik õppekava“

Reet Bobõlski, Helin Puksand, Margit Ross „Peegeel 1“, Kirjastus Koolibri, 2013

Õppeaine nimetus:	Kirjandus
Koostaja(d):	Maila Jürgenson, Aarne Ruben
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Kirjanduse õpetus taotleb, et õpilane:

- loeb eakohast väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi, rikastab oma mõttemaailma;
- arendab kriitilist mõtlemist ja analüüsi oskust;
- arendab kirjanduse mõistmist, kujutlusvõimet, loovust ja kunstimaitset;
- huvitub ilukirjandusest ja paikkonna kultuurist;
- kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid.

ÕPPESISU

Tervikteosed

Õpilane loeb läbi vähemalt neli eakohast erinevasse žanri kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut), millest üks on vabalt valitud luulekogu. Õpetaja võib kirjandusteoseid valides arvestada õpilase eelistusi ning kultuurilis-raahvuslikku eripära.

Valik tervikult käsitletavaid teoseid:

August Kitzbergi „Libahunt“, Oskar Lutsu „Kevade“, Rowlingu „Harry Potteri“ üks osa omal valikul, Helga Nõu „Pea suu!“, uudisteos omal valikul, mis on ilmunud viimase viie aasta jooksul, peab olema vähemalt 100 lk pikk.

Rahvaluule

Tutvub erinevate tekstidega: regilaulu, riimilise rahvalaulu, vanasõnade, mõistatuste, kõnekäändude, muinasjuttude ja muistenditega. Selgitab rahvaluule lühivormide tähendust. Teab erinevate rahvaluuležanrite liike ja oskab neid määrata.

Luule

Tutvub erinevate tekstidega: haiku, ballaadi, soneti ja vabavärsiga. Määrab luulekujundid: epiteet, võrdlus, isikustamine, metafoor, onomatopöa, riim. Esitab luuleteksti ilmekalt. Harjutab luuležanri määramist.

Dramaatika

Loeb ositi draamateksti. Eristab tragöödiat, draamat ja komöödiat.

Mõisted: kõnekäänd, vanasõna, mõistatus, muinasjutt, muistend, regilaul, riimiline rahvalaul; eepika, lüürika, dramaatika; eepos, romaan, jutustus, novell; ballaad, valm, sonett, haiku, vabavärs; tragöödia, komöödia.

Läbivad teemad

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu, iseenda ning teiste vajadused ja huvid, arusaamine heast ja halvast, õiglus ja ebaõiglus, kiiduväärne ja taunitav, erinevus teistest, minu hobid ja huvid, minu tervis ja tulevik, rikkuse ja vaesuse probleemid, kohustused ja vastutus, üksiolek ja hirmud jms.

Kodus ja koolis: perekond, kodu turvalisus, vägivald kodus, armastus oma kodu ja koduste vastu, suhted vanemate, kasuvanemate ja vanavanematega, suhted õdede ja vendade jt lähisugulastega, poiste ja tüdrukute suhted, sallivus teistsuguste inimeste suhtes, abivajaja ning aitaja, nohiklikkus ja tõrjutus, piir oma ja võõra vahel, piir lubatu ja lubamatu vahel jms.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale, matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades, kultuuride mitmekesisus, erinevate rahvaste uskumused ja tavad, käitumine erinevas kultuuriruumis, külalislahkus, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse, kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad jms.

Mängiv inimene: ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, leidlik probleemide lahendamine, iluelamused, loominguline koostöö, mängult ja päriselt, põhjendatud ja põhjendamata riskid jms.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: minu osa looduse hoidmisel, austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, hädasolija aitamine, lemmikloomad ning vastutus nende eest jms.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: minu juured, seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, suhe keelesse, kodupaiga keel, suhted teiste rahvustega jms.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon: avastamisrõõm ja õppimiskogemused, tänapäevased teabeotsimis- ja teabeedastamisvõimalused, internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas, internet kui ohuallikas, käitumine suhtlusportaalides, film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad jms.

Põhjalikumalt käsitletavat autorid:

K. J. Peterson, Fr. R. Faehlmann, Fr. R. Kreutzwald, E. Bornhöhe, O. Luts, L. Koidula, M. Under, A. H. Tammsaare, E. Niit, H. Runnel, H. Nõu.

Vastavalt valitud tervikteostele võib õpetaja põhjalikumalt tutvustada ka teisi autoreid.

LÕIMING	
Eesti keel	Keele kasutus ja õigekiri erinevates kirjalikes tekstides ja oma kirjandites, sh ka kirjavahemärkide õige kasutus.
Muusika	Luule ja laulu seosed; tekst muusika põhjal ja vastupidi.

Kunst	Kirjanduse kui ühe kunstiliigi tajumine; illustratsioonid kirjandusteostes; tekstide sidumine kujutava kunstiga.
Geograafia	Reisikirjade lugemine ja analüüsimine, teksti paigutamine geograafilisse ruumi.
Inimeseõpetus	Eri tasemel suhtluste ja käitumismudelite analüüs kirjandustekstide toel.
Ajalugu	Ajalooliste tekstikatkendite ja teostega töötamine.
Bioloogia	Bioloogiaalaste tekstikatkendite lugemine ja analüüsimine.
Draamaõpetus	Draamatekstide käsitlemine ja etendamine. Draama alaliikide mõistmine, teksti dramatiseerimine.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Väärtuspädevuse kujundamisel on ainevaldkonnas väga oluline koht, arvestades kirjanduse kui kunstiaine spetsiifikat. Väärtuspädevus tähendab suutlikkust hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega, väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	On tihedalt seotud väärtus- ja suhtluspädevusega. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine ning aktiivne osavõtt õpitava ainega seotud kultuuriprogrammidest.
Enesemääratluspädevus	Hõlmab suutlikkust lahendada iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme. Terapeutiline lugemine aitab paremini mõista iseendas toimuvat, lahendada probleeme, leevendada üksildustunnet, väljendada vastuolulisi kogemusi, soodustada emotsioonide väljendamist, objektivnerida tundeid, ergastada kujutlusvõimet.
Õpipädevus	Arendab kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist; oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.
Suhtluspädevus	Ainevaldkonna õppeained toetavad ka suhtluspädevuse kujunemist, kujundavad nii suulise kui ka kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ja sobiva suhtlusviisi valikut, oma seisukohtade esitamist ja põhjendamist oskust.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	On kirjanduseõppes kõige väiksem kokkupuude, kuid on olemas, sest erinevate kirjalike tekstide raames näeb õpilane arvsõnade õiget kasutust, samuti saab teemade raames käsitleda matemaatikapädevuse vajalikkust erinevates elu- ja tegevusvaldkondades.
Ettevõtlikkuspädevus	Nii pädevuse kui ka vastutustunde kujunemist toetatakse kirjandus- või meediatekstidest lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka omaloomingulistest (kodu)töodes.
Digipädevus	Oskab arvutil koostada ja vormistada tekste. Oskab leida kirjanduslikke tekste ning muud vajalikku informatsiooni internetist.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilisest elu-, õpi- ja töökeskkonnast.

Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Lugemine

- Lugemise iseseisev eesmärgistamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.
- Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

- Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Loo jutustamine: jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

- Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.
- Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausetega ja märksõnadena. Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.
- Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustriativsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemusepõhjuse-tagajärje- lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.
- Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

- Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt.
- Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine.
- Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi äraarvamine ja loomine. Mõttekorduste leidmine regilaulust.
- Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine. Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.
- Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused (kujund, sümbol, sõnum). Muinasjutu vormitunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Koha- ja ajaloolise muistendi tunnused. Kõnekäänu ja vanasõna olemus. Mõistatuse olemus. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Tänapäeva folkloor ehk poploor.
- Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning draamatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli ja miniatuuri tunnused.
- Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Piltluule. Motiivi olemus.
- Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Draamatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Intriigi olemus.

Esitamine

- Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.
- Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ning esitamine.
- Luuleteksti esitamine. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). Draamateksti esitamine ositi.

Omalooming

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid:

- koha- või ajaloolise muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, kõnekäändude põhjal naljaloo, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tegelasele tegevusjuhendi, tekstis toimunud sündmuste eelloo, puänteeritud loo, erinevate teoste peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovituselise või muud sellist;
- haiku, vabavärsilise luuletuse, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilises ning koomilises loo, kirja teose autorile, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, kirjandusteose arvustuse, tegelase seletuskirja või muud sellist;
- muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlauseid, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi- või kirjandusteose arvustuse või muud sellist.

ÕPITULEMUSED

Lugemine

7.klassi lõpetaja:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast eri žanrisse kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut); seostab ilukirjanduslikus teoses esitatud probleeme reaalse eluga;
- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit.

Jutustamine

7. klassi lõpetaja:

- Jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

7. klassi lõpetaja:

- vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

7. klassi lõpetaja:

- tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
- selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust;
- mõtestab luuletuse tähendust iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes.

Teose mitmetähenduslikkuse mõistmine

7. klassi lõpetaja:

- Eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ja rahvajutu (muinasjutu, muistendi) liike ning nimetab nende tunnuseid;
- seletab oma sõnadega eepika, lüürika, dramaatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.

Esitamine

7. klassi lõpetaja:

- esitab ilmekalt luule-, proosa- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust;

Omalooming

7. klassi lõpetaja:

- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöo kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;
- kirjutab arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse järgi ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, arenguvestluste kaudu, Stuudiumist, tunnistuselt, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist). Iga poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva poolaasta jooksul nõutavad teadmised ja oskused. Kaks korda aastas kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- kirjandusealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

Loovtööde hinnangu andmisel arvestatakse töö sisu, õigekeelsust, teksti stiili, ülesehitust ja vormistust. Kirjandite puhul võib õpetaja hinnata tööd kahes osas: õigekeelsust ja stiili, mille hinne arvestatakse eesti keele alla, ja sisu ning vormi, mille hinne arvestatakse kirjanduse alla. Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnangut andes arvestatakse valdavalt töö sisu. Hinnangu andmisel on tähtis, et õpilase kirjanduslik loovus leiaks toetamist ja tunnustamist.

Õppeaine nimetus:	Matemaatika
Koostaja(d):	Erki Larm, Marika Säre, Urmas Vessin
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 175 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Matemaatika õpetus taotleb, et õpilane:

- väärtustab matemaatikat ning tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- tunneb matemaatilisi mõisteid ja seoseid;
- arutleb, põhjendab ja tõestab loogiliselt;
- kasutab tüüpülesannete lahendusstrateegiaid ja lahendab probleemülesandeid;
- oskab infot esitada teksti, graafiku, tabeli, diagrammi ja valemiga;
- kasutab õppides info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- oskab analüüsida ja jõuab olemasolevate faktide põhjal arutluse kaudu järeldusteni;
- rakendab matemaatikateadmisi teistes õppeainetes ja igapäevaelus;
- teab ainevaldkonnaga seotud erialasid ja ameteid ning hindab oma võimeid ja huvi siduda tulevased õpingud matemaatikaga seotud valdkondadega.

ÕPPESISU

Arvutamine ja andmed

Arvutamine ratsionaalarvudega. Arvu 10 astmed (ka negatiivne täisarvuline astendaja). Arvu standardkuju. Statistiline kogum ja selle karakteristikud (sagedus, suhteline sagedus, aritmeetiline keskmine). Tõenäosuse mõiste. Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.

Protsent

Protsendi mõiste ja osa leidmine tervikust (kordavalt). Promilli mõiste tutvustavalt. Terviku leidmine protsendi järgi. Jagatise väljendamine protsentides. Protsendipunkt. Kasvamise ja kahanemise väljendamine protsentides. Arvutiprogrammide kasutamine nõutavate oskuste harjutamiseks.

Algebra

Üksliige. Võrrandi põhiomadused. Lineaarvõrrand. Võrdekujuline võrrand. Võrdeline jaotamine. Tekstülesannete lahendamine võrrandite abil.

Funktsioonid

Muutuv suurus, funktsioon. Võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus. Praktiline töö: võrdelise ja pöördvõrdelise seose määramine (nt liikumisel teepikkus, ajavahemik, kiirus). Linearfunktsioon.

Geomeetria

Hulknurgad (kolmnurk, hulknurk, rööpkülik). Kolmnurkne püstprisma ja püströöptahukas, nende pindala ja ruumala.

LÕIMING	
Eesti keel	Korrektne keelekasutus ülesande koostamisel. Mõistab tekstülesande teksti, arvestab kirjavahemärke. Korrektne keelekasutus tekstülesande koostamisel, lahenduskäigu selgitamisel ja vastuse tõlgendamisel.
Loodusõpetus	Arvu 10 astmed, arvu standardkuju. Arvutamine ligikaudsete arvudega. Protsentülesannete lahendamine. Ainete koostis. Väärismetalli osakaal sulamis. Aine tihedus. Ainete koguse leidmine võrdkujulise võrrandi abil. Suuruste avaldamine võrdustest, võrdkujulise võrrandi lahendamine. Kehade massi leidmise jt elulised ülesanded tasandiliste ja ruumiliste kujunditega seoses. Ühtlase liikumise kirjeldamine. Teepikkuse graafik sõltuvalt ajast, seosed.
Bioloogia	Protsentülesannete lahendamine (nt loomade arvukus, liikide paiknemise tihedus, toidupüramiid, liikumisülesanded). Aritmeetiline keskmine (näiteks keskmine haudumisaeg, munade arv pesas, poegade toitmise aeg päevades, keskmine tiinuse kestus päevades).
Geograafia	Rahvastiku andmed - keskmine rahvastiku tihedus; erinevate diagrammide (rahvastiku, kliima) lugemine ja analüüsimine, mõõtkava ja selle teisendamine; ajaühikud, massiühikud, protsent (maismaa ja maailmameri), promill (merevee soolsus) ja nende leidmine; Aritmeetiline keskmine (näiteks keskmine sademete hulk, keskmine temperatuur).
Inimeseõpetus	Andmete analüüs, diagrammide koostamine ja tõlgendamine.
Kodundus	Ainete kogused seoses toiduretseptidega vastavalt sööjate arvule
Kunstiõpetus	Värvide sobivus. Kontrastvärv. Erinevate geomeetriliste kujundite joonistamine ja kasutamine kunstis.
Võõrkeel	Matemaatika pakub lõimingut ka võõrkeelte ainevaldkonnaga. Matemaatikas kasutatakse rohkesti võõrkeelseid termineid, mille algkeelne tähendus tuleb õpilastele teadvustada. Lõimingut võõrkeeltega tugevdab õpilaste juhatamine erinevaid võõrkeelseid teatmeallikaid kasutama. Nii näiteks võiks eesti ja inglise keele õpetajad õpilastele selgitada, et ingliskeelsel sõnal „number“ on eesti keeles kaks tähendust: arv ja number.

ÜLDPÄDEVUSED

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Matemaatika on erinevaid kultuure ühendav teadus, kus õpilased saavad tutvuda eri maade ja ajastute matemaatikute töödega. Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria, kuldlõige). Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust.
Enesemääratluspädevus	Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.
Õpipädevus	Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.
Suhtluspädevus	Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks. Arendatakse suutlikkust formaliseerida tavakeeles esitatud infot ning vastupidi: esitada matemaatiliste sümboolite ja valemite sisu tavakeeles.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Ülesannete lahendamisel õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid, mõistma matemaatika olulisust teaduse ja tehnoloogia arengus.
Ettevõtlikkuspädevus	Selle pädevuse arendamine peaks matemaatikas olema kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Tõenäosusteooria, funktsioonide ja protsentarvutusega ülesannete lahendamise kaudu õpitakse uurima objekti erinevate parameetrite põhjustatud muutusi, hindama oma riske ja toimima arukalt. Ühele ülesandele erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.

Digipädevus	Läbi ainealaste mängude ja programmide õpetatakse kasutama erinevaid digivahendeid ning suhtlema digikeskkondades.
--------------------	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Arendatakse iseseisva õppimise oskust, kujundatakse võimet abstraktselt ja loogiliselt mõelda. Oma võimete realistlik hindamine on üks olulisemaid edasise karjääri planeerimise tingimusi. Õpilasi suunatakse arendama oma õpi-, suhtlemis-, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Statistika teema juures saab ülesannetes kasutada reaalseid andmeid keskkonnaressursside kasutamise kohta. Neid analüüsid arendatakse säästvat suhtumist keskkonda ning õpetatakse seda väärtustama. Kujundatakse objektiivsele informatsioonile rajatud kriitilist mõtlemist ning probleemide lahendamise oskust
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Rühmatööde kaudu arendatakse õpilaste koostöövalmidust ning sallivust teiste inimeste tegevuse ja arvamuse suhtes. Statistikaelementide käsitlemine võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest.
Teabekeskkond	Teabekeskonnaga seondub oskus esitada ja mõista eri vormis infot (joonis, pilt, valem, mudel). Õpilast suunatakse teavet kriitiliselt analüüsima.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Tegevusi kavandades ja ellu viies ning lõpptulemusi hinnates teeb õpilane mõõtmisi ja arvutusi, kasutab õppimise ja oma töö tõhustamiseks IKT vahendeid. Matemaatikaõppes saab rakendada mitmesugust õpitarkvara.
Tervis ja ohutus	Lahendatakse liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesandeid. Arutletakse alkoholi kahjulikkuse üle.
Väärtused ja kõlblus	Matemaatika on jõukohane, kui õpilane arendab endas süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust, täpsust, korrektsust ja kohusetunnet. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Matemaatika õppimine ja õpetamine peab pakkuma õpilastele võimalikult palju positiivseid emotsioone.

ÕPPETEGEVUS

Omandatakse ratsionaalarvudega kirjaliku, kalkulaatoril ja peast arvutuse oskus, tutvutakse õpilast ümbritsevate tasandiliste (kolmnurk, rööpkülik, korrapärase hulknurk) ja ruumiliste kujundite (kolmnurkne püstprisma, püströöptahukas) omadustega, õpitakse kirjeldama suurustevahelisi seoseid

funktsioonide (võrdeline ja pöördvõrdeline sõltuvus, lineaarfunktsioon) abil ning omandatakse selleks vajalikud algebra põhioskused (võrrandi lahendamine, üksliikmed). Saadakse esmane ettekujutus õpilast ümbritsevate juhuslike nähtuste maailmast ja selle kirjeldamise võtetest. Matemaatikat õppides tutvuvad õpilased loogiliste arutluste meetoditega.

ÕPITULEMUSED

Arvutamine ja andmed

7. klassi lõpetaja:

- liidab, lahutab, korrutab, jagab ja astendab naturaalarvulise astendajaga ratsionaalarve peast, kirjalikult ja taskuarvutiga ning rakendab tehete järjekorda;
- kirjutab suuri ja väikseid arve standardkujul;
- ümardab arve etteantud täpsuseni;
- selgitab naturaalarvulise astendajaga astendamise tähendust ning kasutab astendamise reegleid; moodustab reaalsete andmete põhjal statistilise kogumi, korrastab seda, moodustab sageduste ja suhteliste sageduste tabeli ning iseloomustab statistilist kogumit aritmeetilise keskmise järgi;
- selgitab tõenäosuse tähendust ja arvutab lihtsamatel juhtudel sündmuse klassikalise tõenäosuse.

Protsent

7.klassi lõpetaja:

- leiab terviku protsentides antud osamäära järgi;
- väljendab murruna antud osa protsentides;
- leiab, mitu protsenti moodustab üks arv teisest;
- määrab suuruse kasvamist ja kahanemist protsentides;
- tõlgendab igapäevaelus ja teistes õppeainetes ette tulevaid protsentides väljendatavaid suurusi, sealhulgas laenudega (ainult lihtintress) seotud kulutusi ja ohte;
- arutleb maksude olulisuse üle ühiskonnas.

Algebra

7.klassi lõpetaja:

- lihtsustab kahetehtelisi ratsionaalavaldisi;
- lahendab võrrandi põhiomadusi kasutades lineaar- ja võrdekujulisi võrrandeid;
- lahendab tekstülesandeid võrrandite abil.
- korrastab üksliikmeid, liidab, lahutab, korrutab ning jagab üksliikmeid.

Funktsioonid

7.klassi lõpetaja:

- selgitab näidete põhjal muutuva suuruse ja funktsiooni olemust;
- selgitab võrdelise ja pöördvõrdelise sõltuvuse tähendust eluliste näidete põhjal;
- joonestab valemi järgi funktsiooni graafiku (nii käsitsi kui ka arvutiprogrammiga) ning loeb graafikult funktsiooni ja argumendi väärtusi;
- selgitab (arvutiga tehtud dünaamilisi jooniseid kasutades) funktsiooni graafiku asendi ja kuju sõltuvust funktsiooni avaldises olevatest kordajatest;
- määrab valemi või graafiku põhjal funktsiooni liigi;
- kasutab funktsioone lihtsamate reaalsusest tulenevate probleemide modelleerimisel.

Geomeetria

7.klassi lõpetaja:

- joonestab ning konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) tasandilisi kujundeid etteantud elementide järgi;
- arvutab kujundite joonelemendid, ümbermõõdu, pindala ja ruumala;
- defineerib kujundeid;
- kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Õppetunni või muu õppetegevuse vältel antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest. Koostöös kaaslaste ning õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ning konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja nõrkuste kohta.

Õpilaste teadmiste ja oskuste hindamisel kasutatakse suulisi ja kirjalikke sõnalisi hinnanguid.

Hindamisel kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist. Kujundava hindamise puhul keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Kokkuvõtval hindamisel võrreldakse õpilase saavutusi taotletavate õpitulemustega. Praktiliste tööde ja ülesannete puhul hinnatakse nii tulemust kui ka protsessi.

Hindamisel lähtutakse kooli hindamisjuhendist.

KASUTATAV KIRJANDUS

Ball, J. (2007). Aruta arvu. Tallinn: Koolibri.

Breidenbach, W. (1963). Rechnen in der Volksschule. Berliin: Hermann Schroedel Verlag KG Kaasik,

Ü. (2003). Matemaatikaleksikon. Tartu: AS Atlex.

Lind, A. (1988). Nupula. Tallinn: Valgus.

Lind, A. (1988). Nupula jälgedes. Tallinn: Valgus.

Nurk, E. Telgmaa, A. Undusk, A. (2011). Matemaatika 7. klassile I osa. Tallinn: Koolibri.

Nurk, E. Telgmaa, A. Undusk, A. (2011). Matemaatika 7. klassile I osa. Tallinn: Koolibri.

Oja, M. (2019). Matemaatika kinnistamisülesanded 7. klassile“. Tallinn: Koolibri.

Õppeaine nimetus:	Bioloogia
Koostaja(d):	Aigrid Kõõra
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi õppeaastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Bioloogia õpetusega taotletakse, et 7.klassi lõpuks õpilane:

- tunneb huvi bioloogia vastu, mõistab selle tähtsust ja seoseid igapäevaelus ning ühiskonna ja tehnoloogia arengus;
- väärtustab bioloogilist mitmekesisust, jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning säästva arengu põhimõtteid;
- on omandanud ülevaate eluslooduse olulisematest protsessidest, organismide omavahelistest suhetest ja seostest eluta loodusest;
- lahendab probleeme, kasutades loodusteaduslikku uurimismeetodit;
- kasutab erinevaid infoallikaid ning hindab kriitiliselt seal toodud teavet;
- saab ülevaate bioloogiaga seotud elukutsetest, bioloogiateadmiste ja –oskuste vajalikkusest igapäevaelus kui ka erinevates töövaldkondades;
- arendab loodusteaduste- ja tehnoloogialast kirjaoskust, loovust, süstemaatilist mõtlemist ja kasutab korrektselt bioloogialast sõnavara.

ÕPPESISU JA ÕPITULEMUSED (I PA sept.-jaan, ~17 tundi; II PA jaan-jun ~18 tundi)

Bioloogia uurimisvaldkond (u 8 tundi)

Õppesisu: Bioloogia sisu ja seos teiste loodusteadustega ning roll tänapäeva tehnoloogia arendamisel. Bioloogia peamised uurimismeetodid: vaatlused ja eksperimendid. Loodusteadusliku meetodi etapid ja rakendamine. Organismide jaotamine loomadeks, taimedeks, seenteks, algloomadeks ja bakteriteks, nende välistunnuste võrdlus. Eri organismirühmade esindajate eluavaldused.

Põhimõisted: Teadus, loodusteadus, bioloogia, tehnoloogia, vaatlus, katse e eksperiment, teaduslik uurimismeetod, hüpotees, organism, kasvamine, arenemine, liik, määraja.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Märkpreparaadi valmistamine ning erinevate objektide võrdlemine mikroskoobiga.
- Eri organismirühmade välistunnuste võrdlemine reaalsete objektide või veebist saadud info alusel.

Õpitulemused

Õpilane:

- selgitab bioloogia seost teiste loodusteaduste ja igapäevaeluga ning tehnoloogia arenguga;
- analüüsib bioloogiateadmiste ja -oskuste vajalikkust erinevates elukutsetes;
- võrdleb loomade, taimede, seente, algloomade ja bakterite välistunnuseid;
- jaotab organisme nende pildi ja kirjelduse alusel loomadeks, taimedeks ning seenteks;
- seostab eluavaldused erinevate organismirühmadega;
- teeb märkpreparaate ning kasutab neid uurides valgusmikroskoopi;
- usaldusväärseid järeldusi tehes lähtub loodusteaduslikust meetodist.

Selgroogsete loomade tunnused (u 11 tundi)

Õppesisu: Loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks. Selgroogsete loomade välistunnuste seos elukeskkonnaga. Selgroogsete loomade peamised meeleorganid orienteerumiseks elukeskkonnas. Selgroogsete loomade juhtivate meelte sõltuvus loomade eluviisist. Imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade osa looduses ning inimtegevuses. Loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid. Selgroogsete loomade roll ökosüsteemides.

Põhimõisted: Selgroogne loom, selgrootu loom, sisetoes, välistoes, selgroog, meeleelund, meeled, soomused, uimed, küljejoon, ujupõis, mageveekala, merekala, siirdekala, röövkala, lepiskala, kahepaiksed, konnad, kärnkonnad, sabakonnad, elukeskkond, elupaik, toiduvõrk, roomajad, kestumine, suled, tiivad, röövlind, raierahu, imetaja, piimanäärmed, kõrvalestad, kukkurloomad, putuktoiduline imetaja.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Selgroogsete loomade elutegevuse analüüsimine ja nende mitmekesisuse kaardistamine kooli lähiümbruses.

Õpitulemused

Õpilane:

- seostab imetajate, lindude, roomajate, kahepaiksete ja kalade välistunnuseid nende elukeskkonnaga;
- analüüsib selgroogsete loomade erinevate meelte olulisust sõltuvalt nende elupaigast ja -viisist;
- analüüsib erinevate selgroogsete loomade osa looduses ja inimtegevuses;
- leiab ning analüüsib infot loomade kaitse, püügi ja jahi kohta;
- väärtustab selgroogsete loomade kaitsmist.

Selgroogsete loomade aine- ja energiavahetus (u 10 tundi)

Õppesisu: Aine- ja energiavahetuse põhiprotsessid. Toiduobjektidest tingitud erinevused taim- ja loomtoidulistel ning segatoidulistel selgroogsetel loomadel. Toidu hankimise viisid ja nendega seonduvad kohastumused. Selgroogsete loomade seedeelundkonna eripära sõltuvalt toidust: hammaste ehitus, soolestiku pikkus ja toidu seedimise aeg. Selgroogsete loomade erinevate rühmade hingamiselundite ehituse ja talitluse mitmekesisus: lõpused vees ja kopsud õhkeskkonnas elavatel organismidel, kopsude eripära lindudel, naha kaudu hingamine. Püsi- ja kõigisoojaste loomade kehatemperatuuri muutused. Selgroogsete loomade eri rühmade südame ja vereringe võrdlus ning ebasoodsate aastaegade üleelamise viisid.

Põhimõisted: Ainevahetus, hingamine, seedimine, elund e organ, süda, suletud vereringe, suur vereringe, väike vereringe, lõpus, kops, õhukott, magu, soolestik, kloak, püsisoojane, kõigusoojane, loomtoidulisus, taimtoidulisus, segatoidulisus, lepiskala, röövkala, röövloom, saakloom, talveuni, suveuni, taliuinak, suveuinak, rändlind.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Valikuliselt uurimuslik töö arvutikeskkonnas toidu või hapniku mõjust organismide elutegevusele.

Õpitulemused

Õpilane:

- analüüsib aine- ja energiavahetuse erinevate protsesside omavahelisi seoseid ning selgitab nende avaldumist looduses ja inimese igapäevaelus;
- seostab toidu hankimise viisi ja seedeelundkonna eripära selgroogse looma toiduobjektidega;
- selgitab erinevate selgroogsete loomade hingamiselundite talitlust;
- võrdleb püsi- ja kõigusoojaseid organisme ning toob nende kohta näiteid;
- analüüsib selgroogsete eri rühmade südame ehituse ja vereringe eripära ning seostab neid püsi- ja kõigusoojasusega;
- võrdleb selgroogsete loomade kohastumusi püsiva kehatemperatuuri tagamisel;
- hindab ebasoodsate aastaegade üleelamise viise selgroogsetel loomadel.

Selgroogsete loomade paljunemine ja areng (u 6 tundi)

Õppesisu: Selgroogsete loomade paljunemist mõjutavad tegurid. Kehasisese viljastumise võrdlus kehavälisega. Erinevate selgroogsete loomade kehasisese ja kehavälise lootelise arengu võrdlus. Sünnitus ja lootejärgne areng. Moondega ja otsese arengu võrdlus. Järglaste eest hoolitsemine (toitmine, kaitsmine, õpetamine) erinevatel selgroogsetel loomadel ning hoolitsemisvajaduse seos paljunemise ja arengu eripäraga.

Põhimõisted: Lahksugulisus, suguline paljunemine, munarakk, seemnerakk, viljastumine, kehasisene viljastumine, kehaväliline viljastumine, muna, loode, emakas, platsenta, haudumine, koorumine, rebu, otsene areng, moondega areng, kullas, pesahoidja, pesahülgaaja.

Õpitulemused

Õpilane:

- analüüsib kehasisese ja kehavälise viljastumise ning lootelise arengu eeliseid selgroogsete loomade rühmadel ning toob selle kohta näiteid;
- toob näiteid selgroogsete loomade kohta, kel esineb kehasisene või kehaväliline viljastumine;
- hindab otsese ja moondega arengu olulisust ning toob selle kohta näiteid;
- võrdleb noorte selgroogsete loomade eri rühmade toitmise, kaitsmise ja õpetamise olulisust.

LÕIMING	
Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Bioloogiat õppides ja loodusteaduslike tekstidega töötades arendatakse teksti mõistmise ja analüüsimise oskust, kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaliselt väljendada. Kasutatakse kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt. Arendatakse oskust hankida teavet erinevatest allikatest. Juhitakse tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele ja viitamisele. Võõrkeeleoskust arendatakse lisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.
Matemaatika	Uurimusliku õppe kaudu toetatakse matemaatikapädevuse kujunemist. Analüüsitakse ja tõlgendatakse andmeid, tulemusi esitatakse tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uuritakse matemaatiliste mudelitega.

Sotsiaalsained	Õpitakse mõistma inimese ja ühiskonna toimimist. Kujundatakse oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, tehakse teadlikke valikuid, toimitakse kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena.
Kunstiained	Uurimustulemuste vormistamine ja esitluste tegemine toetab kunstipädevuse kujunemist.
Tehnoloogia	Õpitakse mõistma looduse toimimise seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju keskkonnale. Õppes kasutatakse tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.
Liikumisõpetus	Toetatakse kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist.
Loodusõpetus ja geograafia	Bioloogia õppimise aluseks on mitmed loodusainete teemad. Füüsika teadmised toetavad meelelundite tööpõhimõtete mõistmist, ka bioloogiliste protsesside ja kohastumuste mõistmist. Geograafia teadmised võimaldavad tulemuslikumalt käsitleda ökoloogiliste tegurite mõju selgroogsetele, nende elukeskkonnale. Bioloogilist mitmekesisust käsitletakse üldistatud tasemel.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Kujundatakse positiivne hoiak elava ja ümbritseva suhtes. Arendatakse huvi loodusteaduste suhtes, teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ja selle kaitse vajadust. Väärtustatakse vastutustundlikku eluviisi.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Hinnatakse inimtegevuse mõju keskkonnale. Teadvustatakse kohalikke keskkonnaprobleeme ning leitakse neile lahendusi. Rakendatakse aktiivõpet.
Enesemääratluspädevus	Suunatakse oskust analüüsida ja hinnata enda tegevust, omadusi, mõtteid, tugevaid ja nõrku külgi.
Õpipädevus	Arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust. IKT-põhiste keskkondade kaudu rakendatakse erinevaid õpistrateegiaid.
Suhtluspädevus	Infot otsitakse erinevatest allikatest, leitud teavet analüüsitakse ja hinnatakse. Vaatlus- ja katsetulemused vormistatakse, kokkuvõtteid esitatakse kirjalikult ja suuliselt.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ning mõju ühiskonnale. Õppeülesandeid lahendades kasutatakse tehnoloogiat. Koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid, võrreldakse ning seostatakse eri objekte ja protsesse. Uurimusliku õppe vältel esitatakse katse- või vaatlusandmeid tabelitena ja arvjoonistena ning seostatakse arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga.

Ettevõtlikkuspädevus	Saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutustest ja ettevõtetest. Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmade lahendamine ja otsuste tegemine.
Digipädevus	Õppimisel kasutatakse uuenevat digitehnoloogiat (nutiseadmeid): info leidmine, sisuloome, probleemilahendused. Ollakse teadlikud digikeskkonna ohtudest, osatakse kaitsta oma privaatsust ja isikuandmeid. Digikeskkonnas järgitakse moraali- ja väärtuspõhimõtteid.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õpilast suunatakse arendama õpi-, suhtlemis-, koostöö- ja otsustamisoskusi. Kujundatakse valmisolekut elukestvalt õppida. Tutvustatakse bioloogiaga seonduvaid elukutseid (ihtüoloog – kalateadlane, herpetoloog – roomajate ja kahepaiksete uurija, ornitoloog – linnuteadlane, terioloog – imetajate uurija).
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Bioloogiat õpetades suunatakse õpilast aru saama loodusest kui terviksüsteemist. Bioloogial on kandev roll looduskeskkonna mitmekesisuse ja selles toimuvate protsesside käsitlemisel. Teema „Selgroogsete osa looduses ja inimtegevuses“ kaudu suunatakse õpilast vastutust võtma jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid teguviise.
Kultuuriline identiteet	Bioloogia on osa kultuurist. Keskkonnaküsimuste kaudu taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Keskkonnaküsimuste teel suunatakse õpilast mõistma enda ja ettevõtte rolli ühiskonnas. Taotletakse õpilase kujunemist vastutustundlikuks ühiskonnaliikmeks.
Teabekeskond	Bioloogiat õppides kogutakse teavet infoallikatest, hinnatakse ja kasutatakse teavet kriitliselt.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Bioloogias kasutatakse õppimisel IKT vahendeid. Arendatakse loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet.
Tervis ja ohutus	Bioloogia õppimine aitab õpilastel mõista keskkonna ja tervise seoseid. Praktiliste tööde kaudu arendatakse oskust rakendada ohutusnõudeid.
Väärtused ja kõlblus	Bioloogias pööratakse põhitähelepanu bioloogilise mitmekesisuse väärtustamisele ning sellega seonduvalt vastutustundliku ja säästva eluviisi kujunemisele.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

• 7. klassi bioloogias kasutatakse numbrilist hindamist. Hinnatakse viie palli süsteemis ja lähtutakse punktisüsteemist:

Hinne „5“ ehk „väga hea“ (90-100%)

Hinne „4“ ehk „hea“ (75-89%)

Hinne „3“ ehk „rahuldav“ (50-74%)

Hinne „2“ ehk „puudulik“ (20-49%)

Hinne „1“ ehk „nõrk“ (0-19%)

- Numbriliste väärtustega hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotlevatele õpitulemustele ning arvestades õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut. Uurimusoskuste hindamisel hinnatakse nii üksikuid kui ka terviklikke oskusi.

- Lisaks numbrilistele hinnetele saab õpilane sõnalist tagasisidet.

- Poolaasta alguses teavitatakse õpilasi õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest.

- Järelevastamiseks on õpilasel aega 10 kalendripäeva, kui ei ole õpetajaga teisiti kokkulepitud.

- Poolaastas on vähemalt üks kontrolltöö ja üks materjalidega hindeline töö. Lisaks sellele hinnatakse poolaasta vältel tunnikontrolle. Samuti hinnatakse jooksvalt tunnitöid, praktilisi töid, rühma- ja paaritöid ning õpimappi.

- Õppeaasta jooksul koostab iga õpilane ühe referaadi või PowerPoint ettekande etteantud teemal.

- Kokkuvõtvalt hinnatakse õpilasi üks kord poolaastas.

- Poolaasta viimasel 10-nel kalendripäeval pandud hindeid ei arvestata vastava õppeperioodi kokkuvõtva hinde panemisel.

KASUTATAV KIRJANDUS

Relve, K., Kirk, A., Tuvikene, A., Pappel, P., Hain, E., Randveer, A., Kollist, Ü. (2011). Bioloogia 7. klassile. Kirjastus Avita.

Õppematerjal Eesti selgroogsed, h <http://bio.edu.ee/loomad/>

Looduse leheküljed. Selgroogsed loomad, h http://www.loodus.ee/ET/loomad/selgroogsed_loomad/

Rakendus „Eesti kahepaiksed“ (määraja, mis tutvustab Eesti kahepaikseid; lisatud fotod, tunnuste joonised ja häälightsused)

Rakendus „Kalamäng“ (mäng tutvustab Eesti peamisi kalaliike koos piltide ja levikukaartidega)

Rakendus „Kes käis?“ (sisaldab jälgede skeeme, ulukite lühikirjeldust, nende toidueelistusi ja elupaikade tutvustust)

Rakendus „Talvine linnuaabits“ (määraja, mis tutvustab Eesti linde; sisaldab aialindude jooniseid, lühitutvustusi ja laule)

Õppeaine nimetus:	Geograafia
Koostaja(d):	Urmas Vessin
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Geograafia õpetus taotleb, et õpilane:

- tunneb huvi geograafia ning teiste loodus- ja sotsiaalteaduste vastu ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;

- on omandanud ülevaate looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ning protsessidest, nende ruumilist paiknemisest ja vastastikustest seostest;

- väärtustab nii kodukoha, Eesti kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust;

- mõistab inimtegevuse sõltumist Maa piiratud ressurssidest ja inimtegevuse tagajärgi keskkonnale;
- suhtub vastutustundlikult keskkonda, järgides säästva arengu põhimõtteid;
- rakendab loodusteaduslikku meetodit probleeme lahendades, planeerib ja teeb uurimistöid, vaatlusi ja mõõdistamisi ning tõlgendab ja esitab saadud tulemusi;
- kasutab teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat geograafiainfot ning loeb ja mõtestab lihtsat loodusteaduslikku teksti;
- mõistab geograafiateadmiste ja -oskuste vajalikkust erinevates töövaldkondades.

ÕPPESISU JA ÕPITULEMUSED

Kaardiõpetus (u. 9 tundi)

Õppesisu: Maa kuju ja suurus. Kaartide mitmekesisus ja otstarve. Üldgeograafilised ja temaatilised kaardid, sh maailma ja Euroopa poliitiline kaart. Trüki- ja digitaalsed kaardid, sh interaktiivsed kaardid. Mõõtkava, vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil. Suundade määramine looduses ja kaardil. Asukoht ja selle määramine, geograafilised koordinaadid. Ajavööndid.

Põhimõisted: plaan, kaart, üldgeograafiline ja teemakaart, digitaalne kaart, interaktiivne kaart, satelliidifoto, aerofoto, asimuut, leppemärgid, mõõtkava, suure- ja väikesemõõtkavaline kaart, kaardi üldistamine, poolus, paralleel, ekvaator, meridiaan, algmeridiaan, geograafiline laius, geograafiline pikkus, geograafilised koordinaadid, kaardivõrk, ajavöönd, maailmaeg, vööndiaeg, kohalik päikeseaeg, kuupäevaraaja.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Info leidmiseks interaktiivse kaardi kasutamine (vahemaade mõõtmine, aadressi järgi otsing, koordinaatide määramine, objektide leidmine ja tähistamine).
- Vahemaade mõõtmine kaardil ja tegelike vahemaade arvutamine kasutades mõõtkava.
- Horisontaalidega kujutatud pinnavormi iseloomustamine (kuju, orientatsioon, ulatus, nõlva kalle, absoluutne kõrgus, suhteline kõrgus) ja etteantud andmete põhjal pinnavormi kujutamine horisontaalide abil.

Õpitulemused

Õpilane:

- leiab vajaliku kaardi teatmeteostest või internetist ning kasutab atlase kohanimede registrit;
- määrab suundi kaardil kaardivõrgu ja looduses kompassi järgi;
- mõõdab vahemaid, kasutades kaardil erinevalt esitatud mõõtkava ning looduses sammupaari;
- määrab etteantud koha geograafilised koordinaadid ja leiab koordinaatide järgi asukoha;
- määrab ajavööndite kaardi järgi kellaaja erinevuse maakera eri kohtades;
- koostab lihtsa plaani etteantud kohast;
- kasutab trüki- ja digitaalseid kaarte, tabelleid, graafikuid, diagramme, jooniseid, pilte ja tekste, et leida infot, kirjeldada protsesse ja nähtusi, leida nendevahelisi seoseid ning teha järeldusi.

Geoloogia (u. 8 tundi)

Õppesisu: Maa siseehitus. Laamad ja laamade liikumine. Maavärinad. Vulkaaniline tegevus. Inimeste elu ja majandustegevus seismilistes ning vulkaanilistes piirkondades. Kivimid ja nende teke.

Põhimõisted: maakoor, vahevöö, tuum, mandriine ja ookeaniline maakoor, laam, kurrutus, magma, vulkaan, magmakolle, vulkaani lõõr, kraater, laava, tegutsev ja kustunud vulkaan, kuumaveeallikas, geiser, maavärin, murrang, seismilised lained, epitsenter, fookus, tsunami, murenemine, murendmaterjal, sete, settekivim, tardkivim, paljand, kivistis ehk fossiil.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Kivimite (liivakivi, lubjakivi, põlevkivi, kivisöe, graniidi) ja setete (liiva, kruusa, savi) kirjeldamine ning võrdlemine.
- Teabeallikate põhjal lühiülevaate või esitluse koostamine ühest geoloogilisest nähtusest (maavärinast või vulkaanist) või mõne piirkonna iseloomustamine geoloogilisest aspektist.

Õpitulemused

Õpilane:

- kirjeldab jooniste järgi Maa siseehitust ja toob näiteid selle uurimise võimaluste kohta;
- iseloomustab etteantud jooniste ja kaartide järgi laamade liikumist ning laamade servaaladel esinevaid geoloogilisi protsesse: vulkanismi, maavärinaid, pinnavormide ja kivimite teket ning muutumist;
- teab maavärinate ja vulkaanipursete tekkepõhjust, näitab kaardil nende peamisi esinemispiirkondi, toob näiteid tagajärgede kohta ning oskab võimaliku ohu puhul käituda;
- toob näiteid inimeste elu ja majandustegevuse kohta seismilistes ning vulkaanilistes piirkondades;
- selgitab kivimite murenemist, murendmaterjali ärakannet ja settimist ning sette- ja tardkivimite teket;
- iseloomustab ja tunneb nii looduses kui ka pildil liiva, kruusa, savi, moreeni, graniiti, liivakivi, lubjakivi, põlevkivi ja kivisütt ning toob näiteid nende kasutamise kohta;
- mõistab geoloogiliste uuringute vajalikkust ja omab ettekujutust geoloogide tööst.

Pinnamood (u. 10 tundi)

Õppesisu: Pinnavormid ja pinnamood. Pinnamoe kujutamine kaartidel. Mäestikud ja mägismaad. Inimese elu ja majandustegevus mägise pinnamoega aladel. Tasandikud. Inimese elu ja majandustegevus tasase pinnamoega aladel. Maailmamere põhjareljeef. Pinnamoe ja pinnavormide muutumine aja jooksul.

Põhimõisted: pinnamood ehk reljeef, samakõrgusjoon ehk horisontaal, absoluutne kõrgus, suhteline kõrgus, profiiljoon, pinnavorm, mägi, mäeahelik, mäestik, mägismaa, tasandik, kiltmaa, madalik, alamik, mandrilava, mandrinõlv, ookeani keskmäestik, süvik, erosioon, uhtorg.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Kontuurkaardile olulisemate pinnavormide kandmine.
- Kaardi põhjal ette antud koha reljeefi iseloomustamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- on omandanud ülevaate maailma mägise ja tasase reljeefiga piirkondadest, nimetab ning leiab kaardil mäestikud, mägismaad, kõrgemad tipud ja tasandikud (kiltmaad, lauskmaad, madalikud, alamikud);
- kirjeldab suure mõõtkavaga kaardi järgi pinnavorme ja pinnamoodi;
- iseloomustab piltide, jooniste ja kaardi järgi etteantud koha pinnamoodi ning pinnavorme;
- kirjeldab joonise ja kaardi järgi maailmamere põhjareljeefi ning seostab ookeani keskaheliku ja süvikute paiknemise laamade liikumisega;
- toob näiteid pinnavormide ja pinnamoe muutumise kohta erinevate tegurite (murenemise, tuule, vee, inimtegevuse) toimetel;
- toob näiteid inimeste elu ja majandustegevuse kohta mägistel ja tasastel aladel, mägedes liikumisega kaasnevate riskide ning nende vältimise võimaluste kohta.

Rahvastik (u. 8 tundi)

Õppesisu: Riigid maailma kaardil. Erinevad rassid ja rahvad. Rahvastiku paiknemine ja tihedus. Maailma rahvaarv ja selle muutumine. Linnastumine.

Põhimõisted: riik, poliitiline kaart, geograafiline asend, rahvastik, rass, rahvastiku tihedus, linnastumine, linn, linnastu.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Kontuurkaardile suuremate riikide kandmine.
- Riikide üldandmete leidmine teatmeallikatest.

Õpitulemused

Õpilane:

- iseloomustab etteantud riigi geograafilist asendit;
- nimetab ja näitab maailmakaardil suuremaid riike ning linnu;

- toob näiteid rahvaste kultuurilise mitmekesisuse kohta ja väärtustab eri rahvaste keelt ja traditsioone;
- leiab kaardilt ning nimetab maailma tihedamalt ja hõredamalt asustatud alad ning kirjeldab rahvastiku paiknemist etteantud riigis;
- iseloomustab kaardi ja jooniste järgi maailma või mõne piirkonna rahvaarvu muutumist;
- kirjeldab linnastumist, toob näiteid linnastumise põhjuste ja linnastumisega kaasnevate probleemide kohta.

LÕIMING	
Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Geograafia tekstidega töötades arendatakse teksti mõistmise ja analüüsimise oskust, kujundatakse oskust ennast väljendada. Kasutatakse kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt. Arendatakse oskust hankida teavet erinevatest allikatest. Juhitakse tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele ja viitamisele. Võõrkeeleoskust arendatakse lisamaterjali otsimisel.
Matemaatika	Uurimusliku õppe kaudu toetatakse matemaatikapädevuse kujunemist. Analüüsitakse ja tõlgendatakse andmeid, tulemusi esitatakse tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uuritakse matemaatiliste mudelitega.
Sotsiaalsained	Õpitakse mõistma inimese ja ühiskonna toimimist. Kujundatakse oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, tehakse teadlikke valikuid, toimitakse kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena. Ajaloolisest aspektist tuleb juttu geograafia arengust, maadeavastustest, ajaloolistest kaartidest, katastroofilistest maavärinatest ja vulkaanipuretest minevikus; pinnamoe mõjust asustuse kujunemisele, maailma poliitilisest kaardist.
Kunstiained	Uurimustulemuste vormistamine ja esitluste tegemine toetab kunstipädevuse kujunemist.
Tehnoloogia	Õpitakse mõistma looduse toimimise seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju keskkonnale. Õppes kasutatakse tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.
Liikumisõpetus	Toetatakse kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist.
Loodusained	Loodusõpetuse valdkonnas õpitakse üle aine tihedus ja mass, temperatuur, aine olekute muutused, sulamistemperatuur, soojusülekanne liigid, konvektsioon ja soojuspaisumine

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Areneb koos avastamis- ja tegutsemisrõõmuga, kui väärtustatakse teadmiste ja oskuste omandamist. Geograafiaõpetusega kujuneb õpilaste positiivne, säästev ja jätkusuutlik hoiak keskkonna suhtes.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Areneb mitmesuguste rühmas tehtavate praktiliste tööde kaudu, kui on vaja aidata kaasõpilasi ning arvestada nendega ja nende arvamusega. Keskkonnateemade õppimisel on probleemidele lahendusi otsides võimalik korraldada väitlusi, milles arvestatakse lisaks teaduslikele ka seadusandlike, majanduslike ning eetilisi-moraalseid aspekte.
Enesemääratluspädevus	Areneb jõukohaste ja arendavate õpiülesannete lahendamise kaudu, kus õpilasi suunatakse analüüsima oma nõrku ja tugevaid külgi loodusteaduste õppimisel. Tähtis on näidata õpilastele nende positiivset arengut, stimuleerida nende usku oma võimetesse ja suurendada enesekindlust õppimisel
Õpipädevus	Areneb, kui õpilane mõistab, et õpitud saab rakendada igapäevaelus ja edaspidistes õpingutes ning tulevases kutsetöös. Geograafia õppimine toetab õpipädevuse kujunemist mitmekesiste õpitegevuste kaudu. Edukas edasijõudmine eeldab süstemaatilist õppimist. Tähtis on aidata õpilasel aru saada talle sobivast õpistiilist.
Suhtluspädevus	Areneb geograafiaalaste tekstide analüüsimisel ja tõlgendamisel ning lihtsa geograafiaalase teksti koostamisel. Geograafiaalastes tekstides kasutatakse teadusmõisteid, objekte kirjeldatakse füüsikaliste suuruste ja nende mõõtühikute abil. Tähtis on vastaval tasemel füüsika- ja keemiakeele märkide, nende semantika ja keele reeglite omandamine. Uurimuslike ülesannete ja probleemide lahendamise tulemuste kirjalikul ja suulisel esitamisel hindavad nii õpetaja kui kaasõpilased keelekasutuse korrektsust. Areneb õpilase esinemise ja oma arvamuse esitamise julgus, samuti tolerantsus erinevate seisukohtade suhtes.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Areneb geograafia õppimisel seoses jooniste, diagrammide, tabelite jms andmete lugemise ja tõlgendamise, samuti andmete põhjal jooniste, graafikute, tabelite jms koostamise ja esitamisega ning mõõtmise ja mõõtühikute kasutamisega.
Ettevõtlikkuspädevus	Arendamist toetavad uurimused ja projektõpe. Uurimuslik õpe on suunatud sellele, et õpilased õpiksid probleeme nägema, püstitama eesmärgi nende lahendamiseks, leidma iseseisvalt lahendusi ning paindlikult reageerima ideede teostamisel ilmnunud piiratud võimalustele. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustavad ka geograafias õpitavad majandusteemad.
Digipädevus	Arvutikasutusoskuse ja -julguse arendamine erinevate õpiülesannete kaudu.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Oluline on aidata kujundada õpilastel välja õpioskused lähtuvalt tema isiklikest eeldustest ja huvidest. Teadvustada õpilastele, et geograafialased teadmised on vajalikud nende edasises elus ja ka mitmetel erialadel. Geograafiainimeste/majandusgeograafia/ raames on võimalik külastada mitmeid ettevõtteid ja tutvuda erinevate elukutsetega. Vajalik on ka kohtumised erinevate elukutsete
---	---

	<p>esindajatega. Hõive juures räägime erinevatest elukutsetest erinevates majandus-valdkondades. Arutame erinevaid edasiõppimisvõimalusi ja arutleme, millised on perspektiivikamad valdkonnad</p>
<p>Keskkond ja jätkusuutlik areng</p>	<p>Õpilased on II kooliastmest tuttavad Eesti keskkonnaprobleemida ja nad teavad üldiselt, mida tähendab jätkusuutlik areng. III kooliastmes liigume kohalike probleemidelt üleilmsetele keskkonnaprobleemidele. Õpilane suudab mõista, millised on üleilmsed keskkonnaprobleemid, kuidas need tekivad, kas ja kuidas suudab ta ise kaasa aidata nende vähendamisele. Oluline on õpilasel jõuda arusaamisele, et tema igapäevane säästev ja vastutustundlik suhtumine meid ümbritsevasse elukeskkonda muudab seda pisut paremaks.</p>
<p>Kultuuriline identiteet</p>	<p>Geograafia on tihedalt seotud kultuuride tekkimise ja arenguga. See, milline kliima valitseb, kas paikkonnas on veekogusid, metsi, soid on dikteerinud inimeste elutegevuse, normid. Aastasade jooksul on välja kujunenud oma kultuur. Läbi rahvastiku teema mõistab õpilane, et maailmas on palju erinevaid rahvaid, kelle keel, kultuur ja usk võib tunduda meile arusaamatu. Oluline on, et õpilane suudab mõista ja aktsepteerida neid erinevusi. Õpilane peab endale teadvustama, et tänases avatud maailmas on tal suured võimalused reisida ja kohtuda erinevate rahvaste ja kultuuridega. Õpitud teadmised peaksid aitama teda hakkama saada erinevates kultuurikeskkondades. Oluline on samuti see, et õpilane teadvustaks, milline on meie enda kultuur ja miks on oluline selle säilitamine.</p>
<p>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus</p>	<p>Õpilane suudab mõista, mida tähendab kodanikualgatus ja milleks on see vajalik. Heaks näiteks on „Teeme ära” talgud, mis tänaseks on levinud üle maailma. Võimalik on rühmatööna süüvida mõnda keskkonna- või rahvastikuprobleemi (õiglane kaubandus, kliimamuutused, Läänemerega seonduvad probleemid, migratsioon ja sellega kaasnevad probleemid). Oluline on, et õpilane oskab välja tuua tekkepõhjused ja tagajärjed ning julgeb välja pakkuda omapoolseid lahendusi probleemile. See arendab õpilase aktiivset mõtlemist ja oma arvamuse kaitsemist.</p>
<p>Teabekeskond</p>	<p>Õpilane õpib mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas. Üha rohkem on vaja kasutada meediat infoallikana. Oluline on, et õpilane õpiks saadud teavet kriitiliselt hindama. Õpilane peab mõistma Internetis leiduvaid võimalikke ohte ning oskama ennast ja oma privaatsust kaitsta.</p>
<p>Tehnoloogia ja innovatsioon</p>	<p>Õpilane mõistab tehnoloogia kiiret arengut ja vajadust sellega kaasa minna. Oluline on anda õpilasele võimalus nüüdisaegseid IKT vahendeid kasutada lisaks arvutiklassile ka muude õppeülesannete täitmiseks.</p>

Tervis ja ohutus	Jätkuvalt pöörame tähelepanu tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamisele ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamisele. Oluline, et õpilane saab aru, millised on Eesti rahvastiku probleemide: miks Eestis keskmine eluiga võrreldes Lääne- Euroopa riikidega madal, miks on meeste varajane suremus suur. Läbi õpitavate rahvastikuprobleemida peab õpilane suutma teadvustada, millist ohtu kujutavad hooletu ja ohtlik käitumine /õnnetused/, ebatervislikud eluviisid ja ükskõikne suhtumine oma tervisesse. Õpilane teab ja mõistab, miks korraldatakse mitmeid ohutus- ja tervisealaseid kampaaniaid ja osaleb neis vajadusel ise aktiivselt.
Väärtused ja kõlblus	Õpilane teab rahvusvaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse ja sekkub vajadusel oma võimaluste piires. On salliv ja lugupidav erinevate rahvaste ja kultuuride suhtes.

ÕPPETEGEVUS

- Praktilised ülesanded kooliümbruse kaardiga. Ilmakaarte ja asimuudi määramine kompassiga. Kaardi järgi objektide leidmine ja asukohta kirjeldamine ning sammupaariga vahemaade mõõtmine;
- info leidmiseks interaktiivse kaardi kasutamine (vahemaade mõõtmine, aadressi järgi otsing, koordinaatide määramine, objektide leidmine ja tähistamine);
- kivimite (liivakivi, lubjakivi, põlevkivi, kivisöe, graniidi) ja setete (liiva, kruusa, savi) iseloomustamine ning võrdlemine;
- teabeallikate põhjal lühiülevaate või esitluse koostamine ühest geoloogilisest nähtusest (maavärinast või vulkaanist) või mõne piirkonna iseloomustamine geoloogilisest aspektist;
- kaartide ja muude teabeallikate järgi ühe piirkonna pinnavormide ja pinnamoe iseloomustuse koostamine;
- kaartide ja muude teabeallikate järgi ühe riigi üldandmete ja sümboolika leidmine, geograafilise asendi ja rahvastiku paiknemise iseloomustamine.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

- Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavaga taotletavatele õpitulemustele.
- Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.
- Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel üldiselt ei arvestata.
- Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega.
- Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.
- Geograafia õpitulemusi hinnates on oluline hinnata nii erinevate mõtlemistasandite arendamist geograafia kontekstis kui ka uurimuslike ja otsuste tegemise oskuste arendamist.
- Uurimislikke oskusi võib hinnata nii terviklike uurimuslike tööde käigus kui ka üksikuid oskusi eraldi arendades.
- Põhikoolis arendatavad peamised uurimuslikud oskused on probleemi sõnastamise, taustinfo kogumise, uurimisküsimuste sõnastamise, mõõtmise, andmekogumise, täpsuse tagamise, ohutusnõuete järgimise, tabelite ja diagrammide koostamise ning analüüsi, järelduste tegemise ning tulemuste esitamise oskused.

- Poolaasta viimasel 10 kalendripäeval pandud hindeid ei arvestata vastava õppeperioodi hinde panemisel.

Järele vastamiseks on õpilasel aega 10 õpipäeva, kui ei ole teisiti kokkulepitud.

- Kokkuvõtvalt hinnatakse õpilasi üks kord poolaastas. Hinnatakse viie palli süsteemis. Kirjalike tööde koostamisel lähtutakse põhimõttest, et kui kasutatakse punktiarvestust ja õpetaja ei ole eelnevalt andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et:

90-100% on hinne “5”

75-89% on hinne “4”

50-74% on hinne “3”

20-49% on hinne “2”

0-19% on hinne “1”

KASUTATAV KIRJANDUS

Õpik: Koppel, L. jt. GEO 1. Geograafiaõpik põhikoolile. Tartu: Studium. 2008

Muud materjalid:

kooli Moodle'i keskkonnas lingitud veebiressursid ja õpetaja originaalmaterjalid dokumentaalfilmid ja videod (peam. ERR-ilt ja BBC-lt)

Atlased:

Eesti atlas. Tallinn: Avita / Tartu: TÜGI. 2004

Maailma atlas. Riia: Jāņa sēta / Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus. 2000

Uus maailma atlas. Riia: Jāņa sēta. 2010

Gloobus

Õppeaine nimetus:	Loodusõpetus
Koostaja(d):	Marika Säre
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Loodusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb huvi looduse vastu, huvitub looduse uurimisest ja loodusainete õppimisest;
- oskab sihipäraselt vaadelda loodusobjekte, teha praktilisi töid ning esitada tulemusi;
- rakendab loodusteaduslikke probleeme lahendades teaduslikku meetodit õpetaja juhendamisel;
- valdab teadmisi looduslikest objektidest ja nähtustest ning elusa ja eluta keskkonna seostest;
- oskab leida loodusteaduslikku infot, mõistab loetavat ja oskab luua lihtsat loodusteaduslikku teksti;
- rakendab õpitud loodusteaduste- ning tehnoloogiaalaseid teadmisi ja oskusi igapäevaelus.
- väärtustab elurikkust ja säästvat arengut.

ÕPPESISU JA ÕPITULEMUSED

Inimene uurib loodust (u. 16 tundi)

Õppesisu: Loodusteadused ja tehnoloogia. Loodusteaduslik meetod. Uurimuse etapid. Vaatlus ja katse. Mõõtmine loodusteadustes (mõõteriistad, mõõtühikud, mõõtmistulemuste usaldusväärsus). Andmete graafiline esitamine.

Põhimõisted: Loodusteaduslik meetod, mõõtmine, mõõtühik, mõõteriist, füüsikaline suurus, pikkus, pindala, ruumala, mass, loendamine.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Mõõteriistadega tutvumine.
- Keha pikkuse, pindala ja ruumala mõõtmine, tulemuste usaldusväärsuse hindamine.
- Plaani koostamine hoones või maastikul (objektide kandmine plaanile leppemärkidega, vahemaade mõõtmine, suundade määramine).

Õpitulemused

Õpilane:

- Mõistab loodusteaduste ja tehnoloogia tähtsust igapäevaelus;
- kirjeldab kehade omadusi kvalitatiivselt ja kvantitatiivselt;
- mõõdab või määrab keha pikkust, pindala, ruumala ja massi.

Ainete ja kehade mitmekesisus (u. 20 tundi)

Õppesisu: Ainete ja kehade koostis: aatom, molekul, rakk. Keemiline element, perioodilisustabel. Liit- ja lihtained, nende valemid. Keemiliste elementide levik. Aine olekud. Aine tihedus. Puhtad ained ja segud, materjalid ja lahused.

Põhimõisted: Aatom, aatomituum, elektronkate, molekul, puhas aine, segu, lahus, tihedus, liit- ja lihtaine, mineraalid, kivimid, loodusteaduslik mudel.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Teabeallikatest info otsimine keemiliste elementide leidmise kohta (kivimites, õhus, inimeses, kosmoses), selle info võrdlemine ja hindamine.
- Erineva soolasisaldusega lahuste omaduste uurimine (tihedus, jäätumistemperatuur), tulemuste analüüs ning leitud seoste rakendamine.
- Etteantud segu lahustamine koostisosadeks, kasutades setitamist, nõrutamist, filtrimist, aurustamist, destilleerimist.
- Arvutimudeliga aineolekute muutumise uurimine molekulaarsel tasandil.
- Aine, materjali, keha tiheduse määramine.
- Lihtsamatest vahenditest molekuli, raku või päikesesüsteemi mudelite koostamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- Teab, et kõik ained koosnevad osakestest: aatomitest või molekulidest, ning molekulid koosnevad aatomitest;
- teab vesiniku, hapniku ja süsiniku sümboliteid, samuti nende lihtainete, vee ja süsihappegaasi valemiteid;
- oskab valmistada lahust, toob näiteid lahustavate ainete ja lahuste kohta ning selgitab lahuste tähtsust looduses;
- teab, et puhastel ainetel on kindlad omadused;
- eristab aineid nende omaduste (värvus, tihedus, sulamis- ja keemistemperatuur või soojusjuhtivus) põhjal;
- mõistab mudelite tähtsust, valib konkreetse nähtuse selgitamiseks sobiva mudeli;
- põhjendab aineosakeste vastastikmõjuga tahkiste kuju säilivust ja kõvadust, vedelike voolavust ning gaaside lenduvust.

Loodusnähtused (u. 20 tundi)

Õppesisu: Füüsikalised, keemilised ja bioloogilised nähtused. Liikumine ja kiirus. Energia ja selle liigid. Energia ülekandumine ja muundumine. Soojusjuhtivus (head ja halvad soojusjuhid). Keemiline reaktsioon. Organismide kasv ja areng.

Põhimõisted: Energia, mehaaniline liikumine, trajektoor, teepikkus, aeg, kiirus, keemiline reaktsioon, põlemine, hingamine, kõdunemine, fotosüntees.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Kiiruse arvutamine/mõõtmine.
- Energia ülekande (erinevate materjalide soojenemise ja jahtumise graafiline kujutamine).

- Keemilise reaktsiooni uurimine igapäevaseid aineid kasutades.
- Erinevate ainete põlemise uurimine.
- Küünla põlemisel vabaneva soojuse kandumine ümbritsevasse keskkonda.
- Keemilise energia muundumine elektrienergiaks.
- Hingamine ja fotosüntees (süsihappegaasi ja hapniku mõõtmine andmekogujaga).
- Udu ja härmalise tekke uurimine.

Õpitulemused

Õpilane:

- Eristab füüsikalisi, keemilisi ja bioloogilisi nähtusi, selgitab nende vahelisi seoseid;
- mõeldab keha kiirust ja läbitud teepikkust;
- toob näiteid liikumise kohta elus- ja eluta looduses;
- toob näiteid igapäevaelust, kuidas energia muundub või muundatakse ühest liigist teise; • liigitab erinevaid materjale soojusjuhtivuse põhjal ning seostab materjalide soojusjuhtivust nende kasutusalaadega;
- seostab vee olekute muutuseid erinevate sademetega (vihm, lumi, kaste, udu, härmatis); • selgitab fotosünteesi, hingamise ja põlemise näitel, et keemilistes reaktsioonides võib eralduda või neelduda energiat;
- selgitab füüsikaliste tegurite (soojus, valgus, niiskus) mõju elusorganismide kasvule ja arengule.

Elus- ja eluta looduse seosed (u. 14 tundi)

Õppesisu: Inimene uurib ökosüsteeme. Süsinikuringe ökosüsteemides. Kohastumine füüsikalise-keemiliste tingimustega ja elukeskkonnaga. Inimtegevus, tehnoloogia ja looduslik tasakaal. Energia tarbimine ja materjalide taaskasutamine.

Põhimõisted: Süsinikuringe, kohanemine ja kohastumine, kasvuhoooneefekt.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Süsinikuringe uurimine puu ja puidu näitel.
- Kodu või kooliümbruse ökosüsteemide ja pinnamoe uurimine satelliitpiltide abil.
- Füüsikalise-keemiliste keskkonnatingimuste mõju uurimine lihtsamate loodusteaduslike mudelite abil.
- Taimede ja loomade kohastumuslike muutuste uurimine veebimaterjalide põhjal.
- Ühe toote (nt paberi) ringluse uurimine toorainest kuni taaskasutuseni.
- Toote valmistamine taaskasutatavatest materjalidest.
- Pere ökoloogilise jalajälje arvutamine ja analüüs.

Õpitulemused

Õpilane:

- Kirjeldab elusa ja eluta looduse vahelisi seoseid süsinikuringe näitel;
- põhjendab energiasäästu vajadust;
- seostab kohastumisi füüsikaliste ja keemiliste keskkonnatingimustega;
- esitab ideid materjalide taaskasutamiseks;
- analüüsib enda tegevuse võimalikku keskkonnamõju, ökoloogilist jalajälge.

LÕIMING	
Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Loodusteaduslike tekstidega töötades arendatakse teksti mõistmise ja analüüsimise oskust, kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaliselt väljendada. Kasutatakse kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt. Arendatakse oskust hankida teavet erinevatest allikatest. Juhitakse tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele ja viitamisele. Võõrkeeleoskust arendatakse lisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.

Matemaatika	Uurimusliku õppe kaudu toetatakse matemaatikapädevuse kujunemist. Analüüsitakse ja tõlgendatakse andmeid, tulemusi esitatakse tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uuritakse matemaatiliste mudelitega.
Sotsiaalsained	Õpitakse mõistma inimese ja ühiskonna toimimist. Kujundatakse oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, tehakse teadlikke valikuid, toimitakse kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena.
Kunstiained	Uurimustulemuste vormistamine ja esitluste tegemine toetab kunstipädevuse kujunemist.
Tehnoloogia	Õpitakse mõistma looduse toimimise seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju keskkonnale. Õppes kasutatakse tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.
Liikumisõpetus	Toetatakse kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Kujundatakse positiivne hoiak elava ja ümbritseva suhtes. Arendatakse huvi loodusteaduste suhtes, teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ja selle kaitse vajadust. Väärtustatakse vastutustundlikku eluviisi.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Hinnatakse inimtegevuse mõju keskkonnale. Teadvustatakse kohalikke keskkonnaprobleeme ning leitakse neile lahendusi. Rakendatakse aktiivõpet.
Enesemääratluspädevus	Suunatakse oskust analüüsida ja hinnata enda tegevust, omadusi, mõtteid, tugevaid ja nõrku külgi.
Õpipädevus	Arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust. IKT-põhiste keskkondade kaudu rakendatakse erinevaid õpistrateegiaid.
Suhtluspädevus	Infot otsitakse erinevatest allikatest, leitud teavet analüüsitakse ja hinnatakse. Vaatlus- ja katsetulemused vormistatakse, kokkuvõtteid esitatakse kirjalikult ja suuliselt.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ning mõju ühiskonnale. Õppeülesandeid lahendades kasutatakse tehnoloogiat. Koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid, võrreldakse ning seostatakse eri objekte ja protsesse. Uurimusliku õppe vältel esitatakse katse- või vaatlusandmeid tabelitena ja arvjoonistena ning seostatakse arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga.

Ettevõtlikkuspädevus	Saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutustest ja ettevõtetest. Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmade lahendamine ja otsuste tegemine.
Digipädevus	Õppimisel kasutatakse uuenevat digitehnoloogiat (nutiseadmeid): info leidmine, sisuloome, probleemilahendused. Ollakse teadlikud digikeskkonna ohtudest, osatakse kaitsta oma privaatsust ja isikuandmeid. Digikeskkonnas järgitakse moraali- ja väärtuspõhimõtteid.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õpilast suunatakse arendama õpi-, suhtlemis-, koostöö- ja otsustamisoskusi. Kujundatakse valmisolekut elukestvalt õppida ning tutvustatakse erinevaid loodusteadustega seotud ameteid ja elukutseid (füüsik, keemik, materjaliteadlane jms).
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Loodusõpetust õpetades suunatakse õpilast aru saama loodusest kui terviksüsteemist. Teemade „Loodusnähtused“ ja „Elus- ja eluta loodse seosed“ kaudu suunatakse õpilast vastutust võtma jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid teguviise ning vajadusel muutma oma tarbimisvalikuid ja eluviisi.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Keskkonnaküsimuste teel suunatakse õpilast mõistma enda ja ettevõtte rolli ühiskonnas. Taotletakse õpilase kujunemist vastutustundlikuks ühiskonnaliikmeks.
Teabekeskond	Loodusõpetust õppides kogutakse teavet infoallikatest, hinnatakse ja kasutatakse teavet kriitliselt.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Loodusõpetuses kasutatakse õppimisel IKT vahendeid. Arendatakse loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet.
Tervis ja ohutus	Loodusõpetuses õppimine aitab õpilastel mõista keskkonna ja tervise seoseid. Praktiliste tööde kaudu arendatakse oskust rakendada ohutusnõudeid.
Väärtused ja kõlblus	Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste alusel kujundatakse väärtushinnangud elu ja elukeskkonna säilitamiseks.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

- 7. klassi loodusõpetuses kasutatakse numbrilist hindamist. Hinnatakse viie palli süsteemis ja lähtutakse punktisüsteemist:

hinne „5“ ehk „väga hea“ (90-100%),

hinne „4“ ehk „hea“ (70-89%),

hinne „3“ ehk „rahuldav“ (50-69%),

hinne „2” ehk „puudulik” (20-49%),
hinne „1” ehk „nõrk” (0- 19%).

- Numbriliste väärtustega hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotlevatele õpitulemustele ning arvestades õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut. Uurimusoskuste hindamisel hinnatakse nii üksikuid kui ka terviklike oskusi.
- Lisaks numbrilistele hinnetele saab õpilane sõnalist tagasisidet.
- Trimestri alguses teavitatakse õpilasi õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest.
- Trimestri viimasel 5 õpipäeval pandud hindeid ei arvestata vastava õppeperioodi hinde panemisel v.a viimasel trimestril.
- Järele vastamiseks on õpilasel aega 10 õpipäeva, kui ei ole teisiti kokkulepitud.
- Kokkuvõtvalt hinnatakse õpilasi iga trimester.
- Igas trimestris on kolm mahukamat tööd: kontrolltöö (ilma materjalideta), kokkuvõttev töö (materjalidega), kokkuvõttev tööleht (kodutöö materjalidega). Lisaks sellele hinnatakse trimestri vältel tunnikontrolle ja tunnitöid (töövihiku ja muude ülesannete täitmine).

KASUTATAV KIRJANDUS

- Adamberg, T., Ivan, T., Masik, J., Juur, A. (2012). Loodusõpetus. Sissejuhatus füüsikasse ja keemiasse. Kirjastus Avita.
- Murulaid, R., Piirsalu, E., Vaino, K., (2015), Loodusõpetuse tööraamat 7. klassile. Kirjastus Maurus.
- Pärtel, E. (2010). Loodusõpetus. 7. klass. Kirjastus Koolibri.
- Eesti energia. Energiasääst, <https://www.energia.ee/et/avaleht>
- Füüsika meie ümber, www.physic.ut.ee/kfk/fuusika_meie_ymber.doc Keemiavideod, <http://www.chemicum.com/ava.htm>
- Looduse leheküljed. Eluta loodus, http://www.loodus.ee/ET/eluta_loodus/
- Loodusteaduslikud mudelid põhikoolis, <http://mudelid.5dvision.ee/>

Õppeaine nimetus:	A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)
Koostaja(d):	Tiina Hallik, Mai Torim, Aire Rillo, Mailiis Meitsar
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- saavutab iseseisva keelekasutaja taseme, mis võimaldab selles keeles igapäevastes situatsioonides suhelda ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid originaaltekste;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- teab, kuidas edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- koostab võõrkeelse referaadi lõimituna ajalooaga;
- kasutab eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid (nt teatmeteosed, sõnaraamatud, internet), et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

ÕPPESISU

Varasemates klassides alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Läbivaid teemavaldkondi on võimalik siduda järgmiste alateemadega:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus.

Mina ja teised.

I Trimester	Suvised tegevused, puhkus. Kiusamine, mina ja sõbrad.
II Trimester	Virtuaalne suhtlemine, viisakusreeglid, poodlemine.
III Trimester	Tööintervjuu, inimeste kirjeldamine.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus.

Kodu ja lähimbrus.

I Trimester	Tegevused lähimbruses.
II Trimester	Festivalid, üritused, poes käimine – tee küsimine, juhatamine.
III Trimester	Muistendid – loomad.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.

Kodukoht Eesti

I Trimester	Paigad, mida Eestis külastada. Eesti koolid.
II Trimester	Sümbolid. Naaberriigid. Mida Eestis teha?
III Trimester	Eesti loomad. Käitumine ja tegevused looduses.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Tehnoloogia ja innovatsioon.

Riigid ja nende kultuur.

I Trimester	Kuidas puhatakse mujal? Söögid.
II Trimester	Naaberriigid. Reisimine. Riikide geograafilised paiknemised.
III Trimester	Õpitava keele kultuuriruumi kuuluvate riikide tähtpäevad ja nendega seotud tavad. Riikide lühiiseloostus. Levinuimad loomaliigid.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus.

Igapäeva elu. Õppimine ja töö.

I Trimester	Koolipäev, uues koolis. Kool ja klass. Toidud.
II Trimester	Söömine, toiduained, tervislik eluviis ja toitumine; poodlemine, virtuaalsuhtlus.
III Trimester	Tööintervjuu, ametid, suhtlemine teeninduses.

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskfond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus.

Vaba aeg.

I Trimester	Reisimine, vaba aja tegevused.
II Trimester	Erinevad meediavahendid, huvid.
III Trimester	Loomad. Ekstreemsport.

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD TRIMESTRITE KAUPA:

I trimester

Suvised tegevused, puhkus. Kiusamine, mina ja sõbrad. Tegevused lähiümbruses. Paigad, mida Eestis külastada. Eesti koolid. Kuidas puhatakse mujal? Söögid. Koolipäev, uues koolis. Kool ja klass. Toidud. Reisimine, vaba aja tegevused.

II trimester

Virtuaalne suhtlemine, viisakusreeglid, poodlemine. Festivalid, üritused, poes käimine – tee küsimine, juhatamine. Sümbolid. Naaberriigid. Mida Eestis teha? Naaberriigid. Reisimine. Riikide geograafilised paiknemised. Söömine, toiduained, tervislik eluviis ja toitumine. Erinevad meediavahendid, huvid.

III trimester

Eesti loomad. Käitumine ja tegevused looduses. Muistendid. Tööintervjuu, inimeste kirjeldamine. Õpitava keele kultuuriruumi kuuluvate riikide tähtpäevad ja nendega seotud tavad. Riikide lühiiseloostus. Levinuimad loomaliigid. Tööintervjuu, ametid, suhtlemine teeninduses. Ekstreemspord.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL
LAUSEÕPETUS	Kõrvallaused: sidesõnadega <i>als, wenn, weil, denn, jms.</i> siduvate asesõnadega <i>der, das, die</i> ja küsisõnadega <i>was, wo, woher, wohin damit</i> või <i>um...zu, (an)statt dass, ohne dass</i>	Põimlaused; Sõnajärg jaatavas, küsivas, eitavas lauses; Fraaside ja lausete ühendamine (<i>because, therefore, after, before, until, as soon as, both... and, (n)either.....(n)or...</i>); Lühivastused; Aja- ja sagedusmäärsõnade (<i>sometimes, often, usually, never, etc</i>) ning viisi- ja kohamääruste asetus lauses; Kaudne kõne olevikus (<i>jutustav, küsiv lause - sõnajärg</i>)
TEGUSÕNA	Isikulise tegumoe <i>Präsens, Präteritum</i> ja <i>Perfekt</i> Tegusõnade rektsioon <i>Infinitiv zu-ga</i>	Isikuline tegumood: <i>Present Perfect, Past Perfect</i> ; Modaalteigusõnad (<i>must, mustn't</i>); Tarind <i>to + infinitiv, ing- vorm</i> ; Harvemini esinevad ebareeglipärased teigusõnad (<i>grind, sew, foresee...</i>).
NIMISÕNA	Nimisõnade käänamine: <i>Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv</i>	Ainsuslikud ja mitmuslikud nimisõnad; Liitnimisõnad; Umbmäärane ja määrav artikkel, artikli puudumine
OMADUSSÕNA	Omadussõnade käänamine daatiivis	Omadussõnade kasutamine rahvusest ja kodakondsusest kõneldes; Omadussõnade võrdlusastmed –erandid (<i>good, bad</i>)
ASESÕNA	Siduvate asesõnade <i>der, die, das.</i> käänamine – <i>Nominativ, Akkusativ, Dativ</i>	Enesekohased asesõnad (<i>myself, yourself, ourselves, etc</i>); Siduvad asesõnad (<i>that, which, who, etc</i>)
EESSÕNA	Erinevate teigusõnadega seotud eessõnad	Aja- ja kohamäärustes kasutatavad eessõnad

ARVSÕNA	Põhi- ja järgarvud; kuupäevad ja aastaarvud	Põhi- ja järgarvud; Kuupäevad
MÄÄRSÕNA	Asesõnalised määrsõnad: <i>daran, darauf; woran, worauf</i>	Määrsõnade moodustamine
SÕNATULETUS	Liitsõnade moodustamine	Ees- ja järelliited: <i>un-, dis-, re-, im-, -able, -tion, -ly, -ful, -less</i>
SIDESÕNAD	Rinnastavad sidesõnad: <i>und, oder, aber, denn, deshalb</i> . Alistavad sidesõnad: <i>dass, als, wenn, weil</i>	<i>and, because but, so, if, both, neither, either</i>

LÕIMING

Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Rakendatakse eesti keeles ja kirjanduses omandatud ning kantakse üle teise kultuurikonteksti; lõiming kirjandusega - läbi kangelaste väärtuste õpetamine; sõpruse käsitlemine läbi ilukirjanduse; õpitavat keelt kõnelevate maade kirjanikud ja luuletajad, kodulugemine.
Matemaatika	Protsendi arvutamine; erinevate mõõtühikute süsteemide raha teisendamine; graafiliste jooniste kirjeldamine
Loodus ja Sotsiaalsed	Riikide nimetused, rahvused, sümbolid, lipud maailmakaardil. Eesti ja teiste riikide elustiilide võrdlemine, tähtpäevad Eestis ja õpitavat keelt kõnelevates riikides; kultuuride võrdlemine. Ilmakaared, orienteerumine; loodussäästlik eluviis ja keskkonnakaitse, alternatiivenergia. Suhtlemine ja konfliktid, nende lahendamine; suhtlemine internetis, internetiturvalisus. Ajaloolised vaatamisväärsused ja ehitised õpitavat keelt kõnelevates maades. Referaadi koostamine ajalooa lõimitult.
Kunstiained	Kunstiliigid, kunstnikud, kunstiteosed, kunstiteose kirjeldamine. Toiduga seonduv sõnavara, toiduvalmistamise ja maitsete kirjeldamine, võõrkeelsete retseptide eestindamine. Võõrkeelsed laulud.
Tehnoloogia	Õpitavat keelt tutvustava riigi esitluse (PP) koostamine, lühemate tekstide koostamine.
Liikumisõpetus	Liikumisega seotud mängud, sport, füüsiline aktiivsus. Harrastused, tervislikud eluviisid, vaba aeg, enesetunne.

ÜLDPÄDEVUSED

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates
------------------------------------	---

	igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeeletõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeletõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeletõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja - julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevuse	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmäärke ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid

ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

Primaarne on kõikide osaoskuste võrdne arendamine. Õpimotivatsiooni arendamiseks ja säilitamiseks kasutab õpetaja erinevaid metoodilisi võtteid, nt paaris- ja rühmatööd, intervjuerimist, rollimänge.

Oluline on, et õpilased omandaksid võõrkeele õppimiseks vajalikud õpistrateegiad, et jõuda iseseisva õppimiseni. Õpilased õpivad ka õppetööst vabal ajal kuulama ja lugema võõrkeelset (adapteeritud) laste- ja noorsookirjandust, jõukohaseid teabe-, tarbe- ja meediatekste. Loetu ja kuulatu kaudu õpib õpilane kontekstist tuletama sõnade ja väljendite tähendust.

Kuulamisoskuse arendamiseks õpitakse kasutama erinevaid kuulamisstrateegiaid, olulise eristamist ebaolulisest ning mõtteliste seoste loomist.

Lugemisoskuse arendamiseks õpitakse ära tundma erinevaid tekstiliike. Õpitakse kasutama erinevaid lugemisstrateegiaid.

Rääkimisoskuse arendamisel tegeldakse pidevalt õige intonatsiooni ja häälduse arendamisega, harjutatakse vestlus-, kahekõnede- ja sidusa teksti esitamise oskust ning selleks vajalikke strateegiaid.

Kirjutamisoskuse arendamine algab elementaarsetest ülesannetest. Kirjutamisoskus eeldab teatud sõnavara ja keelestruktuuride valdamist. Õpilased õpivad etapiviisilist tekstiloomet.

ÕPITULEMUSED

7.klassi lõpetaja:

Kuulamine

- Mõistab kuuldu sisu, kasutades vastavalt kuulamisülesandele või vajadusele globaalset, selektiivset või detailset kuulamist.
- saab aru vahetus suhtlussituatsioonis kuuldust, kui vestlus on tuttav igapäevaeluga seotud teemal;
- mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav ja pakub huvi ning pilt toetab heliteksti;
- saab aru loomuliku tempoga kõnest, kui hääldus on selge ja tuttav.

Rääkimine

- esitab lihtsat seotud teksti käsitletud temaatika piires loetu, kuuldu või kogetu edasiandmiseks järgmises vormis: teade, kokkuvõte, lühireferaat (lõimingus ajalooa), (ümber)jutustus, (pildi, ruumi, isiku) kirjeldus;
- osaleb vestluses, mis võib toimuda suunatud vestluse, suhtlussituatsiooni, rollimängu, intervjuu vormis;
- kasutab õpitud väljendeid ja lausemalle õigesti;
- põhjendab lühidalt oma seisukohti.

Lugemine

- loeb ja mõistab mõne leheküljelisi lihtsa sõnastusega faktipõhiseid tekste;
- mõistab jutustavat laadi teksti põhiideed ning suudab leida vajalikku infot teatmeteostest ja internetist;
- kasutab kakskeelseid tõlkesõnastikke.

Kirjutamine

- kirjutab õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste, milles väljendab oma tundeid, mõtteid ja arvamusi;
- koostab erinevaid tarbetekste (nt teadaanne, kuulutus);
- on võimeline suhtlema online - vestluses;
- koostab referaadi ajalooa lõimitult;

- kasutab piiratud hulgal teksti sidumise võtteid.

Keeleoskuse hea tase 7. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A2.2	A2.1	A2.1	A2.1
Inglise keel	B1.1	B1.1	A2.2	A2.2

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub numbriliste hinnetega, 5-palli süsteemis.

Õpilasele antakse lisaks sellele kogu õppeaasta vältel ka suulist ja kirjalikku tagasisidet tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks.

Iga trimestri esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva trimestri jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamis põhimõtted.

Kolm korda aastas pannakse välja trimestri kokkuvõtlik hinne. Trimestri- ja aastahinde kujunemisel arvestatakse kõikide hindeliste tööde aritmeetilist keskmist ja hinne ümardatakse 0,5 puhul ülespoole.

Numbriline hinne antakse õpilasele tunnis tehtud praktiliste, kirjalike ja suuliste vastuste ja tööde eest, arvestades õpilase oskuste ja teadmiste vastavust ainekavas taotlevatele õpitulemustele. Lisaks võib aineõpetaja teha jooksvalt lühemaid ette teatamata töid, mille hindamise osas lepitakse õpilastega kokku (kas hinne kantakse Stuudiumi või mitte, kas saadakse ainult kirjalikku/suulist tagasisidet).

III kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Ülesande eesmärgist lähtudes hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust).

Õpilane seab koostöös õpetajaga endale õpieesmärgid ning annab oma teadmiste ja oskuste hinnangu. Õpilane annab õpetaja juhendamisel hinnangu õppele ning oma tööle õpitavas võõrkeeles.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	B-võõrkeel (saksa keel, inglise keel, vene keel)
Koostaja(d):	Tiina Hallik, Tatjana Ivanova, Yulia Mironova, Svetlana Kirsis, Mai Torim
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli B-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- suudab igapäevastes suhtlusolukordades toime tulla;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ning nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- tunneb erinevaid võõrkeelte õppimise strateegiaid ning oskab neid iseseisvalt kasutada;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- kasutab eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid, et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

ÕPPESISU

I ja II kooliastmes alustatud alateemad jätkuvad III kooliastmes osaoskuste arengu põhjal. Kõik võõrkeeltes käsitletavat teemad haaravad aineüleseid läbivaid teemasid.

Läbivad teemavaldkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus.

Mina ja teised.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Trimester	Välimus. Iseloom.	Välimus. Iseloom.
II Trimester	Enesetundest rääkimine. Tervis.Kehaosad.	Vigastused, haigused. Tervis. Enesetundest rääkimine. Kehaosad.
III Trimester	Riided ja mood.	Riided ja mood.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus.

Kodu ja lähiümbrus.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Trimester	Perekond, pereliikmed, sugulased.	Perekond, pereliikmed, sugulased.
II Trimester	Maja ja eluruumide kirjeldus. Mööbel.	Esemete kirjeldamine.
III Trimester	Linna kirjeldus. Söögikoha küllastamine.	Söögikoha küllastamine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.

Kodukoht Eesti.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Trimester	Tähtpäevad, rahvused.	Tähtpäevad. Rahvused.
II Trimester	Vaatamisväärsused.	Eesti asukoht ja sümboolika, linnad.
III Trimester	Tähtpäevad ja kultuuritavad.	Vaatamisväärsused, kultuuritavad, lemmikkohad.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.

Riigid ja nende kultuur.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Trimester	Maad ja rahvad. Kultuur.	Maad ja rahvad. Kultuuritegelased.
II Trimester	Keeled, pühad, kombesid.	Keeled, pühad, kombesid.
III Trimester	Pühad ja kombesid.	Kultuur.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Teabekeskkond. Tervis ja ohutus. Väärtus ja kõlblus.

Igapäeva elu. Õppimine ja töö.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
--	-----------	--------------------------

I Trimester	Igapäeva ja vaba aja tegevused.	Igapäeva ja vaba aja tegevused. Ametid. Ilm. Vaheaeg. Kell. Haigused. Nädalapäevad.
II Trimester	Kool. Õppeained, tunniplaan.	Kooliprobleemid ja nende lahendamine.
III Trimester	Tähtpäevad. Ametid. Menüüd.	Toit, söök, küpsetamine.

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus.

Vaba aeg.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Trimester	Igapäeva ja vaba aja tegevused.	Hobid, harjumused, rutiin. Sport.
II Trimester	Erinevad vaba aja veetmise viisid.	Reisimine. Sport.
III Trimester	Eelistused. Poodlemine.	Poodlemine. Kohviku külastamine.

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD TRIMESTRITE KAUPA:

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Trimester	Välimus. Iseloom. Perekond, pereliikmed, sugulased. Igapäeva ja vaba aja tegevused. Maad ja rahvad, kultuur. Tähtpäevad, rahvused.	Välimus. Iseloom. Hobid, harjumused, rutiin. Sport. Igapäeva ja vaba aja tegevused. Ametid. Ilm. Vaheaeg. Kell. Haigused. Nädalapäevad. Maad ja rahvad. Kultuuritegelased. Tähtpäevad. Rahvused. Perekond, pereliikmed, sugulased.
II Trimester	Enesetundest rääkimine. Tervis. Kehaosad. Erinevad vaba aja veetmise viisid. Kool. Õppeained, tunniplaan. Keeled, pühad, kombed. Vaatamisväärsused. Maja ja eluruumide kirjeldus. Mööbel.	Vigastused, haigused. Tervis. Enesetundest rääkimine. Kehaosad. Reisimine. Sport. Kooliprobleemid ja nende lahendamine. Keeled, pühad, kombed. Eesti asukoht ja sümboolika, linnad. Esemete kirjeldamine.
III Trimester	Riided ja mood. Eelistused. Poodlemine. Ametid. Menüüd. Pühad ja kombed. Tähtpäevad ja kultuuritavad. Linna kirjeldus. Söögikoha külastamine.	Riided ja mood. Poodlemine. Kohviku külastamine. Toit, söök, küpsetamine. Kultuur. Vaatamisväärsused, kultuuritavad, lemmikkohad. Söögikoha külastamine.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL	VEENE KEEL
LAUSEÕPETUS	Lihtlause; jaatavad, eitavad ja küsilauseid; liitlause: rindlauseid sidesõnadega <i>und, aber</i> ; põimlauseid sidesõnadega <i>weil, dass</i> .	Põimlauseid; sõnajärg jaatavas, küsivas, eitavas lauses; fraaside ja lausete ühendamine (<i>because, therefore, after, before, until, as usually, never, etc</i>) ning viisi- ja kohamääruste asetus lauses; kaudne kõne	Lihtlause, küsilause, jaatav-eitav lause, sidesõnad

		<p><i>olevikus (jutustav, küsiv lause - sõnajärg). soon as, both... and, (n)either.....(n)or...); lühivastused; aja- ja sagedusmäärsõnade (sometimes, often, usually, never, etc) ning viisi- ja kohamääruste asetus lauses; kaudne kõne olevikus (jutustav, küsiv lause - sõnajärg).</i></p>	
TEGUSÕNA	<p>Kindla kõneviisi isikulise tegumoe Präsens, Präteritum, Perfekt: reeglipärased ja ebareeglipärased tegusõnad; modaalverbid: können, müssen, wollen, mögen, dürfen, sollen; enesekohsed tegusõnad (reflexive Verben); käskiv kõneviis (Imperativ).</p>	<p>Isikuline tegumood: <i>Present Perfect, Past Continuous</i>; tuleviku väljendamine (<i>going to</i>); modaaltegusõnad (<i>must, mustn't</i>); tarind to+infinitiiv, <i>ing</i>-vorm; harvemini esinevad ebareeglipärased tegusõnad (<i>grind, sew, foresee...</i>).</p>	<p>Глаголы. Pöörded: I pöördkond (<i>еть-, ать-, ять-</i> lõpulised tegusõnad) ja II pöördkond (<i>ить-</i> lõpulised tegusõnad). <i>Рисовать, танцевать, интересоваться. Заниматься, кататься.</i> Mineviku moodustamine.</p>
NIMISÕNA	<p>Nimisõnade sugu, mitmus, käänamine: <i>Nominativ, Akkusativ, Dativ</i>; määrav ja umbmäärane artikkel, nullartikkel.</p>	<p>Ainsuslikud ja mitmuslikud nimisõnad; liitnimisõnad</p>	<p>Существительное. Ainsus, mitmus; nais-, mees-, kesksugu; ainsuslikud ja mitmuslikud sõnad; pärisnimed ja kohanimed; käänded ainsuses. Mees- ja naissoost sõnad, mille lõpus on <i>-ь</i>. (<i>день, осень, жизнь, любовь, гуашь, календарь, картофель, морковь, мышь, дочь</i>). Падежные окончания и вопросы. Родительный: kuuluvuse väljendamine (<i>nt книга брата, отец Кристины</i>); eitus <i>нет</i> sõnaga, koha tähistamine (küsimus <i>откуда?</i> ja vastus eessõnade <i>из</i> ja <i>с</i> abil). Дательный: <i>возраст, tegusõnadega верить, мешать, помогать</i>; Винительный: sise- ja</p>

			<p>väliskoha tähistamine (küsimus <i>куда?</i> ja vastus eessõnade <i>в</i> ja <i>на</i> abil); otsese tegevuse objekti tähistamine (nt tegusõnadega <i>видеть, читать, любить</i>). <i>Творительный с предложом С и без.</i> <i>Предложный: sise- ja väliskoha tähistamine (küsimus <i>где?</i> ja vastus <i>в</i> ja <i>на</i> eessõnade abil). О ком? О чём?</i></p>
OMADUSSÕNA	<p>Omadussõna täiendina (<i>Nominativ</i>) ja öeldistäitena; Võrdlusastmed (<i>Komparation</i>).</p>	<p>Omadussõnade kasutamine rahvusest ja kodakondsusest kõneldes; omadussõnade võrdlusastmed –erandid (<i>good, bad</i>)</p>	<p>Прилагательное. Ainsus, mitmus; mees-, nais-, kesksugu; ühildumine nimisõnadega arvus, soos.</p>
ASESÕNA	<p>Isikulised asesõnad ja nende käänamine (<i>Nominativ, Akkusativ, Dativ</i>); omastavad asesõnad: <i>Nominativ</i>; küsivad asesõnad <i>welcher? welche? welches?</i></p>	<p>Enesekohased asesõnad (<i>myself, yourself, ...ourselves, etc</i>); siduvad asesõnad (<i>that, which, who, etc</i>). umbmääraste asesõnade liitvormid (<i>something, anybody</i>).</p>	<p>Местоимения. Ühildumine nimisõnadega; käänamine, isikulised asesõnad (<i>я, меня, мне</i>); omastavad asesõnad (<i>мой, твой, его, наш, ваш, их</i>); näitavad asesõnad (<i>то, этот, тот</i>); küsivad asesõnad (<i>кто, что, чей, где, когда, куда</i>).</p>
EESSÕNA	<p>Eessõnad <i>daatiivi</i> või <i>akkusatiiviga</i> (<i>Wechselpräpositionen</i>); <i>mit + Dativ; für, ohne + Akkusativ</i></p>	<p>Aja- ja kohamäärustes kasutatavad eessõnad.</p>	<p>Предлоги. <i>В, на, из, у, к, о</i> ja teised.</p>
ARVSÕNA	<p>Põhi- ja järgarvsõnad, kellaeg, kuupäev, aasta.</p>	<p>Aritmeetilised põhitehted.</p>	<p>Числительные. Põhi- ja järgarvud 1-1000; ühildumine nimisõnadega <i>год/лет, час, рубль</i>.</p>
MÄÄRSÕNA	<p>Tähtsamad kohta ja aega väljendavad määrsõnad: nt <i>Zuerst waren wir in Berlin, dann in Dresden</i>.</p>	<p>Määrsõnade moodustamine.</p>	<p>Наречия. Ажамäärsõnad (<i>когда, никогда, давно</i>); kohamäärsõnad (<i>тут, там, здесь, близко, далеко, высоко</i>);</p>

			viisimäärsõnad (быстро, хорошо, здорово, плохо).
SÕNATULETUS	Liitsõnade moodustamine: ees- ja järelliited.	Ees- ja järelliited: un-, dis- re-, im-, -able, -tion, -ly, - ful, less.	
SIDESÕNA			Союзы. И, а, но, что, если.

LÕIMING	
Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Rakendatakse eesti keeles ja kirjanduses omandatud ning kantakse üle teise kultuurikonteksti; lõiming kirjandusega - läbi kangelaste väärtuste õpetamine; sõpruse käsitlemine läbi ilukirjanduse; õpitavat keelt kõnelevate maade kirjanikud ja luuletajad, kirjandusliigid; film, päevikupidamine.
Matemaatika	Arvud, arvutamine, vanuse küsimine, ütlemine, telefoninumbri küsimine, ütlemine, aadressid, kuupäevad, aastad.
Loodus ja Sotsiaalsed	Õpitavat keelt kõnelevad riigid; naaberriigid, rahvused, keeled. Tervislik eluviis, erinevad haigused ja nende ravi; konfliktide lahendamine; iseloom, iseloomujooned.
Kunstiained	Rahvusköögid, toidu sõnavara, toiduvalmistamise ja maitsete kirjeldamine, võõrkeelsete retseptide eestindamine.
Tehnoloogia	Ühe riigi rahvusköögi tutvustava ning Eesti esitluse koostamine.
Liikumisõpetus	Erinevad spordialad, kuulsad sportlased Eestis ja maailmas.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektöpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeelesõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste

	inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeleõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitud erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeleõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja - julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgi ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

Primaarne on kõikide osaoskuste võrdne arendamine. Õpimotivatsiooni arendamiseks ja säilitamiseks kasutab õpetaja erinevaid meetodilisi võtteid, nt paaris- ja rühmatööd, intervjuerimist, rollimänge. Oluline on, et õpilased omandaksid võõrkeele õppimiseks vajalikud õpistrateegiad, et jõuda iseseisva õppimiseni. Õpilased õpivad ka õppetööst vabal ajal kuulama ja lugema võõrkeelset (adapteeritud) laste- ja noorsookirjandust, jõukohaseid teabe-, tarbe- ja meediatekste. Loetu ja kuulatu kaudu õpib õpilane kontekstist tuletama sõnade ja väljendite tähendust.

Kuulamisoskuse arendamiseks õpitakse kasutama erinevaid kuulamisstrateegiaid, olulise eristamist ebaolulisest ning mõtteliste seoste loomist. Lugemisoskuse arendamiseks õpitakse ära tundma erinevaid tekstiliike. Õpitakse kasutama erinevaid lugemisstrateegiaid. Rääkimisoskuse arendamisel tegeldakse pidevalt õige intonatsiooni ja häälduse arendamisega, harjutatakse vestlus-, kahekõnede- ja sidusa teksti esitamise oskust ning selleks vajalikke strateegiaid. Kirjutamisoskuse arendamine algab elementaarsetest ülesannetest. Kirjutamisoskus eeldab teatud sõnavara ja keelestruktuuride valdamist. Õpilased õpivad etapiviisilist tekstiloomet.

ÕPITULEMUSED

7. klassi lõpetaja:

Kuulamine

- mõistab lihtsaid vestlusi ning lühikeste jutustuste, teadete ja sõnumite sisu;
- lahendab globaalseid ja selektiivseid kuulamisülesandeid;
- jälgib enda jaoks tuttava valdkonna mõttevahetust ning eristab olulist infot;
- saab aru olmesfääris kuulatud üldkeelse suhtluse sisust.

Lugemine

- loeb üldkasutatava sõnavaraga lühikesi tavatekste;
- leiab tekstis sisalduvat infot, saab aru teksti mõttest ja oskab kasutada sõnastikku;
- lahendab globaalseid ja selektiivseid lugemisülesandeid.

Rääkimine

- Alustab, arendab ja lõpetab lühivestlust, edastab tuttava temaatika piires loetut, kuulut või kogetut lihtsa seotud tekstina;
- on võimeline vestlema, küsimustele vastama ja küsimusi esitama õpitud temaatika piires;
- tuleb enamasti toime tüüpilistes suhtlus-olukordades;
- kasutab põhisõnavara ja lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone ja lausemalle.

Kirjutamine

- koostab õpitud sõnavara piires lähiümbruse ja inimeste kirjeldusi;
- kirjutab lihtsaid teateid igapäevaeluga seotud tegevustest;
- koostab näidise järgi lühikesi tekste, abivahendina kasutab õpiku- või koolisõnastikku;
- kirjutab lühikesi kirjeldavat laadi jutukesi oma kogemustest ja ümbritsevast;
- koostab lihtsaid isiklikke kirju;
- kasutab sidesõnu aga, sest, et jt.
- rakendab õpitud õigekirjareegleid;
- vene keeles trükitab venekeelseid tekste kasutades vene klaviatuuri ja vormistab seda PowerPointis.

Keeleoskuse hea tase 7. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1
Inglise keel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1
Vene keel	A1.2	A2.1	A1.2	A1.2

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub numbriliste hinnetega, 5-palli süsteemis.

Õpilasele antakse lisaks sellele kogu õppeaasta vältel ka suulist ja kirjalikku tagasisidet tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks.

Iga trimestri esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva trimestri jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamispõhimõtted.

Kolm korda aastas pannakse välja trimestri kokkuvõtlik hinne. Trimestri- ja aastahinde kujunemisel arvestatakse kõikide hindeliste tööde aritmeetilist keskmist ja hinne ümardatakse 0,5 puhul ülespoole.

Numbriline hinne antakse õpilasele tunnis tehtud praktiliste, kirjalike ja suuliste vastuste ja tööde eest, arvestades õpilase oskuste ja teadmiste vastavust ainekavas taotlevatele õpitulemustele. Lisaks võib aineõpetaja teha jooksvalt lühemaid ette teatamata töid, mille hindamise osas lepitakse õpilastega kokku (kas hinne kantakse Stuudiumi või mitte, kas saadakse ainult kirjalikku/suulist tagasisidet).

III kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Ülesande eesmärgist lähtudes hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust).

Õpilane seab koostöös õpetajaga endale õpieesmärgid ning annab oma teadmiste ja oskuste hinnangu. Õpilane annab õpetaja juhendamisel hinnangu õppele ning oma tööle õpitavas võõrkeeles, isegi kui eneseväljendusoskus on piiratud.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	C-võõrkeel (hispaania keel)
Koostaja(d):	Madli Katriin Tauts
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli C-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- saavutab iseseisva keelekasutaja taseme, mis võimaldab selles keeles igapäevastes situatsioonides suhelda ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid originaaltekste;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- teab, kuidas edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- kasutab eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid (nt teatmeteosed, sõnaraamatud, internet), et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

ÕPPESISU

Läbivad teemavaldkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus.

Mina ja teised.

I Trimester	Tervitamine ja hüvastijätmine. Enese ja kaaslaste tutvustus; enesetunne, välimuse kirjeldus, ühised tegevused. Välimus. Iseloom.
II Trimester	Viisakusreeglid, poodlemine. Kell, kellaegade ütlemine ja küsimustele vastamine, küsimuste esitamine

III Trimester	Kuupäevad. Värvide tundmine.
----------------------	------------------------------

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus.

Kodu ja lähikõrbrus.

I Trimester	Pereliikmed ja sugulased, pereliikmete tegevusalad.
II Trimester	Festivalid, üritused, poes käimine – tee küsimine, juhataimine.
III Trimester	Kuude, aastaegade kirjeldamine, tundmine. Ilm. Aastaajad.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.

Kodukoht Eesti.

I Trimester	Eesti koolid.
II Trimester	Naaberriigid. Mida Eestis teha?
III Trimester	Käitumine ja tegevused looduses.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.

Riigid ja nende kultuur.

I Trimester	Riik, pealinn, rahvused.
II Trimester	Naaberriigid. Riikide geograafilised paiknemised.
III Trimester	Õpitava keele kultuuriruumi kuuluvate riikide tähtpäevad ja nendega seotud tavad. Riikide lühiiseloostus

Erukestev õpe ja karjääri planeerimine. Teabekeskfond. Tervis ja ohutus. Väärtus ja kõlblus.

Igapäeva elu. Õppimine ja töö.

I Trimester	Kool ja klass. Numbrid 0-20
II Trimester	Tegevused kodus ja koolis ning tegevustega seotud vahendid. Numbrid 20-100
III Trimester	Ametid. Numbrid 100st edasi.

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskfond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus.

Vaba aeg.

I Trimester	Lemmikloomad
II Trimester	Lemmiktegevused ja eelistused. Nädalapäevad
III Trimester	Reisimine, transpordivahendid

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD TRIMESTRITE KAUPA:

I Trimester	Tervitamine ja hüvastijätmine. Enese ja kaaslaste tutvustus; enesetunne, välimuse kirjeldus, ühised tegevused. Numbrid 0-20. Riik, pealinn, rahvused. Kool ja klass.
--------------------	--

	Eesti koolid. Pereliikmed ja sugulased, pereliikmete tegevusalad. Lemmikloomad
II Trimester	Viisakusreeglid, poodlemine. Festivalid, üritused, poes käimine – tee küsimine, juhatamine. Tegevused kodus ja koolis ning nende tegevustega seotud vahendid. Lemmiktegevused ja eelistused. Numbrid 20-100. Kell, kellaegade ütlemine ja küsimustele vastamine, küsimuste esitamine. Nädalapäevad. Naaberriigid. Riikide geograafilised paiknemised. Mida Eestis teha?
III Trimester	Kuude, aastaegade kirjeldamine, tundmine. Ilm. Aastaajad. Kuupäevad. Värvide tundmine. Õpitava keele kultuuriruumi kuuluvate riikide tähtpäevad ja nendega seotud tavad. Riikide lühiiseloostus. Reisimine, transpordivahendid. Ametid. Numbrid 100-st edasi. Käitumine ja tegevused looduses.

LAUSEÕPETUS	Liht- ja liitlausete moodustamine. Tähestik, õigekiri. Sõnajärg jaatavas, eitav küsivas lauses; suur ja väike algustäht. Sõnade ühildumine soos ja arvus
TEGUSÕNA	Tegusõnade olevik (<i>presente simple</i>) ja täisminevik (<i>pretérito perfecto</i>) indikatiivis. Reeglipäraste ja ebareeglipäraste tegusõnade pööramine indikatiivis. Umbisikuline tegumood
NIMISÕNA	Ainsus ja mitmus. Määravad ja umbmäärased artiklid (<i>el, la, un, una</i>)
OMADUSSÕNA	Omadussõna võrdlusastmed
ASESÕNA	<i>Omastavad aseseõnad (mi, tu, su, mis, tus, sus). Näitavad aseseõnad (este, esto estos)</i>
EESSÕNA	<i>Erinevate tegusõnadega seotud eessõnad. Eessõna de kasutamine. Asukohag seotud eessõnad: en, al norte / sur de</i>
ARVSÕNA	Põhi- ja järgarvud; kuupäevad ja aastaarvud. Hulgasõnad: <i>muy, un poco, no..nada</i>
SÕNATULETUS	Liitsõnade moodustamine
SIDESÕNA	Rinnastavad sidesõnad: <i>y, también, tampoco, pero, o</i> . Alistavad sidesõnad: <i>porque, cuando</i>

LÕIMING	
Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Rakendatakse eesti keeles ja kirjanduses omandatud ning kantakse üle teise kultuurikonteksti; lõiming kirjandusega - läbi kangelaste väärtuste õpetamine; sõpruse käsitlemine läbi ilukirjanduse; õpitavat keelt kõnelevate maade kirjanikud ja luuletajad, kirjandusliigid; film, päevikupidamine.
Matemaatika	Protsendi arvutamine; erinevate mõõtühikute süsteemide raha teisendamine; graafiliste jooniste kirjeldamine

Loodus ja Sotsiaalsained	Riikide nimetused, rahvused, sümbolid, lipud maailmakaardil. Eesti ja teiste riikide elustiilide võrdlemine, tähtpäevad Eestis ja õpitavat keelt kõnelevates riikides; kultuuride võrdlemine. Ilmakaared, orienteerumine; loodussäästlik eluviis ja keskkonnakaitse, alternatiivenergia. Suhtlemine ja konfliktid, nende lahendamine; suhtlemine internetis, internetiturvalisus. Ajaloolised vaatamisväärsused ja ehitised õpitavat keelt kõnelevates maades.
Kunstiained	Kunstiliigid, kunstnikud, kunstiteosed, kunstiteose kirjeldamine. Toiduga seonduv sõnavara, toiduvalmistamise ja maitsete kirjeldamine, võõrkeelsete retseptide eestindamine. Võõrkeelsed laulud.
Tehnoloogia	Õpitavat keelt tutvustava riigi esitluse (PP) koostamine, lühemate tekstide koostamine.
Liikumisõpetus	Liikumisega seotud mängud, sport, füüsiline aktiivsus. Harrastused, tervislikud eluviisid, vaba aeg, enesetunne.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektöpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeeleeõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeleeõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.

Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeleeõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja - julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuv tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevuse	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmäärke ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

Primaarne on kõikide osaoskuste võrdne arendamine. Õpimotivatsiooni arendamiseks ja säilitamiseks kasutab õpetaja erinevaid meetodilisi võtteid, nt paaris- ja rühmatööd, intervjuerimist, rollimänge.

Oluline on, et õpilased omandaksid võõrkeelee õppimiseks vajalikud õpistrateegiad, et jõuda iseseisva õppimiseni. Õpilased õpivad ka õppetööst vabal ajal kuulama ja lugema võõrkeelset (adapteeritud) laste- ja noorsookirjandust, jõukohaseid teabe-, tarbe- ja meediatekste. Loetu ja kuulatu kaudu õpib õpilane kontekstist tuletama sõnade ja väljendite tähendust. Kuulamisoskuse arendamiseks õpitakse kasutama erinevaid kuulamisstrateegiaid, olulise eristamist ebaolulisest ning mõtteliste seoste loomist. Lugemisoskuse arendamiseks õpitakse ära tundma erinevaid tekstiliike. Õpitakse kasutama erinevaid lugemisstrateegiaid. Rääkimisoskuse arendamisel tegeldakse pidevalt õige intonatsiooni ja häälduse arendamisega, harjutatakse vestlus-, kahekõnede- ja sidusa teksti esitamise oskust ning selleks vajalikke strateegiaid.

Kirjutamisoskuse arendamine algab elementaarsetest ülesannetest. Kirjutamisoskus eeldab teatud sõnavara ja keelestruktuuride valdamist. Õpilased õpivad etapiviisilist tekstiloomet.

ÕPITULEMUSED

7. klassi lõpetaja:

Kuulamine

- Mõistab kuuldu sisu, kasutades vastavalt kuulamisülesandele või vajadusele globaalset, selektiivset või detailset kuulamist.
- saab aru vahetus suhtlussituatsioonis kuuldu, kui vestlus on tuttavalt igapäevaeluga seotud teemal;

- mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav ja pakub huvi ning pilt toetab heliteksti;
- saab aru loomuliku tempoga kõnest, kui hääldus on selge ja tuttav.

Rääkimine

- esitab lihtsat seotud teksti käsitletud temaatika piires loetu, kuuldu või kogetu edasiandmiseks järgmises vormis: teade, kokkuvõte, (ümber)jutustus, (pildi, ruumi, isiku) kirjeldus;
- osaleb vestluses, mis võib toimuda suunatud vestluse, suhtlussituatsiooni, rollimängu, intervjuu vormis;
- kasutab õpitud väljendeid ja lausemalle õigesti;
- põhjendab lühidalt oma seisukohti.

Lugemine

- loeb ja mõistab mõne leheküljelisi lihtsa sõnastusega faktipõhiseid tekste;
- mõistab jutustavat laadi teksti põhiideed ning suudab leida vajalikku infot teatmeteostest ja internetist;
- kasutab kakskeelseid tõlkesõnastikke.

Kirjutamine

- kirjutab õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste, milles väljendab oma tundeid, mõtteid ja arvamusi;
- on võimeline suhtlema online- vestluses;
- kasutab piiratud hulgal teksti sidumise võtteid.

Keeleoskuse hea tase 7. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Hispaania keel	A1.1	A1.1	A1.1	A1.1

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub numbriliste hinnetega, 5-palli süsteemis.

Õpilasele antakse lisaks sellele kogu õppeaasta vältel ka suulist ja kirjalikku tagasisidet tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks.

Iga trimestri esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva trimestri jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamis põhimõtted.

Kolm korda aastas pannakse välja trimestri kokkuvõtlik hinne. Trimestri- ja aastahinde kujunemisel arvestatakse kõikide hindeliste tööde aritmeetilist keskmist ja hinne ümardatakse 0,5 puhul ülespoole.

Numbriline hinne antakse õpilasele tunnis tehtud praktiliste, kirjalike ja suuliste vastuste ja tööde eest, arvestades õpilase oskuste ja teadmiste vastavust ainekavas taotlevatele õpitulemustele.

Lisaks võib aineõpetaja teha jooksvalt lühemaid ette teatamata töid, mille hindamise osas lepitakse õpilastega kokku (kas hinne kantakse Stuudiumi või mitte, kas saadakse ainult kirjalikku/suulist tagasisidet). III kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Ülesande eesmärgist lähtudes hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust).

Õpilane annab õppeaasta jooksul õpetaja juhendamisel õppeprotsessile ja oma tööle hinnangu õpitavas võõrkeeles, isegi kui eneseväljendusoskus on piiratud.

Õpilane seab koostöös õpetajaga endale õpieesmärgid ning annab oma teadmiste ja oskuste hinnangu. Õpilane annab õpetaja juhendamisel hinnangu õppele ning oma tööle õpitavas võõrkeeles.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	Ajalugu
Koostaja(d):	Mihkel Laar
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb huvi mineviku vastu;
- tunneb oma kodukoha ajalugu, Eesti ajalugu, Euroopa ning maailma ajalugu ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste, protsesside ja isikute kaudu;
- väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning oma rolli kultuuripärandi säilitajana ja edasikandjana ning määratleb end oma rahva liikmena;
- leiab, üldistab, tõlgendab, kasutab ja hindab kriitiliselt ajalooteavet;
- kasutab ajaloo põhimõisteid õiges kontekstis, eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest, näeb ja sõnastab probleeme ning esitab neist lähtudes küsimusi ja pakub lahendusteid;
- mõistab põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse ja järjepidevuse olemust ning hindab allikate usaldusväärsust ajaloosündmusi ja -protsesse ning ajaloolist keskkonda analüüsid;
- tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma arvamust, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
- tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid, väljendab oma teadmisi ning oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab õppetegevuses IKT vahendeid.
- Internet suhtlus- ja töökeskkonnana. Infootsingu erinevad võtted ja vahendid. Veebikeskkondadesse kasutajaks registreerumine, kasutajaprofiili loomine. Oma virtuaalse identiteedi kaitsmine. Turvalise ja eetilise interneti-käitumise alused. Kooli infosüsteemide ja e-õppekeskkonna kasutamise reeglid.
- Eesti e-riik ja e-teenused. Isikutunnistuse kasutamine autentimisel ja digiallkirjastamisel. Omavalitsuse veebilehelt e-teenuste leidmine ning kasutamine. Kodanikuportaali eesti.ee kasutamine.
- Personaalse õpikeskkonna loomine sotsiaalse tarkvara vahenditega. Ajaveebi kasutamine õpikogemuse refleksiooniks. Wiki ja veebipõhise kontoritarkvara kasutamine dokumentide loomiseks koostöös kaasõpilastega. Ühisjärjehoidjate ja vookogude kasutamine. Arendusprojekti alustamine ning selle tarvis veebipõhise koostöökeskkonna loomine.
- Sisu tootmine ja taaskasutus, litsentsid. Esitluste, fotode, videote, audiomaterjali ja andmefailide säilitamine, märgendamine ning jagamine veebikeskkonna vahendusel. RSSi tellimine. Fotode, videote ja esitluste vistutamine veebilehele. Podcast'i loomine.
- Töö andmetega. Andmetabeli ja sagedustabeli koostamine. Diagrammi loomine sagedustabeli põhjal.
- Esitluse koostamine. Slaidi ülesehitus ja kujundus. Teksti, pildi, tabeli ja diagrammi sisestamine slaidile. Esitluse ettekanne.
- Referaadi vormindamine. Päis ja jalus, laadide kasutamine pealkirjades. Sisukorra automaatne genereerimine. Lehekülgede nummerdamine. Korrektne viitamine allikatele.

ÕPPESISU

Maailm keskajal 476–1492

Keskaegse maailmapildi mõju maailma ajaloole, keskaja ühiskonna üldisloomustus ja periodiseering.

Läänikord, eluolu. Kiriku ja kultuuri osa keskajal, ristiusu õpetuse alused, ristisõjad, keskaja ülikoolid ja teadus, romaani ja

gooti stiil. Frangi riik, Frangi riigi teke, riik Karl Suure ajal, Frangi riigi jagunemine, kolm tuumikala: Itaalia,

Prantsusmaa ja Saksamaa. Araablased. Araabia ühiskond, Muhamed. Islam, araabia kultuur ja selle mõju Euroopale.

Bütsants, Bütsantsi tugevuse põhjused, Justinianus I, Vana-Vene riik.

Linnad ja kaubandus, linnade teke ja eluolu, hansakaubandus Põhja-Euroopas, tsunfrikord, linnade valitsemine. Põhja-Euroopa ja Eesti. Skandinaavia eluviis ja ühiskond, viikingite retked.

Eesti keskajal, eluolu muinasaja lõpus. Muinasmaakonnad, muistne vabadusvõitlus ja ristiusustamine, ühiskonna struktuur. Valitsemine, Liivi Ordu. Linnad.

Keskaja ühiskond Saksamaa, Inglismaa ja Prantsusmaa näitel. Saksa-Rooma keisririik, parlamendi kujunemine Inglismaal, Prantsusmaa ühendamine. Eluolu keskajal.

Asustus, tegevusalad ja eluolu kodukohas muinasaja lõpul.

Maailm varauusajal 1492–1600

Ühiskond varauusajal, tehnoloogia, uue maailmapildi kujunemine. Tehnoloogia areng, majandussuhted,

humanism, kujutav kunst, Leonardo da Vinci. Suured maadeavastused. Ameerika avastamine, maadeavastuste tähendus Euroopale ja Euroopa mõju

avastatud maades. Reformatsioon Saksamaal. Martin Luther. Eesti 16. sajandil, reformatsioon, haldusjaotus ja linnad. Liivi sõja põhjused ja tagajärjed.

LÕIMING	
Eesti keel	Suuline ja kirjalik eneseväljendus, tekstide loomine, korrektne kirjaviis, küsimuste koostamine ja vastamine. Lauseehitus; erinevad tekstiliigid- reklaamitekst, funktsionaalne lugemine.
Kirjandus	Eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine.
Kunstiõpetus	Maal ja skulptuur keskajal, kirik kui sakraalehitis, reklaami kujundamine, kirjakunst.
Muusika	Keskaegne muusika, pillid.
Võõrkeel	Sõnavara arendamine.
Geograafia	Vahemere-piirkond, atlase kasutamine, kirikuhoone ja ilmakaared, Euroopa riigid, Eesti kaart.
Inimeseõpetus	Hügieen, enese eest hoolitsemine; kasvatuses erinevates ajastutes; soorollid.
Matemaatika	Ajamõõtmine, ajaühikud, oskus püstitada probleemi, loogiliselt arutleda, lugeda materjalist välja vajalikku infot.

Loodusõpetus	Tuule- ja vee-energia kasutamine; päikesekell, füüsika rakendamine tehnika arengus.
---------------------	---

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Ajalugu toetab suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhinduda..
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Sotsiaalne pädevus tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloo ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikustsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamus ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.
Enesemääratluspädevus	Ajalugu toetab rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujunemist.
Õpipädevus	Õpipädevus kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida ajaloo õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.
Suhtluspädevus	Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista ajaloo teabe- ja tarbetekste ning ajaloolist ilukirjandust; kirjutada eri liiki (lühitekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Ajalugu toetab suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevusega õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärgi, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning

	tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.
Digipädevus	Digipädevuse arendamiseks kasutatakse sotsiaalainete õpetamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimalusi. Õpilasi suunatakse õppetöös kasutama nutiseadmeid ning elektroonilisi abivahendeid. Õpilased koostavad ettekandeid, sooritavaid hindelisi ülesandeid ning otsivad õpimaterjale digivahendite abil. Ühtlasi õpetatakse õpilasi suhtuma kriitiliselt kasutatavasse teabesse ning jälgima turvalisuse ja autorikaitse printsiipe. IKT õpetus ja digipädevuste kujundamine toimub Raatuse koolis, kõikides õppeainetes lõimituna õpetajate ühistööna.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Ajaloolase ja arheoloogi elukutse, muuseumitöötaja; käsitöoline (kõõsner või kullasepp), hariduse ja teaduse valdkond kui karjäärivõimalus. Ehituskunst, sajandeid kestva ehitise teostus. Erinevate õpivõtete kasutamine. Erialad, mis on läbi sajandite ühiskonnas olnud.
Keskond ja jätkusuutlik areng	Ajaloolase ja arheoloogi elukutse, muuseumitöötaja; käsitöoline (kõõsner või kullasepp), hariduse ja teaduse valdkond kui karjäärivõimalus. Ehituskunst, sajandeid kestva ehitise teostus. Erinevate õpivõtete kasutamine. Erialad, mis on läbi sajandite ühiskonnas olnud.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Õpilane kujundab oma seisukoha ja argumenteerib seda faktidega ajalooõpikust või nähtud filmist. Üksikisiku roll ajaloos. Oma õpiedukuse eest vastutamine. Demokraatliku ühiskonna areng.
Kultuuriline identiteet	Erinevate ajastute ja erinevate piirkondade inimesed on erineva maailmavaatega. Euroopaliku maailmavaate lugu. Kultuuri ja majanduse vastastikune seos; kaupmees/käsitöoline kui kultuuri mõjutaja.
Teabekeskond	Info otsimine ja leidmine, kriitiline lähenemine allikatele. Maalid kui teabe kandjad, riided, ehted jne. Trükikunsti leiutamise seotud muutused.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilane saab aru, et maailm ongi pidevas muutumises. Tehnoloogia kasutamine keskajal ja tänapäeval
Tervis ja ohutus	Araabia ühiskond, Araabia kultuur ja selle mõju Euroopale – puhtad käed ja puhas joogivesi. Äärmuslike loodusolude mõju inimesele.

Väärtused ja kõlblus

Teab, et Euroopa maailmapildi aluseks on 10 käsku. Õpilase positsioon keskajal, kehaline karistamine jne. Hästi tehtud töö väärtus ajaloo. Erinevate maailmavaadete sarnased ja erinevad jooned. Erinevate maailmavaadete sarnased ja erinevad jooned. Idamaise maailmapildi areng läbi ajaloo, kontrastid Euroopa maailmapildiga. Bütsantsi käitumine oma vastaste ja liitlastega.

ÕPPETEGEVUS

Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: vestlus, diskussioon, projektõpe, loovülesande, kava, ajajoone, skeemi ja plaani, õpimapi koostamine, rolli- ja otsustusmängud, praktilised tööd (nt töö allikate ja kaardiga, töölehe ja kontuurkaardi täitmine, infootsing teabeallikatest ja infoanalüüs), tegevuspõhine õpe (nt dramatiseeringud, mudelite ja makettide valmistamine).

ÕPITULEMUSED

7. klassi lõpetaja:

Maailm keskajal 476–1492 (40 tundi)

- kirjeldab läänikorda, feodaalset hierarhiat, seisuslikku ühiskonda, naturaalmajandust ning talupoegade ja feodaalide elulaadi;
- teab kiriku osa keskaja ühiskonnas nii kultuuripärandi säilitajana kui ka maailmapildi kujundajana;
- teab, kuhu tekkisid keskaegsed linnad, ning kirjeldab keskaegse linna eluolu;
- iseloomustab Frangi riigi osatähtsust varakeskaegses ühiskonnas ja Frangi riigi jagunemise tagajärgi;
- iseloomustab araabia kultuuri ja selle mõju Euroopale, näitab kaardil araablaste vallutusi;
- kirjeldab viikingite elu, nimetab ja näitab kaardil nende retkede põhisuundi;
- toob esile ristsõdade eesmärgid ja tulemused;
- nimetab Eesti muinasmaakondi ja suuremaid linnuseid, iseloomustab eestlaste eluolu muinasaja lõpul, Eesti ristiusustamist ning muistset vabadusvõitlust;
- teab, kuidas kujunes Bütsantsi riik ja tekkis Vana-Vene riik;
- seletab mõisteid paavst, patriarh, piiskop, preester, munk, nunn, senjäär, vasall, feodaal, pärisori, Inglise parlament, raad, tsunft, gild, Hansa Liit, Mõõgavendade Ordu, Liivi Ordu, romaani stiil, gooti stiil, koraan, Muhamed, mošee, Meka;
- teab, kes olid Karl Suur ja Justinianus I, ning iseloomustab nende tegevust.

Maailm varauusajal 1492–1600 (30 tundi)

- teab, kuidas mõjutasid varauusaegset ühiskonda maadeavastused, tehnoloogia areng ja reformatsioon;
- kirjeldab Eesti arengut 16. sajandil, majanduse ja linnade arengut ning reformatsiooni mõju;
- seletab Liivi sõja põhjusi ja tagajärgi;
- seletab mõisteid maadeavastused, reformatsioon, protestandid, luteri usk, renessanss, humanism;
- teab, kes olid Kolumbus, Martin Luther ja Leonardo da Vinci, ning iseloomustab nende tegevust. .

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse numbrilist ja sõnalist hindamist. Trimestri kujunemisel arvestatakse aritmeetilist keskmist. Positiivse trimestri saamiseks peavad kõik arvestuslikud tööd olema hinnatud positiivselt. Positiivse aastahinde saamiseks peavad kõik trimestri olema positiivsed. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet

(suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh vihikust ja õpimapist). Trimestri hinne kujuneb KOLME VÕRDSE kaaluga hinde järgi.

KASUTATAV KIRJANDUS

Inna Põltsam-Jürjo. Pärtel Piirimäe, Ursula Vent. Keskaeg. I osa. Ajalooõpik 7. klassile. Avita 2011
 Inna Põltsam-Jürjo, Juhan Kreem, Pärtel Piirimäe, Marika Mägi, Regina-Maria Blauhut, Kattri Ezzoubi. Keskaeg. II osa. Ajalooõpik 7. klassile. Avita 2012

Õppeaine nimetus:	Inimeseõpetus
Koostaja(d):	Aigrid Kõõra
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	1 ainetund nädalas, 35 ainetundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

- enesekohased ja sotsiaalsed oskused;
- füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;
- tervis ja tervislik eluviis;
- turvalisus ja riskikäitumise ennetamine;
- üldnimelikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.

ÕPPESISU

Inimese elukaar ja murdeea koht selles (5 tundi)

- Areng ja kasvamine. Arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid. Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares.
- Inimene oma elutee kujundajana. Enesekasvatuse alused ja võimalused. Vastutus seoses valikutega.

Inimese mina (6 tundi)

- Minapilt ja enesehinnang. Eneseanalüüs: oma iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste määramine.
- Konfliktide vältimine ja lahendamine.

Inimene ja rühm (7 tundi)

- Erinevad rühmad ja rollid. Rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid.
- Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.

Turvalisus ja riskikäitumine (7 tundi)

- Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, suhtlusoskus. Hakkamasaamine kiusamise ja vägivallega. Erinevad legaalsed ja illegaalsed uimastid. Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju.

Inimese mina ja murdeea muutused (8 tundi) ·

- Varane ja hiline küpsemine - igapähe oma tempo.
- Muutunud välimus. Nooruki põhimured küpsemisperioodil. Suguküpsus. Naiselikkus ja mehelikkus. Soorollid ja soostereotüübid. Lähedus suhetes. Sõprus. Armumine. Käimine. Lähedus ja seksuaalhuvi. Vastutus seksuaalsuhetes ja turvaline seksuaalkäitumine.

Õnn (2 tundi)

- Toimetulek iseenda ja oma eluga õnne eeldusena.

LÕIMING	
Eesti keel	Suuline ja kirjalik eneseväljendusoskus. Rahvatarkused, noortekirjanduse näited.
Geograafia	Erinevad riigid ja rahvad ning nende kombes – tolerantsus.
Ühiskonnaõpetus	Vastutus seoses valikutega, erinevad grupid ja rollid, rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus, uimastite tarvitamise mõju, soorollid ja – stereotüübid ning nende mõju inimese käitumisele. Sotsiaalsed institutsioonid, mis tegelevad ja vastutavad inimeste turvalise arengu eest, valimisõigus. Iseseisev toimetulek, vastutus.
Bioloogia	Inimese arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid, varane ja hiline küpsemine, suguküpsus, soojätkamine, uimastid ja nende toime.
Muusikaõpetus	Erinevad muusikažanrid – erinevad inimesed, tolerantsus; muusika kui vaba aja veetmise viis ja lõõgastus.
Kunstiõpetus	Kunstiline ja käeline tegevus kui lõõgastus ja eneseleidmise ja väljendamise viis.
Liikumisõpetus	Kehaline aktiivsus, tervislik eluviis, rõõm kehalisest aktiivsusest ja selle mõju enesehinnangule, aus mäng – ausus ja õigus.
Arvutiõpetus	Info ja abi otsimine, erinevad portaalid, usaldusväärne info ja selle õige kasutamine. Esitluse ja kuldvillaku koostamine.
Võõrkeeled	Erinevate rahvaste ja riikide tavad, kombes, seadused.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Inimeseõpetus toetab väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Inimeseõpetus kujundab oskust seista vastu kesksete normide rikkumisele.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Teadmised, oskused ja hoiakud sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimestevahelistest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas ja teistes gruppides

Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; järgida tervislikke eluviise; lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse terviseiga seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme.
Õpipädevus	Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.
Suhtluspädevus	Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; inimeseõpetus väärtustab õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus – suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades seda toetab ka inimeseõpetuse aine.
Ettevõtlikkuspädevus	Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärgi, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.
Digipädevus	Digipädevuse arendamiseks kasutatakse sotsiaalainete õpetamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimalusi. Õpilasi suunatakse õppetöös kasutama nutiseadmeid ning elektroonilisi abivahendeid. Õpilased koostavad ettekandeid, sooritavaid hindelisi ülesandeid ning otsivad õpimaterjale digivahendite abil. Ühtlasi õpetatakse õpilasi suhtuma kriitiliselt kasutatavasse teabesse ning jälgima turvalisuse ja autorikaitse printsiipe. IKT õpetus ja digipädevuste kujundamine toimub Raatuse koolis, kõikides õppeainetes lõimituna õpetajate ühistööna.

ÕPPETEGEVUS

Kolmandas kooliastmes pööratakse tähelepanu eelkõige õpilase arengu seaduspärasustele, rõhutades eakohaseid arenguülesandeid ja nendega toimetulekut ning õpilase tervise tervikkäsitlust turvalise tervisekäitumise kontekstis.

Õppe korraldamisel on oluline eakohasus ning varem omandatu arvestamine ja sellega seostamine.

Õppetegevuses arvestatakse õpilaste eripäraga ning ühiskonna muutustega.

Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse eesmärkidest, arendades õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid, kusjuures põhiorhk on hoiakute kujundamisel. Õpe on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetav ja tähenduslik ning toetab arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane.

Õpetuses kasutatakse mitmekülgset metoodikat, et õpilased saaksid õppes aktiivselt osaleda. *Inimeseõpetuses on metoodiliselt tähtsad kolm valdkonda, arvestades õpilase vanuseastet:*

- avar metoodiline repertuaar, kasutades aktiivõppemeetodeid: mõistekaardid, vaatlus, loovtööd (nt plakatid, stendid, voldikud jne), aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaristööd, juhtumianalüüs jne);
- individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
- õppe sidumine koolivälise eluga (nt õppekäik, kohtumised erinevate inimestega jne), kusjuures õppemeetodi valik sõltub konkreetsest õpieesmärgist.

Õpilasi aktiveeritakse ise erinevatest allikatest infot otsima, seda korrastama ja kriitiliselt hindama, kasutades IKT-vahendeid.

ÕPITULEMUSED

7.klassi lõpetaja:

- teab ja oskab kasutada põhilisi enesekasvatuse viise ning analüüsib ennast, seostades seda oma valikutega elus ja väärtustades ennast;
- teab, mis arengumuutused toimuvad murdeas, ja mõistab murdeea eripära teiste eluperioodide seas;
- mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust;
- analüüsib riskikäitumist mõjutavaid tegureid ja mõju inimese tervisele ning demonstreerib õpituatsioon, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi riskikäitumisega seotud olukordades;
- kirjeldab rühma mõju inimese käitumisele ning demonstreerib õpituatsioon, kuidas oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;
- teab, kuidas luua ja säilitada toetavaid ning lähedasi suhteid; väärtustab sõprust ja armastust vastastikuse toetuse allikana;

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine inimeseõpetuses tähendab konkreetsete õpitulemuste saavutatuse ja õppiija arengu toetamist. Kasutatakse mitmeeristavat hindamist (arvestatud, mittearvestatud).

Kokkuvõtvat hindamist antakse inimeseõpetuses 3 korda õppeaastas, iga trimestri lõpus. Hindamise peaesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet.

Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, kuid ei hinnata hoiakuid ega väärtusi. Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet.

Nõutava arvestusliku soorituse taseme igale tööle (suuline või kirjalik) seab õpetaja ja teavitab sellest õpilasi iga trimestri alguses ning vahetult enne arvestusliku töö/ülesande tegemist.

Igas teema blokis on vähemalt üks arvestuslik töö, mille eesmärk on, et õpilane oleks läbinud antud teema ja mis peab olema sooritatud positiivselt (tööle märgitud arvestatud). Ebaõnnestunud (mittearvestatud) töö (suuline või kirjalik) korral tagastab õpetaja töö õpilasele koos parandus ettepanekutega ja õpilane peab töö uuesti esitama/sooritama 10 koolipäeva jooksul (kui see pole võimalik, siis peab tegema õpetajaga eraldi kokkuleppe). Kokkuvõtvas trimestri hinnangus peavad kõik tööd/harjutused/ülesanded/sooritused olema positiivselt sooritatud (arvestatud), et saada trimestri ja aasta hinnang arvestatud.

Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid. Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja nende seoseid;
- selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
- eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- rakendab teoreetilisi teadmisi praktilises õpituatsioonis;
- demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioonis;
- kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

Õppeaine nimetus:	Liikumisõpetus
Koostaja(d):	Linda Kivistik ja Margus Udeküll
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	2 ainetund nädalas, 35 nädalat aasta

1.1. Liikumispädevus

Liikumisõpetuse peamine eesmärk põhikoolis on terve ja liikuva inimese kujunemine, kellel on liikumise suhtes positiivne hoiak, liikumisharjumus ja oskused tegeleda liikumisharrastusega. Õpilasi aktiivselt kaasav õppeprotsess toetab ennastjuhtiva inimese kujunemist terveks, teadlikuks, liikumist nautivaks inimeseks üld- ja liikumisõpetuse pädevuste ja õppeainete lõimingu kaudu. Selle tulemusel kujuneb õpilasel liikumispädevus, mis on elukestva liikumisharrastuse aluseks.

Liikumispädevus – liikumisharrastuseks vajalik motivatsioon, oskused, teadmised, kogemused ja hoiakud. Liikumispädevust arendav õpetus toetab õpilase kujunemist nii, et põhikooli lõpetaja:

- liigub rõõmuga ja on saanud positiivse kogemuse liikumisest;
- on omandanud mitmekülgsed liikumisoskused ja -kogemused, et harrastada erinevaid liikumistegevusi;
- mõistab tervise ja kehaliste võimete seost;
- on regulaarselt kehaliselt aktiivne ja mõistab tervisliku liikumise põhimõtteid;
- väärtustab liikumist ja sporti kultuuri osana ning ennast selle kandjana;
- mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule ja pingeliste olukordadega toimetulemisel.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Liikumispädevust kujundatakse viie valdkonna õpitulemuste kaudu. Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvisid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi. Liikumispädevuseni jõudmisel on oluline arvestada, et õpitulemused on seotud nii õppeprotsessiga kui ka –tulemusega, kusjuures teatud juhtudel peegeldab õpitulemus protsessi. Järgnevalt on toodud viie valdkonna kirjeldused:

1.LIIKUMISOSKUSED. Liikumisoskuste omandamine toimub nelja liikumisoskuste alarühma kaudu:

- Edasiliikumisoskused: kõndimise-, jooksmise-, hüppamise-, ronimiseoskus, oskus liikuda rütmis- ja muusikas ja koostöös teistega. Ujumiseoskus.
- Vahendil liikumisoskus: oskus liikuda vahendil.
- Vahendi käsitemisioskused: oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ja vahendiga.
- Oskus kontrollida keha asendites ja liikumisel: oskus säilitada tasakaalu asendis, liikumisel ja nende kombinatsioonides

Liikumisoskuste valdkonnas tegeletakse kõikide oskustega kooliastme jooksul eesmärgiga, et õpilane omandab mitmekülgsed liikumisoskused. Liikumisoskuste õppimisel ja omandamisel seostatakse õpitavat selle kasutamiseга väljaspool õppetundi.

2.TERVIS JA KEHALISED VÕIMED. Õpilane omandab teadmised terviseга ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Terviseга seotud kehaliste võimete nagu aeroobne vastupidavus, jõud ja paindumus mõõtmine toimub kõikidel õpilastel vähemalt üks kord kooliastme jooksul. Selle peamine eesmärk on, et õpilased oleksid teadlikud enda terviseга seotud kehalistest võimetest ja see motiveeriks neid enda kehalisi võimeid arendama. Lisa eesmärgiks on saada regulaarset tagasisidet Eesti õpilaste terviseга seotud kehalistest võimetest. Tagasiside on individuaalne ja ei ole hinde panemise aluseks vaid teadlikkuse tõstmiseks kehalisest vormisolekust. Kehaliste võimete mõõtmise tulemusi analüüsitakse nii, et see tõstaks õpilase motivatsiooni enda arendamiseks ning toetaks objektiivselt enesehinnangut. Peetakse kinni individuaalse lähenemise põhimõttest ja jälgitakse tundlike isiklike teemade käsitlemisel konfidentsiaalsust ja inimlikkust. Märatakse õpilasi, kes mingil põhjusel ei ole teistega koos sooritusi valmis tegema ning sellise õpilaseга suheldakse, toetatakse ning talle antakse individuaalse sooritamise võimalusi, suunatakse teda arenema enesekindlamaks.

3.KEHALINE AKTIIVSUS. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne õppeprotsessis osaleja. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki liikumisõpetuse tegevusi teha või suurel intensiivsusel liikuda osalevad liikumisõpetuses nii, et nad on kaasatud tervislikule seisundile vastavalt. Tundi planeerides arvestatakse, et õpilaste kehalise aktiivsuse tase tunnis sõltub ka sellest, kas õpilane vajab haigusest taastumiseks aega. Koolis mõeldakse läbi, kuidas konfidentsiaalne terviseinfo, mida liikumisõpetuse õpetaja oma töö kavandamiseks võib vajada, õnnestuks läbi usaldusliku suhte koduga õpetajani tuua. Õpetaja aitab usaldusliku suhte tekkimisele kaasa teavitades lapsevanemaid juba õppeperioodi alguses, millised on võimalikud õppeülesanded liikumisõpetuses tervisliku erivajaduseга õpilastele.

4.LIIKUMINE JA KULTUUR. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool kooli keskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Läbivad eesmärgid on: ohutu liikumine ja isiklik hügieen, kogemused väljaspool kooli toimuvalt liikumis- või spordiürituselt osaleja või vabatahtlikuna, ausa mängu põhimõtete järgimine, loodusliikumine ja teadmised liikumis- ja sporditraditsioonidest. Õpetaja kujundab järjepidevalt enda eeskujuga väärtusi ja hoiakuid. Õpilase isiklike hügieeniga seotud harjumuste korrigeerimine toimub delikaatselt nii, et see ei riiva õpilase eneseväärikust. Üks osa liikumisega seotud kultuurist on suhtlemiskultuur. Liikumisõpetuse tundides on oluline olla tähelepanelik õpilaste omavahelise suhtlemiskultuuri suhtes. Õpetajal on oluline võtta aega ebasobiva käitumise positiivses suunas korrigeerimiseks.

5. VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL. Õpilane omandab teadmised ja oskused, kuidas hoida vaimset ja kehalist tasakaalu ja mõistab, et saab ise enda vaimset ja kehalist seisundit reguleerida. Liikumisõpetuse õpetajal on oluline mõista vaimse ja kehalise tasakaalu saavutamiseks sobilike harjutuste õpetamist ja koolis arendada liikumisõpetuse õpetajate vastavaid professionaalseid pädevusi.

LÕIMING	
Keel ja kirjandus	Liikumisalased mõisted ja terminoloogia, selle kasutamine suulise ja kirjaliku eneseväljendusvahendina.
Võõrkeeled	Suhtlemine võõrkeeles liikumistegevuse käigus; liikumisalane võõrkeelne terminoloogia; võõrkeelsete infoallikate kasutamine liikumisalase info otsimiseks.

Matemaatika	Matemaatiliste mõistete ja oskuste seostamine liikumisega.
Loodusained	Liikumise seos erinevate loodusainete teemade ja mõistetega. Rõhuasetused on toitumise ja liikumise seosel, inimese tugi- ja liikumiselundkonnal ja liikumise mõjul tugi- ja liikumiselundkonnale.
Sotsiaalsained	Liikumistegevused toetavad mõistmist sotsiaalainete teemadest rõhuasetusega liikumisega seotud minapildi ja enesehinnangu kujunemisel, tervisliku eluviiside komponentidel, stressi ja pinget ennetamise ja maandamise võimalustel, inimese liikumisharrastusega seotud huvidel ja liikumise olulisusel nii füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele.
Tehnoloogia	Lõiming toetab endale liikumis- ja spordivahendite loomist.
Kunst ja muusika	Liikumine kui kunst. Liikumise ja muusika üksteist toetavad seosed: liikumine muusikas, liikumise loomine vastavalt muusikale.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	liikumine ja sport kultuuri osana; loodusliikumine; kokkupuude teiste kultuuride ja nende liikumistavadega; liikumisega seotud tunniväline tegevus; liikumise- ja kultuuritraditsioonid paikkonnas ja ühiskonnas; liikumise seostamine erinevate kultuurinähtustega (teater, muusika, film jne);
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	koostöö teiste inimestega erinevates situatsioonides; enda tervise eest vastutuse võtmine; arvestamine teiste inimeste erisustega; kogemuste ja sotsiaalsete oskuste seostamine isikliku arengu ja võimaluste laienemisega tööturul;
Enesemääratluspädevus	enda tugevate ja nõrkade külgede teadvustamine; suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma liikumisharjumisi ja võimekust; tahe
Õpipädevus	õppimise eesmärgistamine ja tähenduse loomine; erinevate õpistrateegiate kasutamine enda oskuste arendamiseks ja liikumisharjumuse kujundamiseks; liikumisalane loovtöö;
Suhtluspädevus	koostööle suunatud ülesanded ja tegevused, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist; paaris- ja rühmategevused ühtsete eesmärkide saavutamiseks; erinevad rollid rühmas;
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	kehaliste võimete ja kehalise aktiivsuse mõõtmine ja analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse mõõtmiseks, sooritusparandamiseks ja analüüsiks, sh seoste loomine ja järelduste tegemine.

Ettevõtlikkuspädevuse	uute ideede loomine ja ellu viimine; liikumisega seotud projekti tegevused, sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne;
Digipädevus	riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õppeaine toetab õpilase teadlikkust liikumisega seotud kutsevalikutest ja tervise hoidmise tähtsust igas eluvaldkonnas;
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Õppeaine toetab keskkonnateadliku inimese kujunemist erinevate tegevuste kaudu nii sise- kui ka väliskeskkonnas, sh looduskeskkonnas;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	õppeaine toetab õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks koostöiste ja ettevõtlikkust toetavate ülesannete kaudu, traditsioone toetavate ja vaba aja ning kooli keskkonda seostavate liikumisürituste kaudu;
Kultuuriline identiteet	Õppeaine toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab liikumist kultuuri osana, sh teab omakultuuri traditsioone (nt tantsupidu); omab teadmisi kultuuride muutumisest ajaloo vältel (nt muutused nais- ja meessoos spordialades; traditsiooniliste spordialade muutumine jne).
Teabekeskond	Õpilane suudab kriitiliselt analüüsida liikumisega seotud infot;
Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilane kasutab tehnoloogiaid eesmärgipäraselt (nt objektiivse info saamine video või kehalist aktiivsust mõõtvate rakenduste vahendusel);
Tervis ja ohutus	liikumisõpetuse valdkondade õpitulemused toetavad õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks;
Väärtused ja kõlblus	õppeaine toetab ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete kujunemist läbivalt õppeprotsessi jooksul reeglite, ohutuse ja ausa mängu põhimõtete järgimise ja õpetaja eeskuju kaudu.

ÕPPEPROTSESS

Toetudes riiklikus ainekavas toodud õpitulemustele koostab iga kool omanäolise ainekava arvestades paikkondlikke võimalusi, traditsioone, huvisid, ühiskonna muutusi. Õpitulemused on kirjeldatud valdkonniti arvestades eakohasust ja individuaalsust. Tundide korraldamine lähtudes õpilaste arvust, võimekusest, soost toetub eelnevale ja lähtub põhimõttest, et iga kool korraldab õppe parimal võimalikul viisil.

Õppeprotsess on ülesehitatud selliselt, et võimaldab vastata küsimusele, milliste eesmärkide nimel tegevused toimuvad ja kuidas on need seotud elukestva liikumisharrastusega. Õpilase eneseanalüüs on õppeprotsessi loomulik osa. Õpilane koostab lühikese eneseanalüüsi läbivalt õppeprotsessi jooksul, kuid põhjalikuma eneseanalüüsi vähemalt kord õppeaasta jooksul.

Liikumisõpetuse ainekava lahutamatu osa on õppeprotsessi kirjeldus, mis toob välja nii kasutatavad mõisted, õppeprotsessi korralduslikud alused, õpetaja tegevuse põhimõtted ja õppesisu näited.

Õpetaja juhib õppeprotsessi nii, et õpilane on motiveeritud liikuma ning mõistab selle seost tervisega ja enda vastutust tervise hoidmisel.

Liikumisõpetus on kohustuslik õppeaine põhikooli kõikides kooliastmetes. Taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti. III kooliaste – 6 nädalatundi. Nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestades, et taotletavad õpitulemused ja õppe- ja kasvatusesmärgid on saavutatavad.

Õppimist toetav hindamine

Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Kokkuvõtval hindamisel lähtutakse riikliku õppekava üldosas hindamise kohta sätestatust ja selle alusel koostatud kooli hindamisjuhendist. Erinevatele osapooltele on perioodi alguses selge, millise õpitulemuse poole, milliste õpiülesannetega liigutakse.

Hindamiskriteeriumid on seotud õpitulemustega, s.t hindamise kaudu antakse tagasisidet õppeprotsessi jooksul omandatud teadmiste, oskuste, protsessi ja selle tulemusel toimunud arengu kohta. Arengu all mõeldakse õppeprotsessi tulemusel toimunud muutusi.

Õpitulemusteni jõudmiseks ja nende tagasisidestamiseks on piisavalt aega. Õppimise süvendamiseks kasutatakse õppeprotsessi jooksul lisaks õpetajapoolsele hindamisele ka enese hindamist. 7. klassis kujuneb aastahinne kolme positiivse trimestri hinde kokkuvõttena.

Üks osa kooliastme kokkuvõtvast hindamisest on õpilase eneseanalüüs.

Füüsiline õpikeskkond

Koolipidajal on oluline tagada liikumispädevuse saavutamiseks vajalikud ruumid ja õppevahendid. Liikumisõpetusetunnid korraldatakse:

- sise- ja õuekeskkonnas;
- sisekeskkonnas viiakse tunnid läbi ruumides, mis võimaldavad saavutada ainekavas toodud õpitulemusi. Nendeks on võimla, ujula, aula, klassiruumid või muud ruumid, mis on kohandatud vastavaks tegevuseks;
- õuekeskkond toetab õpitulemusteni jõudmist ja liikumisõpetuses omandatud oskuste kasutamist ja arendamist pakkudes mitmekesiseid liikumisvõimalusi erinevatele vanuserühmadele;
- nii, et õpilastel on võimalus kasutada rõivistuid ning pesemisruume.

HINNATAVAD ÕPITULEMUSED

I trimester

- Kergejõustik (spordipäev): 60m jooks, kuulitõuge, kaugushüpe, 400m jooks.
- Vastupidavus: 2000m jooks.
- Sportmäng: õpetaja koostatud kontrollharjutuste sooritamine.
- Tundides osalus vähemalt 75%

II trimester

- Akrobaatika: õpetaja koostatud kontrollharjutuste sooritamine.
- Vastupidavus: sisesõudmine 500m.
- Sportmäng: õpetaja koostatud kontrollharjutuste sooritamine.
- (T)Hüüpits: õpetaja koostatud kontrollharjutus.
- Tundides osalus vähemalt 75%

III trimester

- Kehaliste võimete testid (Eurofit testid): Joonejooks, paigalt kaugus, kõhulihased (30s), paindumus, rippes kätekõverdamine.
- Vastupidavus: Cooperi test (12 minuti jooks)
- Sportmäng: õpetaja koostatud kontrollharjutuste sooritamine.
- Tundides osalus vähemalt 75%

OODATAVAD ÕPITULEMUSED

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

III kooliastme lõpuks õpilane:

- teab, kuidas on kehalised võimed seotud tervise ja haiguste ennetamisega;
- püstitab lühi- ja pikaajalisi eesmärke lähtuvalt enda kehaliste võimete tasemest ja arendamise vajadusest;
- arendab regulaarselt kehalisi võimeid erinevates keskkondades;
- analüüsib endale püstitatud eesmärgi täitmist.

KEHALINE AKTIIVSUS

III kooliastme lõpuks õpilane olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne tunnis ja vabal ajal:

- oskab anda hinnangut enda kehalisele aktiivsusele;
- teab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse;
- oskab kasutada tehnoloogilisi vahendeid kehalise aktiivsuse hindamiseks;
- oskab pidada liikumispäevikut valitud perioodi vältel enda kehalise aktiivsuse jälgimiseks;
- oskab rakendada taastumiseks traumade ja haiguste järgselt sobilikku liikumistegevust ja koormust;
- teab, millised vigastused võivad liikumistegevustel juhtuda;
- oskab õnnetuse korral tegutseda.

LIIKUMINE JA KULTUUR

III kooliastme lõpuks õpilane:

- analüüsib väljaspool kooli saadud kogemust liikumisüritusel, kus ta osaleb osalejana või vabatahtlikuna;
- mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid;
- mõistab rahvuslike liikumisürituste ja –traditsioonide olulisust kultuuri osana;
- järgib erinevate liikumistegevustega seotud isiklikku hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- oskab arvestada looduskeskkonnas liikumise erinevate tingimustega;
- arutleb liikumise ja kultuuri seoste ja enda kui kultuurikandja rolli üle.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

III kooliastme lõpuks õpilane:

- valib ja sooritab iseseisvalt vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;
- seostab ja põhjendab nende kasutamisevõimalusi erinevates olukordades;
- mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule.

Õppeaine nimetus:	Draamaõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk, Marju Lille
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	1 tundi nädalas, 35 tundi aastas

Draamaõppe süstemaatilisus ja loovus aitavad vaieldamatult kaasa nii emotsionaalse kui ka sotsiaalse intelligentsuse arengule, seega tervikliku ja õnneliku inimese loomisele. Mida varem sellega alustada, seda parem.

Draamas õppimine:

- toetab hariduslike erivajadustega õpilast;
- soodustab koostööd;
- aitab süüvida inimkogemuste probleemidesse;
- arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- arendab empaatiavõimet ja aitab end teistega samastada;
- toetab esinemisjulgust ja avatust
- kasvatab vastutustunnet
- aitab kaasa tekstist arusaamisele ja tekstiloocele
- arendab nii kehalist kui suulist eneseväljendusoskust

Eelnev nimekiri mitte ainult ei loo kasvulava tulevase täisväärtusliku inimese arenguks, vaid toetab igakülgset teiste ainete õppimist ja õpetamist.

Draamaõpe toimub 1.-8. klassis. Õpe toimub kõikidel klassidel kord nädalas ja tagasisidestatakse jooksvalt igas tunnis ning kokkuvõtvad hinnangud tulevad kord poolaastas. Esimene poolaasta peadib etüüdidega kooli sünnipäevaks ja jõuluütidega, teine poolaasta kevadise ühise etenduste päevaga, mil draamaõppe läbinud klassid oma lavastusi esitlevad. Eesmärk ei ole lavastuse valmimine iseenesest, vaid kindlasti protsess ise ja selle käigus toimuv avastamine ja avanemine.

Draamakursuse alustamine seisneb eneseavastamises ja grupiloomes. On väga oluline leida grupidünaamika ja luua ühtne energia, et üldse midagi saaks sündida. Edasi süvenetakse juba lavastuse loomesse.

Seitsmendad klassid moodustavad kokku ühe rühma.

Esimene poolaasta

Esimesel poolaastal alustatakse impro-ja liikumismängudega. Küllastatakse etendust või toimub lavastuse DVD vaatamine ja analüüs. Tegeletakse sotsiaalsete draamaõppe meetoditega (foorumteater, protsessdraama, ajalehetheater). Poolaasta väljundiks on jõuluütidid.

Teine poolaasta

Keskendutakse tekstile ja luuakse eelneval poolaastal läbitud sotsiaalteatri taustal aktuaalsel sotsiaalsel teemal põhinev lavastus, mis saab olema õpilaste ühislooming. Kantakse ette etenduste päeval.

Tagasiside on arvestuslik

Panustad protsessi, oled osaline meeskonnas. Võtad osa etenduse küllastusest ja sellele järgnevast analüüsist. Osaled aktiivselt etüüdides, tekstiloomes ja lavastuse valmimises.

Õppeaine nimetus:	Kunstiõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk, Priit Allas
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	1 tundi nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

III astmes omandatakse teoreetilisemal tasemel teadmisi kunsti märgilistest (sümbol, allegooria, tsitaat jne) ja vormilistest (värv, valgus, vari, perspektiiv, kompositsioon jne) väljendusvahenditest. Loomingulistes töodes katsetatakse uusi meedie ja väljundeid; seatakse järjest rohkem endale ise

ülesandeid; mängitakse vormielementide ja väljendusvahenditega teose isikupära ning sõnumi huvides. Teadlikumalt võetakse eeskujuks kunstiteoseid ja –stiile, analüüsitakse teoseid ning otsitakse visuaalset ja sõnalist infot. Kunsti käsitletakse visuaalse ning sotsiaalse keskkonna osana.

ÕPPESISU

7. klass

Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks. Kunstiteose vorm ja kompositsioon, materjalid ja tehnika. Ruumilisuse kujutamine: perspektiiv. Mitmesugused kunstimaterjalid ja tehnikad (nt. joonistamine, maal, graafika, skulptuur, installatsioon, foto jne, vastavalt kooli võimalustele). Erinevate kunstitehnikate kombineerimine. Kujutamise viisid: stiliseerimine. Erinevad kirjatüübid. Sümbol pildi sõnumi kandjana.

Kunstiteose vaatlus, mineviku kunstiteos uue kunstiteose lähtepunktina. Erinevad mineviku ja nüüdiskunstiteosed Eestis ja maailmas, näited õpetaja valikul. Kunstiterminid. Pildi, teksti, heli ja liikumise koosmõju. Disain. Kunstnike praktiline töö. Kunst peegeldamas tehnoloogia arengut. Loodust säästva tarbimise põhimõtted.

LÕIMING	
Eesti keel	Eesti keel lõimub kunstiga pidevalt: kunstist rääkides osalevad õpilased aruteludes arendades oma eneseväljendusoskusi ja õppides kasutama kunstikeelt ja - termineid.
Füüsika	Optika (sh värvide optiline segunemine), optilised illusioonid. Värvusõpetus. Materjalid (nt. paber, akvarellpaber, guaššvärv, akrüülvärv, sideaine jne).
Inimeseõpetus	Inimest joonistades räägime ka inimese anatoomiast.
Ajalugu	Kunstiajaloo rääkides vaatleme teoseid kindlas ajaloolises kontekstis: sündmused ja eluolu käsitletaval perioodil.
Loodusained	Näited ümbritsevast elusloodusest erinevate loovülesannete puhul: loodusfotograafia; keskkonnasäästlikud materjalid kunstis. Tajusühholoogia (ehk optilised illusioonid)
Matemaatika	Natuurist joonistamise juures kasutame teisendamisoskust, käsitleme proportsioonide ja kuldloike mõisteid; käsitleme geomeetrilisi kujundeid kunsti lihtsustamise ja abstrahheerimise vahendina; perspektiiv
Tööõpetus	Erinevate materjalide kasutamine; töökavandite ja –jooniste tegemine.
Muusikaõpetus	Kunstis on palju muusikaga kattuvaid mõisteid (kompositsioon, rütm, kontrastid); teema avamine muusikaajaloo kasutamise kaudu (nt popmuusika).

ÜLDPÄDEVUSED

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Oluline osa kunstiõpetuses on väärtustada enda ja teiste tehtud tööd: väärtuspädevuse arengut toetavad töö nõuetest ja tähtaegadest kinnipidamine, kokkulepete austamine, enda tehtu eest vastutamine. Väärtustatakse kunstiõpetust kui ainulaadset ja igäihele ainuomast.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Sotsiaalsete pädevuste arengut toetavad ülesanded, kus õpilastel tuleb kokku puutuda teiste õpilaste erinevate vaatenurkade, seisukohtade ja arusaamadega samadest asjadest. Areneb teadlikkus igäihe eripärast ja vajadus üksteise erinevusi aktsepteerida.
Enesemääratluspädevus	Pidev enda töö tagasisidestamine ning analüüs toetab õpilase minapildi arengut teadlikumas ja positiivsemas suunas. Õpilane analüüsib enda nõrkusi ja tugevusi, oskab neid erinevates olukordades rakendada, arendades sedasi personaalset ja sotsiaalset identiteeti.
Õpipädevus	Õpipädevuse arengut toetavad kunstiõppes rikkalik õppemetoodikate valik: individuaalselt ja iseseisvalt töötamine; rühma- ja projektitööd, lisaks võimalusel õuesõpe ja muuseumitunnid.
Suhtluspädevus	Suhtluspädevuse arengut toetab paari- ja rühmatöös osalemine, aruteludes osalemine, enda seisukohtade visuaalne, kirjalik või suuline esitlemine klassile.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Matemaatikapädevusi arendatakse jooksvalt ja pidevalt enda töö analüüsimise juures (põhjuse ja tulemuse omavahelised suhted). Õpilane saab kunstiõpetuse tunnis pidevalt rakendada erinevaid matemaatikatunnis omandatud oskusi, nt. mõtlemist ja teisendamist. Mõistab loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust, rakendada reaalinetes omandatud erinevaid oskusi.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevust arendatakse rühmatöös kaasalöömise juures, pikemate tööde puhul enda töö ajamahu planeerimisel, iseseisvate tööde planeerimisel ja teostamisel. Ülesanded nõuavad õpilaselt uute lahenduste ja võimaluste otsimist - probleemide märkamist ja nende loov lahendamine (disainiõpetus).
Digipädevus	Õpilast suunatakse info leidmiseks ja säilitamiseks digivahendeid kasutama. Loovtööde tegemisel ja vormistamisel kasutatakse vajadusel digitaalseid lahendusi, kui see hõlbustab ja kiirendab tulemuseni jõudmist (probleem, lahendus) või kui digitaalselt on tulemus efektsim.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õpilast suunatakse: <ul style="list-style-type: none"> • teadvustama oma huve ja võimeid, mis aitavad kaasa elukutse valikul; • arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisioskusi ning teabega ümberkäimise oskusi; • kujundama valmisolekut elukestvalt õppida ja kutseotsuseid teha ning tundma haridus- ja koolitusvõimalusi; • tutvuma erinevate ametite ja

	<p>elukutsetega, nende arenguga minevikus ja tulevikus, tundma õppima kodukohta majanduskeskkonda.</p>
<p>Keskkond ja jätkusuutlik areng</p>	<p>Õpilast suunatakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aru saama loodusest kui terviksüsteemist; • aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; • väärtustama bioloogilist ning ökoloogilist jätkusuutlikkust; • arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukohta, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, kujundama isiklike keskkonnavalaseid seisukohti; • võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ja eluviisi.
<p>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus</p>	<p>Õpilast suunatakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • väärtustama koostööd, kodanikualgatus ja vabatahtlikkuse põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivallatut lahendamist; • olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklike seisukohti ning neid väljendama; • tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi; • mõistma enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas ning omandama oskusi osaleda otsustamisprotsessides; • mõistma ettevõtluse rolli ühiskonnas ning suhtuma positiivselt ettevõtlusesse ja selles osalemisesse.
<p>Kultuuriline identiteet</p>	<p>Õpilast suunatakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistma ennast kultuuri kandjana, edasivijana ja kultuuride vahendajana; • olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomungusse, taunima diskrimineerimist; • tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära; • teadvustama ning tundma õppima mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust; • omandama teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta.
<p>Teabekeskond</p>	<p>Õpilast suunatakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistma ja analüüsima meedia rolli ühiskonnas ning kasutama meediat teabeallikana. • hindama teabe usaldusväärsust • mõistma Internetis leiduvaid võimalusi ning ohte; • mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; • valima sobivat sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest; • määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet; • kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskondi
<p>Tehnoloogia ja innovatsioon</p>	<p>Õpilast suunatakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omandama teadmisi tehnoloogiate toimimise ja arengusuundade kohta erinevates elualdkondades; • mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; • aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest; • mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu

	ja selle kasutamisega seotud eetilistes küsimustes; • kasutama IKT-t oma õppimise ja töö tõhustamiseks; • arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.
Tervis ja ohutus	<p>Tervisevaldkonnas valdkonnas suunatakse õpilast:</p> <ul style="list-style-type: none"> • terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; • kasutama oma teadmisi, enesega toimetuleku oskusi ning üldiseid sotsiaalseid oskusi enda ja teiste turvalisuse, sealhulgas turvalise koolikeskkonna kujundamiseks; • teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; • leidma ning kasutama usaldusväärset terviseteadet ja abiteenuseid; • teadvustama keskkonna mõju oma tervisele. <p>Ohutuse valdkonnas suunatakse õpilast:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi; • vältima ohuolukordadesse sattumist; • kujundama turvalisele kooli- ja kodukeskkonnale ning liiklusohutusele suunatud hoiakuid ja käitumist; • omandama teadmisi ning oskusi ohu- ja kriisiolukordades tõhusalt käituda; • kujundama õiget liikluskäitumist, harjuma järgima liikluses kehtivaid norme ning arvestama kaasliiklejaid; • tundma õppima ja väärtustama liikluse ning ohutuse reeglite tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust
Väärtused ja kõlblus	<p>Õpilast suunatakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid; • arutlema eetiliste printsiipide üle; • juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel; • osalema kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) eetikakoodeksi ja käitumisreeglite väljatöötamises ning neid järgima; • reflekteerima nii iseenda kui ka kaasinimeste käitumispõhimõtete üle, kasutades kõlbeliste konfliktide lahendamise ning vastutustundlike valikute tegemise oskusi.

ÕPPETEGEVUS

7. klass

- Uurimuslikud ja loovad ülesanded, individuaalsed ja rühmatööd.
- Visandamine ja kavandamine. Ideest ja eesmärgist lähtuvalt loovtööde materjalide, tehnikate ja väljendusvahendite valimine; töö teostamine ja esitlemine; materjalide keskkonnasäästlik kasutamine;
- Looduslike ja tehisobjektide vaatlemine ja võrdlemine.
- Kunstiteoste analüüsimine ja võrdlemine, nende üle arutlemine.
- Filmide, koomiksitate ja reklaamide pildikeele uurimine ja võrdlemine.
- Muuseumide ja näituste külastamine ja arutelud (võimalusel).
- Õpetaja võib mõne tegevuse asendada referaadiga.

ÕPITULEMUSED

7. klassi õpilane:

- teadvustab kunstitegemist kui protsessi ja tunnetab oma kunstivõimeid ja –huve (selle rohelise võtaks ära);
- väljendab oma mõtteid ja ideid erinevate visuaalsete vahendite abil; loovülesandeid lahendades visandab ja kavandab;

- rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, digitaalgraafika, skulptuur jne) sihipäraselt ja ideest lähtuvalt;
- analüüsib kunstiteoseid ja leiab infot erinevatest teabeallikatest; võrdleb eri ajastute kunstitöid ja leiab seoseid tänapäeva eluga (võtaks ära);
- märkab meedias, reklaamis ja virtuaalses keskkonnas esinevaid sõnumeid ja arutleb nende üle;
- mõtleb keskkonda säästvalt ja arvestab kaasõpilastega;
- mõistab kunsti laiemat rolli ühiskonnas

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamisel kasutatakse mitmeeristavat hindamist (arvestatud, mittearvestatud). Hindamise peaesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet.

7.klass saab õppeaastas kokkuvõtva hinde (hinnatakse üks kord poolaastas). Positiivse kokkuvõtva hinde saamiseks peab õpilane esitama kõik kohustuslikud tööd. Enne uue töö alustamist teavitatakse õpilasi tööle esitatavatest nõuetest ja tingimustest. Nõutava arvestusliku soorituse taseme seab õpetaja, konkreetse ülesande eripära arvestades, igale tööle eraldi. Nõuetele mittevastava töö puhul, tagastab õpetaja töö õpilasele koos parandusettepanekutega ja õpilasel on võimalik töö uuesti esitada. Poolaasta hinnet mõjutavad positiivselt ka mittekohustuslikud tunnitööd (sh tundides osalemine).

Õpilastel on võimalus osaleda hindamise protsessis. See õpetab töid analüüsima ja väärtustama erinevaid lahendusi. Oluline on õpilase eneseanalüüsi toetamine – mida õpilane tundis ja õppis, mida ta soovib järgmisel korral teha teisiti jne – eesmärgiga toetada õpilase sisemist motivatsiooni.

Praktiliste tööde juures hinnatakse õpilase loovust ülesannete lahendamisel, töö kulgu alates töö kavandamisest kuni lõpptulemuseni ja saavutatud õpitulemusi. Lisaks võetakse hindamisel arvesse õpilase arengut, püüdlikust, töökultuuri ja arvestamist teiste õpilastega. Hindamise objektiks võib olla nii tööprotsess (sh kavandid, harjutused, visandid, pikemaajalise praktilise töö vaheetapid) kui ka valminud teos. Praktiliste tööde hindamise juures võib kasutada ka õpimapi või portfoolio formaati.

Uurimusliku sisuga töödes hinnatakse töö vastavust teemale ja etteantud vormistamise nõuetele, töö sisukust,

töö esitlust ja oma valikute selgitamise ja põhjendamise oskust. Negatiivselt ei hinnata kirjalikes töödes esineda võivaid õigekirjavigu kuid need parandatakse.

KASUTATAV KIRJANDUS

Gabral, Hans (2004) Kunst IV – VI klassile. Tallinn: Koolibri.

Laanemäe, K., Lüsi, A., Purre, A., Tšekulajeva; J. (2011) Tähelepanu! Valmis olla! KUNST! 16 kunstiprojekti. Õpilaseramat. Tallinn: MTÜ Loovalt tulevikku.

Laanemäe, K., Lüsi, A., Purre, A., Tšekulajeva; J. (2011) Tähelepanu! Valmis olla! KUNST! Õpetajaraamat. Tallinn: MTÜ Loovalt tulevikku (digiversioon)

Rehepapp, M. 2012. Disainispikker. Tööraamat õpetajale disaini õpetamiseks. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia. Kunstiõpetaja ainepraktikum, õppematerjalid ja tunnikavad

MTÜ Loovalt Tulevikku, õppematerjalide kogu

Kunstiteadlikkuse keskus, e-õppematerjalide kogu ja 24h galerii

Õppeaine nimetus:	Käsitöö ja kodundus
Koostaja(d):	Tuuliki Vuks
Klass:	7. klass

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Õppetundides lähtutakse eesmärgist, et õpilased:

valmistaksid loovalt erinevates tehnikates, erinevaid esemeid; omandavad teadmisi tervislustoitumisest.

Rõhk on käelisel tegevusel, aja planeerimisoskusel ja säästlikul materjali kasutusel. Olulisel kohal on ohutud

töövõtted ja koostööoskused, analüüsi oskus ja kriitiline mõtlemine. Õpe toetab vaatlema, tundma ja hindama esemelist keskkonda, nüüdisühiskonna mõtteviise, kultuuritraditsioone. Õppeaine soodustab elusfäärides omandatud praktiliselt rakendada kutsevalikul ja hobide valikul.

ÕPPESISU

Disain ja kavandamine

- Tekstiilid rõivastuses ja sisekujunduses. Rõivastus kui ajastu vaimu peegeldaja - sotsiaalsed märksüsteemid.
- Moelooming. Komplektide ja kolleksioonide koostamise põhimõtted. Moe, isikupära ja proportsiooni põhimõtete arvestamine kavandades. Sobivate lisandite valik stiili kujundades. Ideekavand ja selle vormistamine. Ornamentika alused. Kompositsiooni seaduspärasuste arvestamine käsitöös kavandades. Tekstiileseme kavandamine ja kaunistamisviisid erinevates tekstiilitehnoloogiates.

Rahvakunst

- Kultuuridevahelised seosed, erinevused ja sarnasused. Mitmekultuuriline keskkond. Sümbolid ja märgid rahvakunstimis.
- Kudumine, heegeldamine ja tikkimine eesti rahvakunstimis. Rahvarõivad. Eesti etnograafiline ornament tänapäevase rõivastuse ja esemelise keskkonna kujundamisel. Teiste rahvaste etnograafia inspiratsiooniallikana.

Töö organiseerimine

- Käsitöötehnika ja tekstiilitööstuse areng ning seda mõjutanud tegurid ajaloos. Nüüdisaegsed tehnoloogilised võimalused ning uudsed võtted rõivaste ja tarbeesemete valmistamisel. Käsitöö väärtustamine tarbekunstimis osana või isikupärase eneseväljendusena. Õblemise ja käsitööga seotud elukutsed ning võimalused ettevõtluseks.
- Töövahendite ja tehnoloogia valik sõltuvalt materjalist ja valmistatavast esemest. Töö planeerimine üksi ja rühmas töötades. Vajaliku teabe hankimine tänapäeva teabelevist, selle analüüs ja kasutamine. Elektriliste töövahenditega töötamine ja nende hooldamine kasutusjuhendi järgi. Iseseisvalt tööjuhendi järgi töötamine.
- Oma töö ja selle tulemuse analüüsimine ning hindamine. Töö esitlemine ja eksponeerimine. Näituse kujundamine ning virtuaalkeskkonna kasutamine oma töö eksponeerimiseks.

Materjalid

Tekstiilkiudained. Keemilised kiud. Tehiskiudude ja sünteetiliste kiudude saamine ning omadused. Tänapäeva käsitöömaterjalid. Mitmesuguste materjalide kooskasutamise võimaluste leidmine.

Tööliigid

- Tikkimine. Tutvumine erinevate tikanditega. Tikand loomingulise väljendusvahendina. Sümbolid ja märgid. Võimaluse korral tikandi kavandamine ja loomine arvutiga.
- Õblemine. Kanga kuumniiske töötlemine. Rõivaeseme õblemine. Mõõtude võtmine, rõiva suurusnumbri määramine, lõikelehe kasutamine ja lõigete paigutamine riidele. Valitud rõivaeseme õblemiseks sobivate tehnoloogiliste võtete kasutamine. Esemee õblemise tehnoloogilise järjekorra määramine. Õmblustöö viimistlemine.

- Kudumine. Silmuste kahandamine ja kasvatamine. Ringselt kudumine. Kirjamine. Erinevate koekirjade kudumine skeemi järgi. Silmuste arvestamine, eseme kudumine ja viimistlemine.
- Heegeldamine. Tutvumine heegeltehnika loominguliste võimalustega.

KODUNDUS

Toit ja toitumine

- Makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ning allikad. Lisaained toiduainetes. Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mitmekülgse ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad. Toitumisteave meedias analüüs ja hinnangud.
- Toiduallergia ja toidutalumatuse. Taimetoitluse ja dieetide mõju organismile. Toitumishäired. Eestlaste toit läbi aegade. Eri rahvaste toitumistraditsioonid ja toiduvalikut mõjutavad tegurid (asukoht, usk jm). Toiduainete muutused kuumtöötlemisel, toitainete kadu. Mikroorganismid toidus. Toiduainete riknemise põhjused. Hügieeninõuded toiduainete säilitamise korral. Toidu kaudu levivad haigused. Toiduainete säilitamine ja konservimine.

Töö organiseerimine

- Meeskonna juhtimine. Suurema projekti korraldamine alates menüü koostamisest, kalkulatsioonist ja praktilise töö organiseerimisest kuni tulemuse analüüsimiseni. Toiduga seonduvad ametid.

Toidu valmistamine

- Nüüdisaegsed köögiseadmed, nende kasutamine ja hooldus. Kuumtöötlemise viisid. Maitseained ja roogade maitsestamine.
- Supid. Liha jaotustükid ja lihatoitud. Kalaroad. Soojad kastmed. Kergitusained ja tainatooted. Vormiroad ja vokitoidud. Kuumtöödeldud järelroad. Rahvustoidud.

Etikett

- Koosviibimiste korraldamine. Kutsed ja kingitused. Ideede ja võimaluste leidmine erinevate peolaudade kujundamiseks. Peolaua menüü koostamine.
- Rõivastus ja käitumine vastuvõttudel, koduses peolauas, kohvikus ning restoranis.

Kodu korrashoid

- Erinevad stiilid sisekujunduses. Toataimede hooldamine. Kodumasinad. Olmekeemia. Puhastusvahendid, nende omadused ja ohutus. Suurpuhastus.

Tarbijakasvatus

- Tarbija õigused ja kohustused. Märgistused toodetel. Ostuotsustuste mõjutamine, reklaami mõju. Teadlik ja säästlik majandamine.
- Leibkonna eelarve, tulude ja kulude tasakaal. Laenud. Kokkuhoiuvõimalused ja kulude analüüs. Kulude planeerimine erijuhtudeks (peod, tähtpäevad jm).

Kodundus - vahetusrühm

- Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mitmekülgse ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad.
- Toitumisteave meedias - analüüs ja hinnangud. Aedviljatoidud ja supid. Kala- ja lihatoitud. Kõrsetised ja vormiroad. Käitumine peolauas, kohvikus, restoranis. Puhastusvahendid ja nende omadused. Kodumasinad. Ruumide kujundamine, mööbel ja kunst kodus. Looduslikud ja sünteetilised tekstiilmaterjalid, nende valiku ning sobivuse põhimõtted rõivastuses ja sisekujunduses. Hooldusmärgid. Tarbija õigused ja kohustused. Kokkuhoiuvõimalused ja kulude analüüs.

LÕIMING	
Eesti keel	teabetekstide koostamine

Geograafia	tajuda ja väärtustada oma seotust teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga
Matemaatika	suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades
Inimeseõpetus	toitumise mõju tervisele
Ajalugu	kultuur ja eluolu erinevatel ajastutel
Keemia	keemilised ja sünteetilised kiudained
Ühiskonnaõpetus	tarbijakäitumine, tootemärgistused, meedia ja teave
Bioloogia	seedimine, toitained, inimõhu ökosüsteemidele, toidu bakteriaalne riknemine
Muusikaõpetus	rütmid
Kunstiõpetus	värvusõpetus, kompositsioon, proportsioon

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Tajuda ja väärtustada oma seotust oma maa kultuuripärandiga; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme, suutlikkus ennast teostada.
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise
Õpipädevus	Suutlikkus organiseerida õpikeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet, kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades
Suhtluspädevus	Suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada; ennast oma seisukohti esitleda ja põhjendada
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt; mõista loodusteatuste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid

Ettevõtlikkuspädevus	Suutlikkus ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; seada eesmäärke, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia
Digipädevus	Leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust

ÕPPETEGEVUS

- lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegeleda;
- võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid; laiendatakse õpikeskkonda: muuseumid, näitused, looduskeskkond, arvutiklass, kooliõu, ettevõtted;
- kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov praktiline tegevus, projektõpe, uurimistööd, referaadi koostamine, katsetused (nt erinevate materjalide ja toiduainete omadused), ürituste ja näituste korraldamine, internetipõhiste keskkondade kasutamine oma ideede ja töö tutvustamiseks ning eksponeerimiseks, mängud, arutelud, diskussioonid, väitlused jne;
- lähtutakse sellest, et käsitöö ja kodundus on praktilise suunitlusega õppeaine: vähemalt 2/3 õppetunnist peab olema praktiline tegevus;
- on rõhk loovusel (disainimine), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toote kaunistamisel jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial;
- pööratakse enne uute tehnoloogiate ja seadmete kasutamist tähelepanu ohutusele;
- jaotatakse klass toitu valmistades ja teiste praktiliste ülesannete korral väiksemateks rühmadeks (1-5 õpilast);
- leitakse kodunduse teemade juures lõiminguvõimalusi nii inimeseõpetuse, bioloogia kui ka keemiaga; terviseteadlik käitumine kinnistub tunnis tehtavate praktiliste ülesannete kaudu;
- lähtutakse eesmärgist, et õpilased õpiksid iseseisvalt oma tööd kavandama ja organiseerima, ning välditakse liigset otsest juhendamist.

ÕPPETEGEVUS

7.klass

I trimester

• Kodundus –

- 1.makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ning allikad,
- 2.keetmisviisid (blanšeerimine, pošeerimine, kupatamine), supid; keedetud magustoidud,
- 3.toiduallergia ja toidutalumatus; taimetoitluse ja dieetide mõju organismile; toitumishäired; diabeet, gluteeni- ja laktoositalumatus, toiduallergia, vegetaarlane jt, anoreksia, buliimia, ortoreksia;
- 4.toiduainete säilitamineja konserveerimine;biskviittaigen

• Kudumine kindaloom –

- 1.silmuste arvestamine; töö planeerimine,
- 2.kindalooma kudumine, kirjamine ringsel kudumisel, silmuste kasvatamine,

- 3.pöidlaava moodustamise võimalused, ühe- ja kahesilmuseline kahandus, silmuste kahandamine
- 4.valmis muustriloom.

II trimester

• Kodundus –

- 1.toiduainete muutused kuumtöötlemisel, toitainete kadu; kollageen, kalgendumine, sidekoevalk jt,
- 2.liha jaotustükid (filee, koot, karbonaad, peekon, ribi jt) ja lihatoidud;
- 3.kombineeritud kuumtöötlemine, hautamine toiduallergia ja toidutalumatus; taimetoitluse ja dieetide mõju organismile;
- 4.toitumishäired; diabeet, gluteeni- ja laktoositalumatus, toiduallergia, vegetaarlane jt, anoreksia, buliimia, ortoreksia

• Projektõpe –

- 1.projekt "Oma tuba, oma luba"; erinevad stiilid sisekujunduses, tekstiilid sisekujunduses, tekstiileseme kavandamine ja kaunistamisviisid erinevates tekstiilitehnoloogiates; teiste rahvaste etnograafia inspiratsiooniallikana;
- 2.vajaliku teabe hankimine tänapäeva teabelevist, mitmesuguste materjalide kooskasutamise võimaluste leidmine; taaskasutus, tootmisjäägid
- 3.valmisprojekti esitlus

III trimester

Tikkimine –

- 1.tikkimise eeltööd, mähk- ja hääbepiste,
- 2.tikand loomingulise väljendusvahendina, tekstiileseme kavandamine ja kaunistamisviisid; ideekavand ja selle vormistamine,
- 3.kavandi järgi tikkimine, sobilike pinnatäitepistete valimine

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse mittearvestavat hindamist (arvestatud, mittearvestatud).

Õpitulemuste omandamise hindamisel on oluline nii õpetaja sõnaline hinnang, arvestuslik hinne kui ka õpilase enda hinnang oma tööle. Õppeülesande lahendamisel hinnatakse:

- kavandamist ja planeerimist (originaalsust, iseseisvust, oskust põhjendada tehtud otsuseid/valikuid);
- valmistamist (materjalide ja töövahendite kasutamise oskust, omandatud teadmiste rakendamist praktikas, tööohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimist, iseseisvust, koostööoskust); töö tulemust (kavandatu õnnestumist, viimistlust ja kvaliteeti, töö õigeaegset valmimist, esitlemise oskust);
- õpilase arengut, püüdlikkust ning kodukorra täitmist

Trimestri hinne on arvestatud, kui

- ese on kavandatud temale vastavalt,
- teostus on võimetekohane, olenevalt õpilase eelnevast arengust,
- töö tulemus on esitatud kokkulepitud tähtajaks.

Aastahinne on arvestatud, kui vähemalt kaks trimestrit on arvestatud.

KASUTATAV KIRJANDUS

Kudumine (2002) Anu Pink Õmblemine (2003) Anu Pink Heegeldamine (2004) Anu Pink Tikkimine (205) Anu Pink, Kristi Teder

Kodundus 7.-9. klass (2011) Kristi Paas, Anu Pink

Ülesandeid ja mänge kodunduse tundideks (2008) Jaana Tamm Käsitöö ja kodunduse mõisted 7.-9. klassile (2009) Marje Peedisson

Õppeaine nimetus:	Tehnoloogiaõpetus
Koostaja(d):	Priit Laats
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Õppes genereeritakse ideid, kavandatakse, modelleeritakse ja valmistatakse esemeid/tooteid ning õpitakse neid esitlema. Toetatakse noorte omaalgatust ja ettevõtlikkust. Õppetundides valmistatakse erinevaid praktilisi esemeid, rõhutatakse loovat tegevust ja leiutamisrõõmu. Olulisel kohal on loov mõttetöö, käeline tegevus, analüüsimisvõime, aja planeerimise oskus, töötamine erinevate materjalidega ja ohutud töövõtted. Õpetus arendab töö- ja koostööoskusi, kriitilist mõtlemist ning analüüsi- ja hindamisoskusi. Kujundatakse noorte tööalaseid käitumis- ja väärtushoiakuid. Teadmised ja oskused omandatakse toote valmistamise käigus, läbi käelise tegevuse. Õpilased omandavad teadmisi tervislikust toitumisest ning kodusest majapidamisest. 9. klassi õppetundides valmistatakse lõputööna erinevaid praktilisi esemeid, mida tehakse kas üksi, koostööna või rühmiti.

ÕPPESISU, ÕPITULEMUS, HINDAMINE

7. klass I trimester

Õppesisu

Materjalid ja nende töötlemine

- elektrilised käsitööriistad - akutrell, el. trell elektrilised seadmed – lihvpink
- elektrilised käsitööriistad - lihvmasin,
- materjalide ja toodete kohta teabe hankimise võimalused internetis
- viimistlusmaterjalid
- lihvimismaterjalid- abrasiivid
- tervisekaitse- ja tööohutusenõuded töötamise ajal
- ohutud töövõtted

Tehnoloogia igapäevaelus

- struktuurid ja konstruktsioonid.

Disain

- viimistlemine

Õpitulemus

Õpilane:

- leiab teavet materjalide, nende omaduste ja töötlemise kohta internetist; valmistab töötavaid mudeleid praktilise tööna
- kasutab oma töö valmistamisel aku- ja elektri trelli.
- teab ja kasutab toodete erinevaid viimistluse võimalusi
- oskab kasutada erinevaid lihvimismaterjale
- kujundab välja oma positiivsed väärtushinnangud ja kõlbelised tööharjumused; teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusenõudeid,
- kasutab ohutult masinaid ning töövahendeid.

7. klass II trimester

Õppesisu

Materjalid ja nende töötlemine

- spoonid
- plaatmaterjalid
- puidurikked - oksad, lõhed, jne
- tehismaterjalid

Disain ja joonestamine - Joonestamine

1. kaks- ja kolmvaatejoonis, kordamine 2.mõõtmed, kordamine

Käsitöö- ja kodunduse rühm

- tervisekaitse- ja tööohutusenõuded töötamise ajal
- ohutud töövõtted
- detailide ühendamine tooteks idee ja eskiis.

Õpitulemus

Õpilane:

- tunneb erinevaid plaat- ja tehismaterjale
- saab referaadi kirjutamises akadeemilise kirjaoskuse oskab kirjeldada puidu rikkeid
- saab ülevaate spoonide valmistamise protsessidest joonestab lihtsast tootest kaks- ja kolmvaate.
- oskab kanda joonisele eseme mõõtmeid.
- teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusenõudeid o oskab oma toote ideest joonestada eskiisjoonist
- leiab sobivaima viisi toote detailide ühendamise tooteks,

7.klass III trimester

Õppesisu

Tehnoloogia igapäevaelus

- ressursside säästlik tarbimine.

Disain ja joonestamine - Disain

- ornamentika
- disain

Disain ja joonestamine

- kordamine - ülesanne
- lõikumine
- grupeerimine
- komponendid
- läbilõige

Õpilane:

- teadvustab ressursside piiratud hulka ning tarbib ressursse säästvalt ja jätkusuutlikult
- arvestab ornamentika põhireegleid ning oskab neid töös rakendada

HINDAMINE

7. klassi I trimestri eest antakse 4 hinnet
 7. klassi II trimestri eest antakse 4 hinnet
 7. klassi III trimestri eest antakse 4 hinnet.

LÕIMING	
eesti keel	õpilane, teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhendist, oskab oma tegevusi kirjeldada. Vestlused, arutelud, analüüsimised, enesehinnangud, hindamiskriteeriumid, kõik mis on seotud tehtavate tööesemetega/ toodetega.

füüsika	Konstruksioonid, mehhanismid, ülekandemehhanismid, jõud, hõrdejõud, löikejõud, liikumine.
inimeseõpetus	Töö kavandamine, aja planeerimine, tööohutuse järgimine, minapilt ja enesehinnang, probleemide lahendamine, kodanikualgatus, suhtlemine kaasõpilastega ja rühmategevuses.
ühiskonnaõpetus	Teadlik ja säästev tarbimine, töökultuur ja tööeetika, elukutsed ja ettevõtted kodukohas, eesmärkide püstitamine, teabe tõlgendamine ja kriitiline analüüs.
bioloogia	Puidu tihedus, niiskusesisaldus.
matemaatika	Loogiline mõtlemine, geomeetrilised kujundid, mõõtmine, arvutamine, mõõtühikud, riskorutus, pindala, ruumala.
liikumisõpetus	Osavus, tähelepanu, reageerimiskiirus, jõud.
kunstiõpetus	Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks, disaini, viimistlemine (värvimine, toonimine), vorm, kompositsioon, kuju, kujutusviisid, ornamendid.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi, tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga. Väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt, hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi, analüüsida oma käitumist erinevates olukordades, lahendada suhtlusprobleeme. Käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise.
Õpipädevus	Töö iseseisev korraldamine alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida.
Suhtluspädevus	Oma tööde esitlemine ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi. Ühised ülesanded võimaldavad õppida teisi arvestama ja aitama. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Tehnoloogiaainetes kasutab õpilane oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus. Töötamine erinevate looduslike ja tehismaterjalidega eeldab tutvumist nende materjalide omadustega. Tehnoloogiaõpetuses, käsitöös ja kodunduses puutub õpilane otseselt kokku mitmete keemiliste ja füüsikaliste protsessidega.
Ettevõtlikkuspädevus	Tehnoloogia valdkonna ainetes on olulisel kohal avatus loominguliste ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Esemeid valmistades läbitakse toote arendamise tsüklil idee leidmisest kuni valmis esemeni. Aineprojektid võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmodelite kaudu.
Digipädevus	Leida digivahendite abil infot, hinnata selle asjakohasust ning usaldusväärsust. Tutvuda infotehnoloogiliste tööalaste võimalustega (joonestusprogrammid, 3D printer jne).

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- rakendatakse nüüdisaegseid infotehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja vahendeid; laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliõu, ettevõtted jne;
- kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov mõtletegevus, arutelud, diskussioonid, rollimängud, väitlused, projektõpe, katsetused, õpimapi ja uurimistöö koostamine, praktilised ja uurimistööd, internetipõhised keskkonnad, vestlused ja selgitused, analüüsimine, jne;
- aineõpetaja otsustab õppesisule kuluvate tundide arvu ja järjestuse; vastavad kirjeldused sisalduvad kooli ainekavas;
- õpetus on peamiselt üles ehitatud toote vms arendustsüklile;
- läbitakse etapid alates info otsimisest, toote disainimisest, toote teostusest ning selle tutvustamisest teistele õpilastele;
- teadmised ja oskused omandatakse toote valmistamise käigus, läbi käelise tegevuse.
- arvestatakse, et sõltuvalt õpilaste varasematest kogemustest ning ülesande/toote eripärast muutuvad eri vanuseastmete õpilaste õpitulemuste rõhuasetused;
- peetakse silmas, et rakendustegevusele eelneb tööohutusalane instrueerimine ning ohutute töövõtete demonstreerimine;
- on koduseid ülesandeid, arvestades õppeaine spetsiifikat, peamiselt seotud teabe hankimise ja selle analüüsimisega ning toote disainiga;
- on rõhk loovusel (disainimine, toote täiendamine jms), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toodet kaunistades jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial;
- töö organiseerimisel on tähtis õpetajate koostöö;

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamise aluseks on õppimist toetav hindamine, kus kriteeriumiteks on suulised või kirjalikud kokkulepped, mille koostamisel osalevad õpilased ja õpetaja. Kokkulepped lepatakse kokku iga töö alguses. Kokkulepped võivad olla individuaalsed või kollektiivsed. Töö on arvestatud, kui õpilane on

pidanud kinni 80% kokkuleppest. III kooliastmes kasutatakse mitmeeristavalt (arvestatud, mittearvestatud) hindamist.

Õpilast hinnates võetakse arvesse õpilase hoiakuid (püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, abivalmidust teiste õpilaste suhtes, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust, tähelepanelikkust, ideede loovus ja iseseisvust, töövahendite kasutamise oskust, õppematerjali üleskirjutamist vihikusse, korrapidaja kohustuste täitmist, töövahendite ja tööpingi korrastamist pärast töö lõpetamist, jm).

Trimestri hinne kujuneb jooksvate tööde põhjal, 75% töödest peab olema tehtud. Aastahinne on arvestatud, kui vähemalt kahe trimestri hinne on arvestatud.

KASUTATAV KIRJANDUS

H.Isok, A. Kõrbe, G. Nagel, E. Rihvik, Poiste tööõpetus VII klass, Koolibri 1993
H.Isok, A. Kõrbe, E. Rihvik, Poiste tööõpetus VIII klass, Koolibri 1994

A. Kõrbe, Tööõpetus VII - VIII klassile Puutööd, Valgus, 1978

E. Kogermann, V. Tapper, K. Tihase, Joonestamine üldhariduskoolile, Valgus 1990
Internetist õppematerjal metshein.com, Sketchup 8

M. Soobik, Tehnoloogia ja loovus, MTÜ Eesti Tehnoloogiakasvatuse Liit, 2011
T.Tering, Saematerjalide tehnoloogia, loengukonspekt, Väimela 2001

T.Tering, Plaatmaterjalide tootmine, õppematerjal, Väimela 2003

Õppeaine nimetus:	Muusikaõpetus
Koostaja(d):	Mai Rand
Klass:	7. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Muusikaga tegelemine toetab tundemaailma arengut, loovat mõtlemist ja aitab saavutada emotsionaalset tasakaalu. Muusikaõpetuses avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegelda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamisega kujundatakse õpilaste muusikalist maitset ning sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid.

Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodi ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusika ainekava koostades on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- teadvustada ja tähtsustada ühislaulmise kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist rolli;
- rõhutada musitseerimise osatähtsust;
- julgustada ja toetada loomingulist eneseväljendust;
- teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga;
- rõhutada muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujundamisel, tunde- ja mõttemaailma arendamisel ning rikastamisel;
- lähtuda õppes õppija vajadustest ning tähtsustada integreeritud tegevusi.

ÕPPESISU

Muusika õppeaine koostisosad on:

- laulmine;
- pillimäng;
- muusikaline liikumine;
- omalooming;
- muusika kuulamine ja muusikalugu;
- muusikaline kirjaoskus;
- õppekäigud.

LÕIMING	
Eesti keel	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust, vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;
Võõrkeeled	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust;
Loodusõpetus	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi;
Matemaatika	Arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist (struktuur, sümbolid ja meetodid);
Inimeseõpetus	Vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;
Tehnoloogia	Arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);
Liikumisõpetus	Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, mootorikat, reageerimiskiirust ja koordinatsiooni.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Väärtustada oma ja teiste maade muusikat, teadvustada nüüdisaegset muusikakultuuri ja sündmusi
Sotsiaalne ja kodanikupädevus	Suuta ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades erinevaid olukordi, oma seisukohti esitada ja põhjendada
Enesemääratluspädevus	Suuta mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; analüüsida omavahelistes suhetes tekkivaid probleeme
Õpipädevus	Leida õppimiseks vajaminevat teavet; kavandada õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitud erinevates õpiülesannetes

Suhtluspädevus	Kuulamis- ja suhtlemisoskus, koostöövalmidus ja koostööoskus. Teha koostööd erinevates olukordades (laulmine, pillimäng, improvisatsioon jne.) klassikollektiivis; arvestada inimeste erinevusi suhtlemisel.
Matemaatika, loodusteaduste ja tehnoloogiapädevus	Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Ettevõtlikkuspädevus	Suudab luua ideid, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi muusikaõpetuses; seada eesmärged ja neid ellu viia; osaleda ühistegevustes, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest
Digipädevus	Oskab kasutada internetiavarusi. Valmistab ettekandeid, kasutab Power Pointi, You Tube'i, Google'it jne. õppetundideks.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid. Õpilast suunatakse: teadvustama oma võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi; arendama oskust seada endale eesmärged ning tegutseda neid ellu viies süsteemselt; kujundama valmisolekut elukestvalt õppida ja kutseotsuseid teha ning tundma haridus- ja koolitusvõimalusi; tutvuma erinevate elukutsetega, nende arenguga minevikus ja tulevikus, tundma õppima töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kodukoha majanduskeskkonda.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele. Õpilast suunatakse: arusaama loodusest kui terviksüsteemist ja inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikustest seostest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; suunatakse hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ning eluviisi.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele. Õpilast suunatakse: kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimivate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja

	<p>elluviimist; suunatakse teadvustama kunstitegevuse emotsionaalsed tasakaalustavat mõju; olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi; suunatakse mõistma enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas ning omandama oskusi osaleda otsustamisprotsessides;</p>
Kultuuriline identiteet	<p>Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); osalema/esinema laulupidudel, muusikaüritustel; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse ja taunima diskrimineerimist; teadvustama ning tundma õppima mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust; omandama teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta.</p>
Teabekeskond	<p>Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: leidma vajalikku informatsiooni; valida sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest; mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet; kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskondi; arendama kriitilise teabeanalüüsi oskust.</p>
Tehnoloogia ja innovatsioon	<p>Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks Õpilast suunatakse: mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; kasutama IKT-d eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ning töö tõhustamiseks, kes tuleb toime kiiresti muutavas tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas; mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes; arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.</p>
Tervis ja ohutus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele Õpilast suunatakse: järgima ohutuse ja otstarbekuse printsiipe; jälgima tervise ja ohutuse nõudeid töö protsessis, pöörama tähelepanu erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule; leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; tundma eri liiki ohuallikate</p>

	ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi, teadvustama keskkonna mõju oma tervisele; tundma õppima ja väärtustama liikluse ning ohutuse reeglitest tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluse piires. Õpilast suunatakse: teadvustama kultuuri rolli igapäevaelus; lugupidavalt suhtuma erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustama uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loominguulist väljendamist; suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); tähtsustama noorte endi osalemist laulupidudel, muusikaüritustel tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid.

ÕPPETEGEVUS

III kooliastme õppetegevused on:

- ühe- ja kahehäälsuse rakendamine laulmisel;
- muusikalugu;
- kahe- või kolmehäälsuse laulmine kooris;
- absoluutse noodilugemissüsteemi kasutamine
- pillimänguoskuste arendamine ja rakendamine erinevates pillikoosseisudes;
- kuulatud muusikapalade iseloomustamine, tuginedes muusika väljendusvahenditele ja oskussõnavarale;
- eri rahvaste tantsude karakteri väljendamine liikumises;
- muusika väljendusvahendite kasutamine erinevates muusikalistes tegevustes;
- esinemisvõimaluste pakkumine ning loominguulist eneseväljenduse toetamine;
- teatris, kontserdil ja muuseumis käimine ning õppekäigud (helistuudiod, raamatukogud, muusikakoolid jne).
- Referaat

Muusikatunnis tutvustatakse õpilastele musitseerimise võimalusi: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut ja muusika kuulamist. Erinevad aineosad on järjestatud nii, et praktiline tegevus oleks esiplaanil. Laulmine on muusikaõpetuses kesksel kohal. Ühislaulmisega pannakse alus laulupidude traditsiooni säilimisele ja edasikandumisele. Õpilased osalevad laulupidude edasikandmise protsessis. Õpilastele tuleb pakkuda võimalust laulda muusikakollektiivides. Kõigis muusikalistes tegevustes rakendatakse õpitud teadmisi ja oskusi, s.o muusikalist kirjaoskust, mida omandatakse muusikaliste tegevuste kaudu. Muusikaline liikumine arendab rütmitunnet ja rikastab tundi emotsionaalselt. Eneseväljendust liikumise kaudu võimaldavad rahvatantsud, laulumängud ning teiste rahvaste tantsud. Võimalusel tuleks rakendada kuulatud muusikale tuginevat loovliikumist, eri karakterite, stiilide ja vormide väljendamist liikumise kaudu.

Kolmandas kooliastmes peaksid omaloomingulised ideed leidma väljenduse erinevas muusikategevuses, kasutada võib tänapäevaseid infotehnoloogiavahendeid. Muusika kuulamisel rõhutatakse kuulamisoskuse kujundamist, arutlemise ja enda arvamuse põhjendamise oskuse arendamist. Õppekäigud, kontsertide, muusikaetenduste, muuseumide jm külastused avardavad õpilaste silmaringi, kujundavad kontserdikultuuri ning aitavad siduda tunnis omandatu õppe- käigul kuuldu/nähtuga.

ÕPITULEMUSED

Laulmine

7. klassi lõpetaja:

- laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestab esitatava muusikapala stiili; järgib häälehoiude häälemurdeperioodil;
- kasutab meloodia õppimisel absoluutseid helikõrgusi.
- laulab ea- ja teemakohaseid ühe-, kahehäälseid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
- laulab peast kooliastme ühislause: „Eesti hümn“ (F. Pacius), „Eestlane olen ja eestlaseks jään“ (A. Mattiisen), R.Valgre „Tartu marss“

Pillimäng

7. klassi lõpetaja:

- kasutab keha- ja rütmipille ostinaatodes ning iseseisvates palades;
- kasutab muusikat esitades muusikalisi teadmisi ja oskusi.

Muusikaline liikumine

7. klassi lõpetaja:

- tunnetab ja rakendab liikudes muusika väljendusvahendeid;
- väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid.

Omalooming

7. klassi lõpetaja:

- loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinaatosid keha- ja rütmipillidel;
- kasutab lihtsaid meloodiaid luues relatiivseid helikõrgusi (astmeid);
- loob vastavalt võimetele tekste: regivärsse, laulusõnu jne;
- väljendab muusika karakterit ja meeleolu ning enda loomingulisi ideid liikumise kaudu.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

7. klassi lõpetaja:

- kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust;
- eristab kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löökpille ja pillikoosseise; teab nimetada tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi;
- tunneb heli tähtsamaid omadusi, mõisteid infra- ultraheli
- on tutvunud Eesti ning Idamaade muusikapärandiga ning suhtub sellesse lugupidavalt

7. klassi lõpetaja:

- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

- mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandik taktimõõdu tähendust ning arvestab neid musitseerides;
- mõistab helistike C-a, G-e, F-d (repertuaarist tulenevalt D-h) tähendust ning lähtub nendest musitseerides;
- kasutab laulude õppimisel absoluutset noodisüsteemi
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas:
- partituur, muusikainstrumentide nimetused, sümfooniaorkester, kammerorkester, keelpilliorkester.
- sümfoonia, instrumentaalkontsert
- süvamuusika;

Õppekäigud

7. klassi lõpetaja:

- kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse mitmeeristavat hindamist (arvestatud, mittearvestatud). Hindamise peaesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Õppetöö vältel tuuakse esile oskused ja teadmised, mis on hästi omandatud ja mille omandamiseks peab veel tööd tegema. Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Hinnates kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma.

Muusikaõpetuse hindamine ei sea kriteeriumiks lapse muusikalist kuulmist jt. sünnipäraseid eeldusi, vaid lähtub iga lapse arengust antud aines. Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulamist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust ja tunnist osavõttu.

Suulisi hinnanguid antakse igas tunnis. Arvestuse saab õpilane:

- põhilauluvara laulmise eest,
- noodiõpetuses,
- muusikaalased teadmised ja oskused ning nende rakendamine praktilises töös (laulmisel, harjutustes, muusika kuulamisel),
- aktiivsuse eest tunnis.

Hindamine toimub 7.klassis poolaasta kaupa (nädalas on 1 tund). Positiivse poolaastahinde saamiseks tuleb õpilasel täita 50% ülesannetest. Kokkuleppelised arvestuslikud tööd peavad olema täidetud 100%. Aastahinne on positiivne kui kahe poolaasta hinne on positiivne.

KASUTATAV KIRJANDUS

Uuemad õpikud VII-IX,

E.Kangron, K.Leppoja „Muusikaõpetuse mõisted gümnaasiumile“(2009),

E.Meidla, K.Aavik „Huvitavaid ülesandeid põhikooli muusikaõpetuse tundi“,
internetiavarused.

Õppeaine nimetus:	Eesti keel
Koostaja(d):	Karl Pütsepp, Aarne Ruben
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Eesti keele õpetus taotleb, et õpilane:

- mõistab eesti keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
- järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- suhtleb eesmärgipäraselt, valib konteksti sobiva suhtluskanali; väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ja selgelt;

- kirjutab, kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid; vahendab loetut ja kuuldut suuliselt ning kirjalikult;
- leiab asjakohast teavet meediast ja internetist ja hindab seda kriitiliselt,
- lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös.

ÕPPESISU

Varasemates klassides alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Kõik emakeeles käsitletavat teemasid haaravad aineüleseid läbivaid teemasid.

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel. Kujundatakse oskust koostada õpingute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente. Meediatekstide analüüsi kaudu juhitakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ellusuhtumist.

Kultuuriline identiteet. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (nt Mulgi, Võru, Setu, Kihnu murre). Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest.

Teabekeskond. Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstilooma eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi. Tekstide analüüsi abil kujundatakse julgust astuda välja taunimisväärsete tegude ja hoiakute vastu.

AEG	TEEMA	ÕPPETEGEVUS
I TRIMESTER	Kirjandiõpetus	Kirjandi ülesehitus, teemakohasus, stiil, tekstitüübid, vormistamine käsitsi ja arvutil.
	Suhtlusolukorrad	Keel ja märgid. Suhtlusolukorrad.
	Käändsõna	Käändsõna liigid, osad, küsimused.

	Käänded	Arv: ainsus ja mitmus, küsimused, käänetevahelised seosed. Veaohtlike käändsõnavorme, käändsõnad ÕSis.
	Omadussõna	Võrdlusastmed, veaohtlikud variandid.
	Tekstid koolis	Konspekt ja konspekteerimine. Referaat.
	Astmevaheldus	Laadi- ja vältevaheldus.
	Teadus- ja aimekirjandus	Erinevad tekstiliigid. Uurimus. Õpistiilide test.
II TRIMESTER	Tuletamine	Nimi- ja omadussõnaliited. Kaashäälikuühend.
	Kokku- ja lahkukirjutamine	Nimi-, arv- ja omadussõnade KLK.
	Kõne	Suuline ja kirjalik tekst. Kõneliigid, ülesehitus, vormistus, esitamine.
	Algustäheortograafia	Nimi, nimetus, pealkiri.
	Meedia	Meediatekstid. Reportaaž. Pildid ajakirjanduses. Reklaam. Keelekasutus.
	Lauseliikmed	Alus, öeldis, sihitis, määrus, öeldistäide, täiend, lisand.
III TRIMESTER	Lauseliigid ja kirjavahemärgistamine	Täiendi ja lisandi kirjavahemärgistamine, koondlause, otsekõne, rindlause, põimlause, lauselühend.
	Veeb	Veebitekstid ja veebisuhtlus.
	Meediaetika	Suhtlemine meediaga. Rollimängud, rühmatööd.
	Keele ajalugu	Eesti kirjakeele areng. Keeleuuendus ja – korraldus.

LÕIMING

Võõrkeeled	Võõrkeelte grammatilist süsteemi tundma õppides on toeks emakeeletundides omandatud keelemõisted, võõrsõnade õppimine soodustab võõrkeelte õppimist.
Matemaatika	Matemaatika õppetekstide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti keele tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab

	korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.
Loodusained	Õpilane peab õppima õigesti kirjutama kohanimesid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid eesti keele õppekirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada.
Sotsiaalsained	Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimetuste õigekirja norme; ajaloo- ja ühiskonnatundides tuleks neid teadmisi konkreetsete näidete toel kinnistada. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi on tarvis ning neid arendatakse nii ainevaldkonna kui ka sotsiaalainete õppes sisult erinevate tekstidega töötades.
Kirjandus	Kirjandustundides tekstidega töötamisel ja iseseisvalt kirjandust lugedes õpitakse moodustama õiget lausestust, grammatiliselt õigeid vorme, kirjajahemärkide kasutust ja arendatakse sõnavara.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Rõhutatakse vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Toetatakse sotsiaalse pädevuse kujunemist, avardades õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest.
Enesemääratluspädevus	Toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keeletundides kui ka loovtöodes.
Õpipädevus	Arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.
Suhtluspädevus	Kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.
Ettevõtlikkuspädevus	Pädevust soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keeleteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.

Digipädevus	Kasutab MS Word'i ja Exceli'i programme. Oskab leida internetiallikatest vajalikku informatsiooni ning kasutada veebisõnastikke.
--------------------	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripäradest ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Väärtused ja kõlblus

Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Suuline ja kirjalik suhtlus

- Suhtlusolukord, selle komponendid, suhtluspartnerid. Erinevates suhtlusolukordades osalemine. Suhtlusolukorra ja -partneri arvestamine.
- Suulise suhtlemise tavad eesti keeles: pöördumine, tervitamine, telefonivestlus. Suhtlemine rühmas, selle ajal arvamuse avaldamine ja põhjendamine. Diskussioon. Kaaslase öeldu/tehtu täiendamine ja parandamine. Suulise arutelu tulemuste kirjalik talletamine.
- Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus.

Teksti vastuvõtt

- Eri tekstiliikide eesmärgid ning keelekasutus, lugemine ja võrdlemine.
- Kõne kuulamine ning märkmete tegemine.
- Meedia olemus ja eesmärgid tänapäeval. Meediatekstide tunnused. . Fakti ja arvamuse eristamine. Uudislugu, arvamislugu, intervjuu, reportaaž, kuulutus – üleehitus ja pealkiri. Reklaamtekst, reklaamtekstide eesmärk ja tunnused. Pilt kui tekst ajakirjanduses.
- Veebilehed: eesmärgid ja üleehitus. Veebist teabe otsimine ning teabeallikate ja info kriitiline hindamine.
- Teadustekstide ja aimekirjanduse eesmärk, tunnused ja üleehitus.
- Tarbetekstide eesmärk, tunnused ja üleehitus. Konspekt ja konspekterimine.

Tekstiloome

- Alustekstide põhjal kirjutamine: refereerimine, arutlemine. Teabeallikatele ja alustekstidele viitamise võimalused.
- Kõneks valmistumine, kõne koostamine ja esitamine. Kõne näitlikustamine. Ettekande koostamine ning esitamine.
- Uudise kirjutamine: materjali kogumine, infoallikad, vastutus avaldatu eest, pealkirjastamine. Intervjuu tegemine: valmistumine, küsitlemine, kirjutamine, toimetamine ja vormistamine. Arvamuse kirjutamine: isikliku seisukoha kujundamine käsitletava probleemi kohta, selle põhjendamine.
- Kirjandi kirjutamise eeltöö: mõtete kogumine, kava koostamine, mustandi kirjutamine. Kirjandi teema ja peamõte ning kirjandi üleehitus. Teksti liigendamine. Jutustava, kirjeldava ja arutleva kirjandi kirjutamine. Arutlusteema leidmine ning sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Arutluse põhiskeem: väide, põhjendus, järeldus. Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik ning selle üleehitus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused. Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks.
- Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: seletuskiri, avaldus, taotlus. Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel suhtluseesmärkide järgi. Kirjaliku ja suulise keelekasutuse eripära.
- Kirjalike tööde vormistamise põhimõtted.

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

- Kirjakeel ja argikeel. Eesti kirjakeele ajalugu ja tänapäev. Keeleuuendus ja keelekorraldus.

Häälikuõpetus ja õigekiri

- Kaashäälikuühendi põhireegli rakendamine liitega sõnades, kaashäälikuühendi õigekirja erandid. Veaohtliku häälikuõigekirjaga sõnad. Poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede poolitamine. Õigehääldus: rõhk ja välde. Välte ja õigekirja seosed. Omasõnad ja võõrsõnad. Veaohtlike võõrsõnade õigekiri. ÕSist õigekirja ning õigehäälduse kontrollimine.

Sõnavaraõpetus

- Sõna ja tähendus. Sõnastuse rikastamine, sünonüümide tähendusvarjundid. Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Käändsõnade tuletamine.
- Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ning stiilivärvingu leidmiseks.

Vormiõpetus ja õigekiri

- Sõnaliigid: tegusõnad, käändsõnad (nimi-, omadus, arv- ja asesõnad) ning muutumatud sõnad (määr-, kaas-, side- ja hüüdsõnad). Sõnaliikide funktsioon lauses.
- Käändsõnad. Käänetevahelised seosed. Veaohtlikud käändevormid. Käändsõna astmevaheldus: veaohtlikud käändsõnad ja sõnavormid. Õige käändevormi leidmine ÕSist, vormimoodustus tüüpsõna eeskujul. Omadussõna võrdlusastmed: veaohtlikud sõnad. Käändsõnade kokku- ja lahkukirjutamine.
- Numbrite kirjutamine: põhi- ja järgarvud, kuupäevad, aastad, kellaajad.
- Muutumatud sõnad. Määr- ja kaassõnade eristamine.

Lauseõpetus ja õigekiri

- Lause. Lause suhtluseesmärgid.
- Lauseliikmed: öeldis, alus, sihitis, määrus ja öeldistäide. Täiend. Korduvate eri- ja samaliigiliste lauseliikmete ning täiendite kirjavahemärgistamine, koondlause. Lisandi ja ütte kirjavahemärgistamine ning kasutamine lauses.
- Liht- ja liitlause. Lihtlause õigekiri. Rindlause. Rindlause osalause ühendamise võimalused, rindlause kirjavahemärgistamine. Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Põimlause õigekiri.
- Segaliitlause. Lauseühend. Lauseühendi õigekiri. Lauseühendi asendamine kõrvallausega. Liht- ja liitlause sõnajärg. Otsekõne, kaudkõne ning tsitaat. Otsekõnega lause muutmine kaudkõneks.

Muud õigekirjateemad

- Algustäheõigekiri: nimi, nimetus ja pealkiri. Isikud ja olendid; kohad ja ehitised; asutused, ettevõtted ja organisatsioonid; riigid ja osariigid; perioodikaväljaanded; teosed, dokumendid ja sarjad; ajaloosündmused; üritused; kaubad.
- Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus.

ÕPITULEMUSED

Suuline ja kirjalik suhtlus

8. klassi lõpetaja:

- algatab, arendab, tõrjub ja katkestab nii suhtlust kui ka teemasid;
- väljendab oma seisukohti ja sõnastab vajadusel oma eriarvamuse;
- teeb ettepanekuid, esitab omapoolseid põhjendusi, annab vajadusel lisateavet.

Teksti vastuvõtt

8. klassi lõpetaja:

- tunneb olulisi tekstiliike (peamisi tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamižanreid), nende põhijooni ja kasutusvõimalusi;
- teab, et teksti väljenduslaad sõltub teksti kasutusvaldkonnast liigist ja autorist;
- eristab tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamtekstide stiile üksteisest, argisuhtluse ja ilukirjanduse stiilist.

Tekstiloomed

8. klassi lõpetaja:

- valib kriitiliselt oma teabeallikaid ja osutab nendele sobivas vormis;

- kirjutab eesmärgipäraselt kirjandit;
- tunneb esinemise ettevalmistuse ja kirjutamise protsesse ja kohandab neid oma eesmärkidele ning esineb suuliselt.

Õigekeelsus ja keelehoole

8.klassi lõpetaja:

- teab eesti keele lauseehituse peajooni, tunneb keelendite stiiliväärtust;
- teab suulise ja kirjaliku keelevormi erijooni;
- järgib eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- leiab õigekirjajuhiseid sõna- ja käsiraamatutest ning veebiallikatest;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes, tekste analüüsides ja hinnates;
- kasutab tekstide koostamisel tavakohast ülesehitust ja vormistust.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Õpilase teadmisi ja oskusi hinnatakse kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekava õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilasi teavitatakse sellest, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Hinnatakse õpilase suulist ja kirjalikku suhtlust, tekstide vastuvõttu, tekstiloomet, tekstide õigekeelsust, põhireeglite tundmist. Kontrolltööde hindamisskaala õpilase õpitulemuste järgi:

hinne 5 – 90-100 %,

hinne 4 – 75-89 %,

hinne 3 – 50-74 %,

hinne 2 – 20-49 %,

hinne 1 – 0-19 %.

Trimestrihinde kujunemisel on kaalukamad kontrolltööde ja kirjandite tulemused.

Etteütluste soovitatav pikkus 7. klassis on umbes 150 sõna, mille hulgas on ligikaudu 35 kriitilist ortogrammi. Etteütluksel hindamisel lähtutakse järgmisest skaalast:

hinne 5 – 1-2 viga,

hinne 4 – 3-4 viga,

hinne 3 – 5-7 viga,

hinne 2 – 8-10 viga,

hinne 1 – üle 11 vea.

Õpetaja võib panna kas madalama või kõrgema hinde, arvestades töö mahtu, ülesande keerukust, vigade arvu ja liiki.

Loovtööde hindamisel lähtutakse eesti keele riigieksami kirjandi hindamise juhendist. Kirjandite puhul võib õpetaja hinnata tööd kahes osas: õigekeelsust ja stiili, mille hinne arvestatakse eesti keele alla, ja sisu ning vormi, mille hinne arvestatakse kirjanduse alla.

KASUTATAV KIRJANDUS

Haridus- ja Teadusministeerium „Põhikooli riiklik õppekava“

Reet Bobõlski, Helin Puksand, Margit Ross „Peegel 2“, Kirjastus Koolibri, 2013

Tartu Ülikooli eetikakeskus „Tagasiside: Käsiraamat õpetajale, lapsevanemale ja koolijuhile“, 2019

Õppeaine nimetus:	Kirjandus
Koostaja(d):	Karl Pütsepp, Aarne Ruben, Maila Jürgenson,
Klass:	8. klass

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Kirjanduse õpetus taotleb, et õpilane:

- loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja enda mõistmise vahendi;
- väärtustab kirjandust oma rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- arendab oma loomevõimeid ja suhtub lugupidamisega loometöösse;
- kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid;
- laiendab oma silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
- annab iseseisvaid hinnanguid ning sõnastab ja esitab oma mõtteid;
- hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid.

ÕPPESISU

Tervikteosed

- Õpilane loeb läbi vähemalt neli eakohast erinevasse žanri kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut), millest üks on vabalt valitud luulekogu. Õpetaja võib kirjandusteoseid valides arvestada õpilase eelistusi ning kultuurilis-rahvuslikku eripära.

Valik terviklikult käsitletavaid teoseid:

W. Golding „Kärbeste jumal“, A. de Saint-Exupery „Väike prints“, Merle Karusoo „Olen kolmeteistkümne aastane“, Aidi Valliku teos „Kuidas elad, Ann?“, üks kriminaalromaan omal valikul, vabalt valitud noorsooraamat või uudisteos, mis on ilmunud viimase viie aasta jooksul, peab olema vähemalt 100 lk pikk teos.

Eepika

- Loeb ning eristab erinevaid eepikaliike: seiklusromaan, ajaloolist romaani, õudusjuttu, kunstmuinasjuttu, ulmeromaani, psühholoogilist romaani, kriminaaljutustust, noorsooromaani.

Dramaatika

- Loeb ositi draamateksti. Eristab tragöödiat, draamat ja komöödiat.

Luule

- Tutvub erinevate tekstidega: haiku, ballaadi, soneti ja vabavärsiga. Määrab luulekujundid: epiteet, võrdlus, isikustamine, metafoor, onomatopöa, riim. Esitab luuleteksti ilmekalt. Harjutab luuležanri määramist.

Müüt ja legend

- Tutvub maailma rahvaste müütidega maailma loomisest, sealhulgas mütoloogia allikate ning tuntumate legendide ja teemaga seotud autoritega. Arutleb elu ja maailma tekke üle, loob ise müüte ja legende.

Ajakirjandus ehk meedia

- Mõistab ja eristab erinevaid meedialiike: ajaleht, raadio, televisioon. Teab nende eesmärgi ja tajub mõjutusvahendeid. Saab aru, kuidas valmib ajaleht; analüüsib ja hindab telesaateid; õpib kirjutama uudist ja arvamyslugu.

Mõisted

Idee (peamõte), kompositsioon, konflikt, miljöo, probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, tüüptegelane, epiteet, isikustamine, koomika, metafoor, kordus, piltluule, retooriline hüüatus, retooriline küsimus, stiil, sümbol, võrdlus, detektiivromaan, dialoog, dramaatika,

dramatiseering, eepika, eepos, ekraniseering, haiku, intriig, jutustus, kompositsioon, kulminatsioon, lavastus, lüürika, monoloog, motiiv, müüt, novell, poploor, puänt, reisikiri, remark, repliik, romaan, sonett, stroof, stseen, tragöödia, ulmeromaan, vabavärss.

Põhjalikumalt käsitletavat autorid:

Dumas, V. Hugo, A. Puškin, E. A. Poe, C. Dickens, A. de Saint-Exupéry, O. Wilde, T. Pratchett, W. Golding, A. Christie, A. Vallik, A. Kitzberg, D. Kareva, B. Alver, J. Kross. Vastavalt valitud tervikestele võib õpetaja põhjalikumalt tutvustada ka teisi autoreid.

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine.

Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel. Kujundatakse oskust koostada õpingute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente. Meediatekstide analüüsi kaudu juhitakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ellusuhtumist.

Kultuuriline identiteet. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (nt Mulgi, Võru, Setu, Kihnu murre). Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest.

Teabekeskond. Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstilooma eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi. Tekstide analüüsi abil kujundatakse julgust astuda välja taunimisväärsete tegude ja hoiakute vastu.

LÕIMING	
Eesti keel	Keele kasutus ja õigekiri erinevates kirjalikes tekstides ja oma kirjandites, sh ka kirjavahemärkide õige kasutus.
Muusika	Luule ja laulu seosed; tekst muusika põhjal ja vastupidi.
Kunst	Kirjanduse kui ühe kunstiliigi tajumine; illustratsioonid kirjandusteostes; tekstide sidumine kujutava kunstiga.

Geograafia	Reisikirjade lugemine ja analüüsimine, teksti paigutamine geograafilisse ruumi.
Inimeseõpetus	Eri tasemel suhtluste ja käitumismudelite analüüs kirjandustekstide toel.
Ajalugu	Ajalooliste tekstikatkendite ja teostega töötamine.
Bioloogia	Bioloogiaalaste tekstikatkendite lugemine ja analüüsimine.
Draamaõpetus	Draamatekstide käsitlemine ja etendamine. Draama alaliikide mõistmine, teksti dramatiseerimine.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Väärtuspädevuse kujundamisel on ainevaldkonnas väga oluline koht, arvestades kirjanduse kui kunstiaine spetsiifikat. Väärtuspädevus tähendab suutlikkust hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalnormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega, väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	On tihedalt seotud väärtus- ja suhtluspädevusega. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine ning aktiivne osavõtt õpitava ainega seotud kultuuriprogrammidest.
Enesemääratluspädevus	Hõlmab suutlikkust lahendada iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme. Terapeutiline lugemine aitab paremini mõista iseendas toimuvat, lahendada probleeme, leevendada üksildustunnet, väljendada vastuolulisi kogemusi, soodustada emotsioonide väljendamist, objektiviseerida tundeid, ergastada kujutlusvõimet.
Õpipädevus	Arendab kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist; oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.
Suhtluspädevus	Ainevaldkonna õppeained toetavad ka suhtluspädevuse kujunemist, kujundavad nii suulise kui ka kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ja sobiva suhtlusviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	On kirjanduseõppes kõige väiksem kokkupuude, kuid on olemas, sest erinevate kirjalike tekstide raames näeb õpilane arvsõnade õiget kasutust, samuti saab teemade raames käsitleda matemaatikapädevuse vajalikkust erinevates elu- ja tegevusvaldkondades.

Ettevõtlikkuspädevuse	Nii pädevuse kui ka vastutustunde kujunemist toetatakse kirjandus- või meediatekstidest lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka omaloomingulistest (kodu)töodes.
Digipädevus	Oskab arvutil koostada ja vormistada tekste. Oskab leida kirjanduslikke tekste ning muud vajalikku informatsiooni internetist.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvus õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.

Väärtused ja kõlblus

Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Lugemine

- Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine.
- Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine. Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.
- Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

- Loo jutustamine: jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.
- Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

- Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.
- Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Kokkuvõtte kirjutamine.
- Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Loetu põhjal järelduste tegemine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

- Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine.
- Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon.
- Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Võrdlus ja metafoor kõnekäändudes. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse tundmine ja kasutamine.
- Luuleteksti tõlgendamine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- Müüdi tunnused. Tänapäeva folkloor ehk poploor.
- Teksti kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teema arendus, kulminatsioon, lõpplahendus.
- Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamaatika tunnused. Romaani (erinevad liigid) ja novelli tunnused. Ulme- ja detektiivromaaani tunnused. Reisikirja olemus.

- Luule vorm: värss, stroof. Oodi, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Motiivi olemus.
- Tragöödia tunnused. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Intriigi olemus.

Esitamine

- Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.
- Luuleteksti esitamine peast. Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.
- Kirjandusteost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

Omalooming

- Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: ulme- või detektiivjutu, haiku või vabavärsilise luuletuse, näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, tegelase seletuskirja, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, mina-vormis loo, detailide abil laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, loo ühest ja samast sündmusest traagilises ja koomilises võtmes, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, või muud sellist.

ÕPITULEMUSED

Lugemine

8.klassi lõpetaja:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost;
- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit.

Jutustamine

8.klassi lõpetaja:

- jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

8.klassi lõpetaja:

- vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja –kohta, arutleb teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

8.klassi lõpetaja:

- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
- selgitab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude kujundlikkust ja tähendust.

Teose mitmetähenduslikkuse mõistmine

8.klassi lõpetaja:

- seletab oma sõnadega eepika, lüürika ja dramaatika, romaani, ja novelli, haiku ja vabavärsi ning tragöödia olemust.

Esitamine

8.klassi lõpetaja:

- esitab peast luule- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande.

Omalooming

8.klassi lõpetaja:

- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava või jutustava teksti;

- kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilast hinnatakse vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta õpilaspäevikust, arenguvestluste kaudu, Stuudiumist, tunnistuselt, vestlustest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist). Iga trimestri esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva trimestri jooksul nõutavad teadmised ja oskused. Kolm korda aastas kirjutatakse kokkuvõtlik hinnang, milles analüüsitakse õpilase:

- kirjandusealaseid teadmisi ja oskusi;
- hoolsust ja korrektsust töö tegemisel;
- õpetaja korralduste mõistmist ja nendele reageerimist;
- tugevaid külgi ja vajakajäämisi;
- taotletud õpitulemusteni jõudmist;
- arengut õppeperioodi vältel.

Loovtööde hinnangu andmisel arvestatakse töö sisu, õigekeelsust, teksti stiili, ülesehitust ja vormistust. Kirjandite puhul võib õpetaja hinnata tööd kahes osas: õigekeelsust ja stiili, mille hinne arvestatakse eesti keele alla, ja sisu ning vormi, mille hinne arvestatakse kirjanduse alla. Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnangut andes arvestatakse valdavalt töö sisu. Hinnangu andmisel on tähtis, et õpilase kirjanduslik loovus leiaks toetamist ja tunnustamist.

KASUTATAV KIRJANDUS

Haridus- ja Teadusministeerium „Põhikooli riiklik õppekava“

Kruus, P. „Kahekõne 2“, 2013

Tartu Ülikooli eetikakeskus „Tagasiside: Käsiraamat õpetajale, lapsevanemale ja koolijuhile“, 2019

Õppeaine nimetus:	Matemaatika
Koostaja(d):	Erki Larm, Marika Säre, Tiina Tõnnson
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	4 tundi nädalas, 140 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Matemaatika õpetus taotleb, et õpilane:

- väärtustab matemaatikat ning tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- tunneb matemaatilisi mõisteid ja seoseid;
- arutleb, põhjendab ja tõestab loogiliselt;
- kasutab tüüpülesannete lahendusstrateegiaid ja lahendab probleemülesandeid;
- oskab infot esitada teksti, graafiku, tabeli, diagrammi ja valemina;
- kasutab õppides info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- oskab analüüsida ja jõuab olemasolevate faktide põhjal arutluse kaudu järeldusteni;

- rakendab matemaatikateadmisi teistes õppeainetes ja igapäevaelus;
- teab ainevaldkonnaga seotud erialasid ja ameteid ning hindab oma võimeid ja huvi siduda tulevased õpingud matemaatikaga seotud valdkondadega.

ÕPPESISU

Algebra

Hulkliige. Tehted hulkliikmetega. Ruutude vahe, summa ruudu ja vahe ruudu valemid. Lineaarvõrrandisüsteem. Tekstülesannete lahendamine võrrandite ja võrrandisüsteemide abil.

Geomeetria

Definitsioon, teoreem, eeldus, väide, tõestus. Sirgete paralleelsuse tunnused. Kolmnurga välisnurk, kolmnurga sisenurkade summa. Kolmnurga kesklõik. Trapets ja trapetsi kesklõik. Kolmnurga mediaan ja raskuskese. Korrapärane hulknurk ning selle sise- ja ümberringjoon. Ring ja ringjoon. Kesknurk. Piirdenurk, Thalese teoreem. Ringjoone puutuja. Kolmnurga sise- ja ümberringjoon. Võrdelised lõigud. Kolmnurkade sarnasuse tunnused. Hulknurkade sarnasus. Sarnaste hulknurkade übermõõtude suhe ja pindalade suhe. Maa-alade kaardistamise näited.

ÕPITULEMUSED

Algebra

8.klassi lõpetaja:

- korrastab hulkliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab üks- ja hulkliikmeid ning jagab hulkliiget üksliikmega;
- tegurdab hulkliikmeid (toob sulgude ette, kasutab abivalemeid, tegurdab ruutkolmliiget);
- lahendab lineaarvõrrandisüsteeme ning kasutab arvutit lineaarvõrrandisüsteeme graafiliselt lahendades;
- lahendab tekstülesandeid võrrandite ja võrrandisüsteemide abil.

Geomeetria

8.klassi lõpetaja:

- joonestab ning konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) tasandilisi kujundeid etteantud elementide järgi;
- defineerib kujundeid, kolmnurga ja trapetsi kesklõiku, kolmnurga mediaani, kolmnurga ümber- ja siseringjoont ning kesk- ja piirdenurka;
- kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal;
- selgitab teoreemi, eelduse, väite ja tõestuse tähendust;
- selgitab mõne teoreemi tõestuskäiku;
- lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid;
- kasutab kolmnurkade ja hulknurkade sarnasust probleemülesandeid lahendades.

LÕIMING

Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õpetusega kaht põhilist teed pidi. Ühelt poolt kujuneb õpilastel teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast ning lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi ümbritseva maailmaga. Kõige tihedamat koostööd saab matemaatikaõpetaja teha loodusvaldkonna ainete õpetajatega. Eriline koht on internetil oma võimalustega. Suure osa matemaatikateadmistest peaks õpilane saama õpetuses

uurimuslikku õpet kasutades. Sel viisil lõimitakse matemaatika õppimise meetod teistes loodusainetes kasutatava meetodiga.	
Eesti keel	Korrektne keelekasutus ülesande koostamisel. Mõistab tekstülesande teksti, arvestab kirjavahemärke. Korrektne keelekasutus tekstülesande koostamisel, lahenduskäigu selgitamisel ja vastuse tõlgendamisel.
Füüsika, Keemia	Arvu 10 astmed, arvu standardkuju. Arvutamine ligikaudsete arvudega. Protsentülesannete lahendamine. Ainete koostis. Väärismetalli osakaal sulamis. Aine tihedus. Ainete koguse leidmine võrdekujulise võrrandi abil. Suuruste avaldamine võrdustest, võrdekujulise võrrandi lahendamine. Kehade massi leidmise jt elulised ülesanded tasandiliste ja ruumiliste kujunditega seoses. Ühtlase liikumise kirjeldamine. Teepikkuse graafik sõltuvalt ajast, seosed.
Geograafia	Rahvastiku andmed - keskmine rahvastiku tihedus; erinevate diagrammide (rahvastiku, kliima) lugemine ja analüüsimine, mõõtkava ja selle teisendamine; ajaühikud, massiühikud, protsent (maismaa ja maailmameri), promill (merevee soolsus) ja nende leidmine; Aritmeetiline keskmine (näiteks keskmine sademete hulk, keskmine temperatuur).
Inimeseõpetus	Andmete analüüs, diagrammide koostamine ja tõlgendamine.
Kodundus	Ainete kogused seoses toiduretseptidega vastavalt sööjate arvule
Kunstiõpetus	Värvide sobivus. Kontrastvärvid. Erinevate geomeetriliste kujundite joonistamine ja kasutamine kunstis.
Võõrkeel	Matemaatika pakub lõimingut ka võõrkeelte ainevaldkonnaga. Matemaatikas kasutatakse rohkesti võõrkeelseid termineid, mille algkeelne tähendus tuleb õpilastele teadvustada. Lõimingut võõrkeeltega tugevdab õpilaste juhatamine erinevaid võõrkeelseid teatmeallikaid kasutama. Nii näiteks võiks eesti ja inglise keele õpetajad õpilastele selgitada, et ingliskeelsel sõnal „number“ on eesti keeles kaks tähendust: arv ja number.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Matemaatika on erinevaid kultuure ühendav teadus, kus õpilased saavad tutvuda eri maade ja ajastute matemaatikute töödega. Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria, kuldlõige). Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse.

Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust.
Enesemääratluspädevus	Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.
Õpipädevus	Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.
Suhtluspädevus	Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks. Arendatakse suutlikkust formaliseerida tavakeeles esitatud infot ning vastupidi: esitada matemaatiliste sümboleid ja valemite sisu tavakeeles.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Ülesannete lahendamisel õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid, mõistma matemaatika olulisust teaduse ja tehnoloogia arengus.
Ettevõtlikkuspädevus	Selle pädevuse arendamine peaks matemaatikas olema kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Tõenäosusteooria, funktsioonide ja protsentarvutusega ülesannete lahendamise kaudu õpitakse uurima objekti erinevate parameetrite põhjustatud muutusi, hindama oma riske ja toimima arukalt. Ühele ülesandele erinevate lahenduste leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.
Digipädevus	Läbi ainealaste mängude ja programmide õpetatakse kasutama erinevaid digivahendeid ning suhtlema digikeskkondades.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Arendatakse iseseisva õppimise oskust, kujundatakse võimet abstraktselt ja loogiliselt mõelda. Oma võimete realistlik hindamine on üks olulisemaid edasise karjääri planeerimise tingimusi. Õpilasi suunatakse arendama oma õpi-, suhtlemis-, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Rühmatööde kaudu arendatakse õpilaste koostöövalmidust ning sallivust teiste inimeste tegevuse ja arvamuse suhtes. Statistikaelementide käsitlemine võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest.
Teabekeskond	Teabekeskonnaga seondub oskus esitada ja mõista eri vormis infot (joonis, pilt, valem, mudel). Õpilast suunatakse teavet kriitiliselt analüüsima.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Tegevusi kavandades ja ellu viies ning lõpptulemusi hinnates teeb õpilane mõõtmisi ja arvutusi, kasutab õppimise ja oma töö tõhustamiseks IKT vahendeid. Matemaatikaõppes saab rakendada mitmesugust õpitarkvara.
Tervis ja ohutus	Lahendatakse liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesandeid. Arutletakse alkoholi kahjulikkuse üle.
Väärtused ja kõlblus	Matemaatika on jõukohane, kui õpilane arendab endas süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust, täpsust, korrektsust ja kohusetunnet. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantsset suhtumist erinevate võimetelega kaaslastesse. Matemaatika õppimine ja õpetamine peab pakkuma õpilastele võimalikult palju positiivseid emotsioone.

ÕPPETEGEVUS

Tutvutakse hulkliikmetega, omandatakse hulkliikmete liitmise, lahutamise, korrutamise ja üksliikmega jagamise oskus. Lihtsustatakse avaldisi ning omandatakse selleks vajalikud algebra valemid. Omandatakse võrrandisüsteemi lahendamisevõtted ning lahendatakse nende abil tekstülesandeid. Saadakse esmane ettekujutus tõestamisest. Tutvutakse õpilast ümbritsevate tasandiliste (kolmnurk, trapets, ring, ringjoon) omadustega. Matemaatikat õppides tutvuvad õpilased loogiliste arutluste meetoditega.

ÕPITULEMUSED

Algebra

8.klassi lõpetaja:

- korrastab hulkliikmeid, liidab, lahutab ning korrutab üks- ja hulkliikmeid ning jagab hulkliiget üksliikmega;
- tegurdab hulkliikmeid (toob sulgude ette, kasutab abivalemeid, tegurdab ruutkolmliiget);
- lahendab lineaarvõrrandisüsteeme ning kasutab arvutit lineaarvõrrandisüsteeme graafiliselt lahendades;
- lahendab tekstülesandeid võrrandite ja võrrandisüsteemide abil.

Geomeetria

8.klassi lõpetaja:

- joonestab ning konstrueerib (käsitsi ja arvutiga) tasandilisi kujundeid etteantud elementide järgi;
- defineerib kujundeid, kolmnurga ja trapetsi kesklõiku, kolmnurga mediaani, kolmnurga ümber- ja siseringjoont ning kesk- ja piirdenurka;
- kirjeldab kujundite omadusi ning klassifitseerib kujundeid ühiste omaduste põhjal;
- selgitab teoreemi, eelduse, väite ja tõestuse tähendust;
- selgitab mõne teoreemi tõestuskäiku;
- lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid;
- kasutab kolmnurkade ja hulknurkade sarnasust probleemülesandeid lahendades.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Õppetunni või muu õppetegevuse vältel antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest. Koostöös kaaslaste ning õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ning konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja nõrkuste kohta.

Õpilaste teadmiste ja oskuste hindamisel kasutatakse suulisi ja kirjalikke sõnalisi hinnanguid.

Hindamisel kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist. Kujundava hindamise puhul keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Kokkuvõtval hindamisel võrreldakse õpilase saavutusi taotletavate õpitulemustega. Praktiliste tööde ja ülesannete puhul hinnatakse nii tulemust kui ka protsessi. Hindamisel lähtutakse kooli hindamisjuhendist.

KASUTATAV KIRJANDUS

Ball, J. (2007). Aruta arvu. Tallinn: Koolibri.

Breidenbach, W. (1963). Rechnen in der Volksschule. Berliin: Hermann Schroedel Verlag KG.

Kaljas, T. Lepik, M. Nurk, E. Telgmaa, A. Undusk, A. (2013), Matemaatika 8. klassile I osa. Tallinn: Koolibri

Kaljas, T. Lepik, M. Nurk, E. Telgmaa, A. Undusk, A. (2013), Matemaatika 8. klassile I osa. Tallinn: Koolibri

Lepik, M. Kaasik, Ü. (2003). Matemaatikaleksikon. Tartu: AS Atlex.

Lind, A. (1988). Nupula. Tallinn: Valgus.

Lind, A. (1988). Nupula jälgedes. Tallinn: Valgus.

Oja, M. (2009). Matemaatika kinnistamisülesanded 8. klassile“. Tallinn: Koolibri.

Õppeaine nimetus:	Bioloogia
Koostaja(d):	Aigrid Kõõra
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Bioloogia õpetusega taotletakse, et 8. klassi lõpuks õpilane:

- tunneb huvi bioloogia vastu, mõistab selle tähtsust ja seoseid igapäevaelus ning ühiskonna ja tehnoloogia arengus;
- väärtustab bioloogilist mitmekesisust, jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning säästva arengu põhimõtteid;

- on omandanud ülevaate eluslooduse olulisematest protsessidest, organismide omavahelistest suhetest ja seostest eluta loodusest;
- lahendab probleeme, kasutades loodusteaduslikku uurimismeetodit;
- kasutab erinevaid infoallikaid ning hindab kriitiliselt seal toodud teavet;
- saab ülevaate bioloogiaga seotud elukutsetest, bioloogiateadmiste ja –oskuste vajalikkusest igapäevaelus kui ka erinevates töövaldkondades;
- arendab loodusteaduste- ja tehnoloogialast kirjaoskust, loovust, süstemaatilist mõtlemist ja kasutab korrektselt bioloogialast sõnavara.

ÕPPESISU JA ÕPITULEMUSED

I TRIMESTER (september-november, u 24 tundi)

Taimede tunnused ja eluprotsessid (u 18 tundi)

Õppesisu: Taimede ehituslikud ja talituslikud erinevused võrreldes selgroogsete loomadega. Eri taimehõimkondade välisehituse tunnused. Taimede osa looduses ja inimtegevuses. Eri taimerühmade paljunemise, kasvukohta ja leviku võrdlus. Taimeraku võrdlus loomarakuga. Taime- ja loomaraku ehitus ja talitus. Õistaimede organite ehituse ja talitluse kooskõla. Fotosünteesi kulg, tähtsus ja seos taime hingamisega. Tõusev ja laskuv vool taimes. Suguline ja mittesuguline paljunemine, putuk- ja tuultolmleajate taimede võrdlus, taimede kohastumused levimiseks. Seemnete idanemiseks ja taimede arenguks vajalikud tingimused.

Põhimõisted: Rakk, rakukest, rakumembraan, rakutuum, mitokonder, klorofüll, kloroplast, kromoplast, vakuool, kude, õhulõhe, tõusev ja laskuv vool, fotosüntees, anorgaaniline ja orgaaniline aine, õis, tolmukas, emakas, tolmlamine, seeme, vili, käbi, mittesuguline, eoseline ja vegetatiivne paljunemine, eos.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Taimede mitmekesisuse kaardistamine kooli lähiümbruses.
- Fotosünteesi mõjutavate tegurite uurimine praktilise töö või arvutimudeliga.

Õpitulemused

Õpilane:

- võrdleb taimehõimkondade välisehitust, paljunemisviisi, kasvukohta ja levikut;
- analüüsib taimede osa looduses jätkusuutlikkuse tagamisel ja inimtegevuses, toob selle kohta näiteid;
- selgitab, kuidas on teadmised taimedest vajalikud erinevate elukutsete esindajatele;
- teab looma- ja taimeraku peamisi osi joonistel ja mikrofotodel;
- analüüsib õistaimede organite ehituse sõltuvust nende ülesannetest, kasvukohast ning paljunemise ja levimise viisist;
- seostab taimeorganite talitlust ainete liikumisega taimes;
- koostab ja analüüsib skeeme fotosünteesi lähteainetest, saadustest ja protsessi mõjutavatest tingimustest ning selgitab fotosünteesi osa organismide elutegevuses;
- analüüsib sugulise ja mittesugulise paljunemise eeliseid erinevate taimede näitel, võrdleb erinevaid paljunemis-, tolmlamis- ja levimisviise ning toob nende kohta näiteid.

Seente tunnused (u 6 tundi)

Õppesisu: Seente välisehituse ja talitluse võrdlus taimede ja loomadega. Seente välisehituse mitmekesisus kott- ja kandseente näitel.

Põhimõisted: Seeneniit, seeneniidistik, viljakeha, käärimine, kübarseen, eoslehekesed, ainurakne, hulkrakne, mükoriisa, samblik.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Seente välistunnuste võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale.
- Seente ehituse uurimine mikroskoobiga.

Õpitulemused

Õpilane:

- võrdleb seeni taimede ja selgroogsete loomadega;
- kirjeldab seente ehituse ja talitluse mitmekesisust, toob selle kohta näiteid.

II TRIMESTER (detsember-veebruar, u 22 tundi) Seente eluprotsessid (u 8 tundi)

Õppesisu: Seente paljunemine eoste ja pungumise teel. Toitumine surnud ja elusatest organismidest, parasitism ja sümbioos. Eoste levimise viisid ja idanemiseks vajalikud tingimused. Käärimiseks vajalikud tingimused. Inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine. Samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm. Samblike mitmekesisus, nende erinevad kasvuvormid ja kasvukohad. Samblike toitumise eripära, uute kasvukohtade esmaasustamine. Seente ja samblike osa looduses ning inimtegevuses.

Põhimõisted: Käärimine, pungumine, sümbioos, samblik.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

Uurimistöö hallitus- või pärmseente arengut mõjutavate tegurite leidmiseks.

Praktiline töö või arvutimudeli kasutamine õhu saastatuse hindamiseks samblike leviku alusel.

Õpitulemused

Õpilane:

kirjeldab seente talitluse mitmekesisust, toob selle kohta näiteid;

selgitab seente ja samblike paljunemisviise ja arenguks vajalikke tingimusi; analüüsib parasiitluse ja sümbioosi osa looduses;

selgitab samblikke moodustavate seente ja vetikate vastastikmõju; põhjendab, miks samblikud saavad asustada kasvukohti, kus taimed ei kasva;

analüüsib seente ning samblike osa looduses ja inimtegevuses, toob selle kohta näiteid.

Selgrootute loomade tunnused ja eluprotsessid (u 14 tundi)

Õppesisu: Selgrootute loomade üldiseloomustus ja võrdlus selgroogsetega. Käsnade, ainuõõssete, usside, limuste, lüliljalgsete ja okasnahksete peamised välistunnused, levik ning tähtsus looduses ja inimese elus. Lüliljalgsete välisehituse võrdlus. Tavalisemate putukarühmade ja limuste välistunnuste erinevused. Vabalt elavate ning parasiitse eluviisiga selgrootute loomade kohastumused hingamiseks ja toitumiseks. Selgrootute hingamine lõpuste, kopsude ja trahheedega. Selgrootute loomade erinevad toidu hankimise viisid ja organid. Usside, limuste ning lüliljalgsete liit- ja lahsugulisus. Peremeesorganismi ning vaheperemehe vaheldumine usside arengus. Paljunemise ja arengu eripära otsese, täismoondelise ning vaegmoondelise arenguga loomadel

Põhimõisted: Trahhee, liitsilm, liitsilm, suised, kombits, tundel, liitsugulisus, täismoondega areng, vaegmoondega areng, vastne, parasitism, peremees, vaheperemees.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

Selgrootute välistunnuste võrdlemine, kasutades näidisobjekte või veebipõhiseid õppematerjale.

Praktiline töö või arvutimudeli kasutamine keskkonna saastatuse hindamiseks selgrootute leviku alusel.

Õpitulemused

Õpilane:

võrdleb selgrootute loomade kohastumusi; analüüsib selgrootute loomade osa looduses ja inimtegevuses, toob selle kohta näiteid; seostab selgrootute loomade liikumisorganite ehitust liikumisviisiga ja elupaigaga; analüüsib selgrootute loomade meelte arengutaseme seost elupaiga ja toitumisviisiga; analüüsib lahk- ja liitsugulisuse eeliseid selgrootutel loomadel; hindab otsese, täis- ja vaegmoondelise arengu eeliseid, toob nende kohta näiteid; selgitab parasiitse eluviisiga organismide arengu vältel peremeesorganismi, toiduobjekti ja/või elupaiga vahetamise tähtsust.

III TRIMESTER (märts-jun, ~24 tundi) Mikroorganismide ehitus ja eluprotsessid (u 12 tundi)

Õppesisu: Bakterite ja algloomade põhitunnuste võrdlus loomade ning taimedega. Vabalt elavate ja parasiitse eluviisiga mikroorganismide levik ning tähtsus. Bakterite aeroobne ja anaeroobne eluviis ning parasitism. Käärimiseks vajalikud tingimused. Bakterite paljunemine ja levik. Bakterhaigustesse nakatumine ja haiguste vältimine. Bakterite osa looduses ja inimtegevuses. Viiruste ehituse ja talitluse eripära. Viirustega nakatumine, peiteaeg, haigestumine ja tervenemine. Mikroorganismidega seotud elukutsed.

Põhimõisted: Bakter, algloom, viirus, silmtäpp, pooldumine, aeroobne eluviis, anaeroobne eluviis.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Bakterite elutegevust mõjutavate tegurite uurimine arvutimudeliga.
- Bakterite leviku hindamine bakterikultuuri kasvatades.

Õpitulemused

Õpilane:

- võrdleb bakterite ja algloomade ehitust loomade ja taimedega ning viiruste ehituslikku eripära rakulise ehitusega;
- selgitab bakterite ja algloomade levikut erinevates elupaikades;
- analüüsib ning selgitab bakterite ja algloomade tähtsust looduses ning inimtegevuses;
- selgitab toidu bakteriaalse riknemise eest kaitsmise viise;
- hindab kiire paljunemise ja püsieoste moodustumise olulisust bakterite levikul;
- teab, kuidas vältida inimese sagedasemaid bakter- ja viirushaigusi, ning väärtustab tervislikke eluviise;
- selgitab mikroorganismidega seotud elukutseid.

Ökoloogia ja keskkonna kaitse (u 12 tundi)

Õppesisu: Organismide jaotamine liikidesse. Populatsioonide, ökosüsteemi ja biosfääri struktuur. Looduslik tasakaal. Eluta ja eluslooduse tegurid ja nende mõju organismidele. Biomassi juurdekasvu püramiidi moodustumine. Toiduahela lülide arvukuse leidmine. Inimmõju populatsioonidele ja ökosüsteemidele. Bioloogilise mitmekesisuse tähtsus. Liigi- ja elupaigakaitse Eestis. Keskkonnaprobleemide-lahendamine.

Põhimõisted: Liik, populatsioon, levila, ökosüsteem, kooslus, eluta looduse tegurid, eluslooduse tegurid, aineringe, konkurents, looduslik tasakaal, keskkonnakaitse, looduskaitse, bioloogiline mitmekesisus, biosfäär.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Uuring populatsioonide arvukuse sõltuvuse kohta ökoloogilistest teguritest.
- Arvutimudeliga seoste leidmine toiduahela lülide arvukuse ja biomassi juurdekasvu vahel,
- Biomassi püramiidi ülesannete lahendamine.
- Loodusliku tasakaalu muutumise seaduspärasuste uurimine arvutimudeliga.

Õpitulemused

Õpilane:

- selgitab populatsioonide, liikide, ökosüsteemide ja biosfääri struktuuri, toob selle kohta näiteid;
  - selgitab loodusliku tasakaalu kujunemist ökosüsteemides, hindab inimtegevuse mõju populatsioonide ja ökosüsteemide muutumisele ning võimalusi lahendada keskkonnaprobleeme;
  - analüüsib diagrammidel ja tabelites esitatud infot ökoloogiliste tegurite mõju kohta organismide arvukusele;
  - hindab liigisisese ja liikidevahelise konkurentsi tähtsust loomade ning taimede näitel;
  - lahendab biomassi püramiidi ülesandeid;
  - lahendab bioloogilise mitmekesisuse kaitsega seotud dilemma probleeme;
- väärtustab bioloogilist mitmekesisust, suhtub vastutustundega ja säästvalt erinevatesse ökosüsteemidesse ning elupaikadesse.

LÕIMING	
Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Bioloogiat õppides ja loodusteaduslike tekstidega töötades arendatakse teksti mõistmise ja analüüsimise oskust, kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaliselt väljendada. Kasutatakse kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt. Arendatakse oskust hankida teavet erinevatest allikatest. Juhitakse tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele ja viitamisele. Võõrkeeleoskust arendatakse lisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.
Matemaatika	Uurimusliku õppe kaudu toetatakse matemaatikapädevuse kujunemist. Analüüsitakse ja tõlgendatakse andmeid, tulemusi esitatakse tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uuritakse matemaatiliste mudelitega.
Kunstiained	Uurimustulemuste vormistamine ja esitluste tegemine toetab kunstipädevuse kujunemist.
Tehnoloogia	Õpitakse mõistma looduse toimimise seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju keskkonnale. Õppes kasutatakse tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.
Liikumisõpetus	Toetatakse kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist.
Loodusõpetus ja geograafia	Bioloogia õppimise aluseks on mitmed loodusainete teemad. Füüsika teadmised toetavad meelelundite tööpõhimõtete mõistmist, ka bioloogiliste protsesside ja kohastumuste mõistmist. Geograafia teadmised võimaldavad tulemuslikumalt käsitleda ökoloogiliste tegurite mõju selgroogsetele, nende elukeskkonnale. Bioloogilist mitmekesisust käsitletakse üldistatud tasemel.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Kujundatakse positiivne hoiak elava ja ümbritseva suhtes. Arendatakse huvi loodusteaduste suhtes, teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ja selle kaitse vajadust. Väärtustatakse vastutustundlikku eluviisi.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Hinnatakse inimtegevuse mõju keskkonnale. Teadvustatakse kohalikke keskkonnaprobleeme ning leitakse neile lahendusi. Rakendatakse aktiivõpet.
Enesemääratluspädevus	Suunatakse oskust analüüsida ja hinnata enda tegevust, omadusi, mõtteid, tugevaid ja nõrku külgi.
Õpipädevus	Arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust. IKT-põhiste keskkondade kaudu rakendatakse erinevaid õpistrateegiaid.

Suhtluspädevus	Infot otsitakse erinevatest allikatest, leitud teavet analüüsitakse ja hinnatakse. Vaatlus- ja katsetulemused vormistatakse, kokkuvõtteid esitatakse kirjalikult ja suuliselt.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ning mõju ühiskonnale. Õppeülesandeid lahendades kasutatakse tehnoloogiat. Koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid, võrreldakse ning seostatakse eri objekte ja protsesse. Uurimusliku õppe vältel esitatakse katse- või vaatlusandmeid tabelitena ja arvjoonistena ning seostatakse arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga. Rohkem aega planeeritakse tulemuste esitamisele.
Ettevõtlikkuspädevus	Saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutustest ja ettevõtetest. Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmade lahendamine ja otsuste tegemine.
Digipädevus	Õppimisel kasutatakse uuenevat digitehnoloogiat (nutiseadmeid): info leidmine, sisuloome, probleemilahendused. Ollakse teadlikud digikeskkonna ohtudest, osatakse kaitsta oma privaatsust ja isikuandmeid. Digikeskkonnas järgitakse moraali- ja väärtuspõhimõtteid.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õpilast suunatakse arendama õpi-, suhtlemis-, koostöö- ja otsustamisoskusi. Kujundatakse valmisolekut elukestvalt õppida. Tutvustatakse bioloogiaga seonduvaid elukutseid (ihtüoloog – kalateadlane, herpetoloog – roomajate ja kahepaiksete uurija, ornitoloog – linnuteadlane, terioloog – imetajate uurija).
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Bioloogiat õpetades suunatakse õpilast aru saama loodusest kui terviksisüsteemist. Bioloogial on kandev roll looduskeskkonna mitmekesisuse ja selles toimivate protsesside käsitlemisel. Teema „Selgroogsete osa looduses ja inimtegevuses“ kaudu suunatakse õpilast vastutust võtma jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid teguviise.
Kultuuriline identiteet	Bioloogia on osa kultuurist. Keskkonnaküsimuste kaudu taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Keskkonnaküsimuste teel suunatakse õpilast mõistma enda ja ettevõtte rolli ühiskonnas. Taotletakse õpilase kujunemist vastutustundlikuks ühiskonnaliikmeks.
Teabekeskkond	Bioloogiat õppides kogutakse teavet infoallikatest, hinnatakse ja kasutatakse teavet kriitiliselt.

Tehnoloogia ja innovatsioon	Bioloogias kasutatakse õppimisel IKT vahendeid. Arendatakse loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet.
Tervis ja ohutus	Bioloogia õppimine aitab õpilastel mõista keskkonna ja tervise seoseid. Praktiliste tööde kaudu arendatakse oskust rakendada ohutusnõudeid.
Väärtused ja kõlblus	Bioloogias pööratakse põhitähelepanu bioloogilise mitmekesisuse väärtustamisele ning sellega seonduvalt vastutustundliku ja säästva eluviisi kujunemisele.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

• 8. klassi bioloogias kasutatakse numbrilist hindamist. Hinnatakse viie palli süsteemis ja lähtutakse punktisüsteemist:

Hinne „5“ ehk „väga hea“ (90-100%)

Hinne „4“ ehk „hea“ (75-89%)

Hinne „3“ ehk „rahuldav“ (50-74%)

Hinne „2“ ehk „puudulik“ (20-49%)

Hinne „1“ ehk „nõrk“ (0-19%)

• Numbriliste väärtustega hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotlevatele õpitulemustele ning arvestades õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut. Uurimusoskuste hindamisel hinnatakse nii üksikuid kui ka terviklikke oskusi.

• Lisaks numbrilistele hinnetele saab õpilane sõnalist tagasisidet.

• Trimestri alguses teavitatakse õpilasi õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest.

• Järelevastamiseks on õpilasel aega 10 kalendripäeva, kui ei ole õpetajaga teisiti kokkulepitud.

• Trimestris on vähemalt üks kontrolltöö ja üks materjalidega hindeline töö. Lisaks sellele hinnatakse poolaasta vältel tunnikontrolle. Samuti hinnatakse jooksvalt tunnitöid, praktilisi töid, rühma- ja paaritöid ning õpimappi.

• Õppeaasta jooksul koostab iga õpilane ühe referaadi või PowerPoint ettekande etteantud teemal.

• Kokkuvõtvalt hinnatakse õpilasi üks kord trimestris.

• Trimestri viimasel 10-nel kalendripäeval pandud hindeid ei arvestata vastava õppeperioodi kokkuvõtva hinde panemisel.

KASUTATAV KIRJANDUS

Toom, M., Tedersoo, L., Relve, K. (2012). Bioloogia 8. klassile 1. osa. Kirjastus Avita. Relve, K., Kokassaar, U., Martin, M., Vanatoa, A., Rammul, I., Rammul, Ü., Ivask, M., Toom, M. (2012). Bioloogia 8. klassile 2. osa. Kirjastus Avita.

Kalda, A., Randlane, T., Paal, T., Saag, A. (2004). Väike sammalde ja samblike raamat. Kirjastus Avita. Reimand, K., Ress, K., Teesalu, K., (toim), (2009), Sinu hämmastav immuunsussüsteem. Kuidas see kaitseb sinu keha. Eesti Immunoloogide ja Allergoloogide Selts.

Loodusteaduslikud mudelid põhikoolile, h <http://mudelid.5dvision.ee/> Terviseportaal Inimene, h <http://inimene.ee/>

Õpiobjekt, „Seened“ <http://www.hkhk.edu.ee/seened/seened.html>

Õpiobjekt, „Samblikud“ <http://www.hkhk.edu.ee/samblikud/>

Õppematerjal, „Eesti taimed“ <http://bio.edu.ee/taimed/>

Õppematerjal, „Lüljalgsed“ <http://www.zbi.ee/satikad/>

Ökojalajälje kalkulaator, <http://jalajalg.positium.ee/>

Õppeaine nimetus:	Füüsika
Koostaja(d):	Lauri Kõlamets
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli füüsikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- kasutab füüsikamõisteid, füüsikalisi suursi, seoseid ning rakendusi loodus- ja tehnikanähtusi kirjeldades, selgitades ning prognoosides;
- lahendab situatsioon-, arvutus- ja graafilisi ülesandeid, mille lahenduse üksikosa sisaldab kuni kaks valemiga esitatud seost, ning hindab saadud tulemuse tõepärasust;
- teiseb mõõtühikuid, kasutades eesliiteid mega-, kilo-, detsi-, senti-, milli-, mikro- ja nano-;
- sõnastab etteantud situatsioonikirjelduse põhjal uurimisküsimuse või -küsimusi, kavandab ja korraldab eksperimendi, töötleb katseandmeid (tabel, aritmeetiline keskmine, mõõtemääramatuse hindamine, graafik) ning teeb järeldusi uurimisküsimuses sisalduva hüpoteesi kehtivuse kohta;
- leiab füüsikaalast infot käsiraamatutest ja tabelitest ning kasutab leitud teavet ülesandeid lahendades;
- visandab füüsikaliste objektide, nähtuste ja rakenduste jooniseid;
- lahendab rakendusliku sisuga osaülesanneteks taandatavaid kompleksülesandeid;
- tunneb ära füüsikateemasid, -probleeme ja -küsimusi erinevates olukordades (loodusteaduslikud tekstid, isiklikud kogemused) ning pakub neile võimalikke selgitusi;
- väärtustab ühiskonna jätkusuutlikku arengut ning suhtub vastutustundlikult loodusesse ja ühiskonnasse.

ÕPPESISU

I trimester: Valgusallikas. Valgus kui liitvalgus. Päike. Täht. Valgus kui energia. Valguse spektraalne koostis. Valguse sirgjooneline levimine. Võnkumine. Võnkumise amplituud, periood, sagedus. Lained. Heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos. Heli valjus. Elusorganismide hääleaparaat. Kõrv ja kuulmine. Müra ja müraaitse. Võnkumiste avaldumine looduses ja rakendamine tehnikas. Peegeldumisseadus. Tasapeegel, eseme ja kujutise sümmeetrilisus. Mattpind. Valguse peegeldumise nähtus looduses ja tehnikas. Kuu faaside teke. Kumer- ja nõguspeegel.

II trimester: Valguse murdumine. Prisma. Kumerlääts. Nõguslääts. Lääts fookuskaugus. Lääts optiline tugevus. Silm. Luup. Kaug- ja lühinägelikkus. Fotoaparaat. Valguse murdumise nähtus looduses ja tehnikas. Kehade värvus. Valguse neeldumine, valgusfilter. Mass kui keha inertsuse mõõt. Aine tihedus. Kehade vastastikmõju. Jõud kui keha kiireneva või aeglustuva liikumise põhjustaja. Kehale mõjuva jõu rakenduspunkt. Jõudude tasakaal ja keha liikumine. Liikumine ja jõud looduses ning tehnikas. Gravitatsioon. Päikesesüsteem. Raskusjõud. Hõõrdumine, hõõrdejõud. Kehade elastsus ja plastsus. Deformeerimine, elastsusjõud. Dünamomeetri tööpõhimõte. Vastastikmõju esinemine looduses ja selle rakendamine tehnikas.

III trimester: Rõhk. Pascali seadus. Manomeeter. Maa atmosfäär. Õhurõhk. Baromeeter. Rõhk vedelikes erinevatel sügavustel. Üleslükkejõud. Keha ujumine, ujumise ja uppumise tingimus. Areomeeter. Rõhk looduses ja selle rakendamine tehnikas. Töö. Võimsus. Energia, kineetiline ja potentsiaalenergia. Mehaanilise energia jäävuse seadus. Lihtmehhanism, kasutegur. Lihtmehhanismid looduses ja nende rakendamine tehnikas.

ÕPITULEMUSED

I trimester

Õpilane:

- selgitab Päikese kui valgusallika tähtsaid tunnuseid;
- selgitab mõistete valgusallikas, valgusallikate liigid ja liitvalgus olulisi tunnuseid;
- teab seose, et optiliselt ühtlases keskkonnas levib valgus sirgjooneliselt, tähendust.
- kirjeldab nähtuste võnkumine, heli ja laine olulisi tunnuseid ning seost teiste nähtustega;
- selgitab võnkeperioodi ja võnkesageduse tähendust ning mõõtmise viisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid;
- nimetab mõistete võnkeamplituud, heli valjus, heli kõrgus ja heli kiirus olulisi tunnuseid;
- korraldab eksperimendi, mõõtes niitpendli (vedrupendli) võnkeperioodi sõltuvust pendli pikkusest, proovikeha massist ja võnkeamplituudist, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi uurimisküsimuses sisalduva hüpoteesi kohta.
- teab peegeldumise ja valguse neeldumise tähtsaid tunnuseid, kirjeldab seost teiste nähtustega ning kasutab neid praktikas; • nimetab mõistete langemisnurk, peegeldumisnurk ja mattpind olulisi tunnuseid;
- selgitab peegeldumisseadust (s.o valguse peegeldumisel on peegeldumisnurk võrdne langemisnurgaga) ja selle tähendust, kirjeldab seose õigsust kinnitavat katset ning kasutab seost praktikas;
- toob näiteid tasapeegli, kumer- ja nõguspeegli kasutamise kohta.

II trimester

Õpilane:

- kirjeldab valguse murdumise tähtsaid tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega ning kasutab neid probleeme lahendades;
- kirjeldab mõistete murdumisnurk, fookus, tõeline kujutis ja näiv kujutis olulisi tunnuseid;
- selgitab fookuskauguse ja läätse optilise tugevuse tähendust ning mõõtmise viisi, teab kasutatavat mõõtühikut;
- selgitab valguse murdumise seaduspärasust, s.o valguse üleminekul ühest keskkonnast teise murdub valguskiir sõltuvalt valguse kiirusest ainetes kas pinna ristsirge poole või pinna ristsirgest eemale; selgitab seose $D = 1/f$ tähendust ning kasutab seost probleeme lahendades;
- kirjeldab kumerlääts, nõguslääts, prillide ja valgusfiltrite otstarvet ning toob nende kasutamise näiteid;
- teeb eksperimendi, mõõtes kumerlääts fookuskaugust või tekitades kumerläätsiga esemest suurendatud või vähendatud kujutise, oskab kirjeldada tekkinud kujutist, konstrueerida katseseadme joonist, millele kannab eseme, läätse ja ekraani omavahelised kaugused, ning töödelda katseandmeid;
- kirjeldab nähtuse liikumine olulisi tunnuseid ja seost teiste nähtustega;
- selgitab pikkuse, ruumala, massi, pindala, tiheduse, kiiruse, keskmise kiiruse ja jõu tähendust ning mõõtmise viise, teab kasutatavaid mõõtühikuid;
- teab seose $s = v \cdot t$ tähendust ja kasutab seost probleeme lahendades; kasutab liikumisgraafikuid liikumise kirjeldamiseks;
- teab, et seose vastastikmõju tõttu muutuvad kehade kiirused seda vähem, mida suurem on keha mass;
- teab seose $\rho = m/V$ tähendust ning kasutab seost probleeme lahendades;
- selgitab mõõteriistade mõõtejoonlaud, nihik, mõõtesilinder ja kaalud otstarvet ja kasutamise reegleid ning kasutab mõõteriistu praktikas;
- korraldab eksperimendi, mõõtes proovikeha massi ja ruumala, töötleb katseandmeid, teeb katseandmete põhjal vajalikud arvutused ning teeb tabeliandmete põhjal järelduse proovikeha materjali kohta;

- teab, et kui kehale mõjuvad jõud tasakaalustavad üksteist, siis on keha paigal või liigub ühtlaselt sirgjooneliselt;
- teab jõudude tasakaalu kehade ühtlase liikumise korral. Kirjeldab nähtuste vastastikmõju, gravitatsioon, hõõrdumine ja deformatsioon tähtsaid tunnuseid, selgitab seost teiste nähtustega ning kasutab neid nähtusi probleeme lahendades;
- selgitab Päikesesüsteemi ehitust;
- nimetab mõistete raskusjõud, hõõrdejõud ja elastsusjõud olulisi tunnuseid; teab seose $F = m \cdot g$ tähendust ning kasutab seost probleeme lahendades;
- selgitab dünamomeetri otstarvet ja kasutamise reegleid ning kasutab dünamomeetrit jõude mõõtes;
- korraldab eksperimendi, mõõtes dünamomeetriga proovikehade raskusjõudu ja hõõrdejõudu kehade liikumise korral, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi uurimusküsimuses sisalduva hüpoteesi kehtivuse kohta;
- toob näiteid jõudude kohta looduses ja tehnikas ning loetleb nende rakendusi.

III trimester

Õpilane:

- nimetab nähtuse ujumine olulisi tunnuseid ja seoseid teiste nähtustega ning selgitab seost teiste nähtustega ja kasutamist praktikas;
- selgitab rõhu tähendust, nimetab mõõtühikuid ja kirjeldab mõõtmise viisi;
- kirjeldab mõisteid õhurõhk ja üleslükkejõud;
- sõnastab seosed, et rõhk vedelikes ja gaasides antakse edasi igas suunas ühtviisi (Pascali seadus) ning et ujumisel ja heljumisel on üleslükkejõud võrdne kehale mõjuva raskusjõuga;
- selgitab seoste $p = F/S$; $p = \rho g h$; $F_{\text{ü}} = \rho V g$ tähendust ja kasutab neid probleeme lahendades;
- selgitab baromeetri otstarvet ja kasutamise reegleid;
- teeb eksperimendi, mõõtes erinevate katsetingimuste korral kehale mõjuvat üleslükkejõudu.
- selgitab mehaanilise töö, mehaanilise energia ja võimsuse tähendust ning määramisviisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid;
- selgitab mõisteid potentsiaalne energia, kineetiline energia ja kasutegur;
- selgitab seoseid, et: a) keha saab tööd teha ainult siis, kui tal on energiat; b) tehtud töö on võrdne energia muutusega; c) keha või kehade süsteemi mehaaniline energia ei teki ega kao, energia võib ainult muunduda ühest liigist teise (mehaanilise energia jäävuse seadus); d) kogu tehtud töö on alati suurem kasulikust tööst; e) ükski lihtmehhanism ei anna võitu töös (energia jäävuse seadus lihtmehhanismide korral);
- selgitab seoste $A = F s$ ja $N = A/t$ tähendust ning kasutab neid probleeme lahendades;
- selgitab lihtmehhanismide kang, kaldpind, pöör ja hammasülekanne otstarvet, kasutamise viise ning ohutusnõudeid.

LÕIMING	
Geograafia	Atmosfääri ehitus, päikesekiirguse jaotumine Maal, aastaegade kujunemine, merelained, maavärinad, rõhkkonnad, õhurõhu mõõtmine, õhurõhu ühikud, serpentiin, kaldpind
Matemaatika	Joon- ja tulpdiagrammi lugemine, ühe tundmatuga lineaarvõrrand, pöördvõrdeline sõltuvus, protsentarvutus;
Eesti keel	Areneb lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise oskus, samuti suuline ja kirjalik väljendusoskus.

Muusika	Pillid ja heli.
Bioloogia	Mürareostus, valgus ja elusloodus, vererõhk, rõhk rakkudes, üleslükkejõud ja raskusjõud veeloomadel, toiduenergia,
Võõrkeel	Sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.
Liikumisõpetus	Valguse peegeldumine ja korvpall, hõõrdumine, elastsus, gravitatsioon, lihaste venitus, lihase rebestused; raskuste tõstmine ja töö, energia
Kunst	Valgus, värvid ja värvused

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Kujundatakse positiivne hoiak kõige elava ja ümbritseva suhtes, arendatakse huvi loodusteaduste kui uusi teadmisi ja lahendusi pakkuva kultuurinähtuse vastu, teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ning selle kaitse vajadust, väärtustatakse jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning kujundatakse tervislikke eluviise.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Õpitakse hindama inimtegevuse mõju looduskeskkonnale, teadvustatakse kohalikke ja globaalseid keskkonnaprobleeme ning leitakse neile lahendusi. Olulisel kohal on dilemmaprobleemide lahendamine, kus otsuseid langetades tuleb loodusteaduslike seisukohtade kõrval arvestada inimühiskonnaga seotud aspekte – seadusandlikke, majanduslikke ning eetilisi-moraalseid seisukohti. Sotsiaalset pädevust kujundavad ka loodusainetes rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatöö uurimuslikus õppes ja dilemmaprobleeme lahendades, vaatlus- ja katsetulemuste analüüs ning kokkuvõtete suuline esitus.
Enesemääratluspädevus	Füüsikatundides, kus käsitletakse inimese anatoomia, füsioloogia ja tervislike eluviiside teemasid, selgitatakse individuaalset energia- ja toitumisvajadust, tervisliku treeningu individualiseeritust, haigestumisega seotud riske ning tervislike eluviiside erinevaid aspekte.
Õpipädevus	Erinevate õpitegevuste kaudu arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust: õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, plaanida ja teha katseid või vaatlusi ning koostada kokkuvõtteid. Õpipädevuse arengut toetavad IKT-põhised õpikeskkonnad, mis kiire ja individualiseeritud tagasiside kaudu võimaldavad rakendada erinevaid õpistrateegiaid.
Suhtluspädevus	Õppes on tähtsal kohal loodusteadusliku info otsimine erinevatest allikatest, sh internetist, leitud teabe analüüs ja tõepärasuse hindamine. Olulisel kohal on vaatlus- ja katsetulemuste korrektne vormistamine ning kokkuvõtete kirjalik ja suuline esitus. Ühtlasi arendavad kõik

	loodusained vastavatele teadusharudele iseloomulike mõistete ja sümbolite korrektset kasutamist nii abstraktses teaduslikus kui ka konkreetsetes igapäevases kontekstis.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ning mõju ühiskonnale, kasutama uut tehnoloogiat ja tehnoloogilisi abivahendeid õppeülesandeid lahendades ning tegema igapäevaelus tõendus põhiseid otsuseid. Kõigis loodusainetes koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid, võrreldakse ning seostatakse eri objekte ja protsesse. Uurimusliku õppe vältel esitatakse katse- või vaatlusandmeid tabelitena ja arvjoonistena ning seostatakse arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga.
Ettevõtlikkuspädevus	Loodusainete rakendusteaduslikke teemasid käsitledes ilmnevad abstraktsete teadusfaktide ja -teooriate igapäevaelulised väljundid. Koos sellega saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutustest ja ettevõtetest. Ettevõtlikkuspädevuse arengut toetab uurimuslik käsitlus, kus süsteemselt plaanitakse katseid ja vaatlusi ning analüüsitakse tulemusi. Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmade lahendamine ja pädevate otsuste tegemine, mis peale teaduslike seisukohtade arvestavad sotsiaalseid aspekte.
Digipädevus	Füüsikalise info leidmine ja säilitamine digivahendite abil ning selle asjakohasuse ja usaldusväärsuse hindamine. Digitaalsete füüsikaliste tekstide, piltide, multimeediumite loomine ja kasutamine. Sobivate digivahendite kasutamine uurimuslikes praktilistes töodes, molekulide mudelite koostamisel ja uurimisel ning tervisliku päevamenüü koostamisel. Suhtlemine ja koostöö tegemine erinevates digikeskkondades seoses igapäevaeluga seotud füüsikaalaste probleemide lahendamiseks. Digikeskkonna ohtude teadvustamine ning oma privaatsuse, isikuandmete ja digitaalse identiteeti kaitsmine. Moraali ja väärtuspõhimõtete järgmine digikeskkonnas.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on vaja tulevases tööelus. Loodusaineid õppides kasvab õpilaste teadlikkus karjäärivõimalustest ning saadakse teavet edasiõppimisvõimaluste kohta loodusteadustega seotud erialadel. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt tutvuda ettevõttega.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Loodusainetel on kandev roll läbiva teema elluviimisel.

Kultuuriline identiteet	Loodusteadused moodustavad osa kultuurist, kuhu on oma panuse andnud ka Eestiga seotud loodusteadlased.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Kodanikuõiguste ja -kohustuste tunnetamine seostub keskkonnaküsimustega.
Teabekeskond	Loodusaineid õppides kogutakse teavet infoallikatest, hinnatakse ning kasutatakse teavet kriitiliselt.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Loodusainetes rakendatakse läbivat teemat IKT vahendite kasutamise kaudu aineõpetuses.
Tervis ja ohutus	Loodusainete õppimine aitab õpilastel mõista tervete eluviiside ja tervisliku toitumise tähtsust ning keskkonna ja tervise seoseid. Teoreetilise aluse õigele tervisekäitumisele annavad eelkõige bioloogia ja keemia. Loodusainete õppimine praktiliste tööde kaudu arendab õpilaste oskust rakendada ohutusnõudeid.
Väärtused ja kõlblus	Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste alusel kujunevad elu ning elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kõik hinded on võrdse kaaluga ning kokkuvõttev hinne moodustub aritmeetilise keskmisena (ümardades 0,5 üles poole). Vajadusel arvestatakse üksikute hinnete saamisel lapse individuaalsust. Hinnatavatest töödest peab olema sooritatud kursuse "kõik tööd" miinus „1 töö“.

Hindamiskaala aluseks on Põhikooli riiklik õppekavas sätestatu, mille järgi viie palli süsteemis hinnatavate kirjalike tööde koostamisel ja hindamisel lähtutakse põhimõttest, et kui kasutatakse punktiarvestust ja õpetaja ei ole andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et hindegas

„5“ 90–100%, hindegas

„4“ 75–89%, hindegas

„3“ 50–74%, hindegas

„2“ 20–49%, hindegas

„1“ 0–19%.

Tagasiside toimub vajadusel läbi e-keskkonna „Studium“.

KASUTATAV KIRJANDUS

Õpikud, raamatud, töövihikud:

- Enn Pärtel „Füüsika 8. Klass“ Koolibri 2012
- Enn Pärtel „Füüsika töövihik 8. klassile 1. osa“ Koolibri 2012
- Kalev Tarkpea, Henn Voolaid ”Füüsika käsiraamat” Koolibri 2002
- Erna Paju, Vanda Paju ”Füüsika ülesannete kogu põhikoolile” Koolibri 2009 Internet:
- <http://www.youtube.com>
- <http://phet.colorado.edu/en/simulation/>
- <http://ww.fyysika.ee/fyysika/avaleht>

Õppeaine nimetus:	Geograafia
--------------------------	-------------------

Koostaja(d):	Urmas Vessin
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Geograafia õpetus taotleb, et õpilane:

- tunneb huvi geograafia ning teiste loodus- ja sotsiaalteaduste vastu ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
- on omandanud ülevaate looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ning protsessidest, nende ruumilist paiknemisest ja vastastikustest seostest;
- väärtustab nii kodukohta, Eesti kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust;
- mõistab inimtegevuse mõjutamist Maa piiratud ressurssidest ja inimtegevuse tagajärge keskkonnale;
- suhtub vastutustundlikult keskkonda, järgides säästva arengu põhimõtteid;
- rakendab loodusteaduslikku meetodit probleeme lahendades, planeerib ja teeb uurimistöid, vaatlusi ja mõõdistamisi ning tõlgendab ja esitab saadud tulemusi;
- kasutab teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat geograafiainfot ning loeb ja mõtestab lihtsat loodusteaduslikku teksti; mõistab geograafiateadmiste ja -oskuste vajalikkust erinevates töövaldkondades.

ÕPPESISU JA ÕPITULEMUSED

Kliima: (15 tundi)

Õppesisu: Ilm ja kliima. Kliimadiagrammid ja kliimakaardid. Öhu koostis ja omadused. Kliimat kujundavad tegurid. Päikesekiirguse jaotumine Maal. Aastaaegade kujunemine. Ookeani mõju kliimale. Pinnamoe mõju kliimale. Üldine õhuringlus.

Põhimõisted: ilm, kliima, ilmakaart, kliimakaart, kliimadiagramm, kuu ja aasta keskmine temperatuur, päikesekiirgus, õhumass, passaadid, mandriline ja mereline kliima, briisid, lumepiir, tuulepealne ja tuulealune nõlv, kliimavööde

Praktilised tööd ja IKT rakendamine: kliimadiagrammide analüüs.

Õpitulemused

Õpilane:

- teab, mis näitajatega iseloomustatakse ilma ja kliimat;
- leiab teavet Eesti ja muu maailma ilmaolude kohta ning teeb selle põhjal praktilisi järeldusi oma tegevust ja riidet planeerides;
- selgitab päikesekiirguse jaotumist Maal ning teab aastaaegade vaheldumise põhjusi;
- iseloomustab joonise järgi üldist õhuringlust;
- selgitab ookeanide, merede ja pinnamoe mõju kliimale.

Kliimavöötmad (10 tundi)

Õppesisu: Kliimavöötmad ja nende kujunemine. Ilma ja kliima mõju inimtegevusele. Ekvatoriaalne kliimavööde. Lähisekvatoriaalne kliimavööde. Troopiline kliimavööde. Lähistroopiline kliimavööde. Parasvööde. Lähispolaarne kliimavööde. Polaarne kliimavööde.

Põhimõisted: kliimavööde, polaarne vööde, lähispolaarne vööde, parasvööde, lähistroopiline vööde, troopiline vööde, lähisekvatoriaalne vööde, ekvatoriaalne vööde.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Kontuurkaardi täitmine- kliimavöötmad.

- Kliimadiagrammide seostamine vastava kliimavöötmega kasutades atlase erinevaid kaarte.

Õpitulemused

Õpilane:

- leiab kliimavöötmete kaardil põhi- ja vahekliimavöötmed ning viib tüüpilise kliimadiagrammi kokku vastava kliimavöötmega;
- iseloomustab ja võrdleb temaatiliste kaartide ja kliimadiagrammide järgi etteantud kohtade kliimat ning selgitab erinevuste põhjusi;
- toob näiteid ilma ja kliima mõjust inimtegevusele.

Veestik (11 tundi)

Õppesisu: Veeressursside jaotumine Maal. Veeringe. Maailmameri ja selle osad. Erinevate merede võrdlus. Must meri ja Põhjameri. Temperatuur, soolsus ja jääolud maailmamere eri osades. Jõed. Mägi- ja tasandikujõed, Vooluvee mõju pinnamoe kujunemisele. Jõgede veerežiim, üleujutused.

Järved ja veehoidlad. Veekogude kasutamine ja kaitse.

Põhimõisted: veeringe, maailmameri, ookean, laht, väin, sisemeri, ääremeri, vee soolsus, lang, voolukiirus, pörke- ja laugveer, soot, jõeorg, sälk-, lamm- ja kanjonorg, delta, kõrgvesi, madalvesi, üleujutus, soolajärv.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Kontuurkaardi täitmine, olulisemad mered, lahed, poolsaared, saared, jõed ja järved.
- Jõgede vooluhulga diagrammide analüüs ja vooluhulga muutuste põhjendamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- seostab etteantud piirkonna veekogude arvukuse ja veekogude veetaseme muutused kliimaga;
- iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi meresid, ning toob esile erinevuste põhjused;
- iseloomustab ja võrdleb jooniste, fotode, sh satelliidifotode ja kaartide põhjal jõgesid ning vee kulutatavat, edasikandvat ja kuhjavat tegevust erinevatel lõikudel;
- iseloomustab teabeallikate põhjal järvi ja veehoidlad ning nende kasutamist;
- iseloomustab veeringet, selgitab vee ja veekogude tähtsust looduses ja inimtegevusele ning toob näiteid vee kasutamise ja kaitse vajaduse kohta.

Loodusvööndid (34 tundi)

Õppesisu: Looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed. Loodusvööndid ja nende paiknemise seaduspärasused. Jäävöönd. Tundra. Parasvöötme okas- ja lehtmets. Parasvöötme rohtla. Vahemereline põõsastik ja mets. Kõrb. Savann. Ekvatoriaalne vihmamets. Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes. Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.

Põhimõisted: loodusvöönd, põhja- ja lõunapöörijoon, seniit, põhja- ja lõunapolaarjoon, polaaröö ja -päev, igikelts, taiga, stepp, preeria, oaas, kõrbestumine, leet-, must- ja punamuld, erosioon, bioloogiline mitmekesisus, põlisrahvas, kõrgusvööndilisus, kõrgmäestik, metsapiir, mandri- ja mägiliustik, Arktika, Antarktika.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Mõistekaardi koostamine loodusvööndi kohta.

Õpitulemused

Õpilane:

- tunneb joonistel ja piltidel ära loodusvööndid ning iseloomustab kaardi järgi nende paiknemist;
- iseloomustab loodusvööndite kliimat, veestikku, mullatekke tingimusi, tüüpilisi taimi ja loomi ning analüüsib nendevahelisi seoseid;
- tunneb ära loodusvööndite tüüpilised kliimadiagrammid ning joonistel ja piltidel maastiku, taimed, loomad ja mullad;
- teab kõrgusvööndilisuse tekkepõhjust ning võrdleb kõrgusvööndilisust eri mäestikes;
- toob näiteid looduse ja inimtegevuse vastasmõju kohta erinevates loodusvööndites ja mäestikes;

- kirjeldab ja võrdleb teabeallikate põhjal etteantud piirkondi: geograafilist asendit, pinnamoodi, kliimat, veestikku, mullastikku, taimestikku, maakasutust, loodusvarasid, rahvastikku, asustust, teedevõrku ja majandust ning analüüsib nendevahelisi seoseid..

LÕIMING	
Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Geograafia tekstidega töötades arendatakse teksti mõistmise ja analüüsimise oskust, kujundatakse oskust ennast väljendada. Kasutatakse kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt. Arendatakse oskust hankida teavet erinevatest allikatest. Juhitakse tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele ja viitamisele. Võõrkeeleoskust arendatakse lisamaterjali otsimisel.
Matemaatika	Uurimusliku õppe kaudu toetatakse matemaatikapädevuse kujunemist. Analüüsitakse ja tõlgendatakse andmeid, tulemusi esitatakse tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uuritakse matemaatiliste mudelitega.
Sotsiaalsained	Õpitakse mõistma inimese ja ühiskonna toimimist. Kujundatakse oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, tehakse teadlikke valikuid, toimitakse kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena. Ajaloolisest aspektist tuleb juttu geograafia arengust, maadeavastustest, ajaloolistest kaartidest, katastroofilistest maavärinatest ja vulkaanipuretest minevikus; pinnamoe mõjust asustuse kujunemisele, maailma poliitilisest kaardist.
Kunstiained	Uurimustulemuste vormistamine ja esitluste tegemine toetab kunstipädevuse kujunemist.
Tehnoloogia	Õpitakse mõistma looduse toimimise seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju keskkonnale. Õppes kasutatakse tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.
Liikumisõpetus	Toetatakse kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist.
Loodusained	Loodusõpetuse valdkonnas õpitakse üle aine tihedus ja mass, temperatuur, aine olekute muutused, sulamistemperatuur, soojusülekanne liigid, konvektsioon ja soojuspaisumine

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Areneb koos avastamis- ja tegutsemisrõõmuga, kui väärtustatakse teadmiste ja oskuste omandamist. Geograafiaõpetusega kujuneb õpilaste positiivne, säästev ja jätkusuutlik hoiak keskkonna suhtes.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Areneb mitmesuguste rühmas tehtavate praktiliste tööde kaudu, kui on vaja aidata kaasõpilasi ning arvestada nendega ja nende arvamusega. Keskkonnateemade õppimisel on probleemidele lahendusi otsides võimalik korraldada väitlusi, milles arvestatakse lisaks teaduslikele ka seadusandlike, majanduslike ning eetilise-moraalseid aspekte.

Enesemääratluspädevus	Areneb jõukohaste ja arendavate õpiülesannete lahendamise kaudu, kus õpilasi suunatakse analüüsima oma nõrku ja tugevaid külgi loodusteaduste õppimisel. Tähtis on näidata õpilastele nende positiivset arengut, stimuleerida nende usku oma võimetesse ja suurendada enesekindlust õppimisel
Õpipädevus	Areneb, kui õpilane mõistab, et õpitud saab rakendada igapäevaelus ja edaspidistes õpingutes ning tulevases kutsetöös. Geograafia õppimine toetab õpipädevuse kujunemist mitmekesiste õpitegevuste kaudu. Edukas edasijõudmine eeldab süstemaatilist õppimist. Tähtis on aidata õpilasel aru saada talle sobivast õpistiilist.
Suhtluspädevus	Areneb geograafiaalaste tekstide analüüsimisel ja tõlgendamisel ning lihtsa geograafiaalase teksti koostamisel. Geograafiaalastes tekstides kasutatakse teadusmõisteid, objekte kirjeldatakse füüsikaliste suuruste ja nende mõõtühikute abil. Tähtis on vastaval tasemel füüsika- ja keemiakeele märkide, nende semantika ja keele reeglite omandamine. Uurimuslike ülesannete ja probleemide lahendamise tulemuste kirjalikul ja suulisel esitamisel hindavad nii õpetaja kui kaasõpilased keelekasutuse korrektsust. Areneb õpilase esinemise ja oma arvamuse esitamise julgus, samuti tolerantsus erinevate seisukohtade suhtes.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Areneb geograafia õppimisel seoses jooniste, diagrammide, tabelite jms andmete lugemise ja tõlgendamisega, samuti andmete põhjal jooniste, graafikute, tabelite jms koostamise ja esitamisega ning mõõtmise ja mõõtühikute kasutamise.
Ettevõtlikkuspädevus	Arendamist toetavad uurimused ja projektõpe. Uurimuslik õpe on suunatud sellele, et õpilased õpiksid probleeme nägema, püstitama eesmärgi nende lahendamiseks, leidma iseseisvalt lahendusi ning paindlikult reageerima ideede teostamisel ilmnunud piiratud võimalustele. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustavad ka geograafias õpitavad majandusteemad.
Digipädevus	Arvutikasutusoskuse ja –julguse arendamine erinevate õpiülesannete kaudu.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Oluline on aidata kujundada õpilastel välja õpioskused lähtuvalt tema isiklikest eeldustest ja huvidest. Teadvustada õpilastele, et geograafialased teadmised on vajalikud nende edasises elus ja ka mitmetel erialadel. Geograafiatundide/majandusgeograafia/ raames on võimalik külastada mitmeid ettevõtteid ja tutvuda erinevate elukutsetega. Vajalik on ka kohtumised erinevate elukutsete esindajatega. Hõive juures räägime erinevatest elukutsetest erinevates majandus-valdkondades. Arutame erinevaid edasiõppimisvõimalusi ja arutleme, millised on perspektiivikamad valdkonnad
---	--

Keskkond ja jätkusuutlik areng	<p>Õpilased on II kooliastmest tuttavad Eesti keskkonnaprobleemide ja nad teavad üldiselt, mida tähendab jätkusuutlik areng. III kooliastmes liigume kohalikest probleemidest üleilmsetele keskkonnaprobleemidele. Õpilane suudab mõista, millised on üleilmsed keskkonnaprobleemid, kuidas need tekivad, kas ja kuidas suudab ta ise kaasa aidata nende vähendamisele. Oluline on õpilasel jõuda arusaamisele, et tema igapäevane säästev ja vastutustundlik suhtumine meid ümbritsevasse elukeskkonda muudab seda pisut paremaks.</p>
Kultuuriline identiteet	<p>Geograafia on tihedalt seotud kultuuride tekkimise ja arenguga. See, milline kliima valitseb, kas paikkonnas on veekogusid, metsi, soid on dikteerinud inimeste elutegevuse, normid. Aastasade jooksul on välja kujunenud oma kultuur. Läbi rahvastiku teema mõistab õpilane, et maailmas on palju erinevaid rahvaid, kelle keel, kultuur ja usk võib tunduda meile arusaamatu. Oluline on, et õpilane suudab mõista ja aktsepteerida neid erinevusi. Õpilane peab endale teadvustama, et tänases avatud maailmas on tal suured võimalused reisida ja kohtuda erinevate rahvaste ja kultuuridega. Õpitud teadmised peaksid aitama teda hakkama saada erinevates kultuurikeskkondades. Oluline on samuti see, et õpilane teadvustaks, milline on meie enda kultuur ja miks on oluline selle säilitamine.</p>
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	<p>Õpilane suudab mõista, mida tähendab kodanikualgatus ja milleks on see vajalik. Heaks näiteks on „Teeme ära” talgud, mis tänaseks on levinud üle maailma. Võimalik on rühmatööna süüvida mõnda keskkonna- või rahvastikuprobleemi (õiglase kaubandus, kliimamuutused, Läänemerega seonduvad probleemid, migratsioon ja sellega kaasnevad probleemid). Oluline on, et õpilane oskab välja tuua tekkepõhjused ja tagajärjed ning julgeb välja pakkuda omapoolseid lahendusi probleemile. See arendab õpilase aktiivset mõtlemist ja oma arvamuse kaitsemist.</p>
Teabekeskkond	<p>Õpilane õpib mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas. Üha rohkem on vaja kasutada meediat infoallikana. Oluline on, et õpilane õpiks saadud teavet kriitiliselt hindama. Õpilane peab mõistma Internetis leiduvaid võimalikke ohte ning oskama ennast ja oma privaatsust kaitsta.</p>
Tehnoloogia ja innovatsioon	<p>Õpilane mõistab tehnoloogia kiiret arengut ja vajadust sellega kaasa minna. Oluline on anda õpilasele võimalus nüüdisaegseid IKT vahendeid kasutada lisaks arvutiklassile ka muude õppeülesannete täitmiseks.</p>
Tervis ja ohutus	<p>Jätkuvalt pöörame tähelepanu tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamisele ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamisele. Oluline, et õpilane saab aru, millised on Eesti rahvastiku probleemid: miks Eestis keskmine eluiga võrreldes Lääne- Euroopa riikidega madal, miks on meeste varajane suremus suur. Läbi õpitavate rahvastikuprobleemide peab õpilane suutma teadvustada, millist ohtu kujutavad hooletu ja ohtlik käitumine /õnnetused/, ebatervislikud eluviisid ja ükskõikne suhtumine oma</p>

	tervisesse. Õpilane teab ja mõistab, miks korraldatakse mitmeid ohutus- ja tervisealaseid kampaaniaid ja osaleb neis vajadusel ise aktiivselt.
Väärtused ja kõlblus	Õpilane teab rahvusvaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse ja sekkub vajadusel oma võimaluste piires. On salliv ja lugupidav erinevate rahvaste ja kultuuride suhtes.

ÕPPETEGEVUS

- Ilma ja kliima võrdlemine (sissejuhatuseks).
- Kliima iseloomustamine kliimadiagrammide ja kliimakaartide abil (nõrgematele õpilastele anda kava).
- Kliimadiagrammi koostamine.
- Kliimategurite mõistekaardi koostamine.
- Eri paikade kliima võrdlemine ja kliima seostamine kliimat kujundavate teguritega. Õpilastele anda alguses iseloomustuse kava ja olulised märksõnad: 1) kaugus ekvaatorist, päikesekiirguse hulk ja õhutemperatuur, aastaajad; 2) kaugus ookeanist: mereline/mandriline kliima, mõju temperatuuri amplituudile; 3) valitsevad õhurõhualad ja tuuled, õhumasside vahetumine vahekliimavöötmes, mõju sademetele; 4) reljeef – mäestike ja suurte tasandike paiknemine valitsevate tuulte suhtes, sademete teke ja jaotumine, mõju õhutemperatuurile.
- Rühmatööna etteantud koha/piirkonna kliima iseloomustamine ja põhjendamine, selle inimtegevusele, riitusele, ehitistele, energiakasutusele, transpordile, kasvatatavatele kultuuridele jne avalduva mõju analüüsimine.
- Veeringe iseloomustamine joonise abil (nõrgematele anda protsessid valikuna).
- Teatmeteoste, meediaväljaannete ja interneti vahendusel teabe otsimine Eesti ja maailma suuremate jõgede ning üleujutuste kohta, arutelu üleujutuste tekketegurite ja nende sagenemise üle.
- Jõgede veetaseme kõikumise võrdlemine, selle seostamine kliimaga ning sarnasuste ja erinevuste selgitamine.
- Oru läbilõigete seostamine oru tüüpidega.
- Kaardi abil loodusvööndite paiknemise iseloomustamine (nõrgematele õpilastele lisada kava): kaugus ekvaatorist, laiuskraadid, leviku ulatus ja terviklikkus/katkendlikkus, mandrid ja nende osad, olulisemad loodusobjektid, olulisemad riigid jms.
- Loodusvöönditele tüüpiliste kliimadiagrammidega tutvumine, nende abil kliima iseloomustamine.
- Tähtsamate tegurite mõju selgitamine loodusvööndite kliima kujunemisele.
- Piltide abil loodusvöönditele iseloomulike taimede ja loomade tundmaõppimine. • Piltide abil loodusvöönditele iseloomulike taimede ja loomade kohastumuste selgitamine ja näidete toomine.
- Teabeallikatest loodusvööndite kohta info otsimine, selle tõlgendamine ja esitamine.
- Arutelud rühma- ja paaristööna looduskeskkonna ja inimtegevuse vastasmõjust loodusvööndites.
- Mõistekaardi koostamine loodusvööndi kohta nii üksikult kui paaristööna;

Geograafiliste objektide tundmaõppimine ja nende kontuurkaardile märkimine.

- *Ookeanid:* Põhja-Jäämeri, Atlandi ookean, India ookean, Vaikne ookean.
- *Mered ja lahed:* Läänemeri, Soome laht, Põhjalaht, Põhjameri, Norra meri, Vahemeri, Must meri, Punane meri, Pärsia laht, Araabia meri, Bengali laht, Lõuna-Hiina meri, Jaapani meri, Ohhoota meri, Kariibi meri, Mehhiko laht, Jaava meri, Guinea laht.
- *Väinad:* Taani väinad, Inglise kanal e La Manche, Gibraltar, Beringi väin, Magalhãesi väin, Drake'i väin.

- *Jõesed*: Rein, Doonau, Volga, Ob, Jenissei, Leena, Amuur, Jangtse, Huang He, Indus, Ganges, Brahmaputra, Mekong, Mississippi, Colorado, Mackenzie, Amazonas, Orinoco, Parana, Niilus, Kongo, Niger, Murray.

- *Järved*: Saimaa järvistu, Vänern, Laadoga, Kaspia, Araal, Baikal, Suur järvistu, Suur Karujärv, Suur Orjajärv, Suur Soolajärv, Titicaca, Victoria, Tanganjika, Njassa, Tšaad, Eyre, Surnumeri

- *Saared ja saarestikud*: Gotland, Öland, Ahvenamaa, Suurbritannia, Iiri, Island, Gröönimaa, Madagaskar, Uus-Guinea, Jaapan, Uus-Meremaa.

- *Poolsaared*: Skandinaavia, Jüüti, Apenniini, Pürenee, Araabia, Hindustani, Indohiina, Labradori.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

- Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavaga taotletavatele õpitulemustele.

- Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.

- Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel üldiselt ei arvestata.

- Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega.

- Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

- Trimestri alguses teavitatakse õpilasi olulisematest mahukamatest töödest: kontrolltöö, kokkuvõttev töö (materjalidega). Lisaks sellele hinnatakse trimestri vältel tunnikontrolle ja tunnitöid (töölehtede ja muude ülesannete täitmine).

- Trimestri viimasel 10 kalendripäeval pandud hindeid ei arvestata vastava õppeperioodi hinde panemisel. Järele vastamiseks on õpilasel aega 10 õpipäeva, kui ei ole teisiti kokkulepitud.

- Geograafia õpitulemusi hinnates on oluline hinnata nii erinevate mõtlemistasandite arendamist geograafia kontekstis kui ka uurimuslike ja otsuste tegemise oskuste arendamist.

- Uurimislikke oskusi võib hinnata nii terviklike uurimuslike tööde käigus kui ka üksikuid oskusi eraldi arendades.

- Põhikoolis arendatavad peamised uurimuslikud oskused on probleemi sõnastamise, taustinfo kogumise, uurimisküsimuste sõnastamise, mõõtmise, andmekogumise, täpsuse tagamise, ohutusnõuete järgimise, tabelite ja diagrammide koostamise ning analüüsi, järelduste tegemise ning tulemuste esitamise oskused.

- Hinnatakse viie palli süsteemis. Kirjalike tööde koostamisel lähtutakse põhimõttest, et kui kasutatakse punktiarvestust ja õpetaja ei ole eelnevalt andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et

90-100% on hinne "5"

75-89% on hinne "4"

50-74% on hinne "3"

20-49% on hinne "2"

0-19% on hinne "1"

KASUTATAV KIRJANDUS

Õpik:

- Koppel, L. jt. GEO 2. Geograafiaõpik põhikoolile. Tartu: Studium. 2010

- Koppel, L. jt. GEO 3. Geograafiaõpik põhikoolile. Tartu: Studium. 2011

Muud materjalid:

- kooli Moodle'i keskkonnas lingitud veebiressursid ja õpetaja originaalmaterjalid

- dokumentaalfilmid ja videod (peam. ERR-ilt ja BBC-lt)

Atlased:

- Eesti atlas. Tallinn: Avita / Tartu: TÜGI. 2004
- Maailma atlas. Riia: Jāņa sēta / Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus. 2000
- Uus maailma atlas. Riia: Jāņa sēta. 2010

Õppeaine nimetus:	Keemia
Koostaja(d):	Lauri Kõlamets
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Keemia õpetamisega taotletakse, et õpilane:

- saab ülevaate keemia kui õppeaine uurimisvaldkondadest ja erialadest;
- plaanib ja teeb ohutult lihtsamaid keemiakatseid, mõistab igapäevaelus kasutatavate kemikaalide ja materjalide ohtlikkust ning rakendab neid kasutades vajalikke ohutusnõudeid;
- kasutab vajaliku teabe leidmiseks perioodilisustabelit ja metallide pingerida ning leiab tabelitest ja graafikutelt füüsikaliste suuruste väärtusi (lahustuvus, lahuse tihedus, sulamis- ja keemistemperatuur vms);
- mõistab keemiliste reaktsioonide võrrandites sisalduvat teavet ning koostab lihtsamaid reaktsioonivõrrandeid (õpitud reaktsioonitüüpide piires);
- rakendab teadusuuringute põhimõtteid (probleem > hüpotees > katse > järeldused);
- teeb lihtsamaid arvutusi lahuste koostise alusel, kontrollib lahenduskäigu õigsust ning hindab arvutustulemuste vastavust reaalsusele.

ÕPPESISU

Milllega tegeleb keemia? (11 tundi)

Keemia meie ümber. Ainete füüsikalised omadused. Keemilised reaktsioonid ja nende tunnused. Põhilised ohutusnõuded. Kemikaalide kasutamine laboritöodes ja argielus. Ohutusnõuete järgimise vajalikkus. Tähtsamad laborivahendid (nt katseklaas, keeduklaas, kolb, mõõtesilinder, lehter, uhmer, portselankauss, piirituslamp, katseklaasihoidja, statiiv) ning nende kasutamine praktilistes töodes. Lahused ja pihused, pihuste alaliigid (vaht, aerosool, emulsioon, suspensioon), tarded. Lahused ja pihused looduses ning igapäevaelus. Lahuste protsendilise koostise arvutused (massi järgi).

Põhimõisted: Kemikaal, lahusti, lahustunud aine, pihus, emulsioon, suspensioon, aerosool, vaht, tarre, lahuse massiprotsent.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- ainete füüsikaliste omaduste uurimine ja kirjeldamine (agregaatolek, sulamis- ja keemistemperatuur, tihedus vee suhtes, värvus jt);
- eri tüüpi pihuste valmistamine (suspensioon, emulsioon, vaht jms) ning nendeomaduste uurimine; keemilise reaktsiooni tunnuste uurimine.

Aatomiehitus, perioodilisustabel. Ainete ehitus. (15 tundi)

Aatomi ehitus. Keemilised elemendid, nende tähised. Keemiliste elementide omaduste perioodilisus, perioodilisustabel. Perioodilisustabeli seos aatomite elektronstruktuuriga: tuumalaeng, elektronkihtide arv, väliskihi elektronide arv (elektronskeemid). Molekulid, aine valem. Ettekujutus keemilisest sidemest aatomite vahel molekulis (kovaaltnesse). Ioonide teke aatomitest, ioonide laengud. Aatomite ja ioonide erinevus. Ioonidest koosnevad ained (ioonid ained). Ettekujutus ioonilisest sidemest (tutvustavalt). Ainete liigitamine:

molekulaarsed ja mittemolekulaarsed ained; liht- ja liitained (keemilised ühendid); metallilised ja mittemetallilised elemendid. Metallid ja mittemetallid ning nende kasutamine igapäevaelus.

Põhimõisted: Keemiline element, elemendi aatomnumber (järjenumbr), väliskihi elektronide arv, perioodilisustabel, lihtaine, liitaine (keemiline ühend), aatommass, metall, mittemetall,ioon, katioon, anioon, kovalentne side, iooniline side.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- internetist andmete otsimine keemiliste elementide kohta, nende võrdlemine ja süstematiseerimine;
- molekulimudelite koostamine ja uurimine.

Hapnik ja vesinik, nende tuntumaid ühendeid. (20 tundi)

Hapnik, selle omadused ja roll põlemisreaktsioonides ning eluslooduses. Oksiidide teke. Elementide oksüdatsiooniastmete määramine oksiidides. Oksiididele nimetuste andmine ja valemite koostamine. Oksiidid igapäevaelus. Osoonikihi hõrenemine keskkonnaprobleemina. Lihtsamate oksüdeerumisreaktsiooni võrrandite koostamine ja tasakaalustamine. Vesinik, selle omadused. Gaaside kogumise võtteid.

Põhimõisted: Oksüdeerumine, oksiid, oksüdatsiooniaste, ühinemisreaktsioon.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- hapniku saamine ja tõestamine, küünla põletamine kupli all;
- põlemisreaktsiooni kujutamine molekulimudelitega;
- vesiniku saamine ja puhtuse kontrollimine;
- oksiidide saamine lihtainete põlemisel.

Happed ja alused - vastandlike omadustega ained. (12 tundi)

Happed, nende koostis. Tähtsamad happed. Ohutusnõuded tugevate hapete kasutamise korral. Hüdroksiidide (kui tuntumate aluste) koostis ja nimetused. Ohutusnõuded tugevaid aluseid (leelisi) kasutades. Hapete reageerimine alustega, neutralisatsioonireaktsioon. Lahuste pH- skaala, selle kasutamine ainete lahuste happelisust/aluselisel iseloomustades. Soolad, nende koostis ja nimetused. Happed, alused ja soolad igapäevaelus.

Põhimõisted: Hape, alus, indikaator, neutralisatsioonireaktsioon, lahuste pH-skaala, sool.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- hapete ja aluste kindlakstegemine indikaatoriga;
- neutralisatsioonireaktsiooni uurimine;
- soolade saamine neutralisatsioonireaktsioonil.

Tuntumaid metalle. (12 tundi)

Metallid, metallide iseloomulikud omadused, ettekujutus metallilisest sidemest (tutvustavalt). Metallide füüsikaliste omaduste võrdlus. Metallide reageerimine hapnikuga. Keemiliste elementide oksüdatsiooniastmete muutumine keemilistes reaktsioonides. Metallid kui redutseerijad ja hapnik kui oksüdeerija. Metallide reageerimine hapete lahustega. Ettekujutus reaktsiooni kiirusest (metalli ja happelahuse vahelise reaktsiooni näitel). Erinevate metallide aktiivsuse võrdlus (aktiivsed, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivsed metallid), metallide pingerea tutvustus. Tähtsamad metallid ja nende sulamid igapäevaelus (Fe, Al, Cu jt). Metallide korrosioon (raua näitel).

Põhimõisted: Aktiivne, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivne metall, metallide pingerida, redutseerija, redutseerumine, oksüdeerija, oksüdeerumine, redoksreaktsioon, reaktsiooni kiirus, sulam, metalli korrosioon.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- metallide füüsikaliste omaduste võrdlemine (kõvadus, tihedus, magnetilised omadused vms);
- internetist andmete otsimine metallide omaduste ja rakendusvõimaluste kohta, nende võrdlemine ja süstematiseerimine.
- metallide aktiivsuse võrdlemine reageerimisel happe lahusega (nt Zn, Fe, Sn, Cu); * raua korrosiooni uurimine erinevates tingimustes.

ÕPITULEMUSED

Millega tegeleb keemia?

Õpilane:

- võrdleb ja liigitab aineid füüsikaliste omaduste põhjal: sulamis- ja keemistemperatuur, tihedus, kõvadus, elektrijuhtivus, värvus jms (seostab varem loodusõpetuses õpituga);
- teab keemiliste reaktsioonide esilekutsumise võimalusi, tunneb ära reaktsiooni toimumist iseloomulike tunnuste järgi;
- järgib põhilisi ohutusnõudeid, kasutades kemikaale ning mõistab ohutusnõuete järgimise vajalikkust laboritöodes ja argielus;
- tunneb tähtsamaid laborivahendeid (nt katseklaas, keeduklaas, kolb, mõõtesilinder, lehter, uhmer, portselankauss, piirituslamp, katseklaasihoidja, statiiv) ja kasutab neid praktilisi töid tehes õigesti;
- eristab lahuseid ja pihuseid ning toob näiteid lahuste ja pihuste kohta looduses ja igapäevaelus;
- lahendab lahuse protsendilisel koostisel põhinevaid arvutusülesandeid (kasutades lahuse, lahusti, lahustunud aine massi ning lahuse massiprotsendi vahelisi seoseid).

Aatomiehitus, perioodilisustabel. Ainete ehitus.

Õpilane:

- selgitab aatomiehitust (seostab varem loodusõpetuses õpituga);
- seostab omavahel tähtsamate keemiliste elementide nimetusi ja tähiseid (sümboleid) (~25, nt H, F, Cl, Br, I, O, S, N, P, C, Si, Na, K, Mg, Ca, Ba, Al, Sn, Pb, Fe, Cu, Zn, Ag, Au, Hg);
- loeb õigesti keemiliste elementide sümboleid aine valemis;
- seostab keemilise elemendi asukohta perioodilisustabelis (A-rühmades) elemendi aatomi ehitusega (tuumalaeng ehk prootonite arv tuumas, elektronkihtide arv, väliskihi elektronide arv) ning koostab keemilise elemendi järjenumbril põhjal elemendi elektronskeemi (1.–4. perioodi A rühmade elementidel);
- teab keemiliste elementide liigitamist metallilisteks ja mittemetallilisteks ning nende paiknemist perioodilisustabelis;
- toob näiteid metallide ja mittemetallide kasutamise kohta igapäevaelus;
- eristab liht- ja liitaineid (keemilisi ühendeid), selgitab aine valemi põhjal aine koostist;
- eristab ioone neutraalsetest aatomitest ning selgitab ionide tekkimist ja iooni laengut;
- selgitab kovalentse ja ioonilise sideme erinevust;
- teab, et on olemas molekulaarsed (molekulidest koosnevate) ja mittemolekulaarsed ained ning toob nende kohta näiteid.

Hapnik ja vesinik, nende tuntumaid ühendeid.

Õpilane:

- selgitab hapniku rolli põlemisreaktsioonides ning eluslooduses (seostab varem loodusõpetuses ja bioloogias õpituga), selgitab osoonikihi tähtsust ja lagunemist saastamise tagajärjel; • kirjeldab hapniku ja vesiniku põhilisi omadusi;
- seostab gaasi (hapniku ja vesiniku) kogumiseks sobivaid võtteid vastava gaasi omadustega (gaasi tihedusega õhu suhtes ja lahustuvusega vees);
- määrab aine valemi põhjal tema koostiselementide oksüdatsiooniastmeid ning koostab
- elementide oksüdatsiooniastmete alusel oksiidide valemiteid;
- koostab oksiidide nimetuste alusel nende valemiteid ja vastupidi;
- koostab reaktsioonivõrrandeid tuntumate lihtainete (nt H₂, S, C, Na, Ca, Al jt) oksüdeerimisreaktsioonide kohta;
- toob näiteid igapäevaelus tuntumate oksiidide ja nende tähtsuse kohta (nt H₂O, SO₂, CO₂, SiO₂, CaO, Fe₂O₃).

Happed ja alused - vastandlike omadustega ained

Õpilane:

- tunneb valemi järgi happeid, hüdroksiide (kui tuntumaid aluseid) ja soolaid;
- seostab omavahel tähtsamate hapete ning happeanioonide valemeid ja nimetusi (HCl, H₂SO₄, H₂SO₃, H₂S, HNO₃, H₃PO₄, H₂CO₃);
- koostab hüdroksiidide ning soolade nimetuste alusel nende valemeid (ja vastupidi);
- mõistab hapete ja aluste võimet teineteist neutraliseerida;
- hindab lahuse happelisust, aluselisust või neutraalsust lahuse pH väärtuse järgi;
- määrab indikaatoriga keskkonda lahuses (neutraalne, happeline või aluseline);
- toob näiteid tuntumate hapete, aluste ja soolade kasutamise kohta igapäevaelus;
- järgib põhilisi ohutusnõudeid, kasutades leelisi ja tugevaid happeid laboritöodes ning mõistab ohutusnõuete järgimise vajalikkust argielus;
- koostab ning tasakaalustab lihtsamate hapete ja aluste vaheliste reaktsioonide võrrandeid, • korraldab neid reaktsioone ohutult;
- mõistab reaktsioonivõrrandite tasakaalustamise põhimõtet (keemilistes reaktsioonides elementide aatomite arv ei muutu).

Tuntumaid metalle

Õpilane:

- seostab metallide iseloomulikke füüsikalisi omadusi (hea elektri- ja soojusjuhtivus, läige, plastilisus) metallilise sideme iseärasustega;
  - eristab aktiivseid, keskmise aktiivsusega ja väheaktiivseid metalle;
  - hindab metalli aktiivsust (aktiivne, keskmise aktiivsusega või väheaktiivne) metalli asukoha järgi metallide pingereas; • teeb ohutusnõudeid arvestades katseid metallide ja hapete vaheliste reaktsioonide uurimiseks, võrdleb nende reaktsioonide kiirust (kvalitatiivselt), seostab kiiruse erinevust metallide aktiivsuse erinevusega ja reaktsiooni tingimustega (temperatuur, tahke aine peenestatus);
  - seostab redoksreaktsioone keemiliste elementide oksüdatsiooniastmete muutumisega reaktsioonis;
  - teab metallide käitumist keemilistes reaktsioonides redutseerijana ja hapniku käitumist oksüdeerijana; koostab reaktsioonivõrrandeid metallide iseloomulike keemiliste reaktsioonide kohta (metall + hapnik, metall + happelahus);
  - hindab tuntumate metallide ja nende sulamite (Fe, Al, Cu jt) rakendamise võimalusi igapäevaelus, seostades neid vastavate metallide iseloomulike füüsikaliste ning keemiliste omadustega;
  - seostab metallide, sh raua korrosiooni aatomite üleminekulga püsivamasse olekusse (keemilisse ühendisse);
- nimetab põhilisi raua korrosiooni (roostetamist) soodustavaid tegureid ja selgitab korrosioonitõrje võimalusi.

LÕIMING	
Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Enda selge ja asjakohane väljendamine suuliselt ja kirjalikult, järgides õigekeelsusnõudeid ning kasutades korrektselt keemiterminoloogiat, keemiasümboleid ja väljendusrikkast keelt. Teabe otsimine ja leidmine erinevatest keemiaalastest allikatest, sellest arusaamine, analüüsimine ja kriitiline hindamine. Tööde korrektne vormistamine, viitamine ja intellektuaalse omandi kaitse. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga loodusteaduslikke mõisteid. Arendatakse võõrkeeleoskust lisamaterjali (tekstide, videote) otsimisel ja mõistmisel.

Matemaatika	Uurimuslikus õppes, andmete analüüs, tulemuste esitamine tabelite, diagrammide ja graafikute abil ning nende tõlgendamine. Loodusnähtuste seoseid uurides rakendatakse matemaatilisi mudeleid. Lahendatakse tekstülesandeid, protsentülesandeid, teisendatakse ühikuid ja tehakse arvutusi võrdelise sõltuvuse põhjal (arvutused reaktsioonivõrrandite järgi).
Sotsiaalsained	Alkeemia. Mürkgaasi kasutamine sõja ajal. Tsepeliin, lennukitööstus sõja ajal. Vesiniku, heeliumi ja metallide kasutamine sõja ajal. Metallide kasutamine igapäevaelus.
Kunstiained	Skulptuurid (metallist). Uurimistulemuste vormistamine, esitluste tegemine, näitustel käimine, looduse ilu väärtustamine õppekäikudel.
Tehnoloogia	Õpitakse mõistma looduse toimimise seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju keskkonnale. Õppes kasutatakse tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.
Liikumisõpetus	Kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamine. Treeningul, sportimisel ja taastumisel organismis toimuvad mitmesugused keemilised protsessid, näiteks hapniku tarbimine, piimhappe moodustumine lihastes.
Geograafia	Vee soolsus. Soolajärv.
Muusika	Metallid muusikariistade valmistamisel.
Füüsika	Päike. Täht. Mõõtühikud ja nende teisendamine. Tihedus. Mass.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Arendatakse huvi loodusteaduste kui uusi teadmisi ja lahendusi pakkuva kultuurinähtuse vastu. Väärtustatakse jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi. Kujundatakse tervislikke eluviise.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Rakendatakse aktiivõppemeetodid: rühmatööd, praktilised tööd, uurimuslik õpe, grupi arutelud, vaatlus- ja katsetulemuste analüüs ning kokkuvõtete suuline esitus. Õpilasi suunatakse tegema koostööd kaaslastega, arendades tolerantsust ja valmidust aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel. Õpilasi juhatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja probleemide lahendamisele. Lisaks viiakse läbi tegevusi väljaspool klassiruumi-intervjuud, asutuste külastused, inimtegevuse mõju hindamine looduskeskkonnale.

Enesemääratluspädevus	Õpilasi suunatakse mõistma igapäevaelus kasutatavate kemikaalide ja materjalide ohtlikkust ning rakendama neid kasutades vajalikke ohutusnõudeid. Selgitatakse tervislike eluviiside järgimise erinevaid aspekte ja vajalikkust. Analüüsitakse oma käitumist erinevates olukordades. Lahendatakse arendavaid õpiülesandeid ja rakendatakse praktilisi tegevusi, kus õpilasi suunatakse mõistma ja hindama oma nõrku ja tugevaid külgi. Rakendatakse erinevaid ühistöövorme, kus lahendatakse ka tekkivaid suhtlemisprobleeme. Tähtis on näidata õpilastele nende positiivset arengut ning stimuleerida usku oma võimetesse ja suurendada enesekindlust keemia õppimisel.
Õpipädevus	Erinevate õpitegevuste rakendamine individuaalselt ja rühmas, et õpilane leiaks endale sobivaima viisi õppimiseks, tal kujuneks õpiharjumus ning ta väärtustaks elukestvat õpet. Suunatakse analüüsima enda keemiaalaseid teadmisi ja -oskusi karjääri planeerides ning leidma vajaminevat teavet edasiõppimiseks ja karjäärivalikuteks. Arendatakse oskust õpitut rakendada erinevates olukordades ning seostada omandatud teadmisi varemõpituga. Eelnevast tulenevalt lahendatakse igapäevaeluga seotud probleeme ja tehakse praktilisi töid. Arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskusi, sealhulgas oskust enda tegevusi planeerida ning plaani järgida. Kasutatakse IKTpõhiseid õpikeskkondi, mis võimaldab anda kiiret ja individuaalset tagasisidet.
Suhtluspädevus	Loodusteadusliku info otsimine ja leidmine erinevatest allikatest. Oluline on eristada teabe- ja tarbetekste ning hinnata nende tõepärasust kriitiliselt. Vaatlus- ja katsetulemuste korrektne vormistamine arvestades õigekeelsusnõudeid. Kokkuvõtete kirjalik ja suuline esitus, mis on väljendusrikas, selge, asjakohane, viisakas, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid. Samuti arendatakse oskust ennast esitleda ja enda seisukohti põhjendada. Arendatakse ainealase terminoloogia ja sümbolite korrektset kasutamist nii abstraktses teaduslikus kui ka konkreetse igapäevases kontekstis. Kirjutades erinevat liiki tekste, suunatakse õpilasi kasutama korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ja piiranguid ning nii positiivset kui negatiivset mõju ühiskonnale. Kasutatakse uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt uurimusliku õppe vältel katse- või vaatlusandmete kogumisel ja esitlemisel tabelitena ja arvjoonistena. Kasutatakse matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid nii koolis kui ka igapäevaelus. Kirjeldatakse ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning tehakse tõenduspõhiseid otsuseid.
Ettevõtlikkuspädevus	Õpilasi suunatakse märkama loodusteaduslikke probleeme igapäevaelus ning aitama kaasa nende lahendamisele. Viiakse läbi ühiseid projekte, rakendatakse uurimuslikku õpet, lahendatakse dilemmaprobleeme. Probleemide lahendamisel läbi eelnevast

	<p>nimetatud meetodite, on oluline luua ideid, mis on loovad, uuendusmeelsed ja paindlikud, võtta arukaid riske ja ideid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi. Uurimuslikku õppe vältel arendatakse oskust seada eesmäärke, koostada plaane, neid teistele tutvustada, ellu viia ning saadud tulemusi analüüsida. Projektõppe võimaldab arendada oskust korraldada ühistegevusi, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest. Samuti on oluline suunata õpilasi osalema kodanikuorganisatsioonide tegevustes ja ettevõtmistes.</p>
Digipädevus	<p>Loodusteadusliku info leidmine ja säilitamine digivahendite abil ning asjakohasuse ja usaldusväärsuse hindamine. Digitaalsete keemialaste te piltide, multimeediumite loomine ja kasutamine. Sobivate digivah kasutamine uurimuslikes praktilistes töödes. Suhtlemine ja koostöö te erinevates digikeskkondades seoses igapäevaeluga seotud keemi probleemide lahendamiseks. Digikeskkonna ohtude teadvustamine ning privaatsuse, isikuandmete ja digitaalse identiteeti kaitsmine. Mor väärtuspõhimõtete järgmine digikeskkonnas.</p>

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	<p>Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist isik kes on valmis õppima kogu elu ning tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega. Teema juures „tegeleb keemia?” saab õpilane ülevaate keemiaga seotud elukutsetest ja keemia tulevikusuundumuste Samuti saavad noored ülevaate kutsehariduskeskustes põhihariduse baasil õpetatavatest erialade vajatakse ja arendatakse keemiaalaseid teadmisi ja oskusi. Külalastatakse ettevõtteid, kus keemikutel on roll (näiteks veepuhastusjaam, keemiatööstus, toiduaineid või ravimeid valmistav ettevõtte jne).</p>
Keskkond ja jätkusuutlik areng	<p>Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist vastutustundli keskkonnateadlikuks inimeseks. Loodusainetel on siin keskne roll. Teema „Millega tegeleb keemia? võimaluse käsitleda saastunud õhku pihusena (suduna). Teema „Hapnik ja vesinik ...“ juures m saasteained põhjustavad osoonikihi hõrenemist ning kuidas seda leevendada. Teema „Happed ja alus juures arutletakse happesademete kui keskkonnaprobleemi üle.</p>
Kultuuriline identiteet	<p>Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inim kes mõistab kultuuride muutumist ajaloo vältel ja kel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest. „Aatomiehitus, perioodilisustabel. Ainete ehitus” võimaldab arutleda kuidas muutuvad ajaloo vältel ku ja ka teadus. Nimelt tutvustatakse antiikkreeklaste ja alkeemikute käsitlust nende (alg)elementidest. Lisaks tutvustatakse elementide eestikeelsete nimetuste päritolu F. R. Kreutzw mitmete keemiliste elementide eestikeelsete nimetuste kasutuselevõtja (hapnik, vesinik, süsinik, lämmik)</p>

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	<p>Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist aktiivs vastutustundlikuks kogukonna liikmeks. Teema „Aatomiehitus, perioodilisustabel. Ainete ehitus” või arutleda ettevõtlikkuse üle seoses elementide avastuslugudega. Teema „Hapnik ja vesinik ...“ võimaluse osoonikihi hõrenemise probleemi juures julgustada õpilasi osalema keskkonna kodanikuorganisatsioonide tegevustes ja ettevõtmistes (näiteks „Teeme ära“). Teema „Happed ja alus juures saab arutleda ettevõtlikkuse üle seoses maaturismiga (seebikeetmine ja lubjapõletus). Käsit teadusavastusi, selle positiivsed ja negatiivsed mõjusid. Teema „Tuntumaid metalle” juures arutl kuidas ettevõtlikus metallurgia valdkonnas võimaldas parandada tööriistade kvaliteeti ning võimald materjalide kasutuselevõtu. Teema „Hapnik ja vesinik ...“ arutletakse vesiniku kui tuleviku kasutamise seotud probleemide üle ning suunatakse õpilasi mõtlema lahenduste üle.</p>
Teabekeskond	<p>Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes ümbritsevat teabekeskonda kriitiliselt tajuda. IKT-alaseid töid tehes toimub infootsing inte teatmeteostest ja erialakirjandusest ning leitud keemiaalase teabe kriitiline analüüs. Rakend teabeotsingumeetodeid (kasutades muuhulgas interneti otsingumootorid ja otstarbekaid otsisõnu).</p>
Tehnoloogia ja innovatsioon	<p>Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist uuendusl nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks. Keemiatundides rakend virtuaalseid õpikeskkondi, simulatsioone, animatsioone, nutiseadmeid, arvuteid ning V andmekogujaid nii IKT -alaste kui ka praktiliste tööde läbiviimiseks.</p>
Tervis ja ohutus	<p>Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist ühiskonnaliikmeks, kes on või järgima tervislikku eluviisi ja käituma turvaliselt. Teema „Millega tegeleb keemia?” juures arutatakse ohutusnõuete ja ohumärkide järgmise vajalikkuse üle laboris ja koduses majapidamises kas olmekemikaale. Praktilisi töid tehes arendatakse ohutusnõuete rakendamise oskust. Teema „Happed ja ...” juures suunatakse õpilasi tooma näiteid kodustest happelistest ja aluselitest puhastusvahendite nende ohutust kasutamisest.</p>
Väärtused ja kõlblus	<p>Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inim kes kaitseb üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid. Teema „Hapnik ja vesinik...” juures tutvus Lavoisier’ elulugu ja giljotineerimist jakobiinide terrori ajal, ignoreerides tema teadussaavutusi, sest v et vabariik teadlasi ei vaja. Diskuteeritakse keskkonnaprobleemide kui moraali ja eetika küsimuste üle (näiteks kas võib õigustada järeltulevate põlvede arvelt elamist).</p>

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kõik hinded on võrdse kaaluga ning kokkuvõttev hinne moodustub aritmeetilise keskmisena (ümardades üles poole). Vajadusel arvestatakse üksikute hinnete saamisel lapse individuaalsust. Hinnatavatest töodes olema sooritatud kursuse "kõik tööd" miinus „1 töö“.

Hindamiskaala aluseks on Põhikooli riiklik õppekavas sätestatu, mille järgi viie palli süsteemis hinnatav kirjalike tööde koostamisel ja hindamisel lähtutakse põhimõttest, et kui kasutatakse punktiarvestust ja õp ole andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et hindega

„5” 90–100%, hindega

„4” 75–89%, hindega

„3” 50–74%, hindega

„2” 20–49%, hindega

„1” 0–19%.

Tagasiside toimub vajadusel läbi e-keskkonna „Studium“.

KASUTATAV KIRJANDUS

Õpikud ja raamatud:

Tamm, L. (2006). Keemia õpik VIII klassile I osa. Avita.

Tamm, L. (2006). Keemia õpik VIII klassile II osa. Avita.

Tamm, L. (2012). Keemia õpik VIII klassile. Avita.

Saar, M. ja Katt, N. (2012). Keemia töövihik VIII klassile. Maurus.

Karik, H. (2004). Metallid ja mittemetallid meis ja meie ümber. Koolibri.

Karik, H. Ja Kuiv, K. K. (2007). Keskkond ja keemia. Ohud ja hüved. Koolibri.

Harold, J. (1999). Huvitavaid katseid keemias. Avita

Pullerits, R. ja Mölder, M. (2001). Keemiaülesannete lahendamine.

Avita Katt, N & Saar, M (2015) „Keemia õpik VIII klassile“

Veebimaterjalid:

Keemia katsed <http://www.chemicum.com/ava.htm> (videod)

Keemilised elemendid (inglise keeles) <http://www.periodicvideos.com/index.htm>

(videod) <http://www.chemicool.com/>

Videod keemia õppimiseks (inglise keeles) <http://www.youtube.com/user/virtualschooluk>

https://www.youtube.com/channel/UC_ayO9NLpGuhCvxnWZ0KwYw

http://www.youtube.com/channel/UCGqabAVv0SRD_SjtdhQPTQ Mudelid, simulatsioon mängud keemia õppimiseks:

<http://mudelid.5dvision.ee/>

<https://phet.colorado.edu/et/simulations/category/chemistry>

<http://learningapps.org/index.php?s=keemia>

<http://group.chem.iastate.edu/Greenbowe/sections/projectfolder/flashfiles/reaction/bondin>

Saar, M. (2009). Keemia testid põhikoolile.

<http://web.zone.ee/keemiatestid/>

Õppeaine nimetus:	A-võõrkeel (saksa keel, inglise keel)
Koostaja(d):	Tiina Hallik, Aire Rillo, Mai Torim, Mailis Meitsar
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- saavutab iseseisva keelekasutaja taseme, mis võimaldab selles keeles igapäevastes situatsioonides suhelda ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid originaaltekste;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- teab, kuidas edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- kasutab eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid (nt teatmeteosed, sõnaraamatud, internet), et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

ÕPPESISU

Varasemates klassides alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Läbivaid teemavaldkondi on võimalik siduda järgmiste alateemadega:

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus.

Vaba aeg

I Trimester	Mängud, puhkamine, reisimine.
II Trimester	Hobid, sport.
III Trimester	Eesmärgid. Virtuaalsuhtlus. Kirjandus ja kunst.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus.

Igapäevaelu. Õppimine ja töö.

I Trimester	Tee küsimine, turvalisus liiklemisel ja liikluses.
II Trimester	Nõu andmine, küsimustele jaatavalt/eitavalt vastamine, vabandamine. Haigused.
III Trimester	Tervislik eluviis ja toitumine; õnnetused/vigastused.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Tehnoloogia ja innovatsioon.

Riigid ja nende kultuur

I Trimester	Riikide suuremad linnad, reisimine, rahvad, keeled, vaatamisväärsused.
II Trimester	Teiste riikide kirjandus, sport.
III Trimester	Vaatamisväärsused, kultuuriruumide võrdlus.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.

Kodukoht Eesti

I Trimester	Reisimine kodukohas. Tee küsimine.
II Trimester	Elu linnas ja maal.
III Trimester	Eesti vaatamisväärsused. Loodus ja looduskaitse, keskkonnahoidlik ja -säästlik käitumine.

Keskfond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus.

Kodu ja lähiümbrus.

I Trimester	Perekondlikud sündmused ja tähtpäevad; puhkamine, tee küsimine ja juhatamine, vaatamisväärsustega tutvumine.
-------------	--

II Trimester	Probleemid kodus. Elu maal.
III Trimester	Kodukoha tähtsamad vaatamisväärsused, nende esitlemine. Pealinn. Jäätmekäitlus.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus.

Mina ja teised.

I Trimester	Suhted perekonnaga. Minu võimed, tugevused ja nõrkused. Riietus, välimus.
II Trimester	Inimeste vahelised suhted; suhtlemine ja teistega arvestamine. Haigused.
III Trimester	Viisakas suhtlemine, koostöö. Nõu andmine.

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD TRIMESTRITE KAUPA:

I trimester

Mängud, puhkamine, reisimine. Tee küsimine, turvalisus liiklemisel ja liikluses. Riikide suuremad linnad, rahvad, keeled, vaatamisväärsused. Reisimine kodukohas. Suhted perekonnaga. Minu võimed, tugevused ja nõrkused. Riietus, välimus. Perekondlikud sündmused ja tähtpäevad; vaatamisväärsustega tutvumine.

II trimester

Hobid, sport. Nõu andmine, küsimustele jaatavalt/eitavalt vastamine, vabandamine. Haigused. Teiste riikide kirjandus, sport. Elu linnas ja maal. Probleemid kodus. Inimeste vahelised suhted; suhtlemine ja teistega arvestamine. Haigused.

III trimester

Tervislik eluviis ja toitumine; õnnetused/vigastused. Eesmärgid. Virtuaalsuhtlus. Kirjandus ja kunst. Eesti vaatamisväärsused. Loodus ja looduskaitse, keskkonnahoidlik ja -säästlik käitumine. Kultuuriruumide võrdlus. Kodukoha tähtsamad vaatamisväärsused, nende esitlemine. Pealinn. Jäätmekäitlus. Viisakas suhtlemine, koostöö. Nõu andmine.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL
LAUSEÕPETUS	Sõnajärg lauses	Kaudne kõne minevikus (jutustav lause, küsimus); Sõnajärg kaudses küsimuses; Aegade ühildumine kaudkõnes (back shift); Fraaside ja lausete ühendamine (if / when); Kirjavahemärgid (koma)
TEGUSÕNA	Tegusõnade pööramine olevikus, lihtminevikus, täisminevikus, tulevikus; reksioon; kõrvallused (<i>so dass, obwohl, trotzdem, weil, deshalb, deswegen, darum</i>)	Isikuline tegumood: <i>Present Perfect Continuous</i> ; Modaaltegasõnad (<i>have to</i>); Tuleviku väljendamise erivõimalused; Tingimuslaused I, II tüüp
NIMISÕNA	Käänamine; artikli kasutamine	Erandlik mitmus; Enamkasutatavad väljendid artikliga ja ilma

OMADUSSÕNA	Käänamine	Eritüvelised võrdlusastmed (<i>old-elder</i>); <i>Enough/too+omadussõna</i>
ASESÕNA	Isikuline asesõna, omastav asesõna	Omastavate asesõnade absoluutvormid (<i>mine, yours, ours, etc</i>). <i>Much, many, little, few</i> ; Asesõnad <i>one, each other, none of them, all of them, some of them</i> .
EESSÕNA	Eessõnad Akkusativiga, Dativiga, Genitiviga	Eessõnad viisimäärustes (<i>with, without</i>)
ARVSÕNA	-	Aastaarvud
MÄÄRSÕNA	-	Määrsõnade moodustamine ilma lõputa – <i>ly</i> .
SÕNATULETUS	Liitsõnade moodustamine	Liitsõnad

LÕIMING	
Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Tõlkimine, ümbersõnastamine, keelestruktuurid. Kirjandusega lõimimiseks võõrkeelsed tekstid, väärtuste õpetamine läbi teksti (sõprus, armastus, perekond, jm.). Tekstide kirjutamine, kõnelemine, lugemine.
Matemaatika	Arvude tundmine, arvutamine, liitmine, lahutamine, korrutamine, jagamine, telefoninumbri ütlemine ja küsimine.
Loodus ja Sotsiaalsained	Loodus, riigid, pealinnad, rahvused. Riikide nimetused, asukohad, keeled, kultuur. Riikide ajaloo ja ühiskonnaga seotu. Minu võimed, tugevused ja nõrkused. Õpioskused ja harjumused, edasiõppimine ja kutsevalik; töökohad. Inimeste vahelised suhted, pereelu, viisakusreeglid, koostöö, suhtlemine ja teistega arvestamine; riietus, välimus. Perekondlikud sündmused ja tähtpäevad; kodukoha tähtsamad vaatamisväärsused ja nende tutvustamine, esitlemine. Loodus ja looduskaitse; keskkonnahoidlik ja -säästlik käitumine; elu linnas ja maal; Eesti vaatamisväärsused.
Kunstiained	Käeline tegevus, visuaalne seostamine, katsetamine. Võõrkeelsed laulud, tekstid.
Tehnoloogia	Interneti teel suhtlemine ja selle turvalisus, konfliktide lahendamine, suhtlemine erinevast kultuurist inimestega, tähtpäevad, elustiilid Eestis ja teistes kultuurides. Arvutis esitluste koostamine, ülesannete lahendamine.
Liikumisõpetus	Liikumisega seotud mängud, sport, füüsiline aktiivsus. Harrastused, tervislikud eluviisid, vaba aeg, enesetunne.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitoövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeeleõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeleõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeleõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja - julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvus tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevuse	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.

Digipädevus

Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

Arendatakse kõiki osaoskusi võrdselt ning olulisel kohal on sõnavara avardamine ja kinnistamine ja iseseisvate tööharjumuste väljakujundamine. Tunnis suheldakse õpitavas võõrkeeles. Õpilast suunatakse õpitavat keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilane õpib lisaks harjumuspärasele tööle õppevahenditega lugema lühemaid adapteeritud ilukirjandus-, teabe- ja tarbetekste. Kirjutamisoskuse arendamiseks kasutatakse erinevat liiki loovtöid. Tähelepanu pööratakse loovuse arendamisele nii suulises kui ka kirjalikus väljendusoskuses. Olulisel kohal on arvuti kasutamise õppimine – esitluste tegemine, iseseisva töö harjumuse tekitamine. 8. klassi jooksul süvendatakse õpilase teadmisi kultuurierinevustest, õpetatakse neid teadvustama ning nendega arvestama. Kuulatakse ja loetakse eri liiki eakohaseid tekste, sh ka iseseisvalt; kirjutatakse loovtöid; tehakse suulisi ettekandeid, mängitakse rolli- ja suhtlusmänge ja õpitakse otsima infot erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest. Õpimotivatsiooni arendamiseks ja säilitamiseks kasutab õpetaja erinevaid meetodilisi võtteid, nt paaris- ja rühmatööd, intervjuuerimist, rollimänge. Oluline on, et õpilased omandaksid võõrkeele õppimiseks vajalikud õpistrateegiad, et jõuda iseseisva õppimiseni.

Kuulamisoskuse arendamiseks õpitakse kasutama erinevaid kuulamisstrateegiaid, olulise eristamist ebaolulisest ning mõtteliste seoste loomist.

Lugemisoskuse arendamiseks õpitakse ära tundma erinevaid tekstiliike. Õpitakse kasutama erinevaid lugemisstrateegiaid.

Rääkimisoskuse arendamisel harjutatakse vestlus- kahekõnede- ja sidusa teksti esitamise oskust ja selleks vajalikke strateegiaid.

Kirjutamisoskuse arendamine algab elementaarsetest ülesannetest nagu lünkade täitmine, aga harjutatakse ka isikliku kirja ja lugejakirja kirjutamist. Kirjutamisoskus eeldab teatud sõnavara ja keelestruktuuride valdamist. Õpilased õpivad etapiviisilist tekstiloomet.

ÕPITULEMUSED

8.klassi lõpetaja:

- mõistab endale tuttavatel teemal olulist;
- kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke;
- koostab lihtsat teksti tuttavatel teemal pidades silmas tekstiliigi tunnuseid;
- saab õpitavat keelt emakeelena kõnelevate inimestega igapäevases suhtlemises üldjoontes hakkama;
- omab laiemaid teadmisi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu kohta, vaatab ingliskeelseid filme ja telesaateid ning mõistab neid enamjaolt juba ka subtiitriteta;
- kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid vajaliku info otsimiseks ka teistes valdkondades ja õppeainetes;
- töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
- hindab õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi;
- mõistab kuulamisel sisu ja taipab peamist sõnumit;
- loeb ja mõistab selge arutluskäiguga tekste erinevatel igapäevateemadel;
- suudab leida vajalikku infot tekstist;
- reageerib erinevates suhtlussituatsioonides adekvaatselt;
- kirjutab õpitud teemal lühikirjandit, teksti kokkuvõtet ja täita ankeeti.

Kuulamine

- saab aru vahetus suhtlussituatsioonis kuuldust, kui vestlus on tuttavalt igapäevaeluga seotud teemal;
- mõistab tele- ja raadiosaadete ning filmide sisu, kui teema on tuttav ja pakub huvi ning pilt toetab heliteksti;
- saab aru loomuliku tempoga kõnest, kui hääldus on selge ja tuttav.

Lugemine

- loeb ja mõistab mõne leheküljelisi lihtsa sõnastusega faktipõhiseid tekste;
- mõistab jutustavat laadi teksti põhiideed ning suudab leida vajalikku infot teatmeteostest ja internetist;
- kasutab kakskeelseid tõlkesõnastikke.

Rääkimine

- räägib lihtsate seostatud lausetega oma kogemustest ja kavatsustest;
- suudab lühidalt põhjendada oma seisukohti;
- on võimeline ühinema vestlusega ja avaldama arvamust, kui kõneaine on tuttav;
- kasutab õpitud väljendeid ja lausemalle õigesti.

Kirjutamine

- kirjutab õpitud teemadel lühikesi jutustavat laadi tekste, milles väljendab oma tundeid, mõtteid ja arvamusi;
- koostab erinevaid tarbetekste;
- on võimeline suhtlema online-vestluses. Keeleoskuse hea tase 8. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A2.2-B1.1	A2.2-B1.1	A2.2	A2.2
Inglise keel	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Õpilane seab koostöös õpetajaga endale õpieesmärke ning annab oma teadmiste ja oskuste hinnangu. Õpilane annab õpetaja juhendamisel hinnangu õppele ning oma tööle õpitavas võõrkeeles.

Hindamine toimub numbriliste hinnetega, 5-palli süsteemis. Õpilasele antakse lisaks sellele kogu õppeaasta vältel ka suulist ja kirjalikku tagasisidet tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks. Iga trimestri esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva trimestri jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamispõhimõtted.

Kolm korda aastas pannakse välja trimestri kokkuvõtlik hinne. Trimestri- ja aastahinde kujunemisel arvestatakse kõikide hindeliste tööde aritmeetilist keskmist ja hinne ümardatakse 0,5 puhul ülespoole. Numbriline hinne antakse õpilasele tunnis tehtud praktiliste, kirjalike ja suuliste vastuste ja tööde eest, arvestades õpilase oskuste ja teadmiste vastavust ainekavas taotlevatele õpitulemustele. Lisaks võib aineõpetaja teha jooksvalt lühemaid ette teatamata töid, mille hindamise osas lepatakse õpilastega kokku (kas hinne kantakse Stuudiumi või mitte, kas saadakse ainult kirjalikku/suulist tagasisidet).

Õppeaine nimetus:	B-võõrkeel (saksa keel, inglise keel, vene keel)
Koostaja(d):	Tiina Hallik, Tatjana Ivanova, Yulia Mironova, Aire Rillo, Mai Torim
Klass:	8. klass

Õppeaine maht:**3 tundi nädalas, 105 tundi aastas****ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID***Põhikooli B-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:*

- suudab igapäevastes suhtlusolukordades toime tulla;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ning nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- tunneb erinevaid võõrkeelte õppimise strateegiaid ning oskab neid iseseisvalt kasutada;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- kasutab eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid, et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

ÕPPESISU

I ja II kooliastmes alustatud alateemad jätkuvad III kooliastmes osaoskuste arengu põhjal. Kõik võõrkeeltes käsitletavat teemad haaravad aineüleseid läbivaid teemasid.

Läbivad teemavaldkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus.

Vaba aeg.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Trimester	Hobid, harrastused. Spordialad.	Filmid, vaba aja tegevused.
II Trimester	Vaba aja tegevused.	Vaatamisväärsused. Reisimine.
III Trimester	Reisimine. Vaatamisväärsused. Koolivaheaeg, puhkus.	Raamatud, sport, hobid, kultuuritegelased.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Teabekeskond. Tervis ja ohutus. Väärtus ja kõlblus.

Igapäeva elu. Õppimine ja töö.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Trimester	Päevarežiim. Tööpäev.	Suhtlemine teeninduses.
II Trimester	Klassikaaslased.	Nõu andmine ja küsimine. Turvalisus, reeglid.
III Trimester	Poodlemine. Suhtlemine teeninduses.	Elukutsed, töörutiin.

Keskond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.

Riigid ja nende kultuur.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Trimester	Maad, keeled, rahvused. Valuuta. Sümboolika.	Maad, keeled, rahvused. Sümboolika. Tähtpäevad.
II Trimester	Vaatamisväärsused.	Ehitised ja vaatamisväärsused, valuuta.
III Trimester	Tähtpäevad. Venemaa, kultuur, kumbed, naabrid, jm.	Tähtpäevad. Kuulsused.

Keskond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.

Kodukoht Eesti.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Trimester	Elu linnas ja maal.	Elu linnas ja maal.
II Trimester	Loodus, loomad.	Tähtpäevad. Vabariigi aastapäev. Vaatamisväärsused, kultuuritavad.
III Trimester	Eesti. Eesti kumbed, sümbolid. Tähtpäevad. Linnad. Kaart.	Eesti geograafiline kaart, lemmikkohad.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus.*Kodu ja lähiümbrus.*

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Trimester	Elu linnas ja maal. Igapäevased kodused tööd ja tegemised.	Linna ja maa elukeskkond. Vaatamisväärsused.
II Trimester	Taskuraha, pere eelarve. Perekondlikud sündmused ja tähtpäevad, suhted perekonnas, ühistegevused.	Geograafiline eripära.
III Trimester	Ühistegevused.	Tee juhatamine ja küsimine.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus.*Mina ja teised.*

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Trimester	Lemmiktegevused, harrastused.	Viisakas käitumine.
II Trimester	Iseloom, välimus, suhted sõpradega.	Suhted sõpradega.
III Trimester	Viisakas käitumine. Huvid ja võimed.	Iseloom, välimus. Huvid ja võimed.

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD TRIMESTRITE KAUPA:

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Trimester	Lemmiktegevused, harrastused. Elu linnas ja maal. Igapäevased kodused tööd ja tegemised. Elu linnas ja maal. Maad, keeled, rahvused. Valuuta. Sümbolika. Päevarežiim. Tööpäev. Hobid, harrastused. Spordialad.	Viisakas käitumine. Linna ja maa elukeskkond. Vaatamisväärsused. Elu linnas ja maal. Maad, keeled, rahvused. Sümbolika. Tähtpäevad. Suhtlemine teeninduses. Filmid, vaba aja tegevused.
II Trimester	Iseloom, välimus, suhted sõpradega. Taskuraha, pere eelarve. Perekondlikud sündmused ja tähtpäevad, suhted perekonnas, ühistegevused. Loodus, loomad.	Suhted sõpradega. Geograafiline eripära. Tähtpäevad. Vabariigi aastapäev. Vaatamisväärsused, kultuuritavad. Ehitised ja vaatamisväärsused, valuuta. Nõu andmine ja küsimine.

	Vaatamisväärsused. Klassikaaslased. Vaba aja tegevused.	Turvalisus, reeglid. Vaatamisväärsused. Reisimine.
III Trimester	Viisakas käitumine. Huvid ja võimed. Ühistegevused. Eesti. Eesti kombed, sümbolid. Tähtpäevad. Linnad. Kaart. Tähtpäevad. Venemaa, kultuur, kombed, naabrid, jm. Poodlemine. Suhtlemine teeninduses. Reisimine. Vaatamisväärsused. Koolivaheaeg, puhkus.	Iseloom, välimus. Huvid ja võimed. Tee juhatamine ja küsimine. Eesti geograafiline kaart, lemmikkohad. Tähtpäevad. Kuulsused. Elukutsed, tööruut. Raamatud, sport, hobid, kultuuritegelased.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL	VEENE KEEL
LAUSEÕPETUS	<i>Kõrvallaused: weil, dass; küsimuste esitamine.</i>	<i>Kaudne kõne minevikus (jutustav lause, küsimus); sõnajärg kaudses küsimuses; aegade ühildumine kaudkõnes (back shift); fraaside ja lausete ühendamine (if/when); kirjavahemärgid (koma)</i>	Lihtlause, liitlause.
TEGUSÕNA	Pööramine olevikus, lihtminevikus, täisminevikus, rektsioon; käskiv kõneviis; modaalverbid; enesekohased tegusõnad.	Isikuline tegumood: Present Perfect Continuous; modaaltepusõnad (<i>have to</i>); tuleviku väljendamise erivõimalused; tingimuslause I, II tüüp.	Глаголы - enesekohased tegusõnad; rektsioon; eesliited; tegusõnade pööramine ainsuses ja mitmuses: enamkasutatavad I ja II pöördkonna tegusõnad; enamkasutatavad liikumist näitavad tegusõnad (eesliidetega ja ilma): <i>идти/ходить, ехать/ездить, бежать/бегать, летать/лететь, плыть/плавать, нести/носить</i> ; ajavormid: olevik, minevik, liit- ja lihttulevik; Tegusõnade liik; käskiv kõneviis.
NIMISÕNA	Käänamine – <i>Nominativ, Akkusativ.</i>	Artikli kasutamine isikunimedega ja geograafiliste nimedega.	Существительное - käänamine ainsuses : <i>meessoost nimisõnad (дом, слон; папа; дядя; конь, день; мяч; музей); naissoost nimisõnad</i>

			<i>(мама, тетя, тетрадь; семья; экскурсия); kesksõost nimisõnad (окно; поле; белье; знание); eessõna + nimisõna käändeline vorm.</i>
OMADUSSÕNA	Võrdlusastmed.	Eritüvelised võrdlusastmed (<i>old-elder</i>); enough/too + omadussõna.	Прилагательное - kvantitatiivsed, objektiivsed ja omastavad omadussõnad; käänamine ainsuses ja mitmuses: meessoost omadussõnad (<i>простой, красивый, летний</i>); naissoost omadussõnad (<i>красивая; летняя</i>); kesksõost omadussõnad (<i>красивое; летнее</i>); ühildumine nimisõnadega soos, arvus ja käändes; võrdlusastmed (lihtsamad vormid).
ASESÕNA	<i>Isikuline asesõna, omastav asesõna.</i>	<i>Omastavate asesõnade absoluutvormid (mine, yours, ours, etc); asesõnad one, each other, none of them, all of them, some of them.</i>	Местоимения - ühildumine nimisõnadega, käänamine.
EESSÕNA	<i>Kohta väljendavad eessõnad; eessõnad akkusatiivi ja daativiga.</i>	Enam kasutatavad eessõnalised väljendid (<i>next to, in the middle</i>).	Предлоги - <i>в, на, с, из, у, о, для, за, к, вокруг, недалеко от, напротив, без, через, около, по (гулять по городу).</i>
ARVSÕNA		Protsent; kümnendmurrud.	Põhiarvud, järgarvud; arvsõnade käänamine (enamkasutatavad käänded); kellaeg, kuupäev, pikkus, kaal; maksumus; järgarvude ühildumine nimisõnadega soos, käändes ja arvus.
MÄÄRSÕNA		Ebareeglipärased määrsõnad (<i>fast</i>) viisimäärsõnad	

LÕIMING

Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Rakendatakse eesti keeles ja kirjanduses omandatud ning kantakse üle teise kultuurikonteksti; sõpruse käsitlemine läbi ilukirjanduse; õpitavat keelt kõnelevate maade kirjanikud ja luuletajad, luuletuste lugemine; ümbersõnastamine, kirjandustekstide tõlkimine, väärtused, keelestruktuurid, seoste loomine, lühijutu kirjutamine. Grammatika võrdlus, Eesti kultuuritegelased, Eesti filmid, etendused.
Matemaatika	Arvsõnad 1-1000, järgarvud, ruut, ovaal, ring, pindala.
Loodus ja Sotsiaalsed	Riikide nimetused, pealinnad ja suuremad linnad, rahvused, keeled Euroopas, kodukoht, elu linnas ja maal, koolitee. Eesti sümbolika, riigikord, jm. Tähtsamad ajaloosündmused ja ajalootegelased. Tähtpäevad ja kombed. Kodukoha loodus; hügieen, toitumine ja tervislik eluviis, keskkond, ilmastikunähtused.
Kunstiained	Plakatite, tähtpäevakaartide kujundamine, pildikirjeldused; mood. Tähtpäevad Eestis ja õpitavat keelt kõnelevates riikides; kultuuride võrdlemine; Eesti ja teiste riikide kultuuriliste iseärasustega tutvumine.
Tehnoloogia	Suhtlemine internetis, ohud, enese kaitsmine ja konfliktide lahendamine. Esitlused PowerPointis. Erinevate riikide otsingusüsteemide kasutamine.
Liikumisõpetus	Erinevad spordialad, kuulsad sportlased Eestis ja õpitavat keelt kõnelevates riikides. Liikumisega seotud mängud, harjutused, üritused.

ÜLDPÄDEVUSED

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektöpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeeletõlkes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.

Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeles õppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitud erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeles õppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja - julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärgid ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevuse eesmärk on julgustada õpilast võõrkeeles suhtlema. Kõiki osaoskusi arendatakse võrdselt, suurendades järk-järgult kirjaliku suhtlemise mahtu. Õpilased õpivad kõrvutama eri keelte sarnasusi ja erinevusi. Kuulamisoskuse arendamiseks õpitakse kasutama erinevaid kuulamisstrateegiaid. Lugemisoskuse arendamiseks õpitakse ära tundma erinevaid tekstiliike. Rääkimisoskuse arendamisel tegeldakse pidevalt õige intonatsiooni ja häälduse arendamisega, harjutatakse vestlus- ja kahekõnede esitamise oskust. Kirjutamisoskuse arendamine algab elementaarsetest ülesannetest. Kirjutamisoskus eeldab teatud sõnavara ja keelestruktuuride valdamist.

Osaoskuste arendamiseks sobivad näiteks:

- eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine;
- adapteeritud eakohaste tekstide iseseisev lugemine;

- meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
- loovtööde kirjutamine;
- lühietekanded;
- rolli- ja suhtlusmängud;
- info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest.

ÕPITULEMUSED

8.klassi lõpetaja:

- saab õpitavat keelt emakeelena kõnelevate inimestega igapäevases suhtlemises üldjoontes hakkama;
- mõistab endale tuttavalt teemal olulisemat;
- tuleb toime teda puudutavates igapäevastes suhtlusolukordades õpitavat keelt emakeelena kõnelejaga;
- teadvustab eakohaselt õpitava maa ja oma maa kultuuri sarnasusi ja erinevusi ning oskab neid arvestada;
- kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;
- hangib infot erinevatest võõrkeelsetest infoallikatest;
- töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
- hindab õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ja vajaduse korral kohandab oma õpistrateegiaid.

Kuulamine

- õpib kuulama ja mõistma igapäevast võõrkeelset kõnet ja vestlust;
- saab aru selgelt hääldatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud dialoogidest;
- mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning pöördumisi;
- mõistab lihtsaid vestlusi ning lühikeste jutustuste, teadete ja sõnumite sisu, õpitud temaatika piires;
- tunneb kirjelduse järgi ära pilte;
- eristab selgelt kuni kolme erineva vestluses osaleva inimese kõnet.

Lugemine

- loeb lühikesi lihtsaid tekste ja leiab neist vajaliku faktiinfo;
- saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhistest;
- tekstist arusaamiseks oskab kasutada õpiku sõnastikku;
- loeb õige intonatsiooni, rõhu ja rütmiga õpitud dialooge, lühijutte.

Rääkimine

- tutvustab iseennast ja oma ümbrust;
- vestleb lühidalt ja vastab küsimustele õpitud temaatika piires;
- saab hakkama õpitud sõnavara ja lausemallide piires lihtsate dialoogidega;
- kasutab keelt korrektse hääldusega ja intonatsiooniga;
- kirjeldab lühidalt lähiümbrust, igapäevaseid toiminguid ja inimesi;
- kasutab põhisõnavara ja käibefraase, grammatilisi konstruktsioone;
- suudab alustada ja lõpetada vestlust.

Kirjutamine

- kirjutab lühidalt iseendast ja teisest inimesest;
- täidab lihtsat küsimustikku;
- trükitab Vene tekste kasutades vene klaviatuuri ja vormistab seda PowerPointis;
- tunneb õpitud sõnavara õigekirja;
- kasutab lause alguses suurtähte ja lause lõpus õiget kirjavahemärki;
- kasutab sidesõnu;
- koostab lühisõnumeid;
- koostab näidise järgi lühikesi tekste, abivahendina kasutab sõnastikku.

Keeleoskuse hea tase 8. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	A2.2-B1.1	A2.2-B1.1	A2.2	A2.2
Inglise keel	A2.2	A2.2	A2.2	A2.1
Vene keel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub numbriliste hinnetega, 5-palli süsteemis.

Õpilasele antakse lisaks sellele kogu õppeaasta vältel ka suulist ja kirjalikku tagasisidet tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks.

Iga trimestri esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva trimestri jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamispõhimõtted.

Kolm korda aastas pannakse välja trimestri kokkuvõtlik hinne. Trimestri- ja aastahinde kujunemisel arvestatakse kõikide hindeliste tööde aritmeetilist keskmist ja hinne ümardatakse 0,5 puhul ülespoole.

Numbriline hinne antakse õpilasele tunnis tehtud praktiliste, kirjalike ja suuliste vastuste ja tööde eest, arvestades õpilase oskuste ja teadmiste vastavust ainekavas taotlevatele õpitulemustele. Lisaks võib aineõpetaja teha jooksvalt lühemaid ette teatamata töid, mille hindamise osas lepitakse õpilastega kokku (kas hinne kantakse Stuudiumi või mitte, kas saadakse ainult kirjalikku/suulist tagasisidet).

III kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Ülesande eesmärgist lähtudes hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust).

Õpilane seab koostöös õpetajaga endale õpieesmärgid ning annab oma teadmistele ja oskustele hinnangu. Õpilane annab õpetaja juhendamisel hinnangu õppele ning oma tööle õpitavas võõrkeeles, isegi kui eneseväljendusoskus on piiratud.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	Ajalugu
Koostaja(d):	Mihkel Laar
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	2 ainetundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb huvi mineviku vastu;
- tunneb oma kodukoha ajalugu, Eesti ajalugu, Euroopa ning maailma ajalugu ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste, protsesside ja isikute kaudu;
- väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning oma rolli kultuuripärandi säilitajana ja edasikandjana ning määratleb end oma rahva liikmena;

- leiab, üldistab, tõlgendab, kasutab ja hindab kriitiliselt ajalooteavet;
- kasutab ajaloo põhimõisteid õiges kontekstis, eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest, näeb ja sõnastab probleeme ning esitab neist lähtudes küsimusi ja pakub lahendusteid;
- mõistab põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse ja järjepidevuse olemust ning hindab allikate usaldusväärsust ajaloosündmusi ja -protsesse ning ajaloolist keskkonda analüüsides;
- tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma arvamust, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
- tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid, väljendab oma teadmisi ning oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab õppetegevuses IKT vahendeid.

ÕPPESISU

Uusaeg. Maailm 1600–1815

Uusaja ühiskonna põhijooned Euroopas, absolutismi kujunemine, Louis XIV, valgustusfilosoofia, Inglise kodusõda ja restauratsioon, Inglismaa ja Prantsusmaa, 18. sajandi valgustatud absolutism Preisimaa näitel, Friedrich II.

Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus, valitsemine, keskvõim ja aadli omavalitsus, Balti erikord, Põhjasõda, Peeter I, Eesti talurahvas 17. ja 18. sajandil, muutused majanduses ja poliitikas, vaimuelu (religioon, haridus, kirjasõna). USA iseseisvumine, Iseseisvussõda, USA riiklik korraldus.

Prantsuse revolutsioon ja Napoleoni ajastu. Prantsuse revolutsiooni põhjused ja kulg, Napoleoni reformid, Viini kongress ja poliitilised muutused Euroopa kaardil Vestfaali rahu ning Viini kongressi tulemusena, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsus Euroopa ajaloos. Kultuur: barokk, klassitsism. Asustus ja eluolu paikkonnas 17.–18. sajandil.

Maailm 1815–1918

Industriaalühiskonna kujunemine, tööstuslik pööre, vabrikutootmine, linnastumine, industriaalühiskonna sotsiaalne pale, 19. sajandi poliitilised õpetused.

Rahvuslus ja rahvusriigid, rahvusluse kasv Euroopas, rahvusriigi loomine Saksamaa näitel, Saksa keisririik. Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul, Vene impeeriumi äärealade poliitika, talurahvaseadused, rahvuslik ärkamine, selle eeldused, liidrid ja üritused, venestusaeg, 1905. aasta revolutsiooni tagajärjed.

Esimene maailmasõda, uue jõudude vahekorra kujunemine Euroopas, sõja põhjused, kulg ja tagajärjed, maailmasõja mõju Eestile. Eesti iseseisvumine: autonoomiast Vabadussõjani. Kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul: eluolu, ajakirjandus, seltsiliikumine, sh kodukohas.

LÕIMING	
Eesti keel	Suuline ja kirjalik eneseväljendus, tekstide loomine, korrektne kirjaviis, küsimuste koostamine ja vastamine. Lauseehitus; erinevad tekstiliigid-reklaamitekst, funktsionaalne lugemine. kirjasõna Eesti aladel keskajal, õigekiri, Uus Testament, Forselius. Migratsioon, assimileerumine, vanausulised Peipsi järve läänekaldal, rahvuslik ärkamine.
Kirjandus	Eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine.
Kunstiõpetus	Maal ja skulptuur keskajal, kirik kui sakraalehitis, reklaami kujundamine, kirjakunst. Eurovisiooni lauluvõistlus, ABBA

Muusika	Keskaegne muusika, pillid.
Võõrkeel	Sõnavara arendamine.
Geograafia	Maadeavastused, kesk- ja varauusaegne kaart, Venemaa uus pealinn Sankt Peterburg, Poola jagamine. Balti kubermangud Vene riigi koosseisus. Euroopa kaart 19. sajandi alguses. Euroopa kaart 19. sajandi keskel. Euroopa riikide pealinnad. kolonialism
Inimeseõpetus	Hügieen, enese eest hoolitsemine; kasvatuses erinevates ajastutes; soorollid.
Matemaatika	Ajamõõtmine, ajaühikud, oskus püstitada probleemi, loogiliselt arutleda, lugeda materjalist välja vajalikku infot.
Loodusõpetus	Tuule- ja vee-energia kasutamine; päikesekell, füüsika rakendamine tehnika arengus.
Füüsik	Helio- ja geotsentriline maailmapilt, teleskoop, lääts, Newtoni seadused, tõus ja mõõn

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Ajalugu toetab suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhinduda..
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Sotsiaalne pädevus tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloo ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikustsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamus ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.
Enesemääratluspädevus	Ajalugu toetab rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujunemist.
Õpipädevus	Õpipädevus kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida ajaloo õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside

	<p>kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.</p>
Suhtluspädevus	<p>Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista ajaloo teabe- ja tarbetekste ning ajaloolist ilukirjandust; kirjutada eri liiki (lühi)tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.</p>
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	<p>Ajalugu toetab suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.</p>
Ettevõtlikkuspädevus	<p>Ettevõtlikkuspädevusega õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärged, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.</p>
Digipädevus	<p>Digipädevuse arendamiseks kasutatakse sotsiaalainete õpetamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimalusi. Õpilasi suunatakse õppetöös kasutama nutiseadmeid ning elektroonilisi abivahendeid. Õpilased koostavad ettekandeid, sooritavaid hindelisi ülesandeid ning otsivad õpimaterjale digivahendite abil. Ühtlasi õpetatakse õpilasi suhtuma kriitiliselt kasutatavasse teabesse ning jälgima turvalisuse ja autorikaitse printsiipe. IKT õpetus ja digipädevuste kujundamine toimub Raatuse koolis, kõikides õppeainetes lõimituna õpetajate ühistööna.</p>

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	<p>Ajaloolase ja arheoloogi elukutse, muuseumitöötaja; käsitöölaine (kõösner või kullasepp), hariduse ja teaduse valdkond kui karjäärivõimalus. Ehituskunst, sajandeid kestva ehitise teostus. Erinevate õpivõtete kasutamine. Erialad, mis on läbi sajandite ühiskonnas olnud.</p>
Keskkond ja jätkusuutlik areng	<p>Ajaloolase ja arheoloogi elukutse, muuseumitöötaja; käsitöölaine (kõösner või kullasepp), hariduse ja teaduse valdkond kui karjäärivõimalus. Ehituskunst, sajandeid kestva ehitise teostus. Erinevate õpivõtete kasutamine. Erialad, mis on läbi sajandite ühiskonnas olnud.</p>

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Õpilane kujundab oma seisukoha ja argumenteerib seda faktidega ajalooõpikust või nähtud filmist. Üksikisiku roll ajaloos. Oma õpiedukuse eest vastutamine. Demokraatliku ühiskonna areng.
Kultuuriline identiteet	Erinevate ajastute ja erinevate piirkondade inimesed on erineva maailmavaatega. Euroopaliku maailmavaate lugu. Kultuuri ja majanduse vastastikune seos; kaupmees/käsitöölise kui kultuuri mõjutaja.
Teabekeskond	Info otsimine ja leidmine, kriitiline lähenemine allikatele. Maalid kui teabe kandjad, riided, ehted jne. Trükikunsti leiutamise seotud muutused.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilane saab aru, et maailm ongi pidevas muutumises. Tehnoloogia kasutamine keskajal ja tänapäeval
Tervis ja ohutus	Araabia ühiskond, Araabia kultuur ja selle mõju Euroopale – puhtad käed ja puhas joogivesi. Äärmuslike loodusolude mõju inimesele.
Väärtused ja kõlblus	Teab, et Euroopa maailmapildi aluseks on 10 käsku. Õpilase positsioon keskajal, kehaline karistamine jne. Hästi tehtud töö väärtus ajaloos. Erinevate maailmavaadete sarnased ja erinevad jooned. Erinevate maailmavaadete sarnased ja erinevad jooned. Idamaise maailmapildi areng läbi ajaloos, kontrastid Euroopa maailmapildiga. Bütsantsi käitumine oma vastaste ja liitlastega.

ÕPPETEGEVUS

Õpitakse tundma valgustusajastul toimunud muutusi riikide valitsemises. Analüüsitakse poliitiliste reformide mõju ühiskonna arengule, käsitledes seda erinevate inimeste vaatevinklist. Tuvastatakse erinevusi reformide ja revolutsioonide kaudu toimunud muutustes.

Võrreldakse USA riiklikku korraldust Euroopa uusaegsete riikide omaga ning õpitakse tundma uusaegse

ühiskonna põhijooni Euroopas. Õpitakse tundma Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade põhjusi, tagajärgi ning mõju Euroopale, tööstusliku pöörde mõju majandusele ja ühiskonnale 19. sajandil ning rahvusriikide kujunemist Saksamaa näitel; Eesti rahvusliku liikumise eeldusi, sündmusi ja liidreid. Analüüsitakse ning õpitakse tundma Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi ning Eesti iseseisvumisega seotud sündmuste käiku. Kaardil vaadatakse Esimese maailmasõja eel tekkinud liituseid, sõja käiku ja osalenud riike ning Versailles' rahu tulemusel kujunenud Euroopa riikide piire, võrreldes seda olukorda tänapäeval valitsevaga. Kolmandas kooliastmes on oluline omandada uurimistöö koostamise kogemus. 8. klassis sobivad selleks kodukoha ajalooa seotud teemad.

ÕPITULEMUSED

8.klassi lõpetaja:

Maailm 1600–1815

- teab, mis muutused toimusid Rootsi ja Vene ajal Eesti võimukorralduses, talurahva elus, hariduses ja kultuuris ning mis olid Põhjasõja tagajärjed Eestile;
- selgitab valitsemiskorralduse muutusi uusajal: seisuslik riik, absolutism, valgustatud absolutism, parlamentarism;

- selgitab Prantsuse revolutsiooni ning Napoleoni reformide põhjusi, tagajärgi ja mõju;
- toob esile ühiskonna ümberkorraldamise võimalusi reformide ja revolutsiooni teel ning saab aru, mille poolest need erinevad;
- teab, kuidas tekkisid Ameerika Ühendriigid, ja kirjeldab Ameerika Ühendriikide riigikorraldust;
- kirjeldab baroki ja klassitsismi põhijooni;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid valgustus, valgustatud absolutism, reform, revolutsioon, restauratsioon, absolutism, parlamentarism;
- teab, kes olid Napoleon, Louis XIV, Peeter I ja Voltaire, ning iseloomustab nende tegevust.

Maailm 1815–1918

- näitab kaardil Esimeses maailmasõjas osalenud riikide liite;
- kirjeldab rahvuslikku liikumist Eestis ja Euroopas;
- selgitab Eesti iseseisvumist;
- teab Esimese maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
- iseloomustab 19. sajandi ja 20. sajandi alguse peamisi kultuurisaavutusi;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid rahvusriik, monopol, linnastumine, rahvuslik liikumine, venestamine, autonoomia, Antant, Kolmikliit, liberalism, konservatism, sotsialism.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse numbrilist ja sõnalist hindamist. Trimestri kujunemisel arvestatakse aritmeetilist keskmist. Positiivse trimestri saamiseks peavad kõik arvestuslikud tööd olema hinnatud positiivselt. Positiivse aastahinde saamiseks peavad kõik trimestri olema positiivsed. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh vihikust ja õpimapist). Trimestri hinne kujuneb KOLME VÕRDSE kaaluga hinde järgi.

KASUTATAV KIRJANDUS

8. klassis kasutatakse mitmekesiseid õppematerjale, eri liiki allikad (fotod, kirjad, esemed nt perekogust), ajalookaart (ajalooatlas, sein- ja kontuurkaardid), teemaraamatud, filmid, ETV saadete arhiiv (<http://etv.err.ee/arhiiv.php>); IKT - põhine õppematerjal, nt Eesti muinasaeg, CD (Regio), interaktiivsed õppematerjalid, www.koolielu.ee ja www.miksike.ee.

T. Tannberg, M. Laur jt. Uusaeg õpik 8. klassile I ja II osa Avita 2003

http://www.oppekava.ee/index.php/P%C3%B5hikooli_valdkonnaraamat_SOTSIAALAINED

Õppeaine nimetus:	Inimeseõpetus
Koostaja(d):	Aigrid Kõõra
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane tunneb ja väärtustab isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist järgmistes valdkondades:

- enesekohased ja sotsiaalsed oskused;
- füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne areng;
- tervis ja tervislik eluviis;
- turvalisus ja riskikäitumise ennetamine; üldinimlikud väärtused: ausus, hoolivus, vastutustunne ja õiglus.

ÕPPESISU

Tervis (12 tundi)

- Tervis kui heaoluseisund. Terviseaspektid: füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Terviseaspektide omavahelised seosed. Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Tervislik eluviis ning sellega seonduvate valikute tegemine ja vastutus. Tegurid, mis mõjutavad terviseiga seotud valikuid. Tervisealased infoallikad ja teenused. Tervise infoallikate usaldusväärsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Kehaline vormisolek ja sobiva kehalise aktiivsuse valik. Toitumise mõju tervisele. Toitumist mõjutavad tegurid. Vaimne heaolu. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressorid. Stressi kujunemine. Stressiga toimetulek. Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine.

Suhted ja seksuaalsus (11 tundi)

- Sotsiaalne tervis ja suhted. Suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Suhete väärtustamine. Armastus. Seksuaalsuse olemus: lähisuhted, seksuaalidentiteet, seksuaalne nauding, soojätkamine, seksuaalne areng. Seksuaalne orientatsioon. Soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele. Seksuaalvahekord. Turvaline seksuaalkäitumine. Rasestumisvastased meetodid.
- Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. HIV ja AIDS. Abi ja nõu saamise võimalused. Seksuaalõigused.

Turvalisus ja riskikäitumine (9 tundi)

- Levinumad riskikäitumise liigid. Riskikäitumise mõju inimese tervisele ja toimetulekule. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul. Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad vääruskumused. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvuse kujunemine.
- Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.

Inimese valikud ja õnn (3 tundi)

- Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud. Edukus, väärtushinnangud ja prioriteedid elus. Mina ja teised kui väärtus.
- Õnn. Toimetulek iseenda ja oma eluga õnne eeldusena.

LÕIMING	
Eesti keel	Toiduga seotud rahva pärimused toitu-misega seotud folkloor, vanasõnad, mõistatused; armastuse, seksuaalsuse ja suhete teemalised teosed, noortekirjandus.
Geograafia	Eesti põllumajandus, mahe-toit.
Ühiskonnaõpetus	Meedia ja teave, reklaam, rahvastiku tervisenäitajate seos majandusega, riiklikud tervise ja ennetusprojektid) abistamisega ja kriisidega seotud institutsioonid, riigi ja KOV ülesanded kriisiolukordade lahendamisel, kooli kriisiplaan, evakueerumine. Sotsiaal-reklaamide, kampaaniate eesmärk ja mõju, sotsiaalne surve, grupi mõju.

Bioloogia	Närvisüsteemi ja aju ehitus, tervishoid. Seedimine ja eritamine, aine- ja energiavahetuse põhiprotsessid, inimese elundkonnad, luud ja lihased, vereringe, hingamine; STLH, kontraseptsioon, raseduse kulg, katkestamine.
Liikumisõpetus	Regulaarse liikumisharrastuse kui tervist tugevdava tegevuse vajalikkus, teadmised spordist ja liikumisviisidest.
Matemaatika	Arvnäitajate lugemine, diagrammide koostamine ja analüüs

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Inimeseõpetus toetab väärtussüsteemide mõistmist, mõtete, sõnade ja tunnetega kooskõlas elamist, oma valikute põhjendamist ning enda heaolu kõrval teiste arvestamist. Inimeseõpetus kujundab oskust seista vastu keskkonna normide rikkumisele.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Teadmised, oskused ja hoiakud sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimestevahelistest suhetest, mis aitavad kaasa tõhusale kohanemisele ja toimetulekule perekonnas, eakaaslaste hulgas ja teistes gruppides
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast; hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi ning arendada positiivset suhtumist endasse ja teistesse; järgida tervislikke eluviise; lahendada tõhusalt ja turvaliselt iseendaga, oma vaimse, füüsilise, emotsionaalse ning sotsiaalse tervise seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme.
Õpipädevus	Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Iga sotsiaalvaldkonna õppeaine kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.
Suhtluspädevus	Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; inimeseõpetus väärtustab õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevust – suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades seda toetab ka inimeseõpetuse aine.
Ettevõtlikkuspädevus	Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärgi, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning

	tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valima sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.
Digipädevus	Digipädevuse arendamiseks kasutatakse sotsiaalainete õpetamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimalusi. Õpilasi suunatakse õppetöös kasutama nutiseadmeid ning elektroonilisi abivahendeid. Õpilased koostavad ettekandeid, sooritavaid hindelisi ülesandeid ning otsivad õpimaterjale digivahendite abil. Ühtlasi õpetatakse õpilasi suhtuma kriitiliselt kasutatavasse teabesse ning jälgima turvalisuse ja autorikaitse printsiipe. IKT õpetus ja digipädevuste kujundamine toimub Raatuse koolis, kõikides õppeainetes lõimituna õpetajate ühistööna.

ÕPPETEGEVUS

Õppe korraldamisel on oluline eakohasus ning varem omandatu arvestamine ja sellega seostamine. Õppetegevuses arvestatakse õpilaste eripäraga ning ühiskonna muutustega.

Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse eesmärkidest, arendades õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid, kusjuures põhirõhk on hoiakute kujundamisel. Õpe on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetav ja tähenduslik ning toetab arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane.

Õpetuses kasutatakse mitmekülgset metoodikat, et õpilased saaksid õppes aktiivselt osaleda. Inimeseõpetuses on metoodiliselt tähtsad kolm valdkonda, arvestades õpilase vanuseastet:

- avar metoodiline repertuaar, kasutades aktiivõppemeetodeid: mõistekaardid, vaatlus, loovtööd (nt plakatid, voldikud jne), aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaristööd, juhtumianalüüs jne);
- individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
- õppe sidumine koolivälise eluga (nt õppekäik, kohtumised erinevate inimestega jne), kusjuures õppemeetodi valik sõltub konkreetsest õpieesmärgist ja õpilastest.

Õpilasi aktiveeritakse ise erinevatest allikatest infot otsima, seda korrastama ja kriitiliselt hindama, kasutades erinevaid IKT-vahendeid.

ÕPITULEMUSED

8.klassi lõpetaja:

- teab ja oskab igapäevaelus planeerida tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse tervisega ning analüüsib valikuid mõjutavaid tegureid ja oma vastutuse osa selles;
- teab tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus;
- mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles ning väärtustab seksuaalõigusi;
- analüüsib riskikäitumist mõjutavaid tegureid ja mõju inimese tervisele ning demonstreerib õpitu olukorras, kuidas kasutada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi riskikäitumisega seotud olukordades;
- teab ja oskab otsida olulisi infoallikaid tervise teabe ja -abi saamiseks, analüüsides nende kasutusvõimalusi, ning demonstreerib õpitu olukorras esmaabi põhilisi võtteid ja kirjeldab tõhusat käitumist olukorradades;
- kirjeldab stressi ja kriisi olemust inimsuhetes ning teab, kuidas luua ja säilitada toetavaid ning lähedasi suhteid; väärtustab sõprust ja armastust vastastikuse toetuse allikana;

- kirjeldab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine inimeseõpetuses tähendab konkreetsete õpitulemuste saavutatuse ja õppija arengu toetamist. Kasutatakse mitmeeristavat hindamist (arvestatud, mittearvestatud).

Kokkuvõtvat hindamist antakse inimeseõpetuses 3 korda õppeaastas (iga trimestri lõpus).

Hindamise peaesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet.

Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, kuid ei hinnata hoiakuid ega väärtusi. Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet.

Nõutava arvestusliku soorituse taseme igale tööle (suuline või kirjalik) seab õpetaja ja teavitab sellest õpilasi õppeaasta ja iga trimestri alguses ning vahetult enne arvestusliku töö/ülesande tegemist.

Igas teema blokis on vähemalt üks arvestuslik töö, mille eesmärk on, et õpilane oleks läbinud antud teema ja mis peab olema sooritatud positiivselt (tööle märgitud arvestatud). Ebaõnnestunud (mittearvestatud) töö (suuline või kirjalik) korral tagastab õpetaja töö õpilasele koos parandus ettepanekutega ja õpilane peab töö uuesti esitama/sooritama 10 koolipäeva jooksul (kui see pole võimalik, siis peab tegema õpetajaga eraldi kokkuleppe). Kokkuvõtvas trimestri ja aasta hinnangus peavad kõik tööd/harjutused/ülesanded/sooritused olema positiivselt sooritatud (arvestatud), et saada poolaasta ja aasta hinnang arvestatud.

Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ja nende seoseid;
- selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega;
- eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ning tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest;
- demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- rakendab teoreetilisi teadmisi praktilises õpituatsioonis;
- demonstreerib õpitulemustes määratud oskusi õpituatsioonis;
- kirjeldab õpitulemustes määratud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

KASUTATAV KIRJANDUS

www.alkoinfo.ee

www.tai.ee

www.tubakavaba.ee

www.amor.ee

www.terviseinfo.ee

www.inimeseopetus.eu

www.toitumine.ee

www.narko.ee

Õppeaine nimetus:	Liikumisõpetus
Koostaja(d):	Linda Kivistik ja Margus Udeküll
Klass:	8. klass

1.1. Liikumispädevus

Liikumisõpetuse peamine eesmärk põhikoolis on terve ja liikuva inimese kujunemine, kellel on liikumise suhtes positiivne hoiak, liikumisharjumus ja oskused tegeleda liikumisharrastusega. Õpilasi aktiivselt kaasav õppeprotsess toetab ennastjuhtiva inimese kujunemist terveks, teadlikuks, liikumist nautivaks inimeseks üld- ja liikumisõpetuse pädevuste ja õppeainete lõimingu kaudu. Selle tulemusel kujuneb õpilasel liikumispädevus, mis on elukestva liikumisharrastuse aluseks.

Liikumispädevus – liikumisharrastuseks vajalik motivatsioon, oskused, teadmised, kogemused ja hoiakud. Liikumispädevust arendav õpetus toetab õpilase kujunemist nii, et põhikooli lõpetaja:

- liigub rõõmuga ja on saanud positiivse kogemuse liikumisest;
- on omandanud mitmekülgsed liikumisoskused ja -kogemused, et harrastada erinevaid liikumistegevusi;
- mõistab tervise ja kehaliste võimete seost;
- on regulaarselt kehaliselt aktiivne ja mõistab tervisliku liikumise põhimõtteid;
- väärtustab liikumist ja sporti kultuuri osana ning ennast selle kandjana;
- mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule ja pingeliste olukordadega toimetulemisel.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Liikumispädevust kujundatakse viie valdkonna õpitulemuste kaudu. Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvisid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi. Liikumispädevuseni jõudmisel on oluline arvestada, et õpitulemused on seotud nii õppeprotsessiga kui ka –tulemusega, kusjuures teatud juhtudel peegeldab õpitulemus protsessi. Järgnevalt on toodud viie valdkonna kirjeldused:

1. LIIKUMISOSKUSED. Liikumisoskuste omandamine toimub nelja liikumisoskuste alarühma kaudu:

- Edasiliikumisoskused: kõndimise-, jooksmise-, hüppamise-, ronimiseoskus, oskus liikuda rütmis- ja muusikas ja koostöös teistega. Ujumiseoskus.
- Vahendil liikumisoskus: oskus liikuda vahendil.
- Vahendi käsitlemisoskused: oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ja vahendiga.
- Oskus kontrollida keha asendites ja liikumisel: oskus säilitada tasakaalu asendis, liikumisel ja nende kombinatsioonides

Liikumisoskuste valdkonnas tegeletakse kõikide oskustega kooliastme jooksul eesmärgiga, et õpilane omandab mitmekülgsed liikumisoskused. Liikumisoskuste õppimisel ja omandamisel seostatakse õpitavat selle kasutamisega väljaspool õppetundi.

2. TERVIS JA KEHALISED VÕIMED. Õpilane omandab teadmised tervisega ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Tervisega seotud kehaliste võimete nagu aeroobne vastupidavus, jõud ja paindumus mõõtmine toimub kõikidel õpilastel vähemalt üks kord kooliastme jooksul. Selle peamine eesmärk on, et õpilased oleksid teadlikud enda tervisega seotud kehalistest võimetest ja see motiveeriks neid enda kehalisi võimeid arendama. Lisa eesmärgiks on saada regulaarset tagasisidet Eesti õpilaste tervisega seotud kehalistest võimetest. Tagasiside on individuaalne ja ei ole hinde panemise aluseks vaid teadlikkuse tõstmiseks kehalisest vormisolekust. Kehaliste võimete mõõtmise tulemusi analüüsitakse nii, et see tõstaks õpilase motivatsiooni enda arendamiseks ning toetaks objektiivselt enesehinnangut. Peetakse kinni individuaalse lähenemise põhimõttest ja jälgitakse tundlike isiklike teemade käsitlemisel konfidentsiaalsust ja inimlikkust. Märatakse õpilasi, kes mingil põhjusel ei ole teistega koos sooritusi valmis tegema ning sellise õpilasega suheldakse, toetatakse ning talle antakse individuaalse sooritamise võimalusi, suunatakse teda arenema enesekindlamaks.

3.KEHALINE AKTIIVSUS. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne õppeprotsessis osaleja. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki liikumisõpetuse tegevusi teha või suurel intensiivsusel liikuda osalevad liikumisõpetuses nii, et nad on kaasatud tervislikule seisundile vastavalt. Tundi planeerides arvestatakse, et õpilaste kehalise aktiivsuse tase tunnis sõltub ka sellest, kas õpilane vajab haigusest taastumiseks aega. Koolis mõeldakse läbi, kuidas konfidentsiaalne terviseinfo, mida liikumisõpetuse õpetaja oma töö kavandamiseks võib vajada, õnnestuks läbi usaldusliku suhte kooduga õpetajani tuua. Õpetaja aitab usaldusliku suhte tekkimisele kaasa teavitades lapsevanemaid juba õppeperioodi alguses, millised on võimalikud õppeülesanded liikumisõpetuses tervisliku erivajadusega õpilastele.

4.LIIKUMINE JA KULTUUR. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool kooli keskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Läbivad eesmärgid on: ohutu liikumine ja isiklik hügieen, kogemused väljaspool kooli toimuvalt liikumis- või spordiürituselt osaleja või vabatahtlikuna, ausa mängu põhimõtete järgmine, loodusliikumine ja teadmised liikumis- ja sporditraditsioonidest. Õpetaja kujundab järjepidevalt enda eeskujuga väärtusi ja hoiakuid. Õpilase isiklike hügieeniga seotud harjumuste korrigeerimine toimub delikaatselt nii, et see ei riiva õpilase eneseväärikust. Üks osa liikumisega seotud kultuurist on suhtlemiskultuur. Liikumisõpetuse tundides on oluline olla tähelepanelik õpilaste omavahelise suhtlemiskultuuri suhtes. Õpetajal on oluline võtta aega ebasobiva käitumise positiivses suunas korrigeerimiseks.

5. VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL. Õpilane omandab teadmised ja oskused, kuidas hoida vaimset ja kehalist tasakaalu ja mõistab, et saab ise enda vaimset ja kehalist seisundit reguleerida. Liikumisõpetuse õpetajal on oluline mõista vaimse ja kehalise tasakaalu saavutamiseks sobilike harjutuste õpetamist ja koolis arendada liikumisõpetuse õpetajate vastavaid professionaalseid pädevusi.

LÕIMING	
Keel ja kirjandus	Liikumisalased mõisted ja terminoloogia, selle kasutamine suulise ja kirjaliku eneseväljendusvahendina.
Võõrkeeled	Suhtlemine võõrkeeles liikumistegevuse käigus; liikumisalane võõrkeelne terminoloogia; võõrkeelsete infoallikate kasutamine liikumisalase info otsimiseks.
Matemaatika	Matemaatiliste mõistete ja oskuste seostamine liikumisega.
Loodusained	Liikumise seos erinevate loodusainete teemade ja mõistetega. Rõhuasetused on toitumise ja liikumise seosel, inimese tugi- ja liikumiselundkonnal ja liikumise mõjul tugi- ja liikumiselundkonnale.
Sotsiaalsained	Liikumistegevused toetavad mõistmist sotsiaalainete teemadest rõhuasetusega liikumisega seotud minapildi ja enesehinnangu kujunemisel, tervisliku eluviiside komponentidel, stressi ja pinget ennetamise ja maandamise võimalustel, inimese liikumisharrastusega seotud huvidel ja liikumise olulisusel nii füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele.
Tehnoloogia	Lõiming toetab endale liikumis- ja spordivahendite loomist.
Kunst ja muusika	Liikumine kui kunst. Liikumise ja muusika üksteist toetavad seosed: liikumine muusikas, liikumise loomine vastavalt muusikale.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	liikumine ja sport kultuuri osana; loodusliikumine; kokkupuude teiste kultuuride ja nende liikumistavadega; liikumisega seotud tunniväline tegevus; liikumise- ja kultuuritraditsioonid paikkonnas ja ühiskonnas; liikumise seostamine erinevate kultuurinähtustega (teater, muusika, film jne);
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	koostöö teiste inimestega erinevates situatsioonides; enda tervise eest vastutuse võtmine; arvestamine teiste inimeste erisustega; kogemuste ja sotsiaalsete oskuste seostamine isikliku arengu ja võimaluste laienemisega tööturul;
Enesemääratluspädevus	enda tugevate ja nõrkade külgede teadvustamine; suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma liikumisharjumisi ja võimekust; tahe
Õpipädevus	õppimise eesmärgistamine ja tähenduse loomine; erinevate õpistrateegiate kasutamine enda oskuste arendamiseks ja liikumisharjumuse kujundamiseks; liikumisalane loovtöö;
Suhtluspädevus	koostööle suunatud ülesanded ja tegevused, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist; paaris- ja rühmategevused ühtsete eesmärkide saavutamiseks; erinevad rollid rühmas;
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	kehaliste võimete ja kehalise aktiivsuse mõõtmine ja analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse mõõtmiseks, soorituse parandamiseks ja analüüsiks, sh seoste loomine ja järelduste tegemine.
Ettevõtlikkuspädevuse	uute ideede loomine ja ellu viimine; liikumisega seotud projekti tegevused, sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne;
Digipädevus	riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õppeaine toetab õpilase teadlikkust liikumisega seotud kutsevalikutest ja tervise hoidmise tähtsust igas eluvaldkonnas;
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Õppeaine toetab keskkonnateadliku inimese kujunemist erinevate tegevuste kaudu nii sise- kui ka väliskeskkonnas, sh looduskeskkonnas;

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	õppeaine toetab õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks koostöiste ja ettevõtlikkust toetavate ülesannete kaudu, traditsioone toetavate ja vaba aja ning kooli keskkonda seostavate liikumisürituste kaudu;
Kultuuriline identiteet	Õppeaine toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab liikumist kultuuri osana, sh teab omakultuuri traditsioone (nt tantsupidu); omab teadmisi kultuuride muutumisest ajaloo vältel (nt muutused nais- ja meessoos spordialades; traditsiooniliste spordialade muutumine jne).
Teabekeskond	Õpilane suudab kriitiliselt analüüsida liikumisega seotud infot;
Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilane kasutab tehnoloogiaid eesmärgipäraselt (nt objektiivse info saamine video või kehalist aktiivsust mõõtvate rakenduste vahendusel);
Tervis ja ohutus	liikumisõpetuse valdkondade õpitulemused toetavad õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks;
Väärtused ja kõlblus	õppeaine toetab ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete kujunemist läbivalt õppeprotsessi jooksul reeglite, ohutuse ja ausa mängu põhimõtete järgimise ja õpetaja eeskuju kaudu.

ÕPPEPROTSESS

Toetudes riiklikus ainekavas toodud õpitulemustele koostab iga kool omanäolise ainekava arvestades paikkondlikke võimalusi, traditsioone, huvisid, ühiskonna muutusi. Õpitulemused on kirjeldatud valdkonniti arvestades eakohasust ja individuaalsust. Tundide korraldamine lähtudes õpilaste arvust, võimekusest, soost toetub eelnevale ja lähtub põhimõttest, et iga kool korraldab õppe parimal võimalikul viisil.

Õppeprotsess on ülesehitatud selliselt, et võimaldab vastata küsimusele, milliste eesmärkide nimel tegevused toimuvad ja kuidas on need seotud elukestva liikumisharrastusega. Õpilase eneseanalüüs on õppeprotsessi loomulik osa. Õpilane koostab lühikese eneseanalüüsi läbivalt õppeprotsessi jooksul, kuid põhjalikuma eneseanalüüsi vähemalt kord õppeaasta jooksul.

Liikumisõpetuse ainekava lahutamatu osa on õppeprotsessi kirjeldus, mis toob välja nii kasutatavad mõisted, õppeprotsessi korralduslikud alused, õpetaja tegevuse põhimõtted ja õppesisu näited.

Õpetaja juhib õppeprotsessi nii, et õpilane on motiveeritud liikuma ning mõistab selle seost tervisega ja enda vastutust tervise hoidmisel.

Liikumisõpetus on kohustuslik õppeaine põhikooli kõikides kooliastmetes. Taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti. III kooliaste – 6 nädalatundi. Nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestades, et taotletavad õpitulemused ja õppe- ja kasvatusesmärgid on saavutatavad.

Õppimist toetav hindamine

Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Kokkuvõtval hindamisel lähtutakse riikliku õppekava üldosas hindamise kohta sätestatust ja selle alusel koostatud kooli hindamisjuhendist. Erinevatele osapooltele on perioodi alguses selge, millise õpitulemuse poole, milliste õpiülesannetega liigutakse.

Hindamiskriteeriumid on seotud õpitulemustega, s.t hindamise kaudu antakse tagasisidet õppeprotsessi jooksul omandatud teadmiste, oskuste, protsessi ja selle tulemusel toimunud arengu kohta. Arengu all mõeldakse õppeprotsessi tulemusel toimunud muutusi.

Õpitulemusteni jõudmiseks ja nende tagasisidestamiseks on piisavalt aega. Õppimise süvendamiseks kasutatakse õppeprotsessi jooksul lisaks õpetajapoolsele hindamisele ka enese hindamist. 8. klassis kujuneb aastahinne kolme positiivse trimestri hinde kokkuvõttena. Üks osa kooliastme kokkuvõtvast hindamisest on õpilase eneseanalüüs.

Füüsiline õpikeskkond

Koolipidajal on oluline tagada liikumispädevuse saavutamiseks vajalikud ruumid ja õppevahendid. Liikumisõpetusetunnid korraldatakse:

- sise- ja õuekeskkonnas;
- sisekeskkonnas viiakse tunnid läbi ruumides, mis võimaldavad saavutada ainekavas toodud õpitulemusi. Nendeks on võimalik, ujula, aula, klassiruumid või muud ruumid, mis on kohandatud vastavaks tegevuseks;
- õuekeskkond toetab õpitulemusteni jõudmist ja liikumisõpetuses omandatud oskuste kasutamist ja arendamist pakkudes mitmekesiseid liikumisvõimalusi erinevatele vanuserühmadele;
- nii, et õpilastel on võimalus kasutada rõivistuid ning pesemisruume.

HINNATAVAD ÕPITULEMUSED

I trimester

- Kergejõustik (spordipäev): 60m jooks, kuulitõuge, kaugushüpe, 400m jooks.
- Vastupidavus: 2000m jooks.
- Sportmäng: õpetaja koostatud kontrollharjutuste sooritamine.
- Tundides osalus vähemalt 75%

II trimester

- Akrobaatika: õpetaja koostatud kontrollharjutuste sooritamine.
- Vastupidavus: sisesõudmine 500m.
- Sportmäng: õpetaja koostatud kontrollharjutuste sooritamine.
- (T)Hüüpits: õpetaja koostatud kontrollharjutus.
- Tundides osalus vähemalt 75%

III trimester

- Kehaliste võimete testid (Eurofit testid): Joonejooks, paigalt kaugus, kõhulihased (30s), paindumus, rippes kätekõverdamine.
- Vastupidavus: Cooperi test (12 minuti jooks)
- Sportmäng: õpetaja koostatud kontrollharjutuste sooritamine.
- Tundides osalus vähemalt 75%

OODATAVAD ÕPITULEMUSED

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

III kooliastme lõpuks õpilane:

- teab, kuidas on kehalised võimed seotud tervise ja haiguste ennetamisega;
- püstitab lühi- ja pikaajalisi eesmärke lähtuvalt enda kehaliste võimete tasemest ja arendamise vajadusest;
- arendab regulaarselt kehalisi võimeid erinevates keskkondades;
- analüüsib endale püstitatud eesmärgi täitmist.

KEHALINE AKTIIVSUS

III kooliastme lõpuks õpilane olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne tunnis ja vabal ajal:

- oskab anda hinnangut enda kehalisele aktiivsusele;
- teab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse;
- oskab kasutada tehnoloogilisi vahendeid kehalise aktiivsuse hindamiseks;

- oskab pidada liikumispäevikut valitud perioodi vältel enda kehalise aktiivsuse jälgimiseks;
- oskab rakendada taastumiseks traumade ja haiguste järgselt sobilikku liikumistegevust ja koormust;
- teab, millised vigastused võivad liikumistegevustel juhtuda;
- oskab õnnetuse korral tegutseda.

LIIKUMINE JA KULTUUR

III kooliastme lõpuks õpilane:

- analüüsib väljaspool kooli saadud kogemust liikumisüritusel, kus ta osaleb osalejana või vabatahtlikuna;
- mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid;
- mõistab rahvuslike liikumisürituste ja –traditsioonide olulisust kultuuri osana;
- järgib erinevate liikumistegevustega seotud isiklikku hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- oskab arvestada looduskeskkonnas liikumise erinevate tingimustega;
- arutleb liikumise ja kultuuri seoste ja enda kui kultuurikandja rolli üle.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

III kooliastme lõpuks õpilane:

- valib ja sooritab iseseisvalt vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;
- seostab ja põhjendab nende kasutamise võimalusi erinevates olukordades;
- mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule.

Õppeaine nimetus:	Draamaõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk, Marju Lille
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	1 tundi nädalas, 35 tundi aastas

Draamaõppe süstemaatilisus ja loovus aitavad vaieldamatult kaasa nii emotsionaalse kui ka sotsiaalse intelligentsuse arengule, seega tervikliku ja õnneliku inimese loomisele. Mida varem sellega alustada, seda parem.

Draamas õppimine

- toetab hariduslike erivajadustega õpilast;
- soodustab koostööd;
- aitab süüvida inimkogemuste probleemidesse;
- arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
- arendab empaatiavõimet ja aitab end teistega samastada;
- toetab esinemisjulgest ja avatust
- kasvatab vastutustunnet
- aitab kaasa tekstist arusaamisele ja tekstilooemele
- arendab nii kehalist kui suulist eneseväljendusoskust

Eelnev nimekirja mitte ainult ei loo kasvulava tulevase täisväärtusliku inimese arenguks, vaid toetab igakülgset teiste ainete õppimist ja õpetamist.

Draamaõpe toimub 1.-8. klassis. Õpe toimub kõikidel klassidel kord nädalas ja tagasisidestatakse jooksvalt igas tunnis ning kokkuvõtvad hinnangud tulevad kord poolaastas. Esimene poolaasta peetakse etüüdidega kooli sünnipäevaks ja jõuluetüüdidega, teine poolaasta kevadise ühise etenduste päevaga, mil draamaõppe läbinud klassid oma lavastusi esitlevad. Eesmärk ei ole lavastuse valmimine iseenesest, vaid kindlasti protsess ise ja selle käigus toimuv avastamine ja avanemine.

Draamakursuse alustamine seisneb eneseavastamises ja grupiloomes. On väga oluline leida grupidünaamika ja luua ühtne energia, et üldse midagi saaks sündida. Edasi süvenetakse juba lavastuse loomesse.

Kaheksandad klassid moodustavad kokku ühe rühma.

~~Arvestuslik hinnang saab osaks kirjanduse aines.~~

Esimene poolaasta

Esimesel poolaastal alustatakse impro-ja liikumismängudega. Külastatakse etendust või toimub lavastuse DVD vaatamine ja analüüs. Tegeletakse proosakatkendite ja luuletekstide uurimise ja ettekandmisega. Keskendutakse protsessdraamale. Poolaasta väljundiks jõuluetüüdid.

Teine poolaasta

Minnakse süvitsi kirjanduslikku teksti (võib olla valik kohustuslikust kirjandusest) ja selle lavastamise. Kantakse ette etenduste päeval.

Tagasiside on arvestuslik

Panustad protsessi, oled osaline meeskonnas. Võtad osa etenduse külästusest ja sellele järgnevast analüüsist. Osaled aktiivselt etüüdides, tekstiloomes ja näidendi valmimises.

Draamaõppe teostumisel toimub koostöö kunstõpetuse, ajaloo, ühiskonnaõpetuse, käsitöö, muusikaõpetuse, kehalise kasvatuse, töö-ja tehnoloogiaõpetuse ja haridustehnoloogiaga.

Õppeaine nimetus:	Kunstiõpetus
Koostaja(d):	Kadri Kosk, Priit Allas
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aasta

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

III astmes omandatakse teoreetilisemal tasemel teadmisi kunsti märgilistest (sümbol, allegooria, tsitaat jne) ja vormilistest (värv, valgus, vari, perspektiiv, kompositsioon jne) väljendusvahenditest. Loomingulistest töodes katsetatakse uusi meediume ning väljundeid; seatakse järjest rohkem endale ise ülesandeid; mängitakse vormielementide ja väljendusvahenditega teose isikupära ning sõnumi huvides. Teadlikumalt võetakse eeskujuks kunstiteoseid ja –stiile, analüüsitakse teoseid ning otsitakse visuaalset ja sõnalist infot. Kunsti käsitletakse visuaalse ning sotsiaalse keskkonna osana.

ÕPPESISU

8. klass

Kunstiteosed ja stiilid. Kunstiteose sõnum ja kontekst. Kunstiteose vorm ja kompositsioon, materjalid ja tehnika. Väljendusvahendite vastavus idee ja otsarvele. Inimese proportsioonid. Kujutamise viisid: abstraherimine, stiliseerimine ja deformeerimine.

Mitmesugused kunstmaterjalid ja tehnikad (nt. joonistamine, maal, kollaaž, skulptuur, installatsioon, foto jne. vastavalt kooli võimalustele) ja nende omavaheline kombineerimine.

Kunstiteose vaatlus, lood ja sündmused uue kunstiteose lähtepunktina, näited õpetaja valikul. Kunstiterminid. Arhitektuur. Disain. Disainerite ja kunstnike praktiline töö. Inimese ja ruumilise keskkonna suhted. Kunst ühiskonna arengu peegeldajana. Loodust säästva tarbimise põhimõtted. Olulisemad teemad kaasaja kunstis. Näited Eesti ja maailma kunstiajaloo.

LÕIMING	
Eesti keel	Eesti keel lõimub kunstiga pidevalt: kunstist rääkides osalevad õpilased aruteludes arendades oma eneseväljendusoskusi ja õppides kasutama kunstikeelt ja - termineid.
Füüsika	Optika (sh värvide optiline segunemine), optilised illusioonid. Värvusõpetus. Materjalid (nt. paber, akvarellpaber, guaššvärv, akrüülvärv, sideaine jne).
Inimeseõpetus	Inimest joonistades räägime ka inimese anatoomiast.
Ajalugu	Kunstiajaloost rääkides vaatleme teoseid kindlas ajaloolises kontekstis: sündmused ja eluolu käsitletaval perioodil.
Loodusained	Näited ümbritsevast elusloodusest erinevate loovülesannete puhul: loodusfotograafia; keskkonناسäästlikud materjalid kunstis. Tajusühholoogia (ehk optilised illusioonid)
Matemaatika	Natuurist joonistamise juures kasutame teisendamisoskust, käsitleme proportsioonide ja kuldloike mõisteid; käsitleme geomeetrilisi kujundeid kunsti lihtsustamise ja abstrahheerimise vahendina; perspektiiv
Tööõpetus	Erinevate materjalide kasutamine; töökavandite ja –jooniste tegemine.
Muusikaõpetus	Kunstis on palju muusikaga kattuvaid mõisteid (kompositsioon, rütm, kontrastid); teema avamine muusikaajaloo kasutamise kaudu (nt popmuusika).

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Oluline osa kunstiõpetuses on väärtustada enda ja teiste tehtud tööd: väärtuspädevuse arengut toetavad töö nõuetest ja tähtaegadest kinnipidamine, kokkulepete austamine, enda tehtu eest vastutamine. Väärtustatakse kunstitegevust kui ainulaadset ja igapäevasele ainuomast.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Sotsiaalsete pädevuste arengut toetavad ülesanded, kus õpilastel tuleb kokku puutuda teiste õpilaste erinevate vaatenurkade, seisukohtade ja arusaamadega samadest asjadest. Areneb teadlikkus igapäevase elu eest ja vajadus üksteise erinevusi aktsepteerida.
Enesemääratluspädevus	Pidev enda töö tagasisidestamine ning analüüs toetab õpilase minapildi arengut teadlikumas ja positiivsemas suunas. Õpilane analüüsib enda nõrkusi ja tugevusi, oskab neid erinevates olukordades rakendada, arendades sedasi personaalset ja sotsiaalset identiteeti.
Õpipädevus	Õpipädevuse arengut toetavad kunstiõppes rikkalik õppemetoodikate valik: individuaalselt ja iseseisvalt töötamine; rühma- ja projektitööd, lisaks võimalusel õuesõpe ja muuseumitunnid.

Suhtluspädevus	Suhtluspädevuse arengut toetab paari- ja rühmatöös osalemine, aruteludes osalemine, enda seisukohtade visuaalne, kirjalik või suuline esitlemine klassile.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Matemaatikapädevusi arendatakse jooksvalt ja pidevalt enda töö analüüsimise juures (põhjuse ja tulemuse omavahelised suhted). Õpilane saab kunstiõpetuse tunnis pidevalt rakendada erinevaid matemaatikatunnis omandatud oskusi, nt. mõõtmist ja teisendamist. Mõistab loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust, rakendada reaallainetes omandatud erinevaid oskusi.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevust arendatakse rühmatöös kaasalöömise juures, pikemate tööde puhul enda töö ajamahu planeerimisel, iseseisvate tööde planeerimisel ja teostamisel. Ülesanded nõuavad õpilaselt uute lahenduste ja võimaluste otsimist - probleemide märkamine ja nende loov lahendamine (disainiõpetus).
Digipädevus	Õpilast suunatakse info leidmiseks ja säilitamiseks digivahendeid kasutama. Loovtööde tegemisel ja vormistamisel kasutatakse vajadusel digitaalseid lahendusi, kui see hõlbustab ja kiirendab tulemuseni jõudmist (probleem, lahendus) või kui digitaalselt on tulemus efektssem.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õpilast suunatakse: <ul style="list-style-type: none"> • teadvustama oma huve ja võimeid, mis aitavad kaasa elukutse valikul; • arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi; • kujundama valmisolekut elukestvalt õppida ja kutseotsuseid teha ning tundma haridus- ja koolitusvõimalusi; • tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega, nende arenguga minevikus ja tulevikus, tundma õppima kodukoha majanduskeskkonda.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Õpilast suunatakse: <ul style="list-style-type: none"> • aru saama loodusest kui terviksüsteemist; • aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; • väärtustama bioloogilist ning ökoloogilist jätkusuutlikkust; • arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, kujundama isiklikke keskkonnavaliseid seisukohti; • võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ja eluviisi.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Õpilast suunatakse: <ul style="list-style-type: none"> • väärtustama koostööd, kodanikualgatusi ja vabatahtlikkust põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivallatut lahendamist; • olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklikke seisukohti ning neid väljendama; • tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat

	<p>vastutust ja kohustusi; • mõistma enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas ning omandama oskusi osaleda otsustamisprotsessides;</p> <p>• mõistma ettevõtluse rolli ühiskonnas ning suhtuma positiivselt ettevõtlusesse ja selles osalemisesse.</p>
Kultuuriline identiteet	<p>Õpilast suunatakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistma ennast kultuuri kandjana, edasivijana ja kultuuride vahendajana; • olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomungusse, taunima diskrimineerimist; • tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära; • teadvustama ning tundma õppima mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust; • omandama teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta.
Teabekeskond	<p>Õpilast suunatakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas ning kasutama meediat teabeallikana. • hindama teabe usaldusväärsust • mõistma Internetis leiduvaid võimalusi ning ohte; • mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; • valima sobivat sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest; • määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet; • kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskondi
Tehnoloogia ja innovatsioon	<p>Õpilast suunatakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omandama teadmisi tehnoloogiate toimimise ja arengusuundade kohta erinevates eluvaldkondades; • mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; • aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest; • mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes; • kasutama IKT-t oma õppimise ja töö tõhustamiseks; • arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.
Tervis ja ohutus	<p>Tervisevaldkonnas valdkonnas suunatakse õpilast:</p> <ul style="list-style-type: none"> • terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; • kasutama oma teadmisi, enesega toimetuleku oskusi ning üldiseid sotsiaalseid oskusi enda ja teiste turvalisuse, sealhulgas turvalise koolikeskkonna kujundamiseks; • teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; • leidma ning kasutama usaldusväärset terviseteavet ja abiteenuseid; • teadvustama keskkonna mõju oma tervisele. <p>Ohutuse valdkonnas suunatakse õpilast:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi; • vältima ohuolukordadesse sattumist; • kujundama turvalisele kooli- ja kodukeskkonnale ning liiklusohutusele suunatud hoiakuid ja käitumist; • omandama teadmisi ning oskusi ohu- ja kriisiolukordades tõhusalt käituda; • kujundama õiget liikluskäitumist, harjuma järgima liikluses kehtivaid norme ning

	arvestama kaasliiklejaid; • tundma õppima ja väärtustama liikluse ning ohutuse reeglitest tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust
Väärtused ja kõlblus	Õpilast suunatakse: • tunnustama väärtusi, kõlbelsi norme ja viisakusreegleid; • arutlema eetiliste printsiipide üle; • juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel; • osalema kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) eetikakoodeksi ja käitumisreeglite väljatöötamises ning neid järgima; • reflekteerima nii iseenda kui ka kaasinimeste käitumis põhimõtete üle, kasutades kõlbelsi konfliktide lahendamise ning vastutustundlike valikute tegemise oskusi.

ÕPPETEGEVUS

8. klass

- Uurimuslikud ja loovad ülesanded, individuaalsed ja rühmatööd.
- Visandamine ja kavandamine. Ideest ja eesmärgist lähtuvalt materjalide, tehnikate ja väljendusvahendite valimine; töö teostamine ja esitlemine; materjalide keskkonnasäästlik kasutamine;
- Praktiline kavandamisprotsess probleemi püstitusest lahendi leidmiseni;
- Looduslike ja tehisoobjektide/ keskkondade vaatlemine ja analüüsimine.
- Info otsimine erinevatest teabeallikatest. Tulemuste esitlemine klassikaaslastele;
- Võimalusel muuseumide, näituste ja kunstisündmuste külastamine ja arutelud, ainealase keele kasutamine.

ÕPITULEMUSED

8. klassi õpilane:

- teadvustab kunstitegemist kui protsessi ja tunnetab ning arendab oma kunstialaseid võimeid;
- väljendab oma mõtteid ja ideid erinevate visuaalsete vahendite abil; loovülesandeid lahendades visandab ja kavandab; esitleb tulemusi ning põhjendab valikuid;
- rakendab erinevaid kunstitehnikaid (maal, joonistus, kollaaž, skulptuur jne) ideest lähtuvalt;
- teab mõningaid Eesti ja maailma kultuuripärandi olulisemaid kunstiteoseid;
- analüüsib kunstiteost kasutades selleks ainealaseid mõisteid;
- mõistab keskkonna kaitse olulisust ja töötab keskkonda säästvalt;
- vaatleb disaini kui tegevust, mille eesmärgiks on leida probleemile uus ja parem lahendus;
- teadvustab kunsti laiemat rolli ja märkab seoseid kunsti ning ühiskonna vahel; mõistab, et nüüdiskunst väljendub paljudes erinevates meediumites ja kõnetab vaatajat laias teemade ringis;

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamisel kasutatakse mitmeeristavat hindamist (arvestatud, mittearvestatud). Hindamise peaesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Positiivse kokkuvõtva hinne saamiseks peab õpilane esitama kõik kohustuslikud tööd. Enne uue töö alustamist teavitatakse õpilasi tööle esitatavatest nõuetest ja tingimustest. Nõutava arvestusliku soorituse taseme seab õpetaja, konkreetse ülesande eripära arvestades, igale tööle eraldi. Nõuetele mittevastava töö puhul, tagastab õpetaja töö õpilasele koos parandusettepanekutega ja õpilasel on võimalik töö uuesti esitada. Trimestrihinnet mõjutavad positiivselt ka mittekohustuslikud tunnitööd (sh tundides osalemine).

8.klassi aastahinne on positiivne kui kahe trimestri hinne on positiivne.

Õpilastel on võimalus osaleda hindamise protsessis. See õpetab töid analüüsima ja väärtustama erinevaid lahendusi. Oluline on õpilase eneseanalüüsi toetamine – mida õpilane tundis ja õppis, mida ta soovib järgmisel korral teha teisiti jne – eesmärgiga toetada õpilase sisemist motivatsiooni.

Praktiliste tööde juures hinnatakse õpilase loovust ülesannete lahendamisel, töö kulgu alates töö kavandamisest kuni lõpptulemuseni ja saavutatud õpitulemusi. Lisaks võetakse hindamisel arvesse õpilase arengut, püüdlisust, töökultuuri ja arvestamist teiste õpilastega. Hindamise objektiks võib olla nii tööprotsess (sh kavandid, harjutused, visandid, pikemaajalise praktilise töö vaheetapid) kui ka valminud teos. Praktiliste tööde hindamise juures võib kasutada ka õpimäpi või portfoolio formaati.

Uurimusliku sisuga töödes hinnatakse töö vastavust teemale ja etteantud vormistamise nõuetele, töö sisukust,

töö esitlust ja oma valikute selgitamise ja põhjendamise oskust. Negatiivselt ei hinnata kirjalikes töödes esineda võivaid õigekirjavigu kuid need parandatakse.

KASUTATAV KIRJANDUS

Gabral, Hans (2004) Kunst IV – VI klassile. Tallinn: Koolibri.

Laanemäe, K., Lüsi, A., Purre, A., Tšekulajeva; J. (2011) Tähelepanu! Valmis olla! KUNST! 16 kunstiprojekti. Õpilaseramat. Tallinn: MTÜ Loovalt tulevikku.

Laanemäe, K., Lüsi, A., Purre, A., Tšekulajeva; J. (2011) Tähelepanu! Valmis olla! KUNST! Õpetajaraamat. Tallinn: MTÜ Loovalt tulevikku (digiversioon)

Rehepapp, M. 2012. Disainispikker. Tööraamat õpetajale disaini õpetamiseks. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia. Kunstiõpetaja ainepraktikum, õppematerjalid ja tunnikavad

MTÜ Loovalt Tulevikku, õppematerjalide kogu

Kunstiteadlikkuse keskus, e-õppematerjalide kogu ja 24h galerii

Õppeaine nimetus:	Käsitöö ja kodundus
Koostaja(d):	Tuuliki Vuks
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aasta

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Õppetundides lähtutakse eesmärgist, et õpilased:

valmistaksid loovalt erinevates tehnikates, erinevaid esemeid; omandavad teadmisi tervislust toitumisest.

Rõhk on käelisel tegevusel, aja planeerimisoskusel ja säästlikul materjali kasutusel. Olulisel kohal on ohutud

töövõtted ja koostööoskused, analüüsi oskus ja kriitiline mõtlemine. Õpe toetab vaatlema, tundma ja hindama esemelist keskkonda, nüüdisühiskonna mõtteviise, kultuuritraditsioone. Õppeaine soodustab elusfäärides omandatud praktiliselt rakendada kutsevalikul ja hobide valikul.

ÕPPESISU

Disain ja kavandamine

- Tekstiilid rõivastuses ja sisekujunduses. Rõivastus kui ajastu vaimu peegeldaja - sotsiaalsed märksüsteemid.

- Moelooming. Komplektide ja kollektsioonide koostamise põhimõtted. Moe, isikupära ja proportsiooni põhimõtete arvestamine kavandades. Sobivate lisandite valik stiili kujundades. Ideekavand ja selle

vormistamine. Ornamentika alused. Kompositsiooni seaduspärasuste arvestamine käsitööset kavandades. Tekstiileseme kavandamine ja kaunistamisviisid erinevates tekstiilitehnoloogiates.

Rahvakunst

- Kultuuridevahelised seosed, erinevused ja sarnasused. Mitmekultuuriline keskkond. Sümbolid ja märgid rahvakunsti.
- Kudumine, heegeldamine ja tikkimine eesti rahvakunsti. Rahvarõivad. Eesti etnograafiline ornament tänapäevase rõivastuse ja esemelise keskkonna kujundamisel. Teiste rahvaste etnograafia inspiratsiooniallikana.

Töö organiseerimine

- Käsitöetehnikate ja tekstiilitööstuse areng ning seda mõjutanud tegurid ajaloos. Nüüdisaegsed tehnoloogilised võimalused ning uudsed võtted rõivaste ja tarbeesemete valmistamisel. Käsitöö väärtustamine tarbekunsti osana või isikupärase eneseväljendusena. Õblemise ja käsitööga seotud elukutsed ning võimalused ettevõtluseks.
- Töövahendite ja tehnoloogia valik sõltuvalt materjalist ja valmistatavast esemest. Töö planeerimine üksi ja rühmas töötades. Vajaliku teabe hankimine tänapäeva teabelevist, selle analüüs ja kasutamine. Elektriliste töövahenditega töötamine ja nende hooldamine kasutusjuhendi järgi. Iseseisvalt tööjuhendi järgi töötamine.
- Oma töö ja selle tulemuse analüüsimine ning hindamine. Töö esitlemine ja eksponeerimine. Näituse kujundamine ning virtuaalkeskkonna kasutamine oma töö eksponeerimiseks.

Materjalid

Tekstiilkiudained. Keemilised kiud. Tehiskiudude ja sünteetiliste kiudude saamine ning omadused. Tänapäeva käsitöömaterjalid. Mitmesuguste materjalide kooskasutamise võimaluste leidmine.

Tööliigid

- Tikkimine. Tutvumine erinevate tikanditega. Tikand loomingulise väljendusvahendina. Sümbolid ja märgid. Võimaluse korral tikandi kavandamine ja loomine arvutiga.
- Õblemine. Kanga kuumniiske töötlemine. Rõivaeseme õblemine. Mõõtude võtmine, rõiva suurusnumbri määramine, lõikelehe kasutamine ja lõigete paigutamine riidele. Valitud rõivaeseme õblemiseks sobivate tehnoloogiliste võtete kasutamine. Eseme õblemise tehnoloogilise järjekorra määramine. Õmblustöö viimistlemine.
- Kudumine. Silmuste kahandamine ja kasvatamine. Ringselt kudumine. Kirjamine. Erinevate koekirjade kudumine skeemi järgi. Silmuste arvestamine, eseme kudumine ja viimistlemine.
- Heegeldamine. Tutvumine heegeltehnika loominguliste võimalustega.

KODUNDUS

Toit ja toitumine

- Makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ning allikad. Lisaained toiduainetes. Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mitmekülgse ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad. Toitumisteave meedias analüüs ja hinnangud.
- Toiduallergia ja toidutalumatuse. Taimetoitluse ja dieetide mõju organismile. Toitumishäired. Eestlaste toit läbi aegade. Eri rahvaste toitumistraditsioonid ja toiduvalikut mõjutavad tegurid (asukoht, usk jm). Toiduainete muutused kuumtöötlemisel, toitainete kadu. Mikroorganismid toidus. Toiduainete riknemise põhjused. Hügieeninõuded toiduainete säilitamise korral. Toidu kaudu levivad haigused. Toiduainete säilitamine ja konservimine.

Töö organiseerimine

- Meeskonna juhtimine. Suurema projekti korraldamine alates menüü koostamisest, kalkulasioonist ja praktilise töö organiseerimisest kuni tulemuse analüüsimiseni. Toiduga seonduvad ametid.

Toidu valmistamine

- Nüüdisaegsed köögiseadmed, nende kasutamine ja hooldus. Kuumtöötlemise viisid. Maitseained ja roogade maitsestamine.

- Supid. Liha jaotustükid ja lihatoitud. Kalaroad. Soojad kastmed. Kergitusained ja tainatooted. Vormiroad ja vokitoidud. Kuumtöödeldud järelroad. Rahvustoidud.

Etikett

- Koosviibimiste korraldamine. Kutsed ja kingitused. Ideede ja võimaluste leidmine erinevate peolaudade kujundamiseks. Peolaua menüü koostamine.

- Rõivastus ja käitumine vastuvõttudel, kodusel peolauas, kohvikus ning restoranis.

Kodu korrashoid

- Erinevad stiilid sisekujunduses. Toataimede hooldamine. Kodumasinad. Olmekeemia. Puhastusvahendid, nende omadused ja ohutus. Suurpuhastus.

Tarbijakasvatus

- Tarbija õigused ja kohustused. Märgistused toodetel. Ostuotsustuste mõjutamine, reklaami mõju. Teadlik ja säästlik majandamine.

- Leibkonna eelarve, tulude ja kulude tasakaal. Laenud. Kokkuhoiuvõimalused ja kulude analüüs. Kulude planeerimine erijuhtudeks (peod, tähtpäevad jm).

Kodundus - vahetusrühm

- Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mitmekülgse ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad.

- Toitumisteave meedias - analüüs ja hinnangud. Aedviljatoidud ja supid. Kala- ja lihatoitud.

Küpsetised ja vormiroad. Käitumine peolauas, kohvikus, restoranis. Puhastusvahendid ja nende omadused. Kodumasinad. Ruumide kujundamine, mööbel ja kunst kodus. Looduslikud ja sünteetilised tekstiilmaterjalid, nende valiku ning sobivuse põhimõtted rõivastuses ja sisekujunduses.

Hooldusmargid. Tarbija õigused ja kohustused. Kokkuhoiuvõimalused ja kulude analüüs.

LÕIMING	
Eesti keel	teabetekstide koostamine
Geograafia	tajuda ja väärtustada oma seotust teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga
Matemaatika	suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades
Inimeseõpetus	toitumise mõju tervisele
Ajalugu	kultuur ja eluolu erinevatel ajastutel
Keemia	keemilised ja sünteetilised kiudained
Ühiskonnaõpetus	tarbijakäitumine, tootemärgistused, meedia ja teave
Bioloogia	seedimine, toitained, inimõhu ökosüsteemidele, toidu bakteriaalne riknemine

Muusikaõpetus	rütmid
Kunstiõpetus	värvusõpetus, kompositsioon, proportsioon

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Tajuda ja väärtustada oma seotust oma maa kultuuripärandiga; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme, suutlikkus ennast teostada.
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise
Õpipädevus	Suutlikkus organiseerida õpikeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet, kasutada õpitut erinevates olukordades ja probleeme lahendades
Suhtluspädevus	Suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada; ennast oma seisukohti esitleda ja põhjendada
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt; mõista loodusteatuste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid
Ettevõtlikkuspädevus	Suutlikkus ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; seada eesmärged, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia
Digipädevus	Leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväarsust

ÕPPETEGEVUS

- lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegeleda;
- võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;

- rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid; laiendatakse õpikeskkonda: muuseumid, näitused, looduskeskkond, arvutiklass, kooliõu, ettevõtted;
- kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov praktiline tegevus, projektõpe, uurimistööd, referaadi koostamine, katsetused (nt erinevate materjalide ja toiduainete omadused), ürituste ja näituste korraldamine, internetipõhiste keskkondade kasutamine oma ideede ja töö tutvustamiseks ning eksponeerimiseks, mängud, arutelud, diskussioonid, väitlused jne;
- lähtutakse sellest, et käsitöö ja kodundus on praktilise suunitlusega õppeaine: vähemalt 2/3 õppetunnist peab olema praktiline tegevus;
- on rõhk loovusel (disainimine), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toote kaunistamisel jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial;
- pööratakse enne uute tehnoloogiate ja seadmete kasutamist tähelepanu ohutusele;
- jaotatakse klass toitu valmistades ja teiste praktiliste ülesannete korral väiksemateks rühmadeks (1-5 õpilast);
- leitakse kodunduse teemade juures lõimivõimalusi nii inimeseõpetuse, bioloogia kui ka keemiaga; terviseteadlik käitumine kinnistub tunnis tehtavate praktiliste ülesannete kaudu;
- lähtutakse eesmärgist, et õpilased õpiksid iseseisvalt oma tööd kavandama ja organiseerima, ning välditakse liigset otsest juhendamist.

8.klass

I trimester

• Kodundus –

- 1.mitmekülge ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine;
- 2.internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad,
- 3.kala töötlemine, rappimine, rookimine; kalaroad, gratään, gratineerimine;

• Õmblemine –

- 1.tekstiilkiudained, keemilised kiud, tehiskiudude ja sünteetiliste kiudude saamine ning omadused,
- 2.seelik - ideekavand ja selle vormistamine; kompositsiooni seaduspärasuste arvestamine,
- 3.lõikelehe kasutamine, tingmärgid lõikelehel, koe- ja lõimelõngad, riide muster, diagonaal, sidus; lõigete paigutamine riidele, juurdelõikus,
- 4.seeliku õmblemise tehnoloogilise järjekorra määramine; ettevalmistused I prooviks; sissevõtted, äärestamine, lukuõmblemine, iseseisvalt tööjuhendi järgi töötamine,

II trimester

• Õmblemine –

- 1.värvel või lõikekohane kant,
- 2.iseseisvalt tööjuhendi järgi töötamine,
- 3.õmblustöö viimistlemine, pressimine, valmis seelik

• Kodundus –

- 1.olmekeemia; puhastusvahendid, nende omadused ja ohutus; suurpuhastus; tensiidid, pindpinevus, hüdrofiilne, hüdrofoobne, pH,
- 2.pärm, pärmitaigen, marinara kaste; maitseained ja roogade maitsestamine,
- 3.toiduainete riknemise põhjused, toidu kaudu levivad haigused, toiduainete säilitamine

• Projektõpe - projekt "Tuunime T-särki"; rõivastus kui ajastu vaimu peegeldaja – sotsiaalsed märksüsteemid; moelooming; nüüdisaegsed tehnoloogilised võimalused ning uudsed võtted rõivaste valmistamisel, moe, isikupära ja proportsiooni põhimõtete arvestamine kavandades; eseme õmblemise tehnoloogilise järjekorra määramine

• Tikkimine - tikandi kavandamine ja loomine arvutiga

III trimester

• Kodundus –

1. Itaalia köök,
2. tarbija õigused ja kohustused, märgistused toodetel, ostuotsustuste mõjutamine, reklaami mõju
  - Heegeldamine –
  - 1. heegeldamine eesti rahvakunstis, hiiu, muhu, kihnu ja setu pitsid; vahe- ja ääre pits;
  - 2. tutvumine heegeltehnika loominguliste võimalustega; ideekavand ja selle vormistamine,
  - 3. valmis heegelpits

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse mitmeeristavat hindamist (arvestatud, mittearvestatud).

Õpitulemuste omandamise hindamisel on oluline nii õpetaja sõnaline hinnang, arvestuslik hinne kui ka õpilase enda hinnang oma tööle. Õppeülesande lahendamisel hinnatakse:

- kavandamist ja planeerimist (originaalsust, iseseisvust, oskust põhjendada tehtud otsuseid/valikuid);
- valmistamist (materjalide ja töövahendite kasutamise oskust, omandatud teadmiste rakendamist praktikas, tööohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimist, iseseisvust, koostööoskust); töö tulemust (kavandatu õnnestumist, viimistlust ja kvaliteeti, töö õigeaegset valmimist, esitlemise oskust);
- õpilase arengut, püüdlikkust ning kodukorra täitmist

Trimestri hinne on arvestatud, kui

- ese on kavandatud teemale vastavalt,
- teostus on võimetekohane, olenevalt õpilase eelnevast arengust,
- töö tulemus on esitatud kokkulepitud tähtajaks.

Aastahinne on arvestatud, kui vähemalt kaks trimestrit on arvestatud.

KASUTATAV KIRJANDUS

Kudumine (2002) Anu Pink Õmblemine (2003) Anu Pink Heegeldamine (2004) Anu Pink Tikkimine (205) Anu Pink, Kristi Teder

Kodundus 7.-9. klass (2011) Kristi Paas, Anu Pink

Ülesandeid ja mängu kodunduse tundideks (2008) Jaana Tamm Käsitöö ja kodunduse mõisted 7.-9. klassile (2009) Marje Peedisson

Õppeaine nimetus:	Tehnoloogiaõpetus
Koostaja(d):	Priit Laats
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aasta

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Õppes genereeritakse ideid, kavandatakse, modelleeritakse ja valmistatakse esemeid/tooteid ning õpitakse neid esitlema. Toetatakse noorte omaalgatust ja ettevõtlikkust. Õppetundides valmistatakse erinevaid praktilisi esemeid, rõhutatakse loovat tegevust ja leiutamisrõõmu. Olulisel kohal on loov mõttetöö, käeline tegevus, analüüsimisvõime, aja planeerimise oskus, töötamine erinevate materjalidega ja ohutud töövõtted. Õpetus arendab töö- ja koostööoskusi, kriitilist mõtlemist ning analüüsi- ja hindamisoskusi. Kujundatakse noorte tööalaseid käitumis- ja väärtushoiakuid. Teadmised ja oskused omandatakse toote valmistamise käigus, läbi käelise tegevuse. Õpilased omandavad teadmisi tervislikust toitumisest ning kodusest majapidamisest. 9. klassi õppetundides valmistatakse lõputööna erinevaid praktilisi esemeid, mida tehakse kas üksi, koostööna või rühmiti.

ÕPPESISU, ÕPITULEMUS, HINDAMINE

8. klass I trimester

Õppesisu

Materjalid ja nende töötlemine

- puidu niiskus ja tihedused
- saematerjalide tootmine
- saetööstuse toodang
- kivimite töötlemine
- tervisekaitse- ja tööohutusenõuded töötamise ajal
- ohutud töövõtted

Disain ja joonestamine - Disain

- aksionomeetria
- kaks- ja kolmvaade
- mõõtmed

Käsitöö- ja kodunduse rühm

- tervisekaitse- ja tööohutusenõuded töötamise ajal
- ohutud töövõtted
- töömaailm
- kodused korrastus- ja remonditööd
- probleemülesannete lahendamine

Õpitulemus

Õpilane:

- saab teadmisi puidu tiheduse ja niiskuse määramise kohta
- saab teadmisi, kuidas toodetakse saematerjale
- teab ja oskab nimetada saetööstuse toodangut
- saab teadmisi erinevatest kivimitest
- oskab joonestada kaks- ja kolmvaatejoonise
- oskab joonestada esemest aksonomeetrilise joonise.
- Käsitöö- ja kodunduse rühm: õpib leidma tehnilise lahenduse koduste korrastus- ja remonditöödele o valmistab omanäolisi esemeid/tooteid, kasutades erinevaid töötlemisviise o esitleb ja analüüsib tehtud tööd
- teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusenõudeid

8.klass II trimester

Õppesisu

Disain

- probleemülesannete lahendamine tehnilist taipu arendavad ülesandes
- stiilne kodu
- materjalid kodu kujundamisel

Õpitulemus

Õpilane:

- oskab lahendada probleemülesandeid
- saab teadmisi kodu kujundamisest, kasutatavatest materjalidest.
- saab juurde teadmisi sisekujundusest.

8. klass III trimester

Õppesisu

Materjalid ja nende töötlemine

- elektrilised seadmed - tikksaag
- mehhanismid

- materjalide ja toodete kohta teabe hankimise võimalused

Tehnoloogia igapäevaelus

- tehnoloogia analüüsimine: positiivsed ja negatiivsed mõjud. tooraine ja tootmine. energiaallikad.

Disain ja joonestamine

- kordamine - näidisülesanded

Õpitulemus

Õpilane:

- leiab teavet materjalide/ toodete, nende omaduste ja töötlemise kohta
- oskab käsitleda tikksaage
- saab teadmisi ülekande mehhanismide kohta
- iseloomustab tänapäevast tootmisprotsessi, kirjeldab selle toimimist; teab erinevaid energiaallikaid

HINDAMINE

- 8. klassi I trimestri eest antakse 4 hinnet
- 8. klassi II trimestri eest antakse 3 hinnet.
- 8. klassi III trimestri eest antakse 4 hinnet.

LÕIMING	
eesti keel	õpilane, teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhendist, oskab oma tegevusi kirjeldada. Vestlused, arutelud, analüüsimised, enesehinnangud, hindamiskriteeriumid, kõik mis on seotud tehtavate tööesemetega/ toodetega.
füüsika	Konstruksioonid, mehhanismid, ülekandemehhanismid, jõud, hõõrdejõud, löikejõud, liikumine.
inimeseõpetus	Töö kavandamine, aja planeerimine, tööohutuse järgimine, minapilt ja enesehinnang, probleemide lahendamine, kodanikualgatus, suhtlemine kaasõpilastega ja rühmategevuses.
ühiskonnaõpetus	Teadlik ja säästev tarbimine, töökultuur ja tööetika, elukutsed ja ettevõtted kodukohas, eesmärkide püstitamine, teabe tõlgendamine ja kriitiline analüüs.
bioloogia	Puidu tihedus, niiskusesisaldus.
matemaatika	Loogiline mõtlemine, geomeetrilised kujundid, mõõtmine, arvutamine, mõõtühikud, ristkorrutis, pindala, ruumala.
liikumisõpetus	Osavus, tähelepanu, reageerimiskiirus, jõud.
kunstiõpetus	Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks, disaini, viimistlemine (värvimine, toonimine), vorm, kompositsioon, kuju, kujutlusviisid, ornamendid.

ÜLDPÄDEVUSED

Kultuuri- ja väärtuspädevus	Suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi, tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga. Väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt, hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi, analüüsida oma käitumist erinevates olukordades, lahendada suhtlusprobleeme. Käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise.
Õpipädevus	Töö iseseisev korraldamine alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida.
Suhtluspädevus	Oma tööde esitlemine ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi. Ühised ülesanded võimaldavad õppida teisi arvestama ja aitama. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Tehnoloogiaainetes kasutab õpilane oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus. Töötamine erinevate looduslike ja tehismaterjalidega eeldab tutvumist nende materjalide omadustega. Tehnoloogiaõpetuses, käsitöös ja kodunduses puutub õpilane otseselt kokku mitmete keemiliste ja füüsikaliste protsessidega.
Ettevõtlikkuspädevus	Tehnoloogia valdkonna ainetes on olulisel kohal avatus loominguliste ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Esemid valmistades läbitakse toote arendamise tsükkel idee leidmisest kuni valmis esemeni. Aineprojektid võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmudelite kaudu.
Digipädevus	Leida digivahendite abil infot, hinnata selle asjakohasust ning usaldusväärsust. Tutvuda infotehnoloogiliste tööalaste võimalustega (joonestusprogrammid, 3D printer jne).

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- rakendatakse nüüdisaegseid infotehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja vahendeid; laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliõu, ettevõtted jne;
- kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov mõttetgevus, arutelud, diskussioonid, rollimängud, väitlused, projektõpe, katsetused, õpimapi ja uurimistöö koostamine, praktilised ja uurimistööd, internetipõhised keskkonnad, vestlused ja selgitused, analüüsimine, jne;
- aineõpetaja otsustab õppesisule kuluvate tundide arvu ja järjestuse; vastavad kirjeldused sisalduvad kooli ainekavas;

- õpetus on peamiselt üles ehitatud toote vms arendustsüklile;
- läbitakse etapid alates info otsimisest, toote disainimisest, toote teostusest ning selle tutvustamisest teistele õpilastele;
- teadmised ja oskused omandatakse toote valmistamise käigus, läbi käelise tegevuse.
- arvestatakse, et sõltuvalt õpilaste varasematest kogemustest ning ülesande/toote eripärast muutuvad eri vanuseastmete õpilaste õpitulemuste rõhuasetused;
- peetakse silmas, et rakendustegevusele eelneb tööohutusalaalne instrueerimine ning ohutute töövõtete demonstreerimine;
- on koduseid ülesandeid, arvestades õppeaine spetsiifikat, peamiselt seotud teabe hankimise ja selle analüüsimisega ning toote disainiga;
- on rõhk loovusel (disainimine, toote täiendamine jms), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toodet kaunistades jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial;
- töö organiseerimisel on tähtis õpetajate koostöö;

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamise aluseks on õppimist toetav hindamine, kus kriteeriumiteks on suulised või kirjalikud kokkulepped, mille koostamisel osalevad õpilased ja õpetaja. Kokkulepped lepivad kokku iga töö alguses. Kokkulepped võivad olla individuaalsed või kollektiivsed. Töö on arvestatud, kui õpilane on pidanud kinni 80% kokkuleppest. III kooliastmes kasutatakse mitmeeristavalt (arvestatud, mittearvestatud) hindamist.

Õpilast hinnates võetakse arvesse õpilase hoiakuid (püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, abivalmidust teiste õpilaste suhtes, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust, tähelepanelikkust, ideede loovus ja iseseisvus, töövahendite kasutamise oskust, õppematerjali üleskirjutamist vihikusse, korrapidaja kohustuste täitmist, töövahendite ja tööpingi korrastamist pärast töö lõpetamist, jm).

Trimestri hinne kujuneb jooksvate tööde põhjal, 75% töödest peab olema tehtud. Aastahinne on arvestatud, kui vähemalt kahe trimestri hinne on arvestatud.

KASUTATAV KIRJANDUS

H.Isok, A. Kõrbe, G. Nagel, E. Rihvik, Poiste tööõpetus VII klass, Koolibri 1993 H.Isok, A. Kõrbe, E. Rihvik, Poiste tööõpetus VIII klass, Koolibri 1994

A. Kõrbe, Tööõpetus VII - VIII klassile Puutööd, Valgus, 1978

E. Kogermann, V. Tapper, K. Tihase, Joonestamine üldhariduskoolile, Valgus 1990 Internetist õppematerjal metshein.com, Sketchup 8

M. Soobik, Tehnoloogia ja loovus, MTÜ Eesti Tehnoloogiakasvatuse Liit, 2011 T.Tering, Saematerjalide tehnoloogia, loengukonspekt, Väimela 2001

T.Tering, Plaatmaterjalide tootmine, õppematerjal, Väimela 2003

Õppeaine nimetus:	Muusikaõpetus
Koostaja(d):	Mai Rand
Klass:	8. klass
Õppeaine maht:	1 tund nädalas, 35 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Muusikaga tegelemine toetab tundemaailma arengut, loovat mõtlemist ja aitab saavutada emotsionaalset tasakaalu. Muusikaõpetuses avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegelda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamisega kujundatakse õpilaste muusikalist maitset ning sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid.

Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodi ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusika ainekava koostades on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- teadvustada ja tähtsustada ühislaulmise kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist rolli;
- rõhutada musitseerimise osatähtsust;
- julgustada ja toetada loomingulist eneseväljendust;
- teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga;
- rõhutada muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujundamisel, tunde- ja mõttemaailma arendamisel ning rikastamisel;
- lähtuda õppes õppija vajadustest ning tähtsustada integreeritud tegevusi.

ÕPPESISU

Muusika õppeaine koostisosad on:

- laulmine;
- pillimäng;
- muusikaline liikumine;
- omalooming;
- muusika kuulamine ja muusikalugu;
- muusikaline kirjaoskus;
- õppekäigud.

LÕIMING	
Eesti keel	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust, vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;
Võõrkeeled	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust;
Loodusõpetus	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi;
Matemaatika	Arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist (struktuur, sümbolid ja meetodid);
Inimeseõpetus	Vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;
Tehnoloogia	Arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);

Liikumisõpetus	Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, mootorikat, reageerimiskiirust ja koordineerimist.
-----------------------	---

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Väärtustada oma ja teiste maade muusikat, teadvustada nüüdisaegset muusikakultuuri ja sündmusi
Sotsiaalne ja kodanikupädevus	Suuta ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades erinevaid olukordi, oma seisukohti esitada ja põhjendada
Enesemääratluspädevus	Suuta mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; analüüsida omavahelistes suhetes tekkivaid probleeme
Õpipädevus	Leida õppimiseks vajaminevat teavet; kavandada õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates õpiülesannetes
Suhtluspädevus	Kuulamis- ja suhtlemisoskus, koostöövalmidus ja koostööoskus. Teha koostööd erinevates olukordades (laulmine, pillimäng, improvisatsioon jne.) klassikollektiivis; arvestada inimeste erinevusi suhtlemisel.
Matemaatika, loodusteaduste ja tehnoloogiapädevus	Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Ettevõtlikkuspädevus	Suudab luua ideid, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi muusikaõpetuses; seada eesmärgid ja neid ellu viia; osaleda ühistegevustes, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest
Digipädevus	Oskab kasutada internetiavarusi. Valmistab ettekandeid, kasutab Power Pointi, You Tube'i, Google'it jne. õppetundideks.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvates õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid. Õpilast suunatakse: teadvustama oma võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi; arendama oskust seada endale eesmärgid ning tegutseda neid ellu viies süsteemselt; kujundama valmisolekut elukestvalt õppida ja kutseotsuseid teha ning tundma haridus- ja koolitusvõimalusi; tutvuma erinevate elukutsetega, nende arenguga minevikus ja

	tulevikus, tundma õppima töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kodukoha majanduskeskkonda.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele. Õpilast suunatakse: arusaama loodusest kui terviküsteemist ja inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikustest seostest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; suunatakse hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ning eluviisi.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele. Õpilast suunatakse: kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimivate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist; suunatakse teadvustama kunstitegevuse emotsionaalset tasakaalustavat mõju; olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklike seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi; suunatakse mõistma enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas ning omandama oskusi osaleda otsustamisprotsessides;
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); osalema/esinema laulupidudel, muusikaüritustel; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingusse ja taunima diskrimineerimist; teadvustama ning tundma õppima mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust; omandama teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta.
Teabekeskkond	Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: leidma vajalikku informatsiooni; valima sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest; mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet; kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskondi; arendama kriitilise teabeanalüüsi oskust.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks Õpilast

	<p>suunatakse: mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; kasutama IKT-d eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ning töö tõhustamiseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas; mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes; arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.</p>
Tervis ja ohutus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Õpilast suunatakse: järgima ohutuse ja otstarbekuse printsiipe; jälgima tervise ja ohutuse nõudeid töö protsessis, pöörama tähelepanu erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule; leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteadet ja abiteenuseid vältima ohuolukordadesse sattumist; terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi, teadvustama keskkonna mõju oma tervisele; tundma õppima ja väärtustama liikluse ning ohutuse reeglitest tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust.</p>
Väärtused ja kõlblus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluse piires. Õpilast suunatakse: teadvustama kultuuri rolli igapäevaelus; lugupidavalt suhtuma erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustama uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loominguulist väljendamist; suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); tähtsustama noorte endi osalemist laulupidudel, muusikaüritustel tunnustama väärtusi, kõlblisi norme ja viisakusreegleid.</p>

ÕPPETEGEVUS

III kooliastme õppetegevused on:

- ühe- ja kahehäälsuse rakendamine laulmisel;
- muusikalugu;
- kahe- või kolmehäälne laulmine kooris;
- absoluutse noodilugemissüsteemi kasutamine
- pillimänguoskuste arendamine ja rakendamine erinevates pillikoosseisudes;
- kuulatud muusikapalade iseloomustamine, tuginedes muusika väljendusvahenditele ja oskussõnavarale;
- eri rahvaste tantsude karakteri väljendamine liikumises;
- muusika väljendusvahendite kasutamine erinevates muusikalistes tegevustes;
- esinemisvõimaluste pakkumine ning loominguulise eneseväljenduse toetamine;

- teatris, kontserdil ja muuseumis käimine ning õppekäigud (helistuudiod, raamatukogud, muusikakoolid jne).

- Referaat

Muusikatunnis tutvustatakse õpilastele musitseerimise võimalusi: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut ja muusika kuulamist. Erinevad aineosad on järjestatud nii, et praktiline tegevus oleks esiplaanil. Laulmine on muusikaõpetuses kesksel kohal. Ühislaulmisega pannakse alus laulupidude traditsiooni säilimisele ja edasikandmisele. Õpilased osalevad laulupidude edasikandmise protsessis. Õpilastele tuleb pakkuda võimalust laulda muusikakollektiivides. Kõigis muusikalistes tegevustes rakendatakse õpitud teadmisi ja oskusi, s.o muusikalist kirjaoskust, mida omandatakse muusikaliste tegevuste kaudu. Muusikaline liikumine arendab rütmitunnet ja rikastab tundi emotsionaalselt. Eneseväljendust liikumise kaudu võimaldavad rahvatantsud, laulumängud ning teiste rahvaste tantsud. Võimalusel tuleks rakendada kuulatud muusikale tuginevat loovliikumist, eri karakterite, stiilide ja vormide väljendamist liikumise kaudu.

Kolmandas kooliastmes peaksid omaloomingulised ideed leidma väljenduse erinevas muusikategevuses, kasutada võib tänapäevaseid infotehnoloogiavahendeid. Muusika kuulamisel rõhutatakse kuulamisoskuse kujundamist, arutlemise ja enda arvamuse põhjendamise oskuse arendamist. Õppekäigud, kontsertide, muusikaetenduste, muuseumide jm külastused avardavad õpilaste silmaringi, kujundavad kontserdikultuuri ning aitavad siduda tunnis omandatu õppe- käigul kuuldu/nähtuga.

ÕPITULEMUSED

Laulmine

8. klassi lõpetaja:

- laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestab esitatava muusikapala stiili; järgib häälehoitu häälemurdeperioodil;
- kasutab laulmisel absoluutset noodisüsteemi.
- kasutab teadlikult muusikalisi teadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes;
- osaleb laulurepertuaari valimisel ja põhjendab oma seisukohti;
- laulab ea- ja teemakohaseid ühe-, kahe- ning paiguti kolmehäälsid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;
- laulab peast kooliastme ühislause: „Eesti hümn“ (F. Pacius), „Eestlane olen ja eestlaseks jään“ (A. Mattiisen), „Tartu mars“ (R. Valgre)

8. klassi lõpetaja:

- kasutab keha-, rütmi- ning muid pille vastavalt koolis olemasolevatele pillidele iseseisvates palades;
- rakendab musitseerides kitarril lihtsamaid akordmänguvõtteid ning lähtub absoluutsetest helikõrgustest (tähtnimedest) pillimängus, arvestades õpilaste individuaalseid oskusi. (võimalikult palju rakendatakse kitarriringi õpilasi);
- kasutab muusikat esitades muusikalisi teadmisi ja oskusi.

Muusikaline liikumine

8. klassi lõpetaja:

- tunnetab ja rakendab liikudes muusika väljendusvahendeid;
- väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid.

Omalooming

8. klassi lõpetaja:

- loob improvisatsioon keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
- loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinato'sid keha-, rütmi- ja plaatpillidel;
- kasutab lihtsaid meloodiaid luues relatiivseid helikõrgusi (astmeid);

- loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;
- väljendab muusika karakterit ja meeleolu ning enda loomingulisi ideid liikumise kaudu.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

8. klassi lõpetaja:

- kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust;
- eristab kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löök- ja klahvpille ning elektrofone ja pilli-koosseise; teab nimetada tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi;
- tunneb eesti pärimusmuusika tänapäevaseid tõlgendusi;
- on tutvunud Eesti ning Itaalia, Hispaania, Põhja- ja Ladina-Ameerika, Aafrika muusikapärandiga ning suhtub sellesse lugupidavalt;
- tunneb autoriõigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis).

Muusikaline kirjaoskus

8. klassi lõpetaja:

- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

- Kasutab laule õppides absoluutseid helikõrgusi.
- mõistab helistike C-a, G-e, F-d (repertuaarist tulenevalt D-h) tähendust ning lähtub nendest muusitseerides;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas:
- elektrofonid, muusikainstrumentide nimetused; mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandik taktimõõdu tähendust ning spirituaal, gospel, rondo, variatsioon, pop- ja rokkmuusika
- rühmatööde teemad: rock'n roll, Briti pop- ja rockmuusika 1960. aastatel, punk ja hip-hop, superstaarid, disco, kantrimuusika, soul.

Õppekäigud

8. klassi lõpetaja:

- arutleb ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil; kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse mitteeristavat hindamist (arvestatud, mittearvestatud). Hindamise peaeesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Õppetöö vältel tuuakse esile oskused ja teadmised, mis on hästi omandatud ja mille omandamiseks peab veel tööd tegema. Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Hinnates kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma.

Muusikaõpetuse hindamine ei sea kriteeriumiks lapse muusikalist kuulmist jt. sünnipäraseid eeldusi, vaid lähtub iga lapse arengust antud aines. Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulmist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust ja tunnist osavõttu.

Suulisi hinnanguid antakse igas tunnis. Arvestuse saab õpilane:

- põhilauluvara laulmise eest,
- noodiõpetuses,
- muusikaalased teadmised ja oskused ning nende rakendamine praktilises töös (laulmisel, harjutustes, muusika kuulamisel),
- aktiivsuse eest tunnis.

Hindamine toimub 8. klassis poolaasta kaupa (nädalas on 1 tund). Positiivse poolaastahinde saamiseks tuleb õpilasel täita 50% ülesannetest. Kokkuleppelised arvestuslikud tööd peavad olema täidetud 100%. Aastahinne on positiivne kui kahe poolaasta hinne on positiivne.

KASUTATAV KIRJANDUS

Uuemad õpikud VII-IX,

E.Kangron, K.Leppoja „Muusikaõpetuse mõisted gümnaasiumile“(2009),

E.Meidla, K.Aavik „Huvitavaid ülesandeid põhikooli muusikaõpetuse tundi“, internetiavarused.

Õppeaine nimetus:	Eesti keel
Koostaja(d):	Karl Pütsepp, Aarne Ruben
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Eesti keele õpetus taotleb, et õpilane:

- mõistab eesti keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust;
- järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid;
- suhtleb eesmärgipäraselt, valib konteksti sobiva suhtluskanali; väljendub kõnes ja kirjas asjakohaselt ja selgelt;
- kirjutab, kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid; vahendab loetut ja kuuldut suuliselt ning kirjalikult;
- leiab asjakohast teavet meediast ja internetist ja hindab seda kriitiliselt,
- lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös.

ÕPPESISU

Varasemates klassides alustatud alateemad jätkuvad osaoskuste arengu põhjal. Kõik emakeeles käsitletavat teemad haaravad aineüleseid läbivaid teemasid.

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel. Kujundatakse oskust koostada õpingute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente. Meediatekstide analüüsi kaudu juhatakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu. **Keskkond ja jätkusuutlik areng.** Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise

ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ellusuhtumist.

Kultuuriline identiteet. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (nt Mulgi, Võru, Setu, Kihnu murre). Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest.

Teabekeskond. Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstiloo eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsid, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi. Tekstide analüüsi abil kujundatakse julgust astuda välja taunimisväärsete tegude ja hoiakute vastu.

AEG	TEEMA	ÕPPETEGEVUS
I KURSUS	Kirjandiõpetus	Kirjandi ülesehitus, teemakohasus, stiil, tekstitüübid. Kirjutamise eesmärk ja idee. Kirjutamise eeltöö. Vormistamine käsitsi ja arvutil.
	Tekstiõpetus	Tekstitüübid, tekstiliigid, lugemisstrateegiad, mitmetasandilisus.
	Eesti keel Euroopas	Muutuv keel. Eesti keel maailma keelte seas. Keele areng ja dialektid.
	Häälikud	Häälikute liigitamine. Silbitamine ja poolitamine.
	Lühendid	Levinumad lühendid. ÕSi lühendivalimikuga töötamine.
	Täheortograafia	Sulghäälikud, h sõna alguses ja lõpus, kaashäälikuühend ja erandid, rõhuliide, <i>i</i> ja <i>j</i> erijuhud.
	Liitsõnad ja tuletised	Liitmine ja tuletamine, nimi-, omadus- ja tegussõnatuletis, nimetuletis. Kaashäälikuühend.
II KURSUS	Pilt ja tekst	Foto. Pilt ja tekst kui tervik. Info lugemine pildilt sh diagrammilt ja tabelilt..
	Oma ja võõras	Võõrsõnad, võõrnimed, tsitaatsõnad.
	Algustäheortograafia	Nimi, nimetus, pealkiri.

	Teksti toimetamine	Viimistlus ja toimetamine. Teksti ülesehitus. Lõik.
	Kokku- ja lahkukirjutamine	Pöörd-, käänd- ja muutumatute sõnade KKK.
	Tarbetekst	CV, motivatsioonikiri, taotlus, avaldus. Ametlik keekekasutus.
	Stiil	Ajakirjanduslik ja ilukirjanduslik stiil. Sõnavara.
III KURSUS	Veeb	Veebitekstid, veebisuhtlus.
	Kirjavahemärgistamine	Liht- ja liitlause (koond-, rind, põimlause, lauselühend). Otsekõne ja kaudkõne. Täiend ja lisand.
	Meedia	Raadio ja televisioon.
	Kordamine ja eksamiks valmistumine	Erinevad teemad ja materjalid.

LÕIMING	
Võõrkeeled	Võõrkeelte grammatilist süsteemi tundma õppides on toeks emakeeletundides omandatud keelemõisted, võõrsõnade õppimine soodustab võõrkeelte õppimist.
Matemaatika	Matemaatika õppetextide ja tekstülesannete mõistmist soodustab eesti keele tundides arendatav lugemisoskus. Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.
Loodusained	Õpilane peab õppima õigesti kirjutama kohanimesid ning loodusnähtuste ja loodusobjektide nimetusi. Loodusalased tekstid eesti keele õppekirjanduses aitavad loodust tundma õppida ja väärtustada.
Sotsiaalsained	Keeletundides õpitakse riikide, ühenduste, organisatsioonide, ajalooliste isikute, ajaloosündmuste nimetuste õigekirja norme; ajaloo- ja ühiskonnatundides tuleks neid teadmisi konkreetsete näidete toel kinnistada. Arutlusoskust ning info hankimise, tõlgendamise ja kasutamise oskusi on tarvis ning neid arendatakse nii ainevaldkonna kui ka sotsiaalsainete õppes sisult erinevate tekstidega töötades.
Kirjandus	Kirjandustundides tekstidega töötamisel ja iseseisvalt kirjandust lugedes õpitakse moodustama õiget lausestust, grammatiliselt õigeid vorme, kirjavahemärkide kasutust ja arendatakse sõnavara.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Rõhutatakse vaimseid ja kultuuriväärtusi: keelt kui rahvuskultuuri kandjat, keeleoskust kui inimese identiteedi tähtsat osa. Keeleõpetus väärtustab funktsionaalset kirjaoskust ning teadlikku kriitilist suhtumist teabeallikatesse, sh meediasse.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Toetatakse sotsiaalse pädevuse kujunemist, avardades õpilase maailmapilti ja ettekujutust inimsuhetest.
Enesemääratluspädevus	Toetatakse nii meedia- ja kirjandustekstidest kui ka õpilaste igapäevaelust lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keeletundides kui ka loovtöodes.
Õpipädevus	Arendatakse kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist ning oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.
Suhtluspädevus	Kujundatakse suulise ja kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ning sobiva käitumisviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Arvsõnade õigekirja õppimine toetab korrektse matemaatilise kirjaoskuse omandamist.
Ettevõtlikkuspädevus	Pädevust soodustab õpilaste osalemine projektides, mis eeldavad õpilaste omaalgatust ja aktiivsust ning keeleteadmiste rakendamist ning täiendamist eri allikatest.
Digipädevus	Kasutab MS Word'i ja Exceli'i programme. Oskab leida internetiallikatest vajalikku informatsiooni ning kasutada veebisõnastikke.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.

Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Suuline ja kirjalik suhtlus

- Veebisuhtluse eesmärgid, võimalused ja ohud. Veebipõhised suhtluskanalid: jututoad, blogid, kommentaarid. Veebis kommenteerimine. Keeleviisakus ja -väärikus.
- Aktuaalse meediateksti kommenteerimine vestlusringis. Loetu kirjalik ja suuline vahendamine. Väitlus, väitluse reeglid.

Teksti vastuvõtt

- Veebilehed: eesmärgid ja ülesehitus. Veebist teabe otsimine, teabeallikate ja info kriitiline hindamine. Sõnalise teksti seostamine pildilise teabega (foto, joonis, skeem jm). Pilttekstide ja teabegraafika lugemine ja tõlgendamine.

- Tarbetekstide eesmärk, tunnused ja ülesehitus. Tarbe- ja teabetekstidest olulise info leidmine, süstematiseerimine ja selle põhjal järelduste tegemine.
- Funktsionaalstiilid: tarbe-, teabe-, meedia- ja reklaamitekstide keelekasutus.

Tekstiloomed

- Arutlusteema leidmine ja sõnastamine isikliku kogemuse või alustekstide põhjal. Arutluse põhiskeem: väide, põhjendus, järeldus.
- Teksti pealkirjastamine. Tekstilõik, tekstilõigu ülesehitus. Lõikude järjestamise põhimõtted ja võimalused.
- Teksti sidusus. Jutustava, kirjeldava ja arutleva tekstiosa sidumine tervikuks.
- Sobivate keelendite valimine kõnelemisel ja kirjutamisel vastavalt suhtluseesmärkidele.
- Teksti keeleline toimetamine: sõnastus- ja lausestusvigade parandamine.
- Keeleteadmiste rakendamine töös tekstidega. Keelekujundite kasutamine tekstiloomel: konteksti sobivad ja sobimatud kujundid.
- Tarbetekstide koostamine ja vormistamine: elulookirjeldus, seletuskiri, avaldus, taotlus.

Õigekeelsus ja keelehoole

Üldteemad

- Keeleuuendus. Kirjakeele areng tänapäeval: võimalused ja ohud. Keelesugulus, soomeugri ja indoeuroopa keeled. Eesti keele eripära, võrdlus teiste keeltega.

Häälikuõpetus ja õigekiri

- Muutumatu sõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Tsitaatsõnade märkimine kirjas. Võõrnimede õigekiri ja vormimoodustus. Lühendamise põhimõtted ja õigekiri, lühendite käänamine. Poolitamine, sh võõrsõnade ja nimede poolitamine.

Sõnavaraõpetus

- Keelendite stiilivärving, seda mõjutavad tegurid. Fraseologismid, nende stiilivärving. Sõnavara täiendamise võimalused: sõnade tuletamine, liitmine ja tehissõnad. Sagedamini esinevad tuletusliited ja nende tähendus.
- Eesti keele olulisemad sõna- ja käsiraamatud, keelealased veebiallikad. Sõnaraamatute kasutamine sõnade tähenduse ja stiilivärvingu leidmis

ÕPITULEMUSED

Suuline ja kirjalik suhtlus

9. klassi lõpetaja:

- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning annab hinnanguid;
- sekkub asjalikult avalikku diskussiooni meediakanalites, üritustel ja mujal.

Teksti vastuvõtt

9. klassi lõpetaja:

- loeb ja kuulab avaliku eluga kursisoleku ja õppimise või töö eesmärkidel ning isiklikust huvist; rakendab lugemise ja kuulamise eri viise ja võimalusi;
- loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ja arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste;
- teeb järeldusi kasutatud keelevahenditest, märkab kujundlikkust;

Tekstiloomed

9. klassi lõpetaja:

- kirjutab arutlevat kirjandit; asjalikke kommentaare ja arvamused;
- kirjutab elulugu, avaldust, seletuskirja ja taotlust;
- seostab oma kirjutise ja esinemise sündmuse või toiminguga eesmärgiga ja teiste tekstidega;
- vahendab kuuldu ja loetu tekste sobiva pikkuse ja täpsusega;

Õigekeelsus ja keelehoole

9. klassi lõpetaja:

- väärtustab eesti keelt ühena Euroopa ja maailma keeltest; suhestab keeli teadlikult, tajub nende erinevusi;
- edastab võõrkeeles kuulnud ja loetud infot korrektses eesti keeles ja arvestades eesti keele kasutuse väljakujunenud tavasid;
- tunneb keelendite stiiliväärtust; oskab keelendeid tekstis mõista ja kasutada;
- tuleb eesti kirjakeelega toime isiklikus ja avalikus elus ning edasi õppides.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Õpilase teadmisi ja oskusi hinnatakse kirjalike ja suuliste tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekava õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilasi teavitatakse sellest, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Hinnatakse õpilase suulist ja kirjalikku suhtlust, tekstide vastuvõttu, tekstiloomet, tekstide õigekeelsust, põhireeglite tundmist.

Kontrolltööde hindamiskaala õpilase õpitulemuste järgi:

hinne 5 – 90-100 %,

hinne 4 – 75-89 %,

hinne 3 – 50-74% ,

hinne 2 – 20-49 % ,

hinne 1 – 0-19 % .

Etteütluste soovitatav pikkus 9. klassis on umbes 170 sõna, mille hulgas on ligikaudu 45 kriitilist ortogrammi. Etteütelse hindamisel lähtutakse järgmisest skaalast:

hinne 5 – 1-2 viga,

hinne 4 – 3-4 viga,

hinne 3 – 5-7 viga,

hinne 2 – 8-10 viga,

hinne 1 – üle 11 vea.

Õpetaja võib panna kas madalama või kõrgema hinde, arvestades töö mahtu, ülesande keerukust, vigade arvu ja liiki. Loovtööde hindamisel lähtutakse eesti keele riigieksami kirjandi hindamise juhendist. Lisaks numbrilisele hindamisele rakendatakse ka õppimist toetavat hindamist ja suulist tagasisidet.

KASUTATAV KIRJANDUS

Haridus- ja Teadusministeerium „Põhikooli riiklik õppekava“

Reet Bobõlski, Helin Puksand, Margit Ross „Peegel 3“, Kirjastus Koolibri, 2013

Tartu Ülikooli eetikakeskus „Tagasiside: Käsiraamat õpetajale, lapsevanemale ja koolijuhile“, 2019

Õppeaine nimetus:	Kirjandus
Koostaja(d):	Karl Pütsepp, Aarne Ruben
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	2 tundi nädalas, 70 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Kirjanduse õpetus taotleb, et õpilane:

- loeb eakohast erišanrilist väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendab lugejaoskusi;
- väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- tõlgendab, analüüsib ning mõistab kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade peegeldajat;
- mõistab ja aktsepteerib teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisi viise;
- väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunust, arutleb teoses kujutatut üle ning kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid;
- kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid, nii teatmeteoseid kui ka interneti.

ÕPPESISU

Tervikteosed

- Õpilane loeb läbi vähemalt neli eakohast erinevasse žanri kuuluvat väärtkirjandusteost (raamatut), millest üks on vabalt valitud luulekogu. Õpetaja võib kirjandusteoseid valides arvestada õpilase eelistusi ning kultuurilis-rahvuslikku eripära.

Valik terviklikult käsitletavaid teoseid:

Katrin Reimuse „Haldjatants” või M. Undi „Hüvasti, kollane kass!”/ „Tere, kollane kass!“, L. Koidula „Säärane mulk”, Eduard Vilde „Pisuhänd”, A. Kivikas „Nimed marmortahvilil“ (esimene osa), V. Uibopuu „Janu“, uudisteos (viimase 10 a jooksul ilmunud) omal valikul, nüüdisaegne eesti autori luulekogu (nt K. Ehini, J. Kaplinski, T. Soometsa, E. Viidingu, T. Önnepalu, M. Heinsaare vm)

I rühmal lisaks:

A. de Saint-Exupéry “Väike prints”; vähemalt kolm F. Tuglase novelli omal valikul; J. Gaarder “Apelsinitüdruk”; G. Orwell “Loomade farm”; A. Kivirähki näidend omal valikul

II rühmal lisaks:

Kaks F. Tuglase novelli omal valikul; G. Orwell “Loomade farm” (katkend)

Eepika

- Loeb ning eristab erinevaid eepikaliike.

Rahvaluule

- Tutvub erinevate tekstidega: regilaulu, riimilise rahvalaulu, vanasõnade, mõistatuste, kõnekäändude, muinasjuttude ja muistenditega. Selgitab rahvaluule lühivormide tähendust. Teab erinevate rahvaluuležanrite liike ja oskab neid määrata.

Luule

- Tutvub erinevate tekstidega: haiku, ballaadi, soneti ja vabavärsiga. Määrab luulekujundid: epiteet, võrdlus, isikustamine, metafoor, onomatopöa, riim. Esitab luuleteksti ilmekalt. Harjutab luuležanri määramist.

Dramaatika

- Loeb ositi draamateksti. Eristab tragöödiat, draamat ja komöödiat.

Mõisted: idee (peamõte), kompositsioon, konflikt, miljö, probleem, sündmustik, teema, tegelane, tegevusaeg, tegevuskoht, tsitaat, tüüptegelane, allegooria, alltekst, ellips, epiteet, inversioon, isikustamine, koomika, metafoor, kordus, retooriline hüüatus, retooriline küsimus, stiil, sümbol, võrdlus, arvustus, draama, dramaatika, eepika, eepos, haiku, jutustus, lüürika, novell, riimiskeem, romaan, sonett, stroof, tragöödia, vabavärss, arutlev tekst.

Põhjalikumalt käsitletavat autorid:

Sissevaateid A. Alliksaare, F. Tuglase, A. H. Tammsaare, B. Alveri, M. Underi, H. Visnapuu, M. Undi, A. Kivikase, A. Kivirähki, M. Heinsaare, A. Ehini, K. Ristikivi, A. Gailiti, E. M. Remarque'i, L. Meri elu- ja loominguloosse

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel. Kujundatakse oskust koostada õpingute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente. Meediatekstide analüüsi kaudu juhitakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu. **Keskkond ja jätkusuutlik areng.** Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlemise kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ellusuhtumist.

Kultuuriline identiteet. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (nt Mulgi, Võru, Setu, Kihnu murre). Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest.

Teabekeskond. Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstilooma eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi. Tekstide analüüsi abil kujundatakse julgust astuda välja taunimiseväärsete tegude ja hoiakute vastu.

LÕIMING	
Eesti keel	Keele kasutus ja õigekiri erinevates kirjalikes tekstides ja oma kirjandites, sh ka kirjavahemärkide õige kasutus.
Kunst	Kirjanduse kui ühe kunstiliigi tajumine; illustratsioonid kirjandusteostes; tekstide sidumine kujutava kunstiga.
Geograafia	Reisikirjade lugemine ja analüüsimine, teksti paigutamine geograafilisse ruumi.
Ajalugu	Ajalooliste tekstikatkendite ja teostega töötamine.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Väärtuspädevuse kujundamisel on ainevaldkonnas väga oluline koht, arvestades kirjanduse kui kunstiaine spetsiifikat. Väärtuspädevus tähendab suutlikkust hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalnormide seisukohast; tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, loodusega, oma ja teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdisaegse kultuuri sündmustega, väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	On tihedalt seotud väärtus- ja suhtluspädevusega. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine ning aktiivne osavõtt õpitava ainega seotud kultuuriprogrammidest.
Enesemääratluspädevus	Hõlmab suutlikkust lahendada iseendaga, oma vaimse ja füüsilise tervisega seonduvaid ja inimsuhetes tekkivaid probleeme. Terapeutiline lugemine aitab paremini mõista iseendas toimuvat, lahendada probleeme, leevendada üksildustunnet, väljendada vastuolulisi kogemusi, soodustada emotsioonide väljendamist, objektiveerida tundeid, ergastada kujutlusvõimet.
Õpipädevus	Arendab kuulamis- ja lugemisoskust, eri liiki tekstide mõistmist, fakti ja arvamuse eristamist, eri allikatest teabe hankimist ja selle kriitilist kasutamist, eri liiki tekstide koostamist; oma arvamuse kujundamist ja sõnastamist.
Suhtluspädevus	Ainevaldkonna õppeained toetavad ka suhtluspädevuse kujunemist, kujundavad nii suulise kui ka kirjaliku suhtluse oskusi, suhtluspartneri arvestamist ja sobiva suhtlusviisi valikut, oma seisukohtade esitamise ja põhjendamise oskust.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	On kirjanduseõppes kõige väiksem kokkupuude, kuid on olemas, sest erinevate kirjalike tekstide raames näeb õpilane arvsõnade õiget kasutust, samuti saab teemade raames käsitleda matemaatikapädevuse vajalikkust erinevates elu- ja tegevusvaldkondades.
Ettevõtlikkuspädevuse	Nii pädevuse kui ka vastutustunde kujunemist toetatakse kirjandus- või meediatekstidest lähtuvate eakohaste probleemide arutamise, seisukohavõtu ja lahenduste otsimisega nii keele- ja kirjandustundides kui ka omaloomingulistes (kodu)töodes.
Digipädevus	Oskab arvutil koostada ja vormistada tekste. Oskab leida kirjanduslikke tekste ning muud vajalikku informatsiooni internetist.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.
Keskond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
Teabekeskond	Taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Tervis ja ohutus	Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele.
Väärtused ja kõlblus	Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

ÕPPETEGEVUS

Lugemine

- Erinevate lugemistehnikate valdamine. Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine.
- Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega.

Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele.

- Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine

- Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades uute tegelaste ja sündmuste ja/või erinevat liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.
- Tutvumine elektroonilise meedia (raadio, televisioon, internet) erinevate jutustamisviisidega.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose mõistmist toetavad tegevused

- Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnadega või oma arvamusega, toetumata tekstile.
- Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine. Konspekti koostamine.
- Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ja sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ja valiku põhjendamine. Probleemi olemuse-põhjusetagajärje- lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.
- Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

- Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Teose käigus tegelasega toimunud muutuste leidmine. Lihtne ja keeruline tegelane. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega, ümbritseva maailmaga. Tegelase sisekonflikti äratundmine.
- Tegelastevahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine, suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon.
- Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Teose rütm: ellipsi täitmine. Sündmuste põhjus-tagajärg-seoste leidmine.
- Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatute seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest.
- Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine.
- Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse, ellipsi ja inversiooni tundmine ja kasutamine.
- Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine.
- Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

- Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika, draamatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli, miniatuuri tunnused.
- Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused.
- Komöödia, tragöödia ja draama tunnused.

Esitamine

- Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus; esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse valimine; korrektne kehahoid, hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja-vaatajaga. Miimika ja žestikulatsiooni jälgimine.
- Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

Omalooming

Õpilased kirjutavad lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: kujundirikka luuletuse või miniatuuri, tegelase iseloomustuse või CV, tegelaste juhtlaused, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöö kirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse vms. Omaloomingulised tööd (nt lühiuurimused) tänapäeva kultuurinähtuste ja kultuurilooliste isikute kohta.

ÕPITULEMUSED

Lugemine

9. klassi lõpetaja:

- loeb eakohast erizanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega.

Jutustamine

9. klassi lõpetaja:

- jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused

9. klassi lõpetaja:

- vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärg-seoste üle;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse.

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

9. klassi lõpetaja:

- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes.

Teose mitmetähenduslikkuse mõistmine

9. klassi lõpetaja:

- seletab oma sõnadega eepika, lüürika, dramaatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.

Esitamine

9. klassi lõpetaja:

- koostab ja esitab teost tutvustava ettekande.

Omalooming

9. klassi lõpetaja:

- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;
- kirjutab kirjandusteose põhjal arutlus-elementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Ainekava õpitulemused kajastavad õpilase head saavutust. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekava õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilasi teavitatakse, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestatakse valdavalt töö sisu. Kirjandite puhul võib õpetaja hinnata tööd kahes osas: õigekeelsust ja stiili, mille hinne arvestatakse eesti

keele alla, ja sisu ning vormi, mille hinne arvestatakse kirjanduse alla. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

Kuna hindamine on kirjandusõpetuses väga raske probleem, sest kunsti puhul on alati tegemist subjektiivsusega ning loovuse hindamiseks puuduvad kriteeriumid, on omaloominguliste tööde puhul soovituslik lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti, kirjalike ülesannete hindamisel hinnata rohkem töö sisu kui stiili või õigekeelt. Hindamisel on tähtis, et õpilase kirjanduslik loovus leiaks toetust ja tunnustamist. Lisaks numbrilisele hindamisele rakendatakse ka õppimist toetavat hindamist ja suulist tagasisidet.

KASUTATAV KIRJANDUS

Haridus- ja Teadusministeerium „Põhikooli riiklik õppekava“

Kruus, P. „Kahekõne 3“, 2013

Tartu Ülikooli eetikakeskus „Tagasiside: Käsiraamat õpetajale, lapsevanemale ja koolijuhile“, 2019

Õppeaine nimetus:	Matemaatika
Koostaja(d):	Erki Larm, Marika Säre, Tiina Tõnnson
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 175 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Matemaatika õpetus taotleb, et õpilane:

- väärtustab matemaatikat ning tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- tunneb matemaatilisi mõisteid ja seoseid;
- arutleb, põhjendab ja tõestab loogiliselt;
- kasutab tüüpülesannete lahendusstrateegiaid ja lahendab probleemülesandeid;
- oskab infot esitada teksti, graafiku, tabeli, diagrammi ja valemina;
- kasutab õppides info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- oskab analüüsida ja jõuab olemasolevate faktide põhjal arutluse kaudu järeldusteni;

- rakendab matemaatikateadmisi teistes õppeainetes ja igapäevaelus;
- teab ainevaldkonnaga seotud erialasid ja ameteid ning hindab oma võimeid ja huvi siduda tulevased õpingud matemaatikaga seotud valdkondadega.

ÕPPESISU

Arvutamine ja andmed

Arvu ruutjuur.

Algebra

Ruutjuur. Ruutvõrrand. Algebraalne murd. Tehted algebraaliste murdudega.

Funktsioonid

Muutuv suurus, funktsioon. Ruutfunktsioon.

Geomeetria

Pythagorase teoreem. Teravnurga trigonomeetriselised funktsioonid. Ruumilised kujundid (püströöptahukas, püstprisma, püramiid, silinder, koonus, kera), nende pindala ja ruumala.

LÕIMING	
<p>Matemaatikaõpetus lõimitakse teiste ainevaldkondade õpetusega kaht põhilist teed pidi. Ühelt poolt kujuneb õpilastel teistes ainevaldkondades rakendatavate matemaatiliste meetodite kasutamise kaudu arusaamine matemaatikast kui oma universaalse keele ja meetoditega teisi ainevaldkondi toetavast ning lõimivast baasteadusest. Teiselt poolt annab teistest ainevaldkondadest ja reaalsusest tulenevate ülesannete kasutamine matemaatikakursuses õpilastele ettekujutuse matemaatika rakendusvõimalustest ning tihedast seotusest õpilasi ümbritseva maailmaga. Kõige tihedamat koostööd saab matemaatikaõpetaja teha loodusvaldkonna ainete õpetajatega. Eriline koht on internetil oma võimalustega. Suure osa matemaatikateadmistest peaks õpilane saama õpetuses uurimuslikku õpet kasutades. Sel viisil lõimitakse matemaatika õppimise meetod teistes loodusainetes kasutatava meetodiga.</p>	
Eesti keel	Korrektne keelekasutus tekstülesande koostamisel, lahenduskäigu selgitamisel ja vastuse tõlgendamisel. Mõistab tekstülesande teksti, arvestab kirjavahemärke. Funktsionaalse lugemisoskuse arendamine.
Keemia	Aine tihedus.
Füüsika	Graafikute valmistamine ja uurimine, liikumisülesannete lahendamine. Ülesande lahendamiseks vajalike valemite kombineerimine, tulemuse lihtsustamine. Kehade massi leidmise jt elulised ülesanded seoses püramiidiga, silindriga, koonusega ning keraga.
Inimeseõpetus	Andmete analüüs, diagrammide koostamine ja tõlgendamine.
Tehnoloogiaõpetus	Õpilane valmistab ruumilise kujundi mudeli, mõõdab sellelt vajalikud suurused ja teeb nõutud arvutused.
Kunstiõpetus	Värvide sobivus. Kontrastvärvid. Erinevate geomeetriseliste kujundite joonistamine ja kasutamine kunstis.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Matemaatika on erinevaid kultuure ühendav teadus, kus õpilased saavad tutvuda eri maade ja ajastute matemaatikute töödega. Õpilasi suunatakse tunnetama loogiliste mõttekäikude elegantsi ning õpitavate geomeetriliste kujundite ilu ja seost arhitektuuri ning loodusega (nt sümmeetria, kuldlõige). Matemaatika õppimine eeldab järjepidevust, selle kaudu arenevad isiksuse omadustest eelkõige püsivus, sihikindlus ja täpsus. Kasvatatakse sallivalt suhtuma erinevate matemaatiliste võimetega õpilastesse.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Vastutustunnet ühiskonna ja kaaskodanike ees kasvatatakse sellesisuliste tekstiülesannete lahendamise kaudu. Rühmatöös on võimalik arendada koostööoskust.
Enesemääratluspädevus	Matemaatikat õppides on tähtsal kohal õpilaste iseseisev töö. Iseseisva ülesannete lahendamise kaudu võimaldatakse õpilasel hinnata ja arendada oma matemaatilisi võimeid.
Õpipädevus	Matemaatikat õppides on väga oluline tunnetada materjali sügavuti ning saada kõigest aru. Probleemülesandeid lahendades arendatakse analüüsimise, ratsionaalsete võtete otsingu ja tulemuste kriitilise hindamise oskust. Väga oluline on üldistamise ja analoogia kasutamise oskus: kanda õpitud teadmisi üle sobivatesse kontekstidesse. Õpilases kujundatakse arusaam, et keerukaid ülesandeid on võimalik lahendada üksnes tema enda iseseisva mõtlemise teel.
Suhtluspädevus	Matemaatikas arendatakse suutlikkust väljendada oma mõtet selgelt, lühidalt ja täpselt. Eelkõige toimub see hüpoteese ja teoreeme sõnastades ning ülesande lahendust vormistades. Tekstiülesannete lahendamise kaudu areneb oskus teksti mõista: eristada olulist ebaolulisest ja otsida välja etteantud suuruse leidmiseks vajalikku infot. Matemaatika oluline roll on kujundada valmisolek erinevatel viisidel (tekst, graafik, tabel, diagramm, valem) esitatud info mõistmiseks, seostamiseks ja edastamiseks. Arendatakse suutlikkust formaliseerida tavakeeles esitatud infot ning vastupidi: esitada matemaatiliste sümboolite ja valemite sisu tavakeeles.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Ülesannete lahendamisel õpitakse kasutama tehnoloogilisi abivahendeid, mõistma matemaatika olulisust teaduse ja tehnoloogia arengus.
Ettevõtlikkuspädevus	Selle pädevuse arendamine peaks matemaatikas olema kesksel kohal. Uute matemaatiliste teadmiseni jõutakse sageli vaadeldavate objektide omaduste analüüsimise kaudu: uuritakse objektide ühiseid omadusi, mille alusel sõnastatakse hüpotees ning otsitakse ideid hüpoteesi kehtivuse põhjendamiseks. Sellise tegevuse käigus arenevad oskus näha ja sõnastada probleeme, genereerida ideid ning kontrollida nende headust. Tõenäosusteooria, funktsioonide ja protsentarvutusega ülesannete lahendamise kaudu õpitakse uurima objekti erinevate parameetrite põhjustatud muutusi, hindama oma riske ja toimima

	arukalt. Ühele ülesandele erinevate lahendusteede leidmine arendab paindlikku mõtlemist ning ideede genereerimise oskust. Ettevõtlikkuspädevust arendatakse mitmete eluliste andmetega ülesannete lahendamise kaudu.
Digipädevus	Läbi ainealaste mängude ja programmide õpetatakse kasutama erinevaid digivahendeid ning suhtlema digikeskkondades.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Arendatakse iseseisva õppimise oskust, kujundatakse võimet abstraktselt ja loogiliselt mõelda. Oma võimete realistlik hindamine on üks olulisemaid edasise karjääri planeerimise tingimusi. Õpilasi suunatakse arendama oma õpi-, suhtlemis-, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Matemaatikaülesannetes saab kasutada reaalseid andmeid keskkonna ressursside kasutamise kohta. Neid analüüsides arendatakse säästvat suhtumist keskkonda ning õpetatakse seda väärtustama. Kujundatakse objektiivsele informatsioonile rajatud kriitilist mõtlemist ning probleemide lahendamise oskust.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Rühmatööde kaudu arendatakse õpilaste koostöövalmidust ning sallivust teiste inimeste tegevuse ja arvamuse suhtes. Statistikaelementide käsitlemine võimaldab õpilastel aru saada ühiskonna ning selle arengu kirjeldamiseks kasutatavate arvnäitajate tähendusest.
Kultuuriline identiteet	Matemaatika on nii maailma- kui ka rahvuskultuuri osa. Tänapäevane elukeskkond ei saa eksisteerida matemaatikata. Sellele saab tähelepanu juhtida matemaatika ajaloo tutvustamise, ühiskonna ja matemaatikateaduse arengu seostamise kaudu jne.
Teabekeskond	Teabekeskonnaga seondub oskus esitada ja mõista eri vormis infot (joonis, pilt, valem, mudel). Meediamanipulatsioonide adekvaatset tajumist toetavad matemaatikakursuse ülesanded, milles kasutatakse statistilisi protseduure ja protsentarvutusi. Õpilast suunatakse teavet kriitiliselt analüüsima.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Tegevusi kavandades ja ellu viies ning lõpptulemusi hinnates teeb õpilane mõõtmisi ja arvutusi, kasutab õppimise ja oma töö tõhustamiseks IKT vahendeid. Matemaatikaõppes saab rakendada mitmesugust õpitarkvara.
Tervis ja ohutus	Matemaatikaõpetuses saab lahendada ohutus- ja tervishoiuandmeid sisaldavaid ülesandeid (nt liikluskeskkonna, liiklejate ja sõidukite liikumisega seotud tekstülesanded, muud riskitegureid sisaldavate andmetega ülesanded ja graafikud).

Väärtused ja kõlblus

Matemaatika on jõukohane, kui õpilane arendab endas süstemaatilisust, järjekindlust, püsivust, täpsust, korrektsust ja kohusetunnet. Õpetaja eeskujul kujundavad õpilased tolerantset suhtumist erinevate võimetega kaaslastesse. Matemaatika õppimine ja õpetamine peab pakkuma õpilastele võimalikult palju positiivseid emotsioone.

ÕPPETEGEVUS

Saadakse esmane ettekujutus ruutjuure mõistest ning omandatakse ruutvõrrandite lahendamise oskus. Uuritakse ruutfunktsioone ning tutvutakse vastavate mõistetega. Õpitakse leidma täisnurkse kolmnurga elemente teiste elementide kaudu. Õpilane tutvub pöördkehadega (silinder, koonus, kera) ning püramiidiga ning õpib leidma nende pindala ja ruumala.

ÕPITULEMUSED**Arvutamine ja andmed**

9. klassi lõpetaja:

- selgitab arvu ruutjuure tähendust ja leiab peast või taskuarvutil ruutjuure.

Algebra

9. klassi lõpetaja:

- taandab ja laiendab algebralist murdu;
- liidab, lahutab, korrutab ja jagab algebralisi murde;
- lihtsustab kahetehtelisi ratsionaalavaldisi;
- lahendab täielikke ja mittetäielikke ruutvõrrandeid;
- tegurdab ruutkolmliiget.

Funktsioonid

9. klassi lõpetaja:

- selgitab näidete põhjal muutuva suuruse ja funktsiooni olemust;
- joonestab valemi järgi funktsiooni graafiku (nii käsitsi kui ka arvutiprogrammiga) ning loeb graafikult funktsiooni ja argumendi väärtusi;
- selgitab (arvutiga tehtud dünaamilisi jooniseid kasutades) funktsiooni graafiku asendi ja kuju sõltuvust funktsiooni avaldises olevatest kordajatest (ruutfunktsiooni korral ainult ruutliikme kordajast ja vabaliikmest);
- määrab valemi või graafiku põhjal funktsiooni liigi;
- selgitab nullkohtade tähendust ning leiab nullkohad graafikult ja valemist;
- loeb joonisel parabooli haripunkti ja arvutab parabooli haripunkti koordinaadid;
- kasutab funktsioone lihtsamate reaalsusest tulenevate probleemide modelleerimisel.

Geomeetria

9. klassi lõpetaja:

- leiab täisnurkse kolmnurga joonelemendid;
- lahendab geomeetrilise sisuga probleemülesandeid;
- arvutab kujundite joonelemendid, ümbermõõdu, pindala ja ruumala;
- kasutab olemasolevaid arvutiprogramme seaduspärasusi avastades ja hüpoteese püstitades.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Õppetunni või muu õppetegevuse vältel antakse õpilasele tagasisidet aine ja ainevaldkonna teadmistest ja oskustest ning õpilase hoiakutest ja väärtustest. Koostöös kaaslaste ning õpetajaga saab õpilane seatud eesmärkide ja õpitulemuste põhjal täiendavat, julgustavat ning konstruktiivset tagasisidet oma tugevuste ja nõrkuste kohta. Õpilaste teadmiste ja oskuste hindamisel kasutatakse suulisi ja kirjalikke

sõnalisi hinnanguid. Hindamisel kasutatakse kujundavat ja kokkuvõtvat hindamist. Kujundava hindamise puhul keskendutakse eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Kokkuvõtval hindamisel võrreldakse õpilase saavutusi taotletavate õpitulemustega. Praktiliste tööde ja ülesannete puhul hinnatakse nii tulemust kui ka protsessi.

Õpilaste teadmisi ja oskusi kontrollitakse kolmel tasemel: *teadmine, rakendamine*. ning *arutlemine*. *Faktide, protseduuride ja mõistete teadmine* on meenutamine, äratundmine, info leidmine, arutamine, mõõtmine, klassifitseerimine/järjestamine. *Teadmiste rakendamine* on meetodite valimine, matemaatilise info eri viisidel esitamine, modelleerimine, rutiinsete ülesannete lahendamine. *Arutlemine* on põhjendamine, analüüs, süntees, üldistamine, tulemuste hindamine, mitterutiinsete ülesannete lahendamine.

Õpilane saab hinde „hea“, kui ta on omandanud matemaatika ainekavas esitatud õpitulemused teadmise ja rakendamise tasemel, ning hinde „väga hea“, kui ta on omandanud õpitulemused arutlemise tasemel. Hindamisel lähtutakse kooli hindamisjuhendist.

KASUTATAV KIRJANDUS

Kaasik, Ü. (2003). Matemaatikaleksikon. Tartu: AS Atlex.

Lepmann, L. Lepmann, T. Telgmaa, A. Undusk, A. (2013). Matemaatika 9. klassile I osa. Tallinn: Koolibri.

Lepmann, L. Lepmann, T. Telgmaa, A. Undusk, A. (2014). Matemaatika 9. klassile II osa. Tallinn: Koolibri.

Oja, M. (2008). Matemaatika kinnistamisülesanded 9. klassile“. Tallinn: Koolibri.

Oja, M. (2019). Matemaatika kinnistamisülesanded 7. klassile“. Tallinn: Koolibri.

Õppeaine nimetus:	Bioloogia
Koostaja(d):	Aigrid Kõõra
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 35 tundi kursuses, 2 kursust

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Bioloogia õpetusega taotletakse, et õpilane:

- saab aru eluslooduse tähtsamatest protsessidest, organismide omavahelistest suhetest ja seostest eluta keskkonnaga;
- on omandanud süsteemse ülevaate eluslooduse objektidest, nende ehituse ja talitluse kooskõlast;
- kasutab bioloogiateadmisi ja loodusteaduslikku meetodit, lahendades eluslooduse ja igapäevaelu probleeme;
- kasutab bioloogiaalase info allikaid, analüüsib, sünteesib ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat teavet ning rakendab seda tulemuslikult eluslooduses toimuvaid protsesse selgitades, objekte kirjeldades ning probleeme lahendades;
- kasutab bioloogiat õppides otstarbekalt tehnoloogiavahendeid, sh IKT võimalusi;
- on omandanud ülevaate bioloogiaga seotud elukutsetest, kasutab bioloogiateadmisi ja -oskusi igapäevaelus;
- kasutab korrektselt bioloogiasõnavara.

ÕPPESISU JA ÕPITULEMUSED

I KURSUS

Inimese elundkonnad (u 4 tundi)

Õppesisu: Inimese elundkondade põhiülesanded. Naha ehitus ja ülesanded infovahetuses väliskeskkonnaga.

Põhimõisted: Tugi- ja liikumiselundkond, seedeelundkond, närvisüsteem, vereringe, hingamiselundkond, erituselundkond, suguelundkond, nahk.

Õpitulemused

Õpilane:

- Seostab inimese elundkondi nende põhiülesannetega;
- selgitab naha ülesandeid;
- analüüsib naha ehituse ja talitluse kooskõla kompimis-, kaitse-, termoregulatsiooni- ja eritusfunktsiooni täites;
- väärtustab naha tervisehoiuga seotud tervislikku eluviisi.

Luud ja lihased (u 6 tundi)

Õppesisu: Luude ja lihaste osa inimese ning teiste selgroogsete loomade tugi- ja liikumiselundkonnas. Luude ehituse iseärasused. Luudevaheliste ühenduste tüübid ja tähtsus. Inimese luustiku võrdlus teiste selgroogsete loomadega. Lihaste ehituse ja talitluse kooskõla. Luu- ja lihaskoe mikroskoopiline ehitus ning selle seos talitlusega. Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale. Luumurdude, lihasvenituste ja –rebendite olemus ning tekkepõhjused.

Põhimõisted: Toes, -luu, -lihas, -liiges.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Loomsete kudede ehituse võrdlemine mikroskoobiga;
- Uurimistöö lihasväsimuse tekke ja treenituse seosest.

Õpitulemused

Õpilane:

- eristab joonisel või mudelil inimese skeleti peamisi luid ning lihaseid;
- võrdleb imetaja, linnu, kahepaikse, roomaja ning kala luustikku;
- seostab luude ja lihaste ehitust ning talitlust;
- selgitab luudevaheliste ühenduste tüüpe ja toob nende kohta näiteid;
- võrdleb sile-, vööt- ja südamelihaste ehitust ning talitlust;
- selgitab luumurru ning lihase venituse ja rebendi olemust ning nende tekkepõhjusi;
- analüüsib treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale.

Vereringe (u 7 tundi)

Õppesisu: Südame ning suure ja väikese vereringe osa inimese aine- ja energiavahetuses. Inimese ning teiste imetajate vereringeelundkonna erisused võrreldes teiste selgroogsete loomadega. Erinevate veresoonte ehituslik ja talitluslik seos. Vere koostisosade ülesanded. Vere osa organismi immuunsüsteemis. Immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus. Immuunsüsteemi ja vaktsineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel. Immuunsüsteemi häired, allergia, AIDS. Treeningu mõju vereringeelundkonnale. Südamelihase ala- ja ülekoormuse tagajärjed. Veresoonte lupjumise ning kõrge ja madala vererõhu põhjused ja tagajärjed.

Põhimõisted: Süda, veresoon, arter, veen, kapillaar, arteriaalne veri, venoosne veri, vererõhk, elektrokardiogramm, hemoglobiin, punane vererakk, valge vererakk, vereliistak, vereplasma, hüübimine, lümf, lümfisõlm, antikeha, immuunsus, immuunsüsteem, HIV, AIDS.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Uurimistöö füüsilise koormuse mõjust pulsile või vererõhule.

Õpitulemused

Õpilane:

- analüüsib inimese vereringeelundkonna jooniseid ja skeeme, selgitab nende alusel elundkonna talitlust;
- seostab südame, erinevate veresoonte ja vere koostisosade ehituse eripära nende talitlusega;

- selgitab viiruste põhjustatud muutusi raku elutegevuses ning immuunsüsteemi osa bakter- ja viirushaiguste tõkestamisel ning neist tervenemisel;
- selgitab treeningu mõju vereringeelundkonnale;
- seostab inimese sagedasemaid südame- ja veresoonkonnahaigusi nende tekkepõhjustega, sh suitsetamise ja ebatervisliku toitumisega;
- väärtustab südant, vereringeelundkonda ja immuunsüsteemi tugevdavat ning säästvat eluviisi.

Seedimine ja eritamine (u 7 tundi)

Õppesisu: Inimese seedeelundkonna ehitus ja talitus. Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid. Tervislik toitumine, üle- ja alakaalulise põhjustatud/tagajärjed. Neerude tööpõhimõtte vere püsiva koostise tagamisel.

Kopsude, naha ja soolestiku eritamisülesanne.

Põhimõisted: Ensüüm, vitamiin, sülg, maks, sapp, peensool, jämesool, neer, uriin.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Inimese energiavajadust mõjutavate tegurite uurimine praktilise tööga või arvutimudeliga.
- Isikliku toitumisharjumuse analüüs.

Õpitulemused

Õpilane:

- koostab ja analüüsib seedeelundkonna ehituse jooniseid ja skeeme, selgitades nende alusel toidu seedimist ja toitainete imendumist;
- selgitab valkude, rasvade, süsivesikute, vitamiinide, mineraalainete ja vee ülesandeid inimorganismis ning nende üle- või alatarbimisega kaasnevat probleeme;
- hindab neerude, kopsude, naha ja soolestiku osa jääkainete eritamisel;
- teab tervisliku toitumise põhimõtteid.

Hingamine (u 6 tundi)

Õppesisu: Hingamiseliundi ehituse ja talitluse seos. Sisse- ja väljahingatava õhu koostise võrdlus. Hapniku ülesanne rakkudes. Organismi hapnikuvajadust määravad tegurid ja hingamise regulatsioon. Treeningu mõju hingamiseliundkonnale. Hingamiseliundkonna levinumad haigused ning nende ärahoidmine.

Põhimõisted: Hingetoru, kopsutoru, kopsusomp, hingamiskeskus, raku hingamine.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Praktilise töö või arvutimudeliga kopsu mahu, hingamissügavuse ja -sageduse ning omastatava hapniku hulga seoste uurimine.

Õpitulemused

Õpilane:

- Analüüsib hingamiseliundi ehituse ja talitluse kooskõla;
  - koostab ja analüüsib jooniseid, skeeme hingamiseliundi ehitusest ning sisse- ja väljahingatava õhu koostisest, selgitades nende alusel hingamise olemust;
  - analüüsib treeningu mõju hingamiseliundkonnale;
- selgitab hingamiseliundite levinumate haiguste tekkepõhjusti ja haiguste vältimise võimalusi.

II KURSUS

Paljunemine ja areng (u 9 tundi).

Õppesisu: Mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus. Muna- ja seemnerakkude küpsemine. Suguelundkonna tervishoid, suguhaiguste levik, haigestumise vältimise võimalused. Munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulgu ja sünnitus. Pere plaanimine, abordiga kaasnevad riskid. Inimorganismi talitluse muutused sünnist surmani.

Põhimõisted: Emakas, munasari, seemnesari, munand, ovulatsioon, sperma, munajuha, loode, platsenta, nabanöör, sünnitamine, kliiniline surm, bioloogiline surm.

Õpitulemused

Õpilane:

- võrdleb naise ja mehe suguelundkonna ehitust, talitlust;
- võrdleb inimese muna- ja seemnerakkude ehitust, arengut;
- selgitab suguhaiguste levimise viise ja neisse haigestumise vältimise võimalusi;
- analüüsib munaraku viljastumist mõjutavaid tegureid;
- lahendab pere plaanimisega seotud dilemmaprobleeme;
- selgitab muutusi inimese loote arengus;
- seostab inimorganismi anatoomilisi vanuselisi muutusi talitluslike muutustega.

Talitluste regulatsioon (u 7 tundi)

Õppesisu: Kesk- ja piirdeärvisüsteemi ehitus ning ülesanded. Närviraku ehitus ja rakuosade ülesanded. Refleksikaare ehitus ja talitus. Närvisüsteemi tervishoid. Peamiste sisenõrenäärmete toodetavate hormoonide ülesanded. Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel. Närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis.

Põhimõisted: Peaaju, seljaaju, närv, närvirakk, retseptor, närviimpulss, dendriit, neuriit, refleks, sisenõrenäärmed, hormoon.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Uurimistöö reaktsioonikiirust mõjutavate tegurite määramiseks ja õpilaste reaktsioonikiiruse võrdlemiseks.
- Refleksikaare töö uurimine arvutimudeliga.

Õpitulemused

Õpilane:

- selgitab kesk- ja piirdeärvisüsteemi põhiülesandeid;
- seostab närviraku ehitust selle talitlusega;
- koostab ja analüüsib refleksikaare skeeme, selgitab nende alusel selle talitlust;
- seostab erinevaid sisenõrenäärmeid nende toodetavate hormoonidega;
- kirjeldab hormoonide ülesandeid, toob nende kohta näiteid;
- selgitab närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis;
- teab närvisüsteemi kahjustavate ainete tarbimise tagajärgi.

Infovahetus väliskeskkonnaga (u 8 tundi)

Õppesisu: Silma ehituse ja talitluse seos. Nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine. Kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumeelega. Kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine. Haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed.

Põhimõisted: Pupill, lääts, võrkkest, vikerkest, kollatähn, kepik, kolvike, lühinägevus, kaugelenägevus, väliskõrv, keskkõrv, sisekõrv, kõrvalest, trummikile, kuulmeluud, kuulmetõri, tigu, poolringkanalid.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Uurimistöö meeleeelundite tundlikkuse määramiseks.
- Nägemisaistingute tekke ja kuulmise uurimine arvutimudeliga.

Õpitulemused

Õpilane:

- analüüsib silma osade ja suuraju nägemiskeskuse koostööd nägemisaistingute tekkimisel, tõlgendamisel;
- selgitab kaug- ja lühinägelikkuse tekkepõhjust, nägemishäirete vältimise ja korrigeerimise viise;
- seostab kõrva ehitust kuulmis- ja tasakaalumeelega;
- võrdleb ja seostab haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehitust, talitlust.

Pärilikkus ja muutlikkus (u 9 tundi)

Õppesisu: Pärilikkus ja muutlikkus organismide tunnuste kujunemisel. DNA, geenide ja kromosoomide osa pärilikkuses. Geenide pärandumine ja nende määratud tunnuste avaldumine. Lihtsamate geneetikaülesannete lahendamine. Päriliku muutlikkuse tähtsus. Mittepäriliku muutlikkuse

tekkepõhjused ja tähtsus. Organismide pärlikkuse muutmise võimalused ning sellega kaasnevad teaduslikud ja eetilised küsimused. Pärlilike ja pärliliku eelsoodumusega haiguste võrdlus ning haigestumise vältimine. Geenitehnoloogia tegevusvaldkond ja sellega seotud elukutsed.

Põhimõisted: Pärlilik muutlikkus, mittepärlilik muutlikkus, mutatsioon, kromosoom, DNA, geen, dominantus, retsessiivsus, geenitehnoloogia.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Pärlikkuse seaduspärasuste avaldumise ja muutlikkuse tekkemehhanismide uurimine arvutimudeliga.
- Uurimistöö mittepärliliku muutlikkuse ulatusest vabalt valitud organismide tunnuste põhjal.

Õpitulemused

Õpilane:

- analüüsib pärlikkuse ja muutlikkuse osa inimeste tunnuste näitel;
- selgitab DNA, geenide, kromosoomide seost ja osa pärlikkuses ning geenide pärandumist ja avaldumist;
- lahendab dominantsete ja retsessiivsete geenialleelide avaldumisega seotud lihtsamaid geneetikaülesandeid;
- hindab pärliliku ja mittepärliliku muutlikkuse osa inimeste tunnuste näitel ning analüüsib diagrammidel ja tabelites esitatud infot mittepärliliku muutlikkuse ulatusest;
- hindab organismide geneetilise muutumise võimalusi, tuginedes teaduslikele ja teistele olulistele seisukohtadele;
- analüüsib pärlilike ja pärliliku eelsoodumusega haiguste vältimise võimalusi;
- kirjeldab geenitehnoloogia tegevusvaldkondi ning sellega seotud elukutseid;
- suhtub mõistvalt inimese pärliliku ja mittepärliliku mitmekesisusse.

Evolutsioon (u 7 tundi)

Õppesisu: Bioloogilise evolutsiooni olemus, põhisuunad ja tõendid. Loodusliku valiku kujunemine olelusvõitluse tagajärjel. Liikide teke ja muutumine. Kohastumise tähtsus organismide evolutsioonis. Evolutsiooni tähtsamad etapid. Inimese evolutsiooni eripära.

Põhimõisted: Evolutsioon, looduslik valik, olelusvõitlus, kohastumine, kohastumus, ristumisbarjäär, fossiil.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Evolutsioonitegurite uurimine arvutimudeliga.

Õpitulemused

Õpilane:

- selgitab bioloogilise evolutsiooni olemust ja toob selle kohta näiteid;
- toob näiteid evolutsiooni tõendite kohta;
- seostab olelusvõitlust loodusliku valikuga;
- analüüsib liikide tekke ja muutumise üldist kulgu;
- hindab suuremate evolutsiooniliste muutuste osa organismide mitmekesistumises ja levikus;
- võrdleb inimeste ja teiste selgroogsete evolutsiooni;
- seostab evolutsiooniteooria seisukohti loodusteaduse arenguga.

LÕIMING	
Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Bioloogiat õppides ja loodusteaduslike tekstidega töötades arendatakse teksti mõistmise ja analüüsimise oskust, kujundatakse oskust ennast selgelt ja asjakohaliselt väljendada. Kasutatakse kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt. Arendatakse oskust hankida teavet erinevatest allikatest. Juhitakse tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele ja viitamisele. Võõrkeeleoskust arendatakse lisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.

Matemaatika	Uurimusliku õppe kaudu toetatakse matemaatikapädevuse kujunemist. Analüüsitakse ja tõlgendatakse andmeid, tulemusi esitatakse tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uuritakse matemaatiliste mudelitega.
Kunstiained	Uurimustulemuste vormistamine ja esitluste tegemine toetab kunstipädevuse kujunemist.
Tehnoloogia	Õpitakse mõistma looduse toimimise seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju keskkonnale. Õppes kasutatakse tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.
Liikumisõpetus	Toetatakse kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist.
Loodusõpetus ja geograafia	Bioloogia õppimise aluseks on mitmed loodusainete teemad. Füüsika teadmised toetavad meelelundite tööpõhimõtete mõistmist, ka bioloogiliste protsesside ja kohastumuste mõistmist. Geograafia teadmised võimaldavad tulemuslikumalt käsitleda ökoloogiliste tegurite mõju selgroogsetele, nende elukeskkonnale. Bioloogilist mitmekesisust käsitletakse üldistatud tasemel.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Kujundatakse positiivne hoiak elava ja ümbritseva suhtes. Arendatakse huvi loodusteaduste suhtes, teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ja selle kaitse vajadust. Väärtustatakse vastutustundlikku eluviisi. 9. klassi bioloogias asetub rõhk inimeste eripärade ja tervislike eluviiside väärtustamisele.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Hinnatakse inimtegevuse mõju keskkonnale. Teadvustatakse kohalikke keskkonnaprobleeme ning leitakse neile lahendusi. Rakendatakse aktiivõpet.
Enesemääratluspädevus	Suunatakse oskust analüüsida ja hinnata enda tegevust, omadusi, mõtteid, tugevaid ja nõrku külgi.
Õpipädevus	Arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust. IKT-põhiste keskkondade kaudu rakendatakse erinevaid õpistrateegiaid.
Suhtluspädevus	Infot otsitakse erinevatest allikatest, leitud teavet analüüsitakse ja hinnatakse. Vaatlus- ja katsetulemused vormistatakse, kokkuvõtteid esitatakse kirjalikult ja suuliselt.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ning mõju ühiskonnale. Õppeülesandeid lahendades kasutatakse tehnoloogiat. Koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid, võrreldakse ning seostatakse eri objekte ja protsesse. Uurimusliku õppe vältel esitatakse katse- või vaatlusandmeid tabelitena ja arvjoonistena ning

	seostatakse arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga. Lahendatakse lihtsamaid geneetikaülesandeid.
Ettevõtlikkuspädevus	Saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutustest ja ettevõtetest. Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmaide lahendamine ja otsuste tegemine.
Digipädevus	Õppimisel kasutatakse uuenevat digitehnoloogiat (nutiseadmeid): info leidmine, sisuloo, probleemilahendused. Ollakse teadlikud digikeskkonna ohtudest, osatakse kaitsta oma privaatsust ja isikuandmeid. Digikeskkonnas järgitakse moraali- ja väärtuspõhimõtteid.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õpilast suunatakse arendama õpi-, suhtlemis-, koostöö- ja otsustamisoskusi. Kujundatakse valmisolekut elukestvalt õppida. Tutvustatakse bioloogiaga seonduvaid elukutseid (ihtioloog – kalateadlane, herpetoloog – roomajate ja kahepaiksete uurija, ornitoloog – linnuteadlane, terioloog – imetajate uurija).
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Bioloogiat õpetades suunatakse õpilast aru saama loodusest kui tervikustsüsteemist. Bioloogial on kandev roll looduskeskkonna mitmekesisuse ja selles toimuvate protsesside käsitlemisel. Teema „Selgroogsete osa looduses ja inimtegevuses“ kaudu suunatakse õpilast vastutust võtma jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku arengut toetavaid teguviise.
Kultuuriline identiteet	Bioloogia on osa kultuurist. Keskkonnaküsimuste kaudu taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Keskkonnaküsimuste teel suunatakse õpilast mõistma enda ja ettevõtte rolli ühiskonnas. Taotletakse õpilase kujunemist vastutustundlikuks ühiskonnaliikmeks.
Teabekeskond	Bioloogiat õppides kogutakse teavet infoallikatest, hinnatakse ja kasutatakse teavet kriitiliselt.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Bioloogias kasutatakse õppimisel IKT vahendeid. Arendatakse loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet.
Tervis ja ohutus	Bioloogia õppimine aitab õpilastel mõista keskkonna ja tervise seoseid. Praktiliste tööde kaudu arendatakse oskust rakendada ohutusnõudeid.
Väärtused ja kõlblus	Bioloogias pööratakse põhitähelepanu bioloogilise mitmekesisuse väärtustamisele ning sellega seonduvalt vastutustundliku ja säästva eluviisi kujunemisele.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

• 9. klassi bioloogias kasutatakse numbrilist hindamist. Hinnatakse viie palli süsteemis ja lähtutakse punktisüsteemist:

Hinne „5“ ehk „väga hea“ (90-100%)

Hinne „4“ ehk „hea“ (75-89%)

Hinne „3“ ehk „rahuldav“ (50-74%)

Hinne „2“ ehk „puudulik“ (20-49%)

Hinne „1“ ehk „nõrk“ (0-19%)

• Numbriliste väärtustega hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste esituste ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotlevatele õpitulemustele ning arvestades õpilase individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut. Uurimusoskuste hindamisel hinnatakse nii üksikuid kui ka terviklikke oskusi.

• Lisaks numbrilistele hinnetele saab õpilane sõnalist tagasisidet.

• Poolaasta alguses teavitatakse õpilasi õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest.

• Poolaastas on vähemalt kaks kontrolltöö ja üks materjalidega hindeline töö. Lisaks sellele hinnatakse poolaasta vältel tunnikontrolle. Samuti hinnatakse jooksvalt tunnitöid, praktilisi töid, rühma- ja paarisid ning õpimappi.

• Õppeaasta jooksul koostab iga õpilane ühe referaadi või PowerPoint ettekande etteantud teemal.

• Kokkuvõtvalt hinnatakse õpilasi üks kord poolaastas.

• Kursuse viimasel 5-nel kalendripäeval pandud hindeid ei arvestata vastava õppeperioodi kokkuvõtva hinde panemisel, juhul kui pole tegemist viimase kursusega.

KASUTATAV KIRJANDUS

Kokassaar, U., Relve, K. (2013). Bioloogia 9. klassile 1. osa. Kirjastus Avita.

Kokassaar, U., Martin, M., Relve, K. (2013). Bioloogia 9. klassile 2. osa. Kirjastus Avita.

Eesti Bioloogiaõpetajate ühing. Materjalid, <http://www.ebu.ee/>

Hariduskeskus. Elundid ja elundkonnad,

http://www.hariduskeskus.ee/opiobjektid/anatoomia/?SISSEJUHATUS:ELUNDID_JA_ELUNDKO

NNAD

Keskkonnaportaali Bioneer, <http://www.bioneer.ee/>

Koolinoorte tervisliku toitumise arvesti <http://www.ampser.ee/index.php?page=2>

Loodusteaduslikud mudelid põhikoolile, <http://MUDid.5dvision.ee/>

Verekeskus, <http://www.verekeskus.ee/>

Õppeaine nimetus:	Füüsika
Koostaja(d):	Lauri Kõlamets
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 35 tundi kursuses, 2 kursust

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli füüsikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

• kasutab füüsikamõisteid, füüsikalisi suurusi, seoseid ning rakendusi loodus- ja tehnikanähtusi kirjeldades, selgitades ning prognoosides;

- lahendab situatsioon-, arvutus- ja graafilisi ülesandeid, mille lahenduse üksikosa sisaldab kuni kaks valemiga esitatud seost, ning hindab saadud tulemuse tõepärasust;
- teisendab mõõtühikuid, kasutades eesliiteid mega-, kilo-, detsi-, senti-, milli-, mikro- ja nano-;
- sõnastab etteantud situatsioonikirjelduse põhjal uurimisküsimuse või –küsimusi, kavandab ja korraldab eksperimendi, töötleb katseandmeid (tabel, aritmeetiline keskmine, mõõtemääramatuse hindamine, graafik) ning teeb järeldusi uurimisküsimuses sisalduva hüpoteesi kehtivuse kohta;
- leiab füüsikaalast infot käsiraamatutest ja tabelitest ning kasutab leitud teavet ülesandeid lahendades;
- visandab füüsikaliste objektide, nähtuste ja rakenduste jooniseid;
- lahendab rakendusliku sisuga osaülesanneteks taandatavaid kompleksülesandeid;
- tunneb ära füüsikateemasid, -probleeme ja –küsimusi erinevates olukordades (loodusteaduslikud tekstid, isiklikud kogemused) ning pakub neile võimalikke selgitusi;
- väärtustab ühiskonna jätkusuutlikku arengut ning suhtub vastutustundlikult loodusesse ja ühiskonnasse.

ÕPPESISU

I kursus: Kehade elektriseerimine. Elektrilaeng. Elementaarlaeng. Elektriväli. Juht. Isolaator. Laetud kehadega seotud nähtused looduses ja tehnikas. Vabad laengukandjad. Elektrivool metallis ja ioone sisaldavas lahuses. Elektrivoolu toimed. Voolutugevus, ampermeeter. Elektrivool looduses ja tehnikas. Vooluallikas. Vooluringi osad. Pinge, voltmeeter. Ohmi seadus. Elektritakistus. Eritakistus. Juhi takistuse sõltuvus materjalist ja juhi mõõtmest. Takisti. Juhtide jada- ja rööpühendus. Jada- ja rööpühenduse kasutamise näited. Elektrivoolu töö. Elektrivoolu võimsus. Elektrisoojendusriist. Elektriohutis. Lühis. Kaitse. Kaitsemaandus. Püsomagnet. Magnetnõel. Magnetväli. Elektromagnet. Elektrimootor ja elektrigeneraator kui energiamuundurid. Magnetnähtused looduses ja tehnikas

II kursus: Gaas, vedelik, tahkis. Aineosakeste kiiruse ja temperatuuri seos. Soojuspaisumine. Temperatuuriskaalad. Keha soojenemine ja jahtumine. Siseenergia. Soojushulk. Aine erisoojus. Soojusülekanne. Soojusjuhtivus. Konvektsioon. Soojuskiirguse seaduspärasused. Termos. Päikeseküte. Energia jäävuse seadus soojusprotsessides. Aastaegade vaheldumine. Soojusülekanne looduses ja tehnikas. Sulamine ja tahkumine, sulamissoojus. Aurumine ja kondenseerumine, keemissoojus. Kütusekütteväärtus. Soojustehnilised rakendused. Aatomi mudelid. Aatomituuma ehitus. Tuuma seoseenergia. Tuumade lõhustumine ja süntees. Radioaktiivne kiirgus. Kiirguskaitse. Dosimeeter. Päike. Aatomielektri jaam.

ÕPITULEMUSED

I kursus

Õpilane:

- Kirjeldab nähtuste kehad elektriseerimine ja elektriline vastastikmõju tähtsaid tunnuseid ning selgitab seost teiste nähtustega;
- loetleb mõistete elektriseeritud keha, elektrilaeng, elementaarlaeng, keha elektrilaeng ja elektriväli olulisi tunnuseid;
- selgitab seoseid, et samanimeliste elektrilaengutega kehad tõukuvad, erinimeliste elektrilaengutega kehad tõmbuvad, ning seoste õigsust kinnitavat katset;
- korraldab eksperimendi, et uurida kehad elektriseerumist ja nende vahelist mõju, ning teeb järeldusi elektrilise vastastikmõju suuruse kohta.
- loetleb mõistete elektrivool, vabad laengukandjad, elektrijuht ja isolaator olulisi tunnuseid;
- nimetab nähtuste elektrivool metallis ja elektrivool ioone sisaldavas lahuses tähtsaid tunnuseid selgitab seost teiste nähtustega ning kasutamist praktikas;
- selgitab mõiste voolutugevus tähendust, nimetab voolutugevuse mõõtühiku ning selgitab ampermeetri otstarvet ja kasutamise reegleid;

- selgitab seoseid, et juht soojeneb elektrivoolu toimet, elektrivooluga juht avaldab magnetilist mõju, elektrivool avaldab keemilist toimet, ning selgitab seost teiste nähtustega ja kasutamist praktikas;
- selgitab füüsikaliste suuruste pinge, elektritakistus ja eritakistus tähendust ning mõõtmise viisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid;
- selgitab mõiste vooluringi olulisi tunnuseid;
- selgitab seoseid, et: a) voolutugevus on võrdeline pingega (Ohmi seadus) $I = U/R$; b) jadamisi ühendatud juhtides on voolutugevus ühesuurune $I = I_1 = I_2 = \dots$ ja ahela kogupinge on üksikjuhtide otstel olevate pingete summa $U = U_1 + U_2$; c) rööbiti ühendatud juhtide otstel on pinge ühesuurune $U = U_1 = U_2 = \dots$ ja ahela kogu voolutugevus on üksikjuhte läbivate voolutugevuste summa $I = I_1 + I_2$; d) juhi takistus $R = \rho \cdot (l/S)$;
- kasutab eelnimetatud seoseid probleeme lahendades;
- selgitab voltmeetri otstarvet ja kasutamise reegleid;
- selgitab takisti kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid ning toob näiteid takistite kasutamise kohta;
- selgitab elektritarviti kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid ning toob näiteid elektritarvite kasutamise kohta;
- leiab jada- ja rööpühenduse korral vooluringi osal pinge, voolutugevuse ning takistuse;
- korraldab eksperimendi, mõõtes otseselt voolutugevust ja pinget, arvutab takistust, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi voolutugevuse ja pinge vahelise seose kohta.
- Selgitab elektrivoolu töö ja elektrivoolu võimsuse tähendust ning mõõtmise viisi, teab kasutatavaid mõõtühikuid;
- loetleb mõistete elektrienergia tarviti, lühis, kaitse ja kaitsemaandus olulisi tunnuseid;
- selgitab valemite $A = I \cdot U \cdot t$, $N = I \cdot U$ ja $A = N \cdot t$ tähendust ja seost vastavate nähtustega ning kasutab seoseid probleeme lahendades;
- kirjeldab elektriliste soojendusseadmete otstarvet, töötamise põhimõtet, kasutamise näiteid ja ohutusnõudeid;
- leiab kasutatavate elektritarvite koguvõimsuse ning hindab selle vastavust kaitsmeväärtusega.
- loetleb magnetvälja olulisi tunnuseid;
- selgitab nähtusi Maa magnetväli ja magnetpoolused;
- teab seoseid, et magnetite erinimelised poolused tõmbuvad, magnetite samanimelised poolused tõukuvad, et magnetvälja tekitavad liiguvad elektriliselt laetud osakesed, ning selgitab nende seoste tähtsust praktikas, kirjeldades või kasutades sobivaid nähtusi;
- selgitab voolu magnetilise toime avaldumist elektromagneti ja elektrimootori näitel, kirjeldab elektrimootori ja elektrigeneraatori töö energeetilisi aspekte ning selgitab ohutusnõudeid neid seadmeid kasutades;
- korraldab eksperimendi, valmistades elektromagneti, uurib selle omadusi ning teeb järeldusi elektromagneti omaduste vahelise seose kohta.

II kursus

Õpilane:

- kirjeldab tahkise, vedeliku, gaasi ja osakestevahelise vastastikmõju mudeleid;
- kirjeldab soojusliikumise ja soojuspaisumise olulisi tunnuseid, seost teiste nähtustega ning kasutamist praktikas;
- kirjeldab Celsiuse temperatuuriskaala saamist;
- selgitab seost, et mida kiiremini liiguvad aineosakesed, seda kõrgem on temperatuur;
- selgitab termomeetri otstarvet ja kasutamise reegleid.
- kirjeldab soojusülekanne olulisi tunnuseid, seost teiste nähtustega ja selle kasutamist praktikas;
- selgitab soojushulga tähendust ja mõõtmise viisi ning teab kasutatavaid mõõtühikuid;
- selgitab aine erisoojuse tähendust, teab seejuures kasutatavaid mõõtühikuid;

- nimetab mõistete siseenergia, temperatuurimuut, soojusjuhtivus, konvektsioon ja soojuskiirgus tähtsaid tunnuseid;
- sõnastab järgmised seosed ning kasutab neid soojusnähtusi selgitades: a) soojusülekande korral levib siseenergia soojemalt kehalt külmemale; b) keha siseenergiat saab muuta kahel viisil: töö ja soojusülekande teel; c) kahe keha soojusvahetuse korral suureneb ühe keha siseenergia täpselt niisama palju, kui väheneb teise keha siseenergia; d) mida suurem on keha temperatuur, seda suurema soojushulga keha ajaühikus kiirgab; e) mida tumedam on keha pind, seda suurema soojushulga keha ajaühikus kiirgab ja ka neelab;
- selgitab seose $Q = c \cdot m \cdot \Delta t$, kus Δt on $(t_2 - t_1)$, , tähendust ja seost soojusnähtustega ning kasutab seoseid probleeme lahendades;
- selgitab termose, päikesekütte ja soojustusmaterjalide otstarvet, töötamise põhimõtet, kasutamise näiteid ning ohutusnõudeid;
- korraldab eksperimendi, mõttes katseliselt keha erisoojuse, töötleb katseandmeid ning teeb järeldusi keha materjali kohta.
- Loetleb sulamise, tahkumise, aurumise ja kondenseerumise olulisi tunnuseid, seostab neid teiste nähtustega ning kasutab neid praktikas;
- selgitab sulamissoojuse, keemissoojuse ja kütuse kütteväärtuse tähendust ning teab kasutatavaid mõõtühikuid;
- selgitab seoste $Q = \lambda m$, $Q = L m$ ja $Q = r m$ tähendust, seostab neid teiste nähtustega ning kasutab neid probleeme lahendades;
- lahendab rakendussisuga osaülesanneteks taandatavaid kompleksülesandeid;
- nimetab aatomi tuuma, elektronkatte, prootoni, neutroni, isotoobi, radioaktiivse lagunemise ja tuumareaktsiooni olulisi tunnuseid;
- selgitab seose, et kergete tuumade ühinemisel ja raskete tuumade lõhustamisel vabaneb energiat, tähendust, seostab seda teiste nähtustega;
- iseloomustab α -, β - ja γ -kiirgust ning nimetab kiirguste erinevusi;
- selgitab tuumareaktori ja kiirguskaitse otstarvet, töötamise põhimõtet, kasutamise näiteid ning ohutusnõudeid;
- selgitab dosimeetri otstarvet ja kasutamise reegleid.

LÕIMING	
Geograafia	Magnetpooluste asukoha leidmine kaardil, magnet- ja geograafilised poolused, kompassi kasutamine, soojuspaisumise mõju mullale ja kivimitele, temperatuur Maa eri piirkondades, erinevates riikides kasutatavad temperatuuriskaalad, soojushulgad veekogude soojenemisel ja jahtumisel, vesi ja selle suur erisoojus, vee soojusjuhtivus, tuul ja hoovused kui konvektsioon, Päikese soojuskiirgus,soojuslik tasakaal Maal, veekogude jäätumisel vabanev soojushulk, Eestile lähemal asuvate TEJ asukoht kaardil, uraani leiukohad.
Matemaatika	Joon- ja tulpdiagrammi lugemine, ühe tundmatuga lineaarvõrrand, pöördvõrdeline sõltuvus, protsentarvutus;
Eesti keel	Areneb lugemise, kirjutamise, teksti mõistmise oskus, samuti suuline ja kirjalik väljendusoskus.

Muusika	Elektroonilised instrumendid.
Bioloogia	Koevedelik kui soolalahus, elusorganism kui hea elektrijuht, närvisignaalide elektriline olemus, elektrielunditega kalad, lõhnade levimine, elusolendite kehatemperatuur, temperatuuri mõju taimedele, taimede lehed ja aurumine; muld ja aurumine, püsisoojased ja higistamine.
Võõrkeel	Sõnavara täienemine võõrkeelsete materjalidega töötamisel.
Liikumisõpetus	Valguse peegeldumine ja korvpall, hõõrdumine, elastsus, gravitatsioon, lihaste venituse, lihase rebestused; raskuste tõstmine ja töö, energia
Keemia	Ioonide vaheline vastastikmõju, tuuma ja elektronkatte vaheline vastastikmõju, ioonide laengud, aatomi koostis, reaktsioonivõrrandi tasakaalustamine kui elektrilaengu jäävuse seadus, ainete tootmine elektrolüüsi, keemiline vooluallikas – elektronide loovutamine ja liitmine redoksreaktsioonides, magneetuvad metallid – VIII B rühmast ja IV perioodist Fe, Co, Ni, soolad, alused ja happed – ained, mis annavad vesilahustesse ioone; metallide elektronstruktuuri eripära, keemiline side ja osakeste vaheline jõud, molekulimudelid, destilleerimine, orgaanilise aine põlemine, põlemisreaktsioonid, aatomi ehitus, keemilise elemendi sümbol, perioodilisustabel.
Ajalugu	Atomistika Vanas Kreekas ja renessansi ajal. Vana Kreeka 6.saj. e.m.a; 16.- 17. saj. Inglismaa; 18. saj. Ameerika. B. Franklini elust ja tegemistest, Tehnika ja teaduse arenguetapid, NSVL aegsed tuumareaktorid ja uraanikaevandused Eestis, õnnetused tuumaelektrijaamadega

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Kujundatakse positiivne hoiak kõige elava ja ümbritseva suhtes, arendatakse huvi loodusteaduste kui uusi teadmisi ja lahendusi pakkuva kultuurinähtuse vastu, teadvustatakse loodusliku mitmekesisuse tähtsust ning selle kaitse vajadust, väärtustatakse jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi ning kujundatakse tervislikke eluviise.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Õpitakse hindama inimtegevuse mõju looduskeskkonnale, teadvustatakse kohalikke ja globaalseid keskkonnaprobleeme ning leitakse neile lahendusi. Olulisel kohal on dilemmaprobleemide lahendamine, kus otsuseid langetades tuleb loodusteaduslike seisukohtade kõrval arvestada inimühiskonnaga seotud aspekte – seadusandlikke, majanduslikke ning eetilisi-moraalseid seisukohti. Sotsiaalset pädevust kujundavad ka loodusainetes rakendatavad aktiivõppemeetodid: rühmatöö uurimuslikus õppes ja dilemmaprobleemide lahendamises, vaatlus- ja katsetulemuste analüüs ning kokkuvõtete suuline esitus.

Enesemääratluspädevus	Füüsikatundides, kus käsitletakse inimese anatoomia, füsioloogia ja tervislike eluviiside teemasid, selgitatakse individuaalset energia- ja toitumisvajadust, tervisliku treeningu individualiseeritust, haigestumisega seotud riske ning tervislike eluviiside erinevaid aspekte.
Õpipädevus	Erinevate õpitegevuste kaudu arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskust: õpilased omandavad oskused leida loodusteaduslikku infot, sõnastada probleeme ja uurimisküsimusi, plaanida ja teha katseid või vaatlusi ning koostada kokkuvõtteid. Õpipädevuse arengut toetavad IKT-põhised õpikeskkonnad, mis kiire ja individualiseeritud tagasiside kaudu võimaldavad rakendada erinevaid õpistrateegiaid.
Suhtluspädevus	Õppes on tähtsal kohal loodusteadusliku info otsimine erinevatest allikatest, sh internetist, leitud teabe analüüs ja tõepärasuse hindamine. Olulisel kohal on vaatlus- ja katsetulemuste korrektne vormistamine ning kokkuvõtete kirjalik ja suuline esitus. Ühtlasi arendavad kõik loodusained vastavatele teadusharudele iseloomulike mõistete ja sümbolite korrektset kasutamist nii abstraktses teaduslikus kui ka konkreetses igapäevases kontekstis.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ning mõju ühiskonnale, kasutama uut tehnoloogiat ja tehnoloogilisi abivahendeid õppeülesandeid lahendades ning tegema igapäevaelus tõendus põhiseid otsuseid. Kõigis loodusainetes koostatakse ja analüüsitakse arvjooniseid, võrreldakse ning seostatakse eri objekte ja protsesse. Uurimusliku õppe vältel esitatakse katse- või vaatlusandmeid tabelitena ja arvjoonistena ning seostatakse arvulisi näitajaid lahendatava probleemiga.
Ettevõtlikkuspädevus	Loodusainete rakendusteaduslikke teemasid käsitledes ilmnevad abstraktsete teadusfaktide ja -teooriate igapäevaelulised väljundid. Koos sellega saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutustest ja ettevõtetest. Ettevõtlikkuspädevuse arengut toetab uurimuslik käsitlus, kus süsteemselt plaanitakse katseid ja vaatlusi ning analüüsitakse tulemusi. Tähtsal kohal on keskkonnaga seotud dilemmade lahendamine ja pädevate otsuste tegemine, mis peale teaduslike seisukohtade arvestavad sotsiaalseid aspekte.
Digipädevus	Füüsikalise info leidmine ja säilitamine digivahendite abil ning selle asjakohasuse ja usaldusväärsuse hindamine. Digitaalsete füüsikaliste tekstide, piltide, multimeediumite loomine ja kasutamine. Sobivate digivahendite kasutamine uurimuslikes praktilistes töodes, molekulide mudelite koostamisel ja uurimisel ning tervisliku päevamenüü koostamisel. Suhtlemine ja koostöö tegemine erinevates digikeskkondades seoses igapäevaeluga seotud füüsikaalaste

	<p>probleemide lahendamiseks. Digikeskkonna ohtude teadvustamine ning oma privaatsuse, isikuandmete ja digitaalse identiteeti kaitsmine. Moraali ja väärtuspõhimõtete järgmine digikeskkonnas.</p>
--	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on oluline alus elukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisel. Erinevate õppevormide kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mida on vaja tulevases tööelus. Loodusaineid õppides kasvab õpilaste teadlikkus karjäärivõimalustest ning saadakse teavet edasiõppimisvõimaluste kohta loodusteadustega seotud erialadel. Õppetegevus võimaldab vahetult kokku puutuda töömaailmaga, nt tutvuda ettevõttega.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Loodusainetel on kandev roll läbiva teema elluviimisel.
Kultuuriline identiteet	Loodusteadused moodustavad osa kultuurist, kuhu on oma panuse andnud ka Eestiga seotud loodusteadlased.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Kodanikuõiguste ja -kohustuste tunnetamine seostub keskkonnaküsimustega.
Teabekeskond	Loodusaineid õppides kogutakse teavet infoallikatest, hinnatakse ning kasutatakse teavet kriitiliselt.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Loodusainetes rakendatakse läbivat teemat IKT vahendite kasutamise kaudu aineõpetuses.
Tervis ja ohutus	Loodusainete õppimine aitab õpilastel mõista tervete eluviiside ja tervisliku toitumise tähtsust ning keskkonna ja tervise seoseid. Teoreetilise aluse õigele tervisekäitumisele annavad eelkõige bioloogia ja keemia. Loodusainete õppimine praktiliste tööde kaudu arendab õpilaste oskust rakendada ohutusnõudeid.
Väärtused ja kõlblus	Loodusteaduslike teadmiste ja oskuste alusel kujunevad elu ning elukeskkonna säilitamiseks vajalikud väärtushinnangud

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kõik hinded on võrdse kaaluga ning kokkuvõttev hinne moodustub aritmeetilise keskmisena (ümardades 0,5 üles poole). Vajadusel arvestatakse üksikute hinnete saamisel lapse individuaalsust. Hinnatavatest töödest peab olema sooritatud kursuse "kõik tööd" miinus „1 töö“.

Hindamiskaala aluseks on Põhikooli riiklik õppekavas sätestatu, mille järgi viie palli süsteemis hinnatavate kirjalike tööde koostamisel ja hindamisel lähtutakse põhimõttest, et kui kasutatakse punktiarvestust ja õpetaja ei ole andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et hindeg

„5“ 90–100%, hindeg

„4“ 75–89%, hindeg

„3” 50–74%, hindega

„2” 20–49%, hindega

„1” 0–19%.

Tagasiside toimub vajadusel läbi e-keskkonna „Studium“.

KASUTATAV KIRJANDUS

Õpikud, raamatud, töövihikud:

Koit Timpmann „Füüsika 9. klass. Elektriõpetus“ Koolibri

2008 Kalev Tarkpea, Henn Voolaid ”Füüsika käsiraamat” Koolibri 2002

Erna Paju, Vanda Paju ”Füüsika ülesannete kogu põhikoolile” Koolibri 2009

Enn Pärtel, Jaak Lõhmus ”Füüsika 9. Klass. Soojusõpetus, Aatom ja Universum” Koolibri 2013

Internet:

• <http://phet.colorado.edu/en/simulation/>

• <http://www.youtube.com>

• <http://ww.fyysika.ee/fyysika/avaleht>

Õppeaine nimetus:	Geograafia
Koostaja(d):	Urmas Vessin
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 35 tundi kursuses, 2 kursust

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Geograafia õpetus taotleb, et õpilane:

- tunneb huvi geograafia ning teiste loodus- ja sotsiaalteaduste vastu ning saab aru nende tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonna arengus;
- on omandanud ülevaate looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ning protsessidest, nende ruumilist paiknemisest ja vastastikustest seostest;
- väärtustab nii kodukoha, Eesti kui ka kogu Euroopa looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust;
- mõistab inimtegevuse sõltumist Maa piiratud ressurssidest ja inimtegevuse tagajärgi keskkonnale;
- suhtub vastutustundlikult keskkonda, järgides säästva arengu põhimõtteid;
- rakendab loodusteaduslikku meetodit probleeme lahendades, planeerib ja teeb uurimistöid, vaatlusi ja mõõdistamisi ning tõlgendab ja esitab saadud tulemusi;
- kasutab teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat geograafiainfot ning loeb ja mõtestab lihtsat loodusteaduslikku teksti; mõistab geograafiateadmiste ja -oskuste vajalikkust erinevates töövaldkondades.
- on omandanud ülevaate geograafiaga seotud elukutsetest, hindab geograafias omandatud teadmisi ja oskusi karjääri plaanides ning on motiveeritud elukestvaks õppeks
- kasutab geograafiateadmisi ja loodusteaduslikku meetodit probleeme lahendades.

ÕPPESISU JA ÕPITULEMUSED

Kursus I

Euroopa ja Eesti geograafiline asend (5 tundi)

Õppesisu: Euroopa ja Eesti asend, suurus ning piirid. Euroopa kujunemine ja poliitiline kaart.

Põhimõisted: Euroopa piiritlemine, riigid ja pealinnad.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Eesti ja Euroopa kontuurkaartide täitmine: rannajoon, äärmuspunktid
- Eesti ja mõne teise Euroopa riigi geograafilise asendi võrdlemine.

Õpitulemused

Õpilane:

- iseloomustab etteantud Euroopa riigi, sh Eesti geograafilist asendit;
- teab Euroopa riike ning nende pealinnu.

Euroopa ja Eesti pinnamood ja geoloogia (12 tundi)

Õppesisu: Eesti geoloogiline ehitus. Eesti pinnamood ja selle kujunemine. Eesti pinnavormid. Euroopa pinnamood, tasased alad. Euroopa mägised alad. Maavarad Eestis. Maavarad Euroopas.

Põhimõisted: Eesti põhikaart, maastik, kõrg- ja madalmäestik, lauskmaa, kurdmäestik, noor ja vana mäestik, platvorm, kilp, geokronoloogiline skaala, kõrgustik, madalik, lavamaa, aluspõhi, pinnakate, mandrijää, moreen, moreenküngas, voor, moreentasandik.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Eesti ja Euroopa kontuurkaartide täitmine: suuremad loodusobjektid, pinnamoe suurvormid.

Õpitulemused

Õpilane:

- iseloomustab ja võrdleb kaardi järgi etteantud piirkonna, sh Eesti pinnavorme ja pinnamoodi;
- seostab Euroopa suuremaid pinnavorme geoloogilise ehitusega;
- iseloomustab mandrijää tegevust pinnamoe kujundajana Euroopas, sh Eestis;
- nimetab ning leiab Euroopa ja Eesti kaardil mäestikud, kõrgustikud, kõrgemad tipud, tasandikud: lauskmaad, lavamaad, madalikud, alamikud.
- iseloomustab kaardi järgi maavarade paiknemist Euroopas, sh Eestis;

Euroopa ja Eesti kliima (6 tundi)

Õppesisu: Euroopa kliimavöötmed. Euroopa, sh Eesti kliimat kujundavad tegurid. Regionaalsed kliimaerinevused Euroopas. Eesti kliima ja seda kujundavad tegurid. Euroopa ilmakaart.

Kliimamuutuste võimalikud tagajärjed Euroopas.

Põhimõisted: samatemperatuurijoon ehk isoterm, õhurõhk, hoovus, läänetuuled, kõrg- ja madalrõhuala, soe ja külm front, tsüklon, antitsüklon.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Internetiandmete järgi ilma võrdlemine etteantud kohtades ning erinevuste põhjendamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- iseloomustab Euroopa, sh Eesti kliima regionaalseid erinevusi ja selgitab kliimat kujundavate tegurite mõju etteantud koha kliimale;
- iseloomustab ilmakaardi järgi etteantud koha ilma (õhurõhk, kõrg- või madalrõhuala, soe ja külm front, sademed, tuuled);
- mõistab kliimamuutuste uurimise tähtsust ja toob näiteid tänapäevaste uurimisvõimaluste kohta;
- toob näiteid kliimamuutuste võimalike tagajärgede kohta.

Euroopa ja Eesti veestik (7 tundi)

Õppesisu: Läänemere eripära ja selle põhjused. Läänemeri kui piiriveekogu, selle majanduslik kasutamine ja keskkonnaprobleemid. Läänemere eriilmelised rannikud. Põhjavee kujunemine ja liikumine. Põhjaveega seotud probleemid Eestis. Sood Euroopas, sh Eestis.

Põhimõisted: valgla, veelahe, riimvesi, pankrannik, laidrannik, skäärannik, luide, maasäär, rannavall, põhjavesi, veega küllastunud ja küllastamata kihid, põhjavee tase, vett läbilaskvad ning vett pidavad kivimid ja setted.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Eesti ja Euroopa kontuurkaartide täitmine: suuremad Euroopa jõed ja järved.
- Paaristööna Euroopa sisemere probleemide kohta esitluse koostamine ja esitlemine.

Õpitulemused

Õpilane:

- iseloomustab Läänemere eripära ja keskkonnaprobleeme ning toob näiteid nende lahendamise võimaluste kohta;
- kirjeldab ja võrdleb eriilmelisi Läänemere rannikuloike: pank-, laid- ja skäärrannikut;
- selgitab põhjavee kujunemist ja liikumist, põhjavee kasutamist kodukohas ning põhjaveega seotud probleeme Eestis;
- teab soode levikut Euroopas, sh Eestis, ning selgitab soode ökoloogilist ja majanduslikku tähtsust;
- kirjeldab Euroopa, sh Eesti rannajoont ja veestikku, nimetab ning näitab Euroopa ja Eesti kaardil suuremaid lahtesid, väinu, saari, poolsaari, järvi ning jõgesid.

Kursus II

Euroopa ja Eesti rahvastik (5 tundi)

Õppesisu: Euroopa, sh Eesti rahvaarv ja selle muutumine. Sündimuse, suremuse ja loomuliku iibe erinevused Euroopa riikides. Rahvastiku soolis-vanuseline koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid. Ränded ja nende põhjused. Eesti rahvuslik koosseis ja selle kujunemine. Rahvuslik mitmekesisus Euroopas.

Põhimõisted: rahvaloendus, rahvastikuregister, sündimus, suremus, loomulik iive, rahvastikupüramiid, rahvastiku vananemine, ränne ehk migratsioon, sisseränne, väljaränne, vabatahtlik ränne, sundränne, pagulased, rahvuslik koosseis.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Rahvastikupüramiidi põhjal rahvastiku soolis-vanuselise koosseisu analüüsimine etteantud Euroopa riigis.
- Rahvastiku eripära kirjeldamine etteantud Euroopa riigis. Võrdlus Eestiga.

Õpitulemused

Õpilane:

- otsib teabeallikaist infot riikide rahvastiku kohta, toob näiteid rahvastiku uurimise ja selle olulisuse kohta;
- analüüsib teabeallikate järgi Euroopa või mõne piirkonna, sh Eesti rahvaarvu ning selle muutumist;
- iseloomustab ja analüüsib teabeallikate, sh rahvastikupüramiidi järgi etteantud riigi, sh Eesti rahvastikku ja selle muutumist;
- toob näiteid rahvastiku vananemisega kaasnevate probleemide kohta Euroopas, sh Eestis, ning nende lahendamise võimaluste kohta;
- selgitab rännete põhjusi, toob konkreetseid näiteid Eestist ja mujalt Euroopast;
- iseloomustab Eesti rahvuslikku koosseisu ning toob näiteid Euroopa kultuurilise mitmekesisuse kohta.

Euroopa ja Eesti asustus (4 tundi)

Õppesisu: Rahvastiku paiknemine Euroopas. Linnad ja maa-asulad. Linnastumise põhjused ja linnastumine Euroopas. Rahvastiku paiknemine Eestis. Eesti asulad. Linnastumisega kaasnevad majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaprobleemid.

Põhimõisted: linnastumine, linnastu, valglinnastumine

Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Etteantud Euroopa riigi asulastiku ülevaate koostamine veebikaartide põhjal.

Õpitulemused

Õpilane:

- analüüsib kaardi järgi rahvastiku paiknemist Euroopas, sh Eestis;
- analüüsib linnade tekke, asukoha ja arengu vahelisi seoseid Euroopa, sh Eesti näitel;

- nimetab linnastumise põhjusi, toob näiteid linnastumisega kaasnevate probleemide kohta Euroopas, sh Eestis, ja kirjeldab nende lahendamise võimalusi;
- võrdleb linna ja maa-asulaid ning analüüsib linna- ja maaelu erinevusi;
- nimetab ning näitab kaardil Euroopa ja Eesti suuremaid linnu.

Euroopa ja Eesti majandus (8 tundi)

Õppesisu: Sissejuhatus majandusse, majandusgeograafia. Majanduse struktuur. Majanduskaardid. Majandusressursid. Majanduse paiknemine. Majanduse areng Eestis ja Euroopas. Peamised majanduspiirkonnad. Majanduse struktuur, uued ja vanad tööstusharud.

Põhimõisted: majandus, tööjõud, kapital; turumajandus, plaanimajandus, elatusmajandus; majanduskaardid, majandusressursid, taastuvad ja taastumatud loodusvarad, kapital, tööjõud, tööjõu kvaliteet, hankiv, töötlev ja teenindav majandus.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Etteantud riikide ekspordi ja impordi struktuuri võrdlemine.

Õpitulemused

Õpilane:

- analüüsib loodusressursside, tööjõu, kapitali ja turgude mõju Eesti majandusele ning toob näiteid majanduse spetsialiseerumise kohta;
- rühmitab majandustegevused hankiva, töötleva ja teenindava sektori vahel;
- toob näiteid Euroopa peamiste majanduspiirkondade kohta.

Euroopa ja Eesti energeetika (5 tundi)

Õppesisu: Energiaallikad, nende kasutamise eelised ja puudused. Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid. Eesti energiamajandus. Põlevkivi kasutamine ja keskkonnaprobleemid. Tartu energiamajandus

Põhimõisted: energiamajandus, energiaallikad (soojus-, tuuma-, hüdro-, tuule- ja päikeseenergia).

Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Etteantud Euroopa riigi energiaallikate kasutamise analüüsimine elektrienergia tootmisel.

Õpitulemused

Õpilane:

- selgitab energiamajanduse tähtsust, toob näiteid energiaallikate ja energiatootmise mõju kohta keskkonnale;
- analüüsib soojus-, tuuma- ja hüdroelektrijaama või tuulepargi kasutamise eeliseid ja puudusi elektrienergia tootmisel ja toob näiteid Euroopa, sh Eesti energiaprobleemide kohta;
- analüüsib teabeallikate järgi Eesti energiamajandust, iseloomustab põlevkivi kasutamist energia tootmisel;
- teab energia säästmise võimalusi ning väärtustab säästlikku energia tarbimist.

Põllumajandus ja toiduainetetööstus (4 tundi)

Õppesisu: Põllumajanduse arengut mõjutavad looduslikud tegurid. Eri tüüpi põllumajandusettevõtted ja toiduainetetööstus Euroopas. Eesti põllumajandus ja toiduainetetööstus. Põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemid.

Põhimõisted: taimekasvatuse ja loomakasvatuse, maakasutuse, haritava maa, looduslik rohumaa, taimekasvuperiood, looma- ja taimekasvatustalud, istandused.

Õpitulemused

Õpilane:

- toob näiteid taime- ja loomakasvatustalude kohta;
- iseloomustab põllumajanduse arengueeldusi Eestis ja põhjendab spetsialiseerumist;
- kirjeldab mulda kui ressursi;
- toob näiteid eri tüüpi põllumajandusettevõtete kohta Euroopas, sh Eestis;
- toob näiteid kodumaise toidukauba eeliste kohta ja väärtustab Eesti tooteid;
- toob näiteid põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemide ja nende lahendamise võimaluste kohta.

Euroopa ja Eesti teenindus (4 tundi)

Õppesisu: Teenindus ja selle jaotumine. Turism kui kiiresti arenev majandusharu. Turismi liigid. Euroopa peamised turismiressursid. Turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid. Eesti turismimajandus. Transpordi liigid, nende eelised ja puudused sõitjate ning erinevate kaupade veol. Euroopa peamised transpordikoridorid. Eesti transport.

Põhimõisted: isiku- ja äriteenused, avaliku ja erasektori teenused, turism, transport, transiitveod.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine: Etteantud Euroopa piirkonna turismiressursi ülevaate koostamine.

Õpitulemused

Õpilane:

- toob näiteid erinevate teenuste kohta;
- iseloomustab ja analüüsib teabeallikate järgi etteantud Euroopa riigi, sh Eesti turismi arengueeldusi ja turismimajandust;
- toob näiteid turismi positiivsete ja negatiivsete mõjude kohta riigi või piirkonna majandus- ja sotsiaalelule ning looduskeskkonnale;
- analüüsib transpordiliikide eeliseid ja puudusi reisijate ning erinevate kaupade veol;
- toob näiteid Euroopa peamiste transpordikoridoride kohta;
- iseloomustab ning analüüsib teabeallikate järgi eri transpordiliikide osa Eesti-sisestes sõitjate- ja kaubavedudes;
- toob näiteid transpordiga seotud keskkonnaprobleemide ja nende lahendamise võimaluste kohta ning väärtustab keskkonnasäästlikku transpordi kasutamist.

LÕIMING	
Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Geograafia tekstidega töötades arendatakse teksti mõistmise ja analüüsimise oskust, kujundatakse oskust ennast väljendada. Kasutatakse kohaseid keelevahendeid, ainealast sõnavara ja väljendusrikast keelt. Arendatakse oskust hankida teavet erinevatest allikatest. Juhitakse tähelepanu tööde korrektsele vormistamisele ja viitamisele. Võõrkeeleoskust arendatakse lisamaterjali otsimisel.
Matemaatika	Uurimusliku õppe kaudu toetatakse matemaatikapädevuse kujunemist. Analüüsitakse ja tõlgendatakse andmeid, tulemusi esitatakse tabelite, graafikute ja diagrammidena. Loodusnähtuste seoseid uuritakse matemaatiliste mudelitega.
Sotsiaalsained	Õpitakse mõistma inimese ja ühiskonna toimimist. Kujundatakse oskust näha ühiskonna arengu seoseid keskkonnaga, tehakse teadlikke valikuid, toimitakse kõlbelise ja vastutustundliku ühiskonnaliikmena. Ajaloolisest aspektist tuleb juttu geograafia arengust, maadeavastustest, ajaloolistest kaartidest, katastroofilistest maavärinatest ja vulkaanipuretest minevikus; pinnamoe mõjust asustuse kujunemisele, maailma poliitilisest kaardist.
Kunstiained	Uurimustulemuste vormistamine ja esitluste tegemine toetab kunstipädevuse kujunemist.
Tehnoloogia	Õpitakse mõistma looduse toimimise seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju keskkonnale. Õppes kasutatakse tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.
Liikumisõpetus	Toetatakse kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamist.

Loodusained	Loodusõpetuse valdkonnas õpitakse üle aine tihedus ja mass, temperatuur, aine olekute muutused, sulamistemperatuur, soojusülekanne liigid, konvektsioon ja soojuspaisumine
--------------------	--

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Areneb koos avastamis- ja tegutsemisrõõmuga, kui väärtustatakse teadmiste ja oskuste omandamist. Geograafiaõpetusega kujuneb õpilaste positiivne, säästev ja jätkusuutlik hoiak keskkonna suhtes.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Areneb mitmesuguste rühmas tehtavate praktiliste tööde kaudu, kui on vaja aidata kaasõpilasi ning arvestada nendega ja nende arvamusega. Keskkonnateemade õppimisel on probleemidele lahendusi otsides võimalik korraldada väitlusi, milles arvestatakse lisaks teaduslikele ka seadusandlikke, majanduslikke ning eetilisi-moraalseid aspekte.
Enesemääratluspädevus	Areneb jõukohaste ja arendavate õpiülesannete lahendamise kaudu, kus õpilasi suunatakse analüüsima oma nõrku ja tugevaid külgi loodusteaduste õppimisel. Tähtis on näidata õpilastele nende positiivset arengut, stimuleerida nende usku oma võimetesse ja suurendada enesekindlust õppimisel
Õpipädevus	Areneb, kui õpilane mõistab, et õpitud saab rakendada igapäevaelus ja edaspidistes õpingutes ning tulevases kutsetöös. Geograafia õppimine toetab õpipädevuse kujunemist mitmekesiste õpitegevuste kaudu. Edukas edasijõudmine eeldab süstemaatilist õppimist. Tähtis on aidata õpilasel aru saada talle sobivast õpistiilist.
Suhtluspädevus	Areneb geograafiaalaste tekstide analüüsimisel ja tõlgendamisel ning lihtsa geograafiaalase teksti koostamisel. Geograafiaalastes tekstides kasutatakse teadusmõisteid, objekte kirjeldatakse füüsikaliste suuruste ja nende mõõtühikute abil. Tähtis on vastaval tasemel füüsika- ja keemiakeele märkide, nende semantika ja keele reeglite omandamine. Uurimuslike ülesannete ja probleemide lahendamise tulemuste kirjalikul ja suulisel esitamisel hindavad nii õpetaja kui kaasõpilased keelekasutuse korrektsust. Areneb õpilase esinemise ja oma arvamuse esitamise julgus, samuti tolerantsus erinevate seisukohtade suhtes.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Areneb geograafia õppimisel seoses jooniste, diagrammide, tabelite jms andmete lugemise ja tõlgendamisega, samuti andmete põhjal jooniste, graafikute, tabelite jms koostamise ja esitamisega ning mõõtmise ja mõõtühikute kasutamisega.
Ettevõtlikkuspädevus	Arendamist toetavad uurimused ja projektõpe. Uurimuslik õpe on suunatud sellele, et õpilased õpiksid probleeme nägema, püstitama eesmärgi nende lahendamiseks, leidma iseseisvalt lahendusi ning paindlikult reageerima ideede teostamisel ilmnunud piiratud võimalustele. Ettevõtlikkuspädevuse kujunemist soodustavad ka geograafias õpitavad majandusteemad.

Digipädevus	Arvutikasutusoskuse ja –julguse arendamine erinevate õpiülesannete kaudu.
--------------------	---

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Oluline on aidata kujundada õpilastel välja õpioskused lähtuvalt tema isiklikest eeldustest ja huvidest. Teadvustada õpilastele, et geograafialased teadmised on vajalikud nende edasises elus ja ka mitmetel erialadel. Geograafiatundide/majandusgeograafia/ raames on võimalik külastada mitmeid ettevõtteid ja tutvuda erinevate elukutsetega. Vajalik on ka kohtumised erinevate elukutsete esindajatega. Hõive juures räägime erinevatest elukutsetest erinevates majandus-valdkondades. Arutame erinevaid edasiõppimisvõimalusi ja arutleme, millised on perspektiivikamad valdkonnad
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Õpilased on II kooliastmest tuttavad Eesti keskkonnaprobleemida ja nad teavad üldiselt, mida tähendab jätkusuutlik areng. III kooliastmes liigume kohalikest probleemidelt üleilmsetele keskkonnaprobleemidele. Õpilane suudab mõista, millised on üleilmsed keskkonnaprobleemid, kuidas need tekivad, kas ja kuidas suudab ta ise kaasa aidata nende vähendamisele. Oluline on õpilasel jõuda arusaamisele, et tema igapäevane säästev ja vastutustundlik suhtumine meid ümbritsevasse elukeskkonda muudab seda pisut paremaks.
Kultuuriline identiteet	Geograafia on tihedalt seotud kultuuride tekkimise ja arenguga. See, milline kliima valitseb, kas paikkonnas on veekogusid, metsi, soid on dikteerinud inimeste elutegevuse, normid. Aastasade jooksul on välja kujunenud oma kultuur. Läbi rahvastiku teema mõistab õpilane, et maailmas on palju erinevaid rahvaid, kelle keel, kultuur ja usk võib tunduda meile arusaamatu. Oluline on, et õpilane suudab mõista ja aktsepteerida neid erinevusi. Õpilane peab endale teadvustama, et tänases avatud maailmas on tal suured võimalused reisida ja kohtuda erinevate rahvaste ja kultuuridega. Õpitud teadmised peaksid aitama teda hakkama saada erinevates kultuurikeskkondades. Oluline on samuti see, et õpilane teadvustaks, milline on meie enda kultuur ja miks on oluline selle säilitamine.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Õpilane suudab mõista, mida tähendab kodanikualgatus ja milleks on see vajalik. Heaks näiteks on „Teeme ära” talgud, mis tänaseks on levinud üle maailma. Võimalik on rühmatööna süüvida mõnda keskkonna- või rahvastikuprobleemi (õiglase kaubandus, kliimamuutused, Läänemerega seonduvad probleemid, migratsioon ja sellega kaasnevad probleemid). Oluline on, et õpilane oskab välja tuua tekkepõhjused ja tagajärjed ning julgeb välja pakkuda omapoolseid lahendusi probleemile. See arendab õpilase aktiivset mõtlemist ja oma arvamuse kaitsemist.

Teabekeskond	Õpilane õpib mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas. Üha rohkem on vaja kasutada meediat infoallikana. Oluline on, et õpilane õpiks saadud teavet kriitiliselt hindama. Õpilane peab mõistma Internetis leiduvaid võimalikke ohte ning oskama ennast ja oma privaatsust kaitsta.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilane mõistab tehnoloogia kiiret arengut ja vajadust sellega kaasa minna. Oluline on anda õpilasele võimalus nüüdisaegseid IKT vahendeid kasutada lisaks arvutiklassile ka muude õppeülesannete täitmiseks.
Tervis ja ohutus	Jätakuvalt pöörame tähelepanu tervist ja ohutust väärtustavate hoiakute kujundamisele ning tervisliku ja ohutu käitumise oskuste arendamisele. Oluline, et õpilane saab aru, millised on Eesti rahvastiku probleemide: miks Eestis keskmine eluiga võrreldes Lääne- Euroopa riikidega madal, miks on meeste varajane suremus suur. Läbi õpitavate rahvastikuprobleemida peab õpilane suutma teadvustada, millist ohtu kujutavad hooletu ja ohtlik käitumine /õnnetused/, ebatervislikud eluviisid ja ükskõikne suhtumine oma tervisesse. Õpilane teab ja mõistab, miks korraldatakse mitmeid ohutus- ja tervisealaseid kampaaniaid ja osaleb neis vajadusel ise aktiivselt.
Väärtused ja kõlblus	Õpilane teab rahvusvaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse ja sekkub vajadusel oma võimaluste piires. On salliv ja lugupidav erinevate rahvaste ja kultuuride suhtes.

ÕPPETEGEVUS

- Euroopa riikide, sh Eesti geograafilise asendi iseloomustamine ja võrdlemine atlase ja muude infoallikate põhjal. Tartu geograafilise asendi iseloomustamine.
- Euroopa riikide, sh Eesti pinnavormide ja pinnamoe iseloomustamine atlase ja muude infoallikate põhjal (nõrgematele õpilastele anda kava või märksõnad).
- Teemaatiliste kaartide, jooniste ja geokronoloogilise skaala abil Eesti geoloogilise ehituse iseloomustamine.
- Jooniste ja geoloogilise kaardi abil Põhja- ja Lõuna-Eesti geoloogilise võrdluse koostamine: pinnakatte paksus ja koostis, aluspõhja kivimid, pealmine kivim, selle vanus ja iseloomulikud tunnused, geoloogilise ehitusega kaasnevad mõjud
- Kaardi abil maavarade paiknemise iseloomustamine Euroopas, sh Eestis, ning Eestis leiduvate maavarade seostamine geoloogilise ehitusega.
- Geograafiliste objektide leidmine Eesti ja Euroopa kaardil ja nende märkimine kontuurkaardile.
  - *Pinnavormid, kõrgustikud:* Pandivere, Sakala, Otepää, Haanja, Karula, Vooremaa;
  - *Tasandikud:* Kagu-Eesti lavamaa, Harju lavamaa, Viru lavamaa, Kesk-Eesti tasandik, Põhja-Eesti rannikumadalik, Lääne-Eesti madalik, Pärnu madalik, Peipsi madalik, Võrtsjärve madalik.
  - *Pinnavormid:* Ida-Euroopa lauskmaa, Skandinaavia mäestik, Alpid, Apenniinid, Püreneed, Uural, Kaukasus.
- Kliimaerinevused Euroopas. Kliimakaartide ja –diagrammide analüüs, Lääne- ja Ida- Eesti kliima võrdlemine. Kliimatingimuste mõju inimese igapäevaelule ja majanduslikule tegevusele.
- Läänemere kui sisemere keskkonnaprobleemide analüüs;

- Kaardi abil Euroopa, sh Eesti rannajoone ja veestiku iseloomustamine
- Geograafiliste objektide leidmine Eesti kaardil ja nende kandmine kontuurkaardile. Väinad: Suur väin, Väike väin, Soela väin, Irbe väin ehk Kura kurk.
  - *Lahed*: Soome, Liivi e. Riia, Pärnu, Matsalu, Haapsalu, Tallinna, Kolga, Narva laht, Väinameri
  - Saared*: Saaremaa, Hiiumaa, Muhu, Vormsi, Kihnu, Ruhnu, Vilsandi, Osmussaar, Naissaar, Aegna, Kassari, Vilsandi, Piirissaar, Pakri saared, Prangli;
  - *Poolsaared*: Pärnispea, Juminda, Viimsi, Pakri, Noarootsi, Sõrve, Kõpu, Tahkuna Jões: Suur-Emajõgi, Põltsamaa, Pedja, Võhandu, Kasari, Pärnu, Pirita, Jägala, Keila, Narva. Järved: Peipsi, Lämmijärv, Pihkva järv, Võrtsjärv.
- Geograafiliste objektide leidmine Euroopa kaardil ja nende kandmine kontuurkaardile. Väinad: Taani väinad, Inglise kanal e La Manche, Gibraltar, Bosporus, Dardanellid
  - *Lahed*: Vahemeri, Läänemeri, Põhjameri, Norra meri, Barentsi meri, Must meri, Biskaia laht Saared: Gotland, Öland, Ahvenamaa, Suurbritannia, Iiri, Sitsiilia, Sardiinia, Korsika, Malta, Kreeta, Küpros, Island
  - *Poolsaared*: Sandinaavia, Jüüti. Pürenee, Apenniini, Jões: Rein, Doonau, Volga, Dnepr
  - *Järved*: Saimaa järvistu, Vänern, Vättern, Äänisjärv, Laadoga
- Teabeallikatest info otsimine Euroopa riikide rahvastiku kohta ja saadud andmete analüüs
- Rahvastikupüramiidi abil rahvastiku soolis-vanuselise struktuuri iseloomustamine ja riikide võrdlemine rahvastikupüramiidide võrdlemine aastate lõikes ja järelduste tegemine.
- Iibe ja iibe üldkordaja (sündimuse ja suremuse üldkordaja) arvutamine
- Eestis sündimust ja suremust mõjutavate tegurite arutelu
- Euroopa, sh Eestiga seotud rände põhjuste ja tagajärgede üle arutlemine rühmatööna.
- Rahvastikukaardi abil Euroopa, sh Eesti rahvastiku paiknemise iseloomustamine ja põhjendamine.
- Ajalooteadmistele ja kaardiinfole toetudes Euroopa, sh Eesti linnade asukoha ja tekkepõhjuste uurimine; oma koduasula asukoha põhjalikum analüüsimine.
- Linnade kasvu kohta andmete otsimine teabeallikatest ning saadud teabe graafiline esitamine ja tõlgendamine.
- Linna- ja maaeluga kaasnevate sotsiaalsete ning keskkonnaprobleemide üle arutlemine.
- Geograafiliste objektide leidmine Eesti kaardil ja nende märkimine kontuurkaardile. Eesti maakonnad ja linnad.
- Geograafiliste objektide leidmine Euroopa kaardil ja nende märkimine kontuurkaardile: Euroopa riigid ja pealinnad
- Euroopa ja Eesti peamiste majanduspiirkondade iseloomustamine
- Majandusnäitajate graafiline esitamine: graafikute analüüs ja loomine
- Energiamajanduse ja tarbimise kohta teabeallikatest andmete otsimine ja nende tõlgendamine.
- Arutelu energiatootmise mõju üle keskkonnale.
- Põllumajanduse arengut mõjutavate tegurite selgitamine etteantud materjalide põhjal ja arutelu selle üle, mil moel need tegurid Eesti põllumajandust mõjutavad.
- Euroopa riikide põllumajanduse ja toiduainetööstuse kohta teabeallikatest info otsimine ja selle tõlgendamine.
- Arutlus põllumajanduse võimalike keskkonnamõjude üle.
- Rühmatööna erinevate turismipiirkondade iseloomustamine, turismiga kaasnevate plusside ja miinuste analüüs
- Erinevate transpordiliikide analüüs

HINDAMINE JA TAGASISIDE

- Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavaga taotletavatele õpitulemustele.
- Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.
- Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel üldiselt ei arvestata.
- Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega.
- Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Kursuse alguses teavitatakse õpilasi olulisematest mahukamatest töödest: kontrolltöö, kokkuvõttev töö (materjalidega). Lisaks sellele hinnatakse kursuse vältel tunnikontrolle ja tunnitöid.

Järele vastamiseks on õpilasel aega 10 õpipäeva, kui ei ole teisiti kokkulepitud.

- Geograafia õpitulemusi hinnates on oluline hinnata nii erinevate mõtlemistasandite arendamist geograafia kontekstis kui ka uurimuslike ja otsuste tegemise oskuste arendamist.
- Uurimislikke oskusi võib hinnata nii terviklike uurimuslike tööde käigus kui ka üksikuid oskusi eraldi arendades.
- Põhikoolis arendatavad peamised uurimuslikud oskused on probleemi sõnastamise, taustinfo kogumise, uurimisküsimuste sõnastamise, mõõtmise, andmekogumise, täpsuse tagamise, ohutusnõuete järgimise, tabelite ja diagrammide koostamise ning analüüsi, järelduste tegemise ning tulemuste esitamise oskused.
- Hinnatakse viie palli süsteemis. Kirjalike tööde koostamisel lähtutakse põhimõttest, et kui kasutatakse punktiarvestust ja õpetaja ei ole eelnevalt andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et
  - 90-100% on hinne “5”
  - 75-89% on hinne “4”
  - 50-74% on hinne “3”
  - 20-49% on hinne “2”
  - 0-19% on hinne “1”.

KASUTATAV KIRJANDUS

Õpik: Kont, A. jt. Euroopa loodus- ja ühiskonnageograafia 9. klassile. Tallinn: Avita. 2015

Muud materjalid:

- kooli Moodle'i keskkonnas lingitud veebiressursid ja õpetaja originaalmaterjalid
- dokumentaalfilmid ja videod (peam. ERR-ilt ja BBC-It)

Atlased:

- Eesti atlas. Tallinn: Avita / Tartu: TÜGI. 2004
- Maailma atlas. Riia: Jāņa sēta / Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus. 2000
- Uus maailma atlas. Riia: Jāņa sēta. 2010
- Eesti Entsüklopeedia

Õppeaine nimetus:	Keemia
Koostaja(d):	Lauri Kõlamets
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 35 tundi kursuses, 2 kursust

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli keemiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- märkab keemiaga seotud probleeme igapäevaelus, keskkonnas ja praktilises inimtegevuses; • kasutab korrektselt ainekavakohast keemiterminoloogiat ja keemiasümboleid ning saab aru lihtsamast keemiatekstist;
- kasutab vajaliku teabe leidmiseks perioodilisustabelit, lahustuvustabelit ja metallide pingerida ning leiab tabelitest ja graafikutelt füüsikaliste suuruste väärtusi (lahustuvus, lahuse tihedus, sulamis- ja keemistemperatuur vms);
- kasutab erinevaid keemiateabeallikaid, analüüsib kogutud teavet ja hindab seda kriitiliselt;
- mõistab keemiliste reaktsioonide võrrandites sisalduvat teavet ning koostab lihtsamaid reaktsioonivõrrandeid (õpitud reaktsioonitüüpide piires);
- rakendab probleeme lahendades loodusteaduslikku meetodit (probleem > hüpotees > katse > järeldused);
- mõistab loovuse tähtsust probleemide lahendamisel;
- plaanib ja teeb ohutult lihtsamaid keemiakatseid, mõistab igapäevaelus kasutatavate kemikaalide ja materjalide ohtlikkust ning rakendab neid kasutades vajalikke ohutusnõudeid;
- teeb lihtsamaid arvutusi ainevalemite ja reaktsioonivõrrandite ning lahuste koostise alusel, kontrollib lahenduskäigu õigsust ning hindab arvutustulemuste vastavust reaalsusele;
- väärtustab tervisliku toitumise ja tervislike eluviiside põhimõtteid;
- suhtub vastutustundlikult elukeskkonda;
- väärtustab säästva arengu põhimõtteid;
- tunneb huvi keemia ja teiste loodusteaduste vastu;
- mõistab keemia alaste teadmiste ja oskuste tähtsust inimühiskonna ajaloolises arengus, tänapäeva tehnoloogias ja igapäevaelus;
- seostab omavahel erinevates loodusainetes õpitut;
- tunneb keemiaga seotud eluvaldkondi ning hindab enda keemiaalaseid teadmisi ja -oskusi karjääri planeerides;
- on motiveeritud elukestvaks õppeks.

ÕPPESISU

Anorgaaniliste ainete põhiklassid. (28 tundi)

Oksiidid. Happelised ja aluselised oksiidid, nende reageerimine veega. Happed. Tugevad ja nõrgad happed. Hapete keemilised omadused (reageerimine metallide, aluseliste oksiidide ja alustega). Happed argielus. Alused. Aluste liigitamine (tugevad ja nõrgad alused, hästi lahustuvad ja rasklahustuvad alused) ning keemilised omadused (reageerimine happeliste oksiidide ja hapetega). Hüdroksiidide koostis ja nimetused. Soolad. Soolade saamise võimalusi (õpitud reaktsioonitüüpide piires). Vesi lahustina. Ainete lahustuvus vees, selle sõltuvus temperatuurist (gaaside ja soolade näitel). Lahustuvustabel. Lahuste protsendilise koostise arvutused (tiheduse arvestamisega). Seosed anorgaaniliste ainete põhiklasside vahel. Anorgaanilised ühendid igapäevaelus. Vee karedus, ehitusmaterjalid. Põhilised keemilise saaste allikad, keskkonnaprobleemid: happesademed, väetised ja üleväetamine, keskkonna saastumine raskmetallide ühenditega, veekogude saastumine.

Põhimõisted: Happeline oksiid, aluseline oksiid, tugev hape, nõrk hape, tugev alus (leelis), nõrk alus, vee karedus, lahustuvus.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Erinevate oksiidide ja vee vahelise reaktsiooni uurimine;
- erinevate oksiidide hapete ja alustega reageerimise uurimine;
- erinevat tüüpi hapete ja aluste vaheliste reaktsioonide uurimine;
- soolade lahustuvuse uurimine erinevatel temperatuuridel.

Võimaluse korral seostatakse ainekogustega seotud arvutusi ja ühikute teisendusi vastava praktilise tööga (kasutades ainekoguste mõõtmiseks mõõtesilindrit vm mõõtenõusid ja kaalusid).

Aine hulk, moolarvutused. (8 tundi)

Aine hulk, mool. Molaarmass ja gaasi molaarruumala (normaaltingimustel). Ainekoguste ühikud ja nende teisendused. Aine massi jäävus keemilistes reaktsioonides. Reaktsioonivõrrandi kordajate tähendus. Keemilise reaktsiooni võrrandis sisalduva info analüüs. Arvutused reaktsioonivõrrandite põhjal moolides (sh lähtudes massist või ruumalast).

Põhimõisted: Ainehulk, mool, molaarmass, gaasi molaarruumala, normaaltingimused.

Süsinik ja süsinikuühendid. (17 tundi)

Süsinik lihtainena. Süsinikuoksiidid. Süsivesinikud. Hüdrofiilsed ja hüdrofoobsed ained. Süsinikuühendite paljusus. Süsiniku võime moodustada lineaarseid ja hargnevaid ahelaid, tsükleid ning kordseid sidemeid. Molekulimudelid ja struktuurivalemid. Süsivesinike esinemisvormid looduses (maagaas, nafta) ja nende kasutamise võimalused. Süsivesinike täielik põlemine (reaktsioonivõrrandite koostamine ja tasakaalustamine).

Alkoholide ja karboksüülhapete tähtsamad esindajad (etanool, etaanhape), nende omadused ja tähtsus igapäevaelus, etanooli füsioloogiline toime.

Põhimõisted: Süsivesinik, struktuurivalem, polümeer, määrgumine, alkohol, karboksüülhape.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- CO₂ saamine ja kasutamine tule kustutamisel;
- lihtsamate süsivesinike jt süsinikuühendite molekulide mudelite koostamine;
- süsinikuühendite molekulide mudelite koostamine ja uurimine digitaalses keskkonnas,
- kasutades vastavat tarkvara;
- süsivesinike omaduste uurimine (lahustuvus, määrguvus veega);
- erinevate süsinikuühendite (nt etanooli ja parafiini) põlemisreaktsioonide uurimine; • etaanhappe happeliste omaduste uurimine (nt etaanhape + leeliselahus).

Süsinikuühendite roll looduses, süsinikuühendid materjalidena. (17 tundi)

Energia eraldumine ja neeldumine keemilistes reaktsioonides, ekso- ja endotermilised reaktsioonid. Eluks olulised süsinikuühendid (sahhariidid, rasvad, valgud), nende roll organismis. Tervisliku toitumise põhimõtted, tervislik eluviis. Süsinikuühendid kütusena. Keskkonnaprobleemid: kasvuhoonegaasid. Tarbekeemia saadused, plastid ja kiudained. Polümeerid igapäevaelus.

Põhimõisted: Eksotermiline reaktsioon, endotermiline reaktsioon, reaktsiooni soojusefekt (kvalitatiivselt).

Praktilised tööd ja IKT rakendamine:

- Rasva sulatamine, rasva lahustuvuse uurimine erinevates lahustites;
- ekso- ja endotermilise reaktsiooni uurimine;
- toiduainete tärglisesisalduse uurimine;
- valkude püsivuse uurimine;
- päevamenüü koostamine ja analüüsimine (portaali toitumine.ee järgi).

ÕPITULEMUSED

Anorgaaniliste ainete põhiklassid

Õpilane:

- eristab tugevaid ja nõrku happeid ning aluseid; seostab lahuse happelisi omadusi H⁺-ioonide ja aluselisi omadusi OH⁻-ioonide esinemisega lahuses;
- kasutab aineklassidevahelisi seoseid ainetevahelisi reaktsioone põhjendades ja vastavaid reaktsioonivõrrandeid koostades (õpitud reaktsioonitüüpide piires).

lihtaine + O₂, happeline oksiid + vesi, (tugevalt) aluseline oksiid + vesi, hape + metall, hape + alus, aluseline oksiid + hape, happeline oksiid + alus); korraldab neid reaktsioone ohutult;

- kasutab info saamiseks lahustuvustabelit;
- selgitab temperatuuri mõju gaaside ning (enamiku) soolade lahustuvusele vees, kasutab ainete lahustuvuse graafikut, et leida vajalikku infot ning teha arvutusi ja järeldusi;
- lahendab lahuse protsendilisel koostisel põhinevaid arvutusülesandeid (sh lahuse ruumala ja tihedust kasutades);
- kirjeldab ja analüüsib mõningate tähtsamate anorgaaniliste ühendite peamisi omadusi ning selgitab nende ühendite kasutamist igapäevaelus;
- analüüsib keemilise saaste allikaid ja saastumise tekkepõhjust, saastumisest tingitud
- keskkonnaprobleeme (happesademed, raskmetallide ühendid, üleväetamine) ning võimalikke keskkonna säästmise meetmeid.

Aine hulk. Moolarvutused

Õpilane:

- tunneb põhilisi aine hulga, massi ja ruumala ühikuid (mol, kmol, g, kg, t, cm³, dm³, m³, ml, l) ning teeb vajalikke ühikute teisendusi;
- teeb arvutusi aine hulga, massi ja gaasi ruumala vaheliste seoste alusel ning põhjendab neid loogiliselt;
- mõistab ainete massi jäävust keemilistes reaktsioonides ja reaktsioonivõrrandi kordajate tähendust (reageerivate ainete hulkade suhe);
- mõistab keemilise reaktsiooni võrrandis sisalduvat infot;
- lahendab reaktsioonivõrranditel põhinevaid arvutusülesandeid, lähtudes reaktsioonivõrrandite kordajatest (ainete moolisuhetest) ning reaktsioonis osalevate ainete hulkadest (moolide arvust), tehes vajaduse korral ümberarvutusi ainehulga, massi ja (gaasi) ruumala vaheliste seoste alusel; põhjendab lahenduskäiku;
- hindab loogiliselt arvutustulemuste õigsust ning teeb arvutustulemuste põhjal järeldusi ja otsustusi.

Süsinik ja süsinikuühendid

Õpilane:

- võrdleb ning põhjendab süsiniku lihtainete omadusi, võrdleb süsinikuoksiidide omadusi;
- selgitab süsinikuühendite paljususe põhjust (süsiniku võime moodustada lineaarseid ja hargnevaid ahelaid, tsikleid, kordseid sidemeid);
- koostab süsinikuühendite struktuurivalemeid etteantud aatomite (C, H, O) arvu järgi (arvestades süsiniku, hapniku ja vesiniku aatomite moodustatavate kovalentsete sidemete arvu);
- teab ainete liigitamist hüdrofiilseteks ja hüdrofoobseteks ning oskab tuua nende kohta näiteid igapäevaelust;
- kirjeldab looduses esinevate süsivesinike- maagaasi ja nafta saaduste kasutusalasid;
- eristab struktuurivalemi põhjal süsivesinikke, alkohole ja karboksüülhappeid;
- koostab süsivesinike ja etanooli täieliku põlemise reaktsioonivõrrandeid;
- koostab etaanhappe iseloomulike keemiliste reaktsioonide võrrandeid (õpitud reaktsioonitüüpide piires) ning teeb katseid nende reaktsioonide uurimiseks;
- hindab etanooli füsioloogilist toimet ja sellega seotud probleeme igapäevaelus.

Süsinikuühendite roll looduses, süsinikuühendid materjalidena

Õpilane:

- selgitab keemiliste reaktsioonide soojusefekti (energia eraldumist või neeldumist);
- hindab eluks oluliste süsinikuühendite (sahhariidide, rasvade, valkude) rolli elusorganismides ja teab nende muundumise lõppsaadusi organismis (vesi ja süsinikdioksiid) (seostab varem loodusõpetuses ja bioloogias õpituga);
- selgitab süsinikuühendite kasutusvõimalusi kütusena ning eristab taastuvaid ja taastumatuid energiaallikaid (seostab varem loodusõpetuses õpituga);

- iseloomustab tuntumaid süsinikuühenditel põhinevaid materjale (kiudained, plastid) ning kirjeldab nende põhiomadusi ja kasutusvõimalusi; mõistab elu keskkonda säästva suhtumise vajalikkust ning analüüsib keskkonna säästmise võimalusi.

LÕIMING	
Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Enda selge ja asjakohane väljendamine suuliselt ja kirjalikult, järgides õigekeelsusnõudeid ning kasutades korrektselt keemiterminoloogiat, keemiasümboleid ja väljendusrikkast keelt. Teabe otsimine ja leidmine erinevatest keemiaalastest allikatest, sellest arusaamine, analüüsimine ja kriitiline hindamine. Tööde korrektne vormistamine, viitamine ja intellektuaalse omandi kaitse. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga loodusteaduslikke mõisteid. Arendatakse võõrkeeleoskust lisamaterjali (tekstide, videote) otsimisel ja mõistmisel.
Matemaatika	Uurimuslikus õppes, andmete analüüs, tulemuste esitamine tabelite, diagrammide ja graafikute abil ning nende tõlgendamine. Loodusnähtuste seoseid uurides rakendatakse matemaatilisi mudeleid. Lahendatakse tekstülesandeid, protsentülesandeid, teisendatakse ühikuid ja tehakse arvutusi võrdelise sõltuvuse põhjal (arvutused reaktsioonivõrrandite järgi).
Sotsiaalsained	Alkeemia. Mürkgaasi kasutamine sõja ajal. Tsepeliin, lennukitööstus sõja ajal. Vesiniku, heeliumi ja metallide kasutamine sõja ajal. Metallide kasutamine igapäevaelus. Mürkgaasi kasutamine sõjas. Põlevkivitööstus. Teadus maailmasõdadevahelisel aja ja peale Teist maailmasõda.
Tehnoloogia	Õpitakse mõistma looduse toimimise seaduspärasusi ning inimese ja tehnika mõju keskkonnale. Õppes kasutatakse tehnoloogilisi, sh IKT vahendeid.
Liikumisõpetus	Kehalise aktiivsuse ja tervisliku eluviisi väärtustamine. Treeningul, sportimisel ja taastumisel organismis toimuvad mitmesugused keemilised protsessid, näiteks hapniku tarbimine, piimhappe moodustumine lihastes.
Geograafia	Vee soolsus, soolajärv. Eesti geoloogiline ehitus ja maavarad. Kliimamuutuste võimalikud tagajärjed Euroopas ja maailmas. Keskkonnaprobleemid seoses Läänemere majandusliku kasutamise, põhjaveega, linnastumisega, põlevkivi kasutamise, põllumajanduse ja turismiga. Energiaallikad, nende kasutamise eelised ja puudused. Euroopa ja Eesti energiamajandus ja energiaprobleemid. keskkonnaprobleemid. Transport.
Muusika	Metallid muusikariistade valmistamisel. Keemiaga seotud laulude kuulamine.
Füüsika	Elektrilaengu jäävus. Elektrivool ioone sisaldavas lahuses. Aineosakeste kiiruse ja temperatuuri seos. Päikeseküte. Kütuse kütteväärtus.
Bioloogia	Loodusteadusliku meetodi etapid ja rakendamine. Hingamine. Fotosüntees. Anorgaaniline aine, orgaaniline aine. Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale. Valk. Hemoglobiin. Valkude, süsivesikute ja lipiidide seedimine. Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid ja

	tervislik toitumine. Närvirakk ja refleksikaar. Pärilikud ja päriliku eelsoodumusega haigused.
--	--

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Arendatakse huvi loodusteaduste kui uusi teadmisi ja lahendusi pakkuva kultuurinähtuse vastu. Väärtustatakse jätkusuutlikku ja vastutustundlikku eluviisi. Kujundatakse tervislikke eluviise.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Rakendatakse aktiivõppemeetodid: rühmatööd, praktilised tööd, uurimuslik õpe, grupi arutelud, vaatlus- ja katsetulemuste analüüs ning kokkuvõtete suuline esitus. Õpilasi suunatakse tegema koostööd kaaslastega, arendades tolerantsust ja valmidust aktsepteerida inimeste erinevusi ning arvestada neid suhtlemisel. Õpilasi juhatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja probleemide lahendamisele. Lisaks viiakse läbi tegevusi väljaspool klassiruumi-intervjuud, asutuste külastused, inimtegevuse mõju hindamine looduskeskkonnale.
Enesemääratluspädevus	Õpilasi suunatakse mõistma igapäevaelus kasutatavate kemikaalide ja materjalide ohtlikkust ning rakendama neid kasutades vajalikke ohutusnõudeid. Selgitatakse tervislike eluviiside järgimise erinevaid aspekte ja vajalikkust. Analüüsitakse oma käitumist erinevates olukordades. Lahendatakse arendavaid õpiülesandeid ja rakendatakse praktilisi tegevusi, kus õpilasi suunatakse mõistma ja hindama oma nõrku ja tugevaid külgi. Rakendatakse erinevaid ühistöövorme, kus lahendatakse ka tekkivaid suhtlemisprobleeme. Tähtis on näidata õpilastele nende positiivset arengut ning stimuleerida usku oma võimetesse ja suurendada enesekindlust keemia õppimisel.
Õpipädevus	Erinevate õpitegevuste rakendamine individuaalselt ja rühmas, et õpilane leiaks endale sobivaima viisi õppimiseks, tal kujuneks õpiharjumus ning ta väärtustaks elukestvat õpet. Suunatakse analüüsima enda keemiaalaseid teadmisi ja -oskusi karjääri planeerides ning leidma vajaminevat teavet edasiõppimiseks ja karjäärivalikuteks. Arendatakse oskust õpitut rakendada erinevates olukordades ning seostada omandatud teadmisi varemõpituga. Eelnevast tulenevalt lahendatakse igapäevaeluga seotud probleeme ja tehakse praktilisi töid. Arendatakse probleemide lahendamise ja uurimusliku õppe rakendamise oskusi, sealhulgas oskust enda tegevusi planeerida ning plaani järgida. Kasutatakse IKTpõhiseid õpikeskkondi, mis võimaldab anda kiiret ja individuaalset tagasisidet.
Suhtluspädevus	Loodusteadusliku info otsimine ja leidmine erinevatest allikatest. Oluline on eristada teabe- ja tarbetekste ning hinnata nende tõepärasust kriitiliselt. Vaatlus- ja katsetulemuste korrektne vormistamine arvestades õigekeelsusnõudeid. Kokkuvõtete kirjalik ja suuline esitus,

	<p>mis on väljendusrikas, selge, asjakohane, viisakas, arvestades olukordi ja mõistes suhtluspartnereid. Samuti arendatakse oskust ennast esitleda ja enda seisukohti põhjendada. Arendatakse ainealase terminoloogia ja sümbolite korrektset kasutamist nii abstraktses teaduslikus kui ka konkreetse igapäevases kontekstis. Kirjutades erinevat liiki tekste, suunatakse õpilasi kasutama korrektset viitamist, kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili.</p>
<p>Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus</p>	<p>Õpitakse mõistma loodusteaduslikke küsimusi, teaduse ja tehnoloogia tähtsust ja piiranguid ning nii positiivset kui negatiivset mõju ühiskonnale. Kasutatakse uusi tehnoloogiaid eesmärgipäraselt uurimusliku õppe vältel katse- või vaatlusandmete kogumisel ja esitlemisel tabelitena ja arvjoonistena. Kasutatakse matemaatikale omast keelt, sümboleid, meetodeid nii koolis kui ka igapäevaelus. Kirjeldatakse ümbritsevat maailma loodusteaduslike mudelite ja mõõtmisvahendite abil ning tehakse tõenduspõhiseid otsuseid.</p>
<p>Ettevõtlikkuspädevus</p>	<p>Õpilasi suunatakse märkama loodusteaduslikke probleeme igapäevaelus ning aitama kaasa nende lahendamisele. Viiakse läbi ühiseid projekte, rakendatakse uurimuslikku õpet, lahendatakse dilemmaprobleeme. Probleemide lahendamisel läbi eelnevalt nimetatud meetodite, on oluline luua ideid, mis on loovad, uuendusmeelsed ja paindlikud, võtta arukaid riske ja ideid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi. Uurimuslikku õppe vältel arendatakse oskust seada eesmäärke, koostada plaane, neid teistele tutvustada, ellu viia ning saadud tulemusi analüüsida. Projektõpe võimaldab arendada oskust korraldada ühistegevusi, näidata algatusvõimet ja vastutada tulemuste eest. Samuti on oluline suunata õpilasi osalema kodanikuorganisatsioonide tegevustes ja ettevõtmistes.</p>
<p>Digipädevus</p>	<p>Loodusteadusliku info leidmine ja säilitamine digivahendite abil ning asjakohasuse ja usaldusväärsuse hindamine. Digitaalsete keemialaste te piltide, multimeediumite loomine ja kasutamine. Sobivate digivah kasutamine uurimuslikes praktilistes töödes. Suhtlemine ja koostöö te erinevates digikeskkondades seoses igapäevaeluga seotud keemi probleemide lahendamisega. Digikeskkonna ohtude teadvustamine nin privaatsuse, isikuandmete ja digitaalse identiteeti kaitsmine. Mor väärtuspõhimõtete järgmine digikeskkonnas.</p>

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD

<p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimine</p>	<p>Selle läbiva temaga taotletakse õpilase kujunemist isik kes on valmis õppima kogu elu ning tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega. Teema juures „tegeleb keemia?“ saab õpilane ülevaate keemiaga seotud elukutsetest ja keemia tulevikusuundumuste Samuti saavad noored ülevaate kutsehariduskeskustes põhihariduse baasil õpetatavatest erialade vajatakse ja arendatakse keemiaalaseid teadmisi ja oskusi. Külaldatakse ettevõtteid, kus keemikutel on roll</p>
--	---

	(näiteks veepuhastusjaam, keemiatööstus, toiduaineid või ravimeid valmistav ettevõtte jne).
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist vastutustundli keskkonnateadlikuks inimeseks. Loodusainetel on siin keskne roll. Teema „Millega tegeleb keemia? võimaluse käsitleda saastunud õhku pihusena (suduna). Teema „Hapnik ja vesinik ...“ juures m saasteained põhjustavad osoonikihi hõrenemist ning kuidas seda leevendada. Teema „Happed ja alus juures arutletakse happesademetest kui keskkonnaprobleemi üle.
Kultuuriline identiteet	Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inim kes mõistab kultuuride muutumist ajaloo vältel ja kel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest. „Aatomiehitus, perioodilisustabel. Ainete ehitus“ võimaldab arutleda kuidas muutuvad ajaloo vältel ku ja ka teadus. Nimelt tutvustatakse antiikkreeklaste ja alkeemikute käsitlust nende (alg)elementidest. Lisaks tutvustatakse elementide eestikeelsete nimetuste päritolu F. R. Kreutzw mitmete keemiliste elementide eestikeelsete nimetuste kasutuselevõtja (hapnik, vesinik, süsinik, lämmik).
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist aktiivse vastutustundlikuks kogukonna liikmeks. Teema „Aatomiehitus, perioodilisustabel. Ainete ehitus“ või arutleda ettevõtlikkuse üle seoses elementide avastuslugudega. Teema „Hapnik ja vesinik ...“ võimaluse osoonikihi hõrenemise probleemi juures julgustada õpilasi osalema keskkonna kodanikuorganisatsioonide tegevustes ja ettevõtmistes (näiteks „Teeme ära“). Teema „Happed ja alus juures saab arutleda ettevõtlikkuse üle seoses maaturismiga (seebikeetmine ja lubjapõletus). Käsit teadusavastusi, selle positiivsed ja negatiivsed mõjud. Teema „Tuntumaid metalle“ juures arutl kuidas ettevõtlikus metallurgia valdkonnas võimaldas parandada tööriistade kvaliteeti ning võimald materjalide kasutuselevõtu. Teema „Hapnik ja vesinik ...“ arutletakse vesiniku kui tuleviku kasutamise seotud probleemide üle ning suunatakse õpilasi mõtlema lahenduste üle.
Teabekeskond	Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes ümbritsevat teabekeskonda kriitiliselt tajuda. IKT-alaseid töid tehes toimub infootsing int teatmeteostest ja erialakirjandusest ning leitud keemiaalase teabe kriitiline analüüs. Rakend teabeotsingumeetodeid (kasutades muuhulgas interneti otsingumootorit ja otstarbekaid otsisõnu).
Tehnoloogia ja innovatsioon	Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist uuendusliku nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks. Keemiatundides rakend virtuaalseid õpikeskkondi, simulatsioone, animatsioone, nutiseadmeid, arvuteid ning V andmekogujaid nii IKT -alaste kui ka praktiliste tööde läbiviimiseks.

	Kasutatakse molekulstruktuuride joonistamise programmi näiteks ACDLabs/ChemSketch.
Tervis ja ohutus	Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist ühiskonnaliikmeks, kes on või järgima tervislikku eluviisi ja käituma turvaliselt. Teema „Millega tegeleb keemia?“ juures arutatakse ohutusnõuete ja ohumärkide järgmise vajalikkuse üle laboris ja kodus majapidamises kas olmekemikaale. Praktilisi töid tehes arendatakse ohutusnõuete rakendamise oskust. Teema „Happed ja ...“ juures suunatakse õpilasi tooma näiteid kodustest happelistest ja aluselistest puhastusvahendite nende ohutust kasutamisest.
Väärtused ja kõlblus	Selle läbiva teemaga taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inim kes kaitseb üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid. Teema „Hapnik ja vesinik...“ juures tutvus Lavoisier' elulugu ja giljotineerimist jakobiinide terrori ajal, ignoreerides tema teadussaavutusi, sest v et vabariik teadlasi ei vaja. Diskuteeritakse keskkonnaprobleemide kui moraali ja eetika küsimuste üle (näiteks kas võib õigustada järeltulevate põlvede arvelt elamist).

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kõik hinded on võrdse kaaluga ning kokkuvõttev hinne moodustub aritmeetilise keskmisena (ümardades üles poole). Vajadusel arvestatakse üksikute hinnete saamisel lapse individuaalsust. Hinnatavatest töodes olema sooritatud kursuse "kõik tööd" miinus „1 töö“.

Hindamiskaala aluseks on Põhikooli riiklik õppekavas sätestatu, mille järgi viie palli süsteemis hinnatav kirjalike tööde koostamisel ja hindamisel lähtutakse põhimõttest, et kui kasutatakse punktiarvestust ja õp ole andnud teada teisiti, koostatakse tööd nii, et hindega

„5“ 90–100%, hindega

„4“ 75–89%, hindega

„3“ 50–74%, hindega

„2“ 20–49%, hindega

„1“ 0–19%.

Tagasiside toimub vajadusel läbi e-keskkonna „Studium“.

KASUTATAV KIRJANDUS

Õpikud ja raamatud:

Tamm, L. ja Timotheus, H. 2013. Keemia õpik XI klassile.

Avita. Lukason, A. 2001. Keemiaülesanded selgeks. Avita.

Saar, M. ja Katt, N. 2013. Keemia töövihik IX klassile. Maurus.

Karik, H. (2004). Metallid ja mittemetallid meis ja meie ümber. Koolibri.

Karik, H. Ja Kuiv, K. K. (2007). Keskkond ja keemia. Ohud ja hüved. Koolibri.

Harold, J. (1999). Huvitavaid katseid keemias. Avita

Pullerits, R. ja Mölder, M. (2001). Keemiaülesannete lahendamine.

Avita Katt, N & Saar, M (2016). Keemia õpik 9. klassile

Veebimaterjalid: Keemiakatsete videod

- <http://www.chemicum.com/ava.htm> Videod keemia õppimiseks (inglise keeles)
- <http://www.youtube.com/user/virtualschooluk>
- https://www.youtube.com/channel/UC_ayO9NLpGuhCvxnWZ0KwYw

- http://www.youtube.com/channel/UCGqabAVv0SRD_SjtothQPTQ Mudelid, simulatsioonid ja mängud keemia õppimiseks;
  - <http://mudelid.5dvision.ee/>
  - <https://phet.colorado.edu/et/simulations/category/chemistry>
  - <http://learningapps.org/index.php?s=keemia> Koolinoorte tervisliku toitumise arvesti
  - <http://www.ampser.ee/index.php?page=2>
- Tervisliku toitumise informatsioon tuginedes riiklikele toitumissoovitustele
- <http://toitumine.ee/>

Õppeaine nimetus:	A-võõrkeel
Koostaja(d):	Mailis Meitsar, Mai Torim, Tiina Hallik
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	3 tundi nädalas, 105 tundi aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli A-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- saavutab iseseisva keelekasutaja taseme, mis võimaldab selles keeles igapäevastes situatsioonides suhelda ning lugeda ja mõista eakohaseid võõrkeelseid originaaltekste;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ja nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- teab, kuidas edaspidi õppida võõrkeeli ning pidevalt täiendada oma keeleoskust;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- kasutab eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid (nt teatmeteosed, sõnaraamatud, internet), et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

ÕPPESISU

I ja II kooliastmes alustatud alateemad jätkuvad III kooliastmes osaoskuste arengu põhjal. Kõik võõrkeeltes käsitletavat teemat haaravad aineüleseid läbivaid teemasid. Läbivad teemavaldkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus.

Mina ja teised.

I poolaasta	Võimed, tugevused ja nõrkused; inimestevahelised suhted, viisakusreeglid, koostöö ja teistega arvestamine. Milles oled andekas? Mineviku harjumuste kirjeldamine. Rääkimine suhetest, oma emotsioonidest, vestluse alustamine, „jää murdmine”.
II poolaasta	Inimeste iseloomu kirjeldus, vabandamine ja leppimine. Enda isiksuse kirjeldamine. Sünnid, surmad, sünnipäevad. Reisimisest rääkimine. Pildi kirjeldamine. Nimed ja hüüdnimed. Perekond, nimede panemise traditsioonid. Uue sõbra tutvustamine.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus.

Igapäeva elu. Õppimine ja töö.

I poolaasta	Kool, koolitöö. Riietusega seotud normid, enda arvamuse väljendamine.
II poolaasta	Töö, karjäär, muusika-festivalid; telefonivestlus töökuulutuse põhjal. Õpioskused ja

	harjumused, edasiõppimine ja kutsevalik; töökohad. Sünnipäevad, sünnid, surmad, kaastunde väljendamine, õnnitlemine. Tervislik eluviis ja toitumine, suhtlemine teeninduses, turvalisus.
--	--

Keskond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus.

Kodu ja lähikümbus.

I poolaasta	Puhkus, tegevused, reisimine.
II poolaasta	Retk kodu lähikümbuses. Perekondlikud sündmused ja tähtpäevad, kodukoha vaatamisväärsused ja nende tutvustamine

Keskond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.

Kodukoht Eestis.

I poolaasta	Suvepuhkus, reisimine Eestis. Eesti vaatamisväärsused, kultuuripärand. Kodumaa. Õpitavate maade loodus, tööstus, keel.
II poolaasta	Ilm, ilmateadustamine. Ilmaga seotud mõisted.

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus.

Vaba aeg.

I poolaasta	Suvepuhkus, reisimine. Ohutus.
II poolaasta	Muusikud, festivalid, ilm. Lemmikbänd. Kultuuriline mitmekesisus; kirjandus ja kunst, sport. Reisimine. Riidemood.

Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond.

Riigid ja nende kultuur.

I poolaasta	Õpitava keele kultuuriruumi kuuluvad riigid ja nende lühiiseloostus, tuntumate riikide nimetused, rahvad, keeled. Filmid. Muusika. Muuseumid.
II poolaasta	Kultuurisündmustel osalemine, lemmikfilm, bänd, jne. Õpitavate maade rahvalood, loodus, tööstus, keel, kultuur.

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD POOLAASTATE KAUPA:

I poolaasta

Võimed, tegevused ja nõrkused; inimestevahelised suhted, viisakusreeglid, koostöö ja teistega arvestamine. Milles oled andekas? Mineviku harjumuste kirjeldamine. Rääkimine suhetest, oma emotsioonidest, vestluse alustamine, „jää murdmise“. Kool, koolitöö. Riidetusega seotud normid, enda arvamuse väljendamine. Puhkus, tegevused, reisimine. Suvepuhkus, reisimine Eestis. Ohutus. Õpitava keele kultuuriruumi kuuluvad riigid ja nende lühiiseloostus, tuntumate riikide nimetused, rahvad, keeled. Filmid. Muusika. Muuseumid. Nimed ja hüüdnimed. Perekond, nimede panemise traditsioonid. Uue sõbra tutvustamine. Ilm, ilmateadustamine. Ilmaga seotud mõisted.

II poolaasta

Inimeste iseloomu kirjeldus, vabandamine ja leppimine. Enda isiksuse kirjeldamine. Sünnid, surmad, sünnipäevad. Reisimisest rääkimine. Pildi kirjeldamine. Sünnipäevad, sünnid, surmad, kaastunde väljendamine, õnnitlemine. Tervislik eluviis ja toitumine, suhtlemine teeninduses, turvalisus. Eesti vaatamisväärsused, kultuuripärand. Kodumaa. Õpitavate maade loodus, tööstus, keel. Perekondlikud sündmused ja tähtpäevad, kodukoha vaatamisväärsused ja nende tutvustamine. Kultuuriline mitmekesisus; kirjandus ja kunst, sport. Reisimine. Riidemood. Õpitavate maade rahvalood, loodus,

tööstus, keel, kultuur. Töö, karjäär, muusika-festivalid; telefonivestlus töökuulutuse põhjal. Õpioskused ja harjumused, edasiõppimine ja kutsevalik; töökohad. Retk kodu lähiümbruses. Muusikud, festivalid, ilm. Lemmikbänd. Kultuurisündmustel osalemine, lemmikfilm, bänd, jne.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL
LAUSEÕPETUS	Lihtlause; jaatavad, eitavad ja küsilauseid; lausemudelid öeldise pöördelise vormi (<i>finite Verbform</i>) asukoha järgi: verb teisel, esimesel ja viimasel kohal; liitlause; rindlauseid sidesõnadega <i>und, oder, aber, doch, denn deshalb</i> ; põimlauseid sidesõnadega <i>weil, dass, als, wenn</i> ;	<i>It/there</i> lause algul; Sõnajärg tingimuslausestes; Kaudne kõne minevikus (korraldused, palved); Kokku- ja lahku kirjutamise põhijuhud; Kirjavahemärgid (jutumärgid); Sõnade poolitamise põhireeglid (liitsõnad); Alistavad sidesõnad (<i>however, though</i>).
TEGUSÕNA	põhitegusõnad ja abitegusõnad (<i>haben, sein, werden</i>); modaaltegusõnad (<i>können, müssen, wollen, dürfen, sollen, mögen</i>), nende põhitähendused ja kasutamine infinitiiviga; <i>mögen</i> põhiverbina; enesekohased tegusõnad, tegusõnad lahutatavate ja lahutamatu eesliidetega; tegusõna pööramine kindla kõneviisi aktiivis: reeglipärased/nõrgad ja ebareeglipärased/tugevad tegusõnad; <u>ajavormide</u> (<i>Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futurum</i>) moodustamine (abiverbide <i>haben/sein</i> kasutamine perfekti moodustamisel) ja <u>kasutamine</u> ; <i>Passiv, Präsens, Präteritum</i> ; kasutatavamate tegusõnade REKTSIOON;	Umbisikuline tegumood: <i>Present Simple / Past Simple</i> ; Modaaltegusõnad (<i>ought to, should, would</i>); Tingimuslauseid III tüüp; Järelküsimused (<i>tags</i>).
NIMISÕNA	Õpitud nimisõnade ainsus ja mitmus; nimisõna käänamine (<i>Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv</i>);	Artikli kasutamine isiku- ja geograafiliste nimedega.
OMADUSSÕNA	Omadussõna täiendina (ühildumine nimisõnaga) ja öeldistaitena (muutumatu tüvevorm), võrdlusastmed; omadussõna käänamine määrava artikliga, umbmäärase artikliga ning artiklita (<i>Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv</i>).	Omadussõna nimisõna funktsioonis (<i>the poor, the young</i>).

ASESÕNA	Rinnastavad sidesõnad ja siduvad määrsõnad (<i>und, oder, aber, doch, denn, deshalb</i>); alistavad sidesõnad (<i>dass, als, wenn, weil</i>);	
EESSÕNA	<u>I sikulised asesõnad</u> (<i>ich, du, er, sie, es, wir, ihr, sie, Sie</i>) ja nende käänamine (<i>Nominativ, Akkusativ, Dativ</i>); <u>omastavad asesõnad</u> (<i>mein, dein, sein, ihr, unser, euer, ihr</i> (3.P.Pl.); <i>Ihr</i>), nende kasutamine ja käänamine (kõigis käänetes); <u>näitavad asesõnad</u> (<i>dieser, diese, dieses</i>); <u>u mbisikuline asesõna</u> <i>es</i> ; <u>u mbmäärased asesõnad</u> (<i>einer, keiner, man, niemand, etwas, nichts, alles</i>); <u>küsiavad asesõnad</u> ; <u>siduv asesõna</u> <i>der, die, das</i> (<i>Nominativ, Akkusativ</i>);	Umbmäärased asesõnad (<i>either, neither</i>); Umbisikulised asesõnad (<i>it, there</i>).
ARVSÕNA	Eessõnad daativi ja akusatiiviga (<i>an, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor, zwischen</i>); daativiga (<i>aus, bei, mit, nach, seit, von, zu</i>); akusatiiviga (<i>durch, für, gegen, ohne, um</i>);	Enam kasutatavad eessõnalised väljendid (<i>take part in, look forward to, etc</i>).
MÄÄRSÕNA	Põhi- ja järgarvud; kellaeg, kuupäev, aasta, pikkus, kaal, kaugus; protsendid;	Protsent; Aritmeetilised põhitehted; Kümnenmurrud; Arvsõna „0” erinev lugemine.
SÕNATULETUS	Tähtsamad kohta, aega ja viisi väljendavad määrsõnad;	<i>Määrsõnade võrdlemine; Määrsõnade asetuse lauses.</i>

LÕIMING

Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Rakendatakse eesti keeles ja kirjanduses omandatud ning kantakse üle teise kultuurikonteksti; lõiming kirjandusega - läbi kangelaste väärtuste õpetamine; sõpruse käsitlemine läbi ilukirjanduse; õpitavat keelt kõnelevate maade kirjanikud ja luuletajad, kodulugemine.
Matemaatika	Protsendi arvutamine; erinevate mõõtühikute süsteemide raha teisendamine; graafiliste jooniste kirjeldamine
Loodus ja Sotsiaalsed	Riikide nimetused, rahvused, sümbolid, lipud maailmakaardil. Eesti ja teiste riikide elustiilide võrdlemine, tähtpäevad Eestis ja õpitavat keelt kõnelevates riikides; kultuuride võrdlemine. Ilmakaared, orienteerumine; loodussäästlik eluviis ja keskkonnakaitse, alternatiivenergia. Suhtlemine ja konfliktid, nende lahendamine; suhtlemine internetis, internetiturvalisus. Ajaloolised

	vaatamisväärsused ja ehitised õpitavat keelt kõnelevates maades. Referaadi koostamine ajalooa lõimitult.
Kunstiained	Kunstiliigid, kunstnikud, kunstiteosed, kunstiteose kirjeldamine. Toiduga seonduv sõnavara, toiduvalmistamise ja maitsete kirjeldamine, võõrkeelsete retseptide eestindamine. Võõrkeelsed laulud.
Tehnoloogia	Õpitavat keelt tutvustava riigi esitluse (PP) koostamine, lühemate tekstide koostamine.
Liikumisõpetus	Liikumisega seotud mängud, sport, füüsiline aktiivsus. Harrastused, tervislikud eluviisid, vaba aeg, enesetunne.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võõrkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektöpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võõrkeeleeõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võõrkeeleeõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võõrkeeleeõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja - julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste

	omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevuse	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võõrkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärged ning loob eeldused koostööks teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

Arendatakse kõiki osaoskusi võrdselt. Olulisel kohal on sõnavara avardamine ja kinnistamine ning iseseisvate tööharjumuste väljakujundamine. Tunnis suheldakse peaaesjalikult õpitavas võõrkeeles. Õpilast suunatakse õpitavat keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilane õpib lisaks harjumuspärasele tööle õppevahenditega lugema lühemaid adapteerimata ilukirjandus-, teabe-, tarbe- ja meediatekste. Kirjutamisoskuse arendamiseks kasutatakse erinevat liiki loovtöid. Tähelepanu pööratakse loovuse arendamisele nii suulises kui ka kirjalikus väljendusoskuses. Õpilased hakkavad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides kõrvutama eri keelte sarnasusi ja erinevusi ning märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Õpitakse mõistma kultuurierinevusi, neid teadvustama ning nendega arvestama. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama arvamust ning nägema ja arvestama erinevaid seisukohti. Selleks sobivad näiteks:

- eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine, sh iseseisev lugemine;
- meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
- loovtööd;
- projektitööd;
- suulised ettekanded;
- rolli- ja suhtlusmängud;
- info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest. Saksa keelt õpetab võimaluse korral õpetaja Saksamaalt.

ÕPITULEMUSED

9. klassi lõpetaja:

- mõistab endale tuttaval teemal kõike olulist;

- kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ning põhjendab lühidalt ja selgitab oma seisukohti ning plaane;
- koostab lihtsat teksti tuttavatel teemadel pidades silmas tekstiliigi tunnuseid;
- saab õpitavat keelt emakeelena kõnelevate inimestega igapäevases suhtlemises enamasti hakkama, tuginedes õpitava keele maa kultuuritavadele;
- tunneb huvi õpitavat keelt kõnelevate maade kultuurielu vastu, loeb võõrkeelsest eakohast kirjandust, vaatab filme ja telesaateid ning kuulab raadiosaateid;
- kasutab võõrkeelseid teatmeallikaid vajaliku info otsimiseks ka teistes valdkondades ja õppeainetes;
- töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
- hindab õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning kohandab oma õpistrateegiaid.

Kuulamine

Saab kuuldust aru, taipab nii peamist sõnumit kui ka üksikasju, kui räägitakse üldlevinud teemadel ja kõne on selge ja üldkeelne.

Lugemine

- loeb ja mõistab mõne-leheküljelisi selge arutluskäiguga tekste erinevatel teemadel;
- suudab leida vajalikku infot pikemast arutlevast laadi tekstist;
- kogub teemakohast infot mitmest tekstist;
- kasutab erinevaid lugemis-strateegiaid.

Rääkimine

- teab, kuidas anda edasi raamatu, filmi, etenduse jms sisu ning kirjeldada oma muljeid;
- tuleb enamasti toime vähem tüüpilistes suhtlus-olukordades;
- kasutab põhisoonavara ja sagedamini esinevaid väljendeid õigesti.

Kirjutamine

- koostab eri allikatest pärineva info põhjal kokkuvõtet;
- kirjeldab tegelikku või kujuteldavat sündmust;
- vahendab isiklikus kirjas kogemusi, tundeid ja sündmusi;
- kirjutab õpitud teemal oma arvamust väljendavaid lühikirjandeid.

Keeleoskuse hea tase 9. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	B1.1-B1.2	B1.1-B1.2	B1.1	B1.1
Inglise keel	B1.2	B1.2	B1.2	B1.2

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub numbriliste hinnetega, 5-palli süsteemis.

Õpilasele antakse lisaks sellele kogu õppeaasta vältel ka suulist ja kirjalikku tagasisidet tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks.

Iga poolaasta esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva poolaasta jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamispõhimõtted.

Kaks korda aastas pannakse välja poolaasta kokkuvõtlik hinne. Poolaasta- ja aastahinde kujunemisel arvestatakse kõikide hindeliste tööde aritmeetilist keskmist ja hinne ümardatakse 0,5 puhul ülespoole.

Numbriline hinne antakse õpilasele tunnis tehtud praktiliste, kirjalike ja suuliste vastuste ja tööde eest, arvestades õpilase oskuste ja teadmiste vastavust ainekavas taotlevatele õpitulemustele. Lisaks võib

aineõpetaja teha jooksvalt lühemaid ette teatamata töid, mille hindamise osas lepatakse õpilastega kokku (kas hinne kantakse Stuudiumi või mitte, kas saadakse ainult kirjalikku/suulist tagasisidet).

Õpilane seab koostöös õpetajaga endale õpieesmärke ning annab oma teadmiste ja oskustele hinnangu. Õpilane annab õpetaja juhendamisel hinnangu õppele ning oma tööle õpitavas võõrkeeles.

III kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Ülesande eesmärgist lähtudes hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust).

Õppeaine nimetus:	B-võõrkeel
Koostaja(d):	Tatjana Ivanova, Yulia Mironova, Mailiis Meitsar
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 7 nädalalt kursuses, 3 kursust aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Põhikooli B-võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- suudab igapäevastes suhtlusolukordades toime tulla;
- huvitub võõrkeelte õppimisest ning nende kaudu silmaringi laiendamisest;
- märkab ja väärtustab erinevate kultuuride eripära;
- tunneb erinevaid võõrkeelte õppimise strateegiaid ning oskab neid iseseisvalt kasutada;
- huvitub õpitavat keelt kõnelevatest maadest ja nende kultuurist;
- koostab võõrkeelse referaadi;
- kasutab eakohaseid võõrkeelseid teatmeallikaid, et leida vajalikku infot ka teistes valdkondades ja õppeainetes.

ÕPPESISU

I ja II kooliastmes alustatud alateemad jätkuvad III kooliastmes osaoskuste arengu põhjal. Kõik võõrkeeltes käsitletavat teemad haaravad aineüleseid läbivaid teemasid.

Läbivad teemavaldkonnad, mida on võimalik õppesisuga siduda:

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus.

Mina ja teised.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Kursus	Suhtlemine ja koostöö inimestega.	Mulle olulised inimesed. Vabandamine. Enesetunne.
II Kursus	Lemmiktegevused, huvid, harrastused.	Tugevused ja nõrkused.
III Kursus	Suhtlemine. Tervis.	Koostöö ja teistega arvestamine, suhted sõprade ja lähikondlastega.

Keskond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus.

Kodu ja lähikõnne.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel

I Kursus	Linn ja maa. Kodu ja lähiümbrus.	Linn ja maa. Kodu ja koduümbrus.
II Kursus	Teeninduses käitumine.	Käitumine koduümbruses ja looduses, keskkonnasäästlikkus.
III Kursus	Käitumine koduümbruses ja looduses, keskkonnasäästlikkus.	Teeninduses käitumine.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.

Kodukoht Eesti.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Kursus	Tähtpäevad, kultuur.	Keskkonnaprobleemid, loodusõnnetused.
II Kursus	Elu linnas, maal.	Keskkond. Säästlik eluviis.
III Kursus	Eesti kultuur, kombed, tavad, tegelased, vaatamisväärsused, linnad, jm.	Tähtpäevad. Kultuuritavad.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.

Riigid ja nende kultuur.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Kursus	Tähtpäevad, kombed.	Tähtpäevad, kombed.
II Kursus	Tähtpäevad, kombed.	Tähtpäevad. Kuulsused.
III Kursus	Eesti ja Venemaa. Kultuur, kombed, tavad, tegelased, vaatamisväärsused, linnad, jm.	Tähtpäevad, kultuurisaavutused. Leiutised. Tehnoloogia areng.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Teabekeskkond. Tervis ja ohutus. Väärtus ja kõlblus.

Igapäeva elu. Õppimine ja töö.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Kursus	Tee küsimine ja juhatamine, viidad, linna plaan. Tervislik eluviis. Koolielu.	Tervislik eluviis. Koolielu. Ebaõnnestumised ja õnnestumised.
II Kursus	Orienteerumine linnas, infopunktid.	Suhtlemine teeninduses. Tee küsimine ja juhatamine.
III Kursus	Suhtlemine teeninduses. Edasiõppimine, karjäär. Ametid, kutsevalik. Kodused tööd.	Edasiõppimine, karjäär. Ametid, kutsevalik.

Väärtused ja kõlblus. Teabekeskkond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus.

Vaba aeg.

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Kursus	Puhkus, koolivaheaeg, suhtlus inimestega. Reisimine, transport, viisa.	Virtuaalsuhtlus, erinevad vaba aja veetmise viisid.

II Kursus	Virtuaalsuhtlus. Internet.	Hobid. Söök, jook. Eelistused.
III Kursus	Suhtlemine. Teater, kino, sport, raamatud.	Sport, teater, kino, raamatud.

KOKKUVÕTLIKULT TEEMAD TRIMESTRITE KAUPA:

	Vene keel	Inglise keel; Saksa keel
I Kursus	Puhkus, koolivaheaeg, suhtlus inimestega. Reisimine, transport, viisa. Tee küsimine ja juhatamine, viidad, linna plaan. Tervislik eluviis. Koolielu. Tähtpäevad, kombed. Tähtpäevad, kultuur. Linn ja maa. Kodu ja lähikümbus. Suhtlemine ja koostöö inimestega.	Virtuaalsuhtlus, erinevad vaba aja veetmise viisid. Tervislik eluviis. Koolielu. Ebaõnnestumised ja õnnestumised. Tähtpäevad, kombed. Keskkonnaprobleemid, loodusõnnetused. Linn ja maa. Kodu ja kodukümbus. Mulle olulised inimesed. Vabandamine. Enesetunne.
II Kursus	Virtuaalsuhtlus. Internet. Orienteerumine linnas, infopunktid. Tähtpäevad, kombed. Elu linnas, maal. Teeninduses käitumine. Lemmiktegevused, huvid, harrastused.	Hobid. Söök, jook. Eelistused. Suhtlemine teeninduses. Tee küsimine ja juhatamine. Tähtpäevad. Kuulsused. Keskkond. Säätlik eluviis. Käitumine kodukümbuses ja looduses, keskkonnasäätlikkus. Tugevused ja nõrkused.
III Kursus	Suhtlemine. Teater, kino, sport, raamatud. Suhtlemine teeninduses. Edasiõppimine, karjäär. Ametid, kutsevalik. Kodused tööd. Eesti ja Venemaa. Kultuur, kombed, tavad, tegelased, vaatamisväärsused, linnad, jm. Käitumine kodukümbuses ja looduses, keskkonnasäätlikkus. Suhtlemine. Tervis.	Sport, teater, kino, raamatud. edasiõppimine, karjäär. Ametid, kutsevalik. Tähtpäevad, kultuurisaavutused. Leiutised. Tehnoloogia areng. Tähtpäevad. Kultuuritavad. Teeninduses käitumine. Koostöö ja teistega arvestamine, suhted sõprade ja lähikondlastega.

	SAKSA KEEL	INGLISE KEEL	VEENE KEEL
LAUSEÕPETUS	Lihtlause; jaatavad, eitavad ja küsilauseid; lausemudelid öeldise pöördelise vormi (finite <i>Verbform</i>) asukoha järgi: verb teisel, esimesel ja viimasel kohal; liitlause; rindlauseid sidesõnadega <i>und, oder, aber, doch, denn, deshalb</i> ; põimlauseid sidesõnadega <i>weil, dass, als, wenn</i> ; tähestik.	<i>It/there</i> lause algul; sõnajärg tingimuslausestes; kaudne kõne minevikus (korraldused, palved); kokku- ja lahkukirjutamise põhijuhud; kirjavahemärgid (jutumärgid); sõnade poolitamise põhireeglid (liitsõnad).	Предложение - Lihtlauseid, liitlauseid.

<p>TEGUSÕNA</p>	<p>Põhitegusõnad ja abitegusõnad (<i>haben, sein, werden</i>); modaaltegusõnad (<i>können, müssen, wollen, dürfen, sollen, mögen</i>), nende põhitähendused ja kasutamine infinitiiviga; <i>mögen</i> põhiverbina; enesekohased tegusõnad; tegusõnad lahutatavate ja lahutamatu eesliidetega; tegusõna pööramine kindla kõneviisi aktiivis: reeglipärased/nõrgad ja ebareeglipärased /tugevad tegusõnad; ajavormide (<i>Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futurum</i>) moodustamine (abiverbide <i>haben/sein</i> kasutamine perfekti moodustamisel) ja kasutamine; <i>Passiv, Präsens, Präteritum</i>. KONJUNKTIVI kasutamine soovlausetes (<i>Konditional I</i>); käskiv kõneviis (<i>Imperativ</i>); moodustamine ja kasutamine; da-infinitiv (<i>zu-Infinitiv</i>); kasutatavamat e tegusõnade reksioon</p>	<p>Umbisikuline tegumood: <i>Present Simple / Past Simple</i>; modaaltegusõnad (<i>ought to, should, would</i>); tingimuslaused III tüüp; järelküsimumused (<i>tags</i>).</p>	<p>Глаголы - Enesekohased tegusõnad; eesliited; tegusõnade pööramine ainsuses ja mitmuses: enamkasutatavad I ja II pöördkonna tegusõnad; enamkasutatavad liikumist näitavad tegusõnad (eesliidetega ja ilma); ajavormid: olevik, minevik, liit- ja lihttulevik; käskiv kõneviis</p>
<p>NIMISÕNA</p>	<p>Õpitud nimisõnade ainsus ja mitmus; nimisõna käänamine (<i>Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv</i>).</p>	<p>Enam kasutatavad väljendid artiklitega ja ilma.</p>	<p>Существительное - Käänamine ainsuses ja mitmuses; eessõna + nimisõna käändeline vorm; naissoost sõnad, mille lõpus on <i>-ия</i> (nt <i>Эстония, история</i>); kesksõost sõnad <i>имя</i> ja <i>время</i>; kesksõost sõnad, mille lõpus on <i>-ие</i> (nt <i>задание</i>);</p>

			käänete nimetused ja küsimused.
OMADUSSÕNA	Võrdlusastmed; omadussõna käänamine määrava artikliga, umbmäärase artikliga ning artiklita (<i>Nominativ, Akkusativ, Dativ, Genitiv</i>).	Omadussõna nimisõna funktsioonis (<i>the poor, the young</i>).	Прилагательное - Käänamine ainsuses ja mitmuses; ühildumine nimisõnadega soos, arvus ja käändes; võrdlusastmed-keskvõrre (erandid!) ja kasutamine.
ASESÕNA	<i>Isikulised asesõnad (ich, du, er, sie, es, wir, ihr, sie, Sie) ja nende käänamine (Nominativ, Akkusativ, Dativ); omastavad asesõnad (mein, dein, sein, ihr, unser, euer, ihr (3.P.Pl.); Ihr), nende kasutamine ja käänamine (kõigis käänetes); näitavad asesõnad (dieser, diese, dieses); umbisikuline asesõna es.</i>	<i>Umbmäärased asesõnad (either, neither); umbisikulised asesõnad (it, there).</i>	Местоимения - Isikulised asesõnad; omastavad asesõnad; näitavad asesõnad; eitavad ja küsivad asesõnad.
EESSÕNA	<i>Eessõnad daativi ja akusatiiviga (an, auf, hinter, in, neben, über, unter, vor, zwischen); daativiga (aus, bei, mit, nach, seit, von, zu); akusatiiviga (durch, für, gegen, ohne, um).</i>	Enam kasutatavad eessõnalised väljendid (<i>take part in, look forward to, etc</i>).	Предлоги - Eessõnad, mida kasutatakse <i>родительный</i> käändega; eessõnad, mida kasutatakse <i>дательный</i> käändega; eessõnad, mida kasutatakse <i>винительный</i> ja <i>творительный</i> käändega; eessõnad, mida kasutatakse <i>предложный</i> käändega.
ARVSÕNA	Arvsõnad ja mõõtühikud: põhi- ja järgarvud; kellaeg, kuupäev, aasta, pikkus, kaal, kaugus; protsendid.	Arvsõna „0” erinev lugemine.	Põhi- ja järgarvud; kuupäev ja tähtaeg; kellaeg; pikkus, kaal; maksumus.
MÄÄRSÕNA	Tähtsamad kohta, aega ja viisi väljendavad määrsõnad.	Määrsõnade liigid ja võrdlemine; määrsõnade asetus lauses	Наречия - Määrsõnade võrdlusastmete

			moodustamine ja kasutamine.
SÕNATULETUS	Liitsõnade moodustamine; ees- ja järelliited (prefiksid ja sufiksid); arvsõnade tuletusliited.	<i>Enamkasutatavad ees- (re-,un-) ja järelliited (-ness,-ion,-ous) nimimomadus-, tegusõnade moodustamiseks.</i>	
ARTIKKEL	Umbmäärane ja määrav artikkel, nullartikkel (artikli puudumine) pärisnimede ees.		
SIDESÕNA	Rinnastavad sidesõnad ja siduvad mäarsõnad (<i>und, oder, aber, doch, denn, deshalb</i>); alistavad sidesõnad (<i>dass, als, wenn, weil</i>).		Союзы - Alistavad sidesõnad: <i>что, чтобы, потому что, если, когда, где, как, который.</i>
ÕIGEKIRI	Suur ja väike algustäht; punkt, küsi- ja hüüumärk lause lõpus, punkt järgarvudega; koma loetelus ja lihtlauses.		Suur algustäht; punkt, küsi- ja hüüumärk lause lõpus; koma lihtlauses ja liitlauses.

LÕIMING	
Eesti keel, kirjandus ja võõrkeeled	Tõlkimine, ümbersõnastamine, kultuuriline mitmekesisus, igapäevaelust rääkimine. Keelestruktuurid, kirjanduslike tekstide kaasamine ja kasutamine, iseseisev töö. Kõnelemine, lugemine, kirjutamine. Referaadi koostamine.
Matemaatika	Aastaarvud, kuupäevad, järgarvud. Protsendi arvutamine; erinevate mõõtühikute süsteemide raha teisendamine; graafiliste jooniste kirjeldamine; eelarve koostamine.
Loodus ja Sotsiaalsained	Loodus, mina ja maailm, riigid, pealinnad, rahvused. Kodu ja kodu ümbrus, hügieen ja toitumine, tervislik eluviis, ohutusnõuded. Ilmakaared, orienteerumine; loodussäästlik eluviis ja keskkonnakaitse, alternatiivenergia. Minu kodu Eesti, elu maal ja linnas.
Kunstiained	Käeline tegevus, visuaalne seostamine, katsetamine. Muuseumid, teater ja kinokunst. Muusika noorte seas, muusikastiilid, bändid, ansamblid.
Tehnoloogia	Esitlused, interneti kasutamine. Suhtlemine internetis, konfliktide lahendamine, enese kaitsmine, väljendamine, kultuurikonteksti asetumine, koolielu, tervis, ohutusnõuded.

Liikumisõpetus	Liikumisega seotud mängud, harjutused, üritused. Seostub kõikide õppesisus mainitud teemadega. Erinevad spordialad, kuulsad sportlased Eestis ja õpitavat keelt rääkivas riigis.
-----------------------	--

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Kultuuri- ja väärtuspädevuse kujundamisele aitab kaasa õpitavat võorkeelt kõnelevate maade kultuuritausta, käitumisreeglite ja ühiskonnas kehtivate tavade tundmine, mis võimaldab tulla toime erinevates igapäevastes situatsioonides. Õpilane õpib väärtustama inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust, oma seotust teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ja nüüdiskultuuri sündmustega.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Läbivad teemad kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus, tervis ja ohutus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Sotsiaalse pädevuse kujundamisele aitab kaasa erinevate õpitöövormide kasutamine (nt rühmatöö, projektõpe) ning aktiivne osavõtt õpitava keelega seotud kultuuriprogrammidest. Põhitaotluseks võorkeeleõppes on suhtlemis- ja eneseväljendusoskuse arendamine, koostöö tegemine teiste inimestega, kohanemine erinevates situatsioonides, aktsepteerida inimeste ja nende väärtushinnangute erinevus ja arvestada nendega suhtlemisel.
Enesemääratluspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet, väärtus ja kõlblus. Võorkeeleõppes keskendutakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, õpilane teadvustab oma huve, võimeid ja oskusi, suudab analüüsida enda käitumist erinevates olukordades. Õpilane mõistab ja väärtustab iseennast. Paindlik keskkonnaga kohanemine.
Õpipädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Kujundatakse suutlikkust organiseerida õpikeskkonda, leida õppimiseks vajalikku teavet, planeerida õppimist, kasutada õpitut erinevates kontekstides, luua seoseid varem õpitu ja teiste ainetega, analüüsida oma teadmisi ja oskusi ning edasiõppimise vajadust.
Suhtluspädevus	Läbiv teema teabekeskond. Võorkeeleõppes kujundatakse suutlikkust end selgelt ja asjakohaselt väljendada. Oluline on suhtlus läbi mänguliste situatsioonide. Tundides keskendutakse õpilase eneseväljendusoskuse ja -julguse kujunemisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Läbivad teemad keskkond ja jätkusuutlik areng, elukestev õpe ja karjääri planeerimine, tehnoloogia ja innovatsioon. Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuv tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
Ettevõtlikkuspädevus	Läbivad teemad elukestev õpe ja karjääri planeerimine, keskkond ja jätkusuutlik areng, väärtused ja kõlblus. Toimetulek võorkeelses keskkonnas avardab õppija võimalusi viia ellu oma ideid ja eesmärged

	ning loob eeldused koostöökis teiste sama võõrkeelt valdavate eakaaslastega. Õpilane sekkub aktiivselt erinevatesse olukordadesse, oskab loovalt probleeme lahendada, omab järjekindlust ja usku oma suutlikkusesse, reageerib loovalt ja paindlikult muutustele.
Digipädevus	Läbivad teemad tehnoloogia ja innovatsioon, teabekeskond. Eesmärgiks igakülgne toimetulek virtuaalmaailmas, oskus kaitsta oma privaatsust, järgida samu moraali- ja väärtuspõhimõtteid kui igapäevaelus, teha koostööd erinevates digikeskkondades, osata säilitada infot, osaleda digitaalses sisuloomes. Kasutada nüüdisaegseid ja uuenevaid digitaalseid ja tehnoloogilisi vahendeid sihipäraselt, teabe otsimiseks, ülesannete lahendamiseks, tööde koostamiseks.

ÕPPETEGEVUS

Arendatakse kõiki osaoskusi võrdselt. Olulisel kohal on suurendada suulise suhtluse kõrval järk-järgult kirjaliku suhtluse mahtu. Õpilast suunatakse õpitavat keelt aktiivselt kasutama nii tunnis kui ka väljaspool tundi. Õpilased õpivad lähenema keeleõppele analüüsivalt, õppides kõrvutama eri keelte sarnasusi ja erinevusi ning märkama enda ja teiste keelekasutusvigu. Teemade käsitlemisel pööratakse tähelepanu kultuuride tundmaõppimisele ja kõrvutamisele oma kultuuriga, rõhutades kõigi kultuuride omanäolisust ja väärtuslikkust. Õpilased mõistavad erinevaid kultuuritavasid ning oskavad neid arvestada. Õpilane õpib väärtustama mõtteviiside mitmekesisust, avaldama oma arvamust ja arvestama erinevate seisukohtadega. Selleks sobivad näiteks:

- eri liiki eakohaste tekstide kuulamine ja lugemine;
- adapteeritud eakohaste tekstide iseseisev lugemine;
- meedia- ja autentsete audiovisuaalsete materjalide kasutamine;
- loovtööde kirjutamine;
- lühiettekanded;
- rolli- ja suhtlusmängud;
- info otsimine erinevatest võõrkeelsetest teatmeallikatest.

ÕPITULEMUSED

9.klassi lõpetaja:

- saab õpitavat keelt emakeelena kõnelevate inimestega igapäevases suhtlemises enamasti hakkama, tuginedes õpitava keele maa kultuuritavadele;
- mõistab endale tuttavatel teemadel kõike olulist;
- kirjeldab kogemusi, sündmusi, unistusi ja eesmärke ja põhjendab lühidalt oma seisukohti;
- kirjutab lühikesi tekste õpitud temaatika piires;
- hangib infot erinevatest võõrkeelsetest infoallikatest;
- on omandanud esimesed teadmised õpitava keele maa kultuuriloost;
- teadvustab eakohaselt õpitava maa ja oma maa kultuuri erinevusi ning oskab neid arvestada;
- töötab iseseisvalt, paaris ja rühmas;
- hindab õpetaja abiga oma tugevaid ja nõrku külgi seatud eesmärkide järgi ning vajaduse korral kohandab oma õpistrateegiaid.

Kuulamine

- kuulab ja mõistab igapäevast võõrkeelset kõnet ja vestlust;
- saab aru selgelt hääldatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud dialoogidest;
- mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning pöördumisi;
- suudab jälgida enda jaoks tuttava valdkonna mõttevahetust ja eristada olulist infot;
- saab aru olmesfääris kuulatud üldkeelse suhtluse sisust;

- tunneb kirjelduse järgi ära pilte;
- eristab selgelt kuni kolme erineva vestluses osaleva inimese kõnet.

Lugemine

- loeb lihtsaid tavatekste;
- saab aru kirjalikest tööjuhustest;
- tekstist arusaamiseks oskab kasutada sõnastikku;
- loeb õige intonatsiooni, rõhu ja rütmiga õpitud dialooge, lühijutte.

Rääkimine

- tutvustab iseennast ja oma ümbrust;
- vestleb ja vastab küsimustele õpitud temaatika piires;
- väljendab lühidalt oma arvamusi ja argumenteerib;
- tuleb toime olmesfääris suhtlemisega;
- kasutab keelt korrektse hääldusega ja intonatsiooniga;
- suudab alustada, jätkata ja lõpetada vestlust tuttavatel teemal;
- väljendab oma suhtumist ja eelistusi;
- kasutab õpitud põhisoonavara ja lausemalle valdavalt õigesti.

Kirjutamine

- kirjutab iseendast ja teisest inimesest;
- koostab lihtsaid isiklike kirju;
- täidab küsimustikku;
- suudab kirjutada lühireferaati (lõimingus teiste õppeainetega);
- trükib võõrkeelseid tekste kasutades võõrkeelset klaviatuuri ja vormistab seda Power Pointis;
- tunneb õpitud sõnavara õigekirja;
- kasutab lause alguses suurtähte ja lause lõpus õiget kirjavahemärki;
- koostab lühisõnumeid;
- koostab referaadi;
- koostab näidise järgi lühikesi tekste, abivahendina kasutab sõnastikku;
- rakendab õpitud õigekirjareegleid.

Keeleoskuse hea tase 9. klassi lõpus (vt. osaoskuste tabel):

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Saksa keel	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
Inglise keel	B1.1	B1.1	B1.1	B1.1
Vene keel	A2.2	A2.2	A2.2	A2.2

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamine toimub numbriliste hinnetega, 5-palli süsteemis.

Õpilasele antakse lisaks sellele kogu õppeaasta vältel ka suulist ja kirjalikku tagasisidet tulemuste ja vajakajäämistele kohta, soovitusi edasiseks õppimiseks.

Iga kursuse esimeses tunnis teavitab õpetaja õpilasi sellest, millised on eesoleva trimestri jooksul nõutavad teadmised ja oskused ning hindamispõhimõtted.

Kolm korda aastas pannakse välja kursuse kokkuvõtlik hinne. Kursuse- ja aastahinde kujunemisel arvestatakse kõikide hindeliste tööde aritmeetilist keskmist ja hinne ümardatakse 0,5 puhul ülespoole. Numbriline hinne antakse õpilasele tunnis tehtud praktiliste, kirjalike ja suuliste vastuste ja tööde eest, arvestades õpilase oskuste ja teadmiste vastavust ainekavas taotlevatele õpitulemustele. Lisaks võib aineõpetaja teha jooksvalt lühemaid ette teatamata töid, mille hindamise osas lepitakse õpilastega kokku (kas hinne kantakse Stuudiumi või mitte, kas saadakse ainult kirjalikku/suulist tagasisidet).

III kooliastmes hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult. Ülesande eesmärgist lähtudes hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust).

Õpilane seab koostöös õpetajaga endale õpieesmärgid ning annab oma teadmiste ja oskuste hinnangu. Õpilane annab õpetaja juhendamisel hinnangu õppele ning oma tööle õpitavas võõrkeeles, isegi kui eneseväljendusoskus on piiratud.

Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh õpimapist).

Õppeaine nimetus:	Ajalugu
Koostaja(d):	Mihkel Laar
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	5 ainetundi nädalas, 7 nädalat kursus, 2 kursust aastas

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- tunneb huvi mineviku vastu;
- tunneb oma kodukoha ajalugu, Eesti ajalugu, Euroopa ning maailma ajalugu ajastut kõige enam iseloomustavate sündmuste, protsesside ja isikute kaudu;
- väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning oma rolli kultuuripärandi säilitajana ja edasikandjana ning määratleb end oma rahva liikmena;
- leiab, üldistab, tõlgendab, kasutab ja hindab kriitiliselt ajalooteavet;
- kasutab ajaloo põhimõisteid õiges kontekstis, eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest, näeb ja sõnastab probleeme ning esitab neist lähtudes küsimusi ja pakub lahendusteid;
- mõistab põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse ja järjepidevuse olemust ning hindab allikate usaldusväärsust ajaloosündmusi ja -protsesse ning ajaloolist keskkonda analüüsides;
- tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma arvamust, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
- tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike ja teabeallikaid, väljendab oma teadmisi ning oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kasutab õppetegevuses IKT vahendeid

ÕPPESISU

Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939 (25 tundi)

- Rahvusvaheline olukord, Pariisi rahukonverents, poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, Rahvasteliidu tegevus ja mõju, sõjakollete kujunemine Aasias ja Euroopas.
- Maailmamajandus, ülemaailmse majanduskriisi põhjused, olemus ja tagajärjed.

- Demokraatia ja diktatuurid 1920.–1930. aastail, demokraatia ja diktatuuri põhijooned, demokraatia Ameerika Ühendriikide näitel, autoritarism Itaalia näitel, totalitarism NSV Liidu ja Saksamaa näitel.
- Eesti Vabariik, Vabadussõda, Asutav Kogu, maareform ja põhiseadus, demokraatliku parlamentarismi aastad, vaikiv ajastu, majandus, kultuur ja eluolu, välispoliitika.
- Kultuur ja eluolu kahe maailmasõja vahel, uued kultuurinähtused, teadus, tehnika areng, aatomiuuringud, auto ja lennuk, raadio, kino ja film, kirjandus ja kunst, uued propagandavahendid.

Teine maailmasõda 1939–1945 (10 tundi)

- Rahvusvaheline olukord. Lääneriikide järeleandmised Saksamaale. München. MRP.
- Sõjategevuse üldiseloostus, sõja algus ja lõpp, sõdivad pooled, rinded, holokaust, ÜRO asutamine.
- Eesti Teise maailmasõja ajal, baaside ajastu, iseseisvuse kaotamine, juuniküüditamine, sõjategevus Eesti territooriumil, Nõukogude ja Saksa okupatsioon.

Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000 (35 tundi)

- Külma sõda, külma sõja põhijooned ja avaldumisvormid, kriisid ja sõjad.
- Läänemaailm USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel. USA ühiskond, sisepoliitika, ühiskondlikud liikumised, välispoliitika. Saksamaa Liitvabariigi majanduse areng, Ida- ja Lääne-Saksamaa suhted.
- Kommunistlikud riigid, kommunistliku süsteemi teke. NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon.
- Eesti Nõukogude okupatsiooni all, piiride muutumine, repressioonid, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, poliitiline juhtimine, kultuur ja eluolu.
- Kommunistliku süsteemi lagunemine, perestroika ja glasnost, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Saksamaa ühinemine.
- Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine. Laulev revolutsioon, Balti kett, põhiseadusliku korra taastamine.
- Maailm alates 1990. aastaist, üldülevaade, Euroopa Liidu laienemine, NATO laienemine, uued vastasseisud.
- Kultuur ja eluolu 20. sajandi teisel poolel. Teaduse ja tehnika areng, aatomiuuringud, infotehnoloogia, massikultuur, naine ja ühiskondlik elu, muutused mentaliteedis.

LÕIMING	
Eesti keel	Suuline ja kirjalik eneseväljendus, tekstide loomine, korrektne kirjaviis, küsimuste koostamine ja vastamine. Lauseehitus; erinevad tekstiliigid-reklaamitekst, funktsionaalne lugemine. kirjasõna Eesti aladel keskajal, õigekiri. Uus Testament, Forselius. Migratsioon, assimileerumine, vanausulised Peipsi järve läänekaldal, rahvuslik ärkamine.
Kirjandus	Eri liiki tekstide lugemine, analüüsimine.
Kunstiõpetus	Maal ja skulptuur keskajal, kirik kui sakraalehtis, reklaami kujundamine, kirjakunst. Eurovisiooni lauluvõistlus, ABBA
Muusika	Keskaegne muusika, pillid.
Võõrkeel	Sõnavara arendamine.
Geograafia	Maailma kaart ja selle kujunemine.
Inimeseõpetus	Hügieen, enese eest hoolitsemine; kasvatuses erinevates ajastutes; soorollid.

Matemaatika	Ajamõõtmine, ajaühikud, oskus püstitada probleemi, loogiliselt arutleda, lugeda materjalist välja vajalikku infot.
--------------------	--

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Ajalugu toetab suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhinduda..
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Sotsiaalne pädevus tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloo ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikustsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamus ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.
Enesemääratluspädevus	Ajalugu toetab rahvusliku, kultuurilise ja riikliku enesemääratluse kujunemist.
Õpipädevus	Õpipädevus kujundab suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida ajaloo õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.
Suhtluspädevus	Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista ajaloo teabe- ja tarbetekste ning ajaloolist ilukirjandust; kirjutada eri liiki (lüh)tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Ajalugu toetab suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades.
Ettevõtlikkuspädevus	Ettevõtlikkuspädevusega õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärgi, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning

	tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.
Digipädevus	Digipädevuse arendamiseks kasutatakse sotsiaalainete õpetamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimalusi. Õpilasi suunatakse õppetöös kasutama nutiseadmeid ning elektroonilisi abivahendeid. Õpilased koostavad ettekandeid, sooritavaid hindelisi ülesandeid ning otsivad õpimaterjale digivahendite abil. Ühtlasi õpetatakse õpilasi suhtuma kriitiliselt kasutatavasse teabesse ning jälgima turvalisuse ja autorikaitse printsiipe. IKT õpetus ja digipädevuste kujundamine toimub Raatuse koolis, kõikides õppeainetes lõimituna õpetajate ühistööna.

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Ajaloolase ja arheoloogi elukutse, muuseumitöötaja; käsitöoline (kõösnar või kullasepp), hariduse ja teaduse valdkond kui karjäärivõimalus. Ehituskunst, sajandeid kestva ehitise teostus. Erinevate õpivõtete kasutamine. Erialad, mis on läbi sajandite ühiskonnas olnud.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Ajaloolase ja arheoloogi elukutse, muuseumitöötaja; käsitöoline (kõösnar või kullasepp), hariduse ja teaduse valdkond kui karjäärivõimalus. Ehituskunst, sajandeid kestva ehitise teostus. Erinevate õpivõtete kasutamine. Erialad, mis on läbi sajandite ühiskonnas olnud.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Õpilane kujundab oma seisukoha ja argumenteerib seda faktidega ajalooõpikust või nähtud filmist. Üksikisiku roll ajaloos. Oma õpiedukuse eest vastutamine. Demokraatliku ühiskonna areng.
Kultuuriline identiteet	Erinevate ajastute ja erinevate piirkondade inimesed on erineva maailmavaatega. Euroopaliku maailmavaate lugu. Kultuuri ja majanduse vastastikune seos; kaupmees/käsitöoline kui kultuuri mõjutaja.
Teabekeskond	Info otsimine ja leidmine, kriitiline lähenemine allikatele. Maalid kui teabe kandjad, riided, ehted jne. Trükikunsti leiutamisega seotud muutused.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilane saab aru, et maailm ongi pidevas muutumises. Tehnoloogia kasutamine keskajal ja tänapäeval
Tervis ja ohutus	Araabia ühiskond, Araabia kultuur ja selle mõju Euroopale – puhtad käed ja puhas joogivesi. Äärmuslike loodusolude mõju inimesele.

Väärtused ja kõlblus

Teab, et Euroopa maailmapildi aluseks on 10 käsku. Õpilase positsioon keskajal, kehaline karistamine jne. Hästi tehtud töö väärtus ajaloo. Erinevate maailmavaadete sarnased ja erinevad jooned. Erinevate maailmavaadete sarnased ja erinevad jooned. Idamaise maailmapildi areng läbi ajaloo, kontrastid Euroopa maailmapildiga. Bütsantsi käitumine oma vastaste ja liitlastega.

ÕPPETEGEVUS

- Kaardi alusel õpitakse tundma, mis territoriaalsed muutused toimusid Versailles' rahulepingu järel: Saksamaa piirid, impeeriümide lagunemine, iseseisvunud riigid. Võrreldakse kaardiga enne Esimest maailmasõda. Kaardi alusel õpitakse tundma muutusi Teise maailmasõja järel: Saksamaa piirid, Saksamaa lõhestamine, iseseisvate riikide kadumine, tähtsamad rinded ja lahingud, MRP mõjusfäärid. Võrreldakse kaardiga enne Teist maailmasõda.
- Õpitakse tundma rahvusvahelise elu sündmusi ja erinevate riikide välispoliitilisi taotlusi, analüüsitakse Versailles' süsteemi mõju ning ülemaailmse majanduskriisi mõju, tehakse järeldusi, miks rahvusvaheline olukord teravnes. Iseloomustatakse ja võrreldakse demokraatiat ning diktatuuri. Analüüsitakse diktatuuri eri vormide sarnasusi ja erinevusi. Õpitakse tundma Teise maailmasõja eelset rahvusvahelist olukorda ja riikidevahelisi suhteid ning esile tooma Teise maailmasõja põhjusi.
- Analüüsitakse allikaid, sh dokumente, ning õpitakse tundma baaside lepingu ja MRP lisaprotokollide sisu ning olukorda, milles lepingud sõlmiti, tehakse dokumentidele tuginedes järeldusi ja antakse hinnanguid. Õpitakse tundma sündmuste kronoloogiat Eestis ning sündmuste seotust rahvusvahelise olukorraga. Analüüsitakse Eesti Vabariigi võimalusi ja valikuid Teise maailmasõja eel ning ajal.
- Õpitakse tundma ajalooliste isikute elu ja tegevust. Suunatakse õpilasi ise informatsiooni otsima, erinevaid infokanaleid kasutama. Õpitakse tundma Eesti Vabariigi ajaloo põhisisu ning arengu põhijooni. Õpitakse tundma üldisi muudatusi nii maailma kui ka eesti kultuuri arengus. Õpilased koostavad esitlusi individuaalselt või rühmatöö tutvustamiseks IKT vahendeid kasutades.
- Ajalooalane uurimistöö võib olla elusolevate vanema põlvkonna esindajate või sugulaste elukäigu uurimine, seoste loomine õpitud lähiajaloo, pereloo ja kodukoha ajaloo vahel.

ÕPITULEMUSED

Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939

9. klassi lõpetaja:

- näitab kaardil Esimese maailmasõja järel toimunud muutusi (Versailles' süsteem);
- toob esile rahvusvahelise olukorra teravnemise põhjusi 1930. aastail;
- iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
- iseloomustab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikel ajal; ajal; ajal;
- iseloomustab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas, nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, ideoloogia, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, repressioon, Rahvaste Liit, Versailles' süsteem, vaikel ajastu, parlamentarism, Tartu rahu;
- teab, kes olid järgmised isikud ja iseloomustab nende tegevust: Jossif Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson;

Teine maailmasõda 1939–1945

9. klassi lõpetaja:

- näitab kaardil Teise maailmasõja sõjategevust Idarindel, Läänerindel, Vaiksel ookeanil ja PõhjaAafrikas ning muudatusi Teise maailmasõja järel;

- iseloomustab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel, ja toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjusi;
- selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;
- iseloomustab Eesti Vabariigi iseseisvuse kaotamist;
- teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda, toob esile Teise maailmasõja tulemused ning tagajärjed;
- teab, mis riigid tegutsesid koostöös Saksamaaga ja mis riikidest moodustus Hitleri-vastane koalitsioon;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid MRP, holokaust, küüditamine, baaside leping, okupatsioon, Atlandi Harta, ÜRO.

Maailm pärast Teist maailmasõda 1945–2000

9.klassi lõpetaja:

- iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid; • näitab kaardil olulisemaid külma sõja aegseid kriisikoldeid ja muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastail;
- iseloomustab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel;
- iseloomustab kommunistlikku ühiskonda NSV Liidu näitel ning Eesti arengut NSV Liidu koosseisus;
- toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;
- analüüsib Eesti iseseisvumise taastamist ja Eesti Vabariigi arengut;
- iseloomustab kultuuri ja eluolu 20. sajandil;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid perestroika, glasnost, külma sõda, kriisikolle, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioon, Atlandi Harta, Euroopa Liit, NATO, Balti kett, laulev revolutsioon;
- teab, kes olid järgmised isikud, ja iseloomustab nende tegevust: Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar, Mart Laar.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse numbrilist ja sõnalist hindamist. Kursusehinde kujunemisel arvestatakse aritmeetilist keskmist. Positiivse kursusehinde saamiseks peavad kõik arvestuslikud tööd olema hinnatud positiivselt. Positiivse aastahinde saamiseks peavad kõik kursusehinded olema positiivsed. Õpilasi teavitatakse õppe-eesmärkidest ja eeldatavatest õpitulemustest õppeperioodi alguses. Õpilasele antakse hinnangulist tagasisidet (suuline, kirjalik) vastavalt vajadusele, lähtudes õppeprotsessist ja tuginedes tema arengule. Õppimist toetava hindamise põhimõttest lähtuvalt hinnatakse seda, milles ollakse eelnevalt õpilasega kokku lepitud. Õppeprotsessi vältel toimub vahetu suuline ja kirjalik edasi- ja tagasisidestamine, milles osaleb aktiivselt ka õpilane (enese- ja vastastikhindamise kaudu). Lapsevanem saab tagasisidet õpilase arengu kohta Stuudiumi kaudu, vestlusest lapsega ja oma lapse töödelt (sh vihikust ja õpimapist). Kursuse hinne kujuneb KOLME VÖRDSE kaaluga hinde järgi.

KASUTATAV KIRJANDUS

- Ajalooatlas, kontuurkaardid, seinakaardid, skeemid ja tabelid.
- Illustratiivne pildimaterjal, fotod, kroonikafilmid, näiteks filmid „Detsembrikuumus“, „Nimed marmortahvil“.
- Eesti Vabariigi põhiseadused, dokumendikogumikud (nt Asutava Kogu dokumendid), allikakogumikud (nt Baltimaade ajaloo lugemik. Avita, 2002);
- Eesti ajaloo pöördepunktid. Dokumente ja materjale vene õppekeelele gümnaasiumile. Argo, 2008).
- Ajalooõpetaja käsiraamatud (nt Tagasivaade minevikku, erinevad vaatenurgad. Zvaigsne, 2000);
- Ajalugu ei ole ainult minevik, minevik ei ole veel ajalugu. EAS, 2004; Holokaust, õppematerjal. EAS, 2007; Kommunistlike režiimide kuritegudest, õppematerjal. Infotrükk, 2009).

- Elulooraamatud, teemakirjandus, ajaloolane ilukirjandus.
- Digitaliseeritud ajalehed (www.dea.ee).
- ERRi saadete arhiiv (<http://etv.err.ee/arhiiv.php>).
- Dokumentaalsarjad, nt „Tuulepealne maa“, „Eesti aja lood“.
- IKT-põhised õppematerjalid: interaktiivsed töölehed, nt www.koolielu.ee ja www.miksike.ee.
- Muuseum ja ajalooline keskkond.

Õppeaine nimetus:	Liikumisõpetus
Koostaja(d):	Linda Kivistik ja Margus Udeküll
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	2 ainetund nädalas, 35 nädalat aastas

1.1. Liikumispädevus

Liikumisõpetuse peamine eesmärk põhikoolis on terve ja liikuva inimese kujunemine, kellel on liikumise suhtes positiivne hoiak, liikumisharjumus ja oskused tegeleda liikumisharrastusega. Õpilasi aktiivselt kaasav õppeprotsess toetab ennastjuhtiva inimese kujunemist terveks, teadlikuks, liikumist nautivaks inimeseks üld- ja liikumisõpetuse pädevuste ja õppeainete lõimingu kaudu. Selle tulemusel kujuneb õpilasel liikumispädevus, mis on elukestva liikumisharrastuse aluseks.

Liikumispädevus – liikumisharrastuseks vajalik motivatsioon, oskused, teadmised, kogemused ja hoiakud. Liikumispädevust arendav õpetus toetab õpilase kujunemist nii, et põhikooli lõpetaja:

- liigub rõõmuga ja on saanud positiivse kogemuse liikumisest;
- on omandanud mitmekülgsed liikumisoskused ja -kogemused, et harrastada erinevaid liikumistegevusi;
- mõistab tervise ja kehaliste võimete seost;
- on regulaarselt kehaliselt aktiivne ja mõistab tervisliku liikumise põhimõtteid;
- väärtustab liikumist ja sporti kultuuri osana ning ennast selle kandjana;
- mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule ja pingeliste olukordadega toimetulemisel.

1.2. Ainevaldkonna kirjeldus

Liikumispädevust kujundatakse viie valdkonna õpitulemuste kaudu. Õpitulemusteni jõudmine on koolidele paindlik ja võimaldab arvestada kooli kultuuri, õpilaste huvisid, traditsioone, õppekeskkonda ja -tegevusi. Liikumispädevuseni jõudmisel on oluline arvestada, et õpitulemused on seotud nii õppeprotsessiga kui ka –tulemusega, kusjuures teatud juhtudel peegeldab õpitulemus protsessi. Järgnevalt on toodud viie valdkonna kirjeldused:

1.LIIKUMISOSKUSED. Liikumisoskuste omandamine toimub nelja liikumisoskuste alarühma kaudu:

- Edasiliikumisoskused: kõndimise-, jooksmise-, hüppamise-, ronimiseoskus, oskus liikuda rütmis- ja muusikas ja koostöös teistega. Ujumiseoskus.
- Vahendil liikumisoskus: oskus liikuda vahendil.
- Vahendi käsitemisioskused: oskus visata, püüda, põrgatada ja lüüa vahendit käe, jala ja vahendiga.
- Oskus kontrollida keha asendites ja liikumisel: oskus säilitada tasakaalu asendis, liikumisel ja nende kombinatsioonides

Liikumisoskuste valdkonnas tegeletakse kõikide oskustega kooliastme jooksul eesmärgiga, et õpilane omandab mitmekülgsed liikumisoskused. Liikumisoskuste õppimisel ja omandamisel seostatakse õpitavat selle kasutamiseга väljaspool õppetundi.

2.TERVIS JA KEHALISED VÕIMED. Õpilane omandab teadmised terviseга ja oskustega seotud kehalistest võimetest ja nende arendamisest. Terviseга seotud kehaliste võimete nagu aeroobne vastupidavus, jõud ja painduvus mõõtmine toimub kõikidel õpilastel vähemalt üks kord kooliastme jooksul. Selle peamine eesmärk on, et õpilased oleksid teadlikud enda terviseга seotud kehalistest võimetest ja see motiveeriks neid enda kehalisi võimeid arendama. Lisa eesmärgiks on saada regulaarset tagasisidet Eesti õpilaste terviseга seotud kehalistest võimetest. Tagasiside on individuaalne ja ei ole hinde panemise aluseks vaid teadlikkuse tõstmiseks kehalisest vormisolekust. Kehaliste võimete mõõtmise tulemusi analüüsitakse nii, et see tõstaks õpilase motivatsiooni enda arendamiseks ning toetaks objektiivselt enesehinnangut. Peetakse kinni individuaalse lähenemise põhimõttest ja jälgitakse tundlike isiklike teemade käsitlemisel konfidentsiaalsust ja inimlikkust. Märatakse õpilasi, kes mingil põhjusel ei ole teistega koos sooritusi valmis tegema ning sellise õpilaseга suheldakse, toetatakse ning talle antakse individuaalse sooritamise võimalusi, suunatakse teda arenema enesekindlamaks.

3.KEHALINE AKTIIVSUS. Õpilane omandab teadmised ja oskused tervislikust kehalisest aktiivsusest olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne õppeprotsessis osaleja. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda kõiki liikumisõpetuse tegevusi teha või suurel intensiivsusel liikuda osalevad liikumisõpetuses nii, et nad on kaasatud tervislikule seisundile vastavalt. Tundi planeerides arvestatakse, et õpilaste kehalise aktiivsuse tase tunnis sõltub ka sellest, kas õpilane vajab haigusest taastumiseks aega. Koolis mõeldakse läbi, kuidas konfidentsiaalne terviseinfo, mida liikumisõpetuse õpetaja oma töö kavandamiseks võib vajada, õnnestuks läbi usaldusliku suhte koduga õpetajani tuua. Õpetaja aitab usaldusliku suhte tekkimisele kaasa teavitades lapsevanemaid juba õppeperioodi alguses, millised on võimalikud õppeülesanded liikumisõpetuses tervisliku erivajaduseга õpilastele.

4.LIIKUMINE JA KULTUUR. Õpilane mõistab liikumise ja kultuuri seost mitmekülgsete, sh väljaspool kooli keskkonda toimuvate tegevuste kaudu. Läbivad eesmärgid on: ohutu liikumine ja isiklik hügieen, kogemused väljaspool kooli toimuvalt liikumis- või spordiürituselt osaleja või vabatahtlikuna, ausa mängu põhimõtete järgimine, loodusliikumine ja teadmised liikumis- ja sporditraditsioonidest. Õpetaja kujundab järjepidevalt enda eeskujuga väärtusi ja hoiakuid. Õpilase isiklike hügieeniga seotud harjumuste korrigeerimine toimub delikaatselt nii, et see ei riiva õpilase eneseväärikust. Üks osa liikumisega seotud kultuurist on suhtlemiskultuur. Liikumisõpetuse tundides on oluline olla tähelepanelik õpilaste omavahelise suhtlemiskultuuri suhtes. Õpetajal on oluline võtta aega ebasobiva käitumise positiivses suunas korrigeerimiseks.

5. VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL. Õpilane omandab teadmised ja oskused, kuidas hoida vaimset ja kehalist tasakaalu ja mõistab, et saab ise enda vaimset ja kehalist seisundit reguleerida. Liikumisõpetuse õpetajal on oluline mõista vaimse ja kehalise tasakaalu saavutamiseks sobilike harjutuste õpetamist ja koolis arendada liikumisõpetuse õpetajate vastavaid professionaalseid pädevusi.

LÕIMING	
Keel ja kirjandus	Liikumisalased mõisted ja terminoloogia, selle kasutamine suulise ja kirjaliku eneseväljendusvahendina.
Võõrkeeled	Suhtlemine võõrkeeles liikumistegevuse käigus; liikumisalane võõrkeelne terminoloogia; võõrkeelsete infoallikate kasutamine liikumisalase info otsimiseks.

Matemaatika	Matemaatiliste mõistete ja oskuste seostamine liikumisega.
Loodusained	Liikumise seos erinevate loodusainete teemade ja mõistetega. Rõhuasetused on toitumise ja liikumise seosel, inimese tugi- ja liikumiselundkonnal ja liikumise mõjul tugi- ja liikumiselundkonnale.
Sotsiaalsained	Liikumistegevused toetavad mõistmist sotsiaalainete teemadest rõhuasetusega liikumisega seotud minapildi ja enesehinnangu kujunemisel, tervisliku eluviiside komponentidel, stressi ja pinget ennetamise ja maandamise võimalustel, inimese liikumisharrastusega seotud huvidel ja liikumise olulisusel nii füüsilisele, vaimsele, emotsionaalsele ja sotsiaalsele tervisele.
Tehnoloogia	Lõiming toetab endale liikumis- ja spordivahendite loomist.
Kunst ja muusika	Liikumine kui kunst. Liikumise ja muusika üksteist toetavad seosed: liikumine muusikas, liikumise loomine vastavalt muusikale.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	liikumine ja sport kultuuri osana; loodusliikumine; kokkupuude teiste kultuuride ja nende liikumistavadega; liikumisega seotud tunniväline tegevus; liikumise- ja kultuuritraditsioonid paikkonnas ja ühiskonnas; liikumise seostamine erinevate kultuurinähtustega (teater, muusika, film jne);
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	koostöö teiste inimestega erinevates situatsioonides; enda tervise eest vastutuse võtmine; arvestamine teiste inimeste erisustega; kogemuste ja sotsiaalsete oskuste seostamine isikliku arengu ja võimaluste laienemisega tööturul;
Enesemääratluspädevus	enda tugevate ja nõrkade külgede teadvustamine; suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma liikumisharjumisi ja võimekust; tahe
Õpipädevus	õppimise eesmärgistamine ja tähenduse loomine; erinevate õpistrateegiade kasutamine enda oskuste arendamiseks ja liikumisharjumuse kujundamiseks; liikumisalane loovtöö;
Suhtluspädevus	koostööle suunatud ülesanded ja tegevused, mis toetavad ühiselt uute teadmiste ja oskusteni jõudmist; paaris- ja rühmategevused ühtsete eesmärkide saavutamiseks; erinevad rollid rühmas;
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	kehaliste võimete ja kehalise aktiivsuse mõõtmine ja analüüs; tehnoloogiliste vahendite kasutamine liikumistegevuste ja kehalise aktiivsuse mõõtmiseks, sooritusparandamiseks ja analüüsiks, sh seoste loomine ja järelduste tegemine.
Ettevõtlikkuspädevus	uute ideede loomine ja ellu viimine; liikumisega seotud projekti tegevused, sh ka liikumiseks sobivat füüsilist keskkonda kujundavad; loovtööd jne;

Digipädevus	riist- ja tarkvara kasutamine õppeprotsessis: kehalise aktiivsuse mõõtmine, erineva harjutusvara rakendused.
--------------------	--

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Õppeaine toetab õpilase teadlikkust liikumisega seotud kutsevalikutest ja tervise hoidmise tähtsust igas eluvaldkonnas;
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Õppeaine toetab keskkonnateadliku inimese kujunemist erinevate tegevuste kaudu nii sise- kui ka väliskeskkonnas, sh looduskeskkonnas;
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Õppeaine toetab õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks koostöiste ja ettevõtlikkust toetavate ülesannete kaudu, traditsioone toetavate ja vaba aja ning kooli keskkonda seostavate liikumisürituste kaudu;
Kultuuriline identiteet	Õppeaine toetab õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab liikumist kultuuri osana, sh teab omakultuuri traditsioone (nt tantsupidu); omab teadmisi kultuuride muutumisest ajaloo vältel (nt muutused nais- ja meessoos spordialades; traditsiooniliste spordialade muutumine jne).
Teabekeskkond	Õpilane suudab kriitiliselt analüüsida liikumisega seotud infot;
Tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilane kasutab tehnoloogiaid eesmärgipäraselt (nt objektiivse info saamine video või kehalist aktiivsust mõõtvate rakenduste vahendusel);
Tervis ja ohutus	liikumisõpetuse valdkondade õpitulemused toetavad õpilase kujunemist väimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks;
Väärtused ja kõlblus	Õppeaine toetab ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluspõhimõtete kujunemist läbivalt õppeprotsessi jooksul reeglite, ohutuse ja ausa mängu põhimõtete järgimise ja õpetaja eeskuju kaudu.

ÕPPEPROTSESS

Toetudes riiklikus ainekavas toodud õpitulemustele koostab iga kool omanäolise ainekava arvestades paikkondlikke võimalusi, traditsioone, huvisid, ühiskonna muutusi. Õpitulemused on kirjeldatud valdkonniti arvestades eakohasust ja individuaalsust. Tundide korraldamine lähtudes õpilaste arvust, võimekusest, soost toetub eelnevale ja lähtub põhimõttest, et iga kool korraldab õppe parimal võimalikul viisil.

Õppeprotsess on ülesehitatud selliselt, et võimaldab vastata küsimusele, milliste eesmärkide nimel tegevused toimuvad ja kuidas on need seotud elukestva liikumisharrastusega. Õpilase eneseanalüüs on õppeprotsessi loomulik osa. Õpilane koostab lühikese eneseanalüüsi läbivalt õppeprotsessi jooksul, kuid põhjalikuma eneseanalüüsi vähemalt kord õppeaasta jooksul.

Liikumisõpetuse ainekava lahutamatu osa on õppeprotsessi kirjeldus, mis toob välja nii kasutatavad mõisted, õppeprotsessi korralduslikud alused, õpetaja tegevuse põhimõtted ja õppesisu näited.

Õpetaja juhib õppeprotsessi nii, et õpilane on motiveeritud liikuma ning mõistab selle seost tervisega ja enda vastutust tervise hoidmisel.

Liikumisõpetus on kohustuslik õppeaine põhikooli kõikides kooliastmetes. Taotletavate õpitulemuste ja õppesisu koostamisel on aluseks arvestuslik nädalatundide jagunemine kooliastmeti. III kooliaste – 6 nädalatundi. Nädalatundide jagunemine kooliastmete sees määratakse kindlaks kooli õppekavas arvestades, et taotletavad õpitulemused ja õppe- ja kasvatusesmärgid on saavutatavad.

Õppimist toetav hindamine

Õppimist toetav hindamine on õppeprotsessi osa ja koosneb kujundavast ja kokkuvõtvast hindamisest. Kokkuvõtval hindamisel lähtutakse riikliku õppekava üldosas hindamise kohta sätestatust ja selle alusel koostatud kooli hindamisjuhendist. Erinevatele osapooltele on perioodi alguses selge, millise õpitulemuse poole, milliste õpiülesannetega liigutakse.

Hindamiskriteeriumid on seotud õpitulemustega, s.t hindamise kaudu antakse tagasisidet õppeprotsessi jooksul omandatud teadmiste, oskuste, protsessi ja selle tulemusel toimunud arengu kohta. Arengu all mõeldakse õppeprotsessi tulemusel toimunud muutusi.

Õpitulemusteni jõudmiseks ja nende tagasisidestamiseks on piisavalt aega. Õppimise süvendamiseks kasutatakse õppeprotsessi jooksul lisaks õpetajapoolsele hindamisele ka enese hindamist.

Üks osa kooliastme kokkuvõtvast hindamisest on õpilase eneseanalüüs. 9. klassis kujuneb aastahinne kahe positiivse poolaasta hinde kokkuvõttena.

Füüsiline õpikeskkond

Koolipidajal on oluline tagada liikumispädevuse saavutamiseks vajalikud ruumid ja õppevahendid. Liikumisõpetusetunnid korraldatakse:

- sise- ja õuekeskkonnas;
- sisekeskkonnas viiakse tunnid läbi ruumides, mis võimaldavad saavutada ainekavas toodud õpitulemusi. Nendeks on võimla, ujula, aula, klassiruumid või muud ruumid, mis on kohandatud vastavaks tegevuseks;
- õuekeskkond toetab õpitulemusteni jõudmist ja liikumisõpetuses omandatud oskuste kasutamist ja arendamist pakkudes mitmekesiseid liikumisvõimalusi erinevatele vanuserühmadele;
- nii, et õpilastel on võimalus kasutada rõivistuid ning pesemisruume.

HINNATAVAD ÕPITULEMUSED

I poolaasta

- Kergetõustik (spordipäev): 60m jooks, kuulitõuge, kaugushüpe, 400m jooks.
- Vastupidavus: 2000m jooks.
- Sportmäng: õpetaja koostatud kontrollharjutuste sooritamine.
- Akrobaatika: õpetaja koostatud kontrollharjutuste sooritamine.
- Vastupidavus: sisesõudmine 500m.
- (T)Hüüpits: õpetaja koostatud kontrollharjutus.
- Tundides osalus vähemalt 75%

II poolaasta

- Sportmäng: õpetaja koostatud kontrollharjutuste sooritamine.
- Kehalise võimete testid (Eurofit testid): Joonejooks, paigalt kaugus, kõhulihased (30s), paindumus, rippes kätekõverdamine.
- Vastupidavus: Cooperi test (12 minuti jooks)
- Sportmäng: õpetaja koostatud kontrollharjutuste sooritamine.
- Tundides osalus vähemalt 75%

OODATAVAD ÕPITULEMUSED

TERVIS JA KEHALISED VÕIMED

III kooliastme lõpuks õpilane:

- teab, kuidas on kehalised võimed seotud tervise ja haiguste ennetamisega;
- püstitab lühi- ja pikaajalisi eesmärgi lähtuvalt enda kehaliste võimete tasemest ja arendamise vajadusest;
- arendab regulaarselt kehalisi võimeid erinevates keskkondades;
- analüüsib endale püstitatud eesmärgi täitmist.

KEHALINE AKTIIVSUS

III kooliastme lõpuks õpilane olles kehaliselt ja vaimselt aktiivne tunnis ja vabal ajal:

- oskab anda hinnangut enda kehalisele aktiivsusele;
- teab erineva liikumisintensiivsuse mõju organismile ja leiab endale sobiva koormuse;
- oskab kasutada tehnoloogilisi vahendeid kehalise aktiivsuse hindamiseks;
- oskab pidada liikumispäevikut valitud perioodi vältel enda kehalise aktiivsuse jälgimiseks;
- oskab rakendada taastumiseks traumade ja haiguste järgselt sobilikku liikumistegevust ja koormust;
- teab, millised vigastused võivad liikumistegevustel juhtuda;
- oskab õnnetuse korral tegutseda.

LIIKUMINE JA KULTUUR

III kooliastme lõpuks õpilane:

- analüüsib väljaspool kooli saadud kogemust liikumisüritusel, kus ta osaleb osalejana või vabatahtlikuna;
- mõistab ausa mängu tähendust ja rakendab selle põhimõtteid;
- mõistab rahvuslike liikumisürituste ja –traditsioonide olulisust kultuuri osana;
- järgib erinevate liikumistegevustega seotud isiklikku hügieeni- ja ohutusnõudeid;
- oskab arvestada looduskeskkonnas liikumise erinevate tingimustega;
- arutleb liikumise ja kultuuri seoste ja enda kui kultuurikandja rolli üle.

VAIMNE JA KEHALINE TASAKAAL

III kooliastme lõpuks õpilane:

- valib ja sooritab iseseisvalt vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavaid tegevusi;
- seostab ja põhjendab nende kasutamisevõimalusi erinevates olukordades;
- mõistab vaimset ja kehalist tasakaalu soodustavate tegevuste mõju enda heaolule.

Õppeaine nimetus:	Käsitöö ja kodundus
Koostaja(d):	Tuuliki Vuks
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 7 nädalat, 1 kursus

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Õppetundides lähtutakse eesmärgist, et õpilased:

valmistaksid loovalt erinevates tehnikates, erinevaid esemeid; omandavad teadmisi tervislustoitumisest.

Rõhk on käelisel tegevusel, aja planeerimisoskusel ja säästlikul materjali kasutusel. Olulisel kohal on ohutus

töövõtted ja koostööoskused, analüüsi oskus ja kriitiline mõtlemine. Õpe toetab vaatlema, tundma ja hindama esemelist keskkonda, nüüdisühiskonna mõtteviise, kultuuritraditsioone. Õppeaine soodustab elusfäärides omandatud praktiliselt rakendada kutsevalikul ja hobide valikul.

ÕPPESISU

Disain ja kavandamine

- Tekstiilid rõivastuses ja sisekujunduses. Rõivastus kui ajastu vaimu peegeldaja - sotsiaalsed märksüsteemid.
- Moelooming. Komplektide ja kollektsioonide koostamise põhimõtted. Moe, isikupära ja proportsiooni põhimõtete arvestamine kavandades. Sobivate lisandite valik stiili kujundades. Ideekavand ja selle vormistamine. Ornamentika alused. Kompositsiooni seaduspärasuste arvestamine käsitööeset kavandades. Tekstiileseme kavandamine ja kaunistamisviisid erinevates tekstiilitehnoloogiates.

Rahvakunst

- Kultuuridevahelised seosed, erinevused ja sarnasused. Mitmekultuuriline keskkond. Sümbolid ja märgid rahvakunstis.
- Kudumine, heegeldamine ja tikkimine eesti rahvakunstis. Rahvarõivad. Eesti etnograafiline ornament tänapäevase rõivastuse ja esemelise keskkonna kujundamisel. Teiste rahvaste etnograafia inspiratsiooniallikana.

Töö organiseerimine

- Käsitöötehnikate ja tekstiilitööstuse areng ning seda mõjutanud tegurid ajaloos. Nüüdisaegsed tehnoloogilised võimalused ning uudsed võtted rõivaste ja tarbeesemete valmistamisel. Käsitöö väärtustamine tarbekunsti osana või isikupärase eneseväljendusena. Õmblemise ja käsitööga seotud elukutsed ning võimalused ettevõtluseks.
- Töövahendite ja tehnoloogia valik sõltuvalt materjalist ja valmistatavast esemest. Töö planeerimine üksi ja rühmas töötades. Vajaliku teabe hankimine tänapäeva teabelevist, selle analüüs ja kasutamine. Elektriliste töövahenditega töötamine ja nende hooldamine kasutusjuhendi järgi. Iseseisvalt tööjuhendi järgi töötamine.
- Oma töö ja selle tulemuse analüüsimine ning hindamine. Töö esitlemine ja eksponeerimine. Näituse kujundamine ning virtuaalkeskkonna kasutamine oma töö eksponeerimiseks.

Materjalid

Tekstiilkiudained. Keemilised kiud. Tehiskiudude ja sünteetiliste kiudude saamine ning omadused. Tänapäeva käsitöömaterjalid. Mitmesuguste materjalide kooskasutamise võimaluste leidmine.

Tööliigid

- Tikkimine. Tutvumine erinevate tikanditega. Tikand loominguilise väljendusvahendina. Sümbolid ja märgid. Võimaluse korral tikandi kavandamine ja loomine arvutiga.
- Õmblemine. Kanga kuumniiske töötlemine. Rõivaeseme õmblemine. Mõõttude võtmine, rõiva suurusnumbri määramine, lõikelehe kasutamine ja lõigete paigutamine riidele. Valitud rõivaeseme õmblemiseks sobivate tehnoloogiliste võtete kasutamine. Eseme õmblemise tehnoloogilise järjekorra määramine. Õmblustöö viimistlemine.
- Kudumine. Silmuste kahandamine ja kasvatamine. Ringselt kudumine. Kirjamine. Erinevate koekirjade kudumine skeemi järgi. Silmuste arvestamine, eseme kudumine ja viimistlemine.
- Heegeldamine. Tutvumine heegeltehnika loominguiliste võimalustega.

KODUNDUS

Toit ja toitumine

- Makro- ja mikrotoitained, nende vajalikkus ning allikad. Lisaained toiduainetes. Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mitmekülgse ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad. Toitumisteave meedias analüüs ja hinnangud.
- Toiduallergia ja toidutalumatus. Taimetoitluse ja dieetide mõju organismile. Toitumishäired. Eestlaste toit läbi aegade. Eri rahvaste toitumistraditsioonid ja toiduvalikut mõjutavad tegurid (asukoht, usk jm). Toiduainete muutused kuumtöötlemisel, toitainete kadu. Mikroorganismid toidus. Toiduainete

riknemise põhjused. Hügieeninõuded toiduainete säilitamise korral. Toidu kaudu levivad haigused. Toiduainete säilitamine ja konservimine.

Töö organiseerimine

- Meeskonna juhtimine. Suurema projekti korraldamine alates menüü koostamisest, kalkulatsioonist ja praktilise töö organiseerimisest kuni tulemuse analüüsimiseni. Toiduga seonduvad ametid.

Toidu valmistamine

- Nüüdisaegsed köögiseadmed, nende kasutamine ja hooldus. Kuumtöötlemise viisid. Maitseained ja roogade maitsestamine.
- Supid. Liha jaotustükid ja lihatoitud. Kalaroad. Soojad kastmed. Kergitusained ja tainatooted. Vormiroad ja vokitoidud. Kuumtöödeldud järelroad. Rahvustoidud.

Etikett

- Koosviibimiste korraldamine. Kutsed ja kingitused. Ideede ja võimaluste leidmine erinevate peolaudade kujundamiseks. Peolaua menüü koostamine.
- Rõivastus ja käitumine vastuvõttudel, koduses peolauas, kohvikus ning restoranis.

Kodu korrashoid

- Erinevad stiilid sisekujunduses. Toataimede hooldamine. Kodumasinad. Olmekeemia. Puhastusvahendid, nende omadused ja ohutus. Suurpuhastus.

Tarbijakasvatus

- Tarbija õigused ja kohustused. Märgistused toodetel. Ostuotsustuste mõjutamine, reklaami mõju. Teadlik ja säästlik majandamine.
- Leibkonna eelarve, tulude ja kulude tasakaal. Laenu. Kokkuhoiuvõimalused ja kulude analüüs. Kulude planeerimine erijuhtudeks (peod, tähtpäevad jm).

Kodundus - vahetusrühm

- Toiduainete toitainelise koostise hinnang. Mitmekülge ja tasakaalustatud päevamenüü koostamine lähtuvalt toitumissoovitustest. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad.
- Toitumisteave meedias - analüüs ja hinnangud. Aedviljatoidud ja supid. Kala- ja lihatoitud. Küpsetised ja vormiroad. Käitumine peolauas, kohvikus, restoranis. Puhastusvahendid ja nende omadused. Kodumasinad. Ruumide kujundamine, mööbel ja kunst kodus. Looduslikud ja sünteetilised tekstiilmaterjalid, nende valiku ning sobivuse põhimõtted rõivastuses ja sisekujunduses. Hooldusmärgid. Tarbija õigused ja kohustused. Kokkuhoiuvõimalused ja kulude analüüs.

LÕIMING	
Eesti keel	teabetekstide koostamine
Geograafia	tajuda ja väärtustada oma seotust teiste maade ning rahvaste kultuuripärandiga
Matemaatika	suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades
Inimeseõpetus	toitumise mõju tervisele
Ajalugu	kultuur ja eluolu erinevatel ajastutel

Keemia	keemilised ja sünteetilised kiudained
Ühiskonnaõpetus	tarbijakäitumine, tootemärgistused, meedia ja teave
Bioloogia	seedimine, toitained, inimõju ökosüsteemidele, toidu bakteriaalne riknemine
Muusikaõpetus	rütmid
Kunstiõpetus	värvusõpetus, kompositsioon, proportsioon

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Tajuda ja väärtustada oma seotust oma maa kultuuripärandiga; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Teha koostööd teiste inimestega erinevates situatsioonides; teada ja järgida ühiskondlikke väärtusi ja norme, suutlikkus ennast teostada.
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise
Õpipädevus	Suutlikkus organiseerida õpikeskkonda ja hankida õppimiseks vajaminevat teavet, kasutada õpitud erinevates olukordades ja probleeme lahendades
Suhtluspädevus	Suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada; ennast oma seisukohti esitleda ja põhjendada
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt; mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid
Ettevõtlikkuspädevus	Suutlikkus ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; seada eesmärged, koostada plaane, neid tutvustada ja ellu viia
Digipädevus	Leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust

ÕPPETEGEVUS

- lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;

- taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegeleda;
- võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid; laiendatakse õpikeskkonda: muuseumid, näitused, looduskeskkond, arvutiklass, kooliõu, ettevõtted;
- kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov praktiline tegevus, projektõpe, uurimistööd, referaadi koostamine, katsetused (nt erinevate materjalide ja toiduainete omadused), ürituste ja näituste korraldamine, internetipõhiste keskkondade kasutamine oma ideede ja töö tutvustamiseks ning eksponeerimiseks, mängud, arutelud, diskussioonid, väitlused jne;
- lähtutakse sellest, et käsitöö ja kodundus on praktilise suunitlusega õppeaine: vähemalt 2/3 õppetunnist peab olema praktiline tegevus;
- on rõhk loovusel (disainimine), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toote kaunistamisel jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial;
- pööratakse enne uute tehnoloogiate ja seadmete kasutamist tähelepanu ohutusele;
- jaotatakse klass toitu valmistades ja teiste praktiliste ülesannete korral väiksemateks rühmadeks (1-5 õpilast);
- leitakse kodunduse teemade juures lõimivõimalusi nii inimeseõpetuse, bioloogia kui ka keemiaga; terviseteadlik käitumine kinnistub tunnis tehtavate praktiliste ülesannete kaudu;
- lähtutakse eesmärgist, et õpilased õpiksid iseseisvalt oma tööd kavandama ja organiseerima, ning välditakse liigset otsest juhendamist.

9.klassi kursuse arvestuslikud tegevused

1.Vähemalt üks sokk, millel on kasutatud Haapsalu pitsilise kudumi alustamist, Haapsalu pitsilise kudumi mustrit (ühe mustri korra ulatuses 5 kuni... mustriirida), palmikkudet vähemalt 16 rida, on kasutatud kanna kudumisel ühte etnograafilist kanda ja sokiotsa kahandamist.

2.On meeskonnatööna läbiviinud projekti "Igikestvad väärtused", mille käigus on valmistanud kutseid, valmistanud suupistelaua ja osalenud projekti läbiviimisel.

3.Osalenud etiketiloengus.

Hindamise aluseks on õppimist toetav hindamine, kus kriteeriumiteks on suulised või kirjalikud kokkulepped, mille koostamisel osalevad õpilased ja õpetaja. Kokkulepe lepatakse kokku iga töö alguses. Kokkulepped võivad olla individuaalsed või kollektiivsed.

Õpilast hinnates võetakse arvesse õpilase hoiakuid (püüdlust, suhtumist õppetöösse, abivalmidust teiste õpilaste suhtes, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust, tähelepanelikkust, ideede loovust ja iseseisvust jne). Kursusehinde kujunemisel arvestatakse kaalutud e arvestuslike tööde (vt nimekirja allpool) keskmist.

Positiivse kursusehinde saamiseks peavad kõik arvestuslikud tööd olema hinnatud positiivselt.

ÕPITULEMUSED

9. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu üksinda ja koos teistega töö tegemisest;
- arutleb töö ja tehnoloogia muutumise üle;
- teostab oma loominguideid, kasutades selleks sobivaid tehnikaid ja materjale; kasutab loovülesannete täitmiseks materjali kogudes nüüdisaegseid teabevahendeid ning ainekirjandust;
- tunneb ja väärtustab rahvaste kultuuripärandit;

- analüüsib enda loomingulisi ja tehnoloogiaalaseid võimeid ning teeb valikuid edasisteks õpinguteks; valib tervislikku toitu, koostab tasakaalustatud ja mitmekülgse menüü ning valmistab erinevaid toite; tuleb toime koduse majapidamise ja pere eelarvega ning käitub teadliku tarbijana.

Disain ja kavandamine

9. klassi lõpetaja:

- valib sobivaid rõivaid, lähtudes nende materjalist, otstarbest, lõikest, stiilist ja oma figuurist; arutleb moe muutumise üle;
- märkab originaalseid ja leidlikke lahendusi esemete ning rõivaste disainis;
- kavandab isikupäraseid esemeid.

Rahvakunst

9. klassi lõpetaja:

- tunneb peamisi eesti rahvuslikke käsitöötavasid; kasutab inspiratsiooniallikana etnograafilisi esemeid;
- näeb rahvaste kultuuripärandit kui väärtust.

Töö organiseerimine

9. klassi lõpetaja:

- arutleb töö ja tehnoloogia muutumise üle ühiskonna arengus;
- otsib ülesandeid täites abi nüüdisaegsest teabelevist;
- esitleb või eksponeerib oma tööd;
- täidab iseseisvalt ja koos teistega endale võetud ülesandeid ning planeerib tööd ajaliselt; analüüsib enda loomingulisi ja tehnoloogiaalaseid võimeid ning teeb valikuid edasisteks õpinguteks ja hobideks.

Materjalid

9. klassi lõpetaja:

- kirjeldab keemiliste kiudainete põhiomadusi, kasutamist ja hooldamist; võrdleb materjalide valikul nende mõju tervisele; kombineerib oma töös erinevaid materjale.

Tööriigid

9. klassi lõpetaja:

- valib tööeseme valmistamiseks sobivaid materjale, töövahendeid, tehnikaid ja viimistlusvõtteid; võtab lõikelehelte lõikeid, valib õpetaja abiga sobiva tehnoloogia ja õmbleb endale rõivaeseme; koob kirjalist pinda ning koekirju koeskeemi kasutades; koob ringselt;
- leiab loovaid võimalusi kasutada õpitud käsitöötehnikaid.

KODUNDUS

Toit ja toitumine

9. klassi lõpetaja:

- teab mitmekülgse toiduvaliku tähtsust oma tervisele ning põhiliste makro- ja mikrotoitainete vajalikkust ja allikaid;
- analüüsib toiduainete toiteväärtust, hindab nende kvaliteeti, tunneb toidu erinevaid säilitusviise ning riknemisega seotud riskitegureid;
- analüüsib menüü tervislikkust ning koostab tasakaalustatud ja mitmekülgse menüü; teab toidu valmistamisel toimuvaid muutusi ning oskab neid teadmisi rakendada;
- võrdleb erinevate maade rahvustoite ja teab toitumistavasid mõjutavaid tegureid.

Töö organiseerimine

9. klassi lõpetaja:

- arvestab rühmaülesandeid täites kaasõpilaste arvamusi ja hinnanguid;
- kasutab menüüd koostades ainekirjandust ja teabeallikaid; kalkuleerib toidu maksumust; hindab enda huve ja sobivust toiduga seotud elukutseteks või hobideks.

Toidu valmistamine

9. klassi lõpetaja:

- teab toiduainete kuumtöötlemise viise;
- tunneb peamisi maitseaineid ja roogade maitsestamise võimalusi; valmistab retsepti kasutades erinevaid kuumi ja külmi roogi;
- küpsetab tainatooteid ja võrdleb erinevaid kergitusaineid.

Etikett

9. klassi lõpetaja:

- koostab lähtuvalt ürituse sisust menüü ning kujundab ja katab laua;
- kujundab kutse ja leiab loomingulisi võimalusi kingituse pakkimiseks;
- rõivastub ja käitub ürituse iseloomu kohaselt;
- mõistab lauakommete tähtsust meeldiva suhtluskeskkonna loomisel.

Kodu korrashoid

9. klassi lõpetaja:

- arutleb ja leiab seoseid kodu sisekujunduse ning seal elavate inimeste vahel;
- tunneb erinevaid kodumasinaid, oskab võrrelda nende erinevaid parameetreid ja käsitseda neid kasutusjuhendi järgi;
- tunneb põhilisi korrastustöid ja -tehnikaid ning oskab materjali omaduste ja määrdumise järgi leida sobiva puhastusvahendi ning -viisi;
- teab puhastusainete pH-taseme ja otstarbe seoseid.

Tarbijakasvatus

9. klassi lõpetaja:

- tunneb tarbija õigusi ning kohustusi; analüüsib reklaamide mõju ostmisele; oskab koostada leibkonna eelarvet;
- planeerib majanduskulusid eelarve järgi.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse mitmeeristavat hindamist (arvestatud, mitteamvestatud).

Õpitulemuste omandamise hindamisel on oluline nii õpetaja sõnaline hinnang, arvestuslik hinne kui ka õpilase enda hinnang oma tööle. Õppeülesande lahendamisel hinnatakse:

- kavandamist ja planeerimist (originaalsust, iseseisvust, oskust põhjendada tehtud otsuseid/valikuid);
- valmistamist (materjalide ja töövahendite kasutamise oskust, omandatud teadmiste rakendamist praktikas, tööohutusnõuete ja hügieenireeglite järgimist, iseseisvust, koostööoskust); töö tulemust (kavandatu õnnestumist, viimistlust ja kvaliteeti, töö õigeaegset valmimist, esitlemise oskust);
- õpilase arengut, püüdlikkust ning kodukorra täitmist

Kursuse hinne on arvestatud, kui

- ese on kavandatud teemale vastavalt,
- teostus on võimetekohane, olenevalt õpilase eelnevast arengust,
- töö tulemus on esitatud kokkulepitud tähtajaks.

Aastahinne on arvestatud, kui vähemalt kursusehinne on arvestatud.

KASUTATAV KIRJANDUS

Kudumine (2002) Anu Pink Õmblemine (2003) Anu Pink Heegeldamine (2004) Anu Pink Tikkimine (205) Anu Pink, Kristi Teder

Kodundus 7.-9. klass (2011) Kristi Paas, Anu Pink

Ülesandeid ja mängu kodunduse tundideks (2008) Jaana Tamm Käsitöö ja kodunduse mõisted 7.-9. klassile (2009) Marje Peedisson

Õppeaine nimetus:	Tehnoloogiaõpetus
--------------------------	--------------------------

Koostaja(d):	Priit Laats
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 7 nädalat, 1 kursus

ÕPPE-JA KASVATUSEESMÄRGID

Õppes genereeritakse ideid, kavandatakse, modelleeritakse ja valmistatakse esemeid/tooteid ning õpitakse neid esitlema. Toetatakse noorte omaalgatust ja ettevõtlikkust. Õppetundides valmistatakse erinevaid praktilisi esemeid, rõhutatakse loovat tegevust ja leiutamisrõõmu. Olulisel kohal on loov mõttetöö, käeline tegevus, analüüsimisvõime, aja planeerimise oskus, töötamine erinevate materjalidega ja ohutud töövõtted. Õpetus arendab töö- ja koostööoskusi, kriitilist mõtlemist ning analüüsi- ja hindamisoskusi. Kujundatakse noorte tööalaseid käitumis- ja väärtushoiakuid. Teadmised ja oskused omandatakse toote valmistamise käigus, läbi käelise tegevuse. Õpilased omandavad teadmisi tervislikust toitumisest ning kodusest majapidamisest. 9. klassi õppetundides valmistatakse lõputööna erinevaid praktilisi esemeid, mida tehakse kas ükski, koostööna või rühmiti.

ÕPPESISU, ÕPITULEMUS, HINDAMINE

Õppesisu

9.klassis valmistatakse lõputööna erinevaid praktilisi esemeid, mida tehakse kas ükski, paaris või rühmaga.

Materjalid ja nende töötlemine

- optimaalse töötlusviisi valimine oma tööesemele
- tänapäevased materjalide töötlusviisid
- tervisekaitse- ja tööohutusenõuded töötamise ajal
- ohutud töövõtted

Tehnoloogia igapäevaelus

- eetilised tõekspidamised tehnoloogia rakendamisel. töömaailm ja töö planeerimine.
- tööeseme valmistamine ja esitlus
- materjali kulu- ja tööeseme maksumuse arvutamine

Disain ja joonestamine

- tööeseme valik, juurutamine, disain ja kavandamine materjalide valikud, probleemide lahendamine

Õpitulemus

Õpilane:

- oskab oma tegevust planeerida,
- oskab valida oma tootele optimaalse töötlusviisi
- oskab valida vastavalt oma võimetele sobiva tööeseme
- disainib, juurutab ja kavandab omale tööeseme
- oskab oma tööeseme töötlemiseks valida sobilikud töövahendid ja tööriistad
- teadvustab ning järgib tervisekaitse- ja tööohutusenõudeid, kasutab ohutult masinaid ning töövahendeid.

Hindamine

9. klassi kursuse eest antakse 4 hinnet (tööeseme valmistamine, töökultuur, materjali kulu ja maksumuse arvutamine, esitlus).

LÕIMING

eesti keel	õpilane, teab ainealast terminoloogiat, saab aru tööjuhendist, oskab oma tegevusi kirjeldada. Vestlused, arutelud, analüüsimised, enesehinnangud, hindamiskriteeriumid, kõik mis on seotud tehtavate tööesemetega/ toodetega.
füüsika	Konstruksioonid, mehhanismid, ülekandemehhanismid, jõud, hõõrdejõud, löikejõud, liikumine.
inimeseõpetus	Töö kavandamine, aja planeerimine, tööohutuse järgimine, minapilt ja enesehinnang, probleemide lahendamine, kodanikualgatus, suhtlemine kaasõpilastega ja rühmategevuses.
ühiskonnaõpetus	Teadlik ja säästev tarbimine, töökultuur ja tööeetika, elukutsed ja ettevõtted kodukohas, eesmärkide püstitamine, teabe tõlgendamine ja kriitiline analüüs.
bioloogia	Puidu tihedus, niiskusesisaldus.
matemaatika	Loogiline mõtlemine, geomeetrilised kujundid, mõõtmine, arvutamine, mõõtühikud, ristkorrutis, pindala, ruumala.
liikumisõpetus	Osavus, tähelepanu, reageerimiskiirus, jõud.
kunstiõpetus	Kavandamine kui protsess ideede arendamiseks, disaini, viimistlemine (värvimine, toonimine), vorm, kompositsioon, kuju, kujutusviisid, ornamendid.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi, tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga. Väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt, hinnata üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi.
Sotsiaalne- ja kodanikupädevus	Ühiselt töötades õpitakse teisi arvestama, käitumisreegleid järgima ning oma arvamusi kaitsma. Tutvumine eri maade kultuuritraditsioonide ja nende kujunemise põhjustega aitab mõistvalt suhtuda teistesse rahvustesse
Enesemääratluspädevus	Suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi, analüüsida oma käitumist erinevates olukordades, lahendada suhtlusprobleeme. Käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise.
Õpipädevus	Töö iseseisev korraldamine alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, võimeid hinnata ja arendada ning oma õppimist juhtida.
Suhtluspädevus	Oma tööde esitlemine ja valikuid põhjendades saadakse esinemiskogemusi. Ühised ülesanded võimaldavad õppida teisi arvestama ja aitama. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja tööle.

Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Tehnoloogiaainetes kasutab õpilane oma töös loogilist mõtlemist ning matemaatilisi teadmisi. Õpilase arvutustel ja mõõtmistel on praktiline tagajärg, vigu (ja nende tagajärgi) märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus. Töötamine erinevate looduslike ja tehismaterjalidega eeldab tutvumist nende materjalide omadustega. Tehnoloogiaõpetuses, käsitöös ja kodunduses puutub õpilane otseselt kokku mitmete keemiliste ja füüsikaliste protsessidega.
Ettevõtlikkuspädevus	Tehnoloogia valdkonna ainetes on olulisel kohal avatus loominguliste ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Esemid valmistades läbitakse toote arendamise tsüklil idee leidmisest kuni valmis esemeni. Aineprojektid võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlusmodelite kaudu.
Digipädevus	Leida digivahendite abil infot, hinnata selle asjakohasust ning usaldusväärsust. Tutvuda infotehnoloogiliste tööalaste võimalustega (joonestusprogrammid, 3D printer jne).

ÕPPETEGEVUS

Õppetegevust kavandades ja korraldades

- võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- rakendatakse nüüdisaegseid infotehnoloogial põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja vahendeid; laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, kooliõu, ettevõtted jne;
- kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: loov mõtletegevus, arutelud, diskussioonid, rollimängud, väitlused, projektõpe, katsetused, õpimapi ja uurimistöö koostamine, praktilised ja uurimistööd, internetipõhised keskkonnad, vestlused ja selgitused, analüüsimine, jne;
- aineõpetaja otsustab õppesisule kuluvate tundide arvu ja järjestuse; vastavad kirjeldused sisalduvad kooli ainekavas;
- õpetus on peamiselt üles ehitatud toote vms arendustsüklile;
- läbitakse etapid alates info otsimisest, toote disainimisest, toote teostusest ning selle tutvustamisest teistele õpilastele;
- teadmised ja oskused omandatakse toote valmistamise käigus, läbi käelise tegevuse.
- arvestatakse, et sõltuvalt õpilaste varasematest kogemustest ning ülesande/toote eripärast muutuvad eri vanuseastmete õpilaste õpitulemuste rõhuasetused;
- peetakse silmas, et rakendustegevusele eelneb tööohutusalane instrueerimine ning ohutute töövõtete demonstreerimine;
- on koduseid ülesandeid, arvestades õppeaine spetsiifikat, peamiselt seotud teabe hankimise ja selle analüüsimisega ning toote disainiga;
- on rõhk loovusel (disainimine, toote täiendamine jms), rahvuslike töötraditsioonide säilitamisel (rahvuslik toode, rahvakunstist pärit motiivide kasutamine toodet kaunistades jne) ning nüüdisaegsel tehnoloogial;
- töö organiseerimisel on tähtis õpetajate koostöö;
- 9. klassis põhimeetodiks soovitatakse lõputöö, mida tehakse kas üksi, paaris või rühmiti. Õpilased planeerivad ise oma töö, jagavad rühmas ülesanded, otsivad vajalikku teavet, kalkuleerivad materjali kulu, valivad töövahendid ning sobiva töötlusviisi. Lõputöö tulemusena valmib praktiline/rakenduslik toode ning sellega koos töö kirjeldus ja õpilase enesehinnang tööle.

ÕPITULEMUSED

9. klassi lõpetaja:

- tunneb rõõmu üksinda ja koos teistega töö tegemisest;
- kasutab tehnoloogiavõimalusi arukalt ja loovalt;
- näeb käelises tegevuses ja mõttetöös võimalust igapäevaelu mitmekesistada ning praktilisi probleeme lahendada;
- valib toote valmistamiseks sobivaid materjale, töövahendeid ja töötlemisviise ning kasutab selle kohta vajalikku teavet ainealasest kirjandusest ja internetist;
- käsitseb ohutult käsi- ja elektrilisi tööriistu ning erinevaid materjale,
- mõistab tehnoloogilise protsessi ajal asetleidvaid muutusi ning oskab neid selgitada ja põhjendada;
- analüüsib toote valmistamise protsessi
- hindab tulemuse kvaliteeti ja toote rakendamise tõhusust, esitleb toodet;
- kujundab oma positiivsed väärtushinnangud ja kõlbelised tööharjumused, väldib ning hindab võimalikke ohte töös;
- oskab valmistada mitmekesiseid ja tervislikke toite;

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamise aluseks on õppimist toetav hindamine, kus kriteeriumiteks on suulised või kirjalikud kokkulepped, mille koostamisel osalevad õpilased ja õpetaja. Kokkulepped lepitakse kokku iga töö alguses. Kokkulepped võivad olla individuaalsed või kollektiivsed. Töö on arvestatud, kui õpilane on pidanud kinni 80% kokkuleppest. III kooliastmes kasutatakse mitmeeristavalt (arvestatud, mittearvestatud) hindamist.

Õpilast hinnates võetakse arvesse õpilase hoiakuid (püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, abivalmidust teiste õpilaste suhtes, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust, tähelepanelikkust, ideede loovus ja iseseisvust, töövahendite kasutamise oskust, õppematerjali üleskirjutamist vihikusse, korrapidaja kohustuste täitmist, töövahendite ja tööpingi korrastamist pärast töö lõpetamist, jm).

Kursusehinne kujuneb jooksvate tööde põhjal, 75% töödest peab olema tehtud. Aastahinne on arvestatud, kui vähemalt kursusehinne on arvestatud.

KASUTATAV KIRJANDUS

H.Isok, A. Kõrbe, G. Nagel, E. Rihvik, Poiste tööõpetus VII klass, Koolibri 1993 H.Isok, A. Kõrbe, E. Rihvik, Poiste tööõpetus VIII klass, Koolibri 1994

A. Kõrbe, Tööõpetus VII - VIII klassile Puutööd, Valgus, 1978

E. Kogermann, V. Tapper, K. Tihase, Joonestamine üldhariduskoolile, Valgus 1990 Internetist õppematerjal metshein.com, Sketchup 8

M. Soobik, Tehnoloogia ja loovus, MTÜ Eesti Tehnoloogiakasvatuse Liit, 2011 T.Tering, Saematerjalide tehnoloogia, loengukonspekt, Väimela 2001

T.Tering, Plaatmaterjalide tootmine, õppematerjal, Väimela 2003

Õppeaine nimetus:	Ühiskonnaõpetus
Koostaja(d):	Urmas Vessin
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	2 kursust, ühes kursuses 35 tundi

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Ühiskonnaõpetuse üldeesmärk on luua eeldused kodanikuidentiteedi ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks ning aktiivse kodaniku kujunemiseks. Põhikooli ühiskonnaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- tunneb huvi ühiskonna probleemide vastu, oskab neid märgata ja uurida ning oma seisukohti ja valikuid põhjendada;
- oskab tulla toime tänapäeva ühiskonnas, lähtudes üldinimlikest väärtustest;
- teab, kuidas osaleda poliitika kujundamises ja elluviimises nii kohalikul kui ka Eesti riigi tasandil;
- väärtustab inimõigusi ja demokraatia põhimõtteid: seaduslikkust, vabaduse ja vastutuse seost;
- arvestab teisi, väärtustab mitmekesisust, osalemist ühiskonna arengus ja sidususes, seisab vastu keskkete normide rikkumisele ning on seaduskuulekas;
- määratleb ennast ühiskonna liikmena, Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna.
- algatab ning toetab koostööd ühiste eesmärkide seadmisel ja elluviimisel;
- kasutab ühiskonnaõpetuses omandatud teadmisi, oskusi ja hoiakuid oma edasiste õpingute ja teadlike karjääriotsuste kavandamisel ning langetamisel, koostab esmase karjääriplaani.

ÕPPESISU

I kursus

Ühiskond ja sotsiaalsed suhted (22 tundi)

Meedia ja teave

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, autorivastutus, reklaam, intellektuaalomandi kaitse (plagiaat);
- iseloomustab näidete varal avaliku ja eraelu piiride seadmist ning ületamist;
- avaldab arvamust ajakirjanduses käsitletavate probleemide kohta; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks;
- teab reklaami funktsioone ja liike;
- tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt.

Ühiskonna sotsiaalne struktuur

- teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus;
- märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi;
- väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust;
- väärtustab soolist võrdõiguslikkust;
- mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.

Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, tulundus- või äri sektor, kolmas sektor

- teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, äri sektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus;
- selgitab ühiskonna sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas;
- teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi.

Ühiskonnaliikmete õigused

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid inimõigused, põhiõigused;
- tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid;
- kirjeldab õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost;
- tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi.

Kodanikuühiskond (10 tundi)

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid kodanikuühiskond, vabaühendus, kodanikuosalus, kodanikualgatus;
- iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel;

- mõistab kodanikuühiskonna ja vabauhenduste toimimise põhimõtteid ning eesmärgi;
- analüüsib kodanikuühiskonnas tegutsemise võimalusi ja probleeme ning pakub lahendusi.

II Kursus

Riik ja valitsemine (21 tundi)

Demokraatia

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid demokraatia, autokraatia, totalitarism; võimude lahusus ja tasakaal, õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus;
- selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises;
- tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igäihe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi;
- eristab demokraatiat ja autokraatiat, võrdleb demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni;
- selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.

Eesti valitsemiskord

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus, õigusakt; erakond, valimised, kodakondsus, kodanik, alaline elanik;
- tunneb ja oskab kasutada Eesti Vabariigi põhiseadust ning iseloomustab Eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust;
- mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda; oskab leida vajalikku õigusakti ning kasutada elektroonilist Riigi Teatajat (eRT);
- teab riigi- ja omavalitsusasutuste struktuuri, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaalide kasutusvõimalusi;
- tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi, Eesti Vabariigi ja Euroopa Liidu kodakondsuse saamise tingimusi;
- selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid;
- teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige Eesti on;
- nimetab Eesti parlamendierakondi;
- teab Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi.

Majandus (17 tundi)

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investering, tarbijakaitse;
- tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu;
- analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimist ning karjääri plaanides;
- teab eelarve koostamise põhimõtteid, oskab arvutada netopalka;
- teab oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult;
- kirjeldab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid ning ettevõtluse ja riigi rolli majanduses; selgitab maksustamise eesmärgi, teab Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega.

LÕIMING	
Eesti keel ja kirjandus	Meediatekstide kommenteerimine, suuline ja kirjalik suhtlus, reklaamtekstid, allikate kasutamine ja viitamisreeglid.
Inimeseõpetus	Inimestevahelised suhtled, inimene ja sotsiaalne käitumine, altruism, turvalisus ja riskikäitumine, grupikuuluvus.
Ajalugu	Võitlus võrdõiguslikkuse eest, äärmuslikud liikumised, seisuslik ühiskond, kolonialism, riikluse kujunemine ja areng, rahvuslik ärkamisaeg, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, põhiseaduslikud tekstid, rahvusvaheliste organisatsioonide tegevus, orjakaubandus, demokraatia ja diktatuuri võrdlus, ühiskonnateooriate areng ja rakendumine, õigusriigi kujunemine, võimuinstitutsioonide kujunemine, kodaniku mõiste ajaloo kaudu, erakondade kujunemine ja roll, valimisõiguse laienemine, rahvusvaheliste organisatsioonide teke, majanduse areng 20. sajandil, rahvusvahelise tööjaotuse kujunemine, majanduskriisid.
Võõrkeeled	Erinevad meedia vahendid ja reklaam, kirjandus, kultuuriline mitmekesisus, edasiõppimine ja kutsevalik.
Geograafia	Rahvastiku sooline ja vanuseline koosseis ning rahvastiku vananemine, linnastumisega seotud probleemid, erinevad rassid ja rahvad, rahvusvaheline ja Eesti majandus, trüki- ja arvutikaardid, ränne ja selle põhjused, rahvastiku paiknemine
Muusika	Muusikavahetus-programmid internetis, autoriõigused, mitmekultuurilisus.
Kunstiõpetus	Autoriõigused, sümbolid, teema avamine omaloomingus
Matemaatika	Tulude ja kulude arvutamine, andmete teisendamine, statistika andmete kasutamine.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Ühiskonnaõpetus kujundab oskust seista vastu kesksete normide rikkumisele. Ühiskonnaõpetus toetab suutlikkust mõista humanismi, demokraatia ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi ning nendest oma tegutsemises juhendada ning aitab kujundada lugupidavat suhtumist erinevatesse maailmavaatelistesse tõekspidamistesse.
Sotsiaalne ja kodanikupädevus	Sotsiaalne ja kodanikupädevus tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloos ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjusi ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikutsenaariume ja -visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva,

	kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamus ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.
Enesemääratluspädevus	Ühiskonnaõpetus kujundab õpilase rahvuslikku, kultuurilist, ühiskondlikku ja riiklikku enesemääratlust.
Õpipädevus	Õpipädevust toetatakse oskuste kujundamise kaudu. Ühiskonnaõpetus aitab kujundada suutlikkust organiseerida õpikeskkonda ning hankida õppimiseks vajaminevaid vahendeid ja teavet, samuti oma õppimise planeerimist ning õpitu kasutamist erinevates kontekstides ja probleeme lahendades. Õppetegevuse ja tagasiside kaudu omandavad õppijad eneseanalüüsi oskuse ning suudavad selle järgi kavandada oma edasiõppimist.
Suhtluspädevus	Suutlikkust ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates suhtlusolukordades; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste ning ilukirjandust; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt taotlevad kõik valdkonna õppeained.
Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus	Suutlikkust kasutada erinevaid ülesandeid lahendades matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid kõigis elu- ja tegevusvaldkondades – toetab ühiskonnaõpetuse aine.
Ettevõtlikkuspädevus	Ühiskonnaõpetus on ettevõtlikkuspädevuse peamine kujundaja. Õpitakse nägema probleeme ja neis peituvaid võimalusi, püstitama eesmärged, genereerima ideid ning neid teostama; õpitakse initsiatiivikust ja vastutust, tegema eesmärkide saavutamiseks koostööd; õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega; õpitakse ideede teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.
Digipädevus	Digipädevuse arendamiseks kasutatakse sotsiaalainete õpetamisel kaasaegseid tehnoloogilisi võimalusi. Õpilasi suunatakse õppetöös kasutama nutiseadmeid ning elektroonilisi abivahendeid. Õpilased koostavad ettekandeid, sooritavaid hindelisi ülesandeid ning otsivad õpimaterjale digivahendite abil. Ühtlasi õpetatakse õpilasi suhtuma kriitiliselt kasutatavasse teabesse ning jälgima turvalisuse ja autorikaitse printsiipe. IKT õpetus ja digipädevuste kujundamine toimub Raatuse koolis, kõikides õppeainetes lõimituna õpetajate ühistööna.

ÕPPETEGEVUS

- Kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimäng, arutelu, diskussioon, väitlus, ajurünnak;
- ühistegevus ja vabatahtlik töö, projektõpe (nt heategevusprojektid); referaadi, uurimistöö, arvamusaloo, õpimapi koostamine (viitamisreeglitega tutvumine, töö esitlemine);

- temaatilised mängud, nt tarbijakaitse; infootsing teabeallikatest ja andmete töötlemine ning esitamine IKT võimalusi kasutades; statistika, allikate, sh juriidiliste tekstide ja kaardi analüüs; • töölehtede täitmine; reklaami, teemakohaste filmide jms kriitiline analüüs; juhtumianalüüs;
- dokumendiplankide täitmine jne; õppekäigud.

ÕPITULEMUSED

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused, väärtused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks.

9. klassi lõpetaja:

- teab demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta; toimib demokraatia põhimõtteid arvestades; on orienteeritud enesearendamisele;
- määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena, vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas;
- teab ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning kaitseb inimõigusi, tunnustab erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ja käitub sallivalt;
- tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust; oskab suhelda riigi- ja omavalitsusasutustega; oskab leida ja kasutada vajalikku õigusakti; järgib seadusi; kasutab 30 kodanikuühiskonna tegutsemisvõimalusi; selgitab näidete kaudu vabaihenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärgi;
- tunneb Euroopa Liidu ülesehitust ja väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärgi;
- selgitab üksikisiku, ettevõtja ja riigi rolli majanduses; teab, mis on avalik ja erasektor; teab maksustamise eesmärgi ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;
- kaalub oma võimalusi tulevase töötajana ja ettevõtjana ning kavandab edasist haridusteed lähtuvalt oma võimetest, huvidest, teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning valikuid väliselt mõjutavatest teguritest;
- hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult; tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana;
- oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid, arvestab autoriõiguste kaitset;
- teab, mis on üleilmastumine, ja toob näiteid üleilmastumise mõjude kohta majandusele, kultuurile, keskkonnale jne;
- teab riigi juhtimis- ja haldusstruktuuride ametid/elukutseid ning nende töö sisu ja arutleb selle üle, mis on olulised eeldused selle töö tegemiseks; valdab ülevaadet riigiteenistujaks kujunemise ja õppimise võimalustest.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Hindamise eesmärk on toetada eelkõige õpilase arengut ja õpimotivatsiooni. Kokkuvõtvaks hindamiseks kasutatakse järgmisi: probleemküsimuste avamine, arvamusalustamine, uurimus ja juhtumianalüüs, dokumendi, statistiliste andmete ja karikatüüri analüüs, kaardi tundmine, avatud ja etteantud vastustega ülesanded: mõiste ja selgituse kokkuvõtmine, teabe tõlkimine teise vormi (graafikust tabelisse vms), info rühmitamine. Praktiliste tööde puhul hinnatakse töö planeerimise, teostamise, tulemuste tõlgendamise, järelduste tegemise, põhjendamise ning tulemuste esitamise oskust. Kokkuvõtvad hindanded pannakse iga kursuse lõpul.

KASUTATAV KIRJANDUS

- õpik: Toots, A. Sootsium. 9. klassi ühiskonnaõpetuse õpik. Tallinn: Koolibri. 2018
- Riigi Teataja

- Riigiasutuste kodulehed (nt Haridus- ja Teadusministeerium <http://www.hm.ee/>, Riigikogu <http://www.riigikogu.ee/>, Vabariigi President <http://www.president.ee/et/jne>)
- Tarbimisega seotud kodulehed (nt Eesti Tarbijakaitse Liit <http://www.tarbijakaitse.ee/>)
- Ajakiri „Hea kodanik“

Õppeaine nimetus:	Muusikaõpetus
Koostaja(d):	Mai Rand
Klass:	9. klass
Õppeaine maht:	5 tundi nädalas, 7 nädalat, 1 kursus

ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

Muusikaga tegelemine toetab tundemaailma arengut, loovat mõtlemist ja aitab saavutada emotsionaalset tasakaalu. Muusikaõpetuses avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegelda ja muusikast rõõmu tunda ning toetatakse elukestva muusikaharrastuse teket. Eesti ja maailma muusikakultuuri tutvustamisega kujundatakse õpilaste muusikalist maitset ning sotsiaalkultuurilisi väärtushinnanguid.

Muusikaõpetuses lähtutakse eesti koolimuusikas väljakujunenud traditsioonidest ja põhimõtetest (Riho Päts, Heino Kaljuste), mis toetuvad Zoltán Kodály meetodi ja Carl Orffi pedagoogika adapteeritud käsitlusele ning tänapäeva pedagoogika teadmusele ja kogemusele.

Muusika ainekava koostades on lähtutud järgmistest põhimõtetest:

- teadvustada ja tähtsustada ühislaulmise kui rahvusliku kultuuritraditsiooni olulist rolli;
- rõhutada musitseerimise osatähtsust;
- julgustada ja toetada loomingulist eneseväljendust;
- teadvustada ja süvendada õpilase isiklikku suhet muusikaga;
- rõhutada muusika osa tasakaalustatud isiksuse eetilise-esteetiliste väärtushinnangute kujundamisel, tunde- ja mõttemaailma arendamisel ning rikastamisel;
- lähtuda õppes õppija vajadustest ning tähtsustada integreeritud tegevusi.

ÕPPESISU

Muusika õppeaine koostisosad on:

- laulmine;
- pillimäng;
- muusikaline liikumine;
- omalooming;
- muusika kuulamine ja muusikalugu;
- muusikaline kirjaoskus;
- õppekäigud.

LÕIMING

Eesti keel	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust, vaadeldakse eri ajastute ja kultuuride lugusid muusikas ja kunstis, teatri- ja filmikunstis;
Võõrkeeled	Arendatakse verbaalset eneseväljendusoskust, diktsiooni, funktsionaalset lugemisoskust;
Loodusõpetus	Teadvustatakse inimese kuulmis- ja nägemismeele füsioloogilist eripära, valguse ja värvide omadusi;
Matemaatika	Arendatakse seoste loomise oskust ja loogilist mõtlemist (struktuur, sümbolid ja meetodid);
Inimeseõpetus	Vaadeldakse inimese suhteid teiste inimeste ja inimrühmadega ning erinevate kultuuride kommete ja pärimustega;
Tehnoloogia	Arendatakse käelist tegevust ning loovat mõtlemist (loomise protsess, tehnoloogiad ja tehnikad);
Liikumisõpetus	Arendatakse kehatunnetust, tähelepanu, mootorikat, reageerimiskiirust ja koordineerimist.

ÜLDPÄDEVUSED	
Kultuuri- ja väärtuspädevus	Väärtustada oma ja teiste maade muusikat, teadvustada nüüdisaegset muusikakultuuri ja sündmusi
Sotsiaalne ja kodanikupädevus	Suuta ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades erinevaid olukordi, oma seisukohti esitada ja põhjendada
Enesemääratluspädevus	Suuta mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise; analüüsida omavahelistes suhetes tekkivaid probleeme
Õpipädevus	Leida õppimiseks vajaminevat teavet; kavandada õppimist ning seda plaani järgida; kasutada õpitut erinevates õpiülesannetes
Suhtluspädevus	Kuulamis- ja suhtlemisoskus, koostöövalmidus ja koostööoskus. Teha koostööd erinevates olukordades (laulmine, pillimäng, improvisatsioon jne.) klassikollektiivis; arvestada inimeste erinevusi suhtlemisel.
Matemaatika, loodusteaduste ja tehnoloogiapädevus	Analüüsioskus, oma oskuste kasutamine muusikaliste tegevuste kaudu. Suudab kasutada arvutusoskust erinevate rütmiülesannete lahendamisel
Ettevõtlikkuspädevus	Suudab luua ideid, kasutades omandatud teadmisi ja oskusi muusikaõpetuses; seada eesmärged ja neid ellu viia; osaleda ühistegevustes, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest

Digipädevus	Oskab kasutada internetiavarusi. Valmistab ettekandeid, kasutab Power Pointi, You Tube'i, Google'it jne. õppetundideks.
--------------------	---

ÕPPEKAVA LÄBIVAD TEEMAD	
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid. Õpilast suunatakse: teadvustama oma võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa kutseplaanide konkreetsemaks muutmisele; arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi; arendama oskust seada endale eesmärged ning tegutseda neid ellu viies süsteemselt; kujundama valmisolekut elukestvalt õppida ja kutseotsuseid teha ning tundma haridus- ja koolitusvõimalusi; tutvuma erinevate elukutsetega, nende arenguga minevikus ja tulevikus, tundma õppima töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kodukoha majanduskeskkonda.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele. Õpilast suunatakse: arusaama loodusest kui tervikustsüsteemist ja inimese sõltuvusest loodusressurssidest; aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikustest seostest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest; suunatakse hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ning eluviisi.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele. Õpilast suunatakse: kujundama ja väljendama oma seisukohti ühiskonnas toimivate protsesside kohta ning katsetama oma ideede arendamist ja elluviimist; suunatakse teadvustama kunstitegevuse emotsionaalset tasakaalustavat mõju; olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklike seisukohti ning neid väljendama; tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi; suunatakse mõistma enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas ning omandama oskusi osaleda otsustamisprotsessides;
Kultuuriline identiteet	Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskkonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); osalema/esinema laulupidudel, muusikaüritustel; olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse ja

	<p>taunima diskrimineerimist; teadvustama ning tundma õppima mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust; omandama teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta.</p>
Teabekeskond	<p>Taotletakse õpilasekujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi. Õpilast suunatakse: leidma vajalikku informatsiooni; valida sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest; mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi; määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet; kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskondi; arendama kriitilise teabeanalüüsi oskust.</p>
Tehnoloogia ja innovatsioon	<p>Taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks. Õpilast suunatakse: mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; kasutama IKT-d eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ning töö tõhustamiseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas; mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamise seotud eetilistes küsimustes; arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.</p>
Tervis ja ohutus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Õpilast suunatakse: järgima ohutuse ja otstarbekuse printsiipe; jälgima tervise ja ohutuse nõudeid töö protsessis, pöörama tähelepanu erinevatele keskkondadele ja nende teadlikule; leidma ja kasutama usaldusväärset terviseteadet ja abiteenuseid vältima ohuolukordadesse sattumist; terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele; teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega; tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi, teadvustama keskkonna mõju oma tervisele; tundma õppima ja väärtustama liikluse ning ohutuse reeglite tulenevaid õigusi, kohustusi ja vastutust.</p>
Väärtused ja kõlblus	<p>Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluse piires. Õpilast suunatakse: teadvustama kultuuri rolli igapäevaelus; lugupidavalt suhtuma erinevatesse kultuuritraditsioonidesse kui kaasaja kultuurinähtustesse; väärtustama uute ideede ning isiklike kogemuste ja emotsioonide loominguulist väljendamist; suunatakse osalema ühiseid väärtusi kujundavatel kunstisündmustel (näitused, muuseumid, kontserdid, etendused); tähtsustama noorte endi</p>

osalemist laulupidudel, muusikaüritustel tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid.
--

ÕPPETEGEVUS

III kooliastme õppetegevused on:

- ühe- ja kahehäälsuse rakendamine laulmisel;
- muusikalugu;
- kahe- või kolmehäälnelise laulmine kooris;
- absoluutse noodilugemissüsteemi kasutamine
- pillimänguoskuste arendamine ja rakendamine erinevates pillikoosseisudes;
- kuulatud muusikapalade iseloomustamine, tuginedes muusika väljendusvahenditele ja oskussõnavarale;
- eri rahvaste tantsude karakteri väljendamine liikumises;
- muusika väljendusvahendite kasutamine erinevates muusikalistes tegevustes;
- esinemisvõimaluste pakkumine ning loomingulise eneseväljenduse toetamine;
- teatris, kontserdil ja muuseumis käimine ning õppekäigud (helistuudiod, raamatukogud, muusikakoolid jne).
- Referaat

Muusikatunnis tutvustatakse õpilastele musitseerimise võimalusi: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut ja muusika kuulamist. Erinevad aineosad on järjestatud nii, et praktiline tegevus oleks esiplaanil. Laulmine on muusikaõpetuses kesksel kohal. Ühislaulmisega pannakse alus laulupidude traditsiooni säilimisele ja edasikandmisele. Õpilased osalevad laulupidude edasikandmise protsessis. Õpilastele tuleb pakkuda võimalust laulda muusikakollektiivides. Kõigis muusikalistes tegevustes rakendatakse õpitud teadmisi ja oskusi, s.o muusikalist kirjaoskust, mida omandatakse muusikaliste tegevuste kaudu. Muusikaline liikumine arendab rütmitunnet ja rikastab tundi emotsionaalselt. Eneseväljendust liikumise kaudu võimaldavad rahvatantsud, laulumängud ning teiste rahvaste tantsud. Võimalusel tuleks rakendada kuulatud muusikale tuginevat loovliikumist, eri karakterite, stiilide ja vormide väljendamist liikumise kaudu.

Kolmandas kooliastmes peaksid omaloomingulised ideed leidma väljenduse erinevas muusikategevuses, kasutada võib tänapäevaseid infotehnoloogiavahendeid. Muusika kuulamisel rõhutatakse kuulamisoskuse kujundamist, arutlemise ja enda arvamuse põhjendamise oskuse arendamist. Õppekäigud, kontsertide, muusikaetenduste, muuseumide jm külastused avardavad õpilaste silmaringi, kujundavad kontserdikultuuri ning aitavad siduda tunnis omandatu õppekäigul kuuldu/nähtuga.

ÕPITULEMUSED

Laulmine

9. klassi lõpetaja:

- laulab oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni, puhta intonatsiooniga ja väljendusrikkalt ning arvestab esitatava muusikapala stiili; järgib häälehoidu häälemurdeperioodil; oskab kuulata iseennast ja kaaslast ning hindab enda ja teiste panust koos musitseerides;
- Kasutab absoluutseid helikõrgusi noodist laulmisel ja meloodiate õppimisel.
- kasutab teadlikult muusikalisi teadmisi nii üksi kui ka rühmas lauldes;
- kaulab ea- ja teemakohaseid ühe-, kahe- ning paiguti kolmehäälsid laule ja kaanoneid ning eesti ja teiste rahvaste laule;

- laulab peast kooliastme ühislause: „Eesti hümn“ (F. Pacius), „Eestlane olen ja eestlaseks jään“ (A. Mattiisen), „Tartu marss“ (R. Valgre)

Pillimäng

9. klassi lõpetaja:

- kasutab keha-, rütmi- ning muid pille vastavalt koolis olemasolevatele pillidele iseseisvates palades;
- rakendab musitseerides kitarril lihtsamaid akordmänguvõtteid ning lähtub absoluutsetest helikõrgustest (tähtnimedest) pillimängus, arvestades õpilaste individuaalseid oskusi. Võimalikult palju rakendatakse kitarriringi õpilasi;
- kasutab muusikat esitades muusikalisi teadmisi ja oskusi.

Muusikaline liikumine

9. klassi lõpetaja:

- tunnetab ja rakendab liikudes muusika väljendusvahendeid;
- väljendab liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid.

Omalooming

9. klassi lõpetaja:

- loob improvisatsioone keha- ja rütmipillidel;
- loob kindlas vormis rütmilis-meloodilisi kaasmänge ja/või ostinatosid keha- ja rütmi-pillidel;
- loob tekste: regivärsse, laulusõnu jne;
- väljendab muusika karakterit ja meeleolu ning enda loomingulisi ideid liikumise kaudu.

Muusika kuulamine ja muusikalugu

9. klassi lõpetaja:

- kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust;
- eristab kõla ja kuju järgi keel-, puhk-, löök- ja klahvpille ning elektrofone ja pillikoosseise; teab nimetada tuntud heliloojaid, interpreete, dirigente, ansambleid, orkestreid ning muusika suursündmusi;
- tunneb eesti pärimusmuusika tänapäevaseid tõlgendusi;
- tunneb lavalisi suurvorme (ooper, operett, ballett) ja teab kuulsamaid teoseid maailma lavamuusikaklassikast.
- Tunneb jazzmuusika kujunemislugu ning põhivoolusid, teab nimetada tuntumaid jazzmuusika suurkujusid
- tunneb autoriõigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi intellektuaalse omandi kasutamisel (sh internetis).

Muusikaline kirjaoskus

9. klassi lõpetaja:

- mõistab allolevate helivältuste, rütmifiguuride ja pausi tähendust ning kasutab neid muusikalistes tegevustes:

- Kasutab absoluutseid helikõrgusi.
- mõistab helistike C-a, G-e, F-d (repertuaarist tulenevalt D-h) tähendust ning lähtub nendest musitseerides;
- teab bassivõtme tähendust ning rakendab seda musitseerides repertuaarist tulenevalt;
- mõistab allolevate oskussõnade tähendust ja kasutab neid praktikas: elektrofonid, muusikainstrumentide nimetused; mõistab taktimõõtude 2/4, 3/4, 4/4 ja laulurepertuaarist tulenevalt kaheksandik taktimõõdu tähendust ning
- žanr ja vorm muusikas (vokaal- ja instrumentaalmuusika).
- vokaalmuusika: missa, reekviem, oratoorium, kantaat, ooper, operett, muusikal)

- instrumentaalmuusika (fuuga, kaanon, prelüüd, süit, sonaat, avamäng, sümfoonia).

Õppekäigud

9. klassi lõpetaja:

- arutleb ja põhjendab oma arvamust muusikaelamuste kohta suulisel, kirjalikul või muul looval viisil;
- kasutab arvamust väljendades teadmisi ja muusikalist oskussõnavara.

HINDAMINE JA TAGASISIDE

Kasutatakse mitmeeristavat hindamist (arvestatud, mittearvestatud). Hindamise peaesmärk on anda õpilasele motiveerivat tagasisidet. Õppetöö vältel tuuakse esile oskused ja teadmised, mis on hästi omandatud ja mille omandamiseks peab veel tööd tegema. Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja tema individuaalse arengu kohta, on lähtekohaks järgneva õppe kujundamisele, stimuleerib ning motiveerib õpilast parematele tulemustele ja enesearendusele. Hinnates kasutatakse sõnalisi hinnanguid. Õpilane õpib õpetaja juhendamisel ise oma tööle hinnangut andma.

Muusikaõpetuse hindamine ei sea kriteeriumiks lapse muusikalist kuulmist jt. sünnipäraseid eeldusi, vaid lähtub iga lapse arengust antud aines. Hinnatakse õpilase teadmiste ja oskuste rakendamist muusikalistes tegevustes, arvestades ainekavas taotletavaid õpitulemusi. Hindamine sisaldab kõiki muusikaõpetuse komponente: laulmist, pillimängu, muusikalist liikumist, omaloomingut, muusika kuulmist ja muusikalugu, muusikalist kirjaoskust ning ka õpilase aktiivsust ja tunnist osavõttu.

Suulisi hinnanguid antakse igas tunnis. Arvestuse saab õpilane:

- põhilauluvara laulmise eest,
- noodiõpetuses,
- muusikaalased teadmised ja oskused ning nende rakendamine praktilises töös (laulmisel, harjutustes, muusika kuulamisel),
- aktiivsuse eest tunnis.

Hindamine toimub 8. klassis poolaasta kaupa (nädalas on 1 tund). Positiivse poolaastahinde saamiseks tuleb õpilasel täita 50% ülesannetest. Kokkuleppelised arvestuslikud tööd peavad olema täidetud 100%. Aastahinne on positiivne kui kahe poolaasta hinne on positiivne.

KASUTATAV KIRJANDUS

Uuemad õpikud VII-IX,

E.Kangron, K.Leppoja „Muusikaõpetuse mõisted gümnaasiumile“(2009),

E.Meidla, K.Aavik „Huvitavaid ülesandeid põhikooli muusikaõpetuse tundi“, internetiavarused.

LISA 5. Läbivate teemade kirjeldused

Läbiva teema „**Elukestev õpe ja karjääri planeerimine**“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid.

Õpilast suunatakse:

- teadvustama oma huve, võimeid ja oskusi, mis aitavad kaasa adekvaatse enesehinnangu kujunemisele ning kutseplaanide konkreetsemaks muutumisele;
- arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisoskusi ning teabega ümberkäimise oskusi;
- arendama oskust seada endale eesmärke ning tegutseda neid ellu viies süsteemselt;
- kujundama valmisolekut elukestvalt õppida ja kutseotsuseid teha ning tundma haridus- ja koolitusvõimalusi;
- tutvuma erinevate ametite ja elukutsetega, nende arenguga minevikus ja tulevikus, tundma õppima töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kodukoha majanduskeskkonda

Läbiva teema „**Keskkond ja jätkusuutlik areng**“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

Õpilast suunatakse:

- aru saama loodusest kui tervikust, inimese ja teda ümbritseva keskkonna vastastikustest seostest ning inimese sõltuvusest loodusressurssidest;
- aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest;
- väärtustama bioloogilist (sealhulgas maastikulist) ja kultuurilist mitmekesisust ning ökoloogilist jätkusuutlikkust;
- arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, kujundama isiklike keskkonnaalaseid seisukohti ning pakkuma lahendusi keskkonnaprobleemidele;
- võtma vastutust jätkusuutliku arengu eest, kasutama loodussäästlikke ja jätkusuutlikku

arengut toetavaid tegutsemisviise; hindama ning vajaduse korral muutma oma tarbimisvalikuid ja eluviisi.

Läbiva teema „**Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus**“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.

Õpilast suunatakse:

- väärtustama ühiselu demokraatlikku korraldamist, koostööd, kodanikualgatusi ja vabatahtlikkusele põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivallatut lahendamist;
- olema algatusvõimeline ja ettevõtlik, kujundama isiklike seisukohti ning neid väljendama;
- tundma õppima ja kaitsma enda ja teiste õigusi ning mõistma nendega kaasnevat vastutust ja kohustusi;
- mõistma avaliku, ettevõtlus- ja mittetulundussektori seoseid ning toimimist;
- mõistma enda kui üksikisiku rolli ühiskonnas ning omandama oskusi osaleda otsustamisprotsessides;
- mõistma ettevõtluse rolli ühiskonnas ning suhtuma positiivselt ettevõtlusesse ja selles osalemisesse.

Läbiva teema „**Kultuuriline identiteet**“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumise laadi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.

Õpilast suunatakse:

- mõistma ennast kultuuri kandjana, edasiviijana ja kultuuride vahendajana;
- mõistma kultuuridevahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust ühiskonna jätkusuutlikkuse kujundajana;
- olema salliv ja suhtuma lugupidavalt teiste kultuuride esindajatesse ning nende tavadesse ja loomingsusse, taunima diskrimineerimist;

- tundma õppima ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes ühelt poolt erinevates õppeainetes õpitule ning seda üldistades, teiselt poolt ka omaalgatuslikult loetule, nähtule ja kogetule;
- teadvustama ning tundma õppima mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust;
- omandama teadmisi kultuuride (sealhulgas eesti rahvuskultuuri) kujunemise ja vastastikku rikastavate mõjutuste kohta.

Läbiva teema „**Teabekeskond**“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi.

Õpilast suunatakse:

- mõistma vahetu ja vahendatu sarnasusi ning erinevusi;
- valima sobivat suhtlusregistrit ning sidekanalit olenevalt olukorrast ja vajadusest;
- määrama oma teabevajadusi ja leidma sobivat teavet;
- kujundama tõhusaid teabeotsingumeetodeid, mis hõlmavad erinevaid teavikuid ja teabekeskondi;
- arendama kriitilise teabeanalüüsi oskust.

Läbiva teema „**Tehnoloogia ja innovatsioon**“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Õpilast suunatakse:

- omandama teadmisi tehnoloogiate toimimise ja arengusuundade kohta erinevates eluvaldkondades;
- mõistma tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus;
- aru saama tehnoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste uuenduste vastastikustest mõjudest ning omavahelisest seotusest;
- mõistma ja kriitiliselt hindama tehnoloogilise arengu positiivseid ja negatiivseid mõjusid ning kujundama kaalutletud seisukohti tehnoloogia arengu ja selle kasutamisega seotud

eetilistes küsimustes;

- kasutama info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat (edaspidi IKT) eluliste probleemide lahendamiseks ning oma õppimise ja töö tõhustamiseks;
- arendama loovust, koostööoskusi ja algatusvõimet uuenduslike ideede rakendamisel erinevates projektides.

Läbiva teema „**Tervis ja ohutus**“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning kaasa aitama tervist edendava turvalise keskkonna kujundamisele. Tervisekasvatus põhineb õpilaste tervisega seonduvate teadmiste ja hoiakute ning sotsiaalsete toimetulekuoskuste arendamisel. Seda toetab tervist edendava kooli põhimõtete rakendamine koolis. Ohutuse valdkonnas õpetatakse käituma ohutult liiklus-, tule-, veeohu ja teiste keskkonnast tulenevate ohtude puhul ning otsima vajaduse korral abi.

Õpilast suunatakse:

tervise valdkonnas:

- terviseteadlikkuse arenemisele, sealhulgas oma tervise ja turvalise käitumise väärtustamisele;
- kasutama oma teadmisi, enesega toimetuleku oskusi ning üldiseid sotsiaalseid oskusi enda ja teiste turvalisuse, sealhulgas turvalise koolikeskkonna kujundamiseks;
- teadvustama oma otsuste ja käitumise ning selle tagajärgede seost tervise ja turvalisusega;
- leidma ning kasutama usaldusväärset tervise teavet ja abiteenuseid;
- teadvustama keskkonna mõju oma tervisele.

ohutuse valdkonnas:

- tundma eri liiki ohuallikate ja ohtlike olukordade olemust ning nende võimalikku tekkemehhanismi;
- vältima ohuolukordadesse sattumist;
- kujundama turvalisele kooli- ja kodukeskkonnale ning liiklusohutusele suunatud hoiakuid ja käitumist;
- omandama teadmisi ning oskusi ohu- ja kriisiolukordades tõhusalt käituda;
- kujundama õiget liikluskäitumist, harjuma järgima liikluses kehtivaid norme ning arvestama kaasliiklejaid;
- tundma õppima ja väärtustama liikluse ning ohutuse reeglitest tulenevaid õigusi,

kohustusi ja vastutust.

Läbiva teema „**Väärtused ja kõlblus**“ käsitlemisega taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Õpilast suunatakse:

- tunnustama väärtusi, kõlbelisi norme ja viisakusreegleid;
- analüüsima süstemaatiliselt kõlbelisi norme ja väärtusi;
- arutlema üldtunnustatud eetiliste printsiipide üle ja neid omaks võtma;
- juhinduma oma käitumises neist põhimõtetest ning hindama iseenda ja kaasinimeste käitumist nende alusel;
- osalema kollektiivi (klassi, kooli, huviringi jm) eetikakoodeksi ja käitumisreeglite väljatöötamises ning neid järgima;
- reflekteerima nii iseenda kui ka kaasinimeste käitumispõhimõtete üle, kasutades kõlbeliste konfliktide lahendamise ning vastutustundlike valikute tegemise oskusi.

Lisa 6. Tunnijaotusplaan õppeaineti ja klassiti 2020/2021

Õppeaine	I KOOLIASTE						II KOOLIASTE						III KOOLIASTE					
	1	2	3	RÕK	Lisa	TRK	4	5	6	RÕK	Lisa	TRK	7	8	9	RÕK	Lisa	TRK
eesti keel (1.-3. klass üldõpetus)	7	6	6	19		19	4	3	4	11		11	2	2	3	6	1	7
matemaatika (1.-3. klass üldõpetus)	3	4	5	10	2	12	4	5	5	13	1	14	5	4	5	13	1	14
loodusõpetus (1.-3. klass üldõpetus)	1	1	1	3		3	2	3	2	7		7	2			2		2
inimeseõpetus (1.-3. klass üldõpetus)		1	1	2		2		1	1	2		2	1	1		2		2
kirjandus								2	2	4		4	2	2	2	6		6
A-võõrkeel	1	2	3	3	3	6	3	3	3	9		9	3	3	3	9		9
B-võõrkeel							2	2	2	3	3	6	3	3	3	9		9
bioloogia													1	2	2	5		5
füüsika														2	2	4		4
geograafia													1	2	2	5		5
keemia														2	2	4		4
ajalugu								1	2	3		3	2	2	2	6		6
ühiskonnaõpetus									1	1		1			2	2		2
muusika	2	2	2	6		6	2	1	1	4		4	1	1	1	3		3
kunst (1.-3. klass loovaine)	1	2	1	4½		4½	1	1	1	3		3	2	1		3		3
tööõpetus (1.-3. klass loovaine)	2	1	1	4½		4½												
töö- ja tehnoloogiaõpetus / käsitöö ja kodundus							2	2	2	5	1	6	2	2	1	5		5
liikumisõpetus	2	3	3	8		8	3	3	2	8		8	2	2	2	6		6
draamaõpetus	1	1	1		3	3	1	1	1		3	3	1	1			2	2
nädalakoormus kokku	20	23	25	60	8	68	24	28	29	73	8	81	30	32	32	90	4	94
riiklik maksimum	20	23	25				25	28	30				30	32	32			